

హరికథాపితామహ

శ్రీమదజ్ఞానాద్వైతాచార్యుని జయంత్యుత్సవసంకలక

సంగీతమపి సాహిత్యం సరస్వత్యాః స్తనద్వయమ్
ఏక మాసాత మధుర మన్యదాలోకనాఽమృతమ్

సంస్కృతీసమితి

(రిజిస్టర్డ్)

చీరాల (ఆంధ్రప్రదేశ్)

వంగ
వసంతము

1967
ఏప్రిల్

MVR00

సర్వస్వామ్యములు : సంస్కృతీసమితి, చీరాల.

ప్రతులు :- 1000

ప్రచురణ ప్రోత్సాహకులు :

శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు, B. Com. (Hons.) B. L.,

మేనేజరు (Leaf Stock and Supply Dept.)

వి. యల్. టి. డి. కంపెనీ, చీరాల.

శ్రీ రావుల దేవేంద్రనాథం,

అధ్యక్షులు : సంస్కృతీ సమితి, చీరాల.

శ్రీ ధర్మవరపు సీతారామాంజనేయులు,

L. I. C., డెవలప్ మెంటు ఆఫీసరు, చీరాల.

శ్రీ అన్నంరాజు రాధాకృష్ణమూర్తి,

సంస్కృతీసమితి, ఉపాధ్యక్షులు.

ముద్రణ : పురాణపండ్ల రాధాకృష్ణమూర్తి.

అధిపతులు : భరద్వాజ ముద్రణాలయము,

రాజమహేంద్రవరము - 1.

మూల్యము :- ఐదురూపాయలు.

ప్రొత్సాహము :

సంస్కృతీసమితి, (ఓజిష్టర్లు)

చీరాల,

గుంటూరు (జిల్లా) ఆంధ్రప్రదేశ్.

అంకితము

గానకళా ప్రపూర్ణ, లయబ్రహ్మ, స్వరశిల్పి,

పుంభావ సరస్వతి, హరికథా పితామహ

శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణదాసుగారికి

భక్తి ప్రపత్తులతో ఈ సంచికను

అంకితము చేయుచున్నాము.

సంస్కృతి సమితి - చీరాల

సంపాదకవర్గము:

శ్రీ రావుల దేవేంద్రనాథం

శ్రీ కర్కా ఉశ్వరరావు

శ్రీ ప్రతాప వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

శ్రీ ఎ. వి. హనుమంతరావు

శ్రీ ఊటుకూరి హృషీకేశగుప్త

తొలి పలుకు

ఇది ప్లవంగ నవవసంత సమయము. ఈ శుభసమయమున చీరాల సంస్కృతీసమితి దేశములోని రసజ్ఞులొకమునకు అంజలి ఘటించుచున్నది. పాఠక మహాశయులారా !

తెలుగుతల్లి కన్న మహామేధావులలో, ప్రాచ్యులు, ప్రాశ్చాత్యులు, పండితులు, పామరులు ఒకరననేల ? దేశములోని రసజ్ఞులందరు 'పుంభావ నరస్వతి' అని కొనియాడిన హరికథా పితామహులు శ్రీ అజ్ఞాద ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారు. నవరసభరితముగా కథాగానము చేయుటలో అందెవేసినవేయి అనిపించుకొనిన నారాయణదాసుగారు ఒక్క తెలుగుజాతికే కాక యావద్భారతదేశానికి చిరస్మరణీయులే. అట్టి దాసుగారి జీవితవిశేషాలు, రచనలు ఇంతకుపూర్వమే ముద్రితములై దేశమున బహుశ ప్రచారమును పొందినవి. ఐనను దాసుగారి ప్రతిభావ్యుత్పత్తులను ప్రకటించు వ్యాసములను పద్యములను గ్రంథవిమర్శలను జీవితానుభవములను సంకలనముచేసి ప్రచురించు భాగ్యము మా చీరాల సంస్కృతీసమితికి లభించుట నిక్కముగా హర్షింపదగినది.

ఇదియొక మహత్తరమైన కార్యక్రమము. ఈ సంచికాముద్రణమును నిర్వహింపవలెనను సంకల్పము కలిగిననాటినుండియు మా చీరాల పట్టణములోని ఐ. యల్. టి. డి. కంపెనీ లీప్స్టాక్సు అండ్ సప్లై ఆఫీసుడుగారును, శ్రీ దాసుగారికి సన్నిహితబంధువులును, స్వస్వహృదయులు నగు శ్రీ కర్రా ఈశ్వరావు, B. Com (Hons) B. L., గారు మాకు సర్వవిధముల సహాయము చేసినారు. దేశములోని వివిధ వ్యాపారసంస్థలనుండి ప్రకటనద్వారా ముద్రణమునకగు ధనమును సమకూర్చుటయందును పండితులతో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు జరిపి వారి రచనలు సేకరించుటయందును అహర్నిశములు కృషిచేసి మా ప్రయత్నానికి దోహదముచేసి చక్కని రూపమునిచ్చిన శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావుగారు ప్రత్యేకముగా అభివందనీయులు శ్రీ దాసుగారిపై గల భక్తి గౌరవములతో తమ వ్యాపారప్రకటనలను నిర్ణీతమగు ధనమునుపంపి మాకు తోడ్పడిన వివిధ వ్యాపారసంస్థల యజమానులకు మా కృతజ్ఞతాభి వందనముల సమర్పించుచున్నాము.

ఈ సంచికను ముద్రించు ఉద్దేశ్యమును తెలిపినంతనే దాసుగారి రచనలపై పరిశోధనా వ్యాసములను పంపిన విద్వాంసులకు, దాసుగారి స్వరూపస్వభావములను చిత్రించి పద్యాలు

వ్రాసి పంపిన కవీంద్రులకు, దాసుగారితో తమకుగల పరిచయమును, ఆనుభవములను వ్రాసి పంపిన దాసుగారి సన్నిహితబంధువులకు, శిష్యులకు మా సంస్కృతీసమితి ఎంతయో ఋణపడి యున్నది. వారికెల్లరకు మా హృదయపూర్వక భగ్యవాదములు.

సంస్కృత ఆంధ్ర ఆంగ్ల భాషలలో వచ్చిన వ్యాసాదులను పరిశీలించి ముద్రణకు సహాయపడిన మా సంపాదకవర్గ సభ్యులు శ్రీ ప్రతాప వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి, శ్రీ ఎ. ప. హనుమంతరావుగార్లకు, రేయింబవళ్ళు శ్రమించి సకాలములో సంచికను సర్వాంగసుందరముగా ముద్రించియిచ్చిన రాజమహేంద్రవరము భరద్వాజాప్రెస్ యజమానులు శ్రీ పురాణవంశ రాధాకృష్ణ మూర్తిగారికిని, ఈ కార్యక్రమ నిర్వహణములో అపరశమైన కృషిచేసిన సమితి సభ్యులకు ముఖ్యముగా కార్యదర్శులగు శ్రీ ఊటుకూరి హృషీకేశగుప్త శ్రీ చీరాల రామారావుగారలకు హృదయపూర్వక వందనములు.

మా సంస్కృతికి ముఖ్యాభిమానియై అడుగడుగునను మాకు ప్రోత్సాహము నొసగుచు చేదోడువాదోడుగా నున్న శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావుగారికి కృతజ్ఞతాఽజులు.

శ్రీ నారాయణదాసుగారి కీర్తిప్రతిష్ఠలు దేశచరిత్రలో సుస్థిరముకావలెనను సత్సంకల్పముతో ఈ సంచికాముద్రణ కార్యక్రమము నిర్వహింపబడినది. ఇందలి రచనలు దేశములోని రసజ్ఞులొకమును అలంకరింపగల్గిన మా యత్నము ఫలించినట్లు సంభావింపగలము.

ఇంకను ఈ తొలిపలుకునే పొడిగించుచున్న రసభంగమై తినబోవు వస్తువునకు రుచి చెప్పినట్లుండునేమో యని తలంచుచు ఈ పవిత్రసంచికను మీకు అందజేయుచున్నాము.

లోకాస్పృశస్తా స్సుఖినోభవన్తు.

అధ్యక్షులు.

సంస్కృతీసమితి (రిజిస్టర్డ్)
చీరాల, ఆంధ్రప్రదేశ్.

ఇట్లు,

రావుల దేవేంద్రనాథం

సంస్కృతి సమితి, చీరాల

(రిజిస్టర్డ్)

కూర్చున్నవారు, (ఎడమనుండి)

1. శ్రీ డి. యస్. ఆర్. అంజనేయులు	2. శ్రీ వి. నాగేశ్వరరావు
3. శ్రీ ఆర్. దేవేంద్రనాథం (అధ్యక్షులు)	4. శ్రీ కె. ఈశ్వరరావు (Chief Patron)
5. శ్రీ యస్. సుబ్బారావు	6. శ్రీ డి. గోపాలరావు

నిలబడినవారు, (మొదటి వరుస)

1. శ్రీ ఎ. రాధాకృష్ణమూర్తి (ఉపాధ్యక్షులు)	2. శ్రీ పి. వి. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
3. శ్రీ యు. హృషీకేశగుప్త (కార్యదర్శి)	4. శ్రీ పి. వెంకటరావు
5. శ్రీ ఎ. వి. హనుమంతరావు	6. శ్రీ సి. హెచ్. రామారావు (సహాయకార్యదర్శి)
7. శ్రీ తె. రామచంద్రరావు	8. శ్రీ పి. సుబ్రహ్మణ్యము

(రెండవ వరుస)

1. శ్రీ కె. కృష్ణమూర్తి	2. శ్రీ యస్. అప్పారావు
3. శ్రీ టి. వి శివశాస్త్రి	4. శ్రీ కె. సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

వీషయానుక్రమణిక

- (1) నారాయణదాస ప్రశస్తి : శ్రీ నల్లాచక్రవర్తుల కృష్ణమాచార్యః
- (2) హరికథా పితామహః : శ్రీ పరిపూర్ణ ప్రకాశానంద భారతీమహాస్వామినః
- (3) శ్రీ నారాయణదాస మహోదయానాం శతజయం } శ్రీ నల్లాచక్రవర్తి కృష్ణమాచార్యః
త్యుత్సవసమయే సమర్పితాని శ్లోకరత్నాని :
- (4) శ్లోకరత్నాని : శ్రీ జ. శ. గులేరి
- (5) హరికథ : శ్రీ శ్రీ అజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణదాసుగారిచే వ్రాయబడినది
- (6) మా గురుదేవులు : శ్రీ నేతి లక్ష్మీనారాయణ భాగవతులు
- (7) శ్రీ నారాయణదాసు : శ్రీ శివశంకరస్వామివారు
- (8) బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి నారాయణదాసు : శ్రీ హరి ఆదిశేషువు
- (9) కథాగాన వాచస్పతి : శ్రీ బండా కనకలింగేశ్వరరావు
- (10) ఆదిభట్ల నారాయణదాసంభవతే : శ్రీ సి. హెచ్. వి. నరసయ్య
- (11) సంస్మరణము : శ్రీ పిల్లుట సుందరరామశాస్త్రి
- (12) పుంయావ సరస్వత్యా రాధనము : శ్రీ బొడ్డుపల్ల పురుషోత్తం
- (13) నారాయణ స్మృతి : శ్రీమతి బుర్రా కమలాదేవి
- (14) కథాగానము—శ్రీయోనిధానము : శ్రీ సామారి మధుసూదనరావు (శాస్త్రి)
- (15) ఆదిభట్ల నారాయణదాస ప్రశంస : శ్రీ చల్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రి
- (16) హరికథాపితామహుడేకాదు మహానటుడు } శ్రీ స్థానం నరసింహారావు
శ్రీ నారాయణదాసుగారు :
- (17) శంభో తవారాధనం : శ్రీ జమ్మలమడక మాధవరాయశర్మ
- (18) శ్రీ మదజ్ఞాద ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారిని గురించి : శ్రీ శంభర.మార్యనారాయణశాస్త్రి
- (19) విరిదోయిలి : శ్రీ మిన్నికంటి గురునాథశర్మ
- (20) "హరికథక పితామహ" శ్రీమద్దక్షాదాదిభట్ల నారాయణదాస వైశిష్ట్యము : శ్రీ దీక్షితదాసు
- (21) శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణదాసు : శ్రీ రాంభట్ల లక్ష్మీనారాయణ
- (22) జాతక భాగంలో, దాసుగారు : శ్రీ యామిజాల పద్మనాథస్వామి
- (23) హరికథా పితామహుడు : శ్రీ దివాకర్ల వేంకటాచార్యుని
- (24) దాసుగారి షక్తి : శ్రీ సంగీతరావు

(26) శ్రీ మదజ్ఞానాదిభట్ల నారాయణ }
దాసుగారి జీవిత సంగ్రహము :

(26) శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాస హృదయము :

(27) అక్షరాంజలి :

(28) ప్రశంసా శ్లోకాః :

(29) పరిచయస్మృతి :

(30) హరికథా చతుష్కలుః :

(31) శ్రీ నారాయణ దాసానామ్-తత్వజ్ఞాన వైభవమ్ : శ్రీ వాణపేయాజి వేంకటేశ్వరశాస్త్రి

(32) కై మోద్దు :

(33) స్మృతిపథంలో మాతామహుడు :

(34) ఆత్మశ్యామము :

(35) సరస్వతీమూర్తి :

(36) మా తాతయ్య మధురస్మృతులు :

(37) శ్రీ నారాయణదాసుగారు-శ్రీ వారి }
హరికథా యక్షగాన ప్రబంధములు :

(38) శ్రీ నారాయణదాసు స్వరూపశేఖ :

(39) అమూల్యరత్నము గణనీయమూర్తి :

40) సర్వతోముఖ ప్రతిభాశాలి "హరికథా పితా }
మహా" శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాసు :

(41) పుంభావవాణి :

(42) తారక ప్రబంధము :

(43) నారాయణదాస నవరత్న మాలిక :

(44) హరికథా పితామహుడు :

(45) హరికథ :

(46) కవిగా శ్రీ నారాయణదాసుగారు :

(47) సుమాంజలి :

(48) కీ॥శే॥ ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారు

(49) చిరస్మరణీయుడు :

(50) ఆదిభట్ల :

(51) శ్రీ నారాయణదాస ప్రశంసలు :

(52) శ్రీ నారాయణదాస స్మృతి :

(53) మేలుకొలుపు పొగడిక :

శ్రీ వాణపేయాజి వేంకటరమణయ్య

శ్రీ ఓరుగంటి నీలకంఠశాస్త్రి

శ్రీ బృందావనం రంగాచార్యులు

శ్రీ జటావల్లభుల పురుషోత్తము

శ్రీ గంటి జోగినామయాజి

శ్రీ మల్లాది చంద్రశేఖరశాస్త్రి

శ్రీ సామవేదం జానకిరామశర్మ

శ్రీ ఉపాధ్యాయుల

శ్రీ దీక్షితదాసు

శ్రీ పి. గణపతిశాస్త్రి

శ్రీమతి కె. యస్. దేవి

శ్రీ పంతుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

శ్రీ దువ్వూరి వేంకటరమణశాస్త్రి

శ్రీ వడ్లమాని నరసింహదాసు

శ్రీ కర్రా ఈశ్వరరావు

శ్రీ ప్రకాశ వేంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

శ్రీ కొల్లూరి లక్ష్మణమూర్తిశర్మ

కరుణశ్రీ

శ్రీ ధర్మవరపు సీతారామాంజనేయులు

శ్రీ శిష్టా సత్యనారాయణ రాజశేఖరం

శ్రీ చెఱుకుపల్లి జమదగ్నిశర్మ

శ్రీ పోకల ధనుంజయరావు

(డి. 18-1-1935 సం॥ర ఆంధ్రవాణి నుండి)

శ్రీ పిల్లలవట్టి రామదాసు శాగవతార్

(29-1-1945 సం॥ర ఆంధ్ర దినపత్రిక నుండి)

శ్రీ శాశీ కృష్ణాచార్యులుగారు

శ్రీ యామజాల సర్వకాథాస్వామి

శ్రీ నిడదవోలు వేంకటరావు

- (54) అమరజీవి నారాయణదాసు : శ్రీ కార్యంపూడి కృష్ణమూర్తి
- (55) ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారు : శ్రీ కర్రా వెంకట్రావు
- (56) ప్రశంసాస్తుతి రత్నమాల : శ్రీ కలగ ఆంజనేయశాస్త్రి
- (57) సద్గురు సన్నిధానము : శ్రీ వేదనభట్ల వెంకటరమణయ్యదాసు
- (58) శ్రీ నారాయణదాసుగారి జీవిత విశేషాలు : శ్రీ కర్రా సూర్యనారాయణ
- (59) హరికథా పితామహుడు, శ్రీ నారాయణదాసు : శ్రీ దివాకర్ల రామమూర్తి
- (60) హరికథా పితామహునకు వినయాంజలి : శ్రీ మండలపర్తి ఉపేంద్రశర్మ
- (61) సగృహప్రపూర్ణ శ్రీ మదజ్ఞాదాది }
భట్ల నారాయణదాసుగారు : కుమారి కర్రా రాజరాజేశ్వరి
- (62) శ్రీ నారాయణదాసుగారు : శ్రీ గరిమెళ్ల వీరరాఘవులు
- (63) శ్రీ నారాయణదాసు తత్త్వపరిశీలనం : శ్రీ అప్పల సోమేశ్వరశర్మ
- (64) మార్గదర్శి మహర్షి : శ్రీ పిల్లలమట్టి వేంకట హనుమంతరావు
- (65) మరపురాని మనిషి : శ్రీ అమ్మల విశ్వనాథ భాగవతార్
- (66) ఆధునికయుగంలో అచ్చతెనుగు కవితకు పితామహుడు : శ్రీ నిడదవోలు వెంకటరావు
- (67) హరికథా పితామహుని శతజయంతి : (1964 ఆగష్టు 80 ఆదివారం ఆంధ్రప్రభనుండి)
- (68) ఆంధ్రసంగీత, సాహిత్య వియన్మండ }
లాన్ని ధగద్దగితంచేసిన ధృవతార : శ్రీ నూమిడిపూడి వెంకటరంగయ్య.

గ్రంథ సమీక్షలు

(69) జగజ్యోతి.

సంస్కృత శతకాలు.

జగజ్యోతి : రెండవ భాగము.

((70) ఆటపాటలమేటి ఆదర్శకావ్యం బాటసారి :

శ్రీ కొవ్వడి రామం

(71) కమనీయ కవితకు కాదాచి కాశీశతమ్ :

శ్రీ వాసా సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

CONTENTS

(1) Adibhatla Narayana Das }
An Integrater of fine arts: }	By K. Srinivasa Rao
(2) Narayana Das - The Savant :	S. N. Jayanti, Calcutta
(3) Srimat Ajjada Adibhatla Narayana Das :	By Dr. T. Kanka Raju
(4) A Brief Sketch of Cultural Association :	U. Hrushikesa Gupta
(5) Three Born Poets & Nine Rasas :	R. M. Challa
(6) Appræciations :	The Hyberabad Bulletin, 16-1-1937
(7) Sri A. Narayana Das - A Sketch :	By. M. Gowri Sankar
(8) Harikatha and Sri Narayana Das :	By. E. Bharadwaja, M. A.
(9) Body's Soul & Earth's Heaven :	R. M. Challa
(10) A Silent Sketch :	By. N. V. Rama Rao
(11) Sri Adibhatla Narayana Das - His personality :	By. Sri Vasanta Rao - Venkata Rao
(12) Narayana Das; A Versatile Genius :	By. V. Bhrahmaji Rao
(13) Narayana Das : The man and the }
encyclopaedic range of His Interests: }	By. R. Appalaswamy
(14) Harikatha Pithamaha's "Jagajyoti" :	By V. V. Subrahmanya Sastry
(15) Lord Narayana Incarntes }
as Sri Narayana Das : }	Dr. N. T. S. Yajulu; M. B. B. S,

నారాయణదాస ప్రశస్తి

— శ్రీ నల్లాన్ చక్రవర్తుల కృష్ణమాచార్యః

లోకే బహవస్సంతి హరికథా కథన నిపుణాః, కవయో, గాయకా, ఆంధ్రగీర్వాణ భాషాద్వయ పాండితీమండితాః, కించ ఆంగ్లపాఠశికాది భాషా లోవిదాశ్చ, కింతు నప్యేకత్రావస్థానం దృశ్యతే పూర్వోక్తానాం గుణానాం. వరంతు యశ్శాస్త్ర మధీతే స రసజ్ఞోనభవతి. యః కవితాలాలస. స్పశబ్దం వోవేత్తి. యోగాన మభ్యస్యతి తస్యనై వాపేక్షా శబ్దాదికస్య. యస్తద్వయంవేత్తి ససృత్యం నాధిగచ్ఛతి. యష్షేక్సుపియర్ మహాశయ మభినందతి సకాళిదాసకవితారామణీయకం నైవజానీతే. యః కాళిదాసంవేత్తి ససషేక్సుపియరుం. యోరాగజ్ఞ స్సతాలాదిష్టలసః. యస్తాలాభిజ్ఞస్సరాగస్యవేదేశికః. యస్సిద్ధాంతభాగే విచక్షణస్సోఽభ్యాసభాగేఽదక్షిణః. యోంతర్వాణిస్తస్యవాణి అంతర్గుడాగుడాయతేన బహిర్నిస్సరతి. యస్సభాసు వాగ్మీ తస్యనవివేకశ్చబ్దాదిషు. యోలిఖతి సనవదతి. యోవదతి ససలిఖతి. ఏతత్సర్వ మవిసాధారణ్యేన వర్తతే. ఏతద్వృత్తాస్తస్యాపవాదోఽస్తీతి చేతనసర్వజ్ఞమూర్తిర్నారాయణదాస ఏకపవేతినాత్యుక్తిః. బృహత్పాత్యుక్తిః, ఆకృతేస్సదృశీప్రజ్ఞా, ప్రజ్ఞాయాసదృశీఆగమ విత్తా, ఆగమసదృశ ఆరంభః, ఆరంభసదృశ ఉదయ ఇత్యేత న్నా నారాయణదాసస్యాభిజ్ఞానం. “హరిచరితామృత” రచనే నారాయణదాసవర్యస్య భక్తిరసార్ధ్యం హృదయం సర్వత్ర ప్రతిఫలతి. “గద్యం కపి నాం నికషంవదంతి” ఖలు. ఆంధ్రగీర్వాణభాష యోరుభయోరపి నారాయణదాసేనవిరచితానిగద్యాని

తత్ప్రజ్ఞాయాః కేవలం నికషిభూతాని. గద్యరచనే తచ్చక్తిరనన్యసదృశీ. హృద్యాసూపమాసు, క్లిష్టశ్లిష్ట కల్పనేషు, యమకాది శబ్దాలంకారేషు ఇతరేష్వలంకారేషుచ తత్ప్రతిభా నన్యామాన్యాచ.

కథాప్రవచనేషు రమ్య రమ్యధర్మ సర్మగర్భైర్మర్మస్వగ్భిస్వచోభి ర్జనాన్ భాసయన్, హాసయన్ త్రాసయంశ్చ దిక్షుక్తిర్నిస్సాం సమవాకిరత్. నారాయణ దాసః వైయాసక్యాం పాణినీయే కానాదే ఇతర శాస్త్రేష్వపి సంజాతకౌశలః. “కథం బహుషు కౌశల ముత్పద్యతే? ఆయుఃఖల్వల్పం శక్తిరపితావతీతి నసంశయావసరతస్యాదేవ్యాఃఅనుగ్రహారోపి వతతిచేత్ “మూకంకరోతివాచాలం” ఇతిన్యాయేన తదనుగ్రహపాత్రస్య కిందుష్కరం? తాల్యపవ చుకుకిత సర్వశాస్త్రసాగరః నారాయణదాసస్యాతాత్మంభసంభవప వావతతారేతిమన్యే. ఏవమేవ నారాయణదాసవర్యః స్వప్రజ్ఞాపాటవేన, వచః పీయూషేన, సృతగీతస్వరకల్పనాదిప్రకమైశ్చ సర్వజనానాహ్లాదయన్ ఆరాదారాత్పూరుషాయుషం జీవయాత్రాం నిర్వర్త్య బహూన్ నేతి లక్ష్మీశారాయణాది శిష్యాన్ ప్రకల్ప్య సమర్పిత శారదారవింద చరణశ్చిబ్దనాద బ్రహ్మోపాసనయా కేవలం స్వేచ్ఛయైవ బ్రహ్మైక్యమవాపేతి శం.

జయంతితే సుకృతినో రససిద్ధాః కవిశ్వరాః
నాస్తే యేషాం యశఃకాయే జరామరణజంభయం,

హరికథాపితామహః

— శ్రీ పరిపూర్ణ ప్రకాశానందభారతీమహాస్వామినః

శ్లో॥ మహాతాం స్మరణం ధ్యానం
మహాత్వాఽపాదకం యతః
మహాత్వాఽపాదకాంక్షిణం తస్మాత్
స్మరామస్తా వదేవదే.

శ్లో॥ మహాతాం చరితం తావత్
పురాణేషు ప్రకీర్తితం
శ్రవణాద్యస్య చిత్రేషు
జాయతే సాధు తాఽధ్వనః.

శ్లో॥ అతః పురాణ కథనే
బీజం సచ్చరితం నృణాం
దర్శితం చాప్య సన్మార్గ
వ్యాపర్యకతయా మ్యాసత్.

భో ! భో ! మహంతః !

తదద్య స్మర్యతే తావత్ కస్యచి త్పుణ్య పురు
షస్య చరితం సాధు వన్మార్గే మహాత్వాఽపాదకం
పథం॥

అస్తే అజ్ఞాడ గ్రామజన్మా ఆదిభట్లోపనామక
నారాయణదాస నామ్నా ప్రధితః హరికథా పితా
మహా లాంఛనః పుణ్యపురుషః విజయనగర పుర్యాం
పురాషష్టివర్షేభ్యః । సపకదా విజయనగర మహా
రాజాఽపస్తాపిత సంస్కృత కళాకాలా మాగత్య
స్వయంకృతహరికథాప్రబంధంకంచనశ్రావయామాస

బ్ర॥ తాతా నుబ్బరాయశాస్త్రి “ (రాయడు
శాస్త్రి) ” గుమ్మలూరి సంగమేశ్వరశాస్త్రి, పేరి
కాళీనాథశాస్త్రి, పేరి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి,
మహాభాష్యం శేషాద్రిశాస్త్రి, భాగవతుల పేరి
శాస్త్రి ప్రభృతి పండితసింహ సంఘసమక్షం । తదా
తైరప్రప్రయోగత యోద్వాటితాన్ కాంశ్వన
ప్రయోగాన్ మహాకవి కాళిదాస భవభూత్యాది
కృత గ్రంథస్థానితి స దర్శయిత్వా సమాదధా ।
తదాతే పండితాః పునరూచుస్తానపి దోషదూషితా
నితి బ్రూమశ్చతి । తదా అసౌ హరికథా పితామహా
స్వాట్టహాసం బ్రహ్మాదీనపి తృణీకుర్వతాం భవతాం
దృక్పథే కాళిదాసాద్యాః కియంత ఇతి విహస్య....

“శంబూక స్పికతల భూతలాను కర్షి
సంవితే చిర మురసా పదాని గచ్ఛన్
ద్విత్రాణి స్థగిత మహార్ణవస్తి మంద్రః
కూలే ద్వే చరతి మృషేతి లోకవార్తాం”

ఇత్యాది నయోక్తిభిః తాన్ పాశయిత్వా కృత్వా
చ నిరోజస్కాన్ నిర్భిక శ్వరభాయమాణో నిర్ణ
గామాఽస్మ తృమక్షం తాదృశోయం ధైర్యసాహ
సాదిగుణ నికురంబ నికాయ్యో మహాపురుషః సా
హిత్య చక్రవర్తి ! తాదృశ మహాపురుష స్మరణేన
ధైర్యసాహసాది సద్గుణా ఉపలభ్యేర్నన్ ఇతి నిరూప్య
విరమా మహి॥.

శ్రీ నారాయణదాస మహోదయానాం

శతజయంత్యుత్సవ సమయే

స మ ర్పి తా ని

శ్లో క ర త్నా ని

విద్యావాచస్పతి రభినవ స్తాండవే నందికేశః
హాహాహూహూ ర్నిజగళరవే గానవిద్యామరక్షిః
పారాశర్య శ్రుతితతిసమాలోడనే తత్తనూజః
ఆఖ్యానేషు త్వమసిభగవత్ నాదిభట్టా స్వయేందో.

పదానాం విన్యాసా త్ప్రచలతి ధరా నృత్యసమయే
కథానా మాతాపా త్ప్రతినదతి రోదో నైరమపి
నినాద “శృంభో” ఇత్యభిమృశతి వైతామహాపదం
త్రిభిః క్రాంతం సర్వం జగదపి రమేశేవ భవతా.

అంగైః పంచభి రేకదైవ భవతా మధ్యేనభం ధీమతాం
నానాతాళగతిప్రదర్శనకథా సంచారితా యాద్యుతా
ద్రష్టుం తామకృతప్రతాని నయనా న్యస్మాద్యుకాంసాంప్రతం
ధన్యాని శ్రవణాని నోల్పసుకృతా చ్ఛేయః కుతోమేదురం.

నిత్యం త్వద్వదనారవిందమకరందాస్వాదనే సుప్రతాః
ధన్యాః కేసరిణో బభూవు రితియ చ్ఛిత్రం నత త్ప్రత్యుత
యేతు త్వ త్పదపద్మసౌరభ మనాఘ్రూయాపి గంధాన్వితాః
తేహ్యశ్చర్యకరా నరాః కథమపి త్వద్గౌరవం సూచ్యతే.

అర్కస్తేజసి చంద్రమా రసజపా మాహ్లాదనేంగారకః
శీలే కాన్త్రవిలోడనేనచ బుధ శ్శేముష్యుదస్తే గురుః
కాప్యోఘేన కవి శ్శనైశ్చరతివై కాయాతిభారా దృవాన్
సంజగ్ము స్త్వయి వాసరాధిపతయ స్సర్వేప్రసన్నాత్మనః.

వామేపార్శ్వే కృతపరిచయే వాజిపేయాస్యవాయే
పార్శ్వేన్యస్త్రిం, స్తవ పరిగతే నేతివంశప్రభూతే
ఇందో ర్లక్ష్మీ మనుగతసురాచార్యకావ్యస్య బిభ్రత్
త్వం ద్రష్టుమాదాం నయనఖముదోన్మేషకారి తదాహి.

శ్రీ నల్లా చక్రవర్తి కృష్ణమాచార్యః

★ శోక రత్నాని ★

— శ్రీ జ. శ. గులేరి

పారశీకగిరాబద్ధాఖై య్యామకవిమాధురి
ఆంగ్లభాషాసుయోగేన పరమాం ఖ్యాతి మాగతా.

నై వేదానీం కవేరీతి ర్దేవవాణ్యా విభూషితా
రసాతిరేకమా పన్నామాగుణాలంకారసంశ్రితా.

వాగీశ్వరి ప్రసాదేన హృదయాహ్లాదదాయినీ
కాముదీపవిధోఃకస్య కృతిరేషాన నన్దినీ.

కావ్యగుణ రసాస్వాదః కృతోయేనహ్యనుత్తమః
సకల్భస్వనిమర్మజ్ఞో దానో నారాయణః సుధీః.

మాధుర్యస్య పరాం కోటిం నితరాం ప్రాపయన్ బుధాక
లోకేస్మిన్ సతతం శుభ్రాం పరమాం కీర్తిమాప్నుయాత్.

హ రి క థ

శ్లో॥ శే॥ అజ్ఞాడాదిభట్ల నారాయణదాసుగారిచే వ్రాయబడినది.

(1911 విరోధిక్ సవత్సరాది సంచికనుండి)

ఆ స్తిక్యమును ధర్మాధర్మములను సర్వజన మనో రంజనముగ సృత్యగీత వాద్యములతో మపన్యసిం చుట హరికథయనబరగు. అట్టి యోగసన్యాసకుడు కథకుడనబడును. దైవభక్తియు సత్యము భూత దయయు హరికథయందలి ముఖ్యాంశములు. దేవుని గొల్చి తరించిన ప్రహ్లాదాది పరమ భాగవతుల చరి త్రములును సావిత్రి ప్రముఖ పతివ్రతా చారిత్రము లును హరిశ్చంద్రాది పీఠ చరితములును చెల్పినచో మంచి యభివృద్ధి యగునని వాల్మీకి వేదవ్యాసుడు మొదలగు మహర్షులు కావ్య పురాణేతిహాసంబుల బన్నిరి. నారదుడు దొట్టి పరమ మునులు భగవ న్నామ సంకీర్తనము సేయుచు నాడుచు శాడుచు లోకులం దరింపజేసిరి.

శ్లో. పీఠావాదన తత్వక్షో శ్రుతిజాతి విచారదః

తాలజ్ఞశ్చాప్రయాసేన మోక్షమార్గనియచ్ఛతి. అను యాజ్ఞవల్క్య స్మృతి వచనానుసారముగ యోగముచేతను సంగీతముచేతను దక్క వేరు మార్గమున మోక్షము సాధింపరాదనియు యోగ ముకన్న నిరపాయమగు సంగీతావలంబనముచేత,

శ్లో. గాయం శృరితాణి రథాంగపాదేః

సృత్యన్నిరస్తాఖల కర్మబంధః

నిరంకుశ స్సర్వ సమో విరాగీ

కైవల్య మభ్యేతి ముకుందభక్తః॥

అను నారద స్మృతిప్రకారము సర్వవస్తువులయందు వాసుదేవభావనచే మనోవాక్కాయ కర్మములచే దేవుని భజించుచు సర్వజనులకు దైవభక్తిని బోధింప దగు మోక్షసాధనము సంగీతముకన్న వేరులేదని రూఢిగ చెలిసిన పురందర విత్తలాది వాగ్గేయకారు

లిక్కులియుగమున గీత ప్రబంధములు విరచించి యాడుచు శాడుచుం బరుల దరింపజేసి తాము తరించిరి.

శ్లో. తస్యగీతస్య మాహాత్మ్యం కే ప్రశంసితు మీశతే
ధర్మార్థ కామమోక్షాణా మిదమేవైకసాధనమ్।
అను శాస్త్రమునుబట్టి వాగ్గేయకార సత్తముడగు వాల్మీకమహర్షి శ్రీమద్రామాయణమును గీత ప్రబంధ మొనరించి కుశలవులచే జగదాహ్లాదకరం బుగ ద్రేతాయుగంబున బాడించెను. భరతముని ప్రముఖుల నాదికాలమున “శివస్తుతౌ ప్రయోజ్యాని మోక్షాయ విదధే విధిః” అని బ్రహ్మరచితములగు మన్వంతరికాది గీతములను శివసన్నిధిం బాడిరి. కలి యుగమునందుప్రాచీనులలో సుప్రసిద్ధులగు వాగ్గేయ కారులు జయదేవుడు గీతగోవిందమును, నారాయణతీర్థులు శ్రీకృష్ణ లీలాతరంగములును, దీక్షి తులు కృతులును విరచించిరి. ఆంధ్రభాషయందు గూడ తేత్రియుడు, రామదాసు, త్యాగరాజు, సుబ్రహ్మణ్యకవి, గోగులపాటి కూర్మన్న మొద లగు మహానుభావు లుభయతారకముగ గీతబంధ ముల గావించి ప్రఖ్యాతి వడసిరి. కొద్దికాలమునుండి మహారాష్ట్రము మొదలగు పెక్కుదేశంబులతో సంగీత సాహిత్య విచారదులు కొందరు జీవనార్థమై కథకవృత్తి నవలంబించి హరిభక్తవేషంబుల ధరించి దైవభక్తిని ధర్మాధర్మములను జనులకు బోధిం చుచు పౌరాణికులు కథకులు భాగవతులు దాసులు మొదలగు సంజ్ఞలం బరగుచున్నారు.

శ్లో. విష్ణుభక్తా ఏవ విప్రా నానా వేదవిదా అపి.

అను స్మృతివాక్యము చొప్పున మాతాది కథ

కులం దలంచి బ్రాహ్మణేతరులుగూడ కథకులై
యుచిత సత్కారములు వడయుచున్నాడు. హరి
కథాశ్రవణము వలన శ్రోతలకు నిఖిల శ్రేయోభి
వృద్ధియగును. కథకులకుగూడ భర్తార్యకామ మోక్ష
ఁ బొందు లభించును. శ్రుతి స్మృతీ విజ్ఞానము, శబ్దాను
శాసనజ్ఞత, అభిధానప్రవీణత, ఛందఃప్రభేదవేది
త్వము, అలంకార కౌశలము, రసభావపరిజ్ఞానము,
దేశస్థితిచాతురి, నానాభాష వైశద్యము, సర్వ
కాకు వికారదత్తము, కలాశాస్త్రునైపుణి, తూర్వ
త్రిత్రయచాతుర్యము, హృద్యభారీరశాలిత, లయ
కాల కలాజ్ఞానము, ప్రభూత, ప్రతిభోద్భూత
భాక్త్యము, సుభగగీయత, దేశీయరాగాభిజ్ఞత్వము,
వాక్పటుత్వము, సభావిజయ సామర్థ్యము, రాగ
ద్వేష పరిత్యాగము, ఉచితజ్ఞత, సార్వత్రియము,
అనుచ్ఛిష్టోక్తి నిర్బంధము, నూత్నభాతు వినిర్మాణ
దక్షత, పరచిత్త పరిజ్ఞానము, ప్రబంధప్రగల్భత,
ద్రుతగీత విరచనానైపుణి, పద్యాంతర విదగ్ధత,

త్రిస్థానగచ్ఛనప్రాధి, వివిధాల ప్రి నిపుణత, విశేషావ
ధానశక్తి, రమ్యరూపము, స్వేచ్ఛాసంచారము,
స్వతంత్ర జీవనమును, వాగ్గేయకారుడగు సుత్రమ
కథకునీ లక్షణమేట.

సీ. ఘనశంఖమోయన గంతంబు పూరించి
మేలుగ శ్రుతిలోన మేళగించి
నియమము తప్పక నయఘనంబుల
జెక్కురాగ భేదంబుల రక్తిగొల్పి
బంతులెగిర్చినవగిది కాలజ్ఞతన్
జాతిమూర్ఖనలోప స్వరము పాడి
చక్కసి స్ఫుత్యము సర్వరసాను
కూలంబుగాగ నభినయంబుచేసె
స్వకృత మృదు యక్షగాన ప్రబంధసరణి
వివిధ దేశంబులం బిన్న పెద్దలుగల
బలుసఖల హరిభక్తి సువస్యసింప
లేని సంగీత కవితాభిమానమేల.

★

With the Compliments

of

Best & Company Private Limited
MADRAS & VIJAYAWADA.

మా గురుదేవులు

- శ్రీ నేతి లక్ష్మీనారాయణ భాగవతులు

శ్లో॥ శ్రీనారాయణపాదపద్మ మకరందాస్వాద
నేదిందిరమ్।
శ్రీరామామితనామసచ్చరిత సద్బోధామృతా
ధ్యాత్వికమ్
శ్రీ వేదాంతవిదాదిభట్టసుకులక్షీరాబ్ధిశీతత్విషమ్।
శ్రీ నారాయణ దాసవర్యమనిశమ్ శ్రీమద్గురుమ్
తం భజే॥

ఉ॥ వేయి ఇకేలమాటలుకవిత్వముగానమునాదిభట్టనా
రాయణదాసు సొమ్ము కథకాగ్రణి యాతడు
తన్మనోజ్ఞశం
భాయుతకంఠమోర ! సరిగా విననా నొక
క్రోసుమేర నా
యాయతక్తిరి సుందరు, ధరామరు, మద్గురు
నాశ్రయించెదన్.

సహజసంగీత సాహిత్య కోవిదులు, మహాకవి
సార్వభౌములు, బహుభాషావేత్తలు, భావ రాగ,
తాళసర్వశబ్ద ప్రబంధ కల్పనా సమంజిత పంచ
ముఖిశ్వరస్తోత్ర సహస్రావధాన ధురీణులు, స్వవిర
చిత నానావిధానేక సంస్కృతాంధ్ర కావ్యోత్తమ
సంపాదిత. సంపూర్ణ యశశ్చంద్రికాధవళిత దళదిశా
వకాశులు హరికథాగాన వాగనుశాసనులు, భాగ
వత శిఖామణులు, హరికథాగాయకులకు భుక్తి

మొత్తంను ప్రసాదించిన నిత్యానందమూర్తులు, కాత్యాయనీకటాక్ష విభవలబ్ధజ్ఞానధనులై మోక్ష పాప్రాజ్ఞ మలంకరించిన—

“ హరిదాస జగద్గురు ”

శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణదాస సద్గురు పాదులుమాకుగురువర్ణులు. వారుహరిదాస జగత్తుకే గురువులు. కాని వారు “ నాశిష్యుడని ” నన్ను చెప్పుకోవాలని నా ఆశయం. ఆ మహద్భాగ్యం కోసం చేసిన నా తపస్సు ఫలించింది. ఆ ఫలమే నా జీవిత కుసుమానికి పారిజాత సౌరభాన్ని ప్రసాదించింది.

గురువుగారంటే సంగీతసాహిత్యాలు మూర్తీభవించిన “భంభావ సరస్వతి”. వారు కథకు నిలబడి చెప్పుతూంటే సర్వశాస్త్రాలు, కళలు నవరస సమ్మేళనం పొంది ఆకాశగంగా ప్రవాహాన్ని పోలిన గాన రసంతో వెల్లుబుకుతూ సాక్షాత్తు పరమాత్ముని విశ్వరూపాన్ని తలపుకు తెచ్చేది, వారికంటే వయస్సుచేత మమారుముప్పైయేళ్లుచిన్నవాణ్ణి. శ్రీవారి హరికథాకథనం కాకినాడ సరస్వతి గానసభలో మొట్ట మొదట విన్నాను. ఈకథాకథన వ్యాసంగం కూడ చేస్తూండడంచేత నాటినుండే శ్రీవారి శుశ్రూషకు కంకణం కట్టుకొన్నాను. కాకినాడ లోనే వారి బసలో చేరి, ఒకటి రెండు మూడుసంవత్సరాలు దసరాసభలకు వరుసగా వెళ్ళి మా గురువు గారికి సర్వోపచారాలు చేశాను. ఐతే ఏం, నాకు వారు గురువులేకాని నేనింకా వారికి శిష్యుణ్ణి కాలేదు. శ్రీవారి పరిచర్యకు శ్రీవారి సోదరులు శ్రీపేరన్నగారు నన్ననుమతించారు. మూడుసంవత్సరములలో శ్రీవారి కృపాకటాక్షం నాపై ప్రసరించినది. నాటినుండే “ శ్రీవారికి ప్రియశిష్యుణ్ణి ” అని నేను సగర్వంగా చెప్పుకోవడమేగాక శ్రీవారికి సైతం నాపై పుత్రవాత్సల్యం ఏర్పడింది.

ఇంకేముంది? కాకినాడనుంచి విజయదశమి దర్శారుకు విజయనగరం ప్రయాణం. గురువుతో శిష్యుడు

కదా ! గురువుగారింటికే సరాసరి వెళ్ళాం. పంక్తిని భోజనంపెట్టి తాలించి మన్నించారు. శ్రీవాణి పేయాజాల సుబ్బయ్యగారు అంతకు పూర్వమే శ్రీవారికి శిష్యులుగా ఉన్నారు. మా ఉభయులకు విజయనగరం సంగీతకళాశాలలో కూర్చోబెట్టి ఆ విజయదశమి నాడే ఆనందమానందమాలించినన్ తాల : అనేకీర్తన ఆరంభించారు. ఇచట తాల! అంటే ఈ రామాయణం శ్రీమతి గురువత్పికి అంకితం చెయ్య బడింది.

ఐతే గురుపంక్తిని భోజనం అల్లుళ్లుగా ఎన్నాళ్లు చెయ్యడం? ఇది నాకో పెద్ద సమస్యగా తేలింది. మహారాజావారి సత్రం పద్దులోగాని హోటల్లోగాని తినడానికి నాకిష్టం లేదు. నే నంతకు పూర్వం పేద విద్యార్థినే గనుక “ ఉపనయనం నాటి మాట ఉన్నదిగదా ” అని మాధుకరానికి బయలుదేరాను. దీనికి ముందు గురువనుజ్ఞతీసికోలేదు, మధ్యాహ్నం పండ్రెండు గంటలవేళ మాధుకరం లభించింది. ఆకన్నీకముగా సుబ్బయ్యగారు నన్ను బజారులో కలిసి కొని గురువుగారు “నిన్ను పున్నవాణ్ణి ఉన్నట్టు రమ్మన్నారు” అన్నారు ఏదో కొంప మునిగిందని ఆ “ భిక్షక ” రూపంలోనే వెళ్ళాను. వారిని చూడటానికి భయపడ్డాను. వారు నన్ను చూచి ఒక చిరునవ్వు నవ్వి, “అయ్యోనేటి గట్టున ఉన్న అన్నార్తులకు ఆ ఆహారము పంచి రమ్మని” అజ్ఞ చేశారు. అలాగే చేసి వచ్చాను-అనాటి నుండి గురువుగారితోపాటు సహపంక్తినే భోజనం: వారేది తింటే అది. అహోరాత్రాలు వారిసాహచర్యమే. వారే నా ఉపాస్యదైవం. రెండో ప్రపంచంతో నాకు సంబంధం లేదు.

నిత్యం బ్రహ్మముహూర్తంలో లేచి అమస్తానం పూర్తిచేసికొని భాగవత పారాయణం చేసికొనే సమయంలో గురువుగారు “రారా” అనేవారు. ఉభయులం గోక్షీరంతో “ కాఫీ ” నేవించి కాలేజీకి బయలుదేరే వాళ్ళం. అప్పటికే సుబ్బయ్యగారు

వచ్చిఉండేవారు. ఒకరు గొడుగు ఇంకొకరు పుస్తకం పట్టుకొని వెడుతుంటే గురువుగారు ముందు నడిచేవారు. వాల్మీకివెంట కుశలపుల్లాగ రామాయణగానం, లేదా కథాప్రసక్తులతో ముచ్చటలు చెపుతూ మమ్మల్ని మా గురువులు మురిపింప చేసేవారు. అంతేకాదు. మొట్ట మొదటిరోజున తప్ప మాకెన్నడూ మాగురువుగారు కూర్చోబెట్టి పాఠం చెప్పలేదు. కాలేజీకి వెళ్ళినప్పుడు దారిలో సాయం కాలం ఘంట స్తంభం దగ్గర నిలబెట్టేవారు. సమస్త తాళ గతుల్లోను నృత్యం చేయిస్తూ నిత్యం బజారు లోనే పాఠం చెప్పేవారు. రోజు జనం తండోప తండాలుగా విరగబడి చూస్తూ ఉండేవావు.

మధ్యాహ్నంవేళ కాలేజీ నుండి ఇంటికి వచ్చి భోజనం చెయ్యబోతూ గురువుగారు “శంభో” అని రోదసి పిక్కటిల్లేట్టుగా పలికేవారు. ఆ పీఠివారందరికి అది దాసుగారి భోజనసమయం అని గుర్తుకొచ్చేది. వారి “శంభో” అన్న పదం విన్నవారి హృదయాల్లో నేటికీ ప్రతిధ్వనిస్తుంటుంది.

సంగీతకళాశాలలో వినాయక చతుర్థికి నవరాత్రులు జరిపి స్వామిని ఊరేగించేవాళ్ళం. ఆ ఉత్సవంలో విజయనగరం వీధుల్లో నృత్య సహితంగా గానం చేసేవారు. నేను సుబ్బయ్యగారు సహకారగానం చేస్తుంటే శ్రీ ద్వారం వెంటటస్వామి నాయుడుగారు ఫిడేలు వాయించేవారు. చూచేవాళ్ళకు దేవలోకవైభవాన్ని గుర్తింపజేసేది. అది కన్నవారికి విన్నవారికి ఎప్పటికీ మధురస్మృతిగా నిలచిపోయే సన్నివేశం.

శ్రీ సుబ్బయ్యగారికి నాకు “ రామాయణం ” ఆరు కాండలు ఆరు కథలుగా పూర్తిగాచెప్పి మా ఉభయులకూ “రామాయణ సోదరులు” అనే నామకరణం చేశారు. నాటినుండి మాసోదరుల సహకారగానం గురువుగారి కథకు తప్పకుండా వుండేది.

మదరాసు అఖిలభారత కాంగ్రెసు మహాసభలు జరిగినప్పుడు సంగీత శాఖకు శ్రీ కొమ్మిరెడ్డిసూర్య నారాయణమూర్తి నాయుడుగారు అధ్యక్షులు. మాగురువుగారు సభాప్రారంభకులుగ వెళ్ళినారు. ప్రారంభసమయమందు అప్పటి కప్పుడే రచించిన ఈక్రింది గేయమును మాగురువుగారు పాడుచు పాడుచు మాచేతగూడ పాడించిరి.

అమృత వాహిని — ఆదితాళము

తాగ్దేవీకృపయా నితాంతం ||వా||

- 1) సర్వభారతీయాఅపివరస్పరమైత్ర్యామోదంతాం ఉర్విమండల అఖిలజనా ఉత్తమస్య పేదపాల్యం తాం ||వాగ్దేవీ||
- 2) దృ||ప్రతివత్సర మీసభాగ్గాన ప త్తనేషుజాయంతాం సతత మాసేతు శీతనగం సత్సంగగుణాగీయం తాం ||వాగ్దేవీ||

ఈ గేయమును మాగురువుగారు గంభీరమయిన కంఠనాదముతో శంభో ! అని పై పడ్డమస్థాయిలో నాదమును పూరించుసరికి శ్రోతలందరు ఆశ్చర్య చకితులై బ్రహ్మాచందమున నోలబాడిరి.

తరువాత శ్రీ వేపా రామేశం పంతులుగారికి ఉభయులం వెళ్ళాము. రామేశం గారునన్ను చూపించి “నీ శిష్యుడు భోజనానికేనా?” అన్నారు. వెంటనే నాచేత అక్కడి కక్కడే నృత్యసహితంగా గానం చేయించి లోలోన మురిసి పోయారు. రామేశం గారిని “ ఏం ” అని హుంకరిస్తూప్రశ్నించాడు. మదరాసులోని ప్రముఖ సహకారసభల్లో గురువుగారితో సహకారగానం చేశాను.

శిష్యులం కేవలం సహకారగానం చెయ్యడం మాత్రంకాదు. కథకుముందు స్వచ్ఛంగా మంచి గంధం అరగదీసి శ్రీవారి భుజాలకు వక్షస్థలానికి అలదాలి. వారు శిఖలో పువ్వుధరించి మెడలో మాలవేసికొని కథకు బయలుదేరేవారు.

గురువుగారు పితాపురంలో ఒక్క మారుమాత్రం రామాయణం పూర్తిగా నెఱిగోజులు గానంచేశారు. సభలో నిత్యం శ్రీ వీణ సంగమేశ్వరశాస్త్రిగారు, దెందుకూరు నరసింహశాస్త్రిగారు, శ్రీపాద లక్ష్మీ నరసింహశాస్త్రిగారు మున్నగు ప్రముఖ మహా విద్వాంసులు కథాశ్రవణంచేస్తూ ప్రశంసలు పలుకుతూ మారుమారుగారిని అభినందిస్తూంటే వెనుక సహకారగానంచేసే నేను బ్రహ్మానందంతో ఉట్టుతలూగేవాణ్ణి.

గురువుగారిదగ్గర అన్నగారు సుబ్బయ్యగారు నేను అన్నికథలు వల్లించాం. కాని గురువుగారి 'జానకీకపథం' పేరుతో వ్రాసిన ఉత్తరరామాయణం మాత్రం గురువుగారి ఆజ్ఞతోనే, వేరు రాగాల్లో వల్లించుకున్నాం. అది ఎవ్వరికీ కొరుకుడు పడేది కాదు. ఆ కథంతా మేళకర్త రాగాల్లో స్వరపరుపబడినది. గురువుగారై నా ఆకథను వారిపట్టిపూర్తి ఉత్సవంలో విజయనగరంలో అయ్యకోనేరుగట్టన (ఆంజనేయస్వామి ఆలయంలో) ఒక్కమారే చెప్పారు.

గురువుగారు "ఆట పాట మాట మీటలమేటి" గా ప్రసిద్ధిపందారు. సంగీతం అంటే నృత్యగానాలతో రూపొందాలని వారి అభిప్రాయం. వారికి ఒక్కవీణతప్ప యేవాద్యం నచ్చేదికాదు. నాకి గాత్రధర్మంలో ప్రమాదం రాకపూర్వం అంటే రైలుప్రయాణంలో నిప్పురవ్వపడి గాత్రం చెడక పూర్వం శాస్త్రబద్ధంగా స్వేచ్ఛగా నృత్యగానాలు చేసేవాణ్ణి. కాబట్టే గురువుగారిదృష్టిలో చిరకాలం నిలువగలిగాను.

మైసూరుమహారాజువారు బహుకరించినవీణను మారుమారుగారెంతో ముచ్చటతో వాయిస్తూవుండేవారు. వీణవాద్యంఅంటే వారికెంతోప్రితి. గురువుగారికి కథల్లో ప్రక్కవాద్యాన్నిగూర్చి ఎక్కువగా లక్ష్యం ఉండేదికాదు. మైసూరు వీణవాయిస్తూ

మైసూరుసభల్లో పుదుక్కోట దక్షిణామూర్తిపిళ్ళెగారు తమకథకు ప్రక్కవాద్యంగా వాయిచిన మృదంగవాద్యాన్ని ప్రశంసిస్తూ రెండుమూడు మారులుచెప్పారు. రెండుచేతులతో రెండుతాళాలు, రెండుపాదాలతో రెండుతాళాలు వేరువేరుగావేస్తూ నోటితో మరొకతాళంతో పాడుతూ తుదకు ముక్తాయిలో ఐదు తాళాలను కలిపేవారు. దీనినేవారు పంచముఖేశ్వరతాళం అనేవారు. వారికి వీణావాద్యంమీదఉండే ప్రీతిచేతనే ప్రతికథలోను శ్రీ పేరి రామమూర్తిగారి వీణావాద్యాన్నిమాత్రం తప్పక ప్రక్కవాద్యంగా ఉంచేవారు.

ఒకప్పుడు గురువుగారు తునిలో కథచెప్పినపుడు సహకారగానానికి నేను వెళ్ళాను. అప్పటికి వారి కథల్ని వారిసన్నిధిలో చెప్పకోకుండా కొంత మంది అపభ్రంశంగా గానం చెయ్యటం మొదలు పెట్టారు. అలాంటివాళ్ళకు రిజిష్టరునోటీసులిచ్చి కొన్నికథల్ని సగంలోకూడ నిలిపివేయించారు. అలాంటిఫుట్టంలో తునిలో నన్ను ఒక కాగితము తెమ్మని "అధికారంగా ఉల్లాకు"ను (అనగా నర్తి ఫికెట్) వ్రాసి సంతకముచేసి నాకు ప్రసాదించారు. అదేనావిద్యకు స్నాతకోత్సవం. అది 11-11-1988 వ తేదీ ఏ విశ్వవిద్యాలయ పట్టానికి లేని గౌరవం దీనికుందని నాకనుగ్రహించారు.

తుదకు గురువుగారి వజ్రోత్సవ కార్యక్రమానికి ఏర్పాట్లుచేస్తూ విజయనగరంవెళ్ళి శ్రీవారిని దర్శించాను. సుస్తీగాఉండి నేను సమర్పించిన ఒక్క కమలాఫలంతోనస్వీకరించారు. తాము తెనిగిస్తున్న "లలితా సహస్రనామావళి" లోని తుది రెండు నామాలకు నాచేత తెనుగువ్రాయించి పూర్తి చేశారు. ఆ దివ్యతేజోమయమైన కీర్తిమాత్రం ఇక్కడ స్థిరపడింది. శ్రీవారు కన్ను మూశారు. ఆ విచారమదొక సాగరం. వాటినుండి పువ్వు బహుళ పంచమి గుర్వారాధన పర్యమైంది.

మధ్యస్థి కాశీకృష్ణాచార్యులుగారు చేసిన నామ కరణంతో “శ్రీనారాయణదాస హరికథా గాన కళాపరిషత్తు” స్థాపింపబడినది. శ్రీవారి ఆరాధనోత్సవాలు వైభవంగా జరుపబడడమే కాదు. విజయవాడ సత్యనారాయణపురం శివాలయావరణంలో శ్రీనారాయణదాస గురువర్యుల విగ్రహం ప్రతిష్ఠింపబడింది. సుమారై దడుగుల శిలావిగ్రహం. వైదికమంత్రోక్తంగా ప్రతిష్ఠించడమైనది. తెనాలి వాస్తవ్యులు శ్రీభాగవతుల అన్నపూర్ణయ్య కాస్త్రిగారు అష్టోత్తర శతనామావళితో గురుపూజాకల్పం వ్రాసియిచ్చారు. గుంటూరుజిల్లా వేమూరు వాస్తవ్యులు నాకు మంత్రోపదేశ మొసంగిన గురుమహో

దయులు శ్రీకురుగంటి వేంకటరమణ కాస్త్రిగారు యంత్రోద్ధారం అనుగ్రహించారు. గుంటూరులోని శ్రీకల్యాణానందభారతీ మాంతాచార్య జగద్గురువులు విగ్రహప్రతిష్ఠనాటి మహోసభను దిగ్విజయముగా నిర్వహించారు. మా గురుపూజయే మాకు ఇహపర సాధనం.

మా గురువర్యులు ధరించిన మంచిగంధపు పాదుకలు, వారి కాలగజ్జలు చిరుతాళములు చేతికర్ర నేటికి మాయింటిలో మా పూజాపీఠాన్ని అలంకరించి వున్నాయి. మా గురు పూజయే మాకు ఏడుగడ.

ఇ తి శ మ్.

The Vizianagram Co-Operative Bank Ltd., No. 1358, VIZIANAGRAM.

Established in 1914.

Authorised Share Capital :	Rs. 10,00,000
Paid up share capital :	7.33 lakhs
Number of members 'A' class :	7455
" " " 'B' "	1100
" " " 'C' "	5358
Borrowings	21.1 lakhs
Reserves	2.8 lakhs
Advances	24.9 lakhs

Accepts all kinds of Deposits.

Encourage Thrift amongst its members.

Transacts all kinds of modern Banking Business.

Accepts Fixed Deposits at

For 6 months	5%
„ 1 year	5½%
„ 2 years	6%
„ 3 years	7%
„ 5 years	7½%

[Sd] G. B. Narayanamurty, B. A., LL. B.,
Advocate, President.

శ్రీ నారాయణదాసుగారి రచనలు

యక్షగాన హరికథలు (ముద్రితములు)

1. శ్రీ హరికథామృతము (సంస్కృతము)
2. జానకి శపథము
3. రుక్మిణీ కల్యాణము
4. మార్కండేయ చరిత్రము
5. హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము
6. సావిత్రి చరిత్రము
7. అంబరీషోపాఖ్యానము
8. భీష్మ చరిత్రము
9. గజేంద్రమోక్షము
10. ప్రహ్లాద చరిత్రము
11. యథార్థరామాయణము
12. గౌరమ్మ పెండ్లి (నాటు తెలుగు)

అమృదితములు

1. చాతుర్వర్గస్థాపనము (సంస్కృత)
2. స్వీయచరిత్రము (తెలుగు)
3. చాటు రచనలు ..
4. లలితాసహస్రనామావళి ..

మొదలగునవి.

హరికథేతర కృతులు (ముద్రితములు)

1. తారకమ్	{ సంస్కృత
రచనలు:	9. నూలుగంటి (నూలు చిన్నకథలు)
2. కాశీశతకమ్		10. మేలుబంతి
3. రామచంద్రశతకము		11. పారంగధర నాటకము
1. బాటసారి		12. నవరసతరంగిణి (విమర్శనగ్రంథము)
2. శివ, ముకుంద, సత్యవతి శతకత్రయము		13. జగజ్జ్యోతి (రెండుభాగములు)
3. మృత్యుంజయ శతకము		14. సీమపల్కువహి (నాటు తెలుగునిఘంటువు)
4. సూర్యనారాయణ శతకము		15. మన్నిమిన్కు (వేదములోనున్న ఆయుర్యేద సూత్రములకు నాటు తెలిగింపు)
5. "రెంట్రావుదు తిండి మెట్టంటువేల్పు" అను మకుటముగల "వేల్పువంద"		16. ఉమర్ ఖయామ్ (పారశికాంగ్ల పద్యములకు సంస్కృతమునను, నాటు తెలుగునందును అనువాదము)
6. వెన్నుని వేయిపేర్లవినకరి (విష్ణుసహస్రనామావళికి అచ్చ తెలుగు అనువాదము)		17. అచ్చతెలుగు పల్కుబడి
7. మ్రొక్కుబడి (ఋక్ సంగ్రహము)		18. లయకారు
8. వేల్పుమాట (భగవద్గీత)		

Adihhatta Narayana das
Principal,
Tri Vijayarama Ganapatiwala.
Vizianagaram.

శ్రీ నారాయణదాసు

— శ్రీ శివశంకరస్వామివారు

1

1905 సంవత్సరమున “శబ్దార్థచంద్రిక” అను నిఘంటువులో అభిప్రాయము లిచ్చిన పండితులలో అదిభట్ల నారాయణదాసుగారి పేరు ప్రథమ పర్యాయము చూచితిని. ఆ వత్సరమే మాపాత్య గ్రంథములో “బాటసారి” అను ఖండకావ్యము చదివి తత్కర్త ఎవరని ప్రశ్నింపగా నారాయణ దాసుగారని తెలిసినది. ఈవిధముగా వారి నామ ధేయము తెలియవచ్చినది.

1916 లో వారి సందర్శనము లభించినది. తెనాలిలో బాలికా పాఠశాలలో దాసుగారు “రుక్మిణీకల్యాణము” హరికథ చెప్పినారు. అది పరలో విన్నహరికథలకును దీనికిని ఎంతో భేద మున్నది. అన్యులగ్రంథముల నాధారము చేసికొని కథకులు కాలక్షేపములు చేసెడివారు. వీరో స్వర చిత గ్రంథమునే చెప్పినారు. రుక్మిణీకల్యాణములో గద్య పద్య గేయములు ప్రాధమ్యముగా నున్నవి. దాసు గారు సంస్కృతాంధ్రములలో విద్వాంసులని విస్తృత మైనది.

అంతే కాక వారు కథలో సందర్శించితముగా షేక్స్పియర్ మొదలగువారి పంక్తులను, పార్సీ భాషలో గజల్ ప్రభృతులను మధురముగా పలు కుట మనోరంజనము కావించినది.

దాసుగారి గానవిద్యా ప్రావీణ్యము గాఢమై నది. ప్రాచీన సంప్రదాయమునే కాక నవీన విధాన ములనుకూడ వారు సరసముగా ప్రదర్శించినారు. అన్నిగంటలసేపును ముగ్ధుడనైతిని.

దాసుగారు ఉన్నత దేహులు; ఒడ్డుపొడవు సమ ముగా కలవారు, స్ఫురద్రూపి, నేత్రములు నాసిక

పెడవులు ప్రస్ఫుటములు. చిరునగవుతో నాట్యము చేయునప్పుడు, గంతు వేసినప్పుడు, శంభో అని మహానాదము చేసినప్పుడు ఎల్లరు తన్మయులుకాక తప్పురు. దాసుగారి నృత్యనాట్యగానములు అద్వితీయములు.

అప్పు డప్పుడు రాజమహేంద్రవరము మొదలగు ప్రదేశములలో వారిని చూచుచుండెడి వాడను. 1981 లో గుంటూరు నగరమున జరిగిన మహా సభలో గానకళా సభాధ్యక్షులుగా దాసుగారిని ఆహ్వానించితిమి. వారు వచ్చినప్పుడు అన్ని నడు పాయములు నేచు వారికి సమకూర్చ గలిగితిని. ఆరోజులలోనే వారితో సంభాషించుట సంభవించి నది. వాక్చమత్కృతిపరిహాసము రంజనము మొదలగు సరసగుణములు వారియందు సంభృతములని గ్రహించితిని, వారి యుపన్యాసము హరికథవలెనే ఆమోదజనకమై పాండిత్యముతో కూడ ప్రస్ఫుట మైయుండెను.

2

నారాయణ దాసుగారు సంస్కృతమున పాండి త్యము సంపాదించుటకు కారణము ఒకరిట్లు చెప్పినారు. “సంస్కృత విద్వాంసులు సంభాషించుచుం డగా దాసుగారు సంస్కృతమున వారికి ప్రతివచన మిచ్చిరట. అందు వ్యాకరణదోష ముండటంచే విద్వాంసులు మందహాసము చేసి, సంగీత విద్వాం సులు సంస్కృతమున జొరబడుట సముచితము కాదు అని హేళన చేసిరట. దానివై దాసుగారు సంస్కృతము విశేషశ్రద్ధతో అభ్యసించుచు “శబ్దేందు శేఖర” గ్రంథముకూడ స్వయముగా అన్వయించు

కొనుచు, పఠించిరట. ఒకవాడు మార్గము వెంట
చనుచున్న మహామహోపాధ్యాయ తాతానుబ్బ
రాయ శాస్త్రుల వారిని మేడవైనుండి దాసుగారు
సంబోధించి, ఈపంక్తితాత్పర్యము సరిగా నున్నదా
అని అడిగిరట. శాస్త్రులవారు సరిగానున్న దని
సమ్మతించిరట. మహోపాధ్యాయ కల్లూరి వేంకట
రామశాస్త్రులవారు కూడ స్వయముగా “శబ్దేందు
శేఖ” రాది వ్యాకరణ శాస్త్రగ్రంథములను అన్వ
యించుకొని పండితు లై నారని ప్రతీతి.”

దాసు గారు హరికథ లనేకము రచించి కాల
క్షేపములు చేసినారు. వారి వైదుష్యమునకు నిదా
నముగా కొన్ని గ్రంథములు నేను చదువుట సంభ
వించినది. ఋగ్వేదము లోని కొన్ని కొన్ని
సూక్తములను వారు ఆంధ్రీకరించినారు, దీని వలన
వారికి వైదిక సంస్కృత మధ్యస్థమని చెప్ప
వచ్చును. ఆంగ్లభాషనుండి వివిధ కవుల రచనలు
కొన్ని కొన్నిటిని విశేషించి షేక్స్పియర్ నాటక
రంగములలోని ఘట్టములను హృద్యముగా మన
భాషలోనికి అనువదించినారు. దీనిని బట్టి వారికి
ఆంగ్ల సాహిత్యములో గాఢాభినివేశము కలదని
స్పష్టము. ఈ నవరస తరంగిణి విశేషవ్యాప్తి చెం
దవలసిన గ్రంథము. ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుజాయీలు
వారు రకరకములుగా అనువదించి రమణీయ గ్రంథ
ముగా ప్రచురించినారు. వారికి పాఠశిక భాషలో
శాగుగా ప్రవేశము కలదని చెప్పనొప్పును.

ఈ గ్రంథమును నేను విపులముగా సమీక్షించి
వ్యాసము ప్రకటించినాను. Fitz garald చేసిన
అంగ్లానువాదమును బట్టి అనేకులు ఖయ్యామ్
భావములను మనభాషలోనికి అందించినాడు. ఈ
కవి 75 రుజాయీలు మాత్రము అనువదించినారు.
అవి యైశు మూలమునకు కేవలము సరిపోవునవి
కావు. అందొక పంక్తి, ఇంకొక దానియందొక

పంక్తి ఈ విధముగా సమకూర్చి ఒకా నొక రామణి
యకమును సమకూర్చినాడు. Whin field, Dr. F.
Rosem, Dr. Bempis మొదలగు పాశ్చాత్య
పాఠశికభాషావేత్తలు రుజాయీలు సేకరించి మంచి
పాఠము సంతరించినారు. కాని స్వామి గోవింద
తీర్థ మహాశయుల అఖంధ కృషి మొత్తము 1820
రుజాయీల సమకూర్చి పరిష్కరించినారు ఆదియే
ఉత్తమోత్తమ పాఠమని ముసల్మాన్ విద్వాంసులు
కూడ అంగీకరించినారు. భాసికి సక్రమమైన అను
వాదము ఆంధ్రభాషలో రావలసియున్నది.

రుజాయీ అనగా చతుష్పాది అది మన భుజంగ
ప్రయాతమునకు సరిపోవును. ఒక కప్పుడు నేను
భుజంగ ప్రయాతములలో సమగ్రగ్రంథమును ఆంధ్రీ
కరించ నెంచితిని, అంతరాయముచే అప్రయత్నము
ఆగినది.

నేను శ్రీ నారాయణ తీర్థుల వారి వంశ సంజా
తుడ నైనను శ్రీ నారాయణ దాసుగారి గాన
విద్యా ప్రాభవమును గూర్చి చెప్పుటకు అర్హుడను
కానుకాని వారి కవిశ్యాధికమును గూర్చి ఆదరము
కలవాడను. దాసుగారికి అచ్చతెనుగుమీద పాచ్చు
ప్రీతి. అందుచే వారు గ్రంథములు కొన్ని కొన్ని
అచ్చాంధ్రములో రచించి నారు. అచ్చ తెలుగు
తెలుగు వారికే ముచ్చట కూర్చుట కష్టము. మన
ఆంధ్రభాషలో అచ్చ తెనుగు మాటలు నూటికి
ముప్పది మూడుపాళ్ళు మాత్రము కలవు. అయినను
తెలుగు భాష అని వ్యవహరించుచున్నాను. ఆంధ్ర
భాష యనుటయే సమంజసము.

శ్రీనారాయణదాసుగారు ప్రతిభావంతులు. విశిష్ట
పురుషులు. ఇన్ని శక్తి సామర్థ్యములు కల వ్యక్తి
మరల నుద్భవించుట దుర్ఘటము.

త్యరలో వెలువడనున్నది!

బ్రహ్మచర్య విజ్ఞానము

గౌరవసంపాదకులు
శ్రీపుష్పగిరిపీఠాధీశ్వరులు,
జగద్గురు శంకరాచార్య
అనంత శ్రీవిభూషిత

శ్రీమదభినవాద్ధండ విద్యావృంహ
భారతీనామివారు

సంపాదకులు

భారత భాగవత
రామాయణ వ్యాఖ్యత,
ఉపన్యాస సారస్వభాష,

బ్ర॥ శ్రీ పురాణపండ రామమూర్తిగారు.

: గ్రంథకర్త :
"రాష్ట్రభాషావిశారద,"

పురాణపండరాధాకృష్ణమూర్తి

1967

మూల్యము 5 రూ

శ్రీవి

ఆంధ్రమాత నన్ను కొంత
ఆదరించి యున్న యెడల
ఇంత దూరదేశానికి
ఏల వలస రావలయును ?

అంటూ తాత్కాలికంగా ఉత్తర హిందూస్థానంలో ఉన్నప్పుడు బసవరాజు అప్పారాయ కవి, స్వర్ణముకంటే మానసియమైన జన్మభూమిని తలచుకొంటూ పులికిస్తూ, వైరాగ్యగీతాన్ని ఆలాపిస్తూ తిరిగి జన్మభూమికి రావాలని కలలు కన్నాడు.

గాన సరస్వతి కూడా తెలుగు దేశంలో ఆలంబనము లభించనందున త్యాగరాజు రూపంలో కావేరీ తీరంలో ఆవతరించి, కర్ణాటక సంగీతాన్ని వెలయింపజేసి రామనామామృతాన్ని పంచిపెట్టి, నాద బ్రహ్మోపాసన ద్వారా మోక్షానికి రావడాట నేర్పించి, తనివి తీరక, మరొక్కసారి యత్నిద్దామని, సాహిత్య సరస్వతిని తనలో కలుపుకొని 1884 రక్తాక్షి నామసంవత్సర శ్రావణ కృష్ణ చతుర్దశి నాడు ఆంధ్రదేశంలో అజ్ఞాదనే గ్రామంలో అవతరించిందా అన్నట్లు కన్పిస్తుంది, నారాయణదాసు జీవితాన్ని కృపిణి పర్యాలోకనం చేస్తే.

“పుట్టి నేర్చుకొనెనా, పుట్టక నేర్చెనో
యిట్టి బుద్ధు లిట్టి పొట్టివడుగు
పొట్టి నున్న వెల్ల బూమెలు ?

అంటూ వామనుని సరసవ్యంగ్యోక్తుల వింటూ తన్మయులైన బలిచక్రవర్తి అతని యజ్ఞవాటికలో నున్న వాడూ విస్మయ చేతస్కులైన నారని పోతనా మాతృకు భాగవతంలో వివరించాడు. ఆ వామనుని చరిత్రనే సుమారు ఐదారేండ్ల పన్నవయసు

లోనే పార్వతీపురంలో హృదయంగమమైన సంగీత ధోరణిలో పాడి, వినిపించి పన్న చెద్దలైన శ్రోతలను సమ్మోహితులను జేసి నారాయణదాసు “ప్రవేదికే ప్రాక్తన జన్మవిద్యాః” అన్ననుడికి తార్కాణమైనాడు. ఆరవయేట కన్నవారు వైచిరి పోచనాకు ‘నిన్న’ అరయు వెరవు తెల్పివైచి నందున “అనాటి నుండి ఆడుచు పాడుచు “నీపేరు” చాటుచుంటి నలుకొనల” అని ప్రహ్లాదవరదుడై సింహాచల వరాహ లక్ష్మీనరసింహ స్వరూపుడైన నారాయణుని దాసుడై వేల్పువంద అనే శతకంలో కీర్తించి నారాయణదాసై నాడు. మొదటసూర్యనారాయణ నామాంకితుడై విలసిల్లిన జాలుడు బాల్యమాదిగా భక్తిభావము పాదుకొని. నందుననే భిష్మచరిత్ర ప్రహ్లాదచరిత్ర, అంజరీష చరిత్ర, గజేంద్రమోక్షము మార్కండేయచరిత్ర నారాయణదాసు మధుర హరి కథాకథన కల్లోలిని రూపమున తెలుగు దేశములో నెన్నో అంతరంగములను పునీతము చేసినవి.

నారాయణదాసు ప్రఖ్యాతవైచికుడు, స్వర్ణయావర్ణతే విద్యా అనీ, కూపస్థ మండూకంలో ఉండకుండా దేశాటనం పండితమైత్రీ విద్యాభివృద్ధికి ఆవశ్యకములనీ, యువసహజమైన కీర్తి కాంక్షతోటి మైమారు సంస్థానంలో దర్బారులో తన వీణావాద్యకౌశల్యంచే మహారాజు మెప్పులంది సన్మానాలందుకొన్నాడు, తర్వాత విద్యలకు నిలయమైన విజయనగరంలో ఆనందగజపతి మహారాజుని విద్యా పరీక్షణ వేళల్లో మెప్పించాడు, తన ఆస్థాన వైచికునికన్న నారాయణదాసే మిన్న అని ఆ మహారాజు గుర్తించి విజయరామగజపతి గాన కళాశాల నేర్పాటుచేసి ప్రధానాచార్య పదవి వహించినట్లు.

నియమించినాడు. నారాయణదాసు స్వాతంత్ర్యమున కీ వదలి బంధముకాలేదు, ఆయన నాదో పాసనచే తరించి అసంఖ్యాకులైన శిష్యులు తరించు నట్లు చేయుటకు అవకాశము కల్పించింది.

నారాయణదాసు నాట్యశాస్త్రవేత్త. నృత్యంలో ప్రజ్ఞా పారమ్యము నందినవాడు. అటా పాటా అంటే ఈయనకు గల ఆసక్తి వేళాపాళాచోటూ మరచునట్లు చేసేదని ఎన్నో కథలు, వ్యాప్తిలో ఉన్నాయి. శిష్య వాత్సల్యంలో ఈయనకు సాటి ఎవరూ ఉండరని కూడా ప్రఖ్యాతి ఉంది.

నారాయణదాసు పుంభావనరస్వతి. సంస్కృతం, ఆంధ్రము పారసీకం, ఆంగ్లము మొదలైన భాషలను ఆపోసనముగా గ్రహించి పుక్కిటనుంచు కొన్న అగ్రస్తుడు. విద్యత్కవి. తారకం హరికథా మృతం అనే సంస్కృత కావ్యాలను రచించి వీను మిగిలిన జర్మను పండితుల మెప్పు పొందినవారు, ఋగ్వేదాన్ని స్వరసహితంగా అచ్చ తెనుగులోనికి అనువదించి వేదంలోని విజ్ఞానాన్ని, మంత్ర మహిమనీ తెలుగు వారికి చూర లిచ్చిన ప్రజ్ఞా దాక్షిణ్య శాలి. నారాయణదాసుగారి ఇతరప్రజ్ఞలన్నీ ఒక ఎత్తు, హరికథా కథన కాలక్షేప సంవిధానం రూపొందించి ప్రచారం చేయడం ఒక ఎత్తు, అత్యంతా శ్రద్ధణీయమై, రమణీయమై, కళాత్మకమైన ఈ సాధనము సంగీతాన్ని, సాహిత్యాన్ని, నృత్యాన్ని రంగ రించుకొని నారాయణదాసు కృషిఫలితంగారూపు దిద్దుకొన్నది. అందుచేతనే ఆయన హరికథా పితామహుడైనాడు, కవిగా, పండితుడుగా, వైదికుడుగా హిమాలయశృంగసదృశమైనప్పటికీ ఈయన “శంభో” అన్న నాదంతో హరిదాసుగా అందుకొన్నకీర్తి కైలాస శిఖరిలా ఉత్తుంగమైంది. భక్తి భావాన్ని, ధర్మాన్ని పండిత పామర రంజకంగా ప్రచారం చేసే అవకాశం కల్పించిన ఈ సాధనం నారాయణదాసుగారికి అనన్య సామాన్యమైన

కీర్తిని చేకూర్చింది. వారిని సువర్ణసుంటా కంకణాలంకారాలతో, అలంకరించింది. అసంఖ్యాకులైన హరిదాసులకు మార్గదర్శియై వారి భుక్తికి ముక్తికి దారి చూపించిన ఉపదేష్టుని చేసింది. అందుచేతనే తిరుపతి వేంకట కవులు.

తే. గీ. దాసునారాయణుడు నీతండు వీని
దాసు లెల్లడల గల హరి దాసులెల్ల
రొక్క హరిదాసులేగాదు, నిక్కమితని
యెడలనాదృతి లేనివాడెవడు బుడమి?

అని ప్రసంగవశంగా, స్వభావోక్తిగా ప్రశంసించారు.

ముసలమ్మ కథలాగా, కూనిరాగాల పురాణంగా సాగే కథాకథన విధానం బదులు నృత్యసంగీతసరస సాహిత్య ధోరణిలో సాగే చైతన్యవంతమైన హరికథ ఫక్కి వీరితః ఫలంగా రూపొంది వీరికి ఆంధ్ర దేశానికి చిరకీర్తిని ఈ కళలో ప్రథమ తాబూలాన్ని సమకూర్చింది. కునికి పాట్లుపడే పేక్షకులకూ శ్రోతలకూ బదులు, ఉత్సాహంతో తొణికిసలాడే మనసులతో పారవశ్యంతో కథలో లీనమై విరామసూచనగా దాసుగారితో భగవన్నామ సంకీర్తనలో తన్మయులయే సభాసదులు తయారయారు. అక్షరాస్యతతో నిమిత్తం లేకుండా స్వాంప్రదాయికమైనవిజ్ఞానాన్ని జనసామాన్యంలో ప్రచారం చేయడానికి ఈవిధానమే అత్యంత ఉపయోగకారి. సత్రయాగాలు రూపుమాసిపోయినట్లున్న ఆధునికయుగంలో విజ్ఞులకు విజ్ఞానాన్ని అందించే టండుకు వేదికగా కూడా హరికథ కొంతవరకు ఉపకరిస్తుంది.

ఆనందం కల్పిస్తూ పురుషార్థ సాధన కవసరమైన విజ్ఞానాన్ని తెలుగు దేశం నాలుగు చెరగులా పండిత పామరులందరికీ అరవై సంవత్సరాలకుపైగా పంచి పెట్టి సహస్ర చంద్ర దర్శనముచే చరితార్థుడై సిద్ధి నందిన నారాయణదాసు మనకు చిర స్మరణీయుడు, సదాస్మరణీయుడు.

★

★ కథాగానవాచస్పతి ★

— శ్రీ బందా కనకలింగేశ్వరరావు

నేను అప్పుడే కాలేజీ చదువుల్లో ప్రవేశించిన రోజులు. లోకంపోకడ తెలిసీ తెలియని మిడిమిడి జ్ఞానం, ఉత్సాహం, ఉబలాటం, ఎక్కువ ఊహ పోహాలు, కార్యదక్షత, కార్యసానుకూల సాధనోపాయం అంతకంటే ఏ కొంతో తక్కువ. ఉపాధ్యాయులంటేనే సింహస్వస్నంలా వుండే కాలాన్ని గడచి ఆచార్యులతో సన్నిహితత్వం నెఱపుకొనే కాలానికి ఆ లోకానికి వచ్చాం. ఆ కాలంలో బందరు నోబుల్ కాలేజీ విద్యార్థులలో స్వేచ్ఛ, స్వతంత్రతలో చనా శక్తి, యిచ్చ ప్రబలంగా వుండేవి. కొన్ని గురుకుల వద్దతులు కూడ కాలేజీలో అమలు జరుపబడుతూ వుండేవి. అడగడం తడవుగా అప్పటి ఆక్కడ ఆచార్యులు ఏ చెట్టు క్రిందనైనా సరే నిలువబడి విద్యార్థుల సందేహాలను నివారిస్తూ వుండే వారు. ఆచార్యులు విద్యార్థులను మిత్రులుగా భావిస్తూ కలిసి మెలిసి ఆటపాటలలో గూడా పాల్గొంటూ వుండటం కద్దు. కాలేజీ నాటక సమాజానికి నన్ను అధ్యక్షునిగా ఎన్నుకున్నారు తోటి విద్యార్థులు. చిన్నప్పటినుండి నాకు లల్లాయి పదాలన్నా, నాటకాలన్నా మహాసరదా. ఏ కించిత్తో అభినివేశం కూడా వుండేది.

ఒకనాడు బుట్టయ్యపేట హాలులో “గొప్ప హరికథా కాలక్షేపం” అని ప్రచురించారు. టిక్కెట్టు ఒక రూపాయి అన్నారు. “హరికథను” కూడా టిక్కెట్టు పెట్టుకొని వినాలా? ఇది విడ్డూరమే అనుకున్నాము. మా బావగారైన కొదాలి సుబ్బారావు

గారి ప్రోద్బలం మీద టిక్కెట్టు కొని వెళ్ళాం. రాత్రి 9 గంటలకు కథాగానం ప్రారంభం. ఇరు ప్రక్కలా యిద్దరు వైచికులు. ముక్తేవి శ్రీరంగాచార్యులవారి మృదంగం. శృతికి రెండు తంబూరాలు. మధ్య కథకులు, ఆజానుబాహువు, అద్భుతమైన అంగయప్తి, అవయవపుష్టి, మెలితిరిగిన మీసకట్టు, తీర్చినట్లు నాసిక, విశాలమైన కన్నులు, మధ్య పాపట తీసిన నొక్కుల క్రాపింగు. చేతికి బంగారు దండ కడియాలు. ముంజేతులకు సింహతలాటాలు. రెండు చేతుల వ్రేళ్ళకు నాలుగేసి వుంగరాలు, మెడలో బంగారు గొలుసుతో పతకం. కాలికి గండపెండేరం. పంగపండుచాయ పట్టుబట్టి. నడుముకు మంచి పట్టువస్త్రాన్ని బిగించి మెడలో గుప్పెట్టుకు మించిన చామంతిపూలదండతో నిండైన, కన్నుల పండువైన విగ్రహం. ఎవరో మహాదివ్య పురుషుని చూస్తూన్నానేమో ననిపించింది. ప్రార్థనాశ్లోక పఠన మాత్రాననే నన్ను ముగ్ధత్వ మావహించింది. “మేఘ గంభీర నిస్వనం” అంటే అతిశయోక్తి లేదు ఆ కంఠ ధ్వనికి. “శంభో” అని అందిస్తే నాటకశాల అంతా ఉజ్జ్వాలలాగి నల్లయింది. చుట్టూరా వున్న నాటకశాలావరడానికి శాహ్వాంతరాలవున్న ప్రకృతి సర్వమూ నినదించింది. అప్పటికి మనకు అలవాటు లేదు. నిజ మాలోచిస్తే యీనాడు మైకులు వచ్చి గాత్ర ప్రతిభను, పటిమను మంట గలిపేశాయి. నారాయణదాసుగారి గాత్ర నిస్వనంలో మైకు, లౌడ్ స్పీకర్లు సహజంగానే అమరి

ఉన్నాయి. కంఠం ఎత్తిపాడితే అయిదువేల శ్రోతల కై నవ్వుటికీ అవలీలగా అందే గాత్ర సౌలభ్యం వారిది.

“హనుమత్సందేశము” కథ. కథకులు శ్రీమదజ్ఞా దాదిభట్ల నారాయణ దాసుగారు. ప్రక్క వైదికు లలో నొకరి పేరు పేరయ్యగారు. ముక్తేవి శ్రీరంగా చార్యులు వయసులో అప్పటికి పిన్నలై నా మృదంగ వాదన ద్రధిమ అపారంగా కలవారు. కథా గమనం పంచకళ్యాణి అశ్వగతిని పోలి యుండేది. దాసు గారు ఎక్కడిక్కడ తెలుగులో, గీర్వాణంలో, అంగ్లంలో, అరబ్బీలో, ఫార్సీలో, తమిళంలో ఉప మానోపమేయాలు, నానుడులు, ఆశుకవితలు విన రుతూ వుంటే వారి బహుముఖ పాండిత్యం వెల్లి విరిసింది. రాగం ధారాళంగా ఆలపిస్తూ, స్వరాన్ని శ్రీకాలములలోను ప్రస్తారిస్తూ బహు చక్కనైన గమనంతో వైదిక మార్దంగికులకు పరిశ్రమ కల్పించే వారు. ఆ మహాపురుషుని సమక్షంలో ప్రక్కనున్న వైదికులు, మార్దంగికులు, అతి సూక్ష్మరూపులుగా కన్పించేవారు. దాసుగారు ఘమారు 2500 పాల్ల బరువై నా వుండి వుంటారని నా అంచనా. ఇంతటి మనిషి కూడా చక్కని యౌవనవతియైన నర్తకిలా మధ్యమధ్య తలమగా నృత్యం చేశారు. లాఘవం, వయ్యారం సమపాళ్ళుగా మిళితం చెందాయి. ఉణంలో లాస్యం, మరుక్షణాన తాండవం. నాట్య శాస్త్ర సమృతములైన ముద్రలతో గూడిన అభి నయం. అంతటి నిండైన పురుషవిగ్రహము మా కన్నులకు ఆ ఉణంలో చక్కని ప్రాధస్త్య వలె కన్పించేవారు. అంత సువిశాలమైన ముఖం మీద భావాంతర్భావాలు నేను నేనని ముందుకు తరిమి కొని వచ్చి ప్రస్ఫుటంగా కన్పించేవి. వాల్మీకి రామాయణంలోని సంస్కృత శ్లోకాలు అనర్గళంగా ప్రవాహ వేగంతో ఉదహరించేవారు. వేదం, ఉపని షత్తులు, శాస్త్రములు, పురాణాలు వీటి అన్నింటి లోనూ వారికి ప్రవేశం వుండేది. అన్నిటిలో నుండి

సూక్తులు ఉదాహృత మౌతూ వుండేవి. షేక్స్పి యరులో నుండి యిరువదికి పైగా ఉదాహరణ లిస్తూ వాటిని అశువుగా పద్యాలలోకి ఆంధ్రీకరించే వారు. కాళిదాసు, భవభూతి, భాసుండు, శూద్ర కుడు, హర్షుడు వీరి వీరి నాటకాలలోనుండి సంస్కృత శ్లోకాల సుదహరించారు, అచ్చ తెలుగులో వాటి ననుసరించారు. ఒమార్ ఖయ్యామ్ రుజాయిలను పారశీక భాషలో చదువుతూ, తెలుగు నేతగూడా వినిపించారు. నారాయణ దాసుగారిక విజ్ఞాన సర్వస్వం అనుకొన్నాం. నవ్వించేవారు. ఉణంలో కవ్వించేవారు. ఒకప్రక్క అహంకారం, మరోప్రక్క వినయాతి వినయం....ఇంతలో హను మంతుడు వారధిని దాటే ఘట్టం వచ్చింది. శ్రోతలం అందరం స్వప్నజగతిలో వున్నాం. మా మనోదృష్టికి అపారమైన పారావారం కాన్పిస్తోంది. మేమంతా వానరులమై “రామకార్య నిర్వహణ మెలాగు” అని, యీ అపార వారధి ను త్తరించడ మెలాగు’ అనే విచారంలో వున్నాం. దాసుగారు కీర్తన ఎత్తుకొన్నారు. భూచారమును వదలి వారి శరీరం గగనచరమైనట్లు తోచింది. ఉణంలో అంతటి ఆజానుశాహువైన శరీరం ఒక్క గెంతుతో లంక మీదకు దూకింది. వారధి దాటినాడు హనుమం తుడు. శ్రోతలమైన మేమంతా వారితో పాటే వారధి దాటాం. రస తన్మయులమై ఎక్కడివారి మక్కడే కుర్చీలలో నుండి ముందుకు ఊగి ఎదుటి కుర్చీకి తగిలిన తరువాతనే తాగ్రదవస్థకు రాగలిగాం. అద్భుతరసంలో మునిగి తేలాం.

దాసుగారి కథ నవరసభరితం. ప్రతి శ్రోతా ఆ రసాస్వాదనం కావించేవాడు. ఆదృశ్యం నాకంటికి నేటికీ కన్పిస్తోంది. “శంభో” అని వారు గావించే ఆలాపనలోని ఓంకార నినదం నేటికీ మా చెవులకు వినిపిస్తోంది. ఆయన హరికథా బ్రహ్మ. “హరికథ కుడు” అను మహా బిరుదానికి ఆయన మకుటధారి.

సంగీత సాహిత్యాలు, నృత్య నాట్యాలు, లాస్య కట్టడానికో, లేక విద్యావివాదానికో అన్నట్లు
తాండవాలు, విభిన్న భాషా వేర్వేర్లు, ప్రతిభా సరిగా త్యాగరాజాస్తమయ తిథియైన పుష్య బి.
ప్రౌఢికు, కవితాపాండితి - యివన్నీ ఆయనలో పంచమి నాడే స్వర్గోకగతులై నారు. ఇట్టి పుంభావ
మూర్తిభవించి మానవవాకారం దాల్చి నారాయణ సరస్వతి నభూతో నభవిష్యతి.
దాసుగా రూపొందాయి. త్యాగరాజుతో నేస్తం ఓం నారాయణదాస గురుభ్యో నమః

Phone No : 23-3765

Telegram : HINDBATENS

HIND TIMBER INDUSTRIES,

P-39 Mission Row Extension,

CALCUTTA - 13.

(H. O. and FACTORIES : YAMUNANAGAR, Ambala HARYANA)

Manufacturers of :

Planks, shooks, boxes, Tobacco Export Packing Cases, Grates, Cable Drums

Ammunition Cases, Drawing Boards, 'T' Squares and Tea chest Battens.

KILN SEASONING & PRESSURE TREATMENT.

With best compliments from :

RAMAKRISHNA TRADERS,

Exporters & Leaf Tobacco Specilists

P. B. No. 135 GUNTUR

అదిభట్ల నారాయణదాసం భజే

— శ్రీ సి. హెచ్. వి. నరసయ్య

అశాలవృద్ధు లేయార్యుని విఖ్యాతి
దిశలెల్లఁ బ్రీతి నుతించువారో !
భుక్తితోఁ కాడంగఁ బ్రజలు మైముఱచు న
ట్లమరగాన భురీణుఁడగు నెవఁడో !
నారద మౌని యనన్ నృత్యగానముల్
రాజిల్లు బహుముఖ వ్రజ్జుఁడెవఁడో !
యజ్ఞతుల్యమ్ముగ నఖిలకార్యాచర
ణముఁజేయునట్టి ధన్యాత్ముఁడెవఁడో !
దాపునకుఁ జేరు శిష్యబృందముల కెల్ల
సం శ్రీయం బెవ్వఁడా బుధజనుని సాది
భట్లనాకాయణాఖ్యుని, బరమ పూజ్యుఁ
జేతులను మోడ్చి ప్రస్తుతించెద సతమ్ము.

★

TELEGRAM

For all your requirements

TELEPHONE.

“Manju” OLLUR.

of

60. OLLUR.

Packing cases, Bale boards, crates, Mangoplanks, Junglewood Malabar
Teakwood, Rosewood Sizes and planks, scantlings Cane and Bamboo
Baskets, Bamboos, Bamboo matts, Firewood Charcoal etc , etc., etc..

CONTACT

K. K. DEVASSY & COMPANY

Timber Merchants & Saw Mill Owners

Post Box : No. 22., OLLUR (Kerala).

సంస్కరణము

— శ్రీ విల్లుట్ల సుందరరామశాస్త్రి

శ్రీ ఆదిభట్ట నారాయణ దాసుగారిని స్మరించి నపుడెల్ల, “సంగీతమపిసాహిత్యం సరస్వత్యాః సైవ ద్వయం” అనునది స్మరించును.

శ్రీ దాసుగారు వేదశాస్త్ర పురాణేతిహాసాదులలోని సర్వసారజ్ఞుడు. సంగీత, సాహిత్య, కవితా నృత్య వాద్యములలో అసమాన ప్రజ్ఞాధురీణుడు. కళాప్రపూర్ణుడు. ఇది యది యననేల ఆయన సర్వజ్ఞుడు, పరిపూర్ణుడు సర్వ స్వతంత్రుడు.

యాపు రేఖలలోనో, సుందరమూర్తి, శ్యామల గాత్రుడు, శృంగారరసభరితుడు. స ర స్వ తీ అంశ సంభవుడు, అంధ్రావనియం దవతరించిన గంధర్వుడు.

ఒక సందర్భమున శ్రీరామచంద్రుని ఆయన ఇట్లు ముద్దులొలుకునట్లు వర్ణించెను.

కీర్తన.

“వలుద మెడన్ ముక్కాల కంతితో
బంగరు దువ్వుటి వల్లెవాటుతో
ఎడమకాలి గండపెండెరముతో
నేగుదెంచు పుల్లంభోజాకుని,
కన్నవారెంత ధన్యులో!”

వాస్తవముగా నీ వర్ణన దాసుగార్కి కూడ వర్తించినదే.

బోడకకళా పరిపూర్ణుడగు చంద్రునివలె, సర్వతోముఖ పాండిత్యముగల దాసుగారు ఆడినది ఆట

పాడినది పాట, “ఆంధ్రవిజ్ఞానవనవాటికలో ఆయన రచనలు సురభి శోభితములగు పుష్పరాజములై విరాజిల్లు చున్నవి.

తాకిక విద్యలలో నెట్టి ప్రతిభాకాలియో, పార తాకిక విద్యయగు వేదాంతశాస్త్రమందును దాసు గారు ఆరితేరిన వారు. షడ్దర్శనములను సమగ్ర ముగా నెరింగి జగజ్జోతి మున్నగు గ్రంథములలో వేదాంతశాస్త్రము చక్కగా వివరించిరి.

దాసుగారు బాహ్యోదంబరములేని ఏ కాంత భక్తుడు, అనుభవజ్ఞుని. తన వేదాంత గ్రంథము లందు నొక్కి వక్కాణించిన లక్షణములు ఆయన యొక్క నిత్యజీవితములో అనువర్తించినవి. నిత్య తృప్తి, నిరాశ్రయము, నిర్భయము, నిరవధి కానం దము, స్వతంత్రత మున్నగుచిహ్నములతో చిహ్నిత మైనది వారి జీవితము. యావజ్జీవము నిశ్చింతగా లీలగా గడపెను.

హరికథాకాలక్షేపమును తీర్చిదిద్ది, యజ్ఞగానము నకు మాతృశోభను గౌరవమును స్థాపించి, దేశమం దంతట వ్యాప్తివొందించి, ఇహపర సాధకముగూ జేసెను. ఈ మహానుభావుని కనిన ఆంధ్ర మాత ధన్యురాలు. ఆంధ్రులు భాగ్యశాలురు. ఆయన బహుకుటుంబి ! వారి రచనలనెడి సుపుత్రులుయశో వికాలులై వర్ణిల్లి సంస్కృతి సుద్ధతించి. కృత కృత్యులగుదురుగాక.

★ పుంరూప సరస్వత్యారాధనము ★

— శ్రీ బొడ్డుపల్లి వురుషోత్తం

“నృత్య సరస్వతీ కటక నికృణమున్
ప్రకటించు కొంచు సా
హిత్య సరస్వతీ హృదయ మిచ్చుచు
గాన సరస్వతీన్ పఠెన్
సత్యపదార్థ కీర్తనము సత్పెడు
మత్స్యవిశాఖమారికా
నిత్యత చాలు! స్వర్గమును
నీరస మీ రససిద్ధిముందటన్”

ఈరీతిగా ఒక ఆధునికకవి, సరస్వతిని (1) నృత్య సరస్వతి (2) సాహిత్య సరస్వతి (3) గానసరస్వతిగా వింగడించుకొని ఆయా సరస్వతీ స్వరూపములను తనకవిత్వా సరస్వతియందే సందర్శించి, రస సిద్ధుడై నాడు. లోకమునందలి పరిణత విద్యామూర్తిని మనము “పుంరూప సరస్వతి” అని సంభావించుము ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ, తిక్కనసోపయాజిని “వాణి నత్తను ఈతండ్రికరుండు నాచాను” అని ప్రశంసించెను. ఇట్టి చోట్ల సరస్వతి యనగా సాహిత్య సరస్వతి యనియే యర్థమగును. ఈ ముప్పురు సరస్వతులకు సమాన ప్రాతినిధ్యమువహించగల “పుం రూపసరస్వతి” ఎవరాయను సందేహము చాల కాలముగా నుండెడిది. కాని యాసందేహ మిప్పుడు పటావంచలై నది. శ్రీ మదజ్ఞాన ఆదిభట్ల నారాయణ దాసు మహోదయులలో సమగ్రమగు పుంభావ సరస్వతిని సందర్శించి ధన్యుడ నై తినని యంజలి ఘటించితిని. దాని యక్షర రూపమే యీ వ్యాసము.

ఒక వ్యక్తి సకల విద్యా ప్రవీణుడై పుంరూప సరస్వతియే యగును, అందులకు మన మాతని

నారాధింతుము. కాని యాతని మనః ప్రవృత్తులలో నై చ్యమున్నచో మనభక్తి ప్రపత్తులు కొంత సన్న గిలుట తథ్యము. శ్రీ నారాయణదాసుగారి జీవిత చరిత్రను పఠించినపుడు వారి సర్వతంత్ర స్వతంత్ర ప్రతిపత్తి భక్తియుక్తులు పఠితల నెంతగనో ఆకర్షించును. అందలికొన్ని మెఱపులను ఈ క్రింది రీతిని మానసికాంజరమున నిలుప యత్నింతును.

1 శ్రీ దాసుగారు చిన్నతనము నుండి భాగవత పద్యముల కాకర్షితులైన భక్తి ప్రఫుల్లహృదయులు. ఐదేండ్ల ప్రాయమున, శివరాత్రినాడు గుంపయాత్రకు పోయివచ్చుచు (పార్వతీపురమునకు నాల్గు మైళ్ళ దూరమునందు జంఝూవతి-నాగావళి యను నదుల సంగమ షేత్రమది) పార్వతీపురము నందలి పుస్తక విక్రయశాలలోని కేగి భాగవత మున్నదాయని ప్రశ్నించెను. దుకాణదారుడు సాతనిరంగయ అది నీకెందుకు పొమ్మనెను. బండిలో నున్న తల్లి దానిని కుర్రవాడు చదువునని ఖరీదున కిమ్మని కోరినది. అప్పుడాత డాశ్చర్యపడి, నాలుగైదు పద్యముల నాతనిచే చదివించి, మంచి సంగీతభణితిలో పద్యము నందముగా చదివి నందుల కానందించి, భాగవతమును బహూకరించెనట. ఈ భాగవత గ్రంథమును శ్రీదాసుగారు తన మొదటి స్వార్జితముగా జెప్పకొనెడి వారట. ఇప్పటికిని ఆ ప్రతి వారి యింట గలదట !!

నిజమునకు శ్రీదాసుగారు పోతనవంటి భక్తి ప్రఫుల్ల హృదయులు, పోతన తన భక్తి పారవశ్యమును సంగీత స్థాయిలో తత్సమపద సమాసము

అతో. అంతర్గత ప్రాసలతోఁ బ్రకటింపగా, మీరు అచ్చతెనుగుతో, అనర్గళముగా వెలువరించిరి. పోతన వలె మీరును సహజపాండిత్య ధురీణులు, ఇట్లనేక పామ్యములు చూపనగును. ఏమైనను శ్రీ దాసు గారికి కథితాగురువు పోతనామాత్యుడగుట ఉభయ తారకమైనది.

2 సత్యపాక్కు :— తండ్రిగారితో మీరు వ్యవ పాయపు కమతములోని పాలెళ్లతో కలసి తిరుగుట కద్దు. ఒక తడవ తండ్రిగారు ఏటి కారువ భూమి దున్నించి, వంగనారు పాతించుచుండగా వ్రక్క ముండి “అయ్యా! యిక్కడ నారు వేయిస్తున్నారు ఏరు వచ్చి కొట్టుకు పోతేనో!” అని అపకకునము లాడి తండ్రి కోపమునకు గుటియైనాడు. కానీ ఆతడన్నట్లే జరుగుటయు తండ్రి కించపడి, యింకె వృథట్లనవలదని కోరుటయు సత్యములై నవి.

3 నిర్భయుఁడు : సాహసీ :— మానవుడు మహిమోపేతుఁడగుటకు కాతలసిన ముఖ్య లక్షణ ములివి. స్వామివివేకానందాదు లిట్టి లక్షణములనే ఆశించిరి.

ప్రవాహములో మోకాలు బంటినీటిలో చాకి బండ తలాడగా చేసికొని చిననాడే నిద్రించిన నీర్భ యుడి మహానీయుడు. సంగీతమునకని బొబ్బిలి చేరి ఒకనాడు వారము కుదరక, 12 గం. వేళ ఒక గృహస్థునింటికేగి అన్నమడుగుటయు, వారు లేదనుటయు, యజమాని తులసికోటలో నీరు పోయుట కేగగా వడ్డించిన అన్నము తినుట అబ్బు రముకొల్పు సాహసముకాకేమి? ఇట్టవెన్నేని క్రోడి కరింప నగును.

ఏక సంధాగ్రాహి : మహామేధావి :— దై నందిన పాఠములు చదువకయే మీరు చిన్నతనమున బడికి పచ్చెడివారు. తనకు ముందున్న విద్యార్థులు అప్ప గించు పాఠమువిని తానును అప్పగించి గురువర్యు

లను తృప్తి పఱచెడివారు. 3 విడియమైనను ఒక సారి విన్నను, కన్నును దానిని వారోజునము విన్న రించెడివారు కారు. అందువలననే వారు సాధించిన విద్యలన్నియు స్వయంకృపితోడనే సంపాదించి నవి కాని, గురు శుశ్రూష మూలమున కావని గ్రహించిన ఆశ్చర్యము పడకమానము.

4 ఆశుకవిత :— కవితాకన్య వీరిని స్వయముగా వరించినదిగాని, మీరుగా దానిని వరింపలేదు. విద్యార్థి దళలోనే, కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ శ్రీచంద్రశేఖర కావ్యుగారు స్వర్గస్థుడుకాగా, వారికి సంతాపము తెల్పు సభలో వీరి రీతిగా పద్యము నాశువుగాఁ జెప్పినారు.

“స్మితపూర్వాస్య సరోజమున్నత
భుజాశ్లిష్టంబు నాజానులం
బితభావబద్ధయ మబ్జ నీర్మల
శిరోవేష్టంబు సత్యామ్నతాం
చితవాక్పూర మఖండ పక్ష
మరుణస్పీతంబు శిష్యాశిల్పో
పుత మంచున్ గురుచంద్ర
శేఖరమహామూర్తిన్ బ్రకంసించెదన్”

ఆశు కవిత్వము సామాన్యముగా విశిష్ట భావ సంయుతముగా నుండదు. పడి కట్టు మాటలతో యతి, ప్రాసలు చాట వేసుకుంటు ఉంటుంది. కాని మీరు చిన్నతనంలో చెప్పిన ఈ పద్యం ఆ గురు వర్యుని భావించి, భావించి, అనుభూతి భావ విశిష్టంగా, రూప చిత్రణముతో తీర్చి దిద్దబడి, శిల్ప సంపదతో చెలువొందుచూ శ్రీ వారి పక్ష్యమాణ కవితా వైభవానికి సూచనగా నున్న దనుటలో విప్రతి పత్తిలేదు.

5 గణిత శాస్త్రోపజ్ఞ :— కళాశాలలో చదువు చున్నపుడు ఒకనాడు మీరు సంగీత నాటక వివోద ప్రదర్శనములు రాత్రియంతయు చూచి, మఱునాడు

గణిత శాస్త్రము తరగతిలో నల్లబల్ల చాటున నిదుర మత్తుతో నొదిగియుండిరట “తచ్చాస్త్రాధ్యాపకుడు “ ఈక్వేషన్ ” చాల ప్రక్రియాగౌరవముతో నిర్వహించుట గుర్తించి శ్రీవారు లేచి మూడేమూడు క్రియలతో దానిని నిర్వహించినారట! ధనము ఖర్చు పెట్టుట లో వలె కవితలో వదము లుపయోగించు పట్టును, సంగీతమున స్వరము లుపయోగ మొనర్చుటలోను, వ్యాకరణాది శాస్త్ర లందును పొదుపు (economy) మిక్కిలి ముఖ్యము. అది ఒక్కొక్క బుద్ధి కల్గవడినట్లు తక్కినవారి కలవడదు. తెనుగున తిక్కన కవితలో నిట్టి మాటల పొదుపు గాంచనగును. “అల్పాక్షరముల నశల్పార్థ రచన గావించుటయే కదా కవివివేకంబు ” అని పాల్కురికి సోమనాథుడు వచించెనేకాని, నిర్వహింపలేక పోయెను.

8 నిర్వతంత్ర స్వతంత్రప్రవృత్తి :- మొదటి నుండియు శ్రీవారిది స్వతంత్రప్రవృత్తి. ఒకరి కడ ఉద్యోగము చేయవలయునని వారాశించ లేదు. విజయనగర ప్రభువు లాదరించియొసంగిన సంగీత కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ వదలిని గూడ వారు తమ స్వతంత్ర ప్రతిపత్తికి భంగము కల్గింపకుండగనే నిర్వహించిరి. ఆ కాలములో అంతమాత్రపు చదువు లున్నవారే అరుదు. వారు ప్రభుత్వమునందుద్యోగమే ఆశించిన మంచి పదవివే ఆక్రమించి “ప రావు సాహెబ్, రావుబహద్దూర్ ” వంటి బిరుదముతో అందుకొనెడివారేమో! కాని అట్లయినచో ఈరీతిగా ఆరాధనోత్సవములను” జరిపించుకొనెడివారుకాదు.

వీరి స్వతంత్రప్రతిపత్తి కొక నిదర్శనము. విశ్వకవి రవీంద్రనాథ ఠాగూర్ ఒక పర్యాయము విజయ నగర మేతెంచిరి. అప్పుడు జరిగిన సభాసంతరము వలపురా మహాకవితో తమకుగల ప్రత్యక్ష పరోక్ష పరిచయములను బురిస్కరించు వందించుచు పరిచయ మొనర్చు కొనుచుండిరి కాని శ్రీవారు తమ

ఆసనమునుండి లేవలేదు. వారికి ఆ మహాకవితో నలువురు చూచుచుండగా మాటలాడకపోతిమే అను ఆరాటమే లేదు. కడకు విశ్వకవియే సభసంతయు పార చూడగా నీ మహావ్యక్తి గోచరించెను. కలకత్తా నగరమున విశ్వకవి యీమహానీయుని గాన మాధుర్యమును అస్వాదించి, ఆనంద పరవశుడై నాడు. అది సంస్మరించుకొని, ఆయనయే యఖిముఖుడై పోయి శ్రీవారి యోగక్షేమముల నరసెరట! ఇంకొకరైనచో ఎంత హడావుడిచేయుదురో. మనము పెద్దవారి నెఱుగుటకాదు కావలసినది వారు మనల నెంతవఱ కెఱుగుదురన్నది ముఖ్యము. ఇట్టి ప్రవృత్తి కే లోకమువారి కంజలించుచున్నది.

7 నారాయణదాసు : నరేంద్రుడు వివేకానందుడైనట్లుగా, గదాధరుడు రామకృష్ణుడైనట్లుగా, “సూర్యనారాయణ” అను వ్యక్తియే “నారాయణదాసను అభిదానముతో లోక విదితుడు పూజనీయుడైనాడు. F.A. పరీక్షలో ఉత్తీర్ణుడైనను ఆ మహానీయుఁడీరీతిగా భగవంతుని రహస్యముగా ప్రార్థించుచుండెడి వారు.

“ పొందుగ నిమ్నంజాడుట
కుందప్ప మరెట్టి వృత్తి గొల్పింపకు న
న్నుం దయతో నారాయణ !
కందళితానంద! మూలకంద !! ముకుందా !!
మందెట్టులనో వసితన
మందే నీభక్తి పొడమె జాగుగునది ని
ల్పందగురా ! నారాయణా !
కందళితానంద ! మూలకంద !! ముకుంద.
మందుల మారివి నీదెన
దెంద మిటుల శ్రమము జెందెడి న్విడువక
బ్రోవందగురా !....
ఇందలి లౌకిక దంభము
లందున నామనసు నిల్వక నవరతమునిన్
జెందించుము.....

ఇట్లు నాటిన భక్తిబీజములను తాగుగా ప్రోది చేసుకొనుచు తన సంగీత సాహిత్య కళావైదుష్యమును, కవనమును నిరంతరము భగవత్పర మొనర్చి గానము చేసిన కారణముగా ప్రజానీకము వీరిని “నారాయణదాసు”ని ప్రశంసించినది. దేశమునాల్గు మూలలను వీరు తమ హరికథా గానామృతముచే దనియఁజేసి భక్తి సస్యములనుబండించిరి. ఎందఱనో శిష్యులను తయారు చేసిరి. ప్రత్యక్షశిష్యులే కాక, పకలవ్య శిష్యులు హరికథా విషయమున శ్రీదాసు గారికి, కవనము విషయమున శ్రీచెళ్ళపిళ్ళ వేంకట శాస్త్రిగారి కిరువురకే కలదు. ఆనాడిరిహాస కాలమున ద్రోణాచార్యున కొక్కడే పకలవ్య శిష్యుడు. ఈ నాడీ ఇరువురు కారణజన్ములకు వందలున్నారు.

శ్రీనారాయణదాసుగారి భక్తిని శక్తిని, శ్రీచెళ్ళ పిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారిట్లు ప్రశంసించిరి. “ప్రహ్లాద నారద పరాశర పుండరీక.....అన్న పరమభక్తు లలో పరిగణింప తగ్గవాడు. ఈయన బాహ్య ప్రవర్తన యేదో యొకమాదిరిగా కానవచ్చిననూ, అంతరంగము బహునిర్మలమైనది. భక్తుఁ డనగా నారాయణదాసుగారు అని నేను బాహువు లెత్తి చెప్పగలను. గానము కవిత్యము మాతృగర్భము నందే సంపాదించుకొనెను. ప్రవేదితే ప్రాక్తనజన్మ విద్యాః ఆనుకాశిదాసోక్తి యీతనియందు సమన్వయించినట్లు మరియొకరియందు సమన్వయించదు” (ఆంధ్రపత్రిక. 29-జనవరి 45)

9 సూర్యోపాసకుఁడు :- సకల విద్యలు, ఆరోగ్యము భాస్కరాధీనమందురు. అట్టి ప్రత్యక్షదైవము నత్యంత శ్రద్ధతో ఉపాసించినారు శ్రీనారాయణ దాసుగారు. ఆ ఉపాసనలో సుస్పృంగినదే శ్రీసూర్యనారాయణ శతకము.

ఆంధ్రవాఙ్మయమున శతక వాఙ్మయము విలక్షణ లక్షణోపేతము. ప్రతిశతకము, ఆ కవి ఆత్మీయ తకుప్రత్యక్ష దర్పణము. ఇందు కవి తన కించజ్ఞతను,

చౌర్యల్యమను, తన సాధనమును లోక దుర్భర స్థితిని, దుష్ట శక్తులను, వానికి ప్రతిఘటనచక్కగా వివరించును. ప్రతివ్యక్తియు నిట్టి యనుభవ మేదో రీతిని కఠిగీయఁడును గాన, అట్టి శతకములు అతనిని పరవశ మొనర్చును. ఇట్టికోవకు చేందిన శతకమే ధూర్జటి మహాకవి “కాళహస్తీశ్వర శతకము. ఈ శతకము మూలముననే ధూర్జటి అలసాని పెద్దనా దులకన్న మిన్నగా ప్రజానీకమున కత్యంతాప్తుఁ డగుచున్నాఁడు. శ్రీదాసుగారి సూర్యనారాయణ శతకమని నేను చెప్పనేలే? ఈ క్రింది పద్యములందు కొని ఎవరికి వారే నిర్ణయించు కొనుఁడు:-

శిష్టాచారము నల్పలేను
మఱిదుశ్చేష్టల్ విదవ్తాల బల్
నష్టంబుందియు నీ పదాబ్జముల
డెందంబున్ గడున్నిల్ప లే
నీష్టంబుండియు దెన్నెరింగియును
దుర్వృత్తిస్వడిన్ మాననే
కష్టాత్తుండను కాచెదెట్లు
ననునింకన్ సూర్యనారాయణా !!

తనరంగాభువనైక సుందరవధూ
దంతచ్ఛదాస్వాదనం
బునకై కాదు; త్రిలోక రాజ్య
విభవంబుంబొందగాగారు,

కాస్త్రు నిరూఢ ప్రతిభన్
విశేషముగ వర్చంగోరికాదక్కటా
నిను సత్యంబుగ చూడ
కేదైదను దండ్రి! సూర్యనారాయణా!

పాముంజావదు కఙ్ఠయున్
విరుగదన్ వార్తాను సారంబుగా
సామర్థ్యంబున వస్తుశోధన
యెడన్ శంకాసమాధానముల్
సీమంబొందవుగాన
జ్ఞానమున తుష్టింజెందరా దెందున్

స్వామీ! నీవదభక్తి
యోగమున తప్పన్ సూర్యనారాయణా!

అరయంగా సకలశ్రుతి
స్మృతి పురాణాద్యర్థ సారంబు, వ
ల్లరు నాశక్తి కొలంది చూచి,
కుడి నిమ్మెరూఢిగైకొంటి, సం
సరణాంబోధి తరింపజే
యుటకు యుష్మద్భక్తిదక్కన్యమీ
నరలోకంబునలే దుపాయమని
యన్నా! సూర్యనారాయణా!

ఈ రీతిగా శతకము ప్రతి జీవుని యావేదనను ప్రతిధ్వనింపజేయును. “మచ్చిత్త మిదేలతావక దురూహ్యవైయత తత్తంబు పూనికతోడం పలుమా రెరుంగుటకు యత్నించుబో “ శక్తిలేమికి శార్యంబు స్వభావసిద్ధమగు జుమ్మి” అనియు “వెయ్యేలా! యిహ భోగవాంఛపొడమన్ వేదాంతమూడున్ గదా! ” అనియు మానవు తెల్వి వ్యర్థము సుమా యామూగ నాల్కట్టులన్” అనియు “అవురా వద్దన పెండ్లి యన్నటు విదేరా శుష్కవేదాంత తత్వ విచారంబు ప్రతిక్షణంబు మదిలో బ్రాపించి పీడించెడిన్, భువిలో నీప్సితవస్తువబ్బుటరుదబో! సూర్యనారాయణా!” అనియు మరి నీ చిత్రాను సారంబుగా నిల స్పష్టినితి నాశములరుగు దండ్రీ సూర్యనారాయణా!” అను రీతిని గల పద్య పాదములు నావంటి మూఢుని మిక్కిలిగా నాక ర్షించి, ఏదో తీవ్రావేశానందములను గల్గించును. ఈ శతక మెన్ని మాటులైన చదువవలయు నని పించును. అట్లు చవులూరింపగల ఈ శతకమును సంస్కృతీకరించి, దేశకాలావధుల నతిక్రమింప జేయుట నారాయణదాసు వాఙ్మయ సంఘము చేయవలసిన పనియని నామనవి.)

10. అచ్చ తెనుగుప్రీతి :- అచ్చ తెనుగనగా సంస్కృత సమేతరమైన భాష. పొన్నగంటి తెలగన్న

యను కవి “యయాతి చరిత్రము” నిట్టి భాషలో రచించి, సులభముగా నర్థమగునని కాబోలు మల్కి భరామున కంకితమొనగెను. ఆ విమ్మట కూచి మంచి తిమ్మకవిత్యాదులు, అధునిక కాలమున శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగముగారు నీ యచ్చతెనుగు కబ్బిములను రచించిరి.

శ్రీ దాసుగారికి తొలుత లేకున్నను, విమ్మట నిట్టి భాషలోనే కవిత గావింపవలయునను పట్టుదల దట్టమై అచ్చతెనుగు రచన ఉచ్చాస్య నిశ్వాస ములవలె వారికి స్వభావసిద్ధమైనట్లుగా వశమైనది. సంస్కృత పదభూయిష్టమగు రచనలో పోతనా మాత్యుడు, సొగసుగా మృదంగతాళములతో చొక్కజేయునట్లుగా అంత్యప్రాసలతో నలరించెను. కాని శ్రీ దాసుగారు మిక్కిలి క్లిష్టము. అప్రచుర మునగు అచ్చతెనుగులో నట్టి యంత్యప్రాసలనే అక్లిష్టమనోహరముగా తన పాటలలో, పద్యము లలో సాధించి, పండితపామర జనరంజక మొనర్చి కవితమ సంగీతస్థాయికి, సంగీతమును కవితాస్థితికిని దెచ్చి, పరస్పర సమ్మేళన మొనర్చి దమ్యులైనారు. ఆ కారణముగా శ్రీ దాసుగారిని “అచ్చతెనుగు పోతన” అని యభినుతీంపవలయునని నా యభిలాష.

గీ॥ మొలక లేతదనము, తవిరులనలకంబు
మొగ్గ సోగదనము, పూవుతావి
తేనె తీయదనము, తెనునకేగాక
వరుష సంస్కృతాఖ్య భాషకేది?”

యను ప్రశ్న సముచితమైనదే కాని, భాషప్రపంచ మంతయు సుకుమారభావములతోనే యుండద కదా! నిజముగా సుకుమారభాషప్రకటనమువల్ల సంస్కృతమును సరిగా తత్కవులుపయోగిం లేదేమో అనిపించును. పలన శకుంతలా సౌందర్యము నభివర్ణింపదలచిన మహాకవి కాళిదాసు మహాప్రాణ ముల నుపయోగించి, (—అనాప్రాతం పుష్పంఅనావిద్యం అనురీతిని) శకుంతలా సౌందర్యమున

శ్లోంత యెగురగొట్టెనేమో! యను బాధ గల్గును. మా చిన్నతనమున, నోటినిండ పిండి పోసికొని, పితాపురమును మనెడివారు. అమాయకముగా ననగనే నగము పిండి బయటికి వచ్చెడిది. ఈ పరుషాక్షరము లిట్లే సుకుమారభావములను భంజించునని వా శంక. ఈ సందర్భమున తెనుగు భారతి, సంస్కృతభారతికన్న సున్నితమైనదనక తప్పదు.

“అనామూతమ్” అను “కాళిదాస” శ్లోకము నీ “హరిదాసు” గారెట్లునువదించిరో చూడుడు:— “క్రోలిని క్రొత్తతేనె, మొనగ్రుచ్చని మానికె, గోరునాటులందాలచనట్టి లేఱిపురు, తావిగొనంబడ నట్టి పూవునుం బోలిన దాని సోయగము, ముందటి కోముల మేటిపంట కాబోలును, దాని నేలుటకుఁ బట్టిన యాతని దెంత పున్నె మో.”

ఇట్లు సుకుమారభావ ప్రకటనకు, శృంగార హాస్య, కరుణారసాదుల పోషణమున కీయచ్చ తెనుగు మెచ్చదగినదై నను గంభీర భావప్రకటనకు, వీర, రౌద్రాది రసపరిపోషణముపట్ల పేలవము కాకతప్పదు. కాని శ్రీ దాసుగారు అచ్చతెనుగు చనమునే జీవితాంతముగా నిర్వహించిన యసి గారావ్రతులు.

11. మహాకవి:- “కవయతి”-“వర్ణయతి” యను ర్థము గల మహాకవి బిరుదము శ్రీ దాసుగారిట్లనే సార్థకమగును. వారి హరికథా రచనము దంతట అష్టాదశ వర్ణనలు నిండి నిబిడికృతమై, భారస పరిపోషకములగుచున్నవి. శ్రీ దాసుగారి తాదృశ్యము నిట్లు పేర్కొననగును :—

కవూరితమగు మనసునందు ఊతాహావ తోచు ఊహలుదాల్చిన యక్షరరమ్యమగు ం కవిత్వమందురు వారు. రసము చెడనియక, మకపుష్టిగా చెప్పట; స్వతంత్ర కథాకల్పనము, దర్శించిత పదప్రయోగ వైశారద్యము, అపూర్వ

మగు మహాశక్తి, అతుకులేని పద్యముల యల్లిక, పండిత పామరరంజకత్వము కవితకు ప్రధానములని యుద్దేశ్యము. ఈ లక్షణమునకు లక్ష్యము వారి రచనలు.

వారి “నాటసారి” తెనుగు నందొక గొప్ప Allegory. వారి శతకములను గూర్చి పేర్కొంటిని. వారి హరికథలు కేవల పురాణకథలకు ప్రతిధ్వనులు కావు. కవితాప్రతిభతో రసోచితముగాను, నాటకోచితముగాను నుండునట్లునేక పరివర్తనములు గావించి వారి సూక్ష్మభావనాపటిమకు విదర్శనము లగు చున్నవి. 1200 కీర్తనలు పైగా రచించిన వాగ్గేయ కారులు. వీరి కిరువురే కవితాగురువులు :—

“పూర్వకపులందరున్నడు పూజ్యులందు భాగవతులయి గోస్తనీపాకముగను కృతులొనర్చిన వారి సంస్కృతమున జయ దేవు, తెనుగున పోతననెలిసి యెంతు.”

దంభ పురప్రహసనము, సారంగధర వంటి రూపక రచన గావించినారు వీరు. ఋక్సంగ్రహమును “ముక్కుబడి” అను పేర 800 ఋక్కులను వారు తేటతెనుగులో మనోహరముగా అనువదించినారు. ప్రాచీన మానవుని భావన పరీతిగా పరాకాష్ఠ తెక్కినది, నేటి యధునాతన మానవుని మనస్సు పరీతిగా సంక్లిష్టమై, కేవల కావ్యోమై అధోగతి పాలగుచున్నది. అది చదివిన తెల్లమగును.

భగవద్గీతను “వేల్పుమాట” అను పేర మంజరి ద్విపద లో ననువదించి, శంకర భగవత్పాదుల కంకిత మొనగిన అద్వైతి శ్రీ దాసుగారు.

12. సృజనాత్మక పరిశోధకుడు : (Creative Researicher) పరిశోధనము కేవలము కుష్కముగా, పట్టి విషయ క్రోడీకరణముగా మాటు చున్న రోజు లివి. కాని శ్రీ దాసుగారు అట్టివారు కారు. స్వయముగా మహాకవులు వారు. కాని

ఏవో పద్యములల్లి కాన్యస్పృష్టి గావించుటతోడనే సంశృప్తి చెందక మొదటినుండియు మహాగ్రహముతో ఉద్భుత పార్శ్వ, అరబ్బి, హిందీ మున్నగు జటిల భాషలను కై వశమొనర్చుకొనిన బహు భాషాకోవిదులు శ్రీ దాసుగారు. “నేను చదవని సంస్కృతగ్రంథ మున్నదా?” అనగల ధీశాలి.

ఇట్టి బహుముఖ పాండితిపటిమలో నవరస తరంగిణి యను పేరు షేక్స్పియర్, కాళిదాస మహాకవులలో నవరసములకు తెందిన రచనలను తెనుగు గావించినారు. కాని యీ రచన చేయుటలో కాళిదాసు పట్లకన్న, షేక్స్పియరు పట్లనే శ్రీ దాసుగారి కభిమానమధికముగానున్నట్లు తెలియును. కాని అరవిందాది మహాయోగుల రచనలు వీరు చూచియున్నట్లు గోచరించదు. ఇరువురు మహాకవులను తులనాత్మకముగా సూక్ష్మ సూక్ష్మముగా పరిశీలించిన యా యోగి కాళిదాసుని సూక్ష్మసుకుమారమగు సత్త్వభావన నలఘుమకొనటకు షేక్స్పియరు అనేక జన్మల తపస్సు చేయవలయునను రీతి నుద్ఘాటించిరి. ఈ యభిప్రాయభేద మట్లుంచి, శ్రీ దాసుగారి “నవరస తరంగిణి” ఒక అమూల్యమగు గ్రంథరాజమని; బహుముఖ కార్యకలాప సంకుల వీరులగు వీరు ఇంతటి మహోన్నత పరిశోధక గ్రంథరచన గావించుట ఏరికైన అబ్బురము గొల్పకమానదు.

ఇదే యిట్టిదనుకొందమన్న వీరి “ఉమర్ ఖయామ్” మఱింత విశిష్టమైనది, ఖయాం రుజాయత్తులను మూలభాషలో పఠించి, పరిశీలించి, ఆ గ్లానువాదములోని లోపములను గుర్తించి, సంస్కృతమున దేవనాగరలిపిలో అనుష్టుప్పులలోను, అచ్చతెనుగున కందపద్యములలోను దీనిని అనువదించిన మహామనీషి శ్రీ దాసుగారు. కాని అచ్చ తెనుగున గాక సామాన్యమగు ఆంధ్రమున దీనిని

వీరు రచించినచో లోకమున నిది మఱింత ప్రసిద్ధి వహించెడిది. శ్రీ దువ్వూరి రామిరెడ్డికి ఆ ప్రశస్తి దక్కినను, శ్రీ దాసుగారి పరిశోధక కృషి ఆధునికులకు మార్గదర్శకమైనదనక తప్పదు.

వీరి “జగజ్జ్యోతి” వారి వైదిక పురాణ వాఙ్మయ పరిశోధనా రక్తికొక మణిదర్పణము వార్తకృమలో, హరికథలు మానినవిమ్మటదాసుగారు “జ్యోతిషము” వందు విశేషకృషి సల్పుచేకాక, అయ్యకోనేటి గట్టున నవగ్రహాలయమును గూడ ప్రతిష్ఠించి లోకోపకారమొనర్చిన పరహిత రతుడు శ్రీ దాసుగారు.

18 “కళాప్రపూర్ణుడు”:- ఏదేని ఒక కళలో పరాకాష్ఠకెక్కిన కృషి నల్పిన వారికి ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు ఇట్టి బిరుదమునొసంగి సత్కరించుట పరిపాటి. కాని సరస్వతీదేవి యంకసీమనుండి, ఆమె సంగీత పాహిత్యములను మధుర స్తన్యమును సమగ్రముగా నారగించి సంగీతపాహిత్యానుప్రేరిత నృత్యవిన్యాసముతో లోకము నజ్ఞాత లూగించిన ఈ కళాప్రపూర్ణుని ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తు గౌరవింకపోవుటచే తన బిరుదమునే కళాకీర్తి మొనర్చుకొన్నది. కళాప్రపూర్ణ శ్రీ చెళ్ళవిళ్ళ వేంకట శాస్త్రిగారన్నట్లు ఆ బిరుదమునకీ యవనిలో ఈతఁడొక్కడే సాటి.

సంగీత విషయమునను శ్రీ దాసుగారి దృక్పథము చాల విశాలమయినది.

సంకుచితమగు దేశకాలావధుల నతిక్రమించినది. సంగీత కళ అట్టి కళకు కట్టటమని, హిందూస్థానీ యను విభేదములు కూడ పనికి రావని వారితలంపు. ప్రాణి యతఃకరణమునకు సుఖానందముల నొనగూర్చి, పర్యుత్సృత కల్గించుచు, జననాంతర సౌహృదముల ప్రేరేపింపవలయునని వారితలంపు.

“శ్రుతిరాశ్చా, యః పితా” అని మాతాపితలను చక్కగా సేపించి, తనియించిన ధన్యతీవులు మీరు.

“ ఒక సారి పాపుర మొదిగి వచ్చిన యట్లు
వానకోయిల పిట్ట పలికెట్లు
ఒక పరి మేల్పుటానొడిసి త్రిప్పినయట్లు
మంచుతో మబ్బు గర్జించునట్లు
ఒకనూరు వెన్నెల లొలికి గాచినయట్లు
కొలనితో జలకేళి సలుపునట్లు
ఒక తూరి గవ్వ గిలకరించి నట్లులు
చేడెతో పూల చెండ్లాడునట్లు
చిన్ని నాయన నీమాట వెన్నముద్ద
లేసినట్లులు జవ్వల నెగచినట్లు
సన్న చెంచేలి జాజులు జల్లినట్లు
చిన్న పూచేసె వైవయి చిందునట్లు” గా

సంగీత ముండవలయునని ఒక సందర్భమున శ్రీ రాసుగారు వచించిరి. ఇట్లు ప్రకృతిలోని సుఖాస్పదములగు రమణీయత యంతయు శ్రీరాసుగారు సంగీతకళలో ముండవలయునని వారి ఆశయము. వారి సంగీతమునం దిట్టి సమగ్ర శక్తులున్నవి. సంగీతమునం దెంత ఉపశమనశక్తులున్నవో అంతటి ప్రబోధశక్తులున్నవి. ఈరెండింటిని ఒకే మారు, ఒకే కాగాలాపనమునందు, ఒకే స్వరవిన్యాసముతో ననుభవించుట కొక్క సంగీత కళలో నున్నట్టి యవకాశము ఇదితర కళలలో లభ్యము కాదు.

ఏవం విధముగా సంగీత సాహిత్య సమగ్రనమ్యక్ సమ్మేళిత సప్రాప్టు శ్రీనారాయణరాసు, శ్యాగి,

భోగి; జ్ఞాని, కర్మిష్ఠి, సకల కళా ప్రపూర్ణుడు! ఇంతటి పుంధూవ సమగ్ర సరస్వతీ స్వరూపుడగు నీమహావ్యక్తిలోగల మానవతాధర్మము లెంత మనోహరములో ఈ క్రింది పద్యములలో శ్రీరాసు గారు వక్తీకరించిరి.

“ మహిగడు నైకమత్యమున
మానవులందరు నొక్క తీరుగా
సహనము సర్వభూతదయ
సత్యము జానము కల్గి యుండోరుం
రహిననుకూల దృష్టుల
ననారతముననుగొంచు సౌఖ్యమి
యిహమున బొందు చుంటిమరి
యేల కి చెడు భాగ్య మెన్నడో !

జంగమ జీవులెల్ల లెల్ల మరి
స్తావర భక్షణచేసి వేడ్కలు
పొంగ పరస్పరంబు హితముం
బచరింపుచు చావులేక, ని
ష్ఠంగొని దైవభక్తులయి
జ్ఞాన విభోగలస్సమానులై
రంగుగ నున్న యపుభక్తి
రా సుఖయించెద నెమ్మనంబునన్,

శ్రీ రాసుగారి ఆశయముల ప్రకారము లోకములో ఎవరు జీవించుచున్నారో! ఎవరు జీవించుక లేదో ఎవరికి వారే పరిక్షించుకొనవలయును. అట్లు జీవించుట వారి నారాధించుట.

PANAMA

Choice Virginia tobaccos expertly blended to bring out all the flavour and freshness for your enjoyment.

**GOOD TO THE
LAST PUFF!**

Golden Tobacco Co.
Private Ltd., Bombay-56.
INDIA'S LARGEST NATIONAL
ENTERPRISE OF ITS KIND.

With Best Compliments of :

JAGARLAMUDI CHANDRAMOULI

PATNAMBAAZAR, GUNTUR-1.

Dealers in :- MANURE MIXTURES, FERTILISERS INSECTICIDES, SUGARS AND CO GAS

© T (P)-952 Green's Advs.

★ నారాయణస్మృతి ★

— శ్రీమతి బుర్రాకమలాదేవి

ప్రణవం బక్షర శబ్ద తత్త్వమున, సర్వవ్యాప్త నాదంబుగా
గుణ సంకూన్ముఁ బరాత్పరున్ గదిసి, త్రైగుణ్యాంచితబ్రహ్మయం
దణిమన్ జేరఁగ కారదా ప్రభను, రాగాలాపశక్తిన్ సుధీ
ప్రణిపత్తిన్ బరమేష్ఠియందె, నిగమవ్యాహార దివ్య శ్రుతిన్."

1

రాగవిభావ సంజనిత రశ్మిని, పద్మజుఁడాత్మకోశమం
దోగు నదల్చి, హంసవిభవోన్మిత సత్వమునంది, వాక్సతీ
యోగ సమప్తిపుష్టపురుషోత్తముడై విలసిల్లి, స్వీయ స
దోగ్ధ విభూతి వాక్కుతిగ దోచె నతండిల నాది భట్టుడై.

2

శబ్ద బ్రహ్మము లేకమౌట నజుఁడజ్ఞాడన్ స్వకీయాస్మిరూ
పాబ్ధించింద, సహస్రమాస మఖ నవ్యవ్యాహృతిన్, ధారుణిన్
శబ్దించెన్ హరిదివ్యతత్త్వ విషయ జ్ఞానమ్ము సంగీత శా
స్త్రాబ్ధించంద సుధాభివర్షణ మభూతాదిష్టతాశద్వనిన్ !!

3

భాషాయోక్తగ, భావ సంపదను శ్రీవాగీశ్వరీ భర్త దా
పోషించెన్ భువి నాట్యలాస్య జటిల ప్రోహర్థ సంవేదమున్
శ్లేషాహార్య విశిష్టహాస్య కథనోత్సేకంబునన్ శ్రీసతీ
భూషాలాలసహాసమున్ వలచి, సుపూర్ణోక్తి శృంగారియై !!

4

నరుడై, శ్రీహరిదాసుడై, కథకుడై, నారాయణజ్ఞేయుడై,
పరతత్వేంగిత శంకర ప్రథితుడై, బ్రహ్మప్రసిద్ధాత్ముడై,
స్వరరాగామృత సంప్రదాన పరుడై వాగ్గేయకారప్రభన్
నరనారాయణ తత్త్వ సంభృతిని, ద్వంద్వావతీతుడై జూపడెన్ !!

5

యోగపితామహున్ రసిక యోగ్యవచోవిభవాంభితుకా ధరి
త్రిగణితవ్య భాగవత దీక్షను గాంచి, సరస్వతీ సతీ

నై గమ భావ మూళ నొగి; న్యాయ నిధానము నందె భూష్కలిన్,
రాగ వళంబు గాదె? మది రంజితం బల్కెడు పల్కు తెయ్యదన్ !!

6

కవి విద్వాంసులె భట్లు లౌట. శత సభ్యాభట్లు లక్ష్మదిభ .
ట్ల విభావంబున రు పుండి, హరిసల్లాపంబులన్ యక్షగా
న విలాసంబున ధాత్రిపై మెరిగి, ప్రజ్ఞావ్యాహృతిన్ నించి, దా.
వ్యవధాన స్మృతినంది, బ్రహ్మయగుటన్ బ్రాపించె సత్యస్థితిన్ !!

7

భూగోళంబది, నాదతేజముల సంపూర్ణావృతిన్ గాంచుటన్
యోగ ప్రాభవ శక్తి సమ్మిళిత శబ్దో పాసనల్ శశ్వదా
యోగంబంది ప్రపంచితంబగు, మనోవృష్టిన్ వినన్ సాధ్యమే
నా గానంబెపు డవ్యయస్మృతిని, భక్త్యావేగసింధుశ్రుతిన్ !!

8

శతవర్ష స్మృతి బ్రాహ్మణాయననకు శశ్వదృఢాభ్యాతకున్
ప్రతిభాసిల్లగ లిప్తమాత్రమటు; సర్వవ్యాప్త కీర్తిస్థిరున్,
శ్రుతి శారీర విముక్తు; జిన్మయతను స్ఫూర్తాత్మతేజోమయున్,
మితి మానంబుల కాలమందగలదే? మృత్యుంజయోద్భాసిగాన్ !!

9

ఓం త త్స త్

CLAN LINE

FAST REGULAR LINER SERVICES BETWEEN
INDIA, UNITED KINGDOM & CONTINENT

For full particulars apply to :

Gordon Woodroffe & Co. (Madras) Private Ltd.

Post Box 345,
VISA KHAPATNAM-1.
Phone 2629

Post Box 29,
KAKINADA-1.
Phone 49.

Post Box 42,
MADRAS-1.
Phone 21075.

CHARMINAR BREAKS 1,000,000,000 THE BILLION BARRIER

***Record sales never before
registered in India***

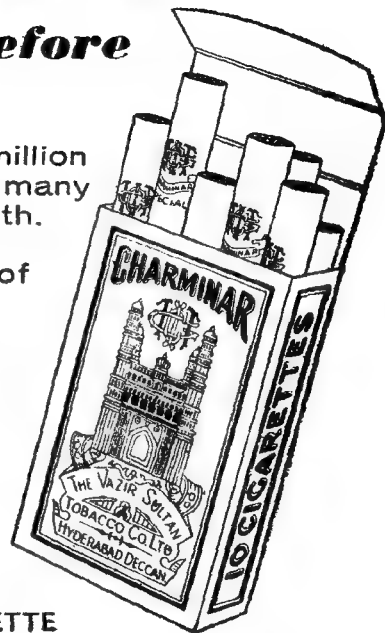
Just imagine: one billion. That's a million
a thousand times over. That's how many
Charminars are smoked every month.
Or, 33,333,333 every day.
Way ahead of the combined sales of
any other two brands. No wonder.
For, no other cigarette can match
Charminar's rich flavour...unique
taste...nation-wide popularity.

**There's nothing like Charminar—
India's greatest cigarette!**

**THE VAZIR SULTAN
TOBACCO COMPANY LTD.**

MAKERS OF INDIA'S GREATEST CIGARETTE

కథాగానము - శ్రేయోనిధానము

— శ్రీ పాతూరి మధుసూదనరావు (శాస్త్రి)

కథాగానము పవిత్రమైనకళగా విఖ్యాతి చెందింది. అది అమూల్యప్రచోదితం. అది సర్వజన హృదయాహ్లాదకరంగా అన్ని దేశాల్లో ధర్మసందేశాల నిస్తున్నది కథాగానాలే భిన్నభిన్న రూపాలతో కళాపాసకులు యదేష్టంగా ఆరాధిస్తున్నారు. కొందరు వేషధారణముతో సంభాషణములు కల్పించుకుని అభినయించుతూ కథాగానమే చేస్తున్నారు. నృత్యనాటకములలో కథాగానమే ముఖ్యంగా జరుగుతున్నది. గానసభలలో గాయకుడు గానము చేయు గేయములలో కథలే యున్నవి. కథలేని కళలు వేరుగా లేవనటం అతిశయోక్తి కాదు.

అశ్వమేధయాగమునందు మాత్రమే ఉపయోగించబడు కథలు “పారిష్లవము” అనే పేరుతో నియమబద్ధములుగా ఉన్ననూ ఉపనిషత్తులలో వందలకొలది కథలు సర్వజనక్రావ్యములై మానవునకు మానవత్వాన్ని ప్రసాదిస్తున్నై. అవి ఋషులచే గానము చేయబడినవి.

కథాగాన నిర్వహణమున అన్ని శాస్త్రములతోనూ సంబంధమున్నది. నిర్వాహకుని సమర్థతను బట్టి కథాగానమునందు ఫలము కలుగుతుంది. కథాగాయకుడు తపస్వికావలెననటం నిర్వివాదాంశం. అతడు దుష్టుడగుచో కథాగానమహోద్యానము కంటకావృతమై భుజగప్రచారభూయిష్టమై అచట పూచే వాక్కునుమాలు శ్రవణాలంకారాలు కావు. దురాచారుడు కథాగానకళావంచకుడు మాత్రమే గాక లోకవంచకుడగును.

నారదాదిమహర్షులు చేసిన కథాగానములో ధర్మమున్నది. లోకసంస్కృతి యున్నది. సర్వ దేవతాస్తుతి మహర్షి లక్ష్యం. ధర్మగ్లాని సంభవించినపుడు మహర్షి కథాగానం దుష్టశిక్షణము, శిష్ట రక్షణమును ఆవతారపురుషులచేత చేయించి సంస్కృతిని కాపాడింది. సంస్కారము మహర్షి గానములో మహావాద్యములో ఉన్నై. మహర్షి వీణ నైగమతాత్పర్యములను కథాగానంగా మ్రోయించింది. వాల్మీకిమహర్షి మొదలు త్యాగయ్య వారి వరకు కథాగానకళాతికి గురుత్వము వహించినది నారదకథాగానమే, “శ్రోతవ్యో మంతవ్యోనిధి ధ్యానితవ్యః” అనే ఉపనిషత్సూక్తి ననుసరించి విన తగినట్లుగా ఆలోచింపదగినట్లుగా శ్రోతమనసులో నిలిచిపోవునట్లుగా కథాగానం చేసి లోకాన్నే సంస్కరించారు కనుకనే నారదమహర్షి దేవర్షియైనాడు.

“సంస్థారోనామ సంస్థార్యస్య గుణాధానేన వాస్యో దోషావసయనేన వా”

పదార్థమునకు గుణము కల్గించటమో దోషము పోగొట్టడమో దేనివల్ల జరుగునో ఆ క్రియ సంస్థార మనిపించుకుంటుందని (సు ఖా 1-1-4) శంకరభగవత్పాదులంటారు. కథాగానానికి లక్ష్యం లోకసంస్థారమే. నారదమహర్షి ఆ పనిచేసి ఈకళకు ద్రవ్యయై వంద్యుడైనాడు. అంద్రప్రదేశ కథాగాన కళా పరిషత్తు నారదమహర్షిని చిహ్నముగా ప్రకటించి కృతార్థతచెందింది.

శ్రీ మదజ్ఞానాదిభట్ట నారాయణదాసు గారు మరుగుపడిపోయిన కథాగానమునకు మజల సృష్ట గానకథనములతో మధనముచేసి సుగన తీసి మధుర తిరాకృతి కల్పించి, ఆంధ్రప్రదేశమును పునీతం చేశారు. వారి శిష్యులలో శ్రీ నేతి లక్ష్మీనారాయణ శాగవతులు, వడ్లమాని నరసింహదాసు మొదలగు వారిప్పటికిని మావంటివారి కాదర్శముగా నున్నారు. వాజిపేయాజుల సుబ్బయ్యగారు వారి ప్రథమ శిష్యులుగా చిరకాలముండి పేరెన్నికగని కీర్తిశేషులైనారు. ఇప్పటికిని ఆంధ్రదేశములో కథాగానములు నారాయణదాసుగారి శిష్యులమని చెప్పుకొనుట ఎంతో గౌరవముగా భావించుచున్నారు. శ్రీ నారాయణదాసుగారి శతవర్ష జయంతి జగదైవభవముగా చేయించిన A.P. సంగీత నాటక ఎకాడమీ విమతిపాత్రమైనది. కళాతపస్సులు చిరంజీవులు కదా!

ఇటీవల కథాగానమనే కుశ్రవస్త్రముపైన మసి పూసే మహానీయులు కొందఱు లేకపోలేదు. కల్లబొల్లిమాటలు పది కల్పించుకుని కాసేపు నవ్వించటం కాయసారాయము పుచ్చుకుని బల్లలపై కక్కుటంవంటి నీచస్థితికి దిగజారిన కళాకారుల వికారముఖనిర్గతయైన కథాలలితనుందరి కక్కుల బాసనతో మూర్ఖులలోపడి యున్నదనటం వర్ణనం కాదు. పరమపవిత్రమైన కథాగానకళను ఓ భగవంతుడా తప్పుదారి బడసీయకుమయ్యా! అని స్తుతింపవలసిన సమయము వచ్చిందేమో. పాపము శమించుగాక! కళానుందరి యథాపూర్వమర్యాద నందుగాక! కళావంచకులు కొందరెవరో కొలది మంది యున్నను భక్తిప్రబోధ ముఖ్యముగా భద్ర పీఠమలంకరించినది కథాగానకళ యనకతప్పదు. కళాకాధకలోపము కళను భగింపలేదు. కళ స్థిరమైనది. కళోపాసకుడు నిద్రించునుగాని కళ నిద్ర

పోదు. అది మానవునిని తరింపజేయుటకు ఎదురు వచ్చుచుండును. మూఢోపాసకులు కళను చూడలేను.

“తస్మాదిదమేవ ముఖ్యద్వారం కలౌ నాన్యేషాం భవతి, తస్మాదిదం సాంగం సామ విజానీయాత్ యో జానీతే సోఽమృతత్వంచ గచ్ఛతి”
(నృసింహతాపిన్యపనిషత్)

కలిలో తరించుటకు ఇదే ముఖ్యద్వారము, మూఢులకు కాదు. కనుక ఈ గానమును సాంగముగా తెలియవలెను. ఎవరు సామను తెలియుడరో వారు అమృతత్వమును పొందుదురు కథాగానము కథా పూర్వకముగా భగవంతుని స్తోత్రము చేయటం లక్షణంగా ఉంటుంది. స్తుతులన్నియు గానమునకు సంబంధించినవి. గానము స్తుతిని అనగా ఋక్కును పొందినపుడు అది భగవత్ప్రియమవుతుంది. ఏకథ యందు భగవత్ స్తోత్రము ఉండదో అది కథాగానము కాదు అది ప్రాణికథ యనిననుకుందా. స్తోత్రమునందు సామప్రయుక్తిని గూర్చి

“యద్వాచాస్తువతే తదనుగా అన్వవాయన్
యత్సామాన్యస్తువతేతదనుగా నాన్వవాయన్”

వాక్కుచే చేయు స్తోత్రమున రాక్షసులు చేరిరి. సామచే చేయు స్తోత్రమున రాక్షసులు చేరలేదు. అనునట్టి కల్పవచనమును బట్టి గానమునందు నాద విశేషము పాపములను చేరనీయదు. వచనమందు విక్రాంతి యున్నది అది గానమునందు లేదు.

సామవేదమునందు అనేకవేల గీతులున్నవి. గీత మనగా అంతరంగమున జరుగు ప్రయత్నములో సంభవించు స్వరవిశేషమును సూచించుచు సామ యని పిలువబడునదే గీతి యనబడును. గానమన్నను అదే. ఋక్కులక స్వరవిశేష మేర్పడటయే సామ

యనబడును. అని శబరస్వామి యనెను. క్రియాత్మక మైనది యజన్ము. చమన (సోమరసమున్న పాత్ర) లతో సోమరసము గ్రహించునపుడు ఆయా దేవతల నుద్దేశించి చేయబడు స్తుతులు సామయుక్తములై స్తోత్రము లనబడినవి. ఇది గానవిధము.

ఇక కథను గూర్చి భగవద్విషయకమహిమలను అభివర్ణించునది ఇవి వేదములతో సంభవించినవి. ధర్మబోధకములై నవి. మానవుల యొక్క కర్తవ్య కర్తవ్యములు కథలు బోధించును. కనుకనే అవి చిరానుశ్రుతములై వచ్చెనెక్కినవి.

“యుగాంతేఽంతర్నితాన్ వేదాన్
సేతిహాసాన్ మహర్షయః

లేఖితే తపసా పూర్వం అనుజ్ఞాతా స్వయంభువా”

బ్రహ్మదేవుని అనుమతినిపొందిన మహర్షులు తపస్సు చేసి యుగాంతమునందు అంతర్నితములైన వేదములను కథలతో గూడ మఱల పొందిరి” అనునట్టి వేదవచనము కథల యొక్క ప్రాముఖ్యమును చెప్పుచున్నది.

మహాపురుషుల జీవితములలో కొన్ని ఘటనలు కథలై . రామకృష్ణాద్యవతారములలో అడుగడుగున మానవాదర్శములైన కథలున్నై. ఎవడు సచాచారుడై తన జీవితమును కథగా పరిణమింప చేసికొనునో అతడు చిరస్మృతియుడవుతాడు. కథ చెప్పేవాడే ఘనుడు కాగా కథయే యైనవాడు ఘనుడుకాదా? ఏ కథలో వమాజ శ్రేయోమార్గము మోచింపబడునో, ఏకథలో ధర్మ బోధ యుండునో

ఆ కథయును గానమును కలిసి కథాగాన మవుతుంది.

ఋగ్వేదములో యమయమికథ, ఊర్వశీ, పురూరవకథ, సరనూపణికథలు సంవాద రూపముగా ఉన్నై. అవి కథాగానములే అయినా కాలాంతరమునందు నాటకరూపమున విశ్రుతములైనై. అవి వేదమూలములనటం అలంకార శాస్త్ర వేత్తల సమర్థనం.

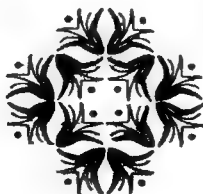
కథాగానములో యజుస్సులకు సంబంధించిన క్రియాతాత్పర్యమే నృత్యరూపముగా ఉన్నది. ఋక్కుస్తోత్రరూపముగా ఉన్నై. సర్వవిశేషప్రయుక్తి గానమై సామయైనది. కథాగానము త్రయీ వేద రూపముగా పరిణమించి మానవశ్రేయో నిధానమైంది, అది సరస్వతి. కథాగాన సరస్వతి నుపాసించువారికి ఆచరింపవలసిన ముఖ్య నియమములను గూర్చి.

“వేద వైష్ణవ విప్రాజాం గురుగోవ్రతినాంతథా
స్త్రీ రాజమహతాం నిందాం వర్జయేద్యః కథావ్రతీ

ఇది కథాగానవ్రతము. ఈవ్రతమునుబట్టిన వారే భాగవతులు, అనగా భగవద్భక్తులు. వీరు వేదములను విష్ణుభక్తులను, విప్రులను, గురువులను, గోవులను వ్రతము లాచరించుచు వారిని, స్త్రీలను, పాలకులను, మహాపురుషులను నిందింపరాదు. ఇట్లు కథాగానము శ్రేయోనిధానము.

(నాచేరచింపబడిన కథాగాన ప్రకాశికనుండి)

ఓం తత్సత్

శ్రీ హరికథా కథక పితామహ, అయబ్రహ్మ, కవిబ్రహ్మ

★ ఆదీభట్ట నారాయణదాస ప్రశంస ★

— శ్రీ చల్లా పిచ్చయ్య శాస్త్రి గారు

సరస సంగీత సాహిత్య సత్కవిత్వ
నిలయ విద్యానగరిని జన్మించె గాని
భట్టవంశ సుధాంబుధిః బిర్యపూర్ణ
చంద్రుడయ్యెను శైశవ సమయమందె

నవనవోన్మేష మేథ ఘనత్వమంద
నెల్లరకు సబ్రముం గూర్చుటేమి వింత
ప్రథిత విద్యత్కవుల నుతుల్ పడనెమివుల
పిలువ ఓ యను నట్టుదేనిన్ భజించె

సంస్కృతాంధ్ర నిరర్గళ సాహితీగని
ఉభయ భాషా కివితయుఁ దానోలగించె
అంగ్లభాషయుఁ దనవార లబ్రమంద
నున్నతపరమ్ముఁ గొవఁజేరె సన్నతులను

ప్రథితుఁ డానందగజపతి ప్రభువు ప్రాణ
పదముగాఁజూచె నాస్థాన పండితులను
సంస్కృతాంధ్రంబులను కావ్యసరణి రచన
హరికథా గేయరచన మహోద్భుతంబు

గొలిపె రామాయణాదుల నలుగడలను
విజయముంగాంచె గానప్రవీణు లిలర
భరతనృత్యంబు నను “లయబ్రహ్మ” యనఁగ
సప్తతాళంబులను నేక సమయమంద

నడిపె సప్తావయవముల నిడుదవచన
ములను వర్ణనలను కథాంబుధుని యందు

పోతుపెంట కర్రలుగా శ్రోత యెదుట
ఉన్నదున్నట్లు ప్రకృతుల గన్నపండు
పుగను జూపించె సభ విరాట్పురుషుడనుచు
దూలఁజల్లుచుఁ జూచెను బోదలున్ వి
మర్శకులు యోగులున్ మెచ్చు మహిమ జూపె
త్యాగరాజ, జయన్తి పుష్పమునందు

తనయుపాసన దేవితోఁ దలపు చెలిపి
పాత్రు బ్రదికింపఁ జూపఱబ్బరము తెంద
ఆత్మయోగము నంతరాస్యము దెలుప
సరవిజగ మెన్న స్వచ్ఛంద మరణుడయ్యె
తనియ నారాయణ బుధుండు ధన్యతముడు.

(ఇది నాడబ్రహ్మనుక్రమణికానుబంధము నుండి)

IN THE SERVICE OF THE NATION

FOR

SHOOKS FOR INTERNAL TRADE

TOBACCO CASES & TEA CHEST BATTENS FOR EXPORT

&

AMMUNITION BOXES FOR THE DEFENCE REQUIREMENTS

(CREO SOTING & PRESSURE TREATMENT OF TIMBER A SPECIALITY)

M/s. O. P. OBEROI & Co.,

YAMUNA NAGAR & PATHANKOT.

హరికథా పితామహుడేకాదు మహానటుడు శ్రీ నారాయణదాసుగారు

శ్రీ స్థానం నరసింహారావు

అదిభట్ల నారాయణదాసుగారు హరికథా వాఙ్మయానికి అదిభట్లు. కావ్యశిల్పానికి కవి సమాఖ్య. కథాకల్పనకు అటవట్టు. కథావధానికి మూలవిరాట్టు.

భక్తిపారవశ్యానికి ఆయన పెన్నిధి. సవరసాలకు కళానిధి. యుక్తిప్రయుక్తులకు మహాదధి. సంగీత సాహిత్యాలకు సరస్వతి. బహుభాషా పాండిత్యానికి పట్టుకొమ్మ. లయబ్రహ్మ. ఈ విధంగా ఆయన్ను గురించి ఎంతైనా చెప్పవచ్చు.

నారాయణదాసుగారిని హరికథా పితామహుడని హరిదాసులంతా అరాధిస్తారు. నేను మాత్రం ఆయన్ను మహానీయుడని స్మరిస్తూ వుంటాను.

ముందుగా ఆ మహానీయుని దర్శనం నాకు 1936లో రాజమండ్రిలో లభించింది. ఆ రోజుల్లో షేము మా నాటకం ప్రదర్శనాల నిమిత్తం రాజమండ్రి క్యాంపు వచ్చాం. నాళంవారి సత్రంలో మా బస. ఉదయం సుమారు 9 గంటలవుతుంది.

మా వసతిగదిలో తలుపురగా వేసికొని పాడు కొంటున్నాం. మాధవపెద్ది బెంకట్రామయ్య, కొక్కుడు మోర్జీనియంలో రిద్దమెట్లను వెతుక్కుంటూ వాయిస్తున్నాడు. నేను క్రింద కూర్చుండి గులా కొడుతున్నాను. మరొకరు పాడుతున్నాడు.

ఇంతలోనే మా గది తలుపు దధాలున తెరచుకొని, ఒక పొడుగాటి వ్యక్తి ప్రవేశించాడు. తలుపు కళానికి తబెత్తి ఆయన వంక చూచాం.

“ఎవరు మీరు?” అన్నాను. ఆయన మాట్లాడను లేదు. సమాధానం కొరకు ఎదురు చూస్తూ అలాగే కూర్చున్నాం. ఇంతలోనే కొన్ని సెకండ్లు గడిచాయి. మేము ఆయన్నే చూస్తున్నాం.

ఆ వ్యక్తి ఆజానుబాహువు. నిండైన విగ్రహం. బుగ్గలక్రిందికి మెలితిరిగి తెల్లబడుచున్న మీసాలు, తలకు పెద్ద తలపాగా చుట్టాడు. దాని వెనుక పొడుగాటి పాగాకుచ్చ ఆయన వక్షస్థలంపైనుంచి క్రిందికి దిగజారింది. మోకాళ్ళక్రిందికి దిగిన గోధుమవన్నె సిక్కులాల్పి, కంఠం వద్ద గుండి పెట్టని లాల్పిలోంచి తొంగిచూచే బంగారుగొలుసు. ఒక మోకాల్పైకి దోపిన, కుచ్చెళ్ళ ధోవతి. ఆ మోకాలు మడిమలక్రిందికి తొడిగిన బంగాళా లోడా. పాదాలనుంచి గెడ్డం ఎత్తునకు సరిపొయ్యే పొడుగాటి చేతికర్ర. ఆ కర్రను మధ్యపెట్టుకొని దాని పైకొనపై తన గడ్డాన్ని మోపుజేసికొని మా ఎదుట నిలుచున్నాడు.

“ఎవరియన?” పిలువమండా లోనికి వచ్చా. డేమిటి? అనుకుంటూ ఆయన తల్లిపాగానుంచి తాలి తోడా షరకూ మా చూపులు పరుగెత్తాయి. “ఎవరు మీరంటే వలకరే?” అన్నాను ఒకింత గట్టిగానే. ఇంతలోనే ఆయన వెనుకప్రక్కనే ఉన్న ఒక లావుపాటి వ్యక్తి, తొందరపడవద్దని నాకు వైగజేస్తూ, మీరు అదిభట్ల నారాయణదాసుగారు అన్నాడు.

ఆ మాట వినంగానే మాకాశ్చర్యం వేసింది. అయన్ను గురించి గొప్పగా విన్నామేగాని మే మెన్నడూ చూడలేదు. ఇప్పుడు అయనే ఈ దాసు గారని తెలిసిన వెంటనే చప్పున లేచి నిలబడ్డాం. మీరని తెలియక అపచారం చేశాం. క్షమించండి. ఇలా దయచెయ్యండి అంటూ ఆహ్వానించాం. అయన ఆలాగే నిలబడి చిరునవ్వుతో తలూపి “మీ కంపెనీలో ఆకిరివల్లి ఘంటాలున్నాడట ఏదీ?” అన్నారు. “బయటికి వెళ్ళాడండి. ఒకింత కూర్చోండి కబురంపుతాను” అని మా వెంకట్రా మయ్య అన్నాడు.

“మీరెవరు?” అన్నారు దాసుగారు. “నా పేరు మాధవపెద్ది వెంకట్రామయ్య, వాడి పేరు స్థానం నరసింహారావు” అన్నాడు వెంకట్రామయ్య.

“రోషనార వేపం కడతావట నువ్వేరా అబ్బీ! అన్నాడు దాసుగారు. చిరునవ్వున “అవునండీ” అని తల వంచాను. “నీ పేరు విన్నానై, అదేమి టోయ్ ఇలా పున్నావ్? ఆ పేరుకు చిక్కావా లేక ఆ పేరే నీకు చిక్కిందా?” అన్నారు దాసు గారు. ఆ మాట నాకర్థంగాక సమాధానం చెప్ప లేక పోయాను.

ఇంతలోనే ఏదై యెండ్లు వైబడిన ఘంటాలు నచ్చాడు. దాసుగార్ని చూచి, చప్పున తన భుజం మీదున్న తువాల్ను నడుంకు చుట్టుకుని, అయనకు పాష్టాంగపడి నమస్కరించాడు. లేచి, నిలబడి, భేతులు కట్టుకొని “ఏమిటిలా దయ చేశారు?” అన్నాడు ఘంటాలు వినయంగా.

“ఒరే ఘంటిగా! ఇవాళ మన కథరా ఇక్కడ. ఖా కథకు నువ్వే మృదంగం గావాలి మరి. ప్లీజ్ చెప్పును.” అన్నారు దాసుగారు. “చిత్రం, చిత్రం తమరు రావాలా? కబురు వేస్తే రెక్కలుకట్టుకొని పాలనా, తమ పాదాలవెంత?” అంటూ దాసు

గారి వెంట నడిచాడు మా ఘంటాలు. మేమూ వారితో కొంతదూరం నడిచి, నెలపు తీసికొని వచ్చేశాం.

మాకారోజున నాటకం లేదు. ఆ రోజు కథకు మేమంతా వెళ్ళాం. ఆ కథను రాజమండ్రిలో గున్నేశ్వర రావుగారు తమ నాటకశాలలో ఏర్పాటు చేశారు.

గున్నేశ్వర రావుగారంటే ఆ వూరిలో మకుటం లేని రాజు. అయన బహుశా గుర్రబగ్గీలో వేళ్ళుతూ వుంటే, అయన చూచినా చూడకపోయినా దుకా ణాల్లో అమ్మేవారంతా లేచి నిలబడుతూ వుంటారు. ఆయనంటే అశేషజనానికి భయభక్తులు మెండు. ఆయన ప్రతిభ ఆలాంటిది.

ఆరాత్రి హాలంతా ప్రేక్షకులతో నిండిపోయింది. కథ సీతాకళ్యాణం. పాగిపోతూ వుంది. ఎండా కాలం అవటంవల్ల దాసుగారికి బాగా చెమట పట్టింది. అయన కథ మధ్యలో అవి, గున్నేశ్వర రావు! అని పిలిచారు. రావుగారు సభలో నుంచి లేచి ఇక్కడే వున్నాను కాబూ! అన్నాడు.

“ఏమయ్యా! ఏవో ఎలక్ట్రిక్ పంకాలు వేయిస్తా నన్నావు, మనిషిని బెట్టి విసిరిస్తానన్నావు. బాగా వుక్కబెట్టేస్తూ వుంది. పోనీ ఓ వినసకట్టు నా మీద పారేద్దూ వినరుకుంటాను. దగ్గరుంటే నీ మీద విసురుతానై” అన్నారు దాసుగారు. ఈ చలోక్తికి ప్రేక్షకులంతా గొట్టిన నవ్వు.

అప్పుడు గున్నేశ్వర రావుగారు, కాబూబూ! నామీద మూత్రం వినరకండి, ఇదుగో మనిషిని పంపిస్తున్నాను, వినసకర్రతో అన్నాడు. “ఆ. కాస్త తాగ్రతగా వినరమను, నా నాట్యానికి అడ్డం రాకుండా.” అన్నారు దాసుగారు. దానికి నవ్వులు జనం.

ఆ కథ సీతారాముల కల్యాణంతో ముగిసింది. నా దృష్టిలో ఆయన మహానటుడై నాడు. కారణ మేమంటే,—

రంగస్థలాన నటించే మేమంతా, కవి వ్రాసిన నాటకపాత్రముల సంభాషణలను ఎన్నాళ్ళనుంచో వల్లించుకొంటూ, కంఠస్థం చేసుకుంటాం. వాటిని రంగస్థలాన వల్లిస్తాం. అందు కొరకుమూడునాలుగు గంటల కాలం వేషాలు వేసుకొంటాం. ఇంతజేసినా ఎంత కష్టపడినా, ఒక్కొక్కప్పుడు మా పాత్రముల తత్వాల్లో జీవించలేక మావ్యక్తిత్వాలతో బయట పడుతూ వుంటాము.

దాసుగారి విషయంలో అల్లాకాదు. ఆయన చెప్పేకథలోని అన్నిపాత్రముల్లోనూ ఆయన జీవిస్తాడు అంతేగాక ఆడి, పాడి, మాటాడి అభినయిస్తూ, తన పాత్రముల వెంట మన మనస్సును నడిపిస్తాడు. కాదు లాక్కొని పోతాడట. ఆయన హరిదాస వేషం మాత్రం మారదు. ఆ మీసాలూ ఆ బొజ్జా, మెళ్ళో పులిమాలికా, నడుంకు కట్టిన ఆ నిల్కు ధోవతి, దానివైచుట్టిన కుచ్చుగలకాశ్మీర్ జరి శాలువా, కాళ్ళ గజ్జెలు, చేతిలో చిర తలూ అన్నీ కనిపిస్తూనే వుంటాయి. మనం వాటినిచూస్తూ న్నట్లేవుంటాం. కాని అంతగా గమనించం. అందు

తోంచి వెలికి వచ్చే అపాత్రములనూ వాటి భావాలనూ మాత్రమే గమనిస్తూ వుంటాం.

ఆయన వాక్కుబింబంలోనూ, భావ ప్రకటనలోనూ అంగిక చలనంలోనూ వినిపించే “సీతాకల్యాణం”లో ఒక గంభీరుడైన రావణబ్రహ్మ కనిపిస్తాడు. మహోదాత్తుడైన విశ్వామిత్ర మహర్షి కనిపిస్తాడు. నవమన్మథుడైన రామచంద్రుడు కనిపిస్తాడు. నవకోమల కన్యారత్నం సీతా. ఆమె చిరునగవు, సిగ్గు కనిపిస్తాయి. ఒక దాసి, ఒక భటుడు, ఒక మంత్రి— వారు వీరననేమిటి కథలో వచ్చే పాత్రము లన్నీ మన స్తత్వాలతో వాటి రూపాలతో మనకు కళ్ళకు కట్టినట్లుగా కనిపిస్తాయి. తుదకొక్కమాట.

అన్ని వేషాలూ వేసి, మెప్పించడానికి ప్రయత్నించేనటుల కంటే, అసలు వేషాలే ధరించ కుండా వాటి మనస్తత్వాలను, మనముందు స్వభావ సిద్ధముగా ప్రకటించడంలో ఆయన ప్రతిభ అసమానం అద్భుతం. అనందప్రదం. ఆయన ఆత్మక క్తి అచంచలం. పాండిత్యం, అపారం. అందలి అంతరార్థం పరమార్థం. భావ ప్రకటనలో అస్మదాదు లకు ఆ దర్శనం. అందులకే ఆయన్ను మహానటుడని స్మరిస్తూ వుంటాను.

TEL. T. P 4378

Phone No. 4378

With the best complements from :

SHANTILAL & COMPANY

PHARMACEUTICAL DISTRIBUTORS,

10/75 Park Road,

VIJAYWAD-1. (Kistna Dt.) A. P.

“శంభోతవారాధనం”

— శ్రీ జమ్మలమడుక మాధవరామశర్మ

శ్రీమాన్ నారాయణదాసు కథాకథనంచేస్తూ సంగీర్తనాలాపంలో “శంభో!” అని సుదీర్ఘపుత్తంలో అనడం ఇప్పటికీ నాగుండెల్లో ధ్వనించుకూంటుంది. అవిధంగా అంటూ నారాయణదాసు “శంభో! తవారాధనం” అని భావించి ఉండాలి. అమాటవిన్నవాళ్లు పర్వమూ శివారాధనంగా భావిస్తూ ఉన్నారు. శంభో! అన్న నారాయణదాసు ఆ నాదాంతంలో ఏమున్నదో గుర్తించి ఉండాలి, లేకపోతే ఆ పట్టురాదు, మాగురువుగారు తాతా రాయడుశాస్త్రి నారాయణదాసు కంటే వయసులో చిన్న. మారాయడు నారాయణదాసును ఎప్పుడుపలకరించినా “తాబూ!” అనడం నాకు తాగా గుర్తు. విజయనగరం మారాయడుశాస్త్రి పష్టిపూర్తి ఉత్సవాలు మహావైభవంగా చేస్తున్నాను. నారాయణదాసు అటు వచ్చి ఇంతమంది పండితులున్నచోట నేనే కథాకథనం చేయాలి. రాయడూ! నేను ఇవ్యాళ్ళ హరికథ చెప్పతాను. విను! అని దాసు అనడము తాబూ! నీదయ! అని మారాయడు అనడము మాకందరికీ గుర్తు. ఆ నాడు నారాయణదాసు రుక్మిణి కళ్యాణం చెప్పాడు. తన జీవితంలో ఆ విధంగా ఎప్పుడూ చెప్పి ఉండడు. పదిహేనువందల మంది పండితులున్న ఆ సభలో ఆ ధ్యతుడుగా వచ్చిన కుప్పస్వామి శాస్త్రి ఇటువంటి సమన్వయంతో ఇంతమంది పండితుల దగ్గర ఈ విధంగా చెప్పగల హరికథకుణ్ణి నేను ఎక్కడా చూడలేదన్నాడు. ఆంధ్రదేశంలో పండితులకు హరికథాకథనం ఎట్లాఉండాలో తెలిసింది, ఆ నాటి ఉదా

త్తతను భావించినవారు మరోకథ మెచ్చలేక పోతున్నారు. ఎవరయినా మెప్పుదల పొందగలిగితే వాళ్ళు నారాయణదాసుదగ్గర శిష్యత్వం స్వీకరించినవాళ్ళే అయిఉంటారు. అయినా ఆ బింకం వేరు.

వారింటిముందుగా పట్టుబట్టకట్టుకొని పట్లం పట్టుకొని సత్రభోజనానికి వెళుతున్నాను. ఆయన వళ్ళు పట్టించుకుంటున్నాడు. ఒరేవడురా నీవు. రాయడు శాస్త్రి శిష్యుణ్ణి. అయితే మాద్రావిడ ఘటమేనా! కాదు వెలనాటి కలకం, నీవు పడమటి వాడవా పమిరా? గుంటూరి వాణ్ణి. అయితే గోంగూర పచ్చడి ఉందా? ఇదిగో!” ఈవిధంగా నేను నారాయణదాస పరిచయం సంపాదించాను. ఉమ శఖయ్యాం వ్రాసే నారాయణదాసు మాకత్రాశాల గ్రంథాలయానికి రాగా ఉమరఖయ్యాం వ్రాసే మీరు అమరుకం చూడాలి అన్నాను, ఆయనమెచ్చుకొని వీపుమీద చరిచాడు. తాబూ! మీరు అచ్చ తెలుగులో వేదం అనువాదం చేస్తారు. కానీ వీణ మీద పలికిస్తారు. కానీ వేదగౌరవం స్వరగౌరవం రాదు అన్నాను. నీవు రాడివి అన్నాడాయన. నేను విజయనగరంలో టెంపుల్ స్ట్రీటుకు దేవుణ్ణి చూడడానికి వెళ్ళాను. ఆయన దేవదాసీల యోగ తేమాలు పరిశీలించడానికి అటు వచ్చాడు. ఒరే నీవు ఈ వీధిలో తిరుగుతున్నావు జాగ్రత్త అన్నాడు. ఆ తరువాత ఆ టెంపుల్ స్ట్రీటుంటే పమిటో కొంత తెలిసింది. ఇక నేను అటు వెళ్ళలేదు. సిగ్గుపూలు ధరించి నారాయణదాసు శిష్యులను వెంట వేసికొని హరికథ కీర్తనలు నేర్చుతూ అవీధిలో ఒక్కొక్కరిని

చూచి లయబ్రహ్మ అయ్యెనాడు. శిష్యులందరూ అనుకరించాల్సిందే. అటు మాత్రం చూడరాదు. అప్పుడా వీధి అటూ ఇటూ అందరూ ఆవీధి వారే. అప్పుడది విజయనగరమూ కాదు, భూలోకమూ కాదు. ఆ దేవదాసీలకు ఆ హరిదాసు దేవుడు, మాధ్వుష్టికి అందరూదేవతలు. ఇక విజయనగరంలో అటు వంటిదృశ్యం లేదు, రాదు నామనసులో పోదు.

ఒకసారి ఏలూరులో సారస్వత సభలో ఒకతను మృదంగం మ్రోగించుతున్నాడు. నారాయణదాసు సభకు ఒక మూలగా నిలబడి గడ్డం క్రింద పొన్న కర్ర ఆనించుకొని ఉంగరాల ప్రేళ్ళతో పెండి పొన్న పొడుంకాయ పట్టి కర్ర మీద తాలప్రయోగం చేస్తూ ఉన్నప్పుడు దగ్గరఉన్న నేను తన్మయత్వం లేకుండా నారాయణదాసుని అర్థం చేసికొనడానికి యత్నం చేస్తున్నాను. ఆయన నన్ను చూచి - వీ డెవడో తెలుసా? తెలియదు. బాగా వాయిస్తున్నాడు. మీకే తెలియాలి. అవును ఆ కథంతా నాకే తెలుసు - అన్నాడు. గోష్ఠిబంధంలో ఆయన అంత రసికుడు. మాంచి సంపన్నులు జమీందార్ల వంటివారు హరికథ చెప్పమన్నారని నారాయణదాసు ఉపక్రమిస్తూ, ఈనాడు హరికథ చెప్పబోతున్నాను. అన్నాడట. హరికథో గిరికథో ఏదో ఒకటి కానీ మన్నార్తుట. ఇక గిరికథ ఆరంభము అయింది. వసుచరిత్ర కథ ఆ పద్యాంతో ఆగద్యంతో కొన్ని సంకీర్తనలతో సాగింది. అందరూ ఆశ్చర్యం పొందారు. మళ్ళీహరికథ చెప్పించుకున్నారు. ద్విగుణంగా సమ్మానించారు. ఈనాడు వంగి చేతులుపట్టేవారికి ఇటువంటివి జ్ఞాపకం కాకపోవడం మంచిది.

ఆయన ఇంట్లో చాలా వ్రాత గ్రంథాలుంటాయని నాకు నమ్మకం. ఆయనే వ్రాసి ఉంటాడు. సంగీత రహస్యాలు చాలా వ్యక్తం చేసి ఉంటాడు.

అవన్నీ ఉండే ఉంటయ్యా! వారి కుటుంబ సంబంధాలు తెలిసి కొంటారని లోకం ఉపేక్షిస్తుందా? ప్రభుత్వం ఏమి చేస్తుందో నాకేమి తెలుసు? వారి కథాగానం చేసేవారికి మొన్నటి నుంచి ఒక విశిష్ట స్థానమున్నదని లోకం వార్తా పత్రికలలో ఒకప్రకటనం చూచింది. నారాయణదాసు పేరుతో వారి దాసులు చలామణి కావచ్చు. వారి వీలును బట్టి అకాస్త్రియంగా తత్కాల రంజనంగా ఆయన్నే ఉపయోగించుకొని కాపాడే వాళ్ళూ కావచ్చు. ఎన్ని జరిగినా నారాయణదాసు పేరిట హరికథక శిఖడాలయం ఒకటి ఏర్పడితే ఆ ముద్రఉన్న వాళ్లే కథలు చెప్పేవాళ్లయి, వాళ్లకే దేవోత్సవాలలో అవకాశము కలిగితే ఎంతో బాగుండును. సప్తాహాలలో కల్యాణ వేదికల దగ్గర ఆ విధంగా శిక్షితులు కథాగానం చేసేవాళ్లయితే ఇంకా ఉదాత్తత వస్తుంది. వాళ్ళు లోకానికి ఆదర్శప్రాయంగా ఉండేవాళ్ళు అవుతారు. తారకం అనే పేరుతో నారాయణదాసు ఒక సంస్కృత కావ్యంవ్రాసి ఈ విధంగా సూచించాడు. ఈ కలియుగంలో చాలామంది శ్రద్ధారహితులవుతారు. స్వర సంపదంధులవుతారు. వారిని ఉచిత క్రమంతో ఉద్ధరిస్తాను. నాభక్తుల నందరినీ ఆనంద పెట్టుతాను. సుజనైక వేద్యములయిన అనంత వేషాలతో నటిస్తాను.

భక్తాయ మూఢాయ విచక్షణాయో
స్మత్తాయ ధీరాయ సక్తై తవాయ
తత్తద్రస్థాన్తర్పణవద్యధేచ్ఛం
నివేదయిష్యేహమకామనోపి

భక్తులయిన వారికి ఆయారసాలను అద్దంలో మోదిరి చూపిస్తాను. కథకుడు ఏవిధంగా ఉండాలి? ఈ విధంగా ఉండాలి.

నవరసరుచివేదీ సర్వభూతాను వాదీ
లలిత చరణ చారీ సాధ్యలంకారధాదీ

పరవశసుఖ యోగశ్చిత్రసంకల్పభోగ
అతుల లలిత రూపః శర్యవేదః ప్రశాంతః
సకలజ్ఞానమానః స్వాతంత్ర్యః స్వతంత్రః
విజితమవసోక్తి విద్యయా సద్యసశ్శః

ఈశుడాలి హరిదాసుకు ఉండాలిని నారా
యణదాసు భావము. ప్రాచీన హరిదాసులలో
ఏవయినా దోషాలుంటే వాటిని విడనాడి హరి
దాసుగా ఉండాలనే భావం కలుగజేయడానికి తగిన
శిక్షణాలయం అవసరం. ఇటు మీదట కథకులకు
చాలా పని ఉంది. చాలాకాలంగా దేశం సాంస్కృ
తికంగా పతితమయింది. ఈ సంగతి గుర్తించిన కథ
కులు ఇన్నాళ్ళూ సాంస్కృతిక ప్రచారం జాగా
చేశారనే అక్షండాము. స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన
తరువాత భారతదేశంలో భావదాస్యం మరి అధిక
మయింది. ఈ భావదాస్యం నశింపజేయడానికి అన్ని
వర్గాలలోనూ కథకులు విరివిగా రావాలి. కథా కథ
నం చేయగల వసతులు కొందరున్నారు. పట్టణాలలో
ఉన్న వహిళా మతపాలివారు నియతంగా ఒక వనిత
నయినా పోషిస్తూ కథాకథన ప్రచారం చేయిం
చాలి విద్యాశాలలలో చదువుకునేవారికి భార
తీయ సంస్కృతి ప్రచారం చాలాఅవసరం. అందుకై
కథకకార్యం సమర్థం కావాలి. సంస్కృతంలోకూడా
కథకులు కథనానికి అలవాటు పడితే క్రొత్త రక
మయిన ప్రచారం వస్తుంది. నారాయణదాసుఆశీర్వ
దిస్తాడని వాకు విశ్వాసం ఉంది. అస్తు-

నారాయణ పదాభాషే
సోయం నారాయణః స్మృతః
హరిదాస కథాలాపే
శ్రీమాన్ దాసఃస్మృతోమయా
కథా కథనశాస్త్రస్య
శాస్త్రాబోధాసప్తపహి
యదోయంబోధమాశ్రిత్య
సర్వేకథకతాంగతాః

తథాయోగీతథాభోగీ
తథాకథన కోవిదః
తథారసస్తథాదాసో
నదృష్టోనమయాస్మృతః
శంభో, తద్వీయ సంబోధ
ఆంధ్రీభువినిగ్గతః
కైలాసవాసి నాంతేషాం
ప్రమథానాంశ్రవోరసః

నందినానందినా సూక్తం
నాంద్యానందన హేతువా
శంకరశృంగరస్సేవ్యో
నారాయణ పరాయణః
నారాదాస సదాలంబం
కథా కథనకౌశలం
దాసీభూతనరాలంబం
కథా గౌరవమాప్నుయాత్

★

WITH COMPLIMENTS

FROM:

THE BRITANNIA BISCUIT Co., Ltd.,

BOMBAY

CALCUTTA

DELHI

MADRAS.

— శ్రీ శంభర సూర్యనారాయణశాస్త్రి

కీ॥ శే॥ శ్రీ నారాయణదాసుగారు 1864 ఆగష్టు 31 తేదీని అజ్ఞాడ గ్రామంలో జన్మించిరి. తల్లి నరసమ్మ, తండ్రి వెంకటచై నులు. వారి కట్టకడపటి సంతానమే వీరు. ఆ పుణ్యదంపతుల ప్రథమ సంతానము పుత్రిక అయ్యగారి లక్ష్మమ్మ (జీతపుపాపమ్మ.) ఆమె దోహదమున నేను కావున వారు నాకు తాతగారు. వారి నామధేయము సూర్యనారాయణ. వారిని సూరన్న అని వారి పెద్దలు పిలుచుచుండెడి వారు వైని పేర్కొన్న సంబంధమే కాక దాసుగారి అన్నగారి కుమారునకు నూ అక్కగారి నిచ్చుటచే, నూ యీరెండు కుటుంబములవారికి రాకపోకలు తలుచుగా నుండెడివి. ఆ కారణముచే నాకు జ్ఞానము వచ్చినది మొదలు. అనగా 1894 సం॥రం నుండి, నేను వారి నెఱుగుదును. అప్పుడు వారు రమారమి ముప్పదినంవత్సరముల ప్రాయమువారు పసినిమ్మపండువంటి దేహచ్ఛాయ, ఉంగరముల అత్తు, పెద్ద జుత్తుకుడి, కాటుక కండ్లు కలిగిన వారు. పుట్టగోచీ కట్టుకొని తొడవై బెట్టుకొనిన వీడెను మీటుచు, చక్కగ గానమొనరించు ఆశ్చర్య మందర విగ్రహము, నేటికిని నా కన్నుల గట్టి నట్లున్నది.

నూ అమ్మమ్మగారమ్మ (దాసుగారి తల్లి) వారి చిన్నతనపు చేష్టలను గుఱించి చెప్పిన విషయములు వాకిప్పుడామె చెప్పుచున్నట్లే జ్ఞాపకమున్నవి. రెండేడ్ల ప్రాయమున పొరుగున జరుగుచున్న నీమంతోత్సవమున స్త్రీలు, అడపిల్లలు, గాజులు తొడిగించుకొనుట చూచి, మన బాలదాసు తన రెండుచేతులు చాచగా, ఆ యింట యిల్లాలు వారి

రెండుచేతులకు రెండేసిగాజుల చొప్పున వేయించెను. అది చూచి తల్లి నరసమ్మ వానికి గాజులెందుకు వేయించినారు? సభా పిరికి అగును, అని యవగా ఆ యిల్లాలు “వాడు సభాపూజ్యుడగును; సింహ తలాటము ను వేయించుకొంటాడు” నేను చూడను గాని, నీవు చూస్తావు అని యన్నదట. ఆ యిల్లాలు నోటిమాట వేదవాక్యమైనదని, నరసమ్మయ్య అనేక సాములు చెప్పగా నేను విన్నాను.

చిన్నతనమున దాసుగారు మిక్కిలి పెంకితనము చేయుచుండెడివారు. వారు వీధిలోని కేగి తన తోడిపిల్లల కొట్టి జట్టిలు లెచ్చుచుండెడివాడు. అది చూచి, తల్లి అయిదు సంవత్సరములు వచ్చినవి. వీని కక్షరాశ్యాసముచేసి, బడిలో వేసిన వీని పెంకితన మడుగును. అనగా తండ్రి వెంకటచై నులుగారు అయిదుసంవత్సరముల అయిదునెలల అయిదవ రోజున అక్షరాశ్యాసము చేయువనని భిష్మించెను.

వెంకటచై నులుగారు నిత్యము తన యింటలో పురాణము చదువుచు అర్థము చెప్పుచుండెడివారు. ఇతర స్థలములకు వెళ్లి పురాణము చెప్పట ఆయన మతమునకు విరుద్ధము. ఎంత ధనవంతునకైన తన పురాణము వినవలయుననియున్న, అతడు చై నులు గారి యింటికి వచ్చి వినవలసినదే.

మన దాసుని వీధిలోనికి వెళ్లనీయక, రెండు చేతులకు కట్టుకట్టి తన వ్యాసపీటకు కట్టి, శాసు పురాణము చదువుచుండెడివాడు. మన దాసుల్ల రేమియు చేయక, తండ్రి చదువు పుస్తకమునే చూచుచుండెడివాడు. తన చదువునకు అడ్డుగా

నున్న బాలుని శిరమును వెనుకకు తండ్రి త్రోసి వేసినను బాలుడు తన యుద్యమమును మానలేదు. చై నులుగారెట్లో తన శిరమునే త్రిప్పుకొని పురాణమును చదువుచుండెడివారు. ఏలయన వీధిలోని కేగి జట్టిలు తెచ్చుటకన్న ఈ విధానమే బాగుని యతనికి తోచినది. ఈ విధముగా మూడు మాసములు, గడుచునప్పటికి అయిదేండ్ల అయిదు మాసములకు మన దాసుగారు స్వతంత్రముగా పురాణము చదువనారంభించిరి. అది చూచి, తండ్రి తన కుమారుడు కారణజన్ముడని, తలచి, ఆ సంగతి నెవ్వరికిని తెలియజేయక నామకార్థము అక్షరాభ్యాసము కావించెను. తన అక్షరాభ్యాసమును గుటించి, మా దాసు తాతగారు నాతో నిట్లు చెప్పినారు. ఒరే! తాత! మూడు మనువులు వెళ్లి నాల్గవ మనువుకు సిద్ధముగానున్న ఆడుదానికి పెండ్లి చేయునట్లు, నాకక్షరాభ్యాసము చేసినారురా!" వారింటనుండు భాగవతము శిథిలమగుటచే శ్రొత్త భాగవతగ్రంథమును కొనుటకు నరసమ్మగారు నిర్ణయమొనరించిరి. ఒకనాడుదయమున స్నానముచేసి పొత్తివస్త్రము ధరించి ముఖమున కుంకుమబొట్టు పెట్టుకొని ఆమె బయలుదేరెను. ఏడుసంవత్సరముల ప్రాయముకల మన బాలదాసు ఆమెను వెంబడించెను. బజారులో సాతానయ్య పుస్తకములదొంతి పెట్టుకొని కూర్చుండెను. నరసమ్మగారు అబ్బీ! భాగవతమున్నదా? తిని ప్రశ్నించిరి. ప్రత్యేకముగానున్న రెండు పెద్ద పుస్తకములను దీసి, అమ్మా! ఇవిగో భాగవతములు. ఈయచ్చుకన్న ఈయచ్చు బాగున్నది. అని యొక పుస్తకమును జూపెను. సాతానయ్య చికాకుతో స్త్రీ బాలురకు భాగవతమెందులకు? అని యనెను. అందుపైన నరసమ్మగారు అబ్బీ! అలాగా? ఆ బాలుడు

చదువుతాడు. నేనర్థము చెబుతాను, చూస్తావా? అన్నారు అదేదో చూస్తాను అని సాతానయ్య వారు భాగవతమును దీసి, మన బాలదాసునకిచ్చిరి. ఆ వచ్చినది నవమస్కంధములోని పరకురామ చరిత్ర. బాలుడు ప్రారంభించెను. తల్లి అర్థము చెప్పసారంభించెను. నలుగురు ప్రజలు, సాతానయ్య కొట్టుచు వచ్చి చేరిరి. పావుగంటకాలము పురాణకాలక్షేపము జరిగెను. తరువాత సాతానయ్యవారు ఆ పుస్తకమును దీసికొని నరసమ్మగారి కిచ్చి, నమస్కరించి, బాలుని చేతిలో ఒక విచ్చరూపాయి పెట్టి, అమ్మా! మీరు నరులుకారు, మీరు పార్వతీదేవివి. ఈబాలుడు గణపతి, అని స్తుతించెను. వారిల్లు చేరినతోడనే ఈ విషయమును విన్న వెంకటచై నులుగారు, "అయితే సూరన్నా! ఇంటి పురాణము వీధికెక్కించావా?" అనిరి. "ఇటుపై రచ్చకు కూడా ఎక్కిస్తాడు నా చిన్నితండ్రి" అని నరసమ్మగారిని ఇది జరిగిన కొద్ది దినములలో పిడిసిల గ్రామములో చాగంటి జనార్దనసోమయాజులుగారి కచేరీ చావడిలో ఒక గొప్ప పౌరాణికుడు పురాణము చదువుటకువక్రమించెను. అతడు, ప్రార్థనాశ్లోకము చెవులబడినంతనే అన్న పేరన్నతో గొట్టికాయలాడుచున్న దాసు, ఒక్కపరుగున కచేరీ సావడిలోనికేగి పౌరాణికునకు దగ్గరగ కూర్చుండి, అతడు ప్రారంభింపనున్న గ్రంథములోనికి జూచుచుండెను. అది చూచి పౌరాణికుడు కోపముతో "అబ్బాయీ! ఈ యగ్రతాంబూలము నీవే స్వీకరించు" అని పుస్తకము బాలుని చేతికిచ్చెను. అయితే తే అని బాలుడా పుస్తకమునందుకొని చదువనారంభించెను. వాని రాగజ్ఞానమునకు, అర్థపొందికగా చదువుటకు, సావడిలోనివారెల్ల ఆశ్చర్యము నొంది. జనార్దనసోమయాజులుగారు నాలుగురూపాయిలు

మొలనుండి తీసి అత్తాయీ! అని పిలిచి వాని చిన్నిచేతిలో నుంచిరి. బాలుడు ఇటునటు చూచి ఆ సావడిలోనున్న తనతండ్రిగారి చేతిలో ఆనాలుగు రూపాయిలుంచి వెంటనే గొట్టికాయలాటకు సిద్ధమయ్యెను.

అన్న సీతారామయ్యగారు తమ్మని ఇంగ్లీషు బడిలో వేసెను. మన దాసు మెట్రిక్యులేషన్ పేసునకు వచ్చునప్పటికే, సంస్కృతాంధ్రములలో కవిత్వము చెప్పనారంభించెను. ఎఫ్.ఏ. క్లాసు చదువుకాలమున కది ముదిరి తన యింగ్లీషు చదువున కంతరాయము కలిగించెను. ఎఫ్. ఏ. క్లాసు నందతడు ఉత్తీర్ణుడు కాజాలకపోయెను. సబ్ రిజిస్ట్రారు ఆఫీసులో క్లర్కునని నీకు వచ్చునేర్పాటు చేసితిని. రేపటినుండి నీవు ఆ పనిలో ప్రవేశింపుము. అని అన్న సీతారామయ్యగారనగా, నేను ఉద్యోగము చేయను చిన్నాన్నా! అని దాసుగారనిరి. ఉద్యోగము చేయక మరి యేవూళ్లెలుతావురా! అని అన్న గారాగ్రహముతో అనిరి, అంతె.

ఆ మరునాడుదయం సూరన్న పేరన్నగార్లరువురు సీతారామయ్యగారు జేబులో పెట్టుకొనిన పదిరూపాయలు, తొలినాడు చాకలివాడిచ్చిన మగ కట్టుపంచలు, చొక్కాలు తీసికొని బరంపురం వెళ్ళిపోయిరి. అచ్చట సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులును, దానకర్ణులును, నగు జయంతి కామేశంపంతులుగారు వీరి నాదరించి, తన యింటలో బెట్టుకొనిరి. వీరు హరికథల జెప్పుటకు ప్రారంభించుట అక్కడే (అనగా ఆనగరముననే).

నారాయణదాసుగారి గ్రంథముల గురించియు, వారితరస్థలముల బొందిన సన్మానముల గుఱించియు వ్రాసిన భారతమంతయగును. కావున నద్దానినివిడిచి నారాయణదాసుగారు తన్నుగుఱించి వ్రాసిన

ద్విపదను, నేను నా కళావిజయనాటకమున పలికిన తొలి పలుకువలనను, వారిని గుఱించి యెల్లరకు పూర్తిగ తెల్లమగును గాన వాని నిందుపొందుపలుచు చున్నాను.

‘ నా మాట ’

అజ్ఞాదనాపుట్టు - నట్టుకుప్పమ్ము
నా తలిదండ్రులు - నరసమ్మచేన్లు
ఆది భట్టుంటి పే - రయ్యవార్లెను
పదువునకాభర - ద్వాజుడె మొదలు
నాల్గేడ్ల యీడున - నాకెల్ల చదువు
లబ్బెందమంతనే - నరసిన కొలది
నేబుట్టులయకాడ - నేమాటకాడ
నాటపాటలమేటి - ననిపించుకొంటి
నాకెదుర్లేదికే - నాడులనైన
వేవేల మందికి - వినుచునాగొంతు
గజ్జి విప్పెదరేయి - కడముట్టకాడి
యందగాండ్రతలక - ట్టందురు నన్ను
ఎకిమీండకానుక - లే గొన్నవాడఁ
దోడాలమైసూరు - దొరనాకువేసె
నాకంకినీడుపెం - దేరమ్మ దొడఁగె
గైకొండునెలకు రొ - క్కమునూలువిజయ
నగరేలుగొప్పతే - ండ్లనెనరువలన
పారపి, వేలుపు - పలుకింగిలీసు
తెలుఁగువ్రాసినచదువు - తెలివినాయాన్తి
నాయన్నపేరన్న - నా చిన్ననాటి
నుండియున్నదిసే - నున్నాడియాడి
యంతదాకనుకట్న - మెలమిఁగొనెదము
పదునాలుగేండ్లవై - బడియింగిలీసు
మొదలిడినే ఎప్పే - ముగియించినాడ
పదునెన్నిదేండ్ల - సర్వము మొదలాట
పాటమాటలబట్టి - బ్రతుకుచున్నాఁడ
కన్యాకుమారిక - ల్కతాలనఱకు
నఱవ, కన్నడి, మల - యాలి, బంగాలి,

తెలుఁగుసీమల మెప్పు - తెచ్చికొన్నాడ
ఈవికాండ్రదప్ప - నెవ్వరేని
చీరికిన్నొనమంచి - చెప్పెడివట్ల
నాయంతనేర్పితి - నడుపులనెల్ల
నాయడ్గుల్ తివం - దలుమనుచుండ్రు
ఇంచుమించిపుడెన్న - దేండ్లు నాయాడు
గాని యిప్పటికినే - గట్టెదనజ్జె
నలుమాటలల్లువాం - ద్రన్నాటి మీఱ
హరికథామృతముకై - యాము, తారకము
కలగల్పుతెనుఁగుగా - కాళిదాసేక్కి
యరుల యందములు ప్రహ్లాద మొదలుగ
బదకొండు హరికథల్ - శాటసారూర్థ్య
పత్యవ్రత, ముకుంద - సతకముల్మాడు
సారంగ నాటక - చ్చతెలుఁగుతోడ
నూర్గంటి వేలుపునుడి - పెరుమాళ్ళ
వెయివేర్ల వినకరి - పెద్దమొక్కుబడి
విడిసీమ తెలుఁగున - వేలుపునంద
గౌరుపెండిలియు మ ర్కయ్య చౌకట్లు
తరుణముకొలదిగా - డబ్బులెన్నెనో
కలిగి నెత్తురు - గంటి యేడాది
తూపుచుక్కనెలయం - దున బూదెరేయి
పదికంగులకునెల - పట్టుతోయమున
నేచదువులనై - నతెన్నవారి
కన్నఁగన్నాకు - లెక్కడనైన లేదు
తనుతా బొగడుకొంట - తన్నకున్నలై
ఊపిరివైదీసి - యున్నంతవఱకు
నా తలవంపుల - స్వాటుకోలేను
నాతప్పులగ్గాచు - నాయిలువేల్పు
మగయాడు పెండ్లిండ్లు - మానుకోవలయు
వేలుపు నుడువుల - న్విడనాడవలయు
పొత్తుగా నెల్లరి - మ్మగమనవలయు
నాయింపువాతలు - వదలుకోవలయు

మై వంచి యందఱుం - శాట్టడ వలయు
ముది, పిన్న, యవిటులఁ-బ్రోవఁగా వలయు
నాయైపులగ్గాచు - నాయిలువేల్పు
మానక పెండ్లిండ్లు - మానుకోవలయు
సంజుడు, త్రాగుడు - న్మానుకోవలయు.
నా మాటలను విని - వస్త్రేలు కలుగు.

తొలి పలుకు

కళావిజయమను నాయీ సాంఘిక నాటకమం
దలి కథ నిజముగ జరిగినదేకాని, కథానాయకుఁడు
రూపజితమారుడు, సంస్కృతాంధ్రభాషాకోవిదుఁడు
నాశుకవిత్వమున నసమానుఁడు, తెనిసాఁట పాటవ
మున సాటిలేని మేటుపోటుమానిసి, నీటుకాఁడున
నగు భమిడిపాటి భుజంగళగృహ యూహా ప్రపంచ
ములోనివాఁడనియు, నట్టి ప్రజ్ఞావంతుఁ డట్లు లేఁ
త్రాయమున వాస్తవిక ప్రపంచములో నుండడను
నచుమానము, దీనిని జదువువాఁకిఁ బ్రదర్శనము
చూచువారికిఁ గలుగవచ్చునని నాకుఁ దోచినది.
అందుకొఱకై నాయైదవ సంవత్సరము నుండి నా
కేఁబది సంవత్సరములు నిండువఱకు నన్నుఁబ్రేము
డితో, వాత్సల్యముతో, బంధుప్రేమతో, సౌహార్ద
ముతో గౌరవాదరణలతోఁ జూచుచు, నాతోఁ
గలసి మెలసి సంచరించిన, దేవతా స్వరూపుఁడగు
నొక జగదేక పండితుని, వారికిఁ బరిచయము చేయు
చున్నాను.

అతను మాతాతః మా అమ్మమ్మకుఁ గడగొట్టు
తమ్ముఁడు. కీ॥ శే॥ శ్రీమదజ్ఞాడ ఆదిభట్లనారాయణ
దాసు-అక్షరాభ్యాసమైన యాటునెలలకే భారత,
భాగవత, రామాయణాది గ్రంథముల, మనోహర
ముగాఁ జదువఁజాలిన ధీ శాలి. సంస్కృతాంధ్ర
భాషావికారదుఁడు ఆశుకవిత్వమున కీశుఁడు. ఆంగ్ల
మున షేక్స్పియరియన్ స్కూలర్. ఉరుదు, పార్శి

హిందీ భాషలఁబండితుఁడు. సకల శాస్త్రకోవిదుఁడు గాన కళాప్రపూర్ణుఁడు, లయ బ్రహ్మ బిరుదాంకితుఁడు, హరికథా విశామహుఁడు, అనేకుహిమాచలము పేర్వడినవాఁడు. ఇరువది సంవత్సరముల ప్రాయమునఁ దన యష్టావధాన ప్రక్రియలచేతను, హరికథా సుధారసములచేతను సభ్యుల నానందాల్లి నోలలాడించిన సుందరమూర్తి. సుప్రసిద్ధన్యాయవాదులచేతను, జమీందారులచేతను రాజాధిరాజ మహారాజులచేతను, సన్మానములఁబొంది వారి మన్ననలను, బహుమతులను స్వీకరించినవాఁడా మహనీయ

మూర్తి. వేయేల, విలాసార్థము పురుషరూపముతో నవతరించిన సరస్వతీదేవియే యాతఁడు, జగన్మాత కేకైక పుత్రుఁడు, తన సర్వతోముఖపాండిత్యమును, జగమున దీపింప జగజ్జ్యోతి వెలిగించి తన యాత్మజ్యోతిని బరమాత్మతో లీనముచేసికొని 1945 జనవరి 2వ తేదీని, తన భౌతిక దేహమును విడనాడి నాఁడీ పరమభాగవతోత్తముఁడు. అట్టి మహాపండితుఁడు జగమునకవతరించుట కిదియే మొదటిసారి, బహుశా ఇదియేతుదిసారికూడ.

ఓమ్, శాంతి శాంతి శాంతి:

With Best Compliments

FROM

Southern Shipping Corporation Private Limited

Agents :- YUGOSLAVE LINE, RIJEKA

_____ MADRAS _____ and _____ KAKINADA _____

వి రి ద్ద యి లి

— శ్రీ మిన్నికంటి గురునాథశర్మ

పందొమ్మిదవ నూతేంద్ర పిండు జరగుచున్న పుడు తెలుఁగాఁజెమున బత్తి బొత్తిగ నత్తమిల్లెను. ఆటలు మాఁటుమణఁగె. పాటలు పీటకాట మయ్యె. గాణలు రాణింపరైరి. అద్దినసుననా ప్రొద్దుల విద్దియలుద్ద విడి బిద్దుట వేల్పుఁ బెద్దసూచి సయింపక ఆదిభట్ట వంశమున నారాయణదాసును బుట్టించెను. ఆ నారనగారి తండ్రి పెంకటచయనులు. తల్లి నరసమాంబ. పుట్టినది 1864 పార్వతీపురమునకు రి మైళ్లలోని అజ్ఞాడ గ్రామమున.

భాగవతము

ఆ బిడ్డఁ డంతవాఁడింతవాడై పల్లెకూటమునఁ జదువుకొనుచు గీమున నేమమునఁ గన్నమ్మ పాడు కొను పోతనపద్దెముల నాలించి వానిఁ దాను నేర్పుకొన నానించె. చిన్నతనముననే బత్తిచవి యెట్టులు వొడమెనో? పువ్వు పుట్టుటతోడనే తాపుల వెదచల్లుఁగాఁబోలు! దానవానియిరవు తల్లి వలన నిమ్ముగా నెఱిఁగి త మ చెంగట పోతన భాగవతము లేమికిగరము నొచ్చుకొని క్రచ్చుట నంగడికరిగి బేరినడుగ నత్తఁడు పకవకనగి పదితార యేఁడుల యీడైనఁ గూడనివాఁడవు. నీకిట్టి పెద్ద పొత్త మేలనయ్యా! అయిన నేదీ చూతము పద్దెము గడగడ చదువుమని యాపొత్త మొసఁగ నరుసమున దానినందుకొని వెనవెన పొత్తము తెలిచి గబగబ పద్దెములఁ జదివెను. ఎచటను దడఁ బడలేదు. తడవుకొనలేదు. ఆపవలసినతాపుల నాపుచుఁ జక్కఁగాఁ జదివెను. అది చూచి యా

బేహారి మఱి రెండు మూఁడు తాపులుదీసి చదివించు కొని యచ్చెరు వొంది విచ్చుఁగనులనట్టె చూచి యవురా! పదరు గాని గ్రచ్చుగాని లేకుండ సొచ్చె మ గాఁ జదివెతివి. బొట్టియఁడవుబయకాని తనము సయితము బయలుపఱచితివి. అని తలయూచి. బుడుతను మెచ్చుకొని ఆ త్పాయీ! పొత్తము గొని యింటికి విచ్చేయుము. నిచ్చలు నిచ్చవచ్చిన మచ్చునఁ జదువుకొమ్ము. ఆవల నావెల కావతఁ గైకొని రావతెననను. పొమ్ము నాయనా! యని యింటికంపెను. ఇట్టి గడునరులపుడపుడు పుడమిని దొడముచుండురు. అయ్యంగడియన్నగొనమెన్నఁ దగియున్నది గదా.

చదువు

వెన్నునివలకన్ను నిత్తెముబత్తిమైఁ గొలుచు తన తండ్రికడ నెందఱో పిల్లలు వేల్పుతాసంజదువుకొను చుండ మన నారనతానును బదియవయేట వారిం గూడి చదువుకొనెను విశాఖపట్టణము ఎ.వి.యన్. కాలేజీలో యఫ్. యే. పఱకు నాంగలము నాక శించుకొనెను. మఱియు నాంధ్ర నామసంగ్రహము నోటికి రావల్లించెను. తెనుఁగునందలి గుట్టుమట్టుల మూలమట్టెఱుంగుటచే నందెనలేని కూరిమి కూరు కొనెను. వేల్పుతాసనున్న పలుచట్టములఁ దన తెలివితేటలవలన నెట్టననెట్టుగొని నేర్చెను. ఆచదువరి. వావిరిగాణయైకయిసరుఁడై తలవాకిట మెలఁగు మెలఁతుక చనుదోయిపాలఁ గడుపారఁ గ్రోతెను. నట్టువకాడై తాళగిరియై వన్నెకెక్కెను. వీణియ. వాయించుటయందు జాణయయ్యెను.

కతలు చెప్పట

ఇన్నియున్నను కావికప్పయై యున్న నూరా? పేరా? యనియు, వెన్నునికతగాఁడైన దనకడ నున్నవన్నియుఁ రాణించుననియు బుడమినిదిరిగి యొడమిని గడలేని యసమును గడనసలుపవచ్చున నియుఁ దలంచి యబ్బిరుదుమగఁడుతోడుగానైఁ దోడుదోడరా వెన్నుని కతలు సెప్ప బయలుదేఱెను. పల్లెలు దిరిగెను. ప్రోళ్లు మెట్టెను. రాచనగళ్లు ద్రొక్కెను. దచ్చికడనిచ్చమెయిఁగ్రుమ్మరెను. గబ్బి కతగాఁ డన్ననుబ్బు ప్రబ్బికొవెను. అందఱుఁ బిలుచువారే. అందఱుఁ దెలుచువారే. అందఱు మెచ్చువారే, అందఱు నిచ్చువారే.

వెన్నునికతలు నొడుపువారికి నదను దెలివి నొడి కారితనము, వక్కణచదురు, క్రొత్తలల్లునత్తియుండ వలె. కంచువంటి గొంతుండవలె, ఆట. పాట. కైత చట్టము. నుండవలె. చూపరి కావలె. ఇట్టివియెల్ల మన లెంకగారికి వెన్నతోఁ జెట్టినవే.

వారు కత వాక్రచ్చుటకు వచ్చుచో మీ సరము గాఁగై సేసికొందురు. మొల కళఁది పట్టుపుట్టమంచులు దీఱఁ గట్టుకొందురు. బొదలపై నడిపాపట తీసి యిరుచక్కి యలకురుల మెలి దిరుగ నిలుపుదురు. పెడతల పెడముడి యడరెడునుజుఁదీ. బుట్ట మీసలు బుగ్గల కొడుగఁ ద్రిప్పుదురు. పెడఁదకన్నులకుఁ గాటుక గీఱఁ దీర్తురు. కాలికిగండ పెంఢార ముంతురు. మెడలో హురుమంజి సరిపెణమెఱయుచుండును. చెవులు పోగులుతళతళ లాడుచుండును. తమ్ములపు. గెంజాయమోవిపై మిలమిలలాడుచుండును. వ్రేళ్ళ రవలయుంగరములు తళుక్కు తళుక్కు మనుచుండును. సింగపు మోము కడియములు ముంగేలమురుపు సూపుచుండును. మన లెంకగా రొడ్డుపొడుగు మనిసి. అక్క పెడఁదయై

యుండును. బొట్టిబట్టిపీఁగు చుండును, ముక్క కోఁచేరు వేసినట్లుండును. మొగము పెడల్పగా నుండును. భుజములు కొట్టవచ్చినట్లుండును. మేని రంగెఱగా నుండును.

విజయవాడ

ఆ యయ్యపేరు చెప్పినఁజాలుఁ జాలు గట్టి యూళ్ళ యూళ్ళనుండి పజ తండాలు తండాలుగాఁ జేరఁజాలుదురు. విశ్వదాత శ్రీ నాగేశ్వరరావు పంతులుగారి కూతు పెండ్లిలోఁ జూచితి. మానిసి సంద్రము దరులు త్రెంచుకొని యెగఁబడియె. అది చుట్టపక్కములుసూచి పజం బట్టలేము. చోటు పెట్టలేము. గగ్గోలు పుట్టక మానదు. అని యెంచి యయ్యెడరుగడవ నొక యెత్తుగడవన్ని “అశ్వత్థామా హతఃకుంజరః” అని గొంతిపెద్దకొడుకుచే నాడు బందుగులనిపించినట్లు పంతులుగారిచే ఇప్పుడు హరి కథ లేదు. అని యనిపించిరి. బొంకును దప్పించు కొనుటకుఁ బంతులుగారన్న యిప్పుడన్న మాట నెవరు పట్టించుకొనకయుఁ జోటులేకయు మూక వెనుదిరిగి వారికి వారు చెప్పుకొని పోసాఁగిరి పంతులుగారి ప్రక్కలవారుమా గతలేదు. పొండు పొండని యటునిటు తిరిగి చెప్పఁగా వెళ్ళిన వారు వెళ్ళిరి. ఉన్న వారుండిరి. ఆవలనెంతయో ప్రొద్దు పోయిన విమ్మట నారనగారేతెంచి కత చెప్పిరి.

కత చెప్పటరు

ఆయన యెచ్చట నైననింతే. చలి వెలుంగునకై నిప్పులు మ్రింగు పులుఁగులవలె “నిప్పుడు వత్తురా! అని రచ్చలోనివారెదురు సూచనట్లు తడసి గాని కతఁ జెప్పనరుగుపైకితారు. నాటకమునకునునట్లే చేయుదురు, ముందు కాలిగజ్జెల గల్లుమనిపింతురు ఆ సవ్వడికే వినువారి డెందములు జల్లు మనును. ఆవల నొకటి రెండుమూడు దాఁటులు వేసినప్పున

నాపుదురు, అప్పుడందరు నింక కొంచెము సేపాడిన
 లెస్సగా నుండునేయని యువ్విళులూరుదును. అటులు
 చదురువారి మదుల సంబరము గుదురు కొలిపికొంత
 వడిగడపి పిదప నడుగుల వరుసలు ఖప్పిలాగులు
 ప్రక్కదాటులు వెనుక తిరుపులు మడమకడల్పులు
 మెయిమెలుపులు తీరుకులు మెఱయఁ గొంతసేపు
 నట్టువపుఁ గోపుసూపి అంతులేని సంతసము గల్గిం
 తురు. ముదుసలి తనము వచ్చినపుడును నొరుల
 చేయూతతోమెల్లిగాఁ దిన్నెపైకి వచ్చి నిలువఁబడి
 కత చెప్పుచు నడుమ నడుమఁ గదను ద్రొక్కు
 దురు. అది యుల్లసనమో మైమఱపో యోపిక యో
 చెప్పలేము.

ఆ కతల కడలి వెన్న తనకున్న విన్నాడెట్లుఁ
 దిన్నెపైకిఁ గ్రన్నఁ జేరికూర్చున్న పిదప సన్న
 యెఱిగి యొక చట్టువచ్చి కాలికి గజ్జెల పట్టాకట్టి
 పోవును. ఆరీవి యట్టిది. అటుపయి సుతి కలుపు
 కొనుటకు నాడుపట్టఁగనే పజ నద్దు మణఁగును.
 చిటి తాళములు వాయించుచుఁ బిళ్ళారి జేజేకు
 జేజేలిడ ముక్కంటిసొమ్ము నెత్తికొని యాలపిం
 చుచు నొకటి రెండు మెట్లుదాటి చుక్కచోటు
 నందెనో యప్పుడొలగము గూడ నేలనున్నామను
 కొనలేదు. ఆ విన్నాడి తిన్నెపై నిలిచి కనుకని
 వినకని కలిమిని తెలఁగుచు నరుదెంచిన మానిసుల
 నట్టె యొక్కసారి జేజీ పోయి జూచును. వారి
 వారి చదువు తెలివితేటల మదులఁ గూరిన కోరికల
 తాటలనట్టె పసివట్టును. పెద్దలదారి నీటికొలఁది
 తామర తీరుగదా. ఇకనేమి? ఆచదురు నొకసారి
 పూటకచేరి చేయును. ఒకపట్టున నట్టువగుట్టులఁ
 జూపును. ఒకతేపనుద్దవడి పద్దెములఁ గుమ్మరించును.
 ఒకమాటు పూటలతేటలఁ జూపును.

ఆ జత్తుడు కతలో రంగార సంగారము పొంగి
 రఁజేయును. నవ్వుల మువ్వంపులువ్వుల నువ్వున

రువ్వును. అచ్చెరువూ పాచ్చుగవిచ్చుకొన వాక్రు
 చ్చును. జాలి జాలు జాలుకొనఁజేయును. ఎత్తటినే
 బత్తి ముత్తులపై నెత్తికో లెత్తికొన నుత్తులగు పలు
 కుఁబొత్తుల నొత్తిచెప్పును. ఒక లేమిటి? ముత్తిగ
 చవుల జవులనే మెయినేఁ బ్రాముకొనఁజేసి సోము
 గోముతో నామెతలిచ్చును. ఆ గద్దటి కొలువు
 వారలఁ తాడుచుఁ జేటచెవుల వేల్పులుగా, నాడుచు
 దుగబొట్లపిఱిఁదియైదు కనుంగవల సాములుగాఁగత
 వినుచుచుఁగంటి విస్కరులుగాఁ జేయును.

మైసూరు

మైసూరు దొరవారు ముందుగా బయనపు
 వెచ్చమునకు నొడమినంపి వారిం గారవమునఁ బిలి
 పించుకొని రెండుసారులు కతలు నెప్పించుకొని
 విని తనివి దీఱక వీడియంగూడ వాయించునెను.
 మన బయకాడు వల్లెయనియొకనాటి సంజత రాచ
 కొలువులో వీణయనందుకొని తంతులు దీటి బిర
 డలు బిగించి కరివెనిమిరితాయము చేసికొని జాటు
 వాటుగనొక్కసారి మీటి యొకింత జాతిన సారెలు
 చక్కవొత్తి మేళగింపు సరిగనున్నదని యెఱిగి
 యాపల మొరయింపునకు దొరకొనివావిరి నాలతి
 బెకుకులు సొరముల కులుకులు తందనపుఁ బలుకులు
 దరువుల పొలుపులుముక్తాయంపులు నొకటియేమిటి?
 ఆవిద్దియ యొద్దియయందుఁ దనకున్న యొద్దిక
 చెతురునెల్ల నాగద్దటికాడు చూపి పుడమిఱిని కెం
 తయో సంతసము కల్గించెను. అపుడాసామిమిగుల
 జిలుగువని తనముగలపసిఁడి మురుగులను రెండు
 జతల సేలువలను ఒక వీడియను ఒక తంబురాను
 1116-00 లుంచిన రొక్కపుసంచి నిచ్చి గారపించిరి,
 ఇది రాచకొలువులోనిచ్చు మొట్ట మొదటి పసద
 నము.

మైసూరు కొలువు కూటమున కంతంతవాడు
 పోయి నెగ్గిరాలేడు. అందు శ్రీ బి. రాచప్ప

మున్నగు కొమ్ములు దిరిగిన వేడ్లగాని లున్నారు. అసలుదక్కినపు విలాసితయే పాటకుఁ జెట్టినపేరు. వారు వేడ్లకు వంకలుపెట్టి తీయుదురు, అట్టిగిట్టని తావున మనలెంకగా రుల్లనమునఁ ధన విధైం జూపి యందలి గాణల నెల్ల నలరించినచ్చిరి. మన తెలుఁగు వారలలో నాటికి నేటికి నొక్క శ్రీనాథ కవి మాత్రమే యిట్టి పేరల మన్ననలనంది వచ్చినది.

చల్లపల్లి

చల్లపల్లిరాజావారు శ్రీరాజా అంకినీడు మల్లిశార్థునప్రసాదరావు దొరవారు వీరిం బిలిపించుకొని కత చెప్పించుకొని వినియు, వీరెపాటను వినియు మిక్కిలి యరుసమందిరఁట. అందు మనలెంకగారు కుడిచేతితోను కదరువు, నెడమచేతితో మఱొక కదరువు నొక్కయదనుననే వేయఁగా. దొరవారవి చూచి మిక్కిలి యబ్బురమొంది యెవ్వరిచేతఁ గాని పనియనిమెచ్చుకొని పలికి కాలికి బంగరు గండ పెండారము వేయించిరట.

ఎదురొత్తు

నారనకయి సరుఁడెంత ససువో యెదిరిన వారి కేంత జముఁడు. ఆయన కత నెప్పుచో నెల్లరు సద్దు లేకుండనే వినుచుందురు. ఎప్పుడైన మోఱకుఁ డెవ్వఁడేని కిక్కురుమనెనో టక్కున వానికిం గతకు ముడివెట్టి వక్కునఁ బ్రజల నవిఱించును. దాననా మానిసినానగలిగి రొదమాని మోము వాలు చు కొనును. ఆయన్న ప్రక్క మద్దెల ఫిడెలు వాయిం చుటకును నేవ్వరు బీతు సెందుదురు. మఱివాఙ్మ గాండ్రలో నెవరేని యడఁకువ సూపక లేనైనఁదల బిలుసుఁదనము సూపినట్టు పొడకట్టెనో యింక వారింబట్టి మూచును. సయింపఁడు. కతముగించు లోపలతావి కతగఱుగొనును, ఎచిటనోఁ గుఱుకు నఁబెట్టి జంపెంజంపితివి. పదియక్కరు లేవియనియో

సుశ్రికలియలేదు సామీయనియో మలహరి సావేరి వంటి రెండు దగ్గఱగానుండు రాగములలో నొక దాని నంతువట్టుకుండు నట్లాలవించి వాయింపుమని పలికి యొకటి పాడిన మఱొకటి వాయించితివి రాగము నెఱుంగనైతివని యేదోయొక నెరసు సూపి నిగమ పదగరిమ మాదారి. పాపగానివని నీ దారిగాఁగానీ పనిసరిగా దప్పా. నీ దా, నీదారి మాదారి మాదారి. మరిమాపని నీదరినిఁ దగదప్పా దారిఁదప్ప పస గద్దా. పసమాపగా సరిగాదప్పా. పనిసప్పగదా పదపద అని చెతురు సూపి గిక్కురు వెట్టును. మరియాద సూపువారి జోలికిఁ బోఁడు కరువలి తలవంచుపులు పోచలపరి తోనాడుకొనును.

ఆయన ముందు చూచునది మన్నననుగానిరొక్క మును గాదు. 1924 లో నొక జమీందారు గారి కూతుఁడెంద్లి పిలుపు కాగితమున “ హ రి క థ ” అనియే కలదు. ఏకతముననో వీరి పేరందుపడ లేదు. అందు శ్రీధ్వారము వేంకటస్వామినాయఁడు శ్రీ ప. సంజీవరావు శ్రీ బి. రాచప్ప శ్రీ తు. పంగమేశ్వరశాస్త్రిగార్ల పేర్లున్నవి. ఆవల నెవరు వెళ్ళి యెంత బలిమాలినను గతను నుడువరాలేదు; అటకు 112 మంది కయిసరులు వచ్చి దీవించిరి. వీరు దీవెన పద్దెమును గూడ నంపలేదు.

శ్రీ వాయఁడు శాస్త్రిగారు శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు మున్నగు పెద్ద చదువరులు నైత మీయననై నొక కన్ను వెట్టిమెలఁగెడివారట.

చేబ్రోలు

ఒకమారి చేబ్రోలులో “రుక్మిణీకల్యాణము చెప్ప నరిగిరి. అందు సాలకరుగ్గుచుండ దారిలో నెవరో హరికథా గిరికథా అని యెగతాళిగా ననుకొను చుండ వీరిచెవిఁబడినది. అదివిని చని చదురున నడ గెక్కి ఇప్పుడు హరికథ చెప్పనా? గిరికథ చెప్పనా?

అని యడిగిరఁట అమ్మాట విని యచటఁ గూర్చు
న్నవారిలోఁ గొందఱియన యొడలుతెలిసిమాటాడు
చున్నట్లులేదు, గిరికథే చెప్పమందుము. ఏమి
చేయునో చూతమని యనుకొని గిరికథేచెప్పుడని
తట. అప్పుడు సరేయని నవ్వుచు వెంటనే కొండ
కత (గోవర్ధనోద్ధారము) చెప్పిరఁట. అప్పుటి
కప్పుడే డక్టాటుగా దరువులు పద్దెములు తొహ
రాలు నల్లుచుఁ గత నెప్పుట కెంత సత్తినేర్చు నుండ
వలెనో చూడుఁడు. వడికై తలల్లువారికిఁ గాక పెరల
కిది తరమా?

చట్టులు

మన లెంకగారు తాము వ్రాసిన కథలనే చెప్పు
చుందురు. అప్పటికి పెరలెవరును వ్రాయలేదు.
గూడ. ఆయన కథలఁ జూచిన విదప నెన్ని యో
కథలు పుట్టినవి. ఆయన యెన్ని కథలో వ్రాసి
యెందఱికో నేర్చెను. వారు పెరిమ మమరసెనలు
సలుపు సిసువులకు వలసిన యాట పాటల నేర్పుట
యింటనేకాదు. సందెలయందు వయాళి కరుగుచు
నొక్కొక్కప్పుడాయావానింగూర్చి మాటాడుచు
చప్పున నడిచాటలో నిలిచి తకిట తకిట యని దరువు
వైచుచునట్లువ ద్రొక్కుచు నేర్బుదురఁట. ఆయనకు
బిడియములేదు. ఎవరిని లెక్కఁజెట్టఁడు. ఎంతవాఁడు
నాయన యెదుటనోరు విప్పలేడు. తెలుఁగుగడ్డ
నిండ నాయన చట్టులు ముసురుకొనిరి. వింత యే
మన, నెఱకు దొరదొన్నె యెజ్జపజ్జంబోలె నాయన
కడఁ జదువనివారు నైత మాయన చట్టులమనిచెప్పు
కోసఁగిరి. అటులైనఁ దమచేఁ గతలు నెప్పించు
కొని విందురని వారియాస. ఎటులైనవేమి వీరిం
జూచి యాప్రాద్దులలోవెన్నుకతలు నెప్పుదామారులు
తెనుఁగుగడ్డవైఁ కొల్లలుగా వెలిసిరి. నాఁడుబాలాజీ
దాసునకును బెద్దకతగాఁడన్న పేరున్నది.

వెన్నునికత వట్టుక

ఈ వెన్నునికతలు మరాటానుండి మనకు దిగు
మతియైనవని కొందఱితలంపు. ఎట్లన, మహారాష్ట్ర
మున 16 శతాబ్దిలో “ ఫకనాథపంత్ ” అను గొప్ప
వెన్నుని బిత్తుఁడు వెలసెను. ఆయన వెన్నుని బొగ
డుచుఁ జాల పాటలు వ్రాసెను. వానిని “ కీర్తన
లందురు. ఆకీర్తనలు పాడుచు వినుచున్నవారికిబిత్తిని
గఱపుచు నడుమ నడుమ పిట్టకతలు, నవ్వుల
కతలు చెప్పుచు వినువారి నాపంతు సంతసపెట్టుచుం
డును. ఒక్కొక్కప్పుడు తానేగాక వినువారిచేఁ
గూడ “పుండరీక వరదేహారి విఠల్” అని బిగ్గఱగా
ననిపించుచుండును. ఇతని తరువాత వచ్చిన “తుకా
రామ్” కూడ నీ యేకనాథుని వలెనే చేయుచుం
డెను. అదియొక “కీర్తన సంప్రదాయము” ఐనది.
పిమ్మట జాంథ్ సంస్థానాధిపతి “బాళీసాహేబు పంతు”
గూడ నీకీర్తన సంప్రదాయ మవలంబించి తానేగాక
తనతోఁ దన బిడ్డలను గూడఁ గలుపుకొని కీర్తనలు
పాడెడివాఁడట. ఇదే మన తెలుఁగునాట హరి
కథయైనదని కొందఱుండును. కాని యది నాకు సరిగా
నుండలేదు. మనకు బిత్తిలేకపోలేదు. కీర్తనలు లేక
పోలేదు. పాల్కురికి సోమన (12 శతాబ్ది)
బసవపురాణము 4వ. ఆశ్వాసమున “మేటియై చను
భక్తకూటువులందు - పాటలుగాఁగట్టెపాడెడువారు.
ప్రస్తుతోక్తుల గద్యపద్యకావ్యముల-విస్తారముగఁజేసి
వినిపించువారు. అటుగాక సాంగభాషాంగక్రియాంగ
పటనాటకంబుల నటియించువారు” అని కలదు.
కాన మన కాటలు పాటలు నానాటికే కలవు. 16వ
శతాబ్దిలో రామదాసు కీర్తనలున్నవిగదా. వానినే
1880 లో నాగండ్లవరదరామదాసు హరికథగా
గూర్చెను. అవల మనలెంకగారందుకొని యీకతలు
చెప్పుదారిం బెద్దది చేసిరి. అడెమున బిత్తిరాణించి

నది. వెన్నుని కతలు మిన్నుమన్నునలముకొన్నవి. నారనగారు వచ్చిన పనియైనది. నాపనియు నై నది. ఇప్పటికే దోసిలినిడినది. ఇక నొండు రెండుమాత్రము విరులు గిల్లెదను.

కబ్బములు

నారనగారికి వేలుపు తానయన్న నీసుగాని రోసముగాని లేదు, గాని తేట తెనుంగన్న మాట : నంగనే యేటికో పొంగిపోవును. తెలుగువారికిఁ దల్లి తానపై మురిపె ముండదా? వింటిరా? వేల్పుతానయ్యెట్లిళ్లచేనానాటికిఁ దెలుగున లింగి వెలుంగుమాసి కలంగిపోయెను. మాటాడు దానికింగూడఁ గొఱగాని దయ్యెను. కాననే “అచ్చతెనుంగు పద్దెమొకడైనను గబ్బములోన మండినన్ - పాచ్చనియాడుచుండురు.”

అని తెలఁగనార్యుడన్నంత మేరకు దిగెను, అంతేగాదు తెలుగు సొంతతరమైన తానగాదన్న వారును బయలుదేరిరి. ఇది చూచికాఁబోలు మన నారన తెంకగారు తెనుగునాదుకొని యెన్నియొకబ్బములు వ్రాసిరి. ప్రామిసుకులకొనఁగ గొన్నింటి నందుకొని దెనిఁగించిరి. వెన్ను ని పాటంగూడ (భగవద్గీత) వేల్పుతాన పలుకులేకుండ వ్రాసిరట. తెనుగుతేనెసోనలనానిన యామానిసి మానికము పూనిక నేమన, నొకసారి శ్రీనిడదవోలు వేంకటరావుగారు చెప్పఁగా వింటిని. వీరు తదభవపదములంగూడ నంటక నేమముతోడి బతముగాఁ దెనుగుఁ బలుకులతోడనే కబ్బములల్లిరట, ఇందుల తెంత చదువు, ఎంత చెదురు, ఎంతసత్తి, ఎంతబత్తి, ఎంత నేమము, ఎంతనేరువు, ఎంత తెలివి, కావలయునో చూడుఁడు. ఇక నొక్కమాట చెప్పి ముగించెద.

నేను భాగవతము 11-12 స్కంధములఁ దెలిఁగించితి. దానికి “శ్రీసంపత్కుమార” గారు

“జయంతి” లో సమీక్ష వ్రాయుచు “పబువ” వంటి క్లిష్ట తదభవ రూపాలూ “అతసీసుమాతను” వంటి లక్షణ విరుద్ధప్రయోగాలూ అక్కడక్కడా కనుపిస్తవి” అని సెలపించిరి. “అతసీపుష్పసంకాశః” అను దానికి “అతసీసుమా తనుద్యుతి తతుక్ దశదిశా భాగంబులందును బ్రబ్వికొనఁగ” అని దెనిఁగించితి. అతసీసుమ + అతనుద్యుతి అని పదచ్ఛేదము. అతను ద్యుతి యనఁగా సధిక కాంతియని యర్థము. దానిని వారెటుంగక సుమకబ్బమును స్త్రీలింగము చేసితి ననుకొన్నారు. ఇక రెండవది. నా రెండుస్కంధములలోఁగల 8 వేల పద్దెములలోఁ బదియైన నచ్చ తెలుగు పద్దెములుండునో యుండవో అందొకటి యిది.

చ॥ “ఒఱఁగితిఁ గాఁపురంపునుయి
నుక్కిరి విక్కిరియైతి, నైతిగా
దొఱకటముం దొఱంగఁ జెర
యొక్కఁడు నేడ్గడలేడఁ నిన్నె నే
నొరిమిక వేడెదం బబువ !
యొత్తిలి పట్టితి నంజదోయి నా
యొరిగల చాలునందుకొని
యొయ్యన నోమఁగదయ్య వేలుపా!”

ఈ యచ్చతెనుగు పద్దెమందలి “పబువు” పలుకువారికిఁ క్లిష్టమైనది. భాగవతము మంచిచెడ్డలఁ జెప్పబూనుకొన్న వారే యిట్లన్న నేఘనఁగలము.” అచ్చ తెనుగున వ్రాయఁగల్గుటయు నరిది. వానింజదివి తెలిసికొనఁగల్గుటయు సంతకంబై నరిది. అయిన నేమి? తెనుగుగడ్డ గొడ్డువోలేదు. నారన తెంక గారియందు బత్తిగల నీసువులు వారి కబ్బముల నెల్ల నచ్చవేయించి వానిం దెలుగు మాగాణమున నలుముకొనఁ జేసిన లెస్సగానుండునని మనవి.

“హరి కథకపితామహ”
శ్రీమదజ్ఞానాద్విభట్ట నారాయణదాస వైశిష్ట్యము
 — శ్రీ దీక్షితదాసు

శ్రీయుతుఁ డాదిభట్టకుల సింధు సుధాకరమూర్తియైన నా
 నారాయణదాసవర్యు ధిషణాధికతన్ సరితూగఁజాలు, నా
 ణియులు పుట్టియుండఁ రవనిన్ గతమందున, వర్తమానమం
 దేయెడ లేరు, జనియింపరు, మచ్చున కొక్కరేనియున్.

- సీ॥ ఇరుహస్తములతోడ చెరియొక తాళంబు - చరణద్వయాన నేమరక రెండు,
 బచరించి పల్లవిఁపాడుచుఁ గోరిన - జాగాకు ముక్తాయి సరిగ నిడుట;
 నయమొప్ప వ్యస్తాక్షరియను, వ్యస్తాక్షరి - అంగ్లంబులో నుపన్యాస; మవల
 నల్వరకున్ దెన్ననన్, నల్వరకు సంస్కృత - తంబున వలయు వృత్తాలఁగైత;
 గీ॥ సంశయాంశమ్ము శేముషీకర్తతోఁ బ - రిష్కరించుట, గంటల లెక్కఁగొంట
 మరియు ఛందస్సుతోడ సంభాషణమ్ము - దసర బొనరించె నప్టావధాన మతఁడు.

- సీ॥ “అహహా! యీతండు పాణ్యపరావతారమే - వేయేటి?” కని నుతిసేయువారు;
 పలుజాసలందు నేర్పరి, పీకిన్ సాటి - పుట్టఁబో రొరు”లని పొగడువారు;
 “కంతరావము ఘనాఘన గజ్జినంబుల - కెదురొడ్డు” నని యుగ్గడించువారు;
 “గానసాహితు లసమానముల్, సౌందర్య - మంతకె”చ్చని కొనియాడువారు;
 గీ॥ తెనుఁగు గడ్డకు వన్నియఁ దెచ్చినట్టి - యీ మహామహుఁగని తరియించినాము,
 కాపురే” యంచు సంతృప్తి జూపువారు - వైరి సఖలందు, భావుకు లాతనిఁగని.

- సీ॥ అప్టావధానంబు లవలీల నల్పుచు - వైణికవిద్యఁ గేవలతఁగనుచు,
 హరికథాగానవిఖ్యాతిఁ “బికామహ” - బిరుదాన గండపెండరముఁగొనుచు,
 పల్లవి ద్రుతవిలంబమ్ములఁ పాడుచు, - నధ్యాత్మచింత నిత్యంబు మనుచు,
 భరతకావ్యము నృత్యపటిమ వెలార్చుచు, - ఋక్తి సుస్వరయుక్తి ననుచు,

- గీ॥ అప్రతిమమైన సర్వకళాప్రపూర్ణ - మూర్తియై, దేశదేశాల మ్రోగిన యశ
 మాళిన్ వెల్లఁబూయ, నారాయణబుధు - డాంధ్రులకు గర్వకారణుడై లసింఁచె.

—: వే డు కో లు :—

సీ॥ నీగజ్జె కదలింపు నేర్పున భరతశా - స్త్రంబు విమాన్న తేజమున మించె;

నీదివ్యసాహితీనిపుణతకున్ బృహ - స్పతియైన మెచ్చి అంజలి ఘటించె;

నీమేఘగంభీరనిస్వనంబున దిశా - వలయంబు మారుమ్రోతల ధ్వనించె

నీయేకవాగ్దర్శిణీకాంత వేయి భా - వాల బిడ్డల నవలీలఁ గాంచె;

గీ॥ నాంధ్రభారతి వీవయి యవతరించి - నావు, శ్రీ యాదిభట్ట మాస్యకులజాత;

వానికెక్కిన శ్రీహరిదాసవర్య! - నన్ను దీవింపరమ్ము. వందనముఁగొమ్ము.

★

TELEGRAM :

“Manju” OLLUR.

TELEPHONE :

60, OLLUR.

Messrs. FAKHRUDDIN & Co.,

General Hardware Machinery & Metal Merchants,

38, Netaji Subhas Road, P. B. No, 2384,

C A L C U T T A - 1.

With Best Compliments from

Messrs. Sudershan Timber Trading Co.,

25 - A, SWALLOW LANE,

C A L C U T T A - 1

(MAKERS OF QUALITY PACKING CASES)

★ శ్రీమదజ్ఞానాదీభట్ట నారాయణదాసు ★

— శ్రీరాంభట్ట లక్ష్మీనారాయణ

పురాకృత భాగధేయమునఁ బుణ్య పురుషులను స్థాపించు నవకాశము గొందఱికి లభించును. నాకట్టి యదృష్ట మట్టినందులకు నాజన్మము ధన్యము.

శ్రీనారాయణ దాసుగారిని విననివారి కాల మేస నుండరని నాయూహ. వారి చరిత్రము అజరామరై వారి నేలరకు స్థిరంపఁజేయును. వారు హరికథా పితామహులుగ, లయ బ్రహ్మలుగ సంగీత సరస్వతులుగ, యా వ చా ం ద్ర ము న ం దేగాక దక్షిణాపథమందంతటను బ్రశస్తి నందినవారు. హాగేయకారకులై యనంత యశము నార్జించిన వారు. భారతోద్యమమున సిద్ధహస్తులు. ఆయా శక్తుల నుల్లేఖించుట యీ వ్యాసమునకు విషయము గాదు. ఆమహామహుఁడు హరికథా పితామహుఁడేగాక కవితా పితా మహుఁడనియు; గవిసార్వ భౌముఁడనియు నిరూపించుట యిందలి విషయము.

శ్రీదాసుగారి రచనలు పెక్కులుగలవు. అందు కొన్ని మాత్రము ముద్రితములు. చాల గ్రంథముల ముద్రితములయి యున్నవి. ముద్రితములలోఁ గొన్ని యనువాదాత్మకములు. మఱికొన్ని యక్షగాన సరణిఁజేందినవి. ఇంకొకకొన్ని శతకములు. మఱికొన్ని విమర్శనప్రధానములు. మిగిలినవి స్వతంత్రకావ్యములు. ఇందుఁగొన్ని సంస్కృత భాషలోఁ గలవు. కొన్ని యాంధ్రమున నున్నవి.

ఈ సువికాల విశ్వమునఁ గొందఱు కర్మజన్ములు. కర్మఫలము ననుభవించ నీజగతియందుదృఢింతురు. మఱికొందఱు కారణజన్ములు. వారి జన్మమునకుఁ

బ్రత్యేకముగు కారణముండును. తనూలమున నా విరచించి తత్సాధనానంతరమునఁ దిరోహితులగుదురు. అట్టి మహానుభావులెప్పుడో యెచ్చటనో యవతరింతురు. సర్వతోముఖపాండిత్య బ్రతిభా నంపన్నుఁడగు నీనారాయణదాసుఁడా కోవకుఁడెందినవాఁడు.

సరస్వతి సకలకళా పరిపూర్ణ. ఆదంశమున జనించినవారే విద్వాంసులును, కవి పుం గ వు లు ను గాయనగాయనీమణులును. ఇందు మొదటివారిలో వేదశాస్త్రాది విద్యావిశేషములకున్నట్లు కళలకుస్థానముండదు. రెండవవారు కవితల్లిజులు. వారిలోఁ గొందఱికి శాస్త్రజ్ఞాన ముండును. కాని సంగీతాది కళాసంపద మృగ్యము. గాంధర్వమున గణుతికెక్కిన గాయన గాయనీమణులలోఁ గవితా శక్తియు, శాస్త్రవైదుష్యమును మచ్చనకైనఁ గానరావు. ముచ్చటగా నీమూఁడుశక్తుల మూర్తీ భవించిన వ్యక్తులు కనుచూపు మేరఁగానరారు, పాఠకాలము నాటివాఁడుగదా కాళిదాసు. ఆదాసునకుఁగూడ సాహిత్యకవిత్వ శక్తులు గలవు. గాని గాంధర్వాంశ యున్నట్లు గాన్పింపదు. అట్లే గాయకాగ్రేసరులలో పలువురు శాస్త్రవైదుష్యమంటని వారలే. శ్రీత్యాగరాజస్వామిమాత్ర మా రామచంద్ర కరుణాకటాక్షమున సారదమహర్షి యుపదేశమహిమమున శక్తిత్రయసముపేతుఁడయి కోలించుచున్నాఁడని తోచును. అట్టివాఁడే కళాప్రపూర్ణుఁడు. ఆత్యాగబ్రహ్మమువలె శ్రీదాసుగారు సకలకళాపరిపూర్ణమగు సరస్వతి యపరావతారము.

కవిత్వము పురాతనకర్మసాము. అదిసమ్యక్కులకు నమురలభ్యముకాదు. అనుభవమునానా కవిత్వ యురయించుట మఱియు కరుదు. అనుభవ బరి పాకము నందినకవిత బహుమర్కభము. అట్టికవితా శక్తిరముపేమలే మహాకవి పరవామ్యుగురురు. “వాల్మీకికాళిదాస ప్రభృతయో ద్వైతాః పంచ షాపాకవయః” అనునానందవర్ధనాచార్యోక్తి పరిణత కవితా పరిణితులకే చెందును. ఆస్థానమురతం కరింపదగిన మహాకవి శ్రీరామాయనదాసుగాను.

అదినండియు నీకవులు కొన్ని కొన్ని విరుద ములతో నొప్పుచున్నట్లు గ్రంథరాజములను బట్టి యవగతమగుచున్నది. ఆనాటి భావుకులు వారి ప్రతిభా విశేషములకు ముగ్ధులయి యాయా విరుద ముల వారి నాదరించుట యలంకరించుట చరిత్ర ప్రసిద్ధము. కవి జీవించియున్నప్పటికంటె యాతని యనంతరమున నట్టివి యెక్కువగ లభించుటయు నందఱికిని విదితమే. సంస్కృతమున మొదటి కవి వాల్మీకి. ఆతని కెప్పుడిదో తెలియదుగాని “కవి కోకిల-కవిసంహ” విరుదములు చెందుగలవు. కాళిదాసునకు “మహాకవి” యను విరుదమున్నది. ఇట్లు మహాకవి విరుదమురు ధరించినవారు కాళిదాసుని తరువాతి కవులలోఁ గలరు. వారాతని యను యాయులేగాని యగ్రయాయులు మాత్రముగారు ఇట్లే యాంధ్రభాషయందుఁ గవిత సుగ్రుచ్చించిన పెద్ద లకును విరుదము లున్నవి నన్నయ భట్టారకుని మొదలు నాధునిక కవి వఱకు నందఱునేదో యొక విరుదమును ధరించిన వారలే. కొందఱు కవి బ్రహ్మలు. మఱికొందఱు కవిసారస్వభౌములు ఇంకొక కొందఱు కవితాపితామహులు. కొందఱు కవిసమ్రాట్లు. ఇట్లువారు విరుదములను ధరించుటకుఁ గలకారణములను గమనింతము.

ప్రాచీనాలంకారికులు కవుల కవితా విశేషముల నాధారముగఁ గైకొని పలువిధములపేళ్ళనిడినారు.

అర్థసంగ్రహవతురుఁడౌకకవి. గుణదోషవిభాగ జ్ఞుఁడు విభాగి. ప్రసన్నచుఁడు గాయత్ర వచనఁడు రౌచికుఁడు. అనుప్రాససూక్ష్మ పదజంధుఁడు వాచికుఁడు. యసుస్వాతి కవితా కల్పనుఁడు శిల్పికుఁడు. అంకాముక గచనా పరిణతుఁడు భూషణాస్థి. రసైకతాసమృద్ధి మార్దవి. వీనినిఁ బరిశీలించ నియ్యని విరుదములు గ గోచరింపవు. వైసఁ జేర్కొనఁబడినవన్నియుఁ గవితాగుణములు. ఈయవి యొక్కొక్కొక్కటిగ నాయాకవులయందు గోచరించుచున్నవి కానని కవితైత్వకదేశ జ్ఞాన మాత్రలబ్ధ సంజ్ఞానిశేషములు రాజశేఖరుఁడు మాత్రము తరకాస్యమీశ్వరయందుఁ బదికవితా గుణములను జేర్కొనెను. అందుఁగల గుణాధిక్య మును బట్టి వానికి విరుదముల నిర్ణయించెను. కవిత్వకాముఁడై కావ్యవిద్యలను సుపవిద్యలను సంగ్రహించుటకు గురుకులవాసము గావించువాఁడు విద్యాస్నాతకుఁడు. తన మనస్సునందే భావముల నల్లుకొనుచు, వాని నితరుల కెఱుక పడనీయక కప్పిపుచ్చు కొనుచునున్నవాఁడు హృదయ కవి. తానుకావ్యమును రచించి మఱియొకరి పేరున సభలో చదివి వినిపించువాఁడు అన్యాపదేశీయుఁడు. ఈతఁడు దోషముల సుద్వూటింతురేమో యనుభయ ముననన్యాపదేశమునుగావించును. తనకుఁ బూర్వ మునఁ బశస్తిఁగాంచిన కవులలో దనకు నచ్చిన కవిచ్ఛాయల ననునరించి కవిత్వమును తెప్పవాఁడు సేవిత యనఁబడును. నిత్యము పద్యములల్లుచుండును. ఆపద్యములు మనోహరముగనే యుండును. కాని యేనాఁటికానాఁడే యవి యంతరించుచుండును. గ్రంథరూపమును ధరింపవు. అట్టివాఁడు “ఘటమానుఁడు,” ఏదేనియొక ప్రబంధమును రచించినవాఁడు మహాకవి. పెక్కు భాషా విశేషములతో రసవత్తరములగు బ్రబంధములను రచించుచు స్వతంత్రుఁడై మెలంగునతఁడు కవిరాజు.

ఇట్టివారు లోకమునఁగొలఁదిగ నుండురు. ఇంక మంత్రశక్తిమహిమమున సిద్ధుడై ఆవేశమునఁ గవిత్వమును జెప్పువాఁ డావేశకవి. ఎప్పుడు కోరినసప్పుడే కవిత్వము జెప్పువాఁ డవిచ్ఛేదికవి. సిద్ధమంత్రుడై కవనము నల్లువాఁడు సంక్రామయిత యనఁబడు. ఈమువ్వరును మంత్రశక్తిచే మహిమల గొన్నవారు. వారి నటుండనిండు. నానాభాషా ప్రవీణుఁడు, నానావిధ ప్రబంధనిర్మాత. రసభావ నిరంతరముగఁ గవిత్వ మందఱు మెచ్చఁ జెప్పఁగలవాఁడు కవిరాజు. అతని దృష్టిలోమహాకవికంటె కవిరాజేయధికఁడు. అట్టి కవిరాజులకు రాజుకవిసార్వభౌముడు. ఇదిప్రాచీనులనిర్ణయము.

వైద్యము - వేదాంతము - కవిత్వము - సంగీతము
 కొలఁదిగనో గొప్పగనో యందఱికినిఁ దెలిసియుండును. అంతమాత్రమున నాతని నావిద్యలో సిద్ధహస్తఁడని యనఁగలమా? అట్లేకవిత్వమును జెప్పు ప్రతివానిని కవిరాజని పిలువఁగలమా? పిలిచినసాహసమగును, పరిశీలింపఁగాఁ బరిపాకమునందిన కవిత యున్నవారినట్లు పిలుచుట సముచితము. కవిత యందలి పాకము గాంభీర్యము, “అర్థగాంభీరిమా పాకః” అని లక్షణము. అదియే కవిత్వమునకుఁ బ్రాణము. పాకముఁ దప్పినకవిత యంతగారుచింపదు. ఇంతకుఁ గవిత్వమునకు బంచావస్థలు గలవు. అయిదంతరువులనినఁ జాగుండును. రచన - వస్తువు - భావము - రసము - ధ్వని అనునియ్యవి యుత్తరోత్తర ప్రధానములు. ఉత్తరోత్తరశస్త్రములును. ఒక్కొక్కవి యొక్కొక్క యంతరువు నాశ్రయించును. దానినిఁ బట్టి వాని కివితాళక్రియునుండును. ఇందు రసప్రధానములు ధ్వనిప్రధానములునగు రచనలు త్రమోత్తమములని యభియుక్తుల యాశయము. రసజుష్టములు ధ్వనిప్రధానములునగు కావ్యములును రచించినవారలే మహాకవులు - లేక - కవిరాజులు లేక

కవిసార్వభౌములు. ఆ భేదమును బరిశీలింపనిసాఁడు పర్యతే పరమాణౌ చ పదార్థత్వంప్రతిష్ఠితం ” అను సూక్తి సార్థకమగును. కాళిదాసుమహాకవి. అతని రచనగాంభీరము. అతని పలుకు ధ్వని ప్రధానము. రసగుళిక లాతనిమాటలు. ఆంధ్రమున వన్నెకెక్కిన వారు నన్నయాదులు, వారియందు త్రమకవి లక్షణములు గోచరించును. సంఘటనాత్మకములు వాస్తవికములునగు కావ్యములు ముందఁ గిడఁ జాలవు, భావ ప్రధానకావ్యములకుఁ గొంత స్థానమున్నది. రసాత్మకములగ్రస్థానమలంకరించును. ధ్వని ప్రధానములు తమస్థాయినఁ జేరును. సంఘటనా సమాదరైకబుద్ధి జాలకవి. వస్త్రైకతానమతికవి. భావావిష్కరణప్రవణుఁడు కవిండుఁడు. రసోల్ల సదనన్య వాక్యమత్కృతి మత్కృతి కల్పనా నల్పమతి మహాకవి. ధ్వనిబంధుర నిబంధనాను సంధాన విధాయి కవిరాజు, లేక కవిసార్వభౌముఁడు. శ్రీ నారాయణ దాసుగారి తుది రెండు - లక్షణముల నార్జించిన ప్రతిభాశాలులు. అతని కవితయం దాప్రతిభ యెట్లుప్రతిఫలించుచున్నదో మున్ముందు భావుకులు బరిగ్రహింపగలరు.

అనుభాదము ద్వివిధము. యథామూలము. స్వేచ్ఛానువాదము. ఈరెండింటికిని మూలాధార మెద్దియో యొకింత యుండును. కాన ననువాద రచనలందు కవి ప్రతిభ యెక్కువగ గోచరింపదు. ప్రతిభావంతుడగుకవి యా యనువాదమునను దన ప్రతిభను జూప యత్నించినను దానిని మూలకర్తకే యంటఁగట్టుదురుగాని యనువాదయితకన్య యింపదు. కావున కవి స్వతంత్ర రచనలయందే ప్రత్యక్షమగును. కవియొక్క భావనాపటిమయుఁ గల్పనాచాతుర్యమును స్వతంత్ర కావ్యములందే చూడనగును. “జాటసారి” కావ్యము శ్రీధాసుగారి ప్రతిభకుఁ దార్కాణము.

ప్రాచీన మహాకవులు చతుర్విధ కవిత్వా వికార
ములని ప్రళ సైకలదు. వారిదృష్టిలో కవిత్వము “అశు-
బంధ-గర్భ-చిత్ర-భేదమునఁ జతుర్విధము- శ్రీరామ
గారియందీ నాలుగుకర్తులుగాక మఱినాలుగుకర్తులు
గూడఁ గలవు అందు మొదటి దనువాద కవిత
పారశీక భాషలోనున్న రుకాయత్తుల ననువదించి
యీతఁడు దానిని సాధించెను అనువదించుటలో
నీతనికొక ప్రత్యేకతగలదు పారశీక భాషను
గూలంకషముగ నాకళించి దాని యందలి సార
మును గ్రహించి యా “యుమరుఖయాం” అను
కావ్యమును నాలుగు భాషలలోనికి మార్చి రచిం
చుట యసన్యసాధ్యము ఇయ్యది మానవ శక్తి
కతీతము ఇది యొక్కటియ యీతని పాండిత్యము
నకుఁ గల్పనాచాతుర్యమునకు నిదర్శనము అతఁ
డనువదించి మార్చిన నవరసతరంగిణియు నట్టిదియ
ఆంధ్రమున నన్నయతిక్కన యెట్టునసోమనశ్రీనాథా
దు లనువాద కవిత్వావికారములు కాని వారి యను
వాదములు స్వేచ్ఛానువాదములనియు నయ్యవి
స్వతంత్రములనియు, వారు మహాకవు లనియు
సర్వులు నంగీకరించిన విషయమే అనువాదమున
నీతఁడా మహాకవుల కేమాత్రము తీసిపోడని నా
భావన ఇక రెండవది గేయకవిత్వాశక్తి ఇయ్య
దీతనిలో యక్షగాన ప్రబంధ రూపమున వెల్లి విరిసి
నది ఈమహా కవి పెక్కుయక్షగానములను రచిం
చెను ఋగ్వేదమందలి కొన్ని ఋక్కులను
గ్రహించి వీణావాదనానుకూలముగ “మొక్కుబడి
యనుపేర నొక గ్రంథమును రచించెను గేయాత్మ
కముగఁ బ్రసిద్ధి నందిన యీ యక్షగాన ప్రబంధము
లన్నియు సించుమించు స్వతంత్ర కావ్యములవలెఁ
దోచును కాని వానిలోని వస్తువు మాత్రము
పురాణకావ్య పురాణేతిహాసములనుండి గృహీతమే
కాని వానిని వివేచించి యుండించిన పద్ధతియునందలి
రచనయు ననుపమానములు మూడవది శతక

రచన. శతకము మూడు నూరుపద్యముల సంపుటి.
అందు ప్రతిపద్యము స్వతంత్రమై యొప్పును సంస్కృ-
తమునను నాంధ్రమహాసను నొండు కేండు పద్య-
మిగిలిన శతకములన్నియు సంబోధనాత్మక పద్య-
సమన్వితములు పద్యాంతమున నేదో యొకపదము
గాని పదజాతముగాని మకుటాయమానమై యుం-
డును. సంస్కృతమున నమరుక సూర్య శతకము-
లును సాంధ్రమున కాళహస్తికర్తృహరి భాస్కర
శతకములును గల్పనాత్మకములయి ఖావ బంధురము
లీయి స్వతంత్ర కావ్యములనఁ దగియున్నవి ఆ తీ-
రున శతకములను రచించినవారు శ్రీరామగారు
వీరు సంస్కృతభాషలోఁ గల్పనాత్మకములుగ శత
కములనురచించిరి అందు శ్రీరామచంద్ర శతక
మాధ్యాత్మిక విశేషముల నలరారుచున్నది శ్రీకాళీ
శతకము కల్పనమునందు విమర్శనము నందును
నుత్కృష్టమయినది మచ్చునకొక్కొక్కముక్క

“తరంగోస్తివార్తౌ న వార్తిస్తరంగే
తథా విశ్వమస్తీ త్వయి త్వం న విశ్వే,
త్వమేవ ప్రమాణ ప్రమేయ స్వరూపః
కథం విద్యహేత్వాం ప్రభో రామచంద్ర ”

వత్తివాదమునఁ జగదస్తిత్వమును జక్క ని
దృష్టాంతమునఁ జూపిన యాప్రజ్ఞాశాలి ప్రతిభయు
యాత్మవిజ్ఞానమున నుపమానములుగదా !

“యథాంధా గజం జిజ్ఞాసే శాస్త్రిణస్త్యాం
తథైవా విదన్ పౌరుషేయ ప్రమాణైః,
అవాత్మానసం సత్య మాత్మైకవేద్యం
భవద్వివృత త్వం ప్రభో రామచంద్ర ”

ఇందు “ఆత్మతత్వ మాత్మైకవేద్య మను మాట
నెంత చిత్రముగ లోకానుభవమునకు ముడి వెట్టి
చూపెనో గమనించునది

25

భావములను చేష్టలద్వారా తెలియఁజేయు నాతని
ధ్వని దృష్టి యనిర్వాచ్యము.

సీ॥ “నిను జెప్పపాటైన గనుకున్న వోర్వని
కన్నులు కాయలు కాయవలసె
నీమాటల న్గసితే నివ్వనేరని
ములుచ చెవులు చెట్లు మొలువ వలసె
నీదుపేర్వనిఁగొంట నిమునమేనియు మాన
నట్టి నాలుక గడ్డి కట్టవలసె
గడియసేపయిన నిన్నెడని నీరగుచుండు
గుండె బల్బండయై యుండవలసె”

ఈ పద్యము జాతీయములకువ్వు. తెలుఁగునుడి
కార మెంతరమ్యముగఁ జిత్రించెనో తిలకింపుఁడు.

ఇట్లుడుగడుగునకు నచ్చతెలుఁగు పదములతో నతి
మధురములయిఁగ భావములను గ్రుమ్మరించిన యీ
మనీషి మనీష యతిమనోహరము. సాదృశ్యముల
నిడుటలో గాళిదాసునలె నమభూతములయినవాని
నెన్నుకొనుట యతని భావుకతకు నిదర్శనము.

“ఆ॥ పాలుపొంగుచూపి వైమూఁతలుబికించి
వడెడుపోల్కి” ఆ కాటసారి కమలనీరుబ్బ వైకి
బడుచున్నదట !

“గీ॥ జడిసి పిల్లకు జెక్కలు చాటుచేసి పట్టునకుఁ
బర్బిడెడు కోడి పెట్టవలెను” ఎవ్వతో వొక్కతె
యొక్క చిటుత నక్కున గడించి వంగి చూచు
చున్నదట !

“గీ॥ తీఁగెలబిగించి యాటవ వడి వీడెవాయించు
నెఱజాణ గాఢమాత్కి” మింటికి న్మంటికి న్నెఱచు
మీఱ. వానదారలను నందములగుప్పి గాలిపాదఁ
దొడఁగెనట !

ఇట్లు బహుముఖ ప్రతిభతో నూహించి రచించుట
యత్యద్భుతముగ గోచరించును. ఇంత మంచి అచ్చ
తెలుఁగున నా పద్యములను పోనిచ్చిన యాతని మతి
యతి సునిశితము. ఎన్నియయిన యుదాహరణ
ముల నొసంగవచ్చును. మచ్చున కీ పద్యముల నిచ్చి
యుంటిని. ఇఁక నాతని సంస్కృతరచనాపాటవ
మున కొక్కయుదాహరణమునుఁజూపి యీ విష
యమును ముగింతును.

“అనుచతఁ దంతఁగాంచెఁ
జటులానిల చంచల దూర్ఘిమాలికా
మని వికటధ్వని ప్రబలకన్ది
సముల్లేపమాన రమ్య నూ
తన రవిబింబ మొక్కదెసఁ
దక్కిన చక్కులఁ బిక్కటిల్లి యు
క్కున నడుమిన్నుదన్న నొక
కొండను దండనుగాంచి వెండియున్.”

ఇందు సంస్కృతమేగాదు. అచ్చతెలుఁగుకూడఁ
గానవచ్చును. రెండు భావలను మేళగించి తన
యథయభాషా పాండిత్యము నిందు చూపించెనా
యనవచ్చును. అనుప్రాస బద్ధమగు నారచన శ్రుతి
రమణీయముగ నున్నది. దీర్ఘసమాసముతోఁగూడిన
పద్యపూర్వార్థమున నర్థాంతరమును తిదు త్రగార్థ
మున శక్తాంతరమును నుపయోగించి యీ
పద్యమునఁ దనపాండిత్యమును కవితాసామర్థ్యమును
వెల్లడించెను.

ఇంతయేల. ఈ మహాశయుఁడు అయిబ్రహ్మయే
కాడు. నన్నయభట్టారకునివలెఁ గవిబ్రహ్మయును
సంస్కృతాంధ్రముల రచనలును గావించి తిక్క
యబ్బవలె నుభయకవి మిత్రుఁడే కాఁడు అచ్చ
తెలుఁగునను నాటుతెలుఁగునను నూటిగ మాటల
పాటల నల్లువాఁడీకవివతఁడు. నవీనగుణసనాథుఁ
డగు నాచన సోమనాథునివలె నలికమున నడిని

దాచిన సర్వజ్ఞ సోమనాథునివలె ననితరసాధ్య ఈహరికథా పితామహుఁ డాంధ్ర కవితాపితా
రచనా విలాస పరిశోభితుఁడీ నారాయణదాసు మహునివలె నాంధ్రకవితా పితామహుఁడు. వేయి
ప్రౌఢ కవితానిర్మితిని, నచ్చతెలుఁగున నందముగఁ పడగలతో విజృంభించిన విశ్వనాథులవలె నీకవిసార్వ
బద్ధేనులను గూర్చుట యందును శ్రీనాథలిమ్మనా భౌముఁడు జగజ్జ్యోతిని వెలిగించి ప్రకాశించిన కవి
ద్యులకే మాత్రము తీసిపోదు. ఈకవిసార్వభౌముఁడు. సప్రమాట్టు. ★

WE EXTEND FELICITATIONS ON THE EVE OF THE
CENTENARY CELEBRATIONS,

K. RAMAIAH K. RAMAKRISHNAMURTY Co.

LEAF TOBACCO MERCHANTS, IMPORTERS & EXPORTERS

P. B. 72 GUNTUR (S. INDIA)

AVAILABLE MOST UP-TO DATE
COTTON & SILK

SELECT FROM

SRINIVASA STORES

AUTHORISED DEALERS IN BINNY & METTUE

Nadimpally's Building

MAIN ROAD, ARUNDELPET — GUNTUR-2

Aik - Onkar

P — P lurality

S — S uperority

G — G emmiparity

‘ P S G ’

An eggmark in Fir Tobacco Cases

M/s. PARSHOTAM SINGH GAMBHIR

YAMUNANAGAR (Dist. AMBALA)

(B. O 25, Bonomali Sircar Street, CALCUTTA-5)

Suppliers of :

Packing Cases, Shooks, Tea Chest

Battens, Planks, All kinds of

Wooden Materials.

Kiln Seasoned & Pressure Treated

Gram : ‘ GAMBHIR ’

Phones : 128 & 168

జాతకభాగంలో ★ దాసు గారు ★ యామిజాల పద్మనాభస్వామి

“వైద్యానికి, జాతకభాగానికి దగ్గరచుట్టరికం. ఇది ఆయుర్వేదంలో ప్రావీణ్యం వున్నవారికి తెలుసును. జాతకభాగంలో కాగా ప్రవేశించున్నవారికి తెలుసునని వేరేచెప్పనక్కరలేదు. కనక ఒక మనిషి కాగోగులు వైద్యంవల్ల, జ్యోతిశ్శాస్త్రంవల్ల నిర్మయించవచ్చు. కాని యీ ఆయుర్వేదాన్ని ఎందుకు శాస్త్రపుట్టంలో మన పూర్వులు చేర్చలేదో - అని అనేవారు బ్రహ్మశ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ట నారాయణ దాసుగారు. నాకి మాట లానాడు వింతగాతోచేవి. ఈయన ప్రతిశాస్త్రాన్ని తనసొంతముగా మాటాడుతాడేమిటా? అని ఆశ్చర్యపడేవాణ్ణి కూడా.

ఒకనాడు మాపూరికి పడమటగా రెండున్నరమైళ్ళ తోపున్న సాలూరు వెళ్ళాను. మా నాయనగారికి ఆస్తులైన బ్రహ్మశ్రీ రాంభట్లలక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు సాలూరు వాస్తవ్యులు. ఆయుర్వేదానికి తారు అవరధన్వంతరి. ఆకారం, స్వరం- చూసి రోగికివున్న రోగాన్ని యిట్టేచెప్పేవారికి శాస్త్రులు గారికి పుట్టుకతో వచ్చిందనే చెప్పాలి. రోగినిచూడడానికి అవకాశాలు తక్కువయిన పక్షంలో ఏవో కొన్నిలక్షణాలు చెప్తే రోగాన్ని పోల్చుకుని ఆయన ఔషధం యివ్వడం నేను కాగా యెరుగుదును. అంతలో రోగవిముక్తి అయిందనడం స్వభావోక్తి. ఇక చేయిపట్టుకుని నాడిపరీక్షచేసి రోగం పోవుడములో నాకు తెలిసినంతవరకూ వారికి వారే సాటి “సాగరస్నాగరోసమః అన్నట్టు మేము శివరామపురంనుంచి (మాపూరు పేరది)సాలూరువెళ్ళామంటే శాస్త్రులుగారిని దర్శించి ఒక ఆరగంపైనా

వారి కన్నిభానంలో ప్రసంగించి కాకుండా వుండే రోజులు లేవంటే నమ్మండి. ఆ నాడు శాస్త్రులు గారి దర్శనానికి వెళ్ళాను మామూలుగా. అప్పటికి ఆయన చాలావిసువుగా కనిపించారు. ఎందుకా? అని అనకున్నాను. ప్రొద్దుపోతుంది. యీజాతకశాస్త్ర పరిశీలించవలసివుంది. అని ఒక కాగితం నా చేతికిచ్చారు వారు. ఫలానావారిది అని దాని మీద పేరులేడ్చు నేనుచూసి వెంటనే అడిగాను. ఇది స్త్రీజాతకమా? పురుషజాతకమా? అని. ఆయన పెదవిచిరునవ్వుతో మెరిసింది. మంద్రప్రస్థరముతో అన్నాడు. పరిశోధన చేస్తే తెలుస్తుందని అనుకుంటాను.-అని “చిత్తం! తెలుస్తుందిశాస్త్రులుగారూ కాని కొంత సమయం ఖర్చుపెట్టాలి. వెంటనేమీకు పీచి కావాలో చెప్పాలంటే దీని పరిశోధనకి నేను తంటాలు పడనక్కరలేదు.-”అని మెల్లగా జంకుతూ అన్నాను. ఔను, మిమ్మల్ని దానికోసం బాధ పెట్టడం ప్రస్తుతం అనావశ్యకం కూడాను. దానిని తీసుకుని యింటికి వెళ్ళండి. వీలైతే రేపుచూచి రెండు మూడు రోజుల్లో ఫలితంచెప్పండి. ఆ జాతక చక్రం నాభార్యది. ఆమె ఆరోగ్యం సరిగలేదు సరేకదా! మన వైద్యానికి ఆ రోగం లొంగకుండా వుంది. అని గద్గదోక్తిగా అన్నారు. ఆమాటలు వినగానే నాకు విచారమూ, ఆశ్చర్యమూ ఒక్క మారుగా కలిగాయి. శాస్త్రులుగారు తనవైద్యానికి రోగం లొంగకుండా వుంది-అని అంటే వైద్య శాస్త్రం అంతదిగజారిపోయిందా? ఆమె జాతకం చూడవలసి వచ్చిందా? నా భావాలు ఆయనముఖం

చూసి గ్రహించివుంటారు. వెంటనే అన్నారు.
 "ఉంటారా? మన యింట ఉండండి యీ రాత్రి.
 లేదంటారా మరిలేండి ఎర్రలు కుంకుమన్నాయి.
 చీకటి-వాటుచారి పురుగు-పుట్రావుంటుంది. అని-
 "సరే నేనీ జాతకంచూసి రేపుసాయంకాలం వచ్చి
 ఫలితం చెప్తాను. సెలవు తీసుకొని వస్తాను — అని
 లేచాను, 'మంచిద' - అని వీధిగుమ్మం దాకా అంప
 కంపెట్టి కాస్తులుగారు రోపలికి వెళ్ళిపోయారు.
 నేను బజారు లోనికి వచ్చి మామూలురైతు లెవరో
 కనుపించగా వాళ్ళతో కలిసి మామూలు చేరు
 కున్నాను.

జాతకం ఆరాత్రే చూచాను. ఆమె ఆరోగ్యం
 విషమ స్థితిలో వుందని గట్టిగా నిర్ణయించుకోవలసి
 వచ్చింది. ఆ సాయంకాలం సాయూరు వెళ్ళాను.
 "చూచారా బాబూ! ఎలావుంది? సందేహించ
 కుండా చెప్పండి." అని గంభీరంగా అన్నారు
 కాస్తులుగారు. నేను ఏమీ చెప్పలేక పోయాను.
 ఆరోగ్యం విషమస్థితిలో వుందని మాత్రం నీళ్ళు
 నములుతూ చెప్పాను. ఔను! మీరామాట అంటా
 రని నాకు తెలుసును. అయినా "కాలజ్యోతిషం!
 వృద్ధ వైద్యం అంటారు పెద్దలు. అందుకూ జాతకం
 మీరు చూడాలన్నారు. నేను నిశ్చయించుకున్నాను.
 ఆమె నన్ను విడిచిపోతుందని-కాస్తులు గంభీరం
 గానే అన్నారు, అయినా

"తచ్చాంతి రోషరైర్దానె.-

జనహోమార్దనాదిభి:-'

అనికదా కాస్త్రం. అన్నీ చెయ్యడమయింది
 ముందు చెప్పినది ఔషధం. నా ఔషధం పనిచెయ్య
 లేదు - పరే- మరేమిటి వికేషాలు-అని విషయాంత
 గంలోకి దింపారు. ఘరికొద్దిరోజులలో (నాలుగైదు
 రోజులని జ్ఞాపకం) ఆమె దివంగతయింది.

ఇది నా అనుభవములో చెప్పాను. అప్పుడు
 తెలిసింది చానుగారి మాటలకి అర్థం.

గ్రహశారకశాస్త్రఅనుబట్టి రోగాలు చెప్పవచ్చు.
 ఆ రోగాన్నిబట్టి వైద్యం చేయించవచ్చు. ఇది
 యెవ్వరూకాదలేదు. ఏమంటావు అనేవారు చాను
 గార. తరువాత జాతక భాగానికి సంబంధించిన
 పుస్తకాలు చదివాక బాగా తెలుసుకున్నాను.

నా కెప్పుడూ ఒక సందేహం-అది యిప్పుడూ
 వుంది. చానుగారు ఆయా కాస్త్రాలు ఎప్పుడు ఎవరి
 దగ్గర చదివారు? అని అడిగితే అమ్మ చెప్పిందిరా
 నేను చదవడమేమిటి! అని తేలికగా చిన్ననపువ్వుతో
 అనేవారు. ఇటీవల ఆయనజాతకం పరిశీలించి ఈయన
 త్రిపురసుందరి దేవతోపాసకుడు- అని నిర్ణయించు
 కున్నాను.

"సావిత్రిలో ఆయన సూచించినది నా నిర్ణయా
 నికి ప్రోద్బలకం అయింది.

"ఇంత భక్తవాత్సల్యము నీకే

ఎంతయు తగునమ్మా! త్రిపురసుందరి-అని చెప్పి
 పున్నారు చానుగారు.

తైమిని సూత్రాల ననుసరించి చూస్తే

"సప్తమే-గురుణా వర్షవిత్-గ్రాంధికశ్చ- అనేది
 చానుగారికి దృఢంగా సమన్వితమయింది.

" సర్వవిత్-అన్నీ తెలుసుకునేవాడు-

గ్రాంధికశ్చ-గ్రంథకర్తయున్నా అవుతాడు.
 ఇంకేమీ! స్వప్రకాశబలంవల్ల ఆయనకి అన్నీ కరతలా
 మలకవతుగా అవుతాం. అమ్మచెప్పడం కూడా
 వుండవచ్చు దానికి తోడు..... తానేదాలా
 చోట్ల చెప్పుకున్నాడు. "స్వభావ పాండిత్యబల
 ముతో యీ రచన చేస్తున్నాను." అని. ఆలాగే
 అజన్మనిర్దమైన ప్రతిభా పుష్పన్నజ్ఞానజలముతో

సర్వవిషయాలూ స్వయంగా సంగ్రహించుకొని శాస్త్రబద్ధముగా రచించేవాడు, వచించేవాడున్నూ అయ్యాడు.

ఆయన జ్యోతిశాస్త్రంలో ఒక భాగమయిన జాతక భాగాన్ని సోపవత్తికంగా సమన్వయించి చెప్పడం ఇటీవల నా అనుభవములో సహజంగా భాసిస్తోంది: ఆ నాడు అంటే నేను ఆయన దగ్గర జ్యోతిశాస్త్ర విషయాలు జాతక భాగానికి సంబంధించినంతవరకూ తెలుసుకుంటూన్నప్పుడు జ్ఞాపకం వున్న ఉదాహరణ జాతకాలుగా రెండు చెప్తున్నాను.

ఒక గృహస్థు తన జాతకంతిసుకొనివచ్చి రాసు గారి చేతికిచ్చి తనకుపుత్రసంతతివుందా అనిప్రాధేయ పడుతూ అడిగాడు. ఆయన చిరునవ్వునవ్వి నేను పోదె చెప్తానమకున్నావటరా! అని అడిగారు కాకితం తీసుకుంటూ.

“చిత్రం! ఎంతమాట! అలా అంటూనా! బాబయ్యా! పెద్దలు ఒకరిద్దరుచూచి నీకు కొడుకులు ఓరసులు ఉండరు. దత్తపుత్రంయోగం వుంది. అని చెప్పారు. అందుకు తమ దగ్గరకు తీసుకువచ్చాను జాతక చక్రం-అన్నాడావ్యక్తి. అప్పటి కాయన వయస్సు సరికై ఆయిదు. రాసుగారు జాతకచక్రం అయిదు నిమిషాలు చూచి నాచేతికిస్తూ ఏమిరా! తాతా! మవ్వేమంటాన్-అనిఅంటూ చుట్ట వెలిగించారు. నేను చూశాను. నా కున్న పాండ్లిత్యముతో ఆయనని కదపాలి. హాసుమంతుడి దగ్గర కుప్పిగంతులు. అయినా నాకు ఆయన ఎక్కువ చనువించేవాడు కనక అన్నీ రకాల ఆటలూ ఆడేవాణ్ణి

“కొడుకుల్లు పుట్టే ఆ స్కారం కనిపించలేదు తాతా! అన్నాను. తరువాత సంభాషణ యిలా జరిగిందిమాకు.

“సరిగా చూడరా!

“ఇంకెలా చూడడం-స్పష్టంగా తెలుస్తూంటే.

“ఏమిటితెలుస్తూందిరా! కోప్పడకుళా -

“కోపంకాదు. మామూలుగానే చెప్తున్నాను.

బౌనౌను. నువ్వు సింహాలగ్న జాతకుడవు. అందేత సీమాట అంత బింకంగా రాజసంగా వుంటుంది. వరే-నీకు తోచిందేమిటో చెప్పరా.

“కారణ భావనాశాయ-అని శాస్త్రం పుత్ర కారకుడైన గురుడు పుత్రస్థానములో వున్నాడు. అంటే పంచమభావములో అన్నమాట. ఇంక కొడుకులు పుట్టడానికి ఆస్కారమేదీ-అన్నాను నేను. నా వాదం శాస్త్ర బద్ధం కనక-గట్టిగానే అన్నాను.

భాసుగారు పెద్ద నవ్వునవ్వారు. “భావనాశాయ-భావనాశాయ-అని రెండుమార్లు గట్టిగా అన్నారు స్వరం మార్చి

“ఒరే నేనూ శాస్త్ర ప్రకారమే చెప్తున్నానురా! లేదా! వరమిస్తున్నాననుకో. పశనవశ్యల్లాంటి కొడుకులు ఇద్దరు వుడతారు. అంటే ఏదాది లోపల ఒకడు. మరిరెండేళ్ళకి యింకొకడున్న. వెళ్ళు-పంశాఖివృద్ధిరస్తు..... అని ఆ భాకితానికి నా చేత “కాపీ”రాయించి అతని కాగితం అతనికి ఇచ్చేశారు. అగృహస్థ ఆవుడే కొడుకును కన్న శండ్రి లాగా ఆనందించి రాసుగారి దగ్గర సెలవు తీసుకొని వెళ్ళిపోయాడు. తరువాత మాకు చర్చ యిలా జరిగింది.

పంచమ స్థానంలో గురుడుంటే పంచమభావం చెడిపోతుందని అర్థం చెప్పకూడదురా! ఈ జాతకంలో పంచమమందు గురుడున్నందు వల్ల భావం ఉత్తర జీవితంలో ఫలిస్తుందని చెప్పాలి. కారణం ఇది - వినరా తాతా! మేమిది పంచకంకో ఒక

మైన విధునం పంచమమయింది. అది ఊర్వరాశి. అక్కడ గురుడున్నాడు. ఆ స్థానాధిపతి బుధుడు రవి కుజులతో కలిసి మేషంలో వున్నాడు. లగ్నాధిపతి శని కుక్రూడితో వృషభరాశిలో వున్నాడు. నిజంగా యితగాడి జాతకం కాగా యోగిస్తున్నదే. ఉచ్చ రవితోకలిసి కుజుడికి స్వక్షేత్రం. ఆ రవికుజులలో పంచ మాధిపతి కలిసిఉన్నాడు. ఇద్దరు కొడుకులు కలగడానికి యింకో ఊహ. మిథునం ద్విస్వభావరాశి. ఇలా వూహించాలిరా కాస్త్రాన్ని. “కారకో భావనా కాయ” అన్నంతమాత్రాన కొడుకులు పుట్టరంటే ఏమిటనాలిరా ఆ చెప్పినవాణ్ణి. ధనకారకుడైన గురుడు ధనస్థానములో వున్నాడనుకో - ఆ జాతకుడు దర్శిదగొట్టు దామోదర పెద్దమ్మ అయిపోతాడని చెప్పాలా? అలా ఎప్పుడూ చెప్పకూడదు. ధనస్థానములోగురుడుండి ఆ జాతకులు లక్షాధికారులుగా వుంటూన్నవాళ్లని వందలకొద్దీ చూశాను. ఏమంటావు - ఇంకో రహస్యం చెప్తున్నాను విను.

జన్మలగ్నం చాలా జాతకాలలో సందిగ్ధంగా వుంటుంది. శిరోద్దముమా? భూ వతనమా? శిశురోదనమా? నాళిచ్ఛేదమా? మంత్రసానివచ్చి చెప్పిన సమయమా? ఏదీనిర్ణయించుకోవాలి లగ్నానికి? యిన్ని వికల్పాలున్నాయి. పైగా పిడపర్తివారు ఇచ్చే లగ్నప్రమాణాలు వేరు. యింకొక పంచాంగ కర్త యిచ్చేవి వేరు. యిందులో సాయన స్థితి కాలని రెండున్నాయి. స్తూర్తం. వైష్ణవము అన్నట్టు. యింత తంతగం వుంది జన్మలగ్నాన్ని కట్టడానికి. అలాటి లగ్నాన్ని పట్టి జాతకఫలాలు చెప్పడానికి ఆరంభిస్తే తీర్థానికి తీర్థం - ప్రసాదానికి ప్రసాదం అన్నట్టు చెప్పేదొకటి-జరిగేదొకటి అయి చెప్పించుకొన్నవాడు చెప్పినవాణ్ణి తిట్టడం, తిమ్మడందాకా వస్తుంది. జ్యోతిశ్శాస్త్రానికి అప్రమాణకథదోషాన్ని అంటకట్టడమూ అవుతుంది. దీనికి విరుగుడుగా

ఒక ఉపాయం చెప్తాను విను. చంద్రుడున్న రాశిని పట్టి ఫలితాలు చెప్పడానికి కృషిచెయ్యి. ఎంత నిద్ర మొగం మంత్రసాని అయినా రెండున్నరరోజులయ్యాక వచ్చి బిడ్డ పుట్టినట్టు చెప్పడుగదా. ఎందు చేతనంటావా? చంద్రుడు వాడి ధర్మమూ అని ఒక్కొక్క రాశిలో సామాన్యంగా రెండున్నరరోజులు తిష్టవేసుకుని కూర్చుంటాడు. అందువల్ల చంద్ర లగ్నం మారడానికి ఆస్కారం లేదు. ఇంకో విశేషం:- సూర్యుడు పిత, చంద్రుడు మాత భగోళకుటుంబానికి. తండ్రి కెంతకాధ్యక్షవుండో యిల్లు దిద్దుకోడములో తల్లికి అంత కాధ్యక్షత వుంది. అంతేకాక జాతకంలో మనఃకారకుడైన చంద్రుడికి బలం కాగా పట్టందంటే ఆ జాతకంలో చంద్రుణ్ణి పట్టి చెప్పే ఫలాలు కారా పోకుండా జరుగుతాయి. మరో విశేషం:- చంద్రుడు బలంగా వుండడమే ప్రధానం అని భావించుకో. మనస్సు ప్రసన్నంగా వుంటే కదరా ఆవయవాలు సరిగా పని చేస్తాయి. అలాగే మనఃకారకుడైన చంద్రుడికి బలం పట్టితే ఆ జాతకుడు బలమగాడవుతాడనుకో

చూడు:- నీ జాతకం వుంది. లగ్నం సింహ లగ్నం అది సందేహంలేదు. నేనూ స్ఫుటంచేసి చూశాను. నీ జాతకంలో జన్మలగ్నాన్ని బట్టి నీకు విద్య ఏది రావాలి అని తెల్పుకోవాలి అనుకో. చతుర్థం విద్యాస్థానం సామాన్యంగా చెప్తారు! విద్యాస్థానాధిపతి కుజుడయ్యాడు. స్వక్షేత్రములో మేషరాశిలో వున్నాడు. వర్తమానం రాహుమహాదళ. శనిక్షేత్రంలో అరింటు వున్నాడు రాహువు. నీకు విదేశీ విద్య రావాలి. అతి రాలేదే-సంస్కృతమూ, తెలుగూ వచ్చాయి.

“రాకేమి నాకు ఇంగ్లీషు-హిందీ వచ్చునే.”

“సుతరామూ నీకవి రావని చెప్పానా? సంస్కృతాంధ్రాలలో వున్న జ్ఞానం నీకు ఇంగ్లీషులోనూ, హిందీలోనూ వుందా?

“లేదు ఒప్పుకున్నాను. ఆయితే సంస్కృతాంధ్రాలు ఎలా వచ్చాయంటారు?

అది చంద్రబట్టి చెప్తున్నాను. నీ జన్మనక్షత్రం రోహిణి. చంద్రుడు ఉచ్చరాశిలోవున్నాడు. అక్కడే వున్నాడు. ఆ స్థానాధిపతి శుక్రుడు. లగ్నాధిపతి రవి. గ్రహారాశైనా శుక్రశత్రంలో శుక్రునితో కలిసి వుండడంవల్ల విద్యాస్థానాన్ని చూస్తున్నా విశేషించి రాజకీయభాషలో ప్రవేశం యివ్వలేక పోయాడు. శుక్రచంద్రులు బలిష్ఠులై విద్యాస్థానాన్ని చూస్తున్నారు. చంద్రులగ్నంలో విద్యాస్థానాధిపతి అయిన రవి శుక్రశత్రములోవున్నాడు. వాడింటి వున్న నాడు వాడిమాట ఆడాలికదరా - పమంటావు?

“నిజమే”

“నిజమే - అని నీకునములుతూ అనకు. నిస్సంకతంగా అను. అలాగే చంద్రుణ్ణి పట్టే చెప్పాలి. నీకు కవిత్వంరావడం అంతో యింతో కూనిరాగం తియ్యడం - యీరెండూ చంద్రుణ్ణిబట్టి ద్వితీయములో వున్న శని బుధులనమ్మేళనం వల్ల వచ్చాయి. శని వున్నందువల్ల ఆరంభములో ఆలశ్యం బుధుని వల్ల క్రమాభివృద్ధిన్నీ ముందు ముందు చూడరా మవ్యు బళ్లతో రాస్తావుతా, ఇంకోవిశేషం చంద్రులగ్నాత్తూ శని నీజాతకానికి భాగ్యరాజ్యాధిపతి. ఆ మహానుభావుడు శుభుడయి మిత్రుడితో అంటే థాక్ బుద్ధిస్థానాలకు అధిపతి అయిన బుధుడితో థాక్ స్థానంలో కలిసివుండడం. ప్రాగంభంలో రెండుమూడు పేజీలు నట్టుతూ నిదానంగా నడుస్తాయి. ఆ తరువాత నీ రచన పురివిప్పిన నెమలిలాగ ఇడుతుందిరా....

ఇంకొకటి చెప్తాను విను,

నీ జాతకములో శిన్మలగ్నం సింహం. తదధిపతి శని. రవి రాచగ్రహం ఆయనగాను రాజ్యస్థాన

ములో వున్నారు. రాజ్యాధిపతితోకలిసి ఇంకేం కావాలి. వేవడుచూసినా చివరకు నీన్న ఒక ఎక్కు. ఏల్. ఏ అయినా అయివుండాలి అని చెప్తాడు లేదా ప్రభుత్వ సంబంధమైన ఉద్యోగం గొప్పది వస్తుంది, అనేనా చెప్తాడు.

“అవును అలాగే చెప్పారు చాలామంది.

“అవును నేనూ ఆ దారినే నడుస్తున్నవాడవైతే అలాగే చెప్తాను. నాది కొత్తదారి కనక మార్పి చెప్తున్నాను. నీకు ఉపాధ్యాయవృత్తి స్త్రీ ఆధిపత్యంవున్న సంస్థలో వస్తుంది. చూడువేను చెప్పాను యిక్కడ యీసంస్కృత కాలేజీలేక యింగ్లీషు కాలేజీ తెలుగు మేష్టరికి ఎదురుచూస్తూ చుక్కెన తెక్కపెట్టుతూ కూర్చోకు. నీకు రాదు. రాదంటే రాదు, ఏదో గరల్పుపైస్కూలులో ఉపాధ్యాయుడవవుతావు. అక్కడ నీమాట జాగా చలామణి అవుతుంది నీభాషరాణిస్తుంది. పేరు ప్రఖ్యాతులు తెచ్చుకుంటావు. ఆ వృత్తి ఇరవై సంవత్సరాలు ధోకాలేకుండా దినదినాభివృద్ధి నడుస్తుంది.

“దీనిని ఎలా నిర్ణయించడము?

“వెట్టివాడ! యింకా అడగడమెందుకురా? లగ్నాన్నిపట్టి లగ్నాధిపతి రాజ్యస్థానములో వున్నా అది శుక్రుడియిల్లు. రాజ్యాధిపతి అయిన శుక్రుడు అక్కడే వున్నాడు, శుక్రుడు స్త్రీగ్రహం. వాడొక్కడే చాలక చంద్రుడూ అక్కడే వున్నాడు. చంద్రుడు భగోళ మాతృస్థానీయుడు, యీ యిద్దరు అడవాళ్ల మధ్యపడన ఆ ఒక్క రవి పమి చెయ్యగలడురా!

“ఇక మీచంద్రులగ్నాత్తూ ఎలా చెప్తారు?

“ఇదిగానా! అదేచెప్తున్నాను వివర! చంద్రులగ్నాత్తూ రాజ్యస్థానం కుంభం. దానికి ప్రభువు శని. ఆ శని మహారాజు బుధునితోకలిసి బుధునియింట

వున్నాడు. ఇటు అంటే వెనక శుక్రచంద్రులు
అటు అంటే ముందు వ్యయంతో కేతువు అంటే
ఎటుచూచినా ఆడమకయాళమే. ఇక చారిత్రేది
అక్కడే అన్నమాట వృత్తి. ఇటు గురు మహాదళలో
శుక్రభుక్తి ఆరంభించి, అటు శని మహాదళలో
శుక్ర, రవి, చంద్ర భుక్తాలు అయేవరకూ స్త్రీ
విద్యాపంథలో ఉపాధ్యాయ వృత్తి వస్తుంది. బాగా
రాణిస్తుంది. మళ్ళీ చెప్తున్నాను.

ఇది మీ వరం - అన్నాడు చేతులు జోడించి

“వెట్టివాడా! నావరమేమిట్రా! అమ్మ అను
గ్రహం,

“కాదు అమ్మమాట” - అన్నాను.

“పోనీ అలాగే అనుకో....ఇంతకీ నేను చెప్పే
దేమంటే చంద్రుడున్న రాశిని తీసుకుని ఫలితాలు
చెప్తే జన్మలగాన్ని తెక్కకట్టి చెప్పేదానికంటే
ఎక్కువ అసందిగ్ధంగ జరుగుతాయని. ఇది నేను
పనిగా పెట్టుకుని చాలా జాతకాలు చూసి చెప్తు
న్నాను. అవి రైటవుతున్నాయి, నువ్వు అలాగే
చేస్తూవుండు. అయితే ప్రతిజాతకచక్రంలోనూ
అగ్నిం తప్పుగా వుంటుందని అనుకోను, అనను.
అది చూడాలి చంద్రులగ్నం అనుమానానికి తావివ్వ
దని నా ఉద్దేశం.

తరువాత నేను చాలాజాతకాలు చూడనయింది.
చూస్తున్నాను. దాసుగారు చెప్పినది నూటికి
తొంభై అయిదు పాళ్లు సమర్థనీయంగావుంది.
నూటికిమారుపాళ్లు యెందుకు కాదంటారా? అది
కావద్దమని జ్యోతిష్యాస్త్రానికొక దెబ్బవుంది. అంతే
కాదు. జ్యోతిష్యుడికి వాక్ శుద్ధికూడ అవసరం.
దాసుగారు అన్నివిధాలా ఉత్తమాసనంచై వున్న
మహాపురుషుడు. కనక ఆయన ఏమి చెప్పినా ఆయ
నకు చెల్లింది.

దాసుగారు ఏ నిర్ణయాన్ని తీసుకుని చెప్పా
రన్నాసరే పుత్రపంథతి వుంటుందా? అని ఆశ్రంగా
అడిగిన ఆ గృహస్థుకి పనసవళ్లలాంటి కొడుకులు
ఒకడితరువాత ఒకడు కలిగారు, మోయిగావున్నా
రని వినికిడి.

యీ విద్య ఆ విద్య అనికాదు. ఆ జోజ్జు చదు
వులజోజ్జు. పుట్టినేర్చుకొనెనో పుట్టకనేర్చుకొనెనో
అని పోతనామాత్యులవారు సెలవిచ్చిరట్టు దాసు
గారు అలాగ రాణించిన పురుషోత్తముడు.

నా వుద్యోగంకూడా ఆ మహానుభావుడు చెప్పి
నట్టు అక్షరాలా అలాటిచోటనే వచ్చింది. అలాగే
జరుగుతూంది.

★

Telephone : 499

LAKSHMI MOTOR STORES

PERKINS, FORD, DODGE, CHEVROLET, JEEP.
LEYLAND, BENZ, DODGE KEW, SPARE PARTS

&

ACCESSORIES Etc.,

Stockists : ALL KINDS OF BATTARIES & SUPPLIERS OF TYRES & TUBES.

LALAPET, (Near Old Bus Stand) GUNTUR-1. (A. P.)

హరికథాపితామహుడు

— శ్రీదివాకర్ణ వేంకటాచార్యుని

దక్షిణాంధ్రయుగమున నాంధ్రవాఙ్మయమందు యక్షగానములు తండోపతండములుగా రచింపబడినవి. అవి సంగీతాభినయ ప్రధానమైన దేశీరూపకములు. అప్పటి రచయితలు కొందరు తమ యక్షగానములను నాటకములని కూడఁ జేర్చుకొనియున్నారు. కాని సంస్కృత నాటకములకును వానికిని సామ్యముకంటె వైషమ్యమే యెక్కువగా గోచరించును. ఇప్పుడాంధ్రమున మనము చూచునాటకములకు యక్షగానములుకాక సంస్కృత నాటకములో ఆంగ్లనాటకములో అదర్శములని చెప్పవలయును. యక్షగానము లాంధ్రమున నాటకరచనమునకుఁ గొంత ప్రోత్సాహమిచ్చినను వాని విజయమైన పరిణామము హరికథలలోఁ గనవచ్చునని విమర్శకులు చెప్పుదురు. ఆంధ్రమున హరికథలు క్రీ. శ. 19 వ శతాబ్ది ఉత్తరార్థమునందే ఆరంభమైనవి. యక్షగానము లంతకు పూర్వమునుండియు కనిపించును. అవి ప్రధానముగా దృశ్యకావ్యములు, అందునే పద్యధారణముతోపాటు పాత్రప్రవేశమాచనలు, ఎడ నెడ సంవాదములు, సూత్రధారోక్త సంధి వచనములుకూడ గోచరించును. హరికథలందు నైతము సంగీతాభినయాదులున్నను అవి హరికథకుఁ జొక్కడే గానోపన్యాస వ్యాఖ్యాన పూర్వకముగా చెప్పదగినట్టివి. వాని నభినయ పూర్వకముగా నుపన్యసించవచ్చునేకాని ప్రదర్శించుటకు వీలులేదు. యక్షగానముల నించుక మార్పుతో హరికథలవలె గానాభినయ పూర్వకముగా నుపన్యసించుటకుఁకూడ నవకాశమున్నది. యక్షగానములందును హరికథలందును వచనములుండును గాని

హరికథలందలి వచనములు వర్ణనాత్మకములై సుదీర్ఘములుగా నుండును. ఈ విధముగా హరికథా యక్షగానములకుఁ గొంత తారతమ్యమున్నను ఆ రెండింటిను దేశీమార్గమునకుఁ జెందిన గేయములు, పదములు పాచ్చుగా నుండుటచేతను, ఆ రెండింటిను గానాభినయములకు ప్రాధాన్యముండుటచేతను పండితులు కొందఱు హరికథలను యక్షగానములనియే పేర్కొనియుండిరి. 19 వ శతాబ్ది ఉత్తరార్థమున అనంతపుర మండలమందలి హిందూపురమునకుఁ జెందిన శ్రీ జాగేవల్లి అనంతరామాచార్యులవారు హరికథోపన్యాసకులుగా ప్రసిద్ధికెక్కుటయేగాక పది పండ్రెండు హరికథలనుగూడ రచించియుండిరి. వానిలోఁ గొన్నిటిని వారు యక్షగానములని పేర్కొనియుండిరి. యక్షగానములందు నాటక హరికథారీతులు రెండును కనిపించును. ప్రదర్శన యోగ్యతనుబట్టి అవి నాటకములుగాను, తాళలయాన్వితములైన దేశికవికారీతుల ప్రాచుర్యమును బట్టి హరికథలుగాను పరిణమించినవని చెప్పవచ్చును.

ఆంధ్రమున హరికథాప్రక్రియకపారప్రాచుర్యము కలిగించిన అపూర్వ ప్రతిభాపాండిత్య పాథోధులు కీ. శే. అజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణదాసు గారు. వారికి తల్లిదండ్రులు పెట్టినపేరు సూర్య నారాయణ. కాని వారు హరిదాసులుగాఁ బ్రఖ్యాతులైన విమ్మట నారాయణదాసును నామమే అధిక ప్రాచుర్యము పొందినది. వారు బాల్యముననే జీవత్పితృకతాభాగ్యమును గోల్పోయిరి. శల్లి లక్ష్మీనర సమాంబగారు కనిష్ఠ పుత్రులైన వారిని బుజ్జగించి

భాగవతమందలి కొన్ని ఘట్టములతోపాటు భాగవత తత్త్వమునుగూడ వారికిఁ జక్కగా బోధించిరి. ఇట్లర్థదేశీయమైన ప్రాయముననే వారు పోతన భాగవతమందలి వామనచరిత్రము నంతను శ్రావ్యముగా పాడి పార్యతీపురమునందలి పెద్దలను ముగ్ధులనొనరించి యుండిరట! ఒకప్పుడు వారు తల్లిగారితో శివరాత్రిసందర్భమున గుంప గ్రామమున జరుగు తీర్థమునకు బండిలో నడుచుచు నొక పుస్తకముల అంగడిలో నాంధ్రభాగవతమునుగాంచి యానందతుండిల హృదయులై బండినుండిదిగి, యాగ్రంథము తమకిమ్మని యచ్చట వర్తకుని వేడి రేట. రంగయ్య యను పేరుగల యా వర్తకుఁడు వయస్సునబట్టి వారు భాగవత మేమి చదువఁగలరని భావించి “నీవెక్కడ-భాగవతమెక్కడ” అని వేళాకోళము చేసెనట. నారాయణదాసుగారు భున్నలగుటచూచి బండిలోనున్న తల్లిగారు వారు నిజముగాఁ జిద్దువుకొందమను నాసక్తితోనే యాగ్రంథము నర్థించిరిని చెప్ప రంగయ్య యాశ్చర్యపడి వారిని భాగవతమునందలి కొన్ని భాగములను జిద్దువుమనెనట. అంత దాసుగా రాభాగములన్నిటిని స్పష్టముగను శ్రావ్యముగను జిద్దువ నతఁడు సంతోషించి భాగవత గ్రంథముతోపాటైదు రూప్యములనుగూడ వారికిచ్చి సంతోషపఱచెనట. దీనిని బట్టి దాసుగారికి కాల్యమునందే భక్తియు నాంధ్రభాషాసక్తియు నలవడెనని తెలియుచున్నది. తరువాత నారు పాఠశాలలోఁజేరి యుత్సాహమున విద్యాభ్యాసముకావించుచు పదునాఱవయేట మెట్రిక్యులేషను పరీక్షలో నుత్తీర్ణులై B. ఏమ్మట ఎఫ్. ఏ. కూడా చదివి కళాశాలా విద్యాభ్యాసముముగించి సంస్కృతము, ఉర్దూ, పాఠశీకము, అరబ్బీమున్నగు భాషలన్నో నేర్చుకొని వానియం దుత్తమమైన పాండిత్యము గడించుటయే కాక కవిత్వముకూడ

చెప్ప నేర్చి విద్వాంసుల మన్ననలందిరి. ఈ విధముగా వారు గురుముఖమున నభ్యసించిన విద్య కంటె స్వయంకృషిచే నలవఱుచుకొన్న విద్యయే యెక్కువ.

అంధ్రగీర్వాణములందు మహాకవి యగుటకుఁ దగిన ప్రతిభా పాండిత్యములు కలవారయ్యును, కాల్యమునందే ఆయుధయ భాషలందును కవితారచన కావించుట కారంభించిన వారయ్యును దాసుగారు హరికథకాగ్రగణ్యులు కావలెనని భగవంతుఁడు నిర్దేశించి యుండుటచే వారు సంగీతమును, వీణావాదనమును, అభినయమును కాగుగా నేర్చుకొని భక్తిరసభరితముగా హరికథలు చెప్పుట కారంభించిరి. మొట్టమొదట దాసుగారిచే హరికథాకాలక్షేపము చేయించి యుదారముగా నత్కరించిన గౌరవము బరంపుర నివాసులైన జయంతికామేశముగారికి దక్కినది. అప్పటినుండి దాసుగారాంధ్రదేశమునందేకాక మదరాసు, మైసూరు మున్నగు పరప్రాంతములందుఁగూడ హరికథలుచెప్పి అచ్చటి పెద్దలచే అఖండసత్కారము లందఁజాలిరి.

సాహిత్యము, సంగీతము, నాట్యము, కవిత్వము మున్నగు కళలయందారితేరి యుండుటయే కాక ఉత్తముఁడైన శ్రీ హరికథకుఁడు బహుపురాణ విజ్ఞాన నిధియు, వాగ్మియు, హాస్యచమత్కార నిపుణుఁడును ధారణాశక్తి సంపన్నుఁడునుగూడనై యుండవలయును. అప్పుడుకాని యతఁడు పండిత పామరజనరంజకుఁడు కాజాలఁడు. అద్భుతవళమున దాసుగారి యందు హరికథకుని కుండవలసిన వైలక్షణ్యములన్నియు పుంజీకృతములై యున్నవి. సంగీతమున జంత్రీగాత్రీములందు వారికున్నప్రజ్ఞ అప్రతిమానమైనది. ఒకప్పుడు వారన్నగారితో గూడ బెంగుళూరు మైసూరు నగరములకరిగి యచ్చటి మహావిద్వాంసులను తమ సంగీతకళాకౌశలముచే నాశ్చర్యచకితులను గావించి, మైసూరు

మహారాజుగారినికూడ నాకర్పించి వారిచే నపూర్వ సత్కారములంది వచ్చిరి. వారికిఁ గల లయజ్ఞాన మనన్య దుర్లభమని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఒక సంద ర్భమున వారు షణ్ముఖిరాగ ప్రదర్శనమున నప్పటి చల్లవల్లి జమీందారుగారిని మెప్పించి వారిచే గతా రోహణోత్సవమును గండపెండేరమును జూపి యపారప్రఖ్యాతి నార్జించిరి. ఆనంద గజపతి మహా రాజులుంగారు వారి బహుముఖ వైరుష్యము నాక ర్పించి వారిని తమ యాస్థానమున నిద్వాంసులుగా నియమించి గౌరవించిరి. విజయనగరమందలి సంగీత కళాకాలలో సుమారు పదునేడు వత్సరములు వార ధ్యక్షులుగా నుండి తమ సంగీతపాండితీ విధానమును పలువురు శిష్యులకు పంచిపెట్టిరి.

దాసుగారు సంస్కృతాంధ్రములందేకాక పెక్కి తరభాషలయందును కవిత్వము చెప్పఁజాలియుండిరి. తెలుఁగున జానకీకపథముఁ దుక్కిణీకల్యాణము, గజేంద్రమోక్షము, ప్రహ్లాదచరిత్ర ధ్రువోపాఖ్యా సము, మార్కండేయోపాఖ్యానము, భిష్మచరిత్రము, సావిత్రిచరిత్రము, భగవద్గీత (వేల్పుమాట) యథార్థరామాయణము, మున్నగునవి వారు రచించిన హరికథలు. సాధారణముగా హరిదాసులు పలువురు దాసుగారి కథలనే వల్లించి హరికథాకాలక్షేపము చేయుచుందురు. అవియొక వంక గంభీర భావసంపదకును, ఇంకొకవంక మృదుమథుర పద ప్రయోగ ముంకును, వేటొకవంక రసభరితమైన కవితా సంపదకును, వేటొకవంక నవరసభరితములైన కవితా సంపదకును ఆలవాలములై యలరారుటయే యం దుకుఁ గారణము. దాసుగారి వలె సంగీత సాహిత్యములందును కవితా కౌశలమునందును సమాన ప్రజ్ఞ గల హరికథా రచయిత లెందఱో యుండరు. వారి వర్ణనలు సహజములును భావ గంభీరములైనై దృశ్యమును పరితలకు సాజాత్కరింపజేయఁ జాలి

యుండును. హరికథలలో వారెడనెడ రచించు చుండు దీర్ఘవచనము లర్థాలంకార బంధురములై అను ప్రాసాది శబ్దాలంకారముల కాలవాలములై వినువారికి వీనులవిందుచేకూర్చుచుండును. ఇన్ని గుణవిశేషము లుండుటయే హరిదాసులు పలువురు వారి రచనలను వల్లించుటకుఁ గారణము. అవి హరిదాసులకు జీవనోపాధిని, యశస్సంపదనుజేకూర్చుటకుయే కాక సాహిత్య వైభవమును గూడ కల్గింపఁ జాలిన కావ్య ఖండములు. ఈ హరికథలను రచించువట్ల దాసుగారాయాసందర్భములం దౌచిత్య పరిశీలన దృష్టితో కొన్ని మార్పులను గూడఁ గావించి యుండిరి. వాలివధ, అహల్యా సంక్రం దన వృత్తాంతము మున్నగు వానిని తమ యథార్థరామాయణము నుండి వారుతొలగించుట యిరు దుకు నిదర్శనము. హరికథలుకాక దాసుగారు పెక్కుశతకములను, కావ్యములను, విమర్శనలను గూడ వెలయించి యుండిరి. రామశతకము, శివశతకము, ముకుందశతకము, మృత్యుంజయ శతకము సూర్యనారాయణశతకము, సత్యవ్రతశతకము, వేల్పు వంద, నూరుగంటి అనునవి వారు రచించిన శతకములు. కాటసారి యనుపేర వారు రచించిన కావ్యము తాత్త్వికార్థ సంభరితము, రసవత్కవితాకమ నీయములై పెక్కుసార్లు కళార్థులకు పాఠ్యముగా నియమింపఁబడి ప్రసిద్ధి నందినది. దాసు గారు కాళిదాసు, షేక్స్పియరు కవుల కవిత్వములందలిసొగసులు ప్రదర్శించుచు నవరసతరంగిణియను విమర్శక గ్రంథమును వెలయించిరి. ఇది వారికిసంస్కృతాంధ్రములందేకాక ఆంగ్లమునందుఁ గూడఁగల యపూర్వ పాండిత్యమునకుఁ దార్కాణము. ఋక్సంగ్రహమును పేర వారు ఋగ్వేదమునందలి కొన్ని ఋక్కులను గేయములుగా ననువదించిరి. విష్ణుసహస్రనామములను వెన్నునివేయి పేరుల వెనుకరియను

పేర నచ్చ తెలుగున కనువదించిరి. దాసుగారి బహుభాషాపాండిత్యమునకును కవితాకౌశల మునకును నిదర్శనమని చెప్పదగిన ఘరొక గొప్పగ్రంథము "ఉమర్ ఖయ్యామ్" రుబాయతుల అనువాదము. వారు పాఠశీకమునందలి యా మధురవృత్తముల తెనుగు సంస్కృతములతోనికి రసవంతముగాఁ బరివర్తనము చేసియుండిరి, ఇదిగాక వారు పురుషార్థ బోధిని మున్నగు నితర గ్రంథములను గూడఁ దెనుగున వెలయించి యుండిరి.

దాసుగారికి తెనుగు భాషయందల్లి తియ్యదనముపై మక్కువ యెక్కువ. "మొలకలేతదనము తవిరుల నవకంబు, మొగ్గసోగఁదనము, పూపుతావి, తేనెతీయఁదనము తెన్ననకేకాక పరుష సంస్కృతాఖ్యభాషకేది" యనువారు వ్రాసిన పద్యమిందుకుఁ దార్కాణము. అందుచేతనే వారు తమరచనలు పెక్కుచుతెనుగుననే రచించియుండిరి. అచ్చ తెనుగునంత ఆశ్రమముగా నతి ధారాళముగా రచించు నేర్పు దాసుగారి కలవడినట్లు మఱి యెందఱికో యలవడి యుండలేదని చెప్పటలో నతిశయోక్తి యుండదు. ఎంతక్షిప్తగంభీరభావములైనను వారు శ్రోతృపదములు, పదబంధములు సృజించి యలవోకగాఁ జెప్పివైతురు. వారి రుబాయతులు, మారుగంటి, వేల్పుపందమున్నగునవి పరికిలించిన నీవిషయము తేట తెల్లము కాఁజాలును.

దాసుగారు సంస్కృతమున కాశీశతకము, రామచంద్రశతకము అనుశతకములను, హరి కథామృతమును హరిగాథను, శారకమును కావ్యమును రచించిరి. ఆంధ్రమందువలెనే సంస్కృత మందుఁ గూడ వారి రచన భావగంభీరమును ధారాతుడ్ది శోభితమునునై యలరారుచుండును. వారి శారక కావ్యమును బఠించి మార్మగ్ననందలి కిల్లిర్ను అను ఆచార్యవర్యుడు పంపిన యీ క్రింది శ్లోకము వారి

సంస్కృత కవితాకౌశలమునకుఁ గర్పూర నీరాజ వస్తు తెత్తుచున్నది.

"జానాతేయన్న చంద్రార్కా,

జానాతేయన్న యోగినః,

జానీతేయన్న భర్గోఽపి

తజ్జానాతి కవిస్వయమ్.

వచస్సుధామయంకావ్యం

పీత్యాహం తృప్తమానః

కృతజ్ఞోఽభిప్రకంసామి, భవంతంకవిశేఖరమ్"

దాసుగారిట్లా యాభాషలలోనేకాక వాలుగైదు భాషలలో నొక్కొక్క భాషయం దొక్కొక్క పాదముచొప్పున చెప్పినపద్యములుకూడఁ గొన్ని గలవు.

దాసుగారు బహుముఖ ప్రతిభావంతులైనను హరికథాప్రవచనమున వారికిగల యనన్యసాధారణమైన కౌశల మితర ప్రజ్ఞల నన్నిటి నతికమించి వారి కఖండమైన యశస్సు నార్జించినది. వారుహరి కథచెప్పుచుండఁగా విను భాగ్యమునకు నేను నోచుకొని యుండలేదు. కాని వారు మధుర గంభీర మూర్తితో నిలఁబడి పాటలు పద్యములు పాడుచు విశేషాగ్రములను వెల్లడించుచు, నెడనెడనాట్యము హరికథోపన్యాసము కావించుచుండ సాహితీ సంగీత నృత్య సరస్వతు లేకమూర్తిధరించి సాక్షాత్కరించి నట్లుండెడిదని చూచినవారు చెప్పుదురు. హరికథా కథనమున వారి ప్రజ్ఞాశూలంఘనజాంఘికమైనట్టిది వారిశిష్యులనిపించు కొనుట ఆంధ్రప్రదేశ్ మున హరిదాసులకొక యపూర్వగౌరవము. ఈ విషయమున దాసుగారిని సుగృహీత నామధేయులైన తిరుపతి వేంకట కవులతో బోల్చవచ్చును. ఆధునికయుగమునందలి కవులకు తిరుపతి వేంకట కవులు కవితాగురువులని చెప్పుకొనుట యెంతవరిపాటియో అంత సత్యము, దాసుగారి హరికథా

ప్రవచనమునందలి మరొకవిశేషమునాథు ధార్మికధర్మ నాశువుగాఁ జెప్పఁజాలుట. ఇతరులవలె వారు హరి కథలను శ్రీమద్భక్తి వల్లభవలసిన అక్కఱ లేకుండె డిది. ఒప్పుదువారు హరికథ చెప్పుట కారంభిం చుచు “హరికథకావలెనా గిరికథకావలెనా, అని సామ్రాజికుల న్నడిగిరినియు నప్పుడు సామ్రాజికులు వారిని పరీక్షించుటకై గిరికథయే కావలెనని పలుక వారాశువుగా గిరిజా కళ్యాణమును జెప్పివారి నల రించిరినియుఁ జెప్పుదురు. వారి పాండితీ కవిత్వా ప్పాగల్భ్య ముట్టిది!

దాసుగారు నుందర గంభీర విగ్రహాలు. ఐహిక భోగములందువలెనే ఆముష్మిక సౌఖ్యము లందును ఆసక్తి గలవారు, వారుజీవించినంత కాలము ఏ లోపమును లేక సర్వభోగముల ననుభవించిరి. వా రెంత భోగానురక్తు లో అంత భక్తాగ్రేసరులు. వా రిందలి అపారమైన, భక్తిసంపదయే వారిదే నన్ని

భక్తి పూరితములైన హరికథలు కా వ్య ము లు వ్రాయించినది. వారు శ్రీచక్రము నారాధించెడి వారనియుఁ పరమేశ్వరీ కృపాపాత్రులై యుండి రనియుఁజెప్పుదురు. ఒకప్పుడు వారి మనుమఁడు మఘాచివ్యాధి కగ్గయై యపాయదశయం దుండ వారు పరమేశ్వరుని ప్రార్థించి తత్కృపచే మనుమని ప్రాణములు దక్కించుకొనిరిని చెప్పుదురు. శ్రీనారా యణదాసుగా రాధునికాండ్రదేశమునఁ బలుతావు లందుఁ బలువురిచే పలువిధములైన సత్కారము లంది ఆచంద్రతారార్కమైన ధృఖండ యశస్సు నార్జించిన అప్రతిమాన ప్రతిభాకాలులు. ఆయన స్రతిభవలెనే వ్యక్తిత్వమును అపూర్వమైనది. ఆం ద్రుల ప్రతిభా పాండితీ శాండీర్యముల కాదర్ప ముగాఁ జెప్పకొనఁదగిన అపూర్వమేధానిధి (1) దాసుగారు. ఆంధ్రదేశము కీర్తి నఖిలాశల నలమఁ జేసిన యామహానీయమూర్తి యాంధ్రుల కెల్లరికి ననవరత స్మరణీయుఁడు.

★

Telegram : **PAGKING** Telephone : **264**

With Compliments from :

Northern Saw Millers,

<p>Office : MISSION ROAD, PATHANKOT.</p>	<p>Post Box No. 63 PATHANKOT, (PUNJAB)</p>	<p>FACTORY & DEPOT GURDASPUR ROAD, PATHANKOT.</p>
---	---	--

దాసు గారి పక్కి

— శ్రీ సంగీత రావు

కొంతకాలంగా ఆంధ్రదేశంలో పలుతావుల్లో త్యాగరాజ నారాయణదాస ఉత్సవాలు జరుగుతున్నాయి. కర్ణాటక సంగీత యుగకర్తగా శ్రీ త్యాగరాజస్వామికిగల ప్రాముఖ్యత హరికథా సంప్రదాయ నిర్మాతగా శ్రీ నారాయణదాసు గారికి కలిగి ఉండడంచేత ఈ త్యాగరాజ నారాయణదాస ఉత్సవాలు సార్థకమైనవనేది నిశ్చయం.

శ్రీ త్యాగరాజస్వామి, అనంతరం పలువురు మహామహులైన వాగ్గేయకారులు ప్రభవించినా ఆంధ్రప్రజాహృదయంలో శ్రీ నారాయణదాసు గారు కలిగించినంత ప్రభావం యితరులు కలిగించలేదనేది నిర్వివాదమైన విషయం.

కాశ్మీరీయ సంగీతం యడల ఆంధ్రదేశంలో గణించదగిన పూజ్యభావం ఉన్నా హరికథాగానం ఆకాలవృద్ధులకూ, పండిత పామరులకూ అనుభవ యోగ్యమైన కళగా రూపొంది అత్యధిక జనాదరణ పొందుతూ ఉంది. శ్రీ నారాయణదాస త్యాగరాజ ఉత్సవములు కలిపి చేయడంలో మరో ఉద్దేశం కూడా ఉన్నదని విన్నాను. ఈ మహాపురుషులు యిద్దరూ దివంగతులైన తిథి పుష్య బహుళ పంచమి కావడం నిజంగా దైవికమైన విశేషంగా కనిపిస్తుంది.

ఈ సందర్భంలో హరిదాస మిత్రులొకరు అన్నమాట జ్ఞప్తికి వస్తూఉంది. హరికథా సంప్రదాయ నిర్మాతగా శ్రీ నారాయణదాసు గారికి

ఉన్నంతస్థానం శ్రీ బాలాజీదాసుగారికి, శ్రీ చేపూరు ఎరకయ్యదాసుగారికి కూడా ఉన్నదని. ఆ పరిస్థితులలో శ్రీ నారాయణదాసు గారికి మాత్రం ఉద్దేశించి జరపబడుతున్న ఈ ఉత్సవాల్లో మహామహులైన యితర హరికథా సంప్రదాయ నిర్మాతల యడల ఉపేక్షచేయబడుతున్నదనే అపోహ నేటి హరిదాస సంఘంలో ఉన్నదని చెప్పేరు.

నిజానికి యిలాంటి అపోహ అర్థంలేని దనవచ్చును. కర్ణాటక సంగీత మూర్తిత్రయంలో శ్రీ త్యాగరాజస్వామితో తుల్యమైన స్థానమే శ్రీ ముద్దుస్వామి దీక్షితులు కామశాస్త్రిగారలకు కూడ ఉంది. శ్రీ త్యాగరాజస్వామి పేరుగా జరపబడుతున్న ఉత్సవాలలో ఆ మహానీయుల ఆరాధన కూడా జరుగుతున్నదనే భావమే సంగీత ఉపాసకుల హృదయాలలోఉంది.

అదేవిధంగా నారాయణదాసుగారి పేరున జరపబడుతున్న ఈ ఉత్సవంలో ఇతర ప్రముఖ హరికథా సంప్రదాయ నిర్మాతల పూజకూడా జరపబడుతున్న ప్రభావించవలసిఉంది. ఇంతేకాకుండా ఈ ఉత్సవాలు త్యాగరాజ నారాయణదాసుల పేరున జరపబడడం ఆ మహాపురుషుల వ్యక్తిత్వ విశేషంగాని అన్యం కాదు.

ఇది ఏ పేరున జరిగినా ఈ ఉత్సవం కర్ణాటక సంగీత ఉత్సవంగానే భావించడం ఉచితం.

ఈనాడు కర్ణాటక సంగీతం బహురూపాలుగా గానం చేయబడుతూఉంది. కాశ్మీరీయ సంగీత

సభలలోనే కాకుండా దక్షిణదేశమందలి భరత నాట్యము, కథాకళి, ఆంధ్రదేశంలోని కూచిపూడి మొదలైన నాట్యసంప్రదాయకార్యక్రమాలలోనూ, హరికథలలోనూ, విధిభాగవతములలోనూ, పౌరాణిక నాటకాలలో పద్యపఠన రూపంగాను కర్ణాటక సంప్రదాయ సంగీతమే గానం చేయబడుతూఉంది. అయితే ఆయా కళారూపాల ప్రయోజనాన్ని అనుసరించి మాత్రమే సంగీతకళలను సంధింపచేయ బడుతూఉంది.

శాస్త్రీయ సంగీతంలో కీర్తనరచన ప్రధానంగా రాగరసపోషణకి మాత్రమే ఉద్దేశింపబడిందన వచ్చును. సాహిత్యం ఉన్నా సంగీత విద్వాంసుల మమకారం కీర్తన యందలి రాగతాళములపైనే ఉంది.

నాట్య సంప్రదాయంలో నాట్యకళను పోషించేటంత వరకే సంగీత సాహిత్యములు ప్రయోగింపబడుతున్నాయి. ప్రధానంగా నాట్యకళలో సంగీతంలోని గమనసౌందర్యాన్ని మాత్రమే ప్రముఖంగా స్వీకరింప బడుతూఉంది.

విధిభాగవతములు, తోలుబొమ్మలాటలలోని సంగీతం విశేషంగాఉన్నా రాగతాళ ప్రయోగంలో తగినంత ప్రామాణికత ఉన్నట్టు కనపడదు. పోతే నాటక సంగీతంలో పద్యపఠనానికి ప్రత్యేకశ్రద్ధ ఉంటూ సంప్రదాయ రాగాలను గానంచేస్తున్నా పాటకులుగా గుర్తింపబడుతున్న ఆ నటుల సంగీతంలో నిగ్రహంగాని హరిరాగ పరిజ్ఞానంలో స్వచ్ఛతగాని ఉన్నట్టు కనపడదు.

శ్రీత్యాగరాజస్వామి అవతరణతో కర్ణాటక సంగీతసంప్రదాయంలో విశేషమైన అభివృద్ధి వచ్చింది. శ్రీత్యాగరాజస్వామికి పూర్వమే శృతిలయ మర్మములను తెలియబర్చే సంగీతశాస్త్రం

అపారంగా ఉన్నా రాగతాళ ప్రయోగంలో లక్ష్యరూపమైన స్వరరచన కీర్తన విధానంగా ప్రాథమిక లో శ్రీత్యాగరాజస్వామినుండే ప్రారంభం అయినదని చెప్పవచ్చును. అంతేకాకుండా శ్రీముద్దు స్వామి దీక్షితులు, శ్రీత్యాగమాస్త్రి మొదలగు పలువురు వాగ్గేయకారుల ప్రతిభావంతమైన రచనలతో ఒకనూతనమైన సంగీత సంప్రదాయం యేర్పడి ఈనాటి సంగీతకచేరివిధానంగా పరిణమించింది.

నిర్దుష్టమై వివిధరాగతాళములతో గమక స్ఫూర్తికలిగి భక్తిరసోద్దీపనములైన త్యాగరాజాది వాగ్గేయపరుల కీర్తనలు పండితపామరులలో ఆతాల వృద్ధ పర్యంతము ప్రచారం పొంది మిక్కిలి ఆదరణ పొందడం జరిగింది. అంతేకాకుండా శాస్త్రీయ సంగీతం అంటే త్యాగరాజకీర్తనలే అనే అభిప్రాయం ఏర్పడింది. ఈ కీర్తనలకి భిన్నమైన యితర సంగీత రచనల యడల చిన్న చూపు ప్రారంభం అయింది.

ఈ పరిస్థితులలో శ్రీ నారాయణదాసుగారి అవతరణ జరిగింది, శ్రీ దాసుగారిది అపూర్వమైన వ్యక్తిత్వం. సంగీత సాహిత్యములలోనేకాక, బహుభాషాపాండిత్యం మధురవచోనైపుణ్యమూ, విశిష్టమైన కవితాశక్తి విశేషమైన లోకజ్ఞత నిరంతర భావస్వాంత్ర్యముగల దాసుగారి ప్రతిభ సంగీత సంప్రదాయశ్రీ పరిధిలో యిమడలేక పోయింది.

శ్రీ దాసుగారి ప్రతిభావ్యుత్పత్తులకు అనుగుణ్యమైన కళాస్వరూపం అవసరం అయింది.

సంగీత సాహిత్య నృత్యకళలను సమన్వయ పరుస్తూ భగవద్గుణగానానికి అనుకూలమైన కళారూపంగా “హరికథ” గా అవతరించింది.

“గీతవాదిత్ర నృత్యనాంత్రి భిన్నం గీతముచ్యతే” అనే నిర్వచనాన్నిబట్టి ‘హరికథ’ అనే కళారూపం

ఏకముఖమైన కళాస్వరూపాలన్నింటిలోకి సంపూర్ణమైనదని గ్రహించ వచ్చును.

శ్రీ నారాయణదాసుగారినుండి సర్వాంగసుందరంగా అభివ్యక్తమైన “హరికథ” కి పూర్వరూపమేదై నా ఉందాలేదా అనే జిజ్ఞాస కలుగుతుంది.

ఈ హరికథా విధానం దక్షిణదేశంలోనూ మహారాష్ట్రదేశంలోనూ కూడా ఉంది. దేశంలో ఇతిరరాష్ట్రాలలో కూడా ఉండవచ్చును.

దక్షిణదేశంలో హరికథాకాలక్షేపాలలో వివిధ వాగ్గేయకారుల, వివిధభాషలలో భక్తుల భక్తికీర్తనలు గానం చేయబడుతూ, రామాయణాది పద్యాలలోని శ్లోకములు కథా సందర్భాన్నిబట్టి ఉటంకించబడుతూ ఉంటాయి. అంతేకాని ప్రత్యేకించి హరికథా విధానాన్ని అనుసరించి రచింపబడిన కావ్యము లేవి ఉన్నట్టు కనపడదు. ఏమైనా దక్షిణదేశంలోని ఈ హరికథా కాలక్షేపాలు దాసుగారికి పూర్వం నుంచి ఉన్నదీ లేనదీ. ఒకవేళ ప్రాచీనంగాఉన్న పక్షంలో శ్రీ దాసుగారి యడల వాటి ప్రభావం ఎంతవరకు ఉన్నదీ విజ్ఞులు తెలియజేయ వలసిఉంది.

ఒరిస్సాలో ప్రచారమైన ఒకవిధమైన యజ్ఞగాన ప్రభావంతో శ్రీ దాసుగారి “హరికథ” వ్యక్తమయిందని పెద్దలు చెప్పగా విన్నాను.

అంతేకాకుండా మనకు అనుశ్రతంగా పురాణ ప్రవచనంచేసే సంప్రదాయం ఉంది, నాట్యసంప్రదాయం ఉంది. అనేకమంది భక్తుల భజన కీర్తనలు ప్రచారంలో ఉండనే ఉన్నాయి. విభిన్నరూపములుగా ఉన్న ఈ కళాస్వరూపాలన్నీ శ్రీ దాసుగారి హరికథా గానం యొక్క ప్రాతిపదికలుగా కూడా ఊహించవచ్చును. ఈ విధమైన జిజ్ఞాస, శ్రీ నారాయణదాసుగారు హరికథా పితామహులుగా గ్రహించడంలో ఖాధకంగా ఉంటుందని అనుకోను.

అసాధారణ ప్రతిభావ్యుత్పత్తులుగల దాసుగారు నృత్య గీత వాద్యములు హరికథకు సమన్వయ పరచడంతో “హరికథ” సర్వాంగసుందరమైన కళారూపంగా పరిణమించి ప్రామాణికత సంతరించుకొంది.

కేవల సంగీతాన్ని ఆనందించడానికి కొంత పారిశాపిక జ్ఞానం, రసజ్ఞత, అభ్యాసం అవసరం. అదేవిధంగా నాట్యకళ విషయంలో కూడా. ఆయితే కథా సంవిధానాన్ని అనుసరించి సంగీత సాహిత్యములు నృత్యము సమన్వయ పరచడంతో హరికథ పండితులలోనే కాకుండా, పామరుల్లో కూడా సుబోధకమై రాగతాళములు, నృత్యము సార్థకంగా ఆనందించడానికి అవకాశం కలిగింది.

దక్షిణదేశంలో కేవల సంగీతకచేరీలు, నాట్య ప్రదర్శనలు బహుకాలంగా ప్రచారం అవడంతో అక్కడ జనసామాన్యంలోకూడా ఆ యా కళలను ఆనందించే రసజ్ఞత పెంపొందింది. కాని తెలుగు దేశంలో జనసామాన్యంలో హరికథ ఆకర్షించినంత విరివిగా సంగీత సభలు గాని నాట్యప్రదర్శనలుగాని ఆకర్షించ లేదని చెప్పవచ్చును.

ప్రజాతామూల్యంలో యింతటి ప్రచారాన్ని కలిగించినా సంప్రదాయ అగ్రహం కలిగిన సంగీత విద్వాంసులు హరికథాగానం విషయంలో తగినంత ప్రామాణికతను గుర్తించక పోవడమే కాకుండా శ్రీ నారాయణదాసుగారివంటి వాగ్గేయకారుల విషయంలోకూడా భాదాసీవ్యత వహించడం జరిగింది. ఈ పరిస్థితిని శ్రీ దాసుగారు అతినిర్లక్ష్యంగా ఎదుర్కొన్నారు. సరిగమలు పారాయణచేసే ప్రతిచాందసుడు. పండిత వేషంవేసుకొని ప్రదర్శించే వేషం దాసుగారికి వేడుక కలిగించేది. రసదృష్టిగాని నవ్యతగానిలేని సంప్రదాయ సంగీత విద్వాంసులను అపహాస్యభాజనులుగాచేసి రెచ్చగొట్టేవారాయన.

ఇది ఎంతవరకు వెళ్లొందంటే సమకాలిక సంగీతజ్ఞులనేకాకుండా సంగీతకళలో యుగకర్తగా భావింపబడుతున్న త్యాగరాజస్వామి విషయంలో కూడా శ్రీదాసుగారు వేళాకోళపు ధోరణినే అవలంబించేవారని ఈ క్రింది ముచ్చటవలన తెలుస్తుంది. ఈ విషయం ఒక జనశృతిగా మాత్రం ఉంది. ఎంతవరకు యధార్థమో తెలియదు.

శ్రీదాసుగారి యడల ఎంతో మెప్పుడల కలిగిన పండితకవులు ఒకరు శ్రీదాసుగారిని ప్రశంశిస్తూ కొన్ని పద్యాలు రాసి వినిపించారట. అందులో ఒక సీసపద్యంలో దాసుగారిని భాషాపాండిత్యంలో అనంతుడనీ, నాట్యశాస్త్రంలో భరతుడనీ, సంగీతంలో త్యాగరాజంతవాడనీ క్లాఫించేరట. ఆ పద్య పాదం వినగానే దాసుగారు ఆగమని నవ్వుతు అన్నారుట.

“అవురా ఆరుమాసాలు సాముచేసి ఆడదాని మీదికి యుద్ధానికి పోయేడట. అలా ఉంది. యింత వాణ్ణి నన్ను పట్టుకొని రానురాను త్యాగరాజుతో పోల్చేవేమిరా నా భర్తం” అన్నారుట.

వైమాటల్ని బట్టి శ్రీదాసుగారి ఆత్మవిశ్వాసం ఎంతటిది? అన్న విషయం మాత్రమే మనం గ్రహించవలసి ఉంటుంది.

సంప్రదాయ సంగీతంలో కీర్తనరచనా విధానాన్నిబట్టి పరిశీలిస్తే శ్రీదాసుగారు హరికథతో ప్రవేశపెట్టిన ‘మట్టు’ ఒక విశిష్టమైన సంగీతరచనగా అర్థం అవుతుంది.

సంప్రదాయ సంగీత కీర్తనలో రాగపోషణ ప్రధానంగా ఉంటుంది. వివిధ సంచారములతో, గమన స్ఫూర్తితో కీర్తన రచన చేయబడి, లయ అంతర్యాహినిగా ఉంటుంది. సాహిత్యం రాగ భావాన్ని అనుసరించి ఒదిగి ఒదిగి ఉంటుంది.

కీర్తనలో మాటమాటగా తెలియకుండా రాగంతో సాగిపోతు ఉంటుంది. ఆ కారణంచేత కీర్తనలో రసనిష్పత్తి రాగాన్ని ఆశ్రయించి ఉంటుంది.

హరికథమట్టులో సంగీత సాహిత్యములు సమాన స్థాయిలో నడుస్తాయి. అంతేకాదు పరస్పర పోషకంగాఉంటాయి. గమనసౌందర్యంతో సంగీత సాహిత్యములు తూగుతూ నడుస్తాయి.

రసనిష్పత్తికి రాగతాళములు, సాహిత్యమే కాకుండా నృత్యంయొక్క ప్రాముఖ్యతని శ్రీదాసుగారు గుర్తించడం వలన ప్రతి ‘మట్టు’ కూడా నృత్యానుగుణ్యంగా రూపొందించ బడింది.

శ్రీదాసుగారి ‘మట్టు’ గానం చేసేవారు ఈ విషయాలన్నీ గ్రహించడం అవసరం, కాని పక్షంలో వారి సంగీతానికి న్యాయం చేయడం జరగదు.

ముఖ్యంగా మట్టులో వారు ఉద్దేశించిన విరుపులు అర్థంచేసుకొని మృదంగము మొదలగు తాళవాద్యములు అనుసరణ క్రమాన్నిముందుగానే నిర్ణయించుకోవడంఅవసరం. ‘మట్టు’లో ముఖ్యంగా నృత్యాన్ని మనస్సులో పెట్టుకొని అనేక నడకలు సమకూర్చబడి ఉన్నాయి. ఆ యా కారణాలచేత గాయకులు దాసుగారి మట్టుని గానం చేయడంలో ఎంతో రసదృష్టిని పెంపొందించు కొనవలసి ఉంది.

నవరసములను పోషించడంలో రాగముల ప్రాముఖ్యత శాస్త్రజ్ఞులచేత గుర్తింపబడినదే. అయితే త్యాగరాయుడి వాగ్గేయకారుల కీర్తనలు కేవల భక్తిరసోద్దీపితములు మాత్రమే. శ్రీదాసుగారు కథా సంవిధానాన్ని అనుసరించి వివిధరాగములను సమర్థంగా వివిధరసములను పోషిస్తూ కీర్తనలను రచించేరు. దగ్గరగా ఒక శతాబ్దికాలంనుండి రసజ్ఞుల

హృదయాలలో శ్రీ దాసుగారు గానంచేసిన “మట్టు” చెరగని ముద్రవేశాయి.

పోతనగారి భాగవత పద్యములు శ్రీ జయదేవ కవి ఆష్టపదులు శ్రీ నారాయణశిర్డూల తరంగాలు రామదాసు కీర్తనలు ప్రజలలో ఎంతప్రచారాన్ని పొందాయో శ్రీ దాసుగారి మట్టుకూడా అంతటి ప్రచారాన్ని పొందేయి.

రుక్మిణీకల్యాణంలోని “లేజవ్వనంపుపసందు” “సామికావదేమిరా యోసర్వాంతర్యామిరా” సీతాకల్యాణంలో “తపసిమిన్న నీరాకచే ధన్యుడ నైతి” “నాకులనతి జెరువ నేగినాడవా భదవా” “వెదకి రావె వేవేగపోవె” “సీతారాముల కున్న పరస్పర ప్రీతిదెల్పతరమా” “పెండ్లికొడుకు లును పెండ్లికూతులును వెలుయుసభ భళిరా” “కన్నవార లెంతధన్యులో” సుందర కాండలో “అమ్మనీవే సీతవా” మార్కండేయలో బాలచంద్ర యేల పాదంబులిడవా” హరిశ్చంద్రలో “జాతి చెరచెగాని నానీతిచెరువగలదావిధి” సావిత్రిలో అవును “నీవే నానాధుడవు” జానకీ శపథంలోని “ఏయూరు ఎవ్వూరు తనయులు” వినుమందు “మాయూకు” మొదలైన మట్టు ఏనాటికీ రసిక లోకానికి తన్మయత్వాన్ని కలిగించే సంగీతరచనలు. ఆ యా మట్టు గానంచేసే కథకులు శ్రీ దాసుగారి కళాహృదయాన్ని అర్థంచేసుకొని గానం చేయడం అవసరం.

అయితే శ్రీ దాసుగారి శిష్యపరంపరలో వారి వ్యక్తిత్వాన్ని అనుకరించినంతగా వారి కళాసంప్రదాయాన్ని సాధన చేస్తున్న వారలు అరుదు అయి పోయే రనిపిస్తుంది. నేడు పలువురు హరికథకులు తమ హరికథాకాలక్షేపాలలో రక్తి కలిగించక పోలేదు. అయితే శ్రీ దాసుగారు సృష్టించిన నృత్యగీత వాద్య సమ్మేళనతో కూడిన ఉత్తమ సంప్రదాయాన్ని నిలబెట్టే అర్హత చాలావరకూ లోపించిందని చెప్పవచ్చును.

కొందరు కేవలం పాటమీదే ఆధారపడు తున్నారు. మరికొందరు కేవలం కాలక్షేపం కబుర్లతోనే కథ కంచికి పట్టిస్తున్నారు. నేడు హరికథా కాలక్షేపాలు శుష్కరాజ్ఞీయ ఉపన్యాసాల లాగ బోలో స్వతంత్ర భారత్ కీజై, గాంధీమహాత్మాకీజై అనే నినాదాలు తెప్పించి కళాపరంగా ఆనందించడానికి ఏమి మిగలకుండా ఉంది. కొన్ని కాలక్షేపాలు చవకరకం సాహిత్య ప్రసంగాలలా పరిణామించేయి.

ప్రజలను ఏదోవిధంగా ఆకర్షించడమేకాదు ఆ ఆకర్షణ ఉత్తమ కళాసంప్రదాయాన్ని అనుసరించినప్పుడే ఉత్తమకళారూపంగా “హరికథ” కాళ్ళితంగా నిలుస్తుంది.

With Best Compliments

FROM

SRI LEELA MAHAL

VIJAYAWADA ★ GUNTUR ★ VISAKHAPATNAM

K. P. V. Shaik Mohamed Rowther & Company,

Shipping, Clearing & Forwarding Agents, and Stevedores.

**41, LINGHI CHETTY STREET,
MADRAS - 1**

POST BOX No. 1264.

PHONE 22761 (5 Lines.)

Branches at :

Nagapattinam, Kakinada, Masulipatam, Guntur and Karaikal.

Agents For :

The Scindia Steam Navigation Co , Ltd., Bombay.
The Shipping Corporation of India Ltd. Bombay-
The Jayanti Shipping Company Limited, Bombay.
The United States Navigation Co., Ltd., New York.
The United Arab Maritime Co., Alexandria.
Esso Standard Eastern Inc.

Coastal and Overseas Service.

Regulr cargo service to Coastal Ports of India/Burama.
India — U. K/Continent
India — Black Sea
India — U. S. A
India — Far East
India — Australia

Passenger and Cargo Service.

Madras/Singapore
Madras/Andamons

జీవిత సంగ్రహము

— శ్రీ వాజపేయయాజుల వేంకటరమణయ్య

కం॥ శ్రీ నారాయణ దాసుని
గానవిశారదుని యక్షగానాఖ్య కళా
జ్ఞాననిధి విమల చరితము
శ్రీ నారాయణుఁ డొకండె చెప్పంగ నేర్చున్.

అ॥ వె॥ ఆతఁడెన్ని విద్య లభ్యాస మొనరించె
నన్ని విద్యలందు నారితేరి
నట్టివారె కాని యమ్మహామహుగాధఁ
జెప్పఁజాల రొరులఁ జెప్పనేల?

చంపక మాలిక.

అతని కతండె సాటియగు
నాంధ్రుల భాగ్యపుఁ బంటయై బృహ
స్పతి సమబుద్ధిశాలియయి
వాగ్జిత సర్ప కులాధి నాధుడై
చతురత యక్షగానకృతి
సంచయమున్ రచియించి శిష్యసం
తతికవి నేర్పి సర్వజనతా
ఘనతోషణరీతిఁ దత్కృతి
ప్రతీని బాడి యాడఁదగు
పద్ధతిఁ దా నొనరించి చూపి గ
ర్వితమతులై న పండిత కవీశ్వర
గాయకరత్న గర్వప
ర్వతపవియై విదేశ కవి పండిత
సన్నతిఁ గూడఁ గాంచి సం
తత భగవత్పదాబ్జ యుగదత్త
మనస్కుడుగా జెలంగి సం

స్కృత ముఖనైకభాషల విశేషముగాఁ
గృహిఁజేసి యన్నిటన్
గృతమతియై కృతార్థుడయి కీర్తి
లతాంగి మనోహరుండునై
యశుల విరాగియై యశుల
కందని బ్రహ్మపదార్థమందు కా
శ్వతముగనుండు నా ఘనుని
చారు చరిత్రముఁ జెప్పకకృమే?

అయినను నారాయణదాసు వంటి పుణ్యశ్రోకుల
చరితంబు రచించుట పాపక్షయ కారణం బగును.
కాన నందులకు గడంగితిని.

శ్రీ నారాయణదాసుగారు భారద్వాజస
గోత్రులు. అన్యగోత్రులందుఁగూడ శాదిభట్లగృహ
నామము గలవారు దివిల ద్రావిడులందు గలరు.
అందుచేతనే శ్రీదాసుగారు “శ్రీమదజ్ఞాడాదిభట్ల”
యని వ్రాసికొను నావశ్యకత యేర్పడియె.
శ్రీవేంకట చయనిగారు దాసుగారి జనక పాదులు.
వీరు పండితులు, పౌరాణికులు, భాస్కరారాధ
కులునై విరాజిల్లుటయేకాక దేవభాషయందు
“ధనంజయ విజయ” మను మహాకావ్య కర్తయై
రాణించినారు. కాని యాశ్చరి ఖలమగుటఁ బ్రచా
రమునలేదు. వేంకట చయనిగారు “బొడ్డమడి”
యను తమ పొలమున నొకమూయి శ్రవ్వించునెడ
నెప్పటికిని జలదర్శనము గాకపోవుటచే నువర్ణముఖ
యందు సుస్మాతులై వార్షికేల గంటమూనియొక

శాశ్వతమువై గర్భముగూర్చి ముతించుచు నొక
యష్టకంబువ్రాసి యానూతి వద్దకువచ్చి యెనిమిదవ
శ్లోకంబు పఠించునప్పటికి జలావిర్భావ మయ్యెనట.
దీనింబట్టి యాఘనుండమోఘ పచస్కుండని తెల్ల
మయ్యెడిని.

వేంకట చయనిగారి కొకప్పుడు తయవ్యాధి
పట్టుకొనగా శాస్త్రారాధనమున దానిఁబోగొట్టు
కొనినది. ఆ సమయమున వీరి ధర్మపత్ని నరసమాంబ
గర్భపతియైయుండి శ్రీదాసుగారిని ప్రసవించెనట.
అదికారణముగా వేంకట చయనిగారు కుమారునకు
సూర్యనారాయణయని పేరు బెట్టిరట. ఇంటనంద
లును శ్రీదాసుగారిని సూరన్న యనియు, సూని
యనియు బిల్పుచుండెడివారట. కాలక్రమంబున
జెరిగి పెద్దయై యాసూరియే సర్వ జగన్మనో
హరులై శ్రీ నారాయణదాసుగారై విరాజిల్లిరి.

ఒకప్పు డజ్ఞాడకొక యతిశ్వరుఁడు రాగా
నాస్వామిని దర్శించుట కనేకులు పోవుచుండుట
చూచి శ్రీదాసుగారుకూడ రెండు పువ్వులుగైకొని
స్వామియొద్దకేగి వానిని సమర్పించి సమస్కరించి
రట. ఆస్వామి శ్రీదాసుగారిని చూచినతోడనే,
యీతండు మహావిద్వాంసుండును, మహాభగవ
ద్భక్తుండును కాగలడని పలికి రెండనంటి పండ్లను
తోక్కెనై ఒక కాటిని ప్రసాదించిరట. తరువాతఁ
గొంతకాలమునకు ఆ సన్యాసి యూహించినట్లు
దాసుగారు మహావిద్వాంసులుగను మహాభక్తు
లుగను విరాజిల్లి యనేక యక్షగాన ప్రబంధములను
రచించి, వానిని మహాసభలలో వ్రాడి యాడి
యనేక లక్షల జనులకు శ్రోత్రాక్షిపర్వం బొనర్చి
వారలఁ బ్రవృత్తులనొనర్చి ప్రహ్లాద నారద పరాశరా
దులకుం దులయైన భగవద్భక్తు లనిపించు కొనిరి.

ఒకనాడు వేంకట చయనిగారు సువర్ణముభి
నదీతీరంబున తమకుగల యొక భూఖండమును

దున్నిధిచి వంగనారు జాతించు చుండగా శ్రీదాసు
గారు బాలుండయ్యు “నాయనగారూ! మీరు కడు
శ్రమపడి వంగనారు నాటించుచున్నారు. కాని
వరదలు వచ్చినచో నీ నారంతయుఁ గొట్టుకొని
పోవునేమో” యన నాయకుభ వాక్యంబులకుఁ
దండ్రుగారు కుపితులై శ్రీదాసుగారిదిట్టి జుట్టు
పట్టుకొని వంచి వీపువై నాలుగడచి యేటిలోబడ
ద్రోసిరట. శ్రీదాసుగారంతట నేడ్చుచు నొడలు
గడిగికొని తల్లియొద్దకు బోగా నామెయోదార్చె
నట. అమ్మరునాడేటికి వరదలువచ్చి యానా
రంతయు గొట్టుకొని పోయెనట. వేంకట చయని
గారావార్త నాశించి కుమారుని వాక్సుద్ధి కాశ్చర్య
పడి “నాయనా నీవెప్పుడిట్టి యపకృతనపు” మాట
లాడ వద్దని బోధించి యాతని మిగుల లాలించిరట.

శ్రీదాసుగారు సుందర దృఢగాత్రులు. శీత
వాతాతప వర్షంబులకు జంకనివారు. దబ్బపండు
పంటి మైచాయ గలవారు. సమవిభక్తాంగులు.
మందహాస భాసుర ప్రసన్న వదనులు. మహావృతం
బుల నవలీల నెక్కుటకుగాని వాపీకూప తటా
కాదుల వెరపింతయులేక యూదుటకుగాని వెను
దీయని ధైర్యము గలవారు. గొప్పబుద్ధిబలంబును,
నసాధారణశక్తియు. సమిత పరిశోధనా శక్తియు
గలవారు. పట్టుదల గలవారు. భూతదయ కలిగిన
శాంత స్వభావము గలవారు. సహజ సంగీత
సాహిత్య పారంగతులు. ఉభయభాషలలో నసమా
నాకుకవిత్వ రచనా ధురంధరులు. వేయేల, వీరా
దర్శ పురుషులనందగును.

అప్పటి విజయనగరము కేవల విద్వాంసగరముగా
నుండెననుట యతిశయోక్తాదు. పురంబున
నెచ్చటఁ జూచినను పండితసభలే. ఎందుజూచినను
వీనుల విందగు పాటకచ్చేరీలే. మనోరంజకములగు
శాస్త్ర వాదముల తోడను. నేత్రోత్సవంబులగు

నాటకముల తోడను భజనల తోడను వివిధదేవోత్సవములతోడను నగరము మార్పొగ్గు చుండెను.

శ్రీదాసుగారు బడిలో నేర్చుకొను విద్యకంటె నగరంబునఁ జూచియు వినియు నధిక విద్యను నేర్చుకొనిరి. బడి పరీక్షలలో ఫస్టుమార్కులకై ప్రయత్నింపక దాసుగారు పండిత సదస్సులకు గానసభలకును హాజరై పండిత గాయకులను అనుకరించుచుఁ తాడి వారికంటె నెక్కుడు చాకచక్యమును క్రావ్యతను బ్రకటింపఁ జొచ్చిరి. కాలేజీలో నెపుడైన నుపాధ్యాయులు రాకుండిన విద్యార్థులెల్లరు శ్రీదాసుగారి చుట్టునుమూగి వారి పద్యములను పాటలనువిని మిక్కిలి యానందించు చుండుట పరిపాటి యయ్యెను.

మొత్తమునకు శ్రీదాసుగారెంత నిర్లక్ష్యముగా జడివినను 1883 లో మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్షలో సుత్తిర్లులైరి. ఈ విద్యార్థిదశయందే శ్రీదాసుగారికి శ్రీగురజాడ అప్పారావుగారును, శ్రీగిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారును మిత్రులైరి. ఆ కాలముననే కాలేజీ ప్రిన్సిపాలు శ్రీచంద్రశేఖరశాస్త్రిగారు స్వర్గస్థులుకాగా శ్రీదాసుగారు ఆశువుగా చక్కని పదబంధమును, భావమును గల పద్యములను తెప్పి తమ గురుభక్తిని వెల్లడించుకొనిరట.

అంగ్ల విద్యకు స్వస్తి చెప్పిన తరువాత శ్రీదాసుగారు పవలే కాక రాత్రులందుగూడ తమ స్వగ్రామమగు నజ్ఞాడలో స్వగృహంబున నాముదపు దీపము నొద్దఁ గూర్చుండి నిద్రాదూరులై యెన్ని గ్రంథముల బఠించిరో చెప్పజాలము. వారి విద్యాసక్తి యట్టిది. తగిన మేధాశక్తి సంపదయు వారి కభియుండుటచే సంస్కృతాంధ్రములందే కాక ఉర్దూ, ఫారసీ, అరబ్బీ మున్నగు నితర భాషల యందుగూడ వారు తగినంత పాండిత్యమును సంపాదించి యా యా భాషలయందలి సారస్వతంబునం

గల రసంబును గూడ నాకంఠంబుగఁ గ్రోలి తమ విజ్ఞానంబునకొక నూత్నమగు వన్నె రమకూర్చుకొనఁ జాలిరి.

శ్రీదాసుగారు తమ యిరువదవ యేటనే హరికథ శెప్పనారంభించిరి. ఛత్రపురమున దాసుగారు పండిత పామర రంజకముగా కథాగానము చేసిన యనంతరము బరంపుర నివాసియు, పేరెన్నికగన్న న్యాయవాదియునగు శ్రీజయంతి కామేశంపంతులుగారు శ్రీదాసుగారిచే ద్రువచరిత్రమును తాడించుకొని విని యెదు రూప్యములనిచ్చిరట. దానికే దాసుగారు పరమానంద భరితులుకాగా పిమ్మట దాసుగారు అంజరిష చరిత్రమును వ్రాసి శ్రోతృజన రంజకముగా తాడిరి. అంతట పంతులుగారు దాసుగారికి సింహతలాటములను వేయించి కాలువుల నొసగి ఆరువందల రూప్యముల నిచ్చిరట. నాటినుండియు పంతులుగారును, దాసుగారును సోదర ప్రేమతో నుండిరట

జూటికా ప్రశంస

విజయనగరమహారాజుగారి దివానగు శ్రీపెన్తన్న జగన్నాథ రాజుగారు వీరికా పురాధీశ్వరులగు గంగాధర రామారావుగారికి మిక్కిలి ప్రియమిత్రులు. జగన్నాథరాజుగా రొకనాడు తమవీధి యరుగుపై గూర్చుండి చారినేగు శ్రీదాసుగారి నీక్షించి పిలిచి “జుట్టుతాగుగ దువ్వినాడవు. పితా పురరాజుగారి కొక పరిచయలేఖ నిచ్చెదను. అచ్చటి కేగి నీ కథ రాజుగారికి వినిపించెదవా” యన “చిత్తమల్లే” యని శ్రీదాసుగారు విలాసముగా నుత్తర మొసంగిరి. అంతట దివానుగారు శిఫారసుత్తరము వ్రాయించి దానిపై దమ ముద్రవేయించి దాసుగారి చేతినిడుచు “వెడలెదవుగాని యచ్చట నీ జుట్టు జాగ్రత్తగ జూచుకొన వలయుఁజూచు”

For
**STEEL STRUCTURES. FERROUS AND NON-FERROUS
CASTINGS AND MACHINING WORKS**

Manufacturers of :
BARBED WIRE

CONTACT :
**KOWTHA BUSINESS SYNDICATE (K. B. S.)
PRIVATE LIMITED.**

95, BROADWAY, MADRAS-1

PHONE : 21817

FACTORY :
INDUSTRIAL ESTATE, A-1 UNIT, PADAMATTA (KRISHNA DT.)

PHONE : 6327

Registered Office :
KOWTHA BUILDINGS, GOVERNORPET, VIJAYAWADA

PHONE : 6315

యని మందస్మితముతో హెచ్చరించిరి. బ్రాహ్మణులపై కోపము వచ్చినప్పుడు వారి జుట్టు కోయించి పంపుట గంగాధరరావుగారి కలవాటు. “మాజుట్టున కెంత మాత్రము భయములేదని శ్రీరాసుగారు హేలగా నుడిచి యుత్తరము గైకొని పీఠికాపురమునకేగి యచ్చటి కుక్కురేశ్వరాలయమున నొక హరికథను చెప్పి యచటి దివానును మెప్పించి కోటలోని కావ్యానింపబడి రెండు హరికథల గానముఁ జేసెను.

అంతట రాజుగారు శ్రీరాసుగారి ప్రతిభా విశేషములను గొనియాడి పేరన్నగారి ప్రక్కపాట లడ్డుపై వన్నీరు చల్లినట్లున్నదని ప్రశంసించిరి. తరువాత నొకనాడు రాజుగారు పేరన్నగారిని శ్రీరాసుగారిని ఆస్థానమునకు బిలిపించి సగౌరవంబు గూర్చుండ నానతి నొసంగి సేవకునింబిలిచి కైజానుం దెమ్మనిరి. అదివిని శ్రీరాసుగారు జగన్నాథరాజుగారి “జాటికా ప్రశంస” నొకమారు స్మరించి మందస్మితవదనార విధములై కూర్చుండిరి. అంతట శ్రీరాజుగారు ప్రశంసా పూర్వకంబుగ నక్కజారు మీదుగా మూడువందల రూపాయలు శ్రీరాసుగారి దోఁటబోసి “మీకు సంతుష్టియా? అసంతుష్టో ద్విజో నష్టః” అనిరి. అందుకు శ్రీరాసుగారు “సంతుష్ట ఇవపార్థివః” అనిరి. అందులకు రాజుగారు హెచ్చుగవచ్చు నప్పుఁ బట్టజాలరైరి. మఱియు నొక యమూల్యమగు కాలువను శ్రీరాసుగారిపై గప్పుచు “దీని నేను కలకత్తా నగరమున కేగి నప్పుడు కొంటిని. నేడు పాత్రులగు మిమ్మువల కరించితిని. సంతుష్టియా?” యనిరి. అందులకు రాసుగారు మందస్మితముతో “మహాప్రభూ! నాకెప్పుడును సంతుష్టియే. ఒకరన్న మాటపై నొకమాట యనుట నా స్వభావము. అది నేను తప్పించు కొనఁజాల నై తిని. తమింపవలయు ననిరి.

దానికి రాజుగారు మిక్కిలి సంతోషించి “ఇట్టిభావ మానమును మీకు వార్షికముగా నిచ్చెద” మనిరి.

ఒకనాటి కాకినాడ గానసభలో రాక్షాదాత్య గాయకుఁ జొకడు వల్లవి బాడును దారుణంబగు వనహ్యంబగు రణగుణధ్వనిఁ జేయుచుండ శ్రీరాసు గారచ్చటికి వచ్చి కొంతతడ వాగానమును విని తమ ప్రియశిష్యుడైన శ్రీవాణపేయయాజుల సుబ్బయ్యతో “ఓరి! సుబ్బా! ఆ మువ్వరచ్చట నేమి చేయుచున్నారురా” యని వల్లవిఁబాడు గాయకుని జూపుచు నడిగిరి. అందుకు శ్రీసుబ్బయ్య గారు “స్వామీ వారు సంగీతముఁ బాడుచున్నా” రని సవినయంబుగ విన్నవించెను. అదివిని శ్రీరాసు గారు “అ! ఏమంటివి! వారు సంగీతము బాడు చున్నారా? తిన్నగా బరికించితివా? అది సంగీతమా? గ్రుద్దులాటయా?” యనిరి. అది యాలకించి సమీపస్థు లెల్లరును కడుపుబ్బ నవ్వ నారంభించిరి. గాయకునకు సభారంజనమే కర్తవ్యముగాని పెద్ద గడబిడ యొనర్చుచు వాతరోగమున నేలబడి తన్ను కొను గొడ్డువలె గింజుకొని సకలాంగ వైకల్యముఁ బ్రకటించుట పాడిగాదని శ్రీరాసుగారి యభిప్రాయము.

ఒకప్పుడు రాజమహేంద్ర నివాసియగు నొక సంపన్న గృహస్థుఁడు శుభకార్య సందర్భమున శ్రీరాసుగారిని, బెంగుళూరు నాగరత్నము నాహ్వానించిరి. నాగరత్నము కూడ తన పాటకు రమ్మని సగౌరవముగ వర్తమానము చేసియుంటుండే శ్రీరాసు గారేగి నాగరత్నముపాట కొంతసేపువిని “బాలా మణి! తరించితి” వని యభినందించి తిరిగి వచ్చుచు తమ ప్రియశిష్యుడగు శ్రీవాణపేయ యాజుల సుబ్బయ్యతో “చూచితివా ఆడుది జావళి కాని కృతిగాని పాడునప్పుడెంత సొగసుగా నున్నదో. వల్లవి పాడునప్పు డట్లున్నదా” యనిరి.

శ్రీరామకావ్యమును పఠించి, పంతులుగారి మేడ మీద నొకయష్టావధాన మొనర్చిరి. టిక్కెట్లు పెట్టగా నానాడు బిడ్డులుపోగా దాసుగారికి నూట యెనుబది రూప్యములు మిగిలినవట్టి. ఆ నాడు శ్రీదాసుగారు రెండు చేతులతో రెండు తాళములను వైచుచు బల్లవిఁచాడి సభాస్థానంబున నెక్కుడుగ రంజించిరట.

ఒకమారు శ్రీదాసుగారును జేరన్నగారును, బ్రక్కవాద్యముల వారిని వెంటబెట్టుకొని మహారాజుగారి భవనమునకేగిరి. దాసుగారు చందనద్రవ దిగ్గాంగులై కన్నులకంఠనంబు వెట్టుకొని నుడుట తిలకంబుదిద్ది జుట్టుముడికిఁ బూరిదండఁజుట్టి మేడ నొక పుష్పమాల వ్రేలుచుండ బట్టువంచె ధరించి నడుమున నొక బనారసు కంఠువా జుట్టి కాళ్ళ గజ్జలతో తేతనొక శ్రీరామపట్టాభిషేక చిత్ర పటంబు దాల్చి సభారంగమున కేగిరి. అంత దాసుగారు చేతనున్న చిత్రపటంబు నొక కుర్చీపై నుంచి దాని నొక పుష్పమాలచే నలంకరించిరి. వెంటనే మహారాజు గారిక పుష్పమాలికను గైకొని స్వయముగ శ్రీదాసుగారి మేడలో వైచిరి. వెంటనే దాసుగారు ప్రార్థన శ్లోకమును కమాచి రాగమున తాడగా రాజుగారికి “యువర్ మ్యూజిక్ ఈజ్ వెరీ స్పీట్” అని పొగడిరి.

ఒకప్పుడు దాసుగారానందగజపతి యొద్దనుల్లా సంబున పల్లవి బాడుచు నొక సంగతి వేయఁగా రాజుగారు మితిమీరిన సంతసంబున ఏదీ యింకొక సారి యా సంగతిరానిండ్నిరి. శ్రీదాసుగారు కొంచె ముగి మంద మలయానిలుం డొకసారి హాయిగ వీచుట గమనించి మలయా నిలు నుద్దేశించి ఏదీ మరొక్కసారి” యనిరి. ప్రభువు వారు సంగీత సారస్వము నెఱింగినవారును, విశేషించి శ్రీదాసు

గారి పాట వల్లించి నేర్పిన పాఠాధణ గానముకాక సహజగానమగుటచే వేసిన సంగతి మరల వేయుటకు శక్యము గాదన్న సంగతి నెఱింగిన వారగుటచే సంతసించి యూరకుండిరి.

1904 లో బెంగుళూరు నందొక గొప్ప గాయక నక యయ్యెను. దానికి భరతఖండము నలుమూలలనుండి గాయకవతంసు లాహ్వానింపబడిరి. శ్రీదాసుగారును ఆహ్వానితులై జేరన్న గారితో నచట కేగిరి. అందు దినమున కొక గాయకుని పాట కచ్చేరి జరుగుచుండెను. ఒకనాడు శ్రీదాసుగా యక్షగాన కథాకాలక్షేపము నిర్నయింపబడెను. దాసుగారి లయజ్ఞాన పాటవము బెంగుళూరి వారికి పరిచితమగుటచే దక్షిణ దేశమునఁ బనిద్ది తెక్కిన దక్షిణామూర్తి పిళ్ళెగారిని మృదంగ వాద్యమున కేర్పాటుగావించిరి. శ్రీదాసుగారానాడు రుక్మిణీ కల్యాణముఁ జెప్పు చుండిరి. కథా ప్రారంభమైన కొలఁది సేపటికే మార్దంగికుండు తనప్రాగల్భ్యమును జూపుచు లయలో దాసుగారిని మించు నట్లు వాయింప దొడంగెను. వాని యౌద్ధత్యమును గుర్తించి శ్రీదాసుగారు అంపెతాళమున నొక కీర్తన నెత్తికొని యొక గతిలో బాడుచు మరి యొక గతిలో దాళము వైచుచుండిరి. అప్పుడు పిళ్ళెగారికి మృదంగముపై జేయి పడకుండెను. శ్రీదాసుగారు నాలుగైదు విముసము లట్లుపాడి సభాధిపతులవైపు చూచి తిరిగి మార్దంగికునితో “ఏమి దక్షిణామూర్తి” అనిరి. “సామీ! జాగాదొర కుట లేదని యాత డుత్తరమొసంగెను. అంత దాసుగారు “ సరే, నాసంగతి నీకును, నీసంగతి నా కును అవగతములయ్యె ఇక నైన ఔద్ధత్యము దక్కి నరిగావాయింపు”మని జాగా వెల్లడిగావించిరి. అంత నుండి యా తండు వినధ్యంబున జాగరూకుడై వాయింపెను. శ్రీదాసుగారామీదనొక గతిలో

కాదును మరియొక గతిలో చాళము వేయుచు
 మూడవగతిలో నృత్యము చేయసాగిరి. సభవారు
 మిక్కిలి యాశ్చర్యపడి దాసుగారిని వేసోళ్ళ నుతిం
 చిరి. శ్రీదాసుగారికి నాటి నుండి 'లయ బ్రహ్మ'
 బిరుదము నలుమూలల వ్యాపించెను

1922 లో శ్రీదాసుగారి కేకలవ్య శిష్యుండును
 ఖరంపురము కల్పకోట కాలేజీలలో తెలుగు పండి
 తుఁడునునగు శ్రీవసుమతి కృష్ణమూర్తి యను సం
 గీత సాహిత్య వికారదుడు పార్వతీ పరిణయమును
 యక్షగాన ప్రబంధముగా రచించి శ్రీదాసుగారి కం
 కిత మొనర్చెను. ఆ సందర్భమున శ్రీదాసుగారు సభ
 జేయించి కృతి స్వీకృతిగావించి యా కవికి బహు
 మతు లొసంగి యాగ్రంథము నచ్చొత్తించిరి. కృతి
 సమర్పణ సమయమున కవి చెప్పిన పద్యము.

“ ఏయెడనైన నన్నుగని యే
 నభినందన మాచరింప గృ
 హ్ణాయని పల్కరించి హృదయం
 బలరించెడు నట్టి యాగురు
 ప్రాయన కాత్మకుద్దిగ దిరం
 బగు గౌరవ మాచరించు తె
 ట్లాయని చింతసేతు ననయం
 బనురక్తిని భక్తియుక్తులన్.

అనుపమమున్ స్థిరంబును
 దిగంతపరీతము నిర్మలంబునై
 తనరు భవద్యశంబునకు
 దద్దయు గౌరవబుద్ధితోడజం
 ద్రునకటు మూలుపోగటు
 లిడోయని తెచ్చితి గావ్యకన్యకన్
 వినుతిగ నాడు భక్తిమెయి
 విప్రకులర్హ భ । స్వీకరింపుమా!

ఈపద్య ములు దాసుగారికి గల శిష్యవాత్సల్య
 మును, శిష్యునకు గల గురుభక్తిని దెల్పుచున్నవి.

పూర్వ మొకప్పుడు “సుబ్రహ్మణ్యఅయ్యర్” అను
 చాడిచాత్య విద్వాంసుడురెండు చేతులతో చాళము
 వేయుచు బల్లవిఁ తాడి యాప్రజ్ఞకునై చేతికొక
 సువర్ణ ఘంటా కంకణము బహుమతిగా నంది యది
 వేసికొని విద్యదవలేపంబున అంధ్రదేశ సంచార
 మొనర్చుచు విజయనగరమునకు వచ్చెను. అపుడు
 శ్రీదాసుగారిొక సభజేయించి తత్రత్య విద్యత్సన్ని
 ధానమున వాతని ప్రజ్ఞావిశేషంబు బ్రస్తుతించి “మీరు
 మూడు నాలుగైదు తాళములతో బల్లవిఁ తాడఁ
 గలరా? యని యా విద్వాంసు నడుగ నా పండి
 తుఁడు నావలె రెండు తాళములతో బల్లవి తాడిన
 వారిని నేనెందుచు జూచియుండలేదు. ఎక్కడ
 నై న నున్న యెడల నా ఘంటా కంకణంబు దీసివై
 చెదనని “ పల్కెను. అంతట శ్రీదాసుగా రచంచల
 ధారణా జలంబున నైదు తాళములతో నల్లనబల్లవిఁ
 తాడి వినిపింప నాశ్చర్యచకితుఁడై తన వీర ఘంటా
 కంకణంబును విసర్జించి శ్రీ దాసుగారికి నమస్క
 రించెను. అప్పటినుండియు దాసుగారికి “పంచ
 ముఖేశ్వర” అను బిరుదము సార్థక మయ్యెను.

విజయనగరమున నేలేట జరుగు రథయాత్రో
 త్వనంబుల కేగునప్పుడు శ్రీదాసుగారు పదిరూపా
 యలు కానులుగ మార్చి మార్గమున కిరువంకల నక
 రుణంబుగ యాచించు చుండు విచ్చగాండ్రకు
 దాన మొనర్చి మిగిలిన కొలఁది కానులతో నొక
 తెంకాయ గొని యది దేవుని కర్పించివచ్చుచుండె
 డివారు. జంతుహింసను ప్రోత్సహించుట యగునని
 తోలుజోళ్ళ వాడ నొల్లకుండెడివారు. అట్టి యథి
 ప్రాయముతోడనే కొమ్ముదువ్వెనల నెన్నడు వాడె
 డువారు గారు:

కాకినాడ గానసభలో నొకప్పుడు జనులు మిక్కిలి
 క్రిక్కిరిసి కూర్చుండి యాలకించు చుండ నొక జమీం

దారుడు కూర్చున్న పెద్దలనందఱను త్రోసికొనుచు వచ్చి మున్నందు కూర్చుండి కొలదిసేపటికే లేచిపోయెను. శ్రీదాసుగారదిచూచి యాజమీందారు గారి యాదృశ్యమును సహింపజాలక యాతఁడు సభ వీడి యానతికి వెళ్ళినవెంటనే “పుట్టగనే చచ్చుబిడ్డ యీలోకమన కేలవచ్చెనో యే మనుభ వించెనో యీ యీశ్వరునికే యెరుక” యని వితర్కింప సభ వారందరు శ్రీదాసుగారి భావమెఱింగి కడుపుబ్బ నవ్వి యానందించిరి.

ఒకప్పుడు రాజమహేంద్రవరమున శ్రీదాసు గారి హరికథ విని డాక్టరు పాలకోడేటిగురుమూర్తి గారు బ్రహ్మాండమైన శ్రీదాసుగారి కంఠధ్వని కాళ్ళరపడి “అయ్యా దాసుగారూ! తమరీ వయస్సున నింతటి యుచ్చైస్వరంబున బాడుట ప్రమాద కరము. చప్పున గుండెయోగిన నాగిపోవచ్చు “నన శ్రీదాసుగారు “నాకంతటి యదృష్టమా? హరికథా కథన సందర్భమున నాప్రాణంబులా హరిలో లీన మగుట కంటె గావలసిన దేమున్న” దనిరి. మరి యొక సమయమున మరియొకరు “మీరు పెద్దలైనారు. ఈపాటికి హరికథ జెప్ప మానుకొనుటమంచి దన” నాది యైహికమైన లోకవృత్తిగాదు పరమేశ్వర గుణగానము. దీనికి విరమణమన నెట్టిది: యోవజీవ మిట్లుజరుగవలసినదె. మరణముననే దీనికి విరమణ” మని శ్రీదాసుగారినిరి.

లోకమున నందర కుండు నట్లే శ్రీదాసుగారి కిని గొన్ని యలవాట్లుగలవు ఎచ్చటికైన నేగు నప్పుడు సుశకునమున కెదురు చూడ కున్నను దుశ్శకున మొనెడల లోనికికి తులసి ప్రదక్షిణముల నొనర్చి వచ్చెడి వారు. పేరన్నగారు స్వయముగా గూర్చిన పుష్పమాలను శ్రీదాసుగారు హరికథారంభమున తామే స్వయముగఁ దమ మెడలోవైచుకొను చుండెడివారు హరికథకు చెప్పటకు బట్టు

వస్త్రము వెనుక దమ్మెవ్వరు దాకరాదు. కథాకాలక్షేపముఁ జేయునపుడు నడుమ నడుమ దాసుగారు గోక్షీరముల ద్రాగు చుండెడివారు.

“మహామహోపధ్యాయ” బిరుదమెట్టివారికిదగు నని శ్రీ అనంత వంతుల రామలింగస్వామివార డుగ “నీశ్వరునకు దక్క నన్యుల కాబిరుదము చెల్లి దనిరి. ఉద్యోగపూరిత చిత్తమున నుత్సాహవశమున దోచు రమ్య భావములకుచిత శబ్దముల గూర్చుట రచనయనఁ దగును. కాని తక్కిన దంతయు దుక్కును దూగరము ననదగునని శ్రీదాసుగారి భావము. అట్టి రచనకు నెవ్వడు సమర్థుఁడో యట్టి దానికెట్టి బిరుదములనైనను నీయవచ్చును గాని యెల్లరు బిరుదంబుల నందదగరని శ్రీదాసుగారి నిశ్చితాభిప్రాయము. కాదేని కమ్మని ముక్కుపోడి జేయఁగల వానికై నను “మహామహోపధ్యాయ” బిరుద మొసంగ వచ్చునని శ్రీదాసుగారెక్కసక్కెముగఁ బలికిరి.

విశాఖ పట్టణము జిల్లాలో లక్కవరపు కోట గ్రామస్తులొకనాడు శ్రీదాసుగారి నాహ్వానించిరి దాసుగారి హరికథ యచువార్తవిని యాచుట్టుపట్టు వారనేకులు వేలకొలఁదిగ వచ్చిరి. జనకోలాహల మెక్కుడగుటచే శ్రీదాసుగారు హరికథఁ జెప్పుటకు వీలులేక పోయెను. అంతట వచ్చియుండిన జనులందరు నొక్కసారి శ్రీదాసుగారి దర్శనమైన జేసికొని పోయెదమనిరట. అంత నాసభ నేర్పాటు గావించినవారు దాసుగారి దర్శనమున కర్థణాటిక్కట్టు నిర్ణయించిరట. అటులైన ఆనాడు శ్రీదాసుగారి దర్శన మహోత్సవమునకు నూరురూపాయలు సమాలయ్యెనట.

1943 ప్రాంతమున జయపురము నుండియాహ్వానము రాగా శరీర దౌర్బల్యమునంజేసి శ్రీదాసు

గారు రాజాలనని నిరాకరించిరి పేగన్నగారు వేయి రూపాయలు నిష్కారణముగ వదలుకొను చున్నామని విచారింపగా శ్రీ దాసుగారు “మన మిదివరకు గడించిన వేలుండిపోయినవా? ఈ వేయి మనల రక్షించునా?” అని పేరన్నగారి మూడించిరి.

శ్రీ దాసుగారు తమ యాంధ్రలలితా సహస్ర గ్రంథమును స్వీయధనంబుతో నచ్చొత్తింపఁ దలంచిన సమయమున విజయనగర వాస్తవ్యులు, నుద్యోగులును కలసి శ్రీ దాసుగారికి ఎనుబదియవ జన్మ దినోత్సవము జరిపి సన్మానింపఁ దలంచి వారికి దెప్పిరి. అంతట దాసుగారు “నాకనేక సన్మానములు జరిగినవి. కావున నాకు సన్మానముఁ బొందవలెనను అపేక్ష లేదు. నేను నాయరువదవయేట హరికథా కథన మారంభించితిని. కావున నా హరి కథకు షష్టిపూర్తి మహోత్సవము గావింపుడు నేను కూడ మీతో బాల్గొనియెద” ననిరి. కాని సన్మాన సంఘమువారు ద్రవ్యసేకరణకు బర్హటించు చుండ గనే బ్రహ్మీకూతులై రని విని హతాకులైరి.

శ్రీదాసుగారిని సేవించి హరికథలను నేర్పుకొనిన వారనేకులు గలరు. వారిలో నలుగురు మాత్రము కొంచెము పాచ్చు తగ్గుగా గురువు నవకరింపఁ జాలిరి. శ్రీవాణపేయయాజుల సుబ్బయ్య గారును, శ్రీ నేమాని వరహాలుగారును, శ్రీచిట్టమళ్ళరంగయ్య గారును, శ్రీనేతి లక్ష్మీనారాయణగారును, శ్రీదాసుగారి శిష్యులలో ప్రముఖులు అందును శ్రీవాణపేయయాజుల సుబ్బయ్యగారు నిరంతరము శ్రీదాసుగారి నంటి పెట్టుకొని యుండి యెన్నియో మారులు వారి కథలకు వంతఁబాడి హంగొనర్చుచు వారి నర్తన విలాసమును తెస్సగా గనిపెట్టి చూచి యభ్యసించిరి. వీరు దాసుగారి పెక్కువిధముల ననుకరింపఁ జాలిరి. కాని శ్రీదాసుగారి కంతమాధుర్యమును మాత్రము సంగ్రహింపలేక పోయిరి,

సంగీత సాహిత్యముల కవినాథావ సంబాదము గలదని శ్రీ దాసుగారి భావము. కేవల సంగీతమునకే ప్రాధాన్యత నొసంగి పాడుగాయకులున్నను, హరి కథకు లన్నను శ్రీదాసుగారి కేవగింపు. అట్టి వారిని శ్రీదాసుగారు మిక్కిలి గర్హింపుచుండెడివారు. గాన విద్వాంసులయ్య నభలలో ననేకులు “మహాధేవ సంబో, ఓరాగవా పంతమ్యాలరా, బృంహకై న తెలుసునో, మొదలగు అవశబ్దములను బల్కుచు శ్రోతలకు కీర్తనను రవంతయేని తెలియఁ జేయక పికాచగ్రస్తులవలె బాడుచున్నారని శ్రీదాసుగారెంతయో బాధపడెడివారు.”

తమ గ్రంథముల నితరులకుఁ జూపి వానిపై వారివారి తొలిపల్కులను ప్రశంశలను వ్రాయించు కొను నభిప్రాయము శ్రీ దాసుగారికి లేనేలేదు. “నిరంకుశాః కవయః” అను భావముగల శ్రీ దాసుగారి కట్టిపనులు వెంగలిపనులని తలంపు. కాని శ్రీ దాసుగారి “ఉమరు ఖయ్యాము” విజయనగర మహారాజ్ఞి ప్రోత్సాహమున వ్రాయబడుటచే రాడి గారా గ్రంథము నచ్చొల్పించి డాక్టరు యస్. రాధాకృష్ణగారికి బంపి వారిచే తొలిపల్కు వ్రాయించిరి. ఆ పలుకులివి.

“I was greatly struck by his varied talents, remarkable linguistic equipment and technical Power of versification..... I am tempted to congratulate him on Performance which taking all things in to account is certainly astounding.”

అంత్యసమయమున శ్రీదాసుగారు జ్వరగ్రస్తులయ్యు హరిస్మరణ మొనర్చిరే కాని తన వ్యాధిని గూర్చి యేరికిం జెప్పరైరి. ఒకసారి తమ కుమార్తె వచ్చి తమ మంచముకడ నిలచి కంటఁదడి పెట్టుటఁ జూచి “అమ్మా! విచారింపకుము. నేను కోరుకొన్న గాని నాకు చావు దు. నీకేల పచా” అని

దైర్యముఁ జెప్పిగి. ఆ నాటి రాత్రియే శ్రీ దాసు
గారు భగవంతుని జింతించుచు శాంత చిత్తముతో
నెట్టి యాయాసము నెఱుంగక నానందమున
బ్రహ్మభూతులైరి.

“శ్రుతిసతి నసపునరావ

ర్తతే” యనుచుఁ బలుకు పలుకు తద్యమయేనిన్
హితుఁడల నారాయణుడా

ను తరించెను మరల నతనిఁ జూచుట యెట్టుల్.

అను కీ॥శే. చెళ్ళవిళ్ళ వేంకట శాస్త్రిగారి
పద్యమిట స్మరణీయము. మహర్షివంటి శ్రీ దాసు
గారి బోలు సంగీత సాహిత్యరస స్వరూపులు
“నభూతో నభవిష్యతి” యనుట సాహసోక్తికాదు.

శ్రీ దాసుగారు కథాకాలక్షేపా నంశరము
వరించు మంగళ మిచట వ్రాయుట యెంతేని
సముచితము.

సర్వభారతీయా అపి మైత్ర్యా మోదంతామ్
ఉర్విమండల మనవరతం కృతయుగ భర్తావర్తం
తామ్ వాగ్దేవీ కృపయా నితాంతమ్॥ వాగ్దేవీ
కృపయా నితాంతమ్.

ప్రతివత్సర మీద్యగ్గానసభా వర్తనేషు జాయం
తామ్ సతత మాసేతు శీతనగం సత్సంగ గుణా
గీయంతామ్ వాగ్దేవీ కృపయా నితాంతమ్॥
వాగ్దేవీ కృపయా నితాంతమ్.

ఇ తి క మ్

With Best Compliments

FROM

SREE KALANIKETHAN

1586 TOBACCO BAZAR

SECUNDERABD (A.P.)

WITH BEST COMPLIMENTS FROM

EastIndiaIndustries(Madras) Private Ltd.,

498, MINT STREET, MADRAS-3.

MANUFACTURERS OF:

POLYTHENE & PAPER LINED HESSIAN BAGS

OCEAN KRAFT WATERPROOF PAPER

THREADLINED WATERPROOF PAPER

POLYTHENE SHEETS & BAGS

ALLUMINIUM FOILED PAPER

WATERPROOF FLAT FILES

BITUMINIZED MESSIAN

HESSIANLINED PAPER

WAXED PAPER

AGASTHOID

ETC.

Telegrams : TIYENKEY

**Phones : 20091
51283**

★ శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాస హృదయము ★

— శ్రీ ఓరుగంటి నీలకంఠశాస్త్రి

నందొమ్మిదవ శతాబ్ది తుదిపాదముమొదలు యిరు
భద్రవశతాబ్ది మొదటి పాదము ముగియువఱకు మన
భారతదేశమునందు తక్రావి అంధ్రదేశమున వేద
విద్యకుగాని వ్యాకరణ తర్క మీమాంసాది శాస్త్ర
ములకుగాని సంగీతాది లలితకళలకుగాని శిల్పాదు
లకుగాని యెట్టిబోపమును గానరాదు కాని ఆ
వాడు విదేశీయపాలన మహిమచే జనసామాన్యము
నకు భాషియవిజ్ఞానమున కొంత యనాదరము పొడ
చూపనారభించి విజాతీయాచార భాషావ్యవహారము
కళణము ఆరంభము కాకొచ్చెను బ్రహ్మసమాజాది
శుభములు చెలరేగు చుండెను ఈ స్థితితోడు అగ్ర
వర్ణములో సత్పరిపాలకులు లేక పోవుటచే
దారిద్ర్యము పొడచూప నారంభించెను కొలది
కొలదిగా విద్యక్షీణించి అలసత బలిసెను

ఇట్టి కంకిర్ల సమయమునందే శ్రీనారాయణ
దాసావతరణము కుటుంబము వేదవిద్యకుటుం
బము కండ్రి పేరొందిన సరససాహిత్య పారంగ
తుడు తల్లివివేక సంపన్నయగు విదుషీమణి సహో
దరులు వైదికతాకిక విద్యాపరులు తల్లిదండ్రుల
సత్సన్పత్తి మహాభాగ్య విశేషముచేతనే ఈ మహా
శాగుడు నిజముగా కారణజన్మయైనాడు జనకుని
కడనే తన విద్యోపదేశము అభియోగము కావ్యపతన
క్రమమాత్రమే విద్యలయవ్వయగు తన పిల్లికడ
జోరాణికా దితర గాథాశ్రుతి

“ఉపదేశమపేక్ష నైవిద్యా సత్పాత్రసంగతాః”
అనెడి న్యాయముచే నామమాత్రమగు జనకుని

యువదేశమే ఈతని సకలవిద్యలకు నిదానమైనది
“వ్రతేదిరేప్రా క్తనజన్మవిద్యాః శ్రీ దాసుగారి
స్వరూప స్వభావములు వెలింగినవారెవ్వరును ఈ
మహానుభావుడు గురువులకడనెట్లు శుక్రూష చేయ
గడగునను నచ్చెరువునందక పోరు

శాస్త్రమును గడపి కౌమారమున బ్రవేశించు
సరికి విజయనగరశాసము వీరికి లభించెను అది శ్రీ
విజయరామగజపతి - అనందగజపతుల సమయము
పాకశాస్త్రము మొదలు పరబ్రహ్మశాస్త్రము వఱ
కునుగల వకల శాస్త్రములయందేగాక గాంధర్వ
కళలయందును కొమ్ములుదిరిగిన దిగ్దంతులు ఆ-అస్థా
నమునగలరు అసమాన్య విదుషీమణులగు గణికలు
నాటక సమాజములుగూడ అందువెలయుచుండెను
ప్రభువులు గూడ సర్వవిద్యలయందు శారితేరిన
సరససాహిత్యచక్రవర్తులు అట్టిచోట శ్రీదాసప్రతిభా
వల్లరికి పుని రూఢ విశాల వలంబనముగ బహు
శాఖోపశాఖావిభాజమానమగు మహా పాదపము
దొరకినది ఇక అది స్వేచ్ఛగా ప్రాకుట కేమి
కొడువ? సరసులగు విద్యత్సృజులైన ఫక్కారముల
నందుటకు నానా దేశములనుండి వివిధ విద్యల
యందు పారంగతులగు మహావిద్యస్థులు వచ్చు
చుండిరి సుషేధసులగు శ్రీదాసుగారు ఏ శాస్త్ర
ములో ఏ పండితుని ప్రసంగము అయినను దానికి
హోరే స్వచ్ఛమగు పదార్థమే వర్ణములో సంబం
ధించిన ఆ వర్ణమునంది ఆ వస్తురూపము నందుట
సహజము గదా ఇందువిశేష మేమనగా తాను గనివ

విద్యను దనలో జీర్ణింపజేసికొని స్థరముగా నొన రించు కొనుటయే

ఈ కారణముచే శ్రీ దాసుగారు తార్కికులలో తార్కికుడు వైయా కర్ణులలో వైయాకర ãుడు మీమాంసకులలో మీమాంసకుడు కవు లలో కవి గాయకులలో గాయకుడు వైదికులలో వైదికుడు నటకులలో నటకుడు హరిభక్తులలో హరిభక్తుడుగానయి తన విశ్వరూపత్వమును బ్రక టించు కొనుచుండెను కావుననే శ్రీ దాసుగారు దన గురువుగఁ బరమేశ్వరునే ప్రతించెను

‘ఎవఁడు ప్రభువనదగినవాఁడెవని యిచ్చు
కడ్డులేకుండు నెవఁడు సత్యస్వరూపుఁ
డాదికారణ మెవ్వఁడీ యఖిలమునకు
నట్టి సర్వేశు మధ్యురు నాశ్రయింతు
(మార్చుండెయ)

ఇట్లు నకల శాస్త్రపాండిత్యము సకలకళాకౌశ ల్యము బహుభాషావేత్తత్వమును స్వప్రతిభాతి శయముచే సంపాదించుకొనినను శ్రీ దాసుగారు తనను ఒక మహాభక్తునిగానే ఒకభక్తి ప్రబోధకుని గానే ప్రకటించు కొనెను తనమేధాశక్తికి ధారణా శక్తి సహకరింపగా గురుముఖమున కొన్నివత్స

రములు మిగులశ్రమచేసి పాన ప్లస్యముగ చింత నము చేసినగాని యవబోధముగాని వైయాకరణ నద్ధాంత కౌముదీ గ్రంథమువంటి శాస్త్రగ్రంథము లను దాను స్వయముగ స్వశేషుషీ విశేషము చేతనే యవగతము చేసికొని జీర్ణింపజేసికొనిన వారని మా గురుపాదులు మహామహోపాధ్యాయ శ్రీతాతా సుబ్బారాయ శాస్త్రిలవారు చెప్పు చుండగా మాకు అత్యంతాశ్చర్యము గల్గుచుండెను ఇది యెట్లు సాధ్యమా! అని ఇట్టి మహామేధావి దన్ను సర్వతంత్ర స్వతంత్రుడగు ఒకమహా పండి తునిగా బ్రకటించుకొనక ఒకభక్తి ప్రబోధకునిగా మాత్రమే ప్రకటించుకొనుటకు కారణమేమని పలువురకు సంశయము గల్గును కాని శ్రీ దాస హృదయమును వారిగ్రంథములనుబట్టి గమనించి నచో దానొక మహాభక్త రూపమున నుండుటయే తనకు సర్వవిధముల అభీష్టమను విషయము గోచ రింపక మానదు

అరయంగా సకల క్రుతిస్మృతి
పురాణాద్యర్థ సారంబుగా ప
ల్మరు నా శక్తికొలంది చూచి
తతుదకిమ్మై రూఢి గైకొంటి సం

With Best Compliments

M/s MEHABOOB KHAN AND SULEMAN KHAN

TOBACCO EXPORTERS,
GUNTUR

సరణాభోధిఁ దరింపఁ జేయుటకు
యుష్మద్భక్తి దక్కన్య మీ
సరలోకంబున లేదుపాయము
యన్నా సూర్యనారాయణా”

(సూర్యోత్తమము)

అనివారే కంఠరవేణ దెల్పుకొనిరి. తన విజయ
సగరవాస సమయమున ప్రపంచముతో దనకు
సన్నిహిత సంబంధమును గలుగజేసికొని జనుల
యాభ్యంతర బాహ్యచిత్తముల నన్నింటను గ్రహింప
గల్గెను. దానినిబట్టి అత్యంత పవిత్రమగు భారత
దేశము ఎంతభ్రష్టమాయెనో దెలిసికొని మిక్కిలి
భేదపడెను. చూడుడు—

“పర్ణాః సంకలితాః శ్రీయోచిచలితాః
వేదాః పరిభావితాః
గావః కూరవిభక్షితాః ఋషిమతం
భూమ్యాం వినిశేపితమ్
కన్యాకుల్క మపేక్షితం ద్విజగడైః,
నీతాశ్వ పృత్తిః సదా,
ధిక్ ధిక్ భారత వర్షయోగ మధునా
కిం వర్ణనీయం మయా”

(శ్రీహరికథా మృతము)

తనకు భగవాను డనుగ్రహించిన ఈ విద్యా
వైభవమును దాను జీర్ణింపజేసికొని లోకమున
భక్తి ప్రబోధమును గావించియే తాను పరమేశ్వ
రారాధనమును ధర్మప్రబోధమును తద్వారా భార
తోద్ధరణమును చేసి కృతకృత్యుడను కాగలనని
తాము సంపూర్ణముగ విశ్వసించిరి. కావుననే—

“జపహోమ ప్రతైర్దానైః తపసానహికృతే ।
జ్ఞాతుం త్వదీయ మాహాత్మ్యం భక్త్యైవ పరమేశ్వర”

(శ్రీహరికథా మృతము)

అని నిర్ణయించుకొనిరి. కాని ఆ నాడు భక్తి
ప్రబోధమనగా మేళ తాళాలతో ఏదో భజనము

చేయుట కీర్తనములను బాడుట తదనుకూలమగు
సేదో వాట్యముచేయుట దక్క కాస్త్రీయమగు
పద్ధతితో జరుగుటలేదు. విద్వాంసులగు వారట్టిసమా
వేశములలో బాల్గొనుట అరుదు. కావున అద్దానిని
సంస్కరించి చతుర్విధాభినయములతో సంగీత
సాహిత్యాది శాస్త్రసమ్మేళనమున పండిత పామర
జనరంజకముగ ఉత్తమపారమేశ్వర లీలలను కథా
రూపమున గానము చేయుట యుత్తమ పద్ధతితో
గూడిన భక్తి ప్రబోధమని శ్రీరాసుగారు నిర్ణయిం
చుకొనిరి. కావున నూతన ఘక్తితో సోపజ్ఞముగ
నొక హరికథను సంతరింపవలసిన యవసరము వారికి
కలిగెను. అందులకు దన లోకానుభవము శాస్త్ర
పాండిత్యము కవిత్వాక్తి మున్నగు వలయుసామగ్రి
సంతను ఘటింపజేసి “హరికథ”ను నిర్మించిరి. భారతి
యశాస్త్ర సంప్రదాయమున ఏశాస్త్రమునందైనను
సందర్భము ననుసరించి అన్య శాస్త్ర విషయములు
గూడ చర్చింపబడును. కాని యా శాస్త్రగ్రంథ
మునకు ప్రధానవ్యవదేశముగా వ్యాకరణమనియో
తర్కమనియో యలంకారమనియో నామము పర
గుచుండును. ఉదాహరణముగా వ్యాకరణ
గ్రంథమునందు కాణాద్యాదితరశాస్త్ర చర్చయు,
ధర్మశాస్త్రగ్రంథముల యందు అర్థకామమోక్ష
విషయ చర్చయు పరగుచున్నను బ్రధానముగ
నా గ్రంథ మెద్దానిని చర్చించుచుండునో ఆ శాస్త్ర
నామమే ఆ గ్రంథమునకు గల్గుచుండును. ఇతర
శాస్త్రములా శాస్త్రమునకు అంగములగును. అట్లే
శ్రీరాసుగారి గ్రంథములలో బహుశాస్త్రచర్చ
ప్రసంగాను ప్రసక్తిగా పరగుచున్నను భక్తిప్రధాన
మగుటచే హరికథానామముతోనే వ్యవహరింపబడు
చున్నది.

పకలశాస్త్ర విజ్ఞాతలు లోకవృత్తాంతాను సంఘా
తలు, జనరంజకములగు మధురోక్తులతో గ్రంథరచ

నమును గావించి లోకమునకు మహానందము నమ
కూర్చు మహాకవులుండ వచ్చును. కాని శ్రీ దాసు
గారి యందలి విశిష్టత యేమనగా వైలక్షణము
బుద్ధిబింబితోపాటు సర్వలక్షణ సంపన్నుడుగు తమ
గ్రంథమును దామే రంగముపై తమదివ్య శారీర
ముతో భక్తికాండవించ నవరసములొలుక నిట్టి
విషయమునైనను శ్రోతలకు సాక్షాత్కరింపజేసి
తన్మయమగుచుంటు. ఇయ్యది భక్తిప్రబోధకు
నకు అత్యంతావశ్యకమగు లక్షణము. కావుననే

“హరిధ్యధైర్యం పురుషోత్తమః స్మృతః
మహేశ్వరప్రత్యుంఖక ఏననావరః,
ద్వితీయగామీ నహిశబ్ద ఏమః” (కాళిదాసు)

అనునట్లు “దాసుగారు” అనుశబ్దము నాకా
యదాసుగారియందే యోగరూఢమైనది. భక్తి
ప్రబోధకుడెట్టివాడు కావలయునని విచారించి
లక్షణము నిట్లు నిర్వచించిరి.

“శేవల సాత్త్వికావారనిరతుడు, సూన్యత
దాక్కు, అహింసావ్రతుడు, సకలభూతదయావరుడు

ప్రళస్తోపజ్ఞాఽలంకృతుడు, ప్రతిభాశాలి, నృత్యగీత
విద్యానిపుణుడు, శుందర మధురఘనస్పర్శ గంభీర
కంఠుడు, త్రిస్థాయి గమకాలాప చతురకర్త పేయ
విలంబిత మధ్యద్రుత ఖయ విశేషాపూర్వాత్మద్యుత
స్వరకల్పశాఽనుపమ కోవిదుడు, సర్వతంత్ర
స్వతంత్రుడు, సార్వలౌకికుడు, సహజ పాండిత్యము
గలవాడు, సకలజగన్మోహనాకాళుడు, దినదిన
ప్రవర్ధమాన సమపూర్ణయశశ్చంద్రికా ధవళితాభిరదశ
దికావకాకుడు, శతాయువు, స్వచ్ఛంద జీవనుడు,
సద్యశ్శత గ్రంథకర్త, సంస్కృతప్రాకృతానేక దేశ
భాషానిపుణుడు, సకలవిద్యారహస్య కోవిదుడు,
చతుర్విధాభినయ పరవశీకృత నానామహారాజ సభా
స్థారుడు, ప్రతిధానవిరాజితదివ్యశారీరుడు, సజ్జన
విధేయుడు, సర్వపృథ్వీపతి జహ్నూకృతానే కాపూ
ర్వానుపమితాభరణాలంకృతుడు, పతతసంతుష్టుడు
సహస్రాధికప్రియశిష్య సంసేవ్యమాన పదకములుడు,
మహాకవి-గాయక వైణి నటసార్వ భౌముడు,
సంగీత సాహిత్యోభయ ప్రతిభావిశేషములచే జగ

TEL : GOLDLEAF

PHONE : 117

Quality Tobacco Suppliers

Tupalli Seetha Rama Rao & Co.,

TOBACCONISTS

POWERPET - ELURU.

దేక వండితుడు, అగు శివభాగవతు డొకడే జగము నందు దేదీప్యమానముగ వెలుంగువాడు" శ్రీ హరి కథాన్వతోపోద్ఘాతము-తెలుంగు సేత)

ఇందలి లక్షణములలో పెక్కులక్షణములు భాగవతుని కత్యావశ్యకములైనను సహజపాండిత్యుడు శతాయువు వశీకృత నానామహారాజ సభాస్థారుడు మున్నగు కొన్ని మాత్రము స్వాతిశయ సంపాదనము నకు మాత్రమే పేర్కొనబడినట్లు చెప్పవలయును. ఏది ఎట్లయినను జైని పేర్కొనబడిన లక్షణము లన్నియు అన్యూనముగ శ్రీదాసుగారి యందొప్పు చున్న వనుటకు ఎట్టి సందేహము గూడలేదు.

వీరు తమ ప్రతిగ్రంథమునందును ఎచ్చటనో యొకచోట తమ్ముగూర్చి—

“—శ్రీభరద్వాజగోత్ర, భవులమాదిభట్టస్మార్త వైదికులము

ధరణి నన్ను నారాయణదాసుడండ్రు.”
(రుక్మిణీకల్యాణము)

భారద్వాజసగోత్రుడు, పేరూరి ద్రావిడ స్మార్త వైదిక బ్రాహ్మణుడు” (వేల్పువంద) అని సగర్వముగ చెల్పుకొందురు. తమ్ము వైదికధర్మాభిమానియగు వైదికబ్రాహ్మణునిగా ప్రతి గ్రంథము నందును చెల్పుకొను వీరు శిష్టాచార విరుద్ధములుగా జేర్కొనబడు కుశల (నృత్య) గాయనాదులు ప్రధానముగాగల యీ హరిదాసత్వము వెట్లు చెల్లెననెడి సందేహము కలుగక మానదు, కాని వారి విశాల దృష్టాంత గాయనత్వము వేదవిహిత ధర్మమే, కావున వారు హరికథామృత గ్రంథాది యందు “బ్రాహ్మణా వీణా గాధినా గాయతో బ్రాహ్మణోఽన్యో గాయేత్ । తస్మా ద్విద్యాన్ ప్రేవవదేత్, వీవృత్యేత్ దానకామాఅస్మై ప్రజాభ్రవన్తి, యద్విణా శ్రియావా ఏతద్రూపమ్ వీణాఽస్మై వాన్యతే” అను శ్రుతివాక్యమును

“వీణావాదన తత్త్వః శ్రుతిజాతి విచారదః తాలజ్ఞశ్చ ప్రయాసేన మోక్షమార్గం నిగచ్ఛతి”

అను స్మృతివాక్యమును జేర్కొని యిట్టి శ్రుతి స్మృతి ప్రామాణ్యమునబట్టి గాన నృత్యములు రెండును బ్రాహ్మణ ధర్మమునకు విరుద్ధములుగావని నిరూపించిరి, ధర్మము నష్టప్రాయమగుచు భారతీయు లందఱు కేవల భౌతికవాదులే యగుదురేమో యను సందేహమును గల్గించు నిట్టి కరాళ మగుకాలమున సకలజనములను వశుల గావించు కొని భక్తిపరులనుగాను ధర్మపరులనుగాను గావించుటకు ఈ హరికథా ప్రబోధమే తన యవశ్యక రత్న ధర్మాచరణమని శ్రీదాసుగారు భావించిరి.

“శకుర్వేత్తి పశుర్వేత్తి వేత్తిగానరసం ఫణిః ।
కోవేత్తి కవితాతత్త్వం శివోజానాతి వానవా.”

అను వచనమును బట్టి సర్వజనైక హృద్య గాన రసప్రధానమగు హరికథాకథనమును ధర్మప్రబోధ సాధనముగా గ్రహించుట యుక్తమే యగును కావుననే శ్రీదాసుగారు—

“పాండుగ నిష్కంఠాడట, కుందప్ప మఱెట్టి వృత్తి గొల్పింపకు నన్నం దయతో నారాయణ, కందళితానంద మూలకంద ముకుందా.”

“ఇందలి లౌకికదంభము, లందున నామనసునిల్పక ననవరతము నిన్ జెందింపుము నారాయణ, కందళితానంద మూలకంద ముకుందా.”

“మచ్చికన్నను నీముచ్చటల్ పాడనీ, లేనిచో మనికి చాలింపనిమ్ము.”

అని తన యిష్టదైవమును వేడుకొనిరి. “నతాం కేనాపి కార్యేణ లోకస్యారాధనం మత” మ్మను తలంపుగల వీరు తమవలన లోకమున కుపకృతి

గలుగవలయుననియు తన ప్రవృత్తి ధర్మబద్ధమే కావలయుననియు పరమేశ్వర కీర్తనమే సదా చేయవలయుననియు తమ జీవితకాండగా దలచెడివారు: దానికై బాధెల్లప్పుడు—

“కన్నతల్లి ఆదిక కీ కాలాత్రిపురసుందరీ..... తెలిసి తెలియని నరపశువను నేను సర్వజగదుపకారముగా హాయిగా నూతేండ్లు నన్ను తెంచుము, ధర్మచూర్గమునుండి నన్ను జారిపోనీకు మో జగన్మాతా” (జగజ్జ్యోతి) అని పరదేవత ననవరతము పేడుకొను చుండెడివారు. తమ జీవితము సర్వజగదుపకారకము కావలయునను కోరిక యెంతయుదాత్తమయినది! బ్రాహ్మదానిమానముగల తాను నారాయణరూపమగు జగమునకు ఎల్లప్పుడు ఉపకృతి నొనర్చుచు సేవించుచుండుటచేత జగద్దాసుడనను నాశయము తోడనే ‘నారాయణదాసు’ అయ్యెను. వారాకాండించు విశ్వస్వరూప మెట్టిదో గమనించినచో వారి నిష్కలంకహృదయము తేటపడగలదు.

“మహిః గడునై కమశ్యమున
మానవులందఱు నొక్కరీతిగా
సహనము సర్వభూతదయ
సత్యము జ్ఞానము గల్గి యొందొరున్
రహి ననుకూలదృష్టుల
ననారతమున్ గనుఁగొంచు సౌఖ్య మీ
యిహమునఁ బొందుచుంటు
నిఁక నేఁబరికించెడి భాగ్య మెన్నఁదో” (అంబరీష)

“జంగమజీవులెల్ల మఱి
స్థావర భక్షణచేసి వేడ్కలు
పొంగఁ బరస్పరంబు హితముం
బచింపుచుఁ జావులేక ని
ష్ఠగొని దైవభక్తులము
జ్ఞానవిభోగములన్ సమానులై
తంగున నున్నయపు భళిరా
సుఖయించెద నెమ్మనంబునన్.”

దాసుగారి ప్రకృతి చాల చిత్రమైనది. వారు చిన్నతనమునుండి తమ తండ్రిగారికడ మపదేశము

With Best Compliments from :-

UNITED ENTERPRISES

5, MISSION ROW
CALCUTTA-1.

Gram : "GROWELL"
CALCUTTA

Phones : Off. 23-7800
Resi. 66-2839

నందినది సంస్కృతభాష. ఆ కాలమున నందఱుచే
భారతీయభాషలలో నత్యంతాదరమును గాంచినది
గూడ నదియే. తమ సహాధ్యాయులు న్యాయ
శీర్షులు తర్కవేదాంతాచార్య సార్వభౌములు,
తాముగూడ సర్వవిధముల గీర్వాణభాషా మహో
దధిని తఱచి లోతు గనుగొన్న మందరము. అయి
నను తమకేలకో తెలుగునందింతానక్తి! అందునను
అచ్చతెలుగునందు పొచ్చిన మెచ్చదల!

“తెలుగు వారలకున్ దేటతెల్లముగను
దెలుగులోనెల్ల విద్వేల దెలుపనెంతు.
అన్నివిధముల ననుగాంచు నాంధ్రదేశ
మునకు నాయచ్చియున్న యవ్వనముదీర్తు”
(జగజ్జ్యోతి)

అని వీరి ప్రతిజ్ఞ.

“మొలుక లేతదనము తలిరుల నవకంబు
మొగ్గసోగదనము పూవుదావి
తేనె తీయదనము తెన్నునకేగాక
పరుష సంస్కృతాఖ్య భాషకేది.”

అని ప్రశ్నించినారు. ఈయభిమానమింతటితో
ఆగినదా? తమ సంస్కృత కావ్యములయందు
ఆంధ్రజాతి పద్యములగు సీసము, అటవెండి, తేట
గీతలనుగూడ సంస్కృతమూపానిషక్తముల నొన
ర్చిరి. మచ్చునకు—

సీస—“కర్తాఽస్తి కింవాజ గత ఇతి కృత్రిమ,
కాస్త్రాద్ధ చింతనైశ్శుంక్యమాన,
పండితమృన్ద్యేషు వంచితేషు చతుర,
సంస్మృతిగణికయా సత్స్వ పీహ
భాగవతాస్సువిశ్వాసహతాఖిల,
సంశయాస్తావక చరణ కమల

భజనామృతాస్వాద పరవశా నిత్య ర,
మాన్లేషదేన సుఖ్యన్తి హంత.

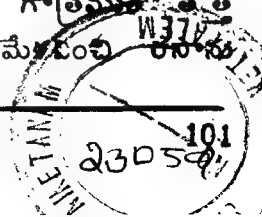
తే॥గీ॥ తవదయాం న వినా శ్రద్ధధాతి కోఽపి
భవతి నశ్రద్ధయా వినా భక్తిమాంస్తు
భక్తిమత్రాంతరేణ నముక్తిరస్తి
పేజగన్నాథ సంశ్రిత హృద్విబోధ.”

ఇట్టి యాదరముతోడనే బహుకావ్యములను
అచ్చతెలుగులోనే సంతరించి ఆంధ్రప్రజానీకమున
కందించిరి. తుదకు దన గ్రంథకర్తృత్వమునుగూడ

“విజయనగర మేలు తేని పాటల బడిపెద్ద చదు
వరి మాటకారి పేరూరి యటవకాపని లయకాండ్ర
మిన్న-అజ్ఞాదాదిబట్ల నారాయణదాసుడుపన్నెను”
23059 (వేల్పువంద)

అని దెలుపజొచ్చెను. అచ్చ తెలుగుకావ్యములు
సర్వజనావబోధములు కాకపోయినను వారిదృష్టిలో
తమ యాదరమునకే ప్రాధాన్యము. నడిమి-చైతన్య
వముగకు నామాలు మెండు గాబోలు!

ఈ మహామహుల దృష్టిలో స్వపర భేదములేదు.
దోసిలియందలి కుసుమములు వామ దక్షిణ పక్ష
పాతము లేకయే ఉభయహస్తజలములను వాసింప
జేయునట్లు తమ్మాశ్రయించు శిష్యుల నందఱుకును
సద్విద్యాసుమంధమును వాసింపజేయవలసినదే!
దోషములున్నపుడు వాగలు ధన, అధికార, విద్యా
ధికులైనను లెక్కసేయక దోషహాళనము చేయవల
సినదే! శ్రీరామగారు సహజముగనే సునిశితలోక
పరిశీలన శక్తిగల వ్యక్తి. దానికితోడు పరిశీలించిన
దానిని ప్రకటింపగల వాడైనైత్యము, ప్రకటించు
వాక్కులను ఛందోబద్ధ మొనరించు కవికాచతురత,
ఛందోబద్ధములను సుమనోహర గాత్రముతో తత్
దనుకూల రాగాలాపముల మేళపించు రసానుభూతి

బంధముగ ప్రకటించు మోహనాటనా సామర్థ్యము, అన్నిటిని మించిన నిర్మోగమోటము నిర్భయత లతో రంగముపై ప్రకటించుట అను సుగుణములు గలవారట. వేనియందును వీరికి స్వపరభేదములేనే లేదు. దేశమును శుద్ధిచేయుటకు ఇంతకంటె కావల సిన ది:కేమున్నది? వాస్తవమును చెప్పవలసి వచ్చి నచో పైగుణముల సమష్టిరూపమే శ్రీ నారాయణ దాసు.

చిత్రకారుడు చిత్రఫలకముపై లేఖన ప్రతిబంధ కములుగానున్న అన్నిగదాది దోషముల నవన యింపక చిత్రణమునకు బూనుకొననియట్లు వీరు తాము ప్రబోధించు పారమేశ్వరభక్తిని జనుల హృదయ ఫలకములపై స్థిరముగా చిత్రించుటకు అందలి దుద్రములగు హృదయ దౌర్భాగ్యములను తొలుత జాళనము గావించురు. కావున శ్రీ దాసు గారి హరికథలన్నియు పెక్కురకు దుఃఖాది సుఖాంతములుగ నుండును. తమ జీవితమును లోక మున భక్తిప్రబోధము కొఱకే యంకితము గావించ నెంచిన యీ మహానుభావుడు తమ గ్రంథముల యందంతటను కాస్తా సమీతములుగ నీ ప్రబోధము లను వెల్లివిలీయబోసెను. స్థాలీపులా కన్యాయమున దెలుపబడిన దిగువ విషయములను గమనించినచో

పాశకులకు శ్రీ దాసుగారి సునిశిత పరిశీలనాశక్తి. దేశమును గూర్చిన హృదయవేదనము, వారి యాశయములను లోకమునకు బోధించిన తెలిగు సుస్పష్టమగును. అందు తొలుత లోకపరిశీలనమును గాంచుడు—

సీ! “నిరుపేదలకుఁ గుక్కమురికి సంతానంబు,
కోటిసునాలికి గొడ్డు జికము
చేతనైన కురూపిఁ జేరనియదు చెల్లి,
అందగానికి లోనియంగు సున్న.
మృష్టాన్న మారోగ్య హినులకుండును,
దినఁ గలవారికిఁ దిండిలేదు,
దాతను ముంగాల్లఁ దన్ని యేగును గల్గి
కడులోలి వానినిఁ గాఁగిలించు
ఉన్నవారున్నదని యెడ్వ నుర్విలోన
లేదనుచుఁ గుండెదరు నిరలేనివారు
చూడ నీలోకమంతయు లోకహతము
సత్యముం దయయుఁ గల్గిన జనముదక్క”
(సావిత్రి చరిత్రము)

ఉ. “ఎన్నఁగఁ గోరనపులలియించును
సంపద తాతిబొమ్మకున్
సన్నుతపుజమాడ్కి, పెలుచన్
దనుగోరిన రాదు లన్ని బల్

GAS & GENERAL TRADERS

SAVE TIME! AND LABOUR

SAVE YOURSELF FROM SOOT AND SMOKE

USE CALGAS.

Ideal for

ONES
HOTELS
OSTELS
OSPITALS

Dealers : PRESTIZE ANE HOWKINS PRESSURE COOKERS ETC.
4th LINE BRODEPET, GUNTUR.

చన్నులు మాచకమ్మకటు.

చావక తీరని గూనివంపు లా

గున్నది స్వేచ్ఛలేని బ్రతుకో జనులార
యికేటి సాఖ్యముల్.” (సావిత్రి చరిత్ర)

“లోకం లోకహతం చ సమస్తం” అను
శ్రీ శంకర భగవత్పాద మూక్తి కిది వివరణము.
అట్లే ప్రయోజనములేని వారలకు ప్రయోజనము
లేని సమయమున ఆ యా సాధనములు సమకూరుట
గూడ లోక హేతువే! ఈ విషయము అందఱు
మనసునకును హత్తునట్లు హాస్యోక్తిగా చెప్పబడినది.

భారతదేశాధికాయము బ్రాహ్మణాది చాతు
ర్వర్ణ్యములవారి స్వస్వ ధర్మములపై వాఛారవడి
యున్నదనియు అట్టి స్వధర్మముల మచేపించి
కావ్యవేషములనుమాత్ర మవలంబించి నిర్వీర్యు
లగుటచేతనే భారతదేశము వినాశోన్ముఖమైనదని
శ్రీ చానుగారి యాశయము—

భైరవి.మిశ్రగతి“పరమార్థ మెటుచిక్కుదంభము నీయ”

రంగుపాగాజుట్టి, దొంగలంచమువట్టి,
పొంగుచు మీనలు పెనవెట్టి
ఎంగిలై న కాకి కిడఁబోక తినిక్రొవ్వి,
వెంగలి సంవదలం గొనువారికి.

(హరిశ్చంద్రో పాఖ్యానం)

సీ॥ “సర్వభుతి స్మృతి కాస్త్రంబులకు
మూలకందమై విభ్యాతిఁ జెందెనెద్ది,
సంతత జవతప సాన్విధ్యాయ సత్యవ్రతావనీ
సురులచే నలరె నెద్ది
స్వచ్ఛంద రాజ్యసంపదగల్గి పావన,
చరితులౌన్మౌనకుల వరలె నెద్ది
గణించుటకు నశక్యంబైవ
కాలంబునుండి నాగరకత నిండె నెద్ది

మొదట దేవునియున్ని నీ భూజనముల
నందఱకు నెద్ది దెల్పెనో యట్టిభరత
ఖండమునఁ చెట్టు చచ్చెడి కాలమునకు
ముఱుగు విందెలవలె నిష్ఠువుపై జనము”

(హరిశ్చంద్ర)

“జనము భిక్షయు తపస్సాధ్యధ్యాయములమా ని
కానినగాఁగోరు బ్రాహ్మణుండు
వరులె త్తియిచ్చిన భరణముల్ మ్రొంగుచు
కార్యముల్ దొరఁగిన జాధిపుండు
“బ్రాందికిఁదోడుగా భవించు బ్రాహ్మణ
‘ప్రాపెనర్ల’ చే బీభ్రముక్కుఁజూచి
మునలిముద్దకుఁగడు పసిపాపకర్థపుం
జేరానతోఁ జేయు పెండ్లిసూచి
యెట్లునైచుచున్నావో యింతజాలి
మాలి పాపాట వీడవకీలి యోగి
భావిత గుణావితైలోక్యదేవమోః
యాత్రికావనకేలి యయ్య! వనమాలి”

అని సృష్టికర్తయగు పరమేశ్వరునే యిట్టి దుస్థితి
నెట్లు నైచుచున్నావని యడిగెను, బాను: అతఁడు
ధర్మసంస్థాపనమునకు జన్మించువాడు గదా!

జగత్సృష్టి యంతయు సూన్యత వాక్యము
పైనే యున్నదనియు, అట్టి “సత్యమేవ జయతే”
యను జయశీలమగు సత్యముగూడ వ్లూనమగుచున్న
దేయని వీరివాపోక.

ధనముల వాళించి తగనిజేరము చెప్పు
వర్తకునోటికి వడఁకి వడఁకి
దీనుల కొంపలు దీసెడు ప్లిదకు
కూటసాక్ష్యంబులఁ గుందికుంది
మిగులలంచముమేసి నెగడెడు నుద్యోగి
కలమునఁ గన్నీరు కార్చి కార్చి

సోమరి పోతులై సోదెలు వత్కెడు
మతగురువుల చెంత మాడినూడి
ఎట్టులుంటివి చెప్పుమా యెల్లవేద
సరసులం బొల్పురాయంచ సాధుమైత్రి
.....
సువ్రతమ్మలముఖ్యంబ నూన్మతంబ

(హరిశ్చంద్రోపాఖ్యాన.)

మఱియు నేవావృత్తి కృష్ణవృత్తిగావున పొట్ట
కక్కుర్తితో నెట్టోఁగద్దాని నవలంబించిన వాడును,
న్యాయముతో ప్రవర్తించుచు దనపేరు సార్థకపఱచు
కొనదగు న్యాయవాదియు ఇతరులకు చేతనైనంత
యువకృతిచేసి సత్యవ్రవృత్తి గల్గి ఉన్నంత వఱకు
మంచిమార్గంబున చరింపవలయును గాని యది
యేదో గొప్ప యుద్యోగమని దురభ్యాసములకు
లోనయి పేదకునోరు గొట్టి ధనమార్జించుట శ్రీ
రాస దృష్టిలో మహాపరాధము. వారు అన్ని
చోటులందు అట్టి పనులను తీవ్రముగ విమర్శించెడి
వారు.

“ పాలకులు దమ పెట్టు జీవనముకన్న
రెండు రెట్టులు గుఱ్ఱంపుబండికొరకు

సాని పావకు వఱచు సీసాల కొరకు
నిచ్చునుద్యోగికి కప్పెచ్చు వచ్చులెట్లు”
(మార్కండేయ చరిత్ర)

కా॥ “ మర్మం బెద్దియు లేని మానవులకున్
బల్వాదు పుట్టించుచున్
ధర్మస్థానములోన వారి ధర్మనమున్
వ్యర్థంబు గావించుచున్
దుర్మార్గంబున న్యాయవాది మిషనెంతో
కూట సాక్ష్యంబులన్
నిర్మాణించెడి వారినాలుకల
ఖండింపింతు కాపోజులన్”
(సావిత్రి చరితము-యమవచనము)

ఇట్లుబహుభంగుల జనులలోని మాలిన్యమును
గడిగి కడిగి ఇక భక్తిచిత్రమును వారల హృదయ
కుడ్యములయందు మనోహరముగఁ జిత్రింప గడం
గెడివారు. ఆ నాటి స్థితిని గాంచినచో జనుల
హృదయములయందు భక్తిదక్కవేటొందుమార్గము
ప్రసరించు నట్లుగానచాడు, అందువలన శ్రీ రామ
గారు “నహినిందా” న్యాయముచే భక్తిజే సర్వ
విధములఁ బ్రబోధింపవలెననిరి అందులకై శాస్త్ర

Tel : CHATRAPATI.

PHONE : 230 & 230-A

SHIVAJI POWER PRINTERS, (Regd.)

Central & Provincial Government Contractors and
High Class Colour Printers.

SHIVAJI BINDING WORKS, (Regd.)

Account Books & Central Excise Books Manufacturers.

SHIVAJI & Co., (Regd.)

Wedding Cards, Files and Covers Manufacturers.

PROPRIETOR :

P. Ch. SUBBIAH,

Paper & Stationery Merchant

SHIVAJI BUILDINGS, MAIN ROAD,

GUNTUR-1. (Andhra Pradesh)

విరోధమెందైన నగపడినచో అద్దానినితాముకామ్ర
జ్ఞులుగావున కాస్త్రీయముగ పరిహరించుచు నొక
కాస్త్రీయ ప్రదాశికను నిరూపించిరి,

భక్తి పరమేశ్వరానుగ్రహ సంపాదనమునకు
ప్రధానసాధనమనియు అద్దాని వనునరించినవారలు
తవప్రియతము లనియు శ్రీభగవానుడు తన గీత
మున నిట్లు ప్రబోధించెను—

“మయ్యర్చిత మనోబుద్ధిః యోమదృక్తః సమేప్రియః”
(భ.గీ. 12-14)

“మన్మథాభవ మదృక్తోమద్యాజీమాం నమస్కురు ।
మామేవైష్యసి సత్యంశేవ్రతిజానేప్రియోఽసిమే
(భ. గీ. 18-19)

సకల సంసారోత్తారకమగు మహా మంత్రముగా
పేర్కొనబడు చరమమంత్రము గూడ ప్రధానముగ
ని భక్తినేగదా బోధించుచున్నది.

“సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్యమామేకం శరణంవ్రజ ।
అహంత్వాసర్వపాపేభ్యోమోక్షయిష్యామిమాకుచ ।
(భ.గీ. 18-19)

ఇట్టి భక్తి శయమును గ్రహించియే శ్రీరామ
గారు పరమపురుషార్థ సాధనములలో సుత్తమసాధ
నము భక్తి యే యని తనగ్రంథముల యందన్నింటి
యందును నిరూపించిరి.—

“జవహోమవ్రతైర్దానైఃతపసా నహిశక్యతే ।
జ్ఞాతుంశ్చదీయమాహాత్మ్యంభక్త్యైవపరమేశ్వర”
(హరికథామృతం)

జవహోమ వ్రతదాన తపాదులచేఁ దెలియరాని
పరమేశ్వర మాహాత్మ్యము భక్తిచేమాత్ర మెట్లు
దెలియబడునను సందేహము సహజముగాఁ గల్గును
గావున అద్దానికి సమాధానముగూడ శ్రీ రామ
గారే యివ్వధమున చెప్పినారు—

“హవ్యం కవ్యం గవ్యం సవ్యం
ప్రావయసి భక్త సంఘేభ్యః
దేవాః పితర స్తవ్యన్తి అహర్నిశ
మనుగ్రహేణ తవ కృష్ణ” (హరికథామృతము)

శ్రీకృష్ణానుగ్రహము చేతనే భక్త సంఘములకు
హవ్యకవ్యాదులు పిద్దించుచుండఁ దదధీనులగు దేవ
పితృత్వప్రిగూడ సిద్ధప్రాయమే. కావుననే దేవతా
పితృత్వప్రికొఱకుఁ బృథకయత్న మనవసరమని
భావము. ఇట్టి యాశయముతోడనే లీలాకులు
తమ కృష్ణ కర్ణామృతమున—

“సంధ్యావందన భద్రమస్తు భవతే
భోస్నాన శుభ్యం నమః,
భోదేవాః పితరశ్చ తర్పణవిధౌ
వాహం తమః తమ్యతాం,
యత్రశ్వాపి నిషద్య యాదవ
కులోత్తంసస్య కంసద్విషః,
స్మారం స్మారమఘం హరామి
తదలంమన్యే కిమన్యేన మే” (కృష్ణకర్ణామృతం)

అని వాక్రుచ్చిరి. మఱియు జీవన్ముక్తుఁడనగా
హరిభక్తుడే యనియు నట్టివానికిఁ గర్మాచరణ
ముతో సంబంధము లేదనియు శ్రీ రామజాఠి
సిద్ధాంతము.

“హరిరాత్నై తద్ధ్యానం భక్తి రిత్యథి ధీయతే
జీవన్ముక్తో హరేర్భక్తః కర్మణా న విలిప్యతే”
(హరికథామృతం)

“హరిరేవ జగజ్జగదేవ హర్షిర్హితో
జగతోనహి భిన్నతమః
ఇతియస్యమతిః పరమార్థగతిః
స సరో భవసాగర ముత్తరతి”(హరికథామృతం)
కావున హరిని జగదాత్మ స్వరూపునిగా
భావించిన భక్తునికి సర్వము హరిరూపమే గావుత

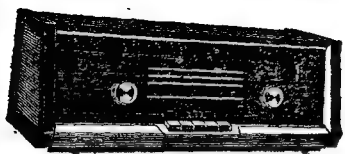
దిగ్విజయపు లోకపోవుటదే గర్వా చరణమే
సంభవింపదని భావము. దీనినే శ్రీ దాసుగారు
తమ గ్రంథమునందు భంగ్యంతరమున

“జలేవిష్ణుః స్థలేవిష్ణుః
విష్ణుః స్థావరజంగమాః
అస్త్యర్విష్ణుః బహిర్విష్ణుః సర్వం
విష్ణుమయం జగత్” (హరికథామృతం)

అని సార్వాశ్శ్రయ భావమును నిరూపించిరి. ఇట్టి
యశిప్రాయమును వారు బహువిధములఁ దమ
గ్రంథములలో పెక్కుచోటల నిరూపించిరి. ఒకచో
జీవుఁడవిద్యయను నిద్రాపరవశుడై సంసారమనెడి
స్వప్నమునుగాంచి యందు సుఖదుఃఖములతో
దాసు నానాయాతనల ననుభవించి తుదకు నవవిధ
భక్తులలో నొక్కటియగు హరినామ క్రమాము
చేతనే మేల్కొంచి వాస్తవికస్థితి నందగలడని
మనోహరమగు రూపకాలంకారముతో సుగమముగ
చిన్నశ్లోకముతోనే అధ్యాత్మ తత్త్వమును దెల్పిరి.

“అవిద్యా నిద్రయా జంతుః
భవస్వప్నం ప్రవశ్యతి
జాగర్తి శ్రీపతేర్నామ
శ్రవణేన నసంశయః” (హరికథామృతం)

ఇందు విశేషమేమనఁగా నిద్ర స్వప్నరూపమును
మఱుగు పఱచి అవాస్తవమగు నొక స్వప్నరూప
మిథ్యాలోకమును గల్పించి జనునిం బాధించు
చుండుట అందు ఆ జనుడు అనేకవిధముల భయ
త్రాస్తడై కలవరించుట సర్వప్రాణ్యనుభవ సిద్ధము.
అట్టి స్థితిలో హితుడు నామధేయాదులతో బిలిచి
వానిని మేల్కొల్పి స్వస్థపఱచుట గూడ మనము
గాంచుచునే యున్నారము. ఇట్టి సర్వానుభవ
ముతో సంసారమును బోల్చి సంసారమిథ్యాత్వ
మును శ్రీహరినామ ప్రబోధకత్వమును చాల
సులభముగా సామాన్య జనులకుఁగూడ వేదాంత
తత్త్వ మవగత మొనర్చుట. ఇట్టి సంసారస్థితినిదెల్పి
శ్రీదాసుగారు సంసార తరణోపాయము వైని
నిరూపించిన హరిభక్తి యొకటియేగాని యితరము

PHILIPS MAESTOR

LOOKING
FOR
QUALITY ?
GET IT IN
PHILIPS RADIO

DEALERS

VIJAYA & CO.,

MIAN ROAD, GUNTUR.

లగు కర్మాదు లెంతమాత్రము గావని మనోహరముగ నిట్లుచేప్పిరి.—

“హరిభక్తి నౌకయైవ ప్రకటితసంసారచారిధితరతి ।
ఇతరేణకర్మైవ త్యేనేవనరః ప్రజ్జ్వలయతిభవహ్నిమ్”
(హరికథా)

కావున హరిభక్తియనెడి నావయే సంసారము ద్రమును ధరింపజేయును. కర్మయనునది అజ్ఞము వంటిది, అట్టియాజ్ఞము సంసారమును నగ్నిని పెంపొందింపజేయునుగాని చల్లార్చదు. అనగా కర్మచేసి తత్ఫలముభవముకొఱకు మఱల జన్మించుట. జన్మించిన వెనుక మఱల కర్మచేయుటయను నీ విధమున సంసారమును గర్మమభివృద్ధి పఱచునేగాని యెంత మాత్రమును జల్లార్చదనిభావము, ఇట్టిభక్తిభావము సేవ్య సేవక సేవారూపమగు భేదముతో నొప్పుచుండుటచేతను భేదభావము సంసారహేతువని శ్రుతులు బెల్పుచుండుటచేతను ఈభక్తి మోక్ష రూపమగు వరమార్గము నెట్లు పొందించును? శ్రుతి సర్వత్ర “జ్ఞానాదేవతుకై వల్యం” “జ్ఞాత్యాదేవముచ్యతే పథ్యపాదైః” “వరణికోకమాశ్వునిక్” మున్నగు శాశ్వతసహస్రములచే అత్యజ్ఞానముదేతనే ఈ సంసార తరణి దూషమగు తెఱ్ఱప్రాప్తియగునని తెలుపుచున్నదేయను స్రధావసుగు సందేహము గలుగును. దీనికి శ్రీశాసుగారు కాశ్మీయుమగు సమాధానము నిట్లు తెల్పిరి.

“జ్ఞానేనమోక్షమపొందేతి, భక్తిఃజ్ఞానాయ కల్పతే, కృష్ణప్రసాదాత్ భక్తిస్సాత్, ఉపాత్ సేవ్యో హరిస్సదా” (శ్రీహరికథామృత)

శ్రుతితోధింపినట్లు జ్ఞానమే మోక్ష సాధనము. అందు సందేహములేదు, అట్టిజ్ఞానమును గలుగజేయునది భక్తియే. కావున భక్తిగలవాడు జ్ఞాని

యయి మోక్షము నందును. కావున భక్తి జ్ఞాన—సంపాదనముద్వారా మోక్షమును పొందించును. అనగా మోక్షమునకు భక్తి పరంపరాసాధనమగును, అట్టిమోక్షమును తప్పక సమకూర్చు భక్తి శ్రీకృష్ణసుగ్రహము వలన గలుగును గావున, శ్రీహరిపాదకమలసేవయే జనునికశక్యకర్తవ్యము. ఇట్టిసేవచే సర్వదా భక్తుడు జగత్తత్వమును విచారించి విచారించి తుదకిట్లు తెలిసికొనెను—

“మృదఃకుంభోయథాఽభిన్నఃతత్రైవ హరితో జగత్, ఇతిమత్వావీతరాగద్వేషోభవతిభక్తిమాన్”
(హరికథామృతం)

మట్టికంటె కుండవేలుకానట్లు ఈ ప్రపంచము హరికంటె వేలుకాదు. అనగా కుండ మట్టిరూపమేయనినట్లు జగత్తు హరిరూపమే యని భావము. దీనినే కాశ్మీయుముగా జెప్పినచో ఘటమునకు మృత్తు ఉపాదాన కారణమైనట్లు జగమునకు శ్రీహరి యుపాదాన కారణమగుచున్నాడు. అంతయేగాదు మట్టికంటె వేఱగు కుమ్మరి ఘటమును చేయునట్లు హరికంటె వేఱొకడు ప్రపంచమును సృష్టించునట్లు హరియే సృష్టించుటచే హరియే ప్రపంచమునకు నిమిత్తకారణమునూడ అగుచున్నాడు. కావున ఈ విశ్వమునకు శ్రీహరి నిమిత్త ఉపాదాన కారణముగుటచే ఈ జగత్ స్థితి యంతయు శ్రీహరివై వాధారపడి యున్నదని వైశ్ణోకములోని నిగూఢార్థము.

ఇట్లు జగత్తునకును పరమేశ్వరునకునుగల సంబంధమును తెల్పి సుదృఢ విచారణవలనను శ్రుతి విచారణము వలనను హరిభక్తుడు తెలిసికొనిన వరమార్గతత్వము నిట్లు శ్రీశాసుగారు చెప్పొవినారు.

“హరిరాత్నైవ తద్ధ్యానం శక్తి రిత్వతి ధీయతే
జీవన్ముక్తో హరేర్భక్తః కర్మణా నవిలిప్యతే”
(హరికథామృతం)

శ్రీహరి రూపమే జగముని తెలిసిన భక్తుడు
ఏచారించి జగదంతఃపాతియగు (జగత్తులో ఒకటి
యగు) అత్మస్వరూపముగూడ శ్రీహరి రూపమే
యగును గావున తనకును శ్రీహరికినిగూడ అభేద
మును దెలిసికొన గల్గును. ఇట్లు స్వస్వరూపము
యొక్క వాస్తవస్థితిని ఏ ధ్యానముచే గనుగొనఁ
గల్గినో యట్టి ధ్యానమే వాస్తవముగ భక్తి
యనియు అట్టి భక్తిగలవాడు(భక్తుడు) ప్రాణ
ధారణరూపమగు వ్యాపారమును జేయుచున్నను
(జీవించియున్నను) స్వస్వరూపమును దెలిసికొన
గల్గుటచే ముక్తుడయ్యెననియు, అట్టి వానిని పుణ్య
పాపరూపమగు కర్మమెంతమాత్రము స్పృశింప
వేరదనియు ఉపనిషద్బ్రహ్మమును ముఖోదముగ
శ్రీధాసుగారు నిర్వచించిరి. ధ్యానవిశేషముచే
స్వస్వరూపమును శ్రీహరిరూపముగాఁ దెలిసికొను
భక్తుడు శ్రీహరియే యగుట యను సంతేహ
మును నిజస్వరూపమగు భక్తులు మించవలయు లేద
నియు స్పష్టమిది. సాత్త్వికా శక్తిని సాత్త్వికా
బోధించు చున్నదియు నిట్లు వాక్రమియి.

రితా బ్రహ్మవిభవతః బ్రహ్మవిదితః శ్రోత రబ్రహ్మవిదః
సాచార్యేణం విశాసినా నవినత్యమేన ద్రుపిమ్
(హరికథామృతం)

ఒ భక్తుడా! చిత్తశుద్ధిగల్గి ఏచారణారూపమగు
భక్తివిగది నాశాయణ స్వరూపమును దెలిసి
కొనుము. అట్లు దెలిసి కొనినచో అ శాశ్వతములు
ధన్యునివే యగుదువు. నిశ్చయము. ఏలయన శ్రుతి
బ్రహ్మవిదుడు బ్రహ్మయే యగుచున్నాడని. కర్మ
రవేణ బోధించుచున్నది నుమా!”

ఇట్లు శ్రీధాసుగారు “కర్మణా నవిలిప్యతే” అను
వచనముచే ” అనన్యా గతంపుడ్యేన, గతం పాపేష
తీర్ణోహితదాసర్వాన్ శోకాన్ హృదయస్య భవతి
(బృహదారణ్యక 4-3-22) “ అకలికో మాత్మవిత్
(ఛాందోగ్య 7-1-8) అను శ్రుత్యర్థములను, “న ఏవే
శ్యమసి ధ్రువమ్” అనువచనముచే “స యోహవై
తత్ పరమం బ్రహ్మవేద బ్రహ్మైవభవతి” (ముండక
3-2-9) “ఐతదాత్మమిదంసర్వం తత్సత్యం త్త్వ
మస్ శ్వేతకేతో” (ఛాందోగ్య 3-13-8) “ నతస్య
ప్రాణాఽకాశాశ్చ ని బ్రహ్మైవనన్ బ్రహ్మ్యేతి”
(బృహదారణ్యక 4-4-8) “అను శ్రుత్యవదేశమును
“తదాత్మానమేవావేత్-అహంబ్రహ్మాస్మితి” (బృహ
దారణ్య 1-4-10) అనువిద్వదనుభవమును గూడ
బోధించి బోధించిరి.

శాత విపులముగ శ్రుతి ప్రామాణ్యముతో వాస్త
వభక్తి స్వరూప ఫలములను బోధించినను జీవుడు
అద్వితీయుడు సర్వస్వరూపుడుఅగు శ్రీహరి రూపుడే
యైనచో తనకంటె ద్వితీయవస్తువే యుండదుగావున
జీవునికి రాగద్వేషాదులుండుట కవకాశమే లేదు!
అట్టివో తోకమున జీవునికవగట రాగద్వేషాదులెట్లు
కలుచున్నవి? అట్టి సందేహము సామాన్యోద్బుధు
లకు గల్గిన యెరిచో అట్టి సందేహమును దోలగిరి
చుటకే సర్వజనప్రత్యక్షముగు దృష్టిస్వముతోనను
భావమున బోధించుచున్నాడు.

“స్వచ్ఛాయాం దర్శయే పశ్యయధ్యతే చటకోయథా
మాయాయాంస్యగవిజమాణః
తథామూఢోవిమువ్యాతి” (హరికథామృతం).
“స్వచ్ఛాయోవేతోకవిచ్యుతే చటకోనను శ్రీహరి
రూపోచ్ఛాదన సమర్థముగూడ దమునందగువడు
స్వప్రవణింబిమ్ముచే చేబోకవిచ్యుతయ్యవలచి ఎంతో
కారించివచ్చు మానక చేయవల్యో ఎల్లపుడుగూ

ధానితో పోట్లాడుచుండుట. సాధారణముగ అందఱును చూచుచున్న విషయము. దాని ప్రాంతినిజూచి మనము వినోదింతుము. అట్లే ఆభాసరూపిత్యాదనసమర్థమై త్రికోణదర్పణమత్యంబగు త్రిగుణాత్మకమాయయందు ప్రతిబింబించి అనేక చిదాభాసరూపములతో నొప్పుస్వరూపమువేగించి ఇతరులను ప్రాంతిలో మూఢజీవుడు గాగద్వేషమునందుచున్నాడు. ఇయ్యది అవివేకిపాంశునట్టి సుసారస్థితి, ఇక వివేకియన్ననో—

“నాత్మనోఽన్యత్ కించిదపి వస్త్యస్తీపరమార్థతః బుద్ధ్యాబుద్ధ్వేతి సతతం పండితోనానుశోచతి”
(హరికథామృతం)

ద్వితీయపస్త్రపును గనుటప్రాంతికల్పితముగావున వాస్తవముగా ఆత్మకంఠెభిన్నమగు వస్తువే లేదని ఎల్లప్పుడు తలచి తలచి విద్వాంసుడు ఎన్నడును శోకమోహముల నందడు,

ఇట్లు “యస్మిన్ సర్వాణి భూతాని ఆత్మైవాభూద్విజానతః. తత్రకోమోహః కఃశోకః షకత్వమనుష్యతః” (ఈశావాస్య-4)

అను మంత్రార్థమును శ్రీరామగారు అతిమరణముగ బోధించినారు.

కాగా, ప్రకృతము తేలిక సాంకేతికమేమనో అవిద్వాంసుడు స్వస్వరూపమునందే అజ్ఞానముచే న్యన్నతుల్యమగు నీ విశ్వమును గాంచుచు, అందలి సత్యత్వ దృష్టిచే శోకమోహముల నందుచుండగా విద్వాంసుడు తన జ్ఞానముచే అంతటనుదనయాత్మనే గాంచుచు స్వస్వరూపానంద జలధి నిమగ్నుడగుచున్నాడు” అని. దీనివే

“ఆత్మన్యేవావిద్యయాన్యన్నవస్తు ప్రాయ విశ్వవిభిక్త్యముహ్యత్యవిద్వాన్”

పశ్యన్ జ్ఞానీ ప్రజ్ఞయాఽఽత్మార
మేవానందత్యన్యత్ జ్ఞాపనీయంకీ మస్తే”
(హరికథామృతం)

అని సారూపముగా నిరూపించి, భవసాగరోత్తరణమునకు సాస్తవిక భక్తియొక్కటియే ప్రధాన సాధనమని ప్రబోధించి తుదకు—ఓ జనుడా, నీ శుష్టవేదాంతం నీ శక్తిబెట్టి స్వనాశ్మ స్వరూపమేయని భావన సేయును శాంతచిత్తుడవై శ్రీకృష్ణకథామృతానుగు గ్రోలుము. అద్ధానియందలి శ్రద్ధచే నీకు నిరూఢమగు భక్తియు, ఆ భక్తిచే మోక్షము గల్గును, కావున దోలున ఆద్య సాధనమగు శ్రుతి స్మృతి పురాణాదుల శ్రవణమునందాసక్తుడవు కన్ము” అని యిట్లునడేశించిరి—

“ఆత్మైవేదం సర్వమితి శాంతచిత్తో భవానిశమ్ । ఉక్త్యాఽఽం శుష్టవేదాంతం, పిబక్యష్ట కథామృతం । శ్రద్ధయా లభసే భక్తిం, భక్త్యా మోక్షంచ విందసి । శ్రుతి స్మృతి పురాణేషు శ్రద్ధధీభాః తతోఽనిశమ్”
(హరికథామృతం)

వీరియుపదేశము నొక్కమాటలో చెప్పవలయునన్నచో “జ్ఞానస్థానుల వారికి భవసంకటంబులు మదినిండున్, శ్రీ నారాయణదాసులకే సుస్థిరానందముండున్” (అంబరీష) అని.

ప్రతిశాస్త్రమునకును దోలుత ఆ శాస్త్రమునకు గ్రహింప నర్హులెవరో గ్రంథకర్త నిరూపించును. దీనినే “అధికారినిరూపణమ”ని యందురు. అయ్యది శాస్త్రసంప్రదాయము. శ్రీరామగారు కూడ స్వోపజ్ఞమగు నీ హరిభక్తినిగ్రహింప నర్హుడగువాని నిట్లు నిరూపించిరి.

“సాత్త్వికాహార నిరతః సర్వభూత దయాపరః । సంసార విముఖో యోగీ హరిదాన ఇతిస్మృతః”
(హరికథామృతం)

★ స్టార్ స్టూడియో ★
పేరాల [చీరాల (ఆంధ్ర)]

లైఫ్ సైజు ఎన్లార్జ్మెంటు

గ్రూప్ ఫోటోస్

ఫ్లాష్ ఫోటోస్

డాక్యుమెంటరీ ఫోటోస్

స్టిల్ ఫోటోస్

ట్రీక్ ఫోటోస్

న్యూస్ సర్వీస్

ప్రాప్రైటర్ : శంఖం లోకేశ్వర్

Contact

★ **STAR STUDIO** ★
P E R A L A - [CHIRALA - (A. P.)]

Prop :

SANKHAM LOKESWAR

FOR

LIFE SIZE ENLARGEMENTS

GROUP SITTINGS

FLASH WORK

DOCUMENTARIES

STILL PHOTO GRAPHY

TRICK PHOTO GRAPHY

NEWS SERVICE

ఇందు “సాత్త్వికాహార నియతః” అను పదమును తొలుతనే పేర్కొనుటచే హరిదాసత్వసిద్ధికి ఆహారశుద్ధి యత్యావశ్యక సాధనమని గ్రహించవలయును. అయ్యది యెంతయో యుక్తము. పరియనగా ప్రాణిగ్రహించు నన్నపానీయముల ననుసరించియే యాతని ప్రవృత్తులుండునని “అన్నమయంహి సోమ్య మనః అపోమయః ప్రాణః కేశోమయీ వాక్” (ఛాం. ౪-౪-5) “ఆహారశుద్ధౌ సత్త్వ శుద్ధిః సత్త్వశుద్ధే ద్రువాస్త్పతిః, స్పృతిలంభే సర్వగ్రంథీ శాంవిప్రమోక్షః” (ఛాందోగ్య 7-2౪-2) అనుసంపనిషద్వాక్యములు తెల్పుచున్నవి. కావున హరిదాసత్వ సిద్ధికి చెప్పబడిన తక్కిన రెండు లక్షణములును తొలిలక్షణముపైనే యాధారపడి యున్నవని చెప్పవలయును.

ఇట్లు శ్రీ రాసుగారు తమమిగిలిన గ్రంథములందు బోధింప బడిన హరిభక్తికి ఫలితముగా గల్గుజ్ఞానము వలననే యీ యమృతత్వసిద్ధి (మోక్షసిద్ధి) గలుగని యీ హరికథామృత గ్రంథమునఁ జెప్పటచే హరి గ్రంథములలోకెల్ల ఈ హరికథామృతము ప్రధాన గ్రంథముగా నగపడుచున్నది.

ఇంతవఱకుఁ చెల్పిన శ్రీరాసుగారి ఖక్తిప్రబోధకతారీతినిబట్టి గాంచినచో ధర్మబోధసేయువానికి వలసినపుడు ఆరోపిత హృదయ కాఠిన్యము, సర్వదీనానుతాపము వాఙ్మేళిత్యము, నిర్మోగమోటమి అనునవి యుండవలసిన ధర్మములని తెలియును. యథార్థముగా అదియే సజ్జనలక్షణము, సజ్జనులు నారికేళములనియు నితరులు బదరీఫలములనియు పెద్దల నిర్వచనము. - “నిండుమనంబు నవ్వనవనిత సమానము, పల్లు దారుడాఖండల శస్త్రుతుల్యమ”ని గదా వారలు పేర్కొందురు! ఇట్టి సజ్జనతా విజ్ఞానము విశేషదృష్టి గలవారలకేగాని సామాన్య

బుద్ధులకు అందదు. జాహిరముగా నగపడునది మాటయేగాని మదికాదుగదా! దీనికితోడు నిర్మోగమోటమి, నిర్భయత, దోషానవానము గూడ నున్నచో అకారణ వైరములకు కొఱత గలుగదు. శ్రీ రాసుగారు ఈకోపకు జెందినవారు. వీరిహరికథలలో ఒకప్పుడు యజమానియే పిరుచేయు దోషజ్ఞానమునకు గుఱియయ్యెడువాడు. అందుచే రాసుగారిచే హరికథను జెప్పించుటకు సామాన్య జనులు జంకుచుండెడివారు కాని మధుకరములు కాధించునని మధుపటలమును దూరికరించు వెంగకు లెవ్వరుండురు?

“భీమకానైర్గుణై రధృష్ట్యాభి
గమ్యశ్చ యాదోరత్నైరి వార్ణవః” (రఘువంశ)

అను మహాకవి సూక్తికి ప్రథమోదాహరణముగా నుండెడివారు శ్రీ రాసుగారు. అమూల్య రత్నాకరమైన భయంకర జలజంతువులు గలవని యెవ్వ డద్దానిని సేవింపకుండును? అదితప్త హృదయుల కెంతటి చల్లదనము నిచ్చును?

శ్రీ రాసుగారిని దలచినపుడు నాకు ఛాందోగ్యమున కీర్తింపబడిన మహాజ్ఞాని రైక్వుడు స్ఫురించును. రైక్వుడు సంవర్గోపాసకుడు. ఎవ్వరను గూడ లెక్కపెట్టువాడుకాదు. ఒకనాడు శ్రద్ధాదేయుడు బహుదాయి బహుపాక్యుడునగు జానశ్రుతియను భూపాలుడు తనయొద్దకు వచ్చి దక్షిణను సవినయముగ సమర్పించి సంవర్గ విద్యనుపదేశింప గోరగా శిథిలశకటముక్రింద గూర్చుండి దురదలను గోకికొనుచు రైక్వుడు “హారేత్వా కూద్ర తవైవ సహగోభిరస్తు” (ఛాం. 4-2-౪) (ఈనుణిహారము రథము గోవులు నీవేటిసికొని పొమ్ము) అని రాజును లెక్కసేయక కఠినముగ

మహారాజున గూడ నిరాకరించెను. సిద్ధపూరుముఠకు సామాన్యులకువలె మొగమోటుములతో పనిలేదు."

ఇట్లాకు వంశమునకు వసిష్ఠమహర్షి పౌరోహిత్యమువలెనే శ్రీరాసుగారి విజయనగర సంస్థానరాజాశ్రయ మొప్పినది గాని దైన్యజీవనము సేవకత్తమును ఈ మహాభాగుడెలుగడు. సంస్థాన మహారాణి తన రుక్మిణి కల్యాణ కథను విని అమితానందము నంది గొప్పగా సత్కరింపవలయునని తలంచి యేమి కావలయునని యడుగ ఈశ్వర కటాక్షము దక్క కోరదగినదేమి యున్నదని తెల్పిన నిత్యశృపుడు మానుషసహజములగు కొన్ని లోపములు తన యందున్నపుడు అవ్యానిని మఱుగుపఱువక శాహ్యముగా అయ్యిని తన దోషములని చెప్పనట్టి దంభవిహీనుడగు ధీరుడు స్వాత్మపరీక్షకుడును. "యాన్యనవద్యాని కర్మాణి తానిత్వయా సేవితవ్యాని, సో ఇతరాణి; యాన్యస్మాకం సుచరి

తాని తానిత్వయోపాస్యాని, (తైత్తిరీయశిక్షా) అను నుపదేశ్య.

"శిష్టాచారము సల్పలేను
మఱి దుశ్చేష్టన్ విదన్ జాల బల్
నష్టంబుందియు నీవదాబ్జముల
డెందంబున్ గడున్ నిల్పకే
నిష్టంబుండియుఁ దెన్నెటింగియును
దుర్వృత్తిన్ వడిమానలేఁ
గట్టెత్తుండను గాచెదెట్లానను
నింకన్ సూర్యనారాయణా"

అని పరమేశ్వరుని ప్రార్థించినారు.

తన వంశమునందలి పూర్వపుర ఘట తన బంధువులందఱును శ్రుతివిహితములగు సోమాది యాగముల నొనరించిన వారలే యైనను దాము శ్రుతిప్రామాణ్యవిదులైనను శ్రీరాసుగారికి శాస్త్రభర్తములలో ఆయా యజ్ఞాకత్వము ఎంతమాత్రము రుచింప

WITH BEST COMPLIMENTS OF HIND TIMBER INDUSTRIES,

(ON APPROVED OF GOVT. CONTRACTORS WITH D. G. S. & NEW DELHI)

Manufacturers of

PLANKS, SHOOKS, BOXES, CRATES; CABLE DRUMS, DRAWING BOARDS & TEA CHEST BATTENS
KILN SEASONING OUR SPECIALITY.

H. O. & FACTORY :

YAMUNANAGAR,

(Rly. Stn Jagadhri. N. Rly.)

Telegrams : HINDBATENS

Telephones : FACTORY 30

Godown-13/6, Harachandra

Mullick St., Calcutta-5

Telegrams : Hindbatens Calcutta,

Telephones : Office 23-3765

Godown 55-2848

RESI : 25-5132

P-39, Mission Row Extension,

CALCUTTA - 13.

లేదు. అందలి పశుహింసను వారు సహింస లేకపోయిరి. తుదకు వారి యహింస తోలుచెప్పలనుగూడ ధరింపనోర్వ లేనంతటి పరమావధి నందినది. అహింస సత్యము, పరదారానభిగమనము. భక్తిఅనునవియే సంసారోత్తరకములనియు ఈ యాగములు సంసారాంబుధిఁ దరింపజేయుటకు అసమర్థములనియు వారి భావము. ఇట్టి భావమును తమ నిశితములగు వాక్కులతో—“మాకాక్షి స్త్యం క్రతుముఖ దారుణ కర్తాణి దనుజకృత్యాని । భయశోకవర్ధనానిస్మరకై వల్యాంయ హరిమహోరాత్రం”(శ్రీహరికథామృతము)

భయశోక వర్ధకములు దారుణములు నగు నీ క్రత్యాదిదనుజకృత్యముల నొనరింపక కైవల్యము నకు హరినహోరాత్రములు సేవింపుమని యుపదేశించిరి. ఉత్తమ చిత్త సంస్కారులను గూర్చి తెల్పిన—“ప్లవాప్యేతే అదృథాయజ్ఞరూపా అష్టాదశోక్తమవరం యేషుకర్మ ఏతచ్ఛ్రేయాయే ॥ ౨ ॥ ఖి నందంతిమూఢా జరామృత్యుఁతేపునరేవాపియన్తి” (ముండకోపనిషత్ 1-2-7) అనుశ్రుతి వచనముననుసరించి తాము వైయభిప్రాయమును దెల్పినను అసంస్కృత చిత్తులగు వైదిక ధర్మపరులు ఈ క్రతువుల నాచరింప వలసియేయున్నట్లు శాస్త్రములు చెప్పుచునేయున్నవి, కాని శ్రీ దాసుగారికి మాత్రము క్రత్యాచరణము బొత్తుగా రుచింపలేదు.

వారు ముక్తి మార్గముగా

“శక్తికొలఁది నుపకారము-సల్పుచుదీనులఁజెంచుచు ముక్తిమార్గములగు సత్య-ముం భూతదయయుఁ గల్గిన సలలితస్వీయ వర్ణాచారంబుల వదలఁబోక కల నైనం బరభామల కలియరాక” అని చెప్పి “అరయంగా సకలశ్రుతిస్మృతి పురాణాద్యర్థ సారంబు పల్మరు నాశక్తికొలఁది చూచి తుదకిమ్మై రూఢిఁ గైకొంటి సంసరణాఁబోధిఁదరింపఁ జేయుటకు

యుష్మద్భక్తి దక్కన్య మీనగలోకంబున లేదాపాదు ముర యన్నా సూర్యనారాయణా ” అని దెల్పిరి.

శ్రీ దాసుగారు తమ యమూల్యాకాయ రత్నములను మనోహరగ్రంథమంజూషలయందు భద్రపఱచి తమ జనుల కొప్పగించిరి: వారు అరవము కన్నడము హిందీ బెంగాలీ ఫార్సీ మున్నగు పలు భాషలయందు పాండిత్యము గలవారలే యైనను తమగ్రంథములను సంస్కృతాంధ్రాంగ్లముల యందే తమ వారల కొఱకు సంతరించిరి. మన దేశమున ఆంధ్రమున రచించిన వారి హాఁకథలు మాత్రమే జగద్వితమగు ప్రచారమునుగన్నను మిగిలినవాని కంతటి ప్రచారము గలుగలేదు, అందు సంస్కృత భాషయందు “తారకము, శ్రీహరి కథామృతము” అనునవి స్వతంత్ర గ్రంథములు. “ఉమరుఖయ్యాము (రుకాయతు) అనునది పరివర్తన రూపము. కాశీకథము శ్రీరామచంద్రకథకము అనునవి కథకగ్రంథములు, ఇంకను నానా ప్రస్తానములకు చెందిన కొన్ని సంస్కృతగ్రంథములను రచించిరి గాని యయ్యవి భారతీయదుర్భాగధేయ వశమున రళ్ళి సోకునంతటి స్థితి గనలేదు. వీరి గ్రంథములలోఆంధ్ర గ్రంథములలోని విషయమును గొంతవఱకు మన మర్థము చేసికొనవచ్చును. కాని సంస్కృత గ్రంథముల లోని విషయమును అందఱు నర్థము చేసికొనఁదగునంతటి యదృష్టమింకను మనదేశమునకుగలుగక పోవుటకు మనము సిగ్గుపడవలసినదే! ఈ గ్రంథములయందువారు తమ పవిత్రాశయములను తమ సిద్ధాంతప్రబోధములను తమపాండిత్య ప్రకర్షమును నిశ్చేపించి భారతమున కందిచ్చిరి. ఇందు “శ్రీహరి కథామృత” విషయమునాధారముగా జేసికొని కొంతముందు చర్చించియే యుంటిమి. గ్రంథముల స్వరూపముమాత్రం తెలిసికొన లేదుగావున నిక నది

దెలియవలసియున్నది. అద్దాని నిట సంగ్రహము గ ప్రదర్శింప యత్నించెదను.

శ్రీరాసుగారు రచించిన సంస్కృత గ్రంథము లలో తారకము తొలిగ్రంథముగా నగవడుచున్నది. రెండవది శ్రీ హరికథామృతము. తారకము ఒక కావ్యము. హరికథామృతము హరికథయను నామాంతరముగల యథుగానము. శ్రీ రాసుగారు ఆ నాడు తమ హృదయమునగల యాశయములను వ్యక్తపఱచుటకును, తాము స్వయముగా నన్వయించుకొని చదివిన వ్యాకరణ విజ్ఞానమునగవఱచుటకును ఈ తారకమును వారు వ్రాసినట్లు ఊహింప వచ్చును. శ్రీహరికథామృత మన్ననో తామాచార్య రూపమున భక్తిప్రబోధకులై లోకవిమర్శనపూర్వకముగ దనభక్తి సిద్ధాంతము చిత్రమునకు హత్తునటుల రచించిరి. అందు తారకము.

రెండువందల తొంబది యెనిమిది శ్లోకములతో గూడి ఐదు సర్గములతో నొప్పు చిన్న కావ్యము.

దీనిరచన 1909-1910. వత్సరమున జరిగినది. దేశ భక్తులగు జాతీయనాయకులు దేశదాస్య విమోచనమునకై “వందేమాతరం” ప్రచారమునకు గడగిన రోజులవి. ఆంగ్లప్రభుత్వమును తీవ్రముగా ప్రతిఘటించి దేశ స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించవలయునని కొందఱు దేశనాయకులు కోరుచుండగా, వేటొక కొందఱు ప్రభుత్వమును సామముచే వశముగావించుకొని స్వాతంత్ర్యము సంపాదించవలయునని ఆకాంక్షించుచుండిరి శ్రీరాసుగారి రెండవకోవకు తెందినవారు. ఇట్టి తమ యాశయమునే దీనియందు వారు ప్రధానముగ నిరూపింప గ్రంథాదియందు “సాదేవభాషాభిలలోకమాన్యా ప్రసాదయామ్యద్య తయావదూహం” అని ప్రతిజ్ఞ చేసిరి. ప్రకరణ వశమున ఆ నాడు భారతదేశము నందలి అధర్మ ప్రాబల్యము, స్వాభీష్ట భారతస్వరూపము ధూమనౌకాయానము, యుద్ధము, అధ్యాత్మ తత్త్వము మొదలగునవి వర్ణింపబడినవి కథాసంగ్ర

With the Best Compliments of:

USE ALWAYS

TAJMAHAL BEEDIES

Mfrs. M/s. SYED N. RAMULU

No. 8 East Muthiah Chetty Lane, Washeraman Pet,

MADRAS-21.

హము:-వింధ్యదేశమున సంక్రితకల్పమును గ్రామము నందలి మాహేశ్వరుడను విప్రవరుని కనిష్ఠతనూజుడు తారకుడు. దేవాంశసంభూతుడు. ఉపనీతుడై సకల విద్యలనేర్చి సమీపమునందలి విబుధనగరముచేరి జనుల ఆధార్మికప్రవృత్తులనుగని తాధనందును. తనమనోవేదనము నొకయుద్ధానమున మంతాల గాత్రముతో గానముచేయుగా అచటకు విహారము నకైవచ్చిన రాజపుత్రు డదివిని ఆతని రప్పించి గౌరవముతో దన తండ్రికి పరిచంపము చేసెను. మిత్రులగు తారకరాజపుత్రులు తమ మాతృదేశ స్థితి నేకాగ్రతతో నాలోచించి అద్దాని స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించ దేశాంతర గతుడగు చక్రవర్తి కడకేగ నిశ్చయించి ధూమనౌక నెక్కిరి.

వారిరువురు చంద్రద్వీపముచేరి చంద్రమతియును చక్రవర్తి పురమును ప్రవేశించి దేశభాషతో మనోహరముగ గానముచేయుచు జనుల మనములను క్రమముగా చక్రవర్తి హృదయమును ఆకర్షించిరి. చక్రవర్తి వారల విలిపించి వారి వృత్తాంత మడుగగా.

“మీచేపాలింపబడు కర్మభూమియగు భారతము మా జన్మభూమి. మేమిరువురముబ్రాహ్మణ కుత్రియులము. మీ యుత్తమ పాలనమ్ముచే చేము సుఖవంతులమని సవినయముగ దెల్పిరి. వారల సౌజన్య సామర్థ్యంబులను జక్రవర్తి దెలిసికొని వారిరువురను సేనాధిపతులను చేసెను. అంత నొకప్పుడు శత్రువులచే బద్ధుడైన చక్రవర్తి యనుజుని వారిరువురు శత్రువుల నోడించి విడిపించిరి. చక్రవర్తి సంతోషించి తనపుత్రికగా భావించబడుచు దనచే పెంపబడుచున్న భారతకుత్రియకన్యను రాజపుత్రునికిచ్చి వివాహము గావించి తారకుని మిగుల గౌరవించెను. వివాహ సంతరము తన యనుజుని సాహాయ్యమున వారలమువ్వరను భారతదేశమునకుఁబంపి భారతదేశము

నకు రాజపుత్రుని సర్వస్వతంత్రునిగాఁ బట్టాభిషిక్తునిగావించి సకలసైన్యముల నాతని వశము గావించెను. తారకుడును తన ఇల్లు చేరి యోగ్యమగు కన్యను వివాహమాడి సంతానమునుగనెను. కర్మభూమి స్వతంత్రమాయెను. ఇది కథ.

ఇతివృత్తములోని సౌందర్యము అంతగా కాన రాకపోయినను గ్రంథకర్తయొక్క ఆశయము స్పష్టముగా దెలియుచున్నది. మఱియు గ్రంథమును విశేషించి పరిశీలించినచో తారకుని తల్లిదండ్రులను పౌరాణిక ధర్మప్రబోధకులుగాను తారకుని వారల కనిష్ఠసుతునిగాను, వర్ణించుట, తారకుడు తనగాన మాధురిచే జనులను రాజులను వశముగావించుకొనియెనని చెప్పట ఇత్యాదీకమును గాంచినచో ఈ తారకుడు గ్రంథకర్త రూపుడే యనియు తారకుని యాశయములు గ్రంథకర్తవే యనియు సుస్పష్టము. విదేశ యానమునకేగాక లంకమున్నగు సమీపదేశములకు గూడ పొగయోడ నెక్కిపోవుట మహాధర్మభంగముగా దలంచు నక్కాలమున విప్రుడగుతారకుని రాజపుత్రునితోపాటు పొగయోడవై దేశాంతరమున కంపుట, ఆతనిచే యుద్ధముచేయించుట, మున్నగునవి గ్రంథకర్త సాంఘిక ధర్మ సంస్కార ప్రియత్వమును దెలుపును. “శిశుర్వేషకుర్వేత్తి వేత్తి గానరసం ఫణి॥ కోశేత్తి కవితా తత్త్వం శివోజానాతి శానవా” అని తెలుపబడిన సంగీత సాహిత్యముల యతిశయము చక్రవర్తులకు గూడ వశముగావించుకొని సామ్రాజ్యమును సంపాదించు ప్రథమసోహనములై నవని గ్రంథకర్త వర్ణించుటచే వినియందు గ్రంథకర్తకుగల యభిమానము ద్యోతితమగుచున్నది. స్వాతంత్ర్య సంపాదకులనుగా బ్రాహ్మణ కుత్రియులను మాత్రము వర్ణించుట సాఖిప్రాయమా యనివించును. తమ యాశయ

ప్రకటనముతోపాటు వ్యాకరణ విజ్ఞానమునుగూడ ప్రకటించుట శ్రీధాసుగారి యభిమతము. అందుచే వీరు ధాతుసమాస-కారక - తద్గిత - సంధ్యాదుల యందలి వ్యాకరణ విశేషములు గోచరించునట్లు ఇద్దానిని రచించిరి. అందు మొదటి సర్గమున విశిష్టములగు లుజంత ధాతుప్రయోగములను, ద్వితీయ సర్గమున లజంత ధాతుప్రయోగములను, తృతీయ సర్గమున లిడంత ధాతుప్రయోగములను ప్రౌఢముగా గనపఱచిరి. వ్యాకరణ పరిజ్ఞానము నకు భట్టికావ్యాదులెట్టివో ఇదియు అట్టిదేయని చెప్పనగును.

ఉదాహరణమునకు - అవాస్థిత్, అశిషత్, న్యపి వృతత్, అన్యసార్థిత్, అజీజనః అపప్తత్, న్యభా స్తీన్ అపీవతత్, అశిశత్, అన్యభోభూయి, అసో మపిష్ట, అమమ్రుదత్, అను మున్నగునవి గణపఠిత ధాతు రూపములు, అపూర్ణ చంద్రత్, ఉదమ నాయంత, వైద్యమాస, ఘున్నగునవి నామధాతు

వులు; “పరిష్కరోతి జనోఽనుత్తమ భూషయేవ” “సదోష మప్యంతవతే కవిత్వం,” వదావదో;” “అజయ్యోః”, మున్నగునవి విశేషప్రయోగములు; “కిమ్మ్యక్తం” “గవ్యూతి” ద్వయ పరిమితం. మున్నగు అపూర్వసంధి ప్రయోగములు “గురోరధ్యయనేన” “అధ్యాస్తే ధర్మపీఠం,” “తస్మై శ్రుప్పహయతి కుమారి” “మత్పితౄలరుచత్” “నరుదతి ప్రావా జీత” మున్నగునవి విశిష్ట కారకప్రయోగములు.

“దేవసభం, ప్రత్యర్థినేనం, గేహేకూరః, చంద్రా న్తరిపం, అశ్వి తపిబకాయాం సముత్సుకైః, ముష్టి ముష్టి, పశ్యతోహరః, తిష్ఠద్గు, సుప్రజనః, దివస్పృ థివౌః, సమయాకృత్య, పాదౌకృత్య అన్వాజే కృత్య, మున్నగు విశేష సమాస ప్రయోగములు.

“కంఠదఘ్నం, హస్తేవకః, కావచికాః, కాక్తీకాః, దవిష్టం, అహంయుః, మున్నగు సపూర్వతద్గిత ప్రయోగములు అగపఱచి వైయాకరణులకు మహా నందము కలుగనట్లు తమవైదుష్యము, ప్రయోగకుశల

Homage to PANDIT SRI NARAYANADAS THE VERSATILE GENIUS OF ANDHRA

M. S. PRAKASAM, B. A.
MATURI CHINA SANYASI LINGAM
SURYA PRAKASAM
VIZIANAGARAM

తను ప్రకటించెను. ఈ కావ్యమున నిట్టి ప్రయోగములు మిక్కుటముగ నున్నను సంగ్రహముగ చూత్రమే యుదాహరణమునకై చూపి యవ్యాని వివరణమునుండి గ్రంథవిస్తర భీతిచే విరమించుచున్నాను.

ఇట్లే దీనియందు తారకావతరణమున దైవాంశ సంభూతుడగు నాతని దేవతలు స్తుతించుచున్నారని తమ యాధ్యాత్మికతత్త్వజ్ఞాన ప్రదర్శనమునకు గూడ అవకాశమును గల్పించుకొనిరి. గంభీరమగు ఔపనిషద విజ్ఞానము నెట్లు సుగమముగ బోధించిరో గనుడు -

“భేదోయథాకాండతరంగయోర్న,
స్యాత్తేఽస్యలోకస్యతతైవదేవ
సర్వప్రపంచఃత్యయికల్పితోవా,
స్థాణాభవేద్దస్యరివభ్రమేణ” (తారక 1-13)

“జలతరంగములకు వలెనే దేవా! నీకును జగత్తు నకును భేదములేదు. స్థాణువునందు దొంగ యను భావము ప్రాంతించే కనుచీకటియందు కలుగునట్లు నీయందీ జగద్భ్రాంతి గల్గుచున్నది.”

చీకటి స్థాణువునందు చోర ప్రాంతిని కల్గింపవచ్చును, కాని అద్వితీయుడగు నీయందు నానా కృతులతోగూడిన జగద్భ్రాంతి దేనివలన కలుగుచున్నదను సందేహము నిట్లు దీర్చుచున్నారు -

“దృశ్యావ్యదృశ్యా సదసస్సృయాపా,
త్వదీయమాయాభ్రమకారణం సా,
దిగంతరేఖావదతీంద్రియంతే,
తత్త్వం జగన్నాటక సూత్రధార” (తారక-1-15)

“దేగస్త్రైవివలె (భూమి, జల, అగ్ని, వాయు) దృశ్యముగనుచున్నను హస్తైవ మును విచారింపినచో అదృశ్యమగుచే నదసత్వ యోగమగు నీమాయయే

ఇట్టి ప్రాంతిని జగత్తునకు గల్గించుచున్నది. కావున నీ తత్త్వమింద్రియ వేద్యమంతమాత్రముగాదు.

ఇట్టి దురవగాహమగు నీ తత్త్వ మెట్లు దెలియనగును? అయ్యదితెలియనిచో జనునకు ప్రధానపురుషార్థము లేదుగదా యనుచో సకలస్వరూపములను దనకు అగపఱచు తననేత్రమును తాను చూచుటకు ఎట్లుదర్శనము అవసరమో అట్లే సకల ప్రవృత్తులకు మూలమగు పరమాత్మ చైతన్యమును మనము గమనకు భక్తి దక్క వేటొందుపాయము లేదని యిట్లు చెప్పి.

“భక్త్యైవతేఽధీశ్వరదేవతాఽపి,
శక్నోతివేత్తుంపరమార్థ తత్త్వం,
దృష్టి, స్వరూపం ముకురశ్చయైవ,
విలోకితుం శక్యత ఆదిదేవ (తారక. 1-17)

చూచునది చూడబడునదియు నభిన్నమైనపుడు తచ్చిన్నసాధన మొకటి అవశ్యకమగును గదా !

లోకముతో రూపముగల వస్తువు కార్యసాధనమై యొప్పుట యనుభవ సిద్ధము. ఈశ్వరమాయ సద సత్స్వరూపము, అనిర్వచనీయమై యొప్పుచున్నది. అట్టి మాయ అద్వితీయుడగు పరమేశ్వరుని అనంత రూపవికాశతమగు జగత్తుగా నెట్లు ప్రకాశింపజేయునను సందేహమును దీర్చుటకై శ్రీరామ గారు—ప్రత్యేకస్థితిగాని విలువగాని లేనట్టి బిందువు ఏకాంతముతో గూడి పెరుగుచు నా యేకాంతమునకు గూడ ఎంతెంత పరిమితిని సమకూర్చునోయట్లే అనిర్వచనీయమగు మాయ పరమేశ్వరునిగూడి అనంత సృష్టిని గలుగజేయుచున్నదని మనోహరముగా నిట్లుబోధించిరి -

ఈత్యసంఖ్యాస్రతిపాదకోఽంకః,
నిరంతరంబోధయతేబహుత్వం

బింద్యనివృత్తిః సుష్టుయథాస్వభావ,
యుతఃత్వమేకోపితథాఽనిదేవా”

(తారక. 1-20)

ఇట్లు శాస్త్రీయవిషయములనేగాని ధూమనౌకా
యానము మున్నగువాని యనుభవములను గూడ
శ్రీదాసుగారు చాల యింపుగా అలంకారములతో
వర్ణించిరి. గురుకులక్షేత్రము నందకపోయిననుతాము
ఎంతకష్టపడి యిట్టి పాండిత్యమును సంపాదించిరో
యా విషయమును మనోహరమగు సుపమాన
ముతో నిట్లు వాక్రచ్చిరి,

“స్వభావపాండిత్య బలేన కుర్వేకావ్యం
పతశ్చి సహసేన నీడమ్” (తారక 1-2)

ఔను ! గిజిగాడు మహాతపవాతవృష్టులకుగూడ
చలించని తన నీడమును నిర్మించుట ఎందుండి
నేర్చెను?

భారతదేశము పూర్వకౌన్నత్యమునుండి నేడు
ఎట్లు దిగజారిపోయినదో ఆ విషయమున దనమనో
వేదనమును ద్వితీయసర్గమున కన్నులకు కట్టినట్లు
వర్ణించిభారతీయుల నందఱును వీరుమహాభాధపెట్టిరి.

శ్రీ హ రి క థా ౭ మృ త ము

శ్రీదాసు గారికి శ్రీహరికథా౭మృతము
అత్యంతాభిమాన గ్రంథమని నా తలంపు. వారు

అందు తమ యభిప్ర సద్ధా న్తములను ప్రౌఢపాండిత్య
బలమును, తమలోకానుభవమును లోకమునకు
వెల్లడించిరి పూర్వమే సోదాహరణముగ పేర్కొం
టిని. ఇద్దానిని గీర్వాణకావ్యలో వ్రాయుటకుగూడ
వారి యాశయము. ఇయ్యది విశ్వవ్యాప్తము
కావలయుననియే.

ఈ గ్రంథము శ్రీకృష్ణచరితమును వర్ణించు
బిందుశ్రయరూపము. అందు ప్రథమబిందువు శ్రీకృష్ణ
జననము ద్వితీయ బిందువు పితృబంధ విమోచ
నము తృతీయ బిందువు ధర్మసంస్థాపనము.

గ్రంథకర్త గ్రంథారంభముననే “మందః కవి
యశఃప్రార్థిగమిప్యామ్యపహాస్యతాం” అను కాళి
దాసుని ఎలెనే తన విధేయత నిట్లు కనబఱచెను —

“యథాకురూపేతి విదన్నపి స్వయం
వినోదయత్యల్పమతిః సదర్పణే
తథా౭హమక్షో౭పి భవత్సమక్ష
మాత్మాను మోదార్థ మిదం బ్రవీమి”

(తానుకురూపినని తెలిసినవాడు గూడ అద్ద
మును జూచుకొని వినోదించునట్లు అజ్ఞాదనని తెలిసి
కొన్నను నేను ఆత్మానందము కొఱకే దీనిని మీ
ముందు పలుకుచున్నాను.)

With The Best Compliments of

K. C. CHANDY,

NAGAMPADAM, KOTTAYAM, S. India.

Saw Miller, Timber Merchant, Comission Agent, Exporter & Importer.

Manufacturer of Packing cases, Furniture, Electrical Accessories.

దేహాంతరీ క్రమగుణాత్మ చైతన్యము గలదనియు
దేహములు మాద్యుచెందుచున్నను అది మాత్రము
మాద్యుచెందక స్థిరముగానుండుననియు అధ్యాత్మ
జ్ఞానమునం దధికారి తొలుత విశ్వసింప వలయునని
గీతాచార్యుడిట్లు తెలిపెను-

“దేహినోఽస్మిన్ యథాదేహే

కౌమారం యౌవనం జరా ।

తథాదేహో నరప్రాప్తిః - ” (భ. గీ. 2-18)

“అస్తవంత ఇమే దేహాని త్యసోఽస్మాః శరీరేణః॥

అనాశినోఽప్రమేయస్యః” (భ. గీ. 2-18)

“బహూనిమేవ్యతీతాని జన్మానితవచాద్భుత ।

తాన్యహంవేద సర్వాణి నత్వంవేత్తవరంతవ”

(భ. గీ. 4-5)

ఇట్టి విశ్వాసమునే హరిభక్తియందు దధికారి
తొలుత కల్గి యుండవలయునని శ్రీ దాసుగారు
చెప్పిరి-

“దేహప్రకృతిమాశ్రిత్యవ్యక్తావ్యక్తవిభేదతః ।

చేతనాఽస్తీతియోవేత్తితస్యమృత్యుభ్రమోనహి”

ఇట్టి దృష్టికలిగినమోక్షకామికిఁ గర్తవ్యమునిట్లుప
దేశించెను —

“దీనాయవిత్తంసందేహి

గానలోలభక్తమవేహి ।

ధ్యాన-అకర్ణన-కథనోల్లాసః

త్వరయాభవనారాయణదాసః ”

(ధనాకాలతను దెగగోసి పరమేశ్వరగానలోలు
పుని దెలిసికొని నీవుగూడ నాతనివలె తద్ధ్యాన
తథాకర్ణన కథనములందుల్లాసివియై యున్నచో
క్రమముగా నారాయణదాసుడ వగుచువు) ఇట్టి
సారాయణదాస స్థితిఫలము సారమేశ్వరరూప
జ్ఞానమే యని —

“యద్యస్తు తత్త్వం సుఖయోఽవ్యవేద్యం,

యత్తత్తు భావః జగతఃపటస్య

యద్భంగవత్ కారయతే స్వమాయాం,

తత్తనః ప్రసన్నం భవతీశరూపం”

(జగత్పటమునకు తంతుభావమునంది విచ్ఛాంసు
లకుగూడ అందరాని తత్త్వము భగవద్భక్తులకు
ప్రసన్నమగును) చెప్పెను. ఇట్టిప్రసన్నతోపాయ
మును జగమునకు శ్రీదాసుగారువదేశించిరి. ఇందు
శ్రీదాసుగారి వేదాంత విజ్ఞాన చతురత నిరూపిత
పూర్వమేయగుటచే ఇటముఖల చర్చిత చర్వణ
ముగా దెలుపుట యనవశరము.

కావ్యశరీరికి ధ్వని యాత్మయనియు శబ్దార్థ
ములు స్వరూపమనియు (శరీరము) ఉపమాద్యలం
రములు కావోరాదులనియు అలంకారిక సిద్ధాంతము.
అలంకారము రసభంజకముకాక రసపోషకముగా
నుండవలయునని వారల యనుకాసనము. కాళి
దాసుని యుపమోత్పేక్షలు శ్రీశంకర భగవత్పా
దుల రూపకము మున్నగునవి యిట్టివే. శ్రీదాసు
గారుగూడ తమ కావ్యములయందు అలంకారము
లను రసపోషకములుగానే మనోహరముగా ఉపని
బంధింతురు. వీరలకు ఉపమా రూపకములనిన
అత్యంతాదరము. జాంబవంతుని మహాబలముగూడ
శ్రీకృష్ణుని విషయమున వర్ణనమాయెనట ఎట్లు?

“లీలామానుషరూపే పరమాత్మనికే

శవే వృధై వాభూత్॥

జాంబవతః సామర్థ్యం,

జీవన్ముక్తే యథా భవార్థతమ్”

లీలామానుష రూపుడగు శ్రీకృష్ణునియందు
జాంబవంతుని మహాశక్తి జీవన్ముక్తుని సంసారార్థ
త్యము ఏమియు లేదనినట్లు వర్ణనమాయెనట !
ఇందు “భవార్థతమ్” శబ్దము స్వభారమునకు గతి
తాధకతామహాశక్తిని సూచించుచు జీవన్ముక్తుని

విషయమున కుంతిభావము నందుటకు యుక్తముగా ప్రయోగింపబడినది. అట్లే వై ప్రకరణముననే “ఆకాశశరీరంబ్రహ్మ” అను శ్రుతిని స్ఫురింపజేసి ఉదాత్తార్థమును దెల్పు నీ పద్యమును చూడుడు-

“ దరితుంపాతయితుంసంచల
యితుమయతిష్ఠబహువిధోపాయైః ।
కృష్ణం భల్లూకపతిః,కింతవాకాశ
ఇవహరిరభూదచః”

శ్రీకృష్ణునోడించుటకు భల్లూకపతి చేసిన ప్రయత్నము ఆకాశమున జేసినప్రయత్నమువలె వ్యర్థమైనదట ! ఇందు శ్రీకృష్ణునికి ఆకాశోపమానము ఎంతయో యుక్తము. మఱియు శాస్త్రీయోపమానముల నెట్లు చూపునో గమనింపుడు- సీతతో అడవి కేగుచున్న రాముఁడిట్లునుకొనెను. “ తన భార్యన్ వెంటనిడుకొనివిదేశంబున కరుగు వాఁడు— ద్రుతకాలంబున నులుకుజాటులచూపు సంగీతజ్ఞుని పొలంపున, కారకార్థవాదమొనరించు శాబ్దికునిచందమున, అధ్యారోపావవాదంబుల నిరూపించు నదైవ్వితి చెలువున, అనుమానంబు సాధించు నైయాయుకుని తీవిన్, విధిలిఖతంబును బరియించుచోహూ

త్రికులవడువున, లంచగొండిన్ గొలుచు సత్యశీలుని గమనికన్, మ్రేచ్చాధీనుండగు నార్యుని విధమున, లుబ్ధురాలితోఁ గాపురముసేయు చాతలాగున, సంసారమునఁజిక్కు ముముతువు తెఱఁగున- ఇయ్యవి అనుభవైక వేద్యములు. సంసారగతుడగు జీవుని నిట్లు రూపకాలంకారముతో వర్ణించినారు.

సీ॥ “ సంవర్ధ్యమానతృష్ణార్జుజాక్రాంత,
వయసిగలితేమిథ్యావివేక

తస్కరేణాపహృత నిజవిశ్వాసవి,
భవ ఇహ తావకభక్తిహేతి —
మహాహనముద్ధర్తుమవ్యక్తోభవన్,
దుఃఖన్ పరిభ్రమన్ దుస్తరభవ-
విపినేఽరిసత్త్వవిభీషణ తుషణ
కంటకే విభ్రాంతి కష్టమార్గ

తే.గీ. ఏవతాపత్రయా భీలదావపాప,
కావృతేమర్త్యుగ్రమృత్యుజగరేణ
కబలితో నశ్యతితరాంప్రకంపమావ్య
హేజగన్నాథసంశ్రితహృద్విబోధ”

(గప్పగొప్ప తృష్ణార్జుజాది సాధనములతో మిథ్యావివేక తస్కరుడు తన ఆత్మవిశ్వాస ధనమును

The Universal Engineering Co., VIJAYWADA.

MANUFACTURERS OF OIL ENGINES

APPROVED BY THE ANDHRA, MYSORE & MADRAS GOVERNMENTS

Ask For

UNIVERSAL OIL ENGINES FOR GROW MORE FOOD

Tel: Address: UNIVERSAL

Telephone: 6074

అంతను హరింపగా ఆతనివధించుటకు తనకుగల హరిభక్తి ఖడ్గమునుగూడ చేతబట్టుటకు ఆశక్తుడై జీవుడను బాటసారి లోలోక్రుంగుచు ఈషణత్రయ కంటకాకిర్ణము అరిషడ్వర్గ క్రూరమృగ భీషణము కావత్రయాభీల దావసాపక పరివేష్టితము అగు సంసార విపినమున పరిభ్రమించుచు మిత్తి కొండ చిలువను గాంచి వణకుచు తుదకు దానిచే భక్షింపబడుచున్నాడు) ఈ గీర్వాణ వాణి దేవికిగూడ ఈ సీసాలంకరణము ఈ మహానుభావున కత్యంత ప్రీతికరము కాబోలు!

ఇట్లే ఉత్త్రేక్ష విరోధాభాసము మున్నగు సలంకృతులను గూడ మనోహరముగ జూపును —

“దయా సముద్రః సర్వేశః ఆర్తజన్తు హృదిస్థితః,
ఆక్రందనచ్చలేనై వ సమాహ్వాయతి ధార్మికాన్”
ఇందు ఆర్త జంతువుల యాక్రందన ధ్వనిని వారిల హృదయగతుడగు పరమేశ్వరుడు ధార్మికులను బిలుచు విలుపుగా నూహించెను. అట్లే విరోధాభాసము.

“సగుణోఽపి నిర్గుణస్త్యం
సుశ్యామల విగ్రహోఽశరీరోపి
కార్యమపి కారణమభూః కృష్ణ
త్వాం వేత్తికః శివేనవినా”

ఇట్లే శృంగారాది రసవర్ణనములందు గూడ శ్రీదాసుగారు అతులిత విహార మొనర్తురు. పాతకుల రసానుభవము కొఱకు వారి యాంధ్ర గ్రంథముల నుండియే మచ్చున కుదాహరింతును-శివుడు మోహినితో నెంతముద్దుగా పలికెనో!

“నీలదఃజూచిన్ జిలువఱేడుస్ఫురించె
రంగదుత్తుంగసారంగగమన,
నీ నెన్నుదురు గన్న నెలవంకతలఁచయ్యె,
రాజితభీత సాగంగనయన,

నీవకులరయగంగా వీచిలు దోచె,
రమ్యవిలోలసారంగచికుర.
నీకొనుఁగాంచినన్ విన్నుజ్ఞప్తివచ్చె
రమణీయబాలసారంగపాణి

చెలువమునఁ గొంతపోలిక గలదుమనకు
గానియిసుమంతయైన నామానసంబు
మాడ్కినీమనసున్న మన్మథునిపిడ,
నన్నుపోకుటయెట్టులోనన్ను తాంగి”
రూపసామ్యమున్నను భావసామ్యములేదే
యని స్థాణునికి గూడ ఆవేదనము! దీనితోసరికా
లేదు! శివుడిటులు వల్కుచుండ—

“క్రొవ్వాడి వాల్కూపు గాలంబునం దగులు
కొన్న నామనోమీనంబున్ జప్పునం బైకిలాగి తన
మిటారంపు గబ్బిగుబ్బ జక్కవలకుం విందొనర్చి
జారిపోనీయనట్లు ఒయారంబుగఁ బయ్యెదన్ సద్ది”
(అంబరీష చరిత)

ఇందు “మనోమీన గుబ్బజక్కవల” నెడి రూపకము “జారిపోనీయనట్లు” అను ఉత్త్రేక్షగూడి స్వభావోక్తికంగములై శృంగారమునకెంత పోషకము లయ్యెనో ఊహింపుడు.

వీరి స్వభావోక్తిచతురత, పకృతిపరిశీలనము రసమునకెంతో సహకారములు- ఒకసరసిని వర్ణించుచు-
“వినిర్మలజలాశయోత్స్థిత శఫరీకబలనోన్ము కాకాశ
విలోలత్కవి ప్రతిబింబాం-అని చేవలకై నీటిపైకెగరు
లకుముకి పిట్టలను మనోహరముగా వర్ణించెను. ఒక
కురంగము నిర్భయదేశమును వడిగాచేరి యట
నుండి తన కుటుంబమును విల్పుచున్నదట—

“చండల్లుతైః భీతివశాత్ చలంతం,
పశ్చాత్ మృగీకాబకుటుంబమేషః ।
ధీర్వనైనాభయవ బ్రువన్ నః
పశ్యత్యహోవల్గ్గి కృష్ణసాగః”

ఎంతసుఖకరమగు సాయంతనమో గమించు.—

“జపాశ్చష్ట్యాన్యాయాంఅయమఖిలవస్తుమి కిరన్
ప్రతీచీదిగ్భాగే విగతతి రవిర్భండకిరణః ।

అవోసంధ్యావాతః ప్రసవమధుగంధ ప్రసవితా
తమాతాపం హ ని ప్రకటిత భుజంగోత్సవకరః”

ద్వితీయ బీండువునందు అటూరుని ఘోష
ప్రవేశ సమయమున ఘోషవర్ణన మెంత మనోహ
రంగా అంత సహజము.

శ్రీ రాసుగారి ఆదర్శమూర్తి శ్రీకృష్ణభగవా
నుడు. ఆ మహానుభావుడు దుష్టుల సంహరించి
శిష్టులఁగాపాడి ధర్మసంస్థాపనము గావించినాడు. అట్టి భగవానునికిఁ గూడ జార చోర ప్రవృత్తులు
దెలియబడుచుండ నీతడు భగవాను డెట్లగునని
తాము (“విష్ణుః కథం బ్రూహిమునే పరనారీరతోఽ
భవత్”) శంకించుకొని ఇట్లు సమాధానమిచ్చిరి

“నీభల పదార్థములను భక్షించు సర్వభక్షకుడగు
నగ్ని వస్తుదోషముచేఁ దాను దోషమునందనట్లు
తేజోమూర్తులు వస్తుగతదోషముచే లిపులెంతమా
త్రముగారు, పరనారీ సంగమాఖిలాషి విజయముం
గొంచునా? కావున విజయశీలుడగుశ్రీహరి అట్టివాఁడు
కాజాలఁడు. ఎవ్వని పాదపంకజపరాగధ్యాన
సంప్రాప్తయోగులై సకలకర్మబంధములనుండి ముక్తు
అగుచున్నారో అట్టి నిత్యకోభనుడగు విభువునకు
ఎట్లున్న నేమి? గోపగోపాంగనా సకల జగన్మయం
దగు నా మహాత్ముడు లీలామానుష విగ్రహుఁడు
గావున అతనికిఁ బరాంగన లెవ్వరు? అందఱు స్వస్వ
కూపులేగదా!”

(శ్రీహరికథామృతమునకు తెలుగు)

సమాధానము తృప్తికరమేగదా? కానచో
ఆలోచింపుడు.

శ్రీ రాసుగారు అగ్నివిషయములందును స్వతం
త్రులు. పండితరాయలవలె అన్యకర్తృకములగు
వానిని చాము స్వీకరింపమనియు స్వకర్తృకములనే
ప్రదర్శింతుమనియు వీరి ప్రతిజ్ఞ. స్వపాండిత్య ప్రదర్శన
మునకు అన్యకర్తృకములందు అవకాశము చాతక
పోవుటయే యందులకు హేతువు, భావములందు
గూడ అపూర్వకల్పనములందే వారిదృష్టి. అట్లయ్యె
ఇతరగ్రంథములందు హృదయంగమములగు భావము
లున్నచో అవ్యానికి తాము వశులై వానిని “మక్కికై
మక్కి” గానే గ్రహింతురు. వానిని స్వకపోల కల్పి
తము లనునట్లు మార్పు భావ భాషాచౌర్యములు
వీరికడ లేవు.

“నీహృద కమలసేవయు,

నీ పాదార్పకులతోడి నెయ్యమును నితాం

తాపార భూతదయయును,

దావసమంతార నాకుం దయసేయగదే”

(పోతన భాగవతము)

అనువద్యమును —

“త్వత్పాదకమలసేవాం

తవభక్తైస్సదాఽపి దృఢసఖ్యమ్ ।

భూతదయా మత్స్యంతం,

తావసమందార దేహిమే సతతమ్” అనిచెప్పిరి.

(హరికథామృతము)

జాతీయపదములను, భావములను, పొదుగుటలో
వీరిరెవేసిన చేయి. వీరి గ్రంథములలో అయ్యది
తఱచుగ నగవడును.

తన గుహను బ్రవేశించిన శ్రీకృష్ణుని జూచి
ఆతనితో జాంబవంతుడు —

“రేరే గర్హసి బాలక

కిమరే సాహసంకేఽధునా ।

ప్రేరితః శశ ఇవ మహాననం

అచిరేణ మత్సకాశం విధినా" అనును.

(హరికథామృతము)

'వంటింటి కుందేలు' అనునది తెలుగుసామెత.

గణనాథుని ఇట్లు ప్రార్థించును —

"సహజపాండిత్యమునఁ గావ్య సరణిఁజేసి

ఎల్లరి హితంబుఁ గోరెద నేకదంత ।

నేను నిన్నేదియడుగను గాని నీదు

నంబికోండయ్య సాయమె నాకుఁజాలు"

(అంబరీష)

గణనాథుని సాయము మనము చేయుదానికి
అడ్డుతగులక పోవుటయేగదా! జాతీయ పదప్రయో
గమునఁ గూడ —

మోహినీరూపమును జూచి మోహపడిన శివుడు —

"తొయ్యలివెమ్మోము పున్నమచందురు

త్రోసిరాజనిపించురా ।

వయ్యారికొప్పుచవతీమృగవాలము-

వైకోతకోయించురా "

(అంబరీష)

ఇందలి త్రోసిరాజు-వైకోత కోయించు అను
నవి చతురంగబలమునను చీల్లపేకయందును సుప్ర
సిద్ధములగు సాంకేతికములు. దానివైది వేటొకటి
లేదనునర్థమున నీ పదము లుపయోగింపబడినవి.
వీనిభావసౌందర్యము తద్విదులకు. నువిదితముగా
వివరింపబనిలేదు.

సామాన్యముగ వీరికవిత మృదుమధుర జాతీయ
పద భూయిష్ఠముగ నొప్పుచున్నను వలసిన యెడల
మహాప్రౌఢముగఁ గూడ జాలువాటును. కృత్య
శక్తి పర్వనా ప్రసంగమున-

"అభ్రంవిహోదత్ర నిత్రమాత్రత్రమ
కృన్నీల దీర్ఘ శరీరమమర
ప్రళయకాలానలప్రభను
జక్రీకృతేక్షణములరౌద్రమక్షయముగాఁగ
త్రైలోక్యకబలనోత్సాహసూచక
ఘనవక్త్రయోగ్రతవాసికెక్క
బర్హుబర్హరకేశపాశాదుడప్రభ
కాలసంధ్యారాగ కాన్తిదనర "

అని భయానకరసాను గుణముగ వర్ణించిరి.

రసానుగుణకైలి, ఉత్తమభావస్ఫోరక జాతీయ
పద సంఘటనము, వర్ణ్యస్వరూప సాహిత్యారిత
మున్నగు మహాకవికవలయు సాధనసంపద శ్రీదాసు
గారి కవిత యందుకొల్లలుకొల్లలుగా అగవడును.
ఇక వారి గానమాధురి కథననై పుణ్యముశ్రోతృజనై
కవేద్యము.

కాధాకరమగు విషయము. భూతభవిష్యత్తులను
గూడ వర్తమాన స్థితికి గొనివచ్చి సకలజన ప్రత్య
క్షము చేయగల శాస్త్ర సంపద అనాడే మనకున్నను
"ఈరేడియోలు" — 'గ్రామ ఫోనులు' "ఫోటో
గ్రఫీ"లు అన్ని మహాత్ముల గానామృతమును నృత్య
దృశ్యములను శాశ్వతీకరింపలేక పోవుట భారతదేశ
మున కెంతయోశలవంపు అనుట కెట్టి సందేహము
లేదు. ఆ నాటియధికారిబృంద మట్టిది. వారలు
విశ్వమునకు తత్రాపి భారతీయులకు మహాద్రోహము
చేసినట్లు తలంపవలసియున్నది. ప్రకృత మేమను
కొనిన నేమి భాషము!

"ముకుటేరోపితఃకాచఃచరణాభరణేమణిః ।

నహిదోషోపచేర స్తికింతు సాధోరవిజ్ఞాతా "

కిరీటమున గాజముక్క, అందెకు మణిఖండము
పొదిగినచో అదివాని యజ్ఞతయేగానిమణిదోషము
గాదు.

“కాస్త్రసంస్కృతకల్పముందరగిరిః
 శిష్యప్రదేయాగమాః
 విఖ్యాతాఃకవయోవసన్తివిషయే
 యస్యప్రభోఃనిర్దవాః |
 తజ్ఞాడ్యం వసుధాధిపస్యనుధియ
 స్తస్యద్వవివాపీకవ్యాః
 కత్స్యాసుఃకుపరీక్షకైః సమణయో
 యైర్ఘృతఃపాతితాః”

(కాస్త్రసంస్కృత వాక్కులు, ఉపదేశ యోగ్యమగు కాస్త్రములు గల్గిన మహాకవులు ఏరాజరాజ్యమున నిర్దనులుగా నుందురో ఆచారిద్రవ్యము పార్థివునిదే గాని ఆ మహాకవి దెంతమాత్రము గాదు. మహాకవులు ధనములేకపోయినను బిశ్వర్యవంతులే. కుపరీక్షకులు విలువకట్టలేనంతమాత్రముచేరత్నములు విలువలేనివగునా?) అను తర్కప్రవారివచన మెంతయో సత్యము. విశ్వవిద్యాలయములు గూడ వీరివైదగ్యము వెలింగి యుండియు ఒక బిరుదుమును సమర్పించుకొని తమ్ముతాము సార్థకః అను కొనలేక పోయినవి !!

శ్రీ రాసుగారు తమహరికథోపదేశ మూలమున సకల హృదయ శ్రేత్రములందును భక్తిశీలములను నాటిరి. అయ్యవి క్రమముగా లతాస్రావణములయి పుష్పించి ఫలించి తమ సువాసనలను నలుగడల వ్యాపింప జేసినవి. గురుమూర్తులై తాము తరించి పరులను తరింపజేసిరి. పితృమూర్తులై సహజ కరుణాతరంగితాంత రంగముతో తమ యస్తేవాసి గణముల కష్టసుఖముల గనిపెట్టి వారలను త్థరించిరి. దేవతామూర్తులై వారల హృదస్తరాశముల బ్రవేశించి సన్మార్గవర్తుల గావించిరి.

ఇట్లువారు తమ శిష్యునందోహమునకు ఋషి పితృదేవతా మూర్తులుగా నొప్పిరి. కావున ఛాత్రగణమంతయు వారలకు తమఋణత్రయమును దీర్చి కొని ఋణత్రయ విముక్తులు గావలసి యున్నది. వేదమాత పుట్టినవెంటనే పుడుషుడు మూడుఋణములతో పుట్టినని (జాయమానోహవై పురుషః త్రిభిః ఋణవాన్ జాయతే) చెప్పుచుండ శ్రుతిప్రమాణైక గోచరుడగు మనువు ఋణత్రయమును జనుడు అవశ్యముగా దీర్చవలసినదే యని

“ఋణాని త్రిణ్య పాకృత్య
 మనోమోక్ష నివేశయేత్
 అనపాకృత్య మోక్షంతు
 సేవమానః పతత్యధః” (మనుస్మృతి)

అని కానించినాడు. కావున శ్రీ రాసుగారి యస్తేవాసి సంతతి యంతయు వారి యుపదేశములనంది తాము ఎట్టిమహాభక్తులు హరికథకులు హరివలననైరో యట్లే తమ శిష్యులనుగూడ తాము అట్టివారలనుగా శిక్షించి శిష్యప్రజాతంతు విచ్ఛేదమును గావింపక విశ్వాణమును దీర్చుకొనవలయును. అట్లే తమ గురుపాదులు రచించిన యపూర్వములగు గ్రంథములను రాము తొలుక సంపూర్ణముగఁ బఠించి అవ్యానిని సర్వత్ర ప్రచారము గావించి తద్వారా వారి యాశయ వైరుష్యకలా-విజ్ఞానములను జనతా ప్రభుతా సాహాయ్యమున వ్యాపింపజేసి తమ ఋషి ఋణమును దీర్చికోవలయును. అట్లే ఋజుములవంటి గురుమూర్తుల జయన్ని వర్ధంతులను ఎల్లకడల జరుపుచు దేవఋణమును గూడ దీర్చికోవలయును, ఇట్టి ఋణత్రయాపాకరణమువలన శిష్యుడు తనకర్తవ్యమును నెరవేర్చి కృతకృత్యుడై ఆదర్శపురుషుడగును.

“అక్షరాంజలి”

— శ్రీ బృందావనం రంగాచార్యులు

కుంభస్థోహన యక్షగాన విభవాస్తోక ప్రభావమ్ము సం
రంభమ్మాయ రసజ్ఞులొకమల కావ్యోదమ్ము సంధింపగా
“శంఖో” యన్న భవన్నుతిప్రసతి విశ్వమ్మందు మార్చోగుసే
అంబోధిప్రతిమాన గర్జనలతో - ఆ నాటి కీనాటికిన్.

చిటికెల్ కేల మనోజ్ఞ నాద సుమవృష్టిన్ సృష్టి సల్పంగ ది
క్షటుల్ దిగ్భ్రమలోన ముంచినది నీ గాంధర్వమే; భవ్య సం
ఘటనమ్మాంధ చరిత్రలో భవదమోఘప్రజ్ఞ - యుష్మత్కళా
చటుల ప్రోజ్ఞులరీతి భారతికి శశ్వద్యూష విద్యనృణి!

తెలుగుంబోకడ లొక్క పజ్జ మమతన్ చీండ్రింప గీర్వాణ సూ
క్తుల లీలా మహిమమ్ము లింకొకయెడన్ గూర్చిన్ రగుల్కొల్పు మం
జుల శయ్యాసుకుమార సంపదలతో శోభిల్లు కావ్యాంబుజ
మ్ముల వాణీచరణమ్ములనొలుచు నీ పుణ్యమ్ము నగ్గించెదన్.

సరియును జ్ఞానబలమ్ముచు
తగుణకళా సంపదయును ధార్మికగుణ త
త్పరతయు గవితాచణతయు
హరికథకుల నీకెయ్యె నధికాధికమై.

యక్షగానమునకే దక్షకం గూర్చె నీ
మోహన : వచనామూల్య శక్తి;
సంగీతవిధులకే సఫలతన్ యచ్చె నీ
మధురగళప్రవన్మహితరీతి:
భరతభంగిమలకే పరువును నిల్పె నీ
నవనవోజ్జ్వల నటనాచర్య నీ;
కావ్యవాహినులకే మనతను పెంచె
సత్యసంబద్ధ నాహిత్యసృష్టి.

తెలుగు జగమునకే క్రొత్త వెలుగు నిచ్చే శాసకమనోజ్ఞురూప తత్త్వప్రదీపి
భారతీయతకే నవప్రతిభ బెంచె యుష్మ దద్భుత మేధా మహోన్నతదళ.

మాయని కీర్తి గాంచితివి మానవ మానసపీఠమీద సం
స్థాయముగా రహించు జలధుల్ రవిచంద్రులు వెల్లుదాక నీ
తీయని గానగాథ - ఘనదేశిక గౌరవ భావభాస! నా
రాయణదాస! పూర్ణదరహాసవిశేషవిలాస! తే నమో!

నటనము గానమున్ కవననైపుణి ప్రేక్షకలోక భావనా
వటిమవయిన్ ఘటించెనట బంధురభక్తిమయ ప్రవృత్తి - ము
చ్చటవడి నీ కథాకథన చాతురిగాంచిన ధన్యజీవు లి
ప్పటికిని పారవశ్యమున వాకొనుచుండెద రీయధాన్యమున్.

వలపుంజూపె మహాంధ్ర మన్యయముగా శాశ్వల్యతన్ జీరి భూ
తల మెల్లన్ ఘనసత్కుతుల్ సలిపె నౌదార్యమ్ము నిండార నీ
మలు కొండాడిన శేముషీవిభవ సంపన్నుండవౌ నీ కళా
బలమున్ సంస్మరియించి మ్రొక్కులిడు యావద్దేశ మీవేశలన్.

కళలు సర్వేశ్వరుని పాదకమలనేవ కర్పితముఃగుతు లక్ష్యమని వచించి
వలచి వచ్చిన విద్యల బలమ తోడ హరికథల కాడి యాడినా వసఘము నీవు

నీ పంకల్పమె నిల్చె నుద్యమముగా నేడి మహాంధ్రమ్ము సం
దో సంగీతకళానిధీ! హరికథాయోగ ప్రవీణా! మహా
ల్లాస ప్రోజ్ఞుల సాహితీవిభవ లీలాలోల! వేదాంత వి
ద్యా సంపన్న! దయామయా! భరతనాట్యాచార్య! విద్యాత్ప్రభూ!

మదికింపున్ ఘటియించు గానకళతో మాన్యుండవై జ్ఞానసం
పదలన్ బంచి హరిన్ స్తుతించి కవితా పాండిత్యసంపుల్లమౌ
హృదయమ్మున్ వివరించి మించితివహో! హేలాగతిన్ త్యాదృకుం
డుదయమ్మండిన జాలు నొక్కరుడు జాత్యుద్ధారకుం డుర్వివై.

ఎనలేని గౌరవమ్మును ధనకనకమ్ములన నన్య దర్పముతోడన్
గొనజాలిన ఘనుడా వందన శతమౌ హరికథా వితామహా! మాన్యా!

ప్రశంసా శ్లోకాః

— శ్రీ జటావల్లభుల పురుషోత్తమం

ఆవస్థితాంధ్ర హృదయ ఆదిభట్ట కులోద్భవః ।

ఆద్యో గురుశ్చ సర్వస్యా హరికథక్ సంతతే॥

వ్యాపయ స్కీర్తి మాంధ్రాణాం కృతేషు దేశే సుధీయం ।

సర్వా నిష్ఠాస్థాయయామాస స్వవైదుష్యేణ పండితాన్ ॥

జయదేవోఽథ వా త్యాగరాజో వా పునరాగతః ।

శ్రీ నారాయణతీర్థో వా నారాయణ శుభాహ్వయః ॥

ఆంధ్ర గీర్వాణ హూణాది వాణీ యద్యుశగాఽభవత్ ।

యస్మిన్ సంగీతనాట్యాది కళాః పుంభావ మాగతాః ॥

శ్రోత్రం గీతేన సర్వస్య నేత్రం వృశ్యేన తోషయన్ ।

మనః కవిత్వకక్త్యాచ యోఽభవత్కథకాఽగ్రణీః॥

★ ప ర చ య స్మృ తి ★

— శ్రీ గంటి జోగి సోమయాజి

త్రివర్గ ఫలదమయిన కావ్యము రసప్రధానమయి బహిరంతర్మనోహరముగ నుండును. సంగీత మానంద ప్రవాహరూపమున వ్యక్తికి శ్రవణ మాత్రమున తన్మయత్వమును గల్గించు చున్నది. నృత్యము ప్రేక్షక లోకమును ఈజామాత్రమున రసమయ మొనర్చును. ఈ మూడిటిని తనయందు ఏకీకృత మొనర్చుకొని, ముఖ్యముగా ఆంధ్రమున ఆచాలగోపాలమును అఖిలభారతమున విద్వల్లోకమును, త్రివేణి ప్రసంగ సంగతి వలెనే సుమారొక యర్థశతాబ్దము ఆనందాబ్ధి నోలలాడించినవారు శ్రీ మదజ్ఞానాదిభట్ల నారాయణ దాసుగారు.

పుస్తకము, ప్రతిభ, అభ్యాసము, అనునవి మూడును శ్రీ దాసుగారి ప్రసంగములందు సమముగా పరాకాష్ఠ నందినవి. సముద్రమథన విష్ణ్వవ తారమైన మోహినీ స్వరూపమెట్లు మన్మథమథనుని గూడ మధించి సాధింపగల్గెనో, ఎట్లు వివిధరూపముల వివిధస్వక్తుల కేకకాలమున గోచరింపగలిగెనో అట్లే రంగస్థలమున తానొక్కడేయయ్య వివిధ స్వక్తులకు భిన్న ప్రకారమున ఏకకాలమున గోచరింప జేసికొని, అన్యకృతిని సహస్రముఖముల ప్రసారించిన అనంత స్వరూపుడు, కళాబ్రహ్మ. సార్థక వాముడయిన శ్రీ నారాయణదాసు గారు.

వారి పాండిత్యము, సంస్కృతాంధ్రములయందు మాత్రమే గాక ఆంగ్లము, ఉర్దూ, పరిషయన్ భాషా క్షేత్రములఁ జరించి యందలి సారమయమయిన

మృత్తికను, ఆంధ్రమున బ్రవహింప జేసిన నిరుపమానవ్యక్తి శ్రీదాసుగారు వీరు తుదివరకు ఆంగ్ల పాఠశాలలలోనే ఏకదీక్షగా శ్రమించి న్యాయ శాస్త్రాధికమున బ్రవేశించినచో శ్రీముత్తస్వామి అయ్యరు మొదలయిన న్యాయాధిపతులవలె విరాజమానులయి యుండెడివారని పట్కుచుందురు. అది-సత్యమే-కావచ్చును-కాని, ఆంధ్రమున సకల కళా స్వరూపమయిన వాఙ్మయమును సృజించి అనేక శిష్యపరంపరను శిష్యులంజేసి, ఆచాలగోపాలమును, ఆంధ్రదేశమున ముదావిష్టులంజేసిన మహావ్యక్తి మఱియొకడా కాలమున నుండియుండ దనుట సత్యము. ఈయన మహానటరాజువలె దాండవము సల్పి నీతని యనుచరులును, లాస్యశాండవములగాడి యాటపాటల మేటులనిపించు కొనిరి. “శివుడు దాండవమాడ నాడవె విశాచీ భూత జేతాళముల్” అని కవి వాక్కు.

కేవల మానంద జనకమయిన కళాస్వరూపము మాత్రమేగాదు వారి మేధానిధానము. తర్క కర్కశమై, శాస్త్రనిశిత ధారారూపమై ప్రతివాది మత్తేభగండ ఖండన పటిష్ఠమయినది కౌడననుట సత్యదూరముకాదు. ఆ నాడు వాద జయము నందినవాడే పండితుడు, అధికుడు అను సిద్ధాంతము ఆంధ్రమున నుండినది. ఆ మార్గమునను ఈయన సిద్ధహస్తుడై అనేక సభలయం దనేకులను గెలుచు కొని వాదమున విజయమందిన శాస్త్ర విజయుడు శ్రీ నారాయణ దాసు.

ప్రతిభావంతులైన జనులు తమ శక్తిచే రాజులను, విద్వాంసులనుమాత్ర మారాధించుచుండిన కాలమున, దన యసామాన్యశేషుషీ విశేషమున, నిరక్షరలయిన, స్త్రీ బాల వయోవృద్ధులను సయితము ఆనందపరుఁగలిగిన హరికథామార్గమును స్వోపజ్ఞముగ సంతరించి తెలుగుదేశమున ఆనందమును వెల్లివిరియఁజేయుట పండిత ప్రకాండు డయిన శ్రీ దాసుగారి వైశిష్ట్యము.

వీరి చరిత్రమును మృదుమధురమయిన తేట తెలుగున సుగమ మార్గమున కూలంకషముగారచియించి ఆంధ్రులను సేవించిన శ్రీ దాసుగారి మేనల్లుడు శ్రీ మరువాడ వేంకట చయనులు బి.యే. వకీలుగారు రాజమండ్రి వాస్తవ్యులు ముఖ్యముగా ప్రకంసార్థులు.

ఇట్టి పుణ్యమూర్తి శ్రీ దాసుగారి స్మృతిచిహ్నముగా ఈ సంచికను ప్రచురించి ఆంధ్రులు తమ ఋణమును దీర్చికొనుట చాల యుక్తము.

‘ శ్లో క మా లా ’

సాహిత్య మార్గో రస పూర్ణ రూపః
ఆలోచనా నిత్య పట్వదీపః
జ్ఞానామృతః పూర్ణబుధై కగమ్యః
తత్ర ప్రసన్నస్సకలాభిరమ్యః॥

1

గానం శ్రవో మాత్ర సుఖాని రెకం
నృత్యం సమాలోక రసావ్యళికం
ప్రీత్యైకరూపేణ సమా విశేష్కః
యథాత్రిదేణీకృతదివ్యగంగాం ॥

2

శ్రీ కాళిదాసఃకవితావ్రసన్నః
శ్రీ వారదో గానసుధాభిగణ్యః
శ్రీ శంకరోనృత్యవిధావ్ర సిద్ధః
వాస్త్యత్ర లోకే త్రివిధేఽపి సిద్ధః ॥

3

కవితామధురో నటోద్దతో
మృదుసంగీతకలాపిశోభితో
సురవాగ్జనవాగ్విశిష్టవాక్,
ఇతినారాయణదాస ఉచ్యతే॥

4

సఖాముఖే వాదజయప్రళ స్తిమ్ ।
మత్తోఽద్య హర్తుం పటురత్రకోఽస్త్రీ
ఇతిబ్రువన్నేన వివాద ధీరః
సఖాసు నారాయణదాస అసీత్ ॥

5

పండిత పామరతోషణ వీరః
సత్యవచః పటుభాషణ ధీరః
అర్థతృణీకరభేగణనీయః
ఆస్త, స, కీర్తన విత్ హరిదాసః॥

6

WITH THE BEST COMPLIMENTS

FROM

A WELL-WISHER

★ హరికథా చతుర్ముఖః ★

— శ్రీ మల్లాది చంద్రశేఖరశాస్త్రి

కలా కాలే హ్యేన్ విపుల భవ పాథోధి తరణ
కియాయాం దుర్యోధ్యః స్మృతి శృతి పురాణాది పటలాః
హృదీ త్థం కారుణ్య ద్విరచిత మభూ ద్రామచరితం
యథార్థాభిశ్లేష ప్రణుత ! భవతా తారకమయం.

షట్పత్ర ప్రతిభావిశేష మహిత సత్వ ప్రబోధాదర
స్సంగీతార్ణవపారగో హరికథాగానాజ్ఞ జన్మా సదా
ఛాత్రాణాం వరదః ప్రసన్నహృదయో నానాసఖా పూజితః
శ్రీ నారాయణదాస దేశికవరశ్శ్రేయో దదత్సవ్యయం.

శ్రీ నారాయణదాసానామ్ తత్వజ్ఞాన వైభవమ్

— శ్రీ వాజపేయాజి వేంకటేశ్వరశాస్త్రి

శ్రీమతి భారతేవర్షే సముత్పన్న మేవ జ్ఞానజ్యోతి
స్సర్వేషాం లోకానా ముపకరోతితి భగవాన్ బాద
రాయణ స్వరచితేషు, బ్రహ్మసూత్రేషు ప్రోవాచ.
“తదుపర్యపిచ బాదరాయణ, “ఇతి. పరంతు నవీనా
జనా వేదార్థమవగన్తు మశక్తా స్సంవృత్యాః. తత్ప
ర్యాలోచ్య శ్రీకృష్ణస్య జ్ఞానావతారో వేదవ్యాసః
వేదాన్నిభజ్య అష్టాదశపురాణానిచ రచయామాస.
సకలవేదసారం సంస్కృత్యా మహాభారత సంహితాంచ
గీతాసమలంకృతాం లోకేభ్యోదదా. ఏతస్యాపి
మూలం శ్రీమద్రామాయణ మేతే త్యవగమ్యతే.
శ్రీమద్రామాయణస్య సాక్షాద్దేవస్వరూపత్వాత్.
తదేవోక్తం భగవతా వాల్మీకిమహర్షిణా “పరం
కవీనా మాధారమ్” ఇతి.

వర్తమానే కలియుగే జనానాం సంస్కృత
భాషాయా మాదరః కృశీభూతః. తథాపి సర్వలోకో
పకారాయ మహర్షిభిః వేదార్థోప బృంహణార్థ
మితిహాసపురాణాదికమ్ ప్రచర్తిత మాసీత్. ఏవమపి
తత్వ జిజ్ఞాసా సర్వేషాం జనానాం నాఽభూత్.
తదర్థమేవమహర్షి భిశ్శుశుప్తప్రికలాప్రదర్శితాః. తాసు
కాశ్చన లలితకళా ఇతివ్యవదిశ్యంతే. తత్ప్రాప్తి గాన
కలాయాః. కవితా కలాయాశ్చ ప్రాశస్త్యం నిశ్చ
ప్రచమ్. ప్రత్యేకమేవ మనోహరయోస్తయో స్స
మన్వయేకిము వక్తవ్యం మాధుర్య మిత్యభిప్రాయేణ
హరికథాత్మక వాఙ్మయభాగః ప్రసిద్ధిం నీతః.

ప్రాచీనకాలా దారబ్ధాయాస్తస్యాః కలాయాః
పరిపూర్తి శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ట నారాయణదాస

మహాశయైరేవ సంపాదితే త్యస్మి నివృషయే నకోఽపి
సందేహః.

అతస్తైరేవోక్త “అట పాట గాట మీటల గన్నె
గాంచిన చదువరి మిన్న” ఇతి. తచ్చిమ్యైరపి
సంకీర్తనకాలే స్మర్యంతే “వేయి యికెలమాటలు
కవిత్వము గానము నాదిభట్ట నారాయణదాసు
సొమ్ము.” ఇతి.

సాహిత్యరసేన, గానకలావైభవేన, నృత్యప్రద
ర్శనేన జనానామనాంసి రంజయిత్వా కర్తవ్య
ముపదేశం హృదయక్షేత్రేషు నిక్షిపతి హరిదాసః.
హరిదాస బిరుదాంకితై రుద్దవప్రహారాది మహాభక్తై
రిదమేవ కృతమ్. సర్వకలా మిశ్రణరూపే హరికథా
ప్రవచనే ప్రసిద్ధానామపి కాస్త్రేషు, సంగీత
కలాయామనృత్యే చాభినయే పరిపూర్ణపాండిత్యం
నాస్తీతిలోకే కశ్చ నాపవాదోస్తి. తదవవాదాయైవ
శ్రీమతాం నారాయణదాసానా మవిరభావ ఇతి
కథనే నకిమపిసాహసమ్.

“శ్లిష్టాక్రియా కస్యచి దాత్మసంస్థా
సంకాన్తి రన్యస్య విశేషయక్తా
యస్యోభయం సాధుసంక్షళాణామ్
ధురిప్రతిష్ఠాప యితవ్య ఏవ!!”

ఇతిన్యాయేన, శ్రీమన్నారాయణదాసః స్వయం
హరికథా ప్రవచనమకరోత్. అకారయచ్చ — స్వ
శిష్యైః తేషాం కథా ప్రవచనసౌందర్యం దృష్టవ

తాం సర్వేషాం మనసి గానమాధుగ్య నృత్యకౌశ
లంచ స్థిరీభూతమేవ.

కిన్దు తేషామ్ తత్వజ్ఞానవైభవం కీదృశమితి
జిజ్ఞాసూనాం దిక్షాత్మ మత్ర సదర్శ్యతే. శ్రీమద్భి
ర్దాసవరైర్భాగ్యుల్యపవ “జాటసారి” నామ్నా పసి
ద్ధః కశ్చనగ్నిస్తో నిరమాయ. అస్మింశ్చ గ్రంథే అన్య
పదేశేన పరమాన్మనో విభక్తస్య జీవస్యపునః పర
బ్రహ్మప్రాప్తి స్సవ్య జీరూపితా తైర్విరచితో
“జగజ్జ్యోతి” ఇతిగ్రంథః తత్తత్వజ్ఞాన వైభవస్య నిద
ర్శనమ్. తైర్విరచితాన్ హరికథాగ్నింథాన్ సర్వే
పఠన్తి. తచ్చిష్యైః శ్రీవాణపేయయాజుల మబ్బయ్య
భాగవత, శ్రీనేతి ఓమ్మీనారాయణ భాగవత పృథ్వి
తిథిః పృథర్వితం హరికథా పృవచన కాశల మన్వ
భవన్ అనుభవన్తిచ. తథాపి తత్తత్వజ్ఞాన వైభవం
కీదృశమితి పరిజ్ఞాం నకుర్వన్తి

సకలవేదస్థారం ద్విధావిభజ్య జానంతి పండితాః
ధర్మః బ్రహ్మచేతి. ఉభయవిధస్యాపి వేదాస్థస్యా
వగమః హరికథయా భవతీతి తైర్నిర్మితాను హరి
కథాను నిరూపితమ్ శ్రీమద్భాగవతకథాః భారత
కథాః అంబరీష, ప్రహ్లాద, గజేంద్రమోక్షణం, సావిత్రి
చరితాదీన్యాదౌహరికథాత్వేన రచితాని. అనన్తరం
జానకీపథనామ్నా ప్రసిద్ధేనోత్తర కాండేన సహ
శ్రీమద్రామాయణమపి హరికథా రూపేణ తైరా
విష్కృతమ్.

తత్ర “రామో విగ్రహవాన్ ధర్మః” ఇత్యేతా
వానర్థః. అహల్యా కావమోక్షణప్రస్తావే నివృతః.
శ్రీరామః విశ్వామిత్రం పృచ్ఛతి. “అహమ్ మాన
సః ఖలు ఏతౌ మహర్షిదంపతీ మాం భగవానితిస్తు
వతః. కథమిదం సంగచ్ఛత” ఇతి. తత్ర విశ్వా
మిత్రస్య సమాధానం. “యస్తుభేదవిహిత మర్యా

దాం వా తిక్రామతి. సపవ మూర్తిమాన్ ధర్మః.
తాదృశలక్షణం తత్రభవతి భవతి దృశ్యతే. తస్మా
త్త్వమేవ ధర్మ స్వరూప.” ఇతి వేదార్థశ్చ సంగృ
హీతః “నిగమ మపౌదుషేయ మితి పద్యే దాసవ
రై విః.

అపిచ కాస్త్రేషు ప్రసిద్ధాశ్చక్యారో వాదాస్సంతి.
సంఘాతవాదః ఆరంభవాదః పరిణామవాదఃవివర్త
వాద ఇతి. తత్ర సంఘాత వాదినో బౌద్ధాః, అన
యవేభ్యోఽతిరిక్తః అవయవి నాస్తీతితేషాంసిద్ధాంతః,
నైయాయికాస్తు అవయవినం ప్రసాధయన్తి అంగీ
కుర్వన్తి చారంభ వాదమ్, అవయవా వయినో
రత్యంతం భేదఇతితేషా మాళయః. సాంఖ్యాద
యస్తు పరిణామ వాద మఖ్యుపగచ్ఛన్తి. జగత్సృత్య
త్వవాదినాం సర్వేషామపీదమేవ సమ్మతమ్. ఏతా
న్వాదాన్ విరస్య శ్రీమచ్ఛంకర భగవత్పూజ్యపాదైః
వివర్తవాదో నిరూపితః ఆరూఢే వివర్తవాదే వాద
రాయణోక్త దిశా వాళిష్ఠ మహారామాయణేనిరూ
పితాః దృష్ట్యాసృష్టితి, దృష్టిరేవ సృష్టిరితి, సృష్టి
రేవ నాస్తీతివాదాః సుగమాభవన్తి. పరిణామ
వాదే ఉపాదాన సమసత్తాకమ్ కార్యమ్, దధిరూ
పేణ పరిణతస్య క్షీరస్య, దధ్నశ్చ సత్తాసమానా.
వివర్తవాదేచ కార్యం ఉపాదాన విషమ సత్తాకం
భవతి. యథారజ్జ్వాలారోపితే సర్పే నివృత్తేపి
రజ్జురనువర్తత ఏవ. అత ఏవ జగతఃమిత్యాత్మమ్
సిద్ధ్యతి. మిథ్యాత్వే నిశ్చితే చ జీవస్య జీవత్వే అప
గతే బ్రహ్మభావ సిద్ధ్యతీతి.

అయమేవ సిద్ధాంత ఉపనిషత్సమ్మతః. ఇమ మే
వార్థం శ్రీ నారాయణదాస స్వీయరామాయణే
నిరూపయామాన. స్వస్మ దృష్టాంతేన విచిత్ర
కార్యోత్పత్తిర్భవతి. అతః వృద్ధయోరపి సంజానో

వృత్తిదేవానుగ్రహోద్భవతీత్యుపదిశ్య దశరథేనమన్యః
పుత్రామేష్ట్యా యాజ్ఞయామాస. తస్మిలత్సేన శ్రీ
రామోఽవతీర్ణః.

ఏవమ్ శ్రీరామో బ్రహ్మేతి నిరూపయామాస.
కావగ్రస్తా మహాల్యా ముద్ధర్తుమ్ భగవత ఏవాధి
కారః న దాశరథి మాత్రస్య. అతః శ్రీరామః
నారాయణత్వే నాహాల్యా ముద్ధృత్య తస్యామ్
మునిపత్నిరూపతాం గతాయాం దాశరథిరూపా
ప్రణనామ. ఏవమ్ జటాయు మోక్షణాదాస్వీయాం
భగవద్రూపతాం ప్రదర్శయామాస.

ఇమ మేవసిద్ధాంతం బహువార ముద్బోధయా
మాస. అవస్థాత్రయానుగతమ్ జీవస్వరూప విశ్వ
తైజస ప్రాజ్ఞరూపేణ నిరుచ్య అవస్థాత్రయాతీతస్య
తస్యైవ బ్రహ్మస్వరూపం సిద్ధ్యతీతి

సీతావహరణ ముద్భే శ్రీవాల్మీకిః “బుధఃభే
రోహణీమివ” ఇతిస గ్రహేణ రావణస్యసీతాయామ్
ప్రదర్శితా మాతృబుద్ధిః సారాయణదాసేన నిరూ
పితైవ.

నిద్రాయాః కుంభకర్ణం ప్రబోధ్యరావణ ఏవం
వదతి. “తమ్మా! మనము తరింపగ తరుణ మిదియె
సుమ్మా! లెమ్మా పరమాత్మతోన లీనమింకగమ్మా
సమాధి యు తమము, రణమునల్పుట మధ్యమము
క్రమముగ భ క్తియె యధమము” ఇతి.

అతః శ్రీమన్నారాయణదాసః హరికథాపక్షాన్
సర్వానాంధ్రజాతీయాన్సంసారసాగరాత్తారయితాన్
స్వయంచరీత్వావిధన్య స్సంవృత్తః. అన స్తేషాం తత్వ
జ్ఞానవైభవ మనితరసాధారణమితి విశ్వసీమో
వయమ్.

TEL. 254.

With The Best Compliments of :

SRI VENKATESWARA AGENCIES,

DISTRIBUTORS : THE VAZIR SULTAN TOBACCO Co. Ltd.,

RAVI ANJALIAH STREET, Door No. 19,

TENALI

కై మో డ్దు

— శ్రీ సామవేదం జానకిరామశర్మ

సిగలో పూపులుపెట్టి, అత్తరుపు వాసింపూసి మైపూతగా
నోగి గంధమ్ము నలంది, మీసముల నొహో పుట్టగాద్రిప్పి, శీ
విగఁ దాళమ్ములు చేతఁబూనుచును బూవిల్కానిదో సోయగం
బగుపించన్, కతస్సే నీ హోయలు మేమానింతు మీనాటికిన్.

అదుగుల్ మువ్వలమోత నటువలకొ నా గుబ్బుగా నాడుచో
ఒడిక మ్రొప్పుగ వింతవింతలగు నీ వయ్యారపుం బోడుముల్
కడలేకుండగఁ జూచు మానిసుల కేలా వెన్నలందోఁచు నా
బుడుతం డాడిన ఆటపాట గొనబుల్ పున్నెంపుఁ గై వారముల్.

తెలుఁగు పడంతి కాన్పు, గడిచేటిర ఎక్కటిపాటగాడు, మేల్
తలపు హోరంగువాఁడు, వబుదారుల విద్దెలవాఁడు కై తకున్
సెలవగువాడు మా తెలుఁగుసేలకు సొమ్మగువాడు, ఎప్పుడీ
యిలఁ దిరమైనవాఁడనట నెంచిన నాయెద పొంగి పాఱెడున్.

పాయని బత్తితో తెలుఁగువారలు నీదగు వందయేండ్లకున్
తీయని కోర్కెపాతులను దీయుచు వేడుకపుట్టు పండు గి
ల్లేయెడఁ జేయనెంత; నెనరించుకఁ జూపుచు నాదిభట్ల నా
రాయణదాస; మేటికతల్లిన ప్రోడ; జోహారులందుమీ.

స్మృతి పథంలో.....

మాతామహుడు

శ్రీ ఉపాధ్యాయులు..

శ్రీ నారాయణ దాసుగారిది ఒక అపూర్వ, విశూత మహాద్భుత వ్యక్తిత్వం! - సంస్కృతాంధ్రాలలో మహాకవి, హరికథకు సృష్టికర్త, అచ్చతెలుగుకు అశ్వత్థవృక్షం, లయబ్రహ్మ, మహానటుడు, గంధర్వగాయకుడు, సకలకాస్త్ర పారంగతుడు క్రాంత దర్శకుడైన మహాకావ్యకుడు, వీణావాదన వికారదుడు, బహుభాషావేత్త.

మన స్తవ్య పరిభాషలో చెప్పాలంటే శ్రీ నారాయణ దాసుగారిది “తిరుగుతాటు తత్వం” ఒక విధంగా ఆయన మహా విప్లవవాది. సామాజిక పరంగా గాని, సాహిత్యపరంగా గాని, సంగీత పరంగా గాని ఈ నాడు సాధారణంగా మనమంతా “సాంప్రదాయం,” “కాస్త్రీయం” అనుకొనేవన్నీ ఆయన దృష్టిలో అతిచులకనగా మోస్తాన్నదంగా పరమ ఛాందసంగా ఒత్తి “రియాక్షన్” లాగా కన్పించేవి.

మార్గి సంగీతం అంటే కాస్త్రీయ సంగీతం అనీ, దేశి సంగీతం అంటే జానపద సంగీతం అనీ-వర్తమానంలో సంగీత త్రిమూర్తులుగా పరిగణింపబడ్డ తూన్న శ్యామరాజస్వామి, ముత్తుస్వామి దీక్షితులు, శ్యామకాస్త్రీ చేసిన సంగీతం కాస్త్రీయ సంగీతం అనీ సాధారణంగా యీనాటి సంగీతజ్ఞుల అభిప్రాయం అనే సంగతి మనందరికీ తెలుసు. దాసుగారి దృష్టిలో ఈ సిద్ధాంతానికి స్థానం లేదు, సైగా ఆయన దీన్ని కామోటంగా పోషన చేసేవారు. ఈ అభిప్రాయం కలవారికి అసలు ‘మార్గి, దేశి

అనే మాటలకు అర్థం కూడా తెలియదని ఆయన ఢంకా బజాయించి మరీ చెప్పేవారు. తమ ‘జగజ్జ్యోతి’ అనే గ్రంథంలో దాసుగారు ఆ ‘మార్గి, దేశి’ వదాలను సప్రమాణంగా చర్చించి ఒక అపూర్వ సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించారు.

శ్రీ దాసుగారి దృష్టిలో వాగ్గేయకారుడు గాని తానికి సంగీతజ్ఞునిగా స్థానంలేదు. - “ఎందుకురా! ఆ శ్యామయ్య మూట విప్పుతావు? నీ స్వంతం ఏమేనా వుంటే చెప్పు” అని నిలదీసేవారు కొమ్ములు తిరిగిన సంగీతజ్ఞుల్ని కూడా. కాగా దాసుగారికి సంగీతంలో స్థానం గురించి మహాపండితుడూ, సప్రసిద్ధ విమర్శకుడూ అయిన శ్రీ శ్రీనివాస శిరోమణి 1941 నవంబరు “ఆంధ్రపత్రిక” లో రాసిన ఒక్క వాక్యం ఉటుకి నే చాలు.

“శ్రీ దాసుగారు హరికథలు ఎందుకు మొదలెట్టారో తెలియదు. తెలియజెప్పే వారూలేదు. కాని దక్షిణాపథంలో సంగీతంలో అంతవాడు ఇంక వరకూ పుట్టలేదు. శ్యామయ్య సంగీతంలో ప్రాథమికంగా తేలికగా చేసిన వసులు శ్రీ నారాయణదాసు అతిసమగ్రంగా సప్రమాణంగా పౌఢంగా ప్రదర్శించి చూపాడు. మైసూరు సంగీత దుర్గమీద దాడిచేసి ఛిగ్నాభిన్నంగా దాన్ని బగులగొట్టి ఆ మైసూరుతో తాటు దక్షిణాపథం అంతటా వినువీధిలో తన జయపతాకం ఎదురులేని రీతిలో ఎగురువేసిన జెగజెట్టి శ్రీ నారాయణదాసు.”

ఒకప్పుడు సుప్రసిద్ధ సాహిత్య విమర్శకులు శ్రీ కాశీభట్ట సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు మా కాతగార్ని దర్శించటానికి మాయింటికి వచ్చారు. ఆయన్ని చూడగానే శ్రీదాసుగారు ఆ ప్యాయంగా "ఏంరోయ్! రా! రా!" అని పలుకరిస్తూ కూర్చోమన్నారు. శ్రీ శాస్త్రిగారు "చిత్తం చిత్తం" అంటూ కూర్చుని చేతి సందిలోంచి "సాహిత్యకల" అనే అచ్చు పుస్తకాన్ని తీసి శ్రీదాసుగారి కందించి "దీనిపై తమ అభిప్రాయం కావాలి" అన్నారు. సుమారు పాతిక సంవత్సరాల క్రితం జరిగిన సంఘటన యిది - అప్పటిదాకా వచ్చిన ఆధునిక కవిత్వాన్ని, అటు శ్రీదేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి, ఇటు శ్రీ శ్రీ శ్రీ తో సహా ఆధునిక కవులందరినీ అతికఠినుగా దుయ్యబడుతూ సోదాహరణంగా ప్రచురించిన గ్రంథం అది.

శ్రీ దాసుగారు ఆ పుస్తకాన్ని అతిత్వరగా పుటలు తిరగవేస్తూ "సాహిత్యకల!?" అని వ్యంగ్యంగా పలికి "కళపదో విద్యపదో భేదం తెలియని విమర్శకులున్న దేశంలో పాపం, వీళ్ళకవిత్వం చాలింది కాదేం?" అని ఒకసారి హుంకరించారు.

అప్పటికే శ్రీ శాస్త్రిగారు చాలవరకు నీరుగారి పోయి దానిపై తమ అభిప్రాయం "అంటూ జంకుగానే అడిగారు. "ఓ! దానికేం? అందరికీ తెలిసేలాగే చెప్తానులే" అనేసి ఆరోజుపోష్టులోనే "పచ్చికల సాహిత్యకల" అనే శీర్షికతో ఈ క్రింది రెండు పద్యాలూ కృష్ణాపత్రికకు పంపారు.

"పల్లెటూరి మాట అల్లువాడొక్కఁడు
వాని నపై దిట్టువాడొకఁడు
సిద్ధె కొఱుక నొకఁడు చెప్పుఁగొఱుకునొండు
వ్రాత కూత లిట్లు పచ్చిబూతు.

"తత్సమమా? తద్భవమా?
మత్సదృశు లికెవ్వరనుచు మత్సరిమతులై
యుత్సాహంబుచెటిచి విచి
కిత్సన్మత్సితము వ్రాయఁగెలెటు వచ్చెన్ "

శ్రీదాసుగార్ని తనలాగే ఒక సవాతన వాదిగా ప్రమసిన శ్రీ సుబ్బయ్యశాస్త్రిగారు ఆ పద్యాలు చూచాక నిరాశ చెంది వుంటారు.

తెలుగుదేశంలో ఒకవర్గానికి కొంతకాలం చిన్న నిపాలా పనిచేసిన భావకవిత్వం ముమ్మరంగా ప్రచారంలో వున్న రోజులవి. దానికి మార్గదర్శకులు శ్రీ దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రిగారు. వీరి "కృష్ణపక్షం" అందరికీ తెలిసినదే గదా! ఈ భావకవిత్వాన్ని అతినిశితంగా అతి సున్నితంగా వ్యంగ్యభోరణిలో విమర్శిస్తూ "శుక్లపక్షాన్ని" రచించినవారు శ్రీ అనంత పంతుల రామలింగస్వామిగారు. మానవుడిని ఉన్నత పథానికి తీసుకుపోయి ఆశదిలో వైతిక స్థాయి సచ్చిలం ఉద్ధీపనం కావించుటే ఉత్తమ కవితకు లక్ష్యం - అదే విధంలో కవిత్యాత్మలక్షణాలు నిర్వచిస్తూ అంగ్లంలో ఈ "శుక్లపక్ష"ానికి ఒక సమగ్రమైన ఉపోద్ఘాతం కూడా సమకూర్చబడింది.

ఒకప్పుడు శ్రీ దాసుగారు భోంచేస్తున్న సమయంలో పోష్టువాను "శుక్లపక్షం" అనే గ్రంథాన్ని తెచ్చియిచ్చాడు. దాన్ని మా తండ్రిగారయిన శ్రీ అప్పలనరసయ్యగారు చూస్తుంటే "ఏమిట్రా అది?" అన్నారు శ్రీదాసుగారు భోంచేస్తూ

"శుక్లపక్షం" అని మానాయనగారు చెప్పారు.
"ఎంధవేళ వెన్నెలొచ్చిందిరా!; ఊఁకానీ" అని నవ్వుతూ "ఎవడ్రావాడు?" అన్నారు. కృత్రికర్ర పేరు చెబుతూ మానాయనగారు ఆ గ్రంథంలోని "భావనాగుఱ్ఱం" "భావకవి" మొదలైనవొన్ని

శీర్షికల్లోని పద్యాలు చదివారు. వాటిని విని శ్రీరామగారు పగలబడినప్పుడూ “అమ్మా! చంపే కాదురా!” అని మెచ్చుకొన్నారు హృదయపూర్వకంగా.

చార్యాకుని పేరు వింటే మయలపడిపోయినట్లే సాధారణంగా సనాతన వండితులు కాధనడుతూ వుంటారు. కాని అద్వైతపిద్ధి నందిన శ్రీరామగారికి చార్యాకుడు ప్రబోధించిన మానవతా వాదం అంటే ఎంతో ఆసక్తి. మక్కువా వుండేది.

ఒకసారి శ్రీ శ్రీరంగం నారాయణ కాబు యింకోక రిద్దరు ఆధునిక రచయితల్ని వెంటబెట్టుకొని మాయింటికి వచ్చాడు. వచ్చిన శారంగా నమస్కరించి ఎదురుగా కూర్చున్నాక “ఏంరా? వీళ్ళవట్రా?” అన్నారు శ్రీరామగారు నారాయణ కాబుని ఉద్దేశించి. “వీళ్ళూ రచయితలు కాకా” అన్నాడు నారాయణకాబు చమవుగా. “రచయితలు! అమ్మా! చంపేనేవురా! తొండ ముదిరితే ఊసరివెల్లిలా ఈ రచయిత ముదిరితే కవి అవుతాడేమిట్రా?” అన్నారు.

అంతా ఓసారి నవ్వుకున్నాక “కాకా! చార్యాకుడంటే మీదగ్గర తెలుసుకోవాలని వచ్చాం.” అన్నాడు నారాయణకాబు. “ఏం? ఎందుకు?” అన్నారు శ్రీరామగారు. “సంస్కృతంరాని మాకెలా చార్యాకతత్వం తెలుస్తుంది?” అన్నాడు కాబు. “మరెవర్ని అడగలేదూ?” అన్నారు రామగారు. “నిజంచెప్పు” అన్నంత ధీమాగా. “మహా మహాపాధ్యాయ శ్రీరాయడి కాస్త్రుగార్ని అడిగాం. ఆయన చీదరించుకున్నాడు. సరిగా చెప్పలేదు.” అన్నాడు కాబు. “ఏంతెగులా? మొదట వాడి దగ్గర కెందుకెక్కాన్? అని చివాట్లేసి “చార్యాకుడు పేరు వదిలితేనే మయలపడిపోతాం

అనే ప్రిజుడిస్ట్ అండ్ జాండిస్ట్ నోషము వున్న ఛాందసులకు చార్యాకుని యధార్థతత్వం అసలు అర్థమై చస్తుందిరా?” అంటూ పదినిముషాల్లో చార్యాక తత్వాన్ని వివరంగా చెప్పారు.

ఒకసారి శ్రీసెట్టి ఈశ్వరరావు మొదలైన అభ్యుదయ వాదలు వచ్చి “మీ అభిప్రాయంతో ఆదర్శసమాజం ఎట్లా వుండాలి?” అని అడగా శ్రీరామగారు “ఆత్మవివేచనా, అంతర్ దృష్టి, సహనం సమకాలావం ఎవరికివాడు సాధించాలి. అప్పుడే ఆదర్శసమాజం నిర్మాణం చేయబడుతుందని నవ్వుచెప్పేవారు.

శ్రీరామగారికి శిష్యవాత్సల్యం అపారం. క్రొత్తగా చేరే శిష్యులకు అన్నిరకాల సదుపాయాలూ శ్రీరామగారే సమకూర్చేవారు. సాయంత్రం సమయాల్లో రోడ్డుమీదే శిష్యులకు పాఠంచెబుతూ వాళ్ళచేత నాట్యంచేయిస్తూ స్వయంగా ఆడిపాడి చూపుతూ ఆరుగంటలకు ఇంటి దగ్గర బయలుదేరితే అధమం రెండుగంటలు పట్టేది ఆయన సిట్టిక్ బుక్. శ్రీకమ్మ వెంకటేశం దొరగారి యింటికో చేరుకొనేసరికి. దాల్లో ఒక చెప్పుల పాపు దగ్గర అగి దాని యజమానియైన సాయిబుగార్ని పిలిచి ఉర్దూభాషలో ఆయనతో అనర్గళంగా మాట్లాడుతూ ఓ శిష్యుణ్ణిమాపి—“వీడు హరికథ చెప్పుకోటానికి మనపూర్వోచ్చాడు. ఎండలో చాలా దూరం నడుస్తున్నాడు. వీడికో జోడుయియ్యి.” అనేవాడు. “జీ! పండిత్ జీ!” అంటూ ఆ పాపుయజమాని జోడు ఇచ్చేసేవాడు. అట్లాగే ఆకాశపు అపలసామి బట్టలదుకాణానికి వెళ్ళి యింకో శిష్యుడికి బట్టలు ఇప్పించేవారు.

ఏ శ్రీమంతుని యింటికో ఒక శిష్యుణ్ణి తీసుకుపోయి “పదిరా, నృత్యంచేస్తూ ఒకకిర్రన పాడరా!”

అని అడించి పాడించి శ్రీరాసుగారు ఆ శ్రీమంతునికేసి తిరిగి “విన్నావయ్యా సంగీతవిద్య అంటే ఎంత కష్టమో! తండ్రో, తాతో గడిస్తే తేరగా తినడం అనుకున్నా వేమిటి! వాడికి ఆ సత్రం మెతుకుల బలం చాలక నీరసిస్తున్నాడు. వాడు నాదగ్గర నేర్చుకున్నంత వరకూ వెలకొక పది రూపాయ లియ్యి. నీవేరు చెప్పి రోజుకో అర్జసేరు పాలు త్రాగుతాడు” అని ఒక అర్జరు వేళేవారు. దాని కెంతవారైనా సరేనవాల్సిందే.

ఒకసారి ఒకశిష్యుడు జపంచేస్తుండటం శ్రీరాసు గారి కంట బడింది. “ఒరే!” అని అతణ్ణి పిలిచాడు. నాడు లేవలేక లేవకండా వుండలేక వుక్కిరిబిక్కి రవుతూ ఎలాగయితేనేం కొంత సేపటికి “చిత్తం” అన్నాడు. “ఏంరా! దేవుడు కన్పించాడా?” అన్నారు శ్రీరాసుగారు తీవ్రంగానే. దానికి గాభరాపడ్డ శిష్యుడు చె....చెడె అన్నాడు గాని మాట కాగా పెకిలిచాలేదు “పభిట్రా? దేవుడా? దెయ్యమా?” అంటూ ప్రశాంకంగానే “ఒరేయ్! ఎనభై యేళ్ళు చాటాయి నాకు. ఆ దేవుడు నల్లగా వుంటాడో పుల్లగావుంటాడో యింకా తెలియక క్రిందామీచా పడుతున్నాను. గుంటగాడిదవు నీ కెందుకురా వాడిగోల, నీవు చదివే విద్యతో సంపూర్ణంగా మనస్సును లగ్నంచేయ్యి.” అని హితోపదేశం చేశారు.

శ్రీరాసుగారి దృష్టిలో బొత్తుగా డబ్బుకి విలువలేదు. భోగం క్యాగం అయిన నిత్యజీవితంలో కన్పడేవి, ఏకాగ్రతవీటివాడు వచ్చి గుమ్మం ముందు డప్పుకొట్టి “ధర్మప్రభువులు మావిద్య చూడాలి. మాకడుపు నిందాలి అంటే శ్రీరాసుగా రేపని చేస్తున్నా లేచిపోయి వీధి బజారు పట్టగోడమీద ఒకకాలుపెట్టి నిలువబడి వాడివిద్యచూచి “అచ్చా!

ఏవూర్రా మీది?” అని మెచ్చుకొని లోనికిపోయి ఐదురూపాయల నోటుతెచ్చి పడేశేవారు. ఆ సాటికి ఐదురూపాయలంటే అధమం అరబస్తా బియ్యం.

ఒకప్పుడు శ్రీ పేరి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి గారిని బ్రిటిష్ ప్రభుత్వము సన్మానించు సభలో నామిత్రులు శ్రీరాసు కృష్ణమూర్తిగారు వీణ వాయిదేశారు. శ్రీరాసుగారు ఆ కచ్చేరి విసి మిక్కిలి సంతోషించి ఒకగుంట కావటం తోలే వేదికమీదికి వెళ్ళి “ఈ గుంటడు చౌక వల్లవిని మాంచి పొంకంగా, బింకంగా, సొగసుగా వాయిం చాడు..” అని చెప్పి శ్రీకృష్ణమూర్తిని ఆశీర్వ దించాడు. తన శిష్యుడై వీణలో అంతటి పాండిత్యం సంపాదించిన.. అశిరయ్యకు శ్రీరాసుగారు “కళ్యాణధాను” అను బిరుదము నిచ్చారు. ఈ అశిరయ్య గారిచే డబ్బుల తాళసహిత నాట్య ప్రదర్శన చేయించి గౌరవించుట ప్రళంస నీయము.

1988 లో శ్రీరాసుగారు ఆంధ్రదినపత్రికలో “సంగీత సాహిత్యోభయ విద్యదాహ్వానము” అనే శీర్షికతో వ్యాసరూపంలో ఒక ప్రకటన చేశారు. “గాయకులు, వైదికులు, నర్తకులు” అనే త్రివిధ విభాగాల్లో కొన్ని విద్యలు నిర్ధారించ బడినవి. ఒక సంవత్సరం గడపులో ఏ విద్యలో ఉత్తీర్ణుడైనా 118 రూపాయల బహుమానము. ఒకే వ్యక్తికి మూడు విద్యలయందు ప్రతిభయున్నచో 118 రూపాయలూ, సువర్ణఘంటాకంకణము, కాక దిగ్విజయ చిహ్నంగా ఎడమకాలికి బంగారు గండ పెంతెరం ఇవ్వబడుతుందని ఆ ప్రకటనకు సారాంశం.

శ్రీరాసుగారు విసరిన ఈ “విద్యదాహ్వాన మును” తీవ్రముగా విమర్శించుచు బందరు నుండి శ్రీహరి సాగభూషణముగారు కృష్ణాపత్రికలో ఒక వ్యాసాన్ని ప్రచురించారు. దాంతో తెలుగు

దేశంలోని సంగీతలోకంలో ప్రళయ భీకరమైన సుడిగాలి రేగింది. శ్రీనాగభూషణంగారు తమ విమర్శలో దొంకతిరుగుడు సమాధానాలలో వ్యక్తి దూషణకు దిగజారి ఆ విద్యలన్నీ అయనొక్కడే ప్రదర్శించగలడనే అహంకారంతో ఈ అహ్వనం ప్రకటించాడు. నిజానికి అహ్వనం కాదు-సవాల్. ఆంధ్రసంగీతలోకం అంతా దీనికి తల ఒగ్గాల్సిందేనా? “ఉలిపికట్టె” అనే ధో చిలో సాగింది విమర్శ.

దానిమీద బందరునుంచే ప్రముఖన్యాయవాది శ్రీదాసు గోవిందరావుగారు శ్రీనాగభూషణంగారి విమర్శను ఖండిస్తూ “ఒరిజినల్ జీనియస్” అనే దాన్ని వెలికితీసి ప్రోత్సహిద్దామని ఆ ప్రకటనచేశారనీ, “చేతనైతే పందెం గెలుచుకోవాలి కాని శ్రీదాసుగారిని తూలనాడటం తుంటరి తనం” అని కృష్ణాపత్రికలో ఒక వ్యాసాన్ని ప్రకటించారు. దానిపై “కె. యస్. ఆర్. అడ్వకేట్” అనే పొడి అక్షరాల సంతకంతో ఒక వ్యాసం వెలువడింది. సంగీతజ్ఞుల వాదాల్లో న్యాయవాదులకేమి సంబంధం అని దాని సారాంశం. దానికి ఇంకొక న్యాయవాది శ్రీ కర్తా సూర్యనారాయణగారు సమాధానం రాస్తూ శ్రీదాసుగారి ప్రకటనపై శ్రీనాగభూషణంగారు చేసిన విమర్శ నీచమగు వ్యక్తిదూషణతో నిండిన దనియు వారు వెంటనే శ్రీదాసుగారిని ఊమాభిక్ష వేషకోట మంచిదని స్పష్టీకరించారు. తరువాత ప్రసిద్ధవాగ్గేయ కారకుడు శ్రీ పసుమర్తి కృష్ణమూర్తిగారు శ్రీనాగభూషణంగారి విమర్శ అసూయా పూరితమనియు శ్రీదాసుగారి ప్రతిభకు జోహార్లు చేయవలసినదే కాని ఈగ్యచెందిన ప్రయోజనం లేదని నిరూపిస్తూ “జనవాణి” యను పత్రికలో తమ వ్యాసాన్ని ప్రచురించారు.

ఈ దుమారంలో ‘ధాజీ’ చేద్దామనియత్నించే శతావధాని శ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారి

అభిప్రాయాన్ని సంగీత సాహిత్యవిద్వాన్ శ్రీ నోరి నరసింహశాస్త్రిగారు తీవ్రంగా నిరసిస్తూ “ఏనుగుతో ఎలుకకు రాజీతగడ”ని జనవాణిలో సమాధానం ప్రచురించారు.

ఇంత రథస జరుగుచున్నా శ్రీదాసుగారు తమకు కాముగా కలం పట్టి ఒక్క ముక్కకూడా చ్రాయలేదు సరికదా నోరెత్తి పల్లెత్తుమాటకూడా అనలేదు. “జనవాణి” సుపాదకులు శ్రీ ధర్మా రావు నాయుడుగారు ఒక ప్రత్యేక విలేఖరిని శ్రీదాసు గారికడకు పంపి ఏమంటారో తెలిసికొని రమ్మని పంపారు. శ్రీదాసుగారు “ఎవడో గుంటడుపదో వాగుతే దానికి నా సమాధాన మేమిటా? బుద్ధిలేని పని - ఈసంగతే మీ ఎడిటర్ కి చెప్పు.” అని ఆ విలేఖరికసరి పంపించారు.

అంతట తెలుగు దేశంలోని సంగీత సాహిత్య విద్వాంసులు గుంటూరునందు ‘అఖిలాంధ్ర గాయక మహాసభకు హాజరై గాయకసార్వభౌమ శ్రీపారువల్లి రామకృష్ణయ్యగారి అగ్యుత్తన శ్రీనాగభూషణంగారి వ్రాతలను ఖండిస్తూ ఏకగ్రీవంగా తీర్చానించారు. మఱియు శ్రీదాసుగారి ప్రకటనకు జోహార్లు అర్పించారు.

దీనితో శ్రీనాగభూషణంగారి ఆట కట్టింది. ఇక మార్గాంతరంలేక “త్రాహి త్రాహి” అంటూ కాళ్ళు జేరానికి దిగి “ఉపసంహారం” అంటూ సంస్కృతంలో ఊమాభిక్ష వేడుకొన్నారు. ఊమాపణతెలుగు లోనే వుండాలని కొందరు నిలవేస్తే శ్రీనాగభూషణంగారు తనకుమారుణ్ణి శ్రీదాసుగారికడకు “నానమ స్కారాలు తెల్పమంటూ” పంపించారు. ఆ కథ కేంగాని శ్రీదాసుగారు కారణ జన్ముట. వారిని మించిన సంగీత సాహిత్యకోవిదులు తెలుగువేలైనై లేనేలేరని చెప్పటం సాహసోక్తికాదు.

**PACKING CASES, TIMBER SIZES AND WOODEN
SCANTLINGS UP TO ANY QUANTITY**

PLEASE CONTACT :

P. K. D. NAMBIAR

**MANUFACTURER AND SUPPLIER OF
PACKING CASES AND TIMBER MATERIALS**

ASRAMAM QUILON - 2.

Suppliers to :

The Indian Leaf Tobacco Development Co. Ltd.,

The Imperial Tobacco Co of India Ltd.,

The Vazir Sultan Tobacco Co Ltd.,

& other firms of repute.

అత్తత్యాగము

— శ్రీ “దీక్షితదాసు”

శ్రీ నారాయణదాస మహాశయుల దౌహిత్రునకు మూఠరి తవిలినది. అతనిస్థితి జీవన్మరణ సంధ్యగాఁ బఱిణమించినది. అతడే యిరువంగడములకు వంశాకురము. దేవికిఁ దన్ను బలిదాన మొనర్చు కొని, మనుమని బ్రతికించుకొనుటకు, నీరాహారముల వర్జించి, శ్రీ దాసు గారు నిశ్చల భక్తితో నిరుపమానత్యాగ దీక్షతో, శ్రీకాత్యాయినీదేవి నిట్లు ప్రార్థించినారు.

సీ నిన్ను పాసించి, యెన్నేఁగృతుల్ రచియించి

వేరోలగంబుల నోరుఁగలిగి;

వ్రతివతులకును వాగ్బంధన మొనరించి

‘అహమేవ’ యంచు జయంబుఁ గంటి;

బహుభావలన్ సార్వభౌమత్వ మందితి,

గండపెండెరము డౌకాలఁ గొంటి;

ఖండాంతరఖ్యాతి గడనఁజేసితి; శిష్య

గణములకున్ జీఁగఱునైతి,

గీ కడచె నెన్నదిరెండేడ్లకాల, మేను

కాటికిం గాలుసాచి, తికేటియాన, ?

నాదు దౌహిత్రమననిమ్ము. నన్నుగొమ్ము

కల్పితాశ్రమకుభవర్గ ! కనకదుగ్గ !

1.

కా॥ ఊహాగానము సల్పు మూర్ఖుడనుగానోయమ్మ! ఋగ్వాఙియే

కాహాటంబుగఁ జాటు జీవులఁదరింపంజేయఁగాఁ జాలుటన్

“దౌహిత్రఃకుతపస్తిలాః” యనెడి మాత్రం; కాశ్మధర్మంబు వ్యా

మోహంబంచు నిరాకరింప నెటు లొప్పున్? జెప్పవే శ్యామలా !

2.

మ॥ మును నా జీవిత గాథ నెన్నఁడును మోమున్ సైతమున్ జూపఁబో
ని నిరాకారపుదై న్య, మెల్లెడఁద కాంతిన్ రూపఱన్ జేసి వసు
మృని నన్నున్ భయదాక్ష్మిన్ బొదవెనమ్మా ! మేరుపున్ గాలఁద
న్ని నాదై ర్యము కాండిశికదళఁబొంచన్; బ్రోవవే శ్యామలా !

8

కా॥ నానాకష్టములన్ సహించుచు, బ్రయాణంబు దసౌర్యముల్
గానీ, భోజన భాజనాదివిధులన్ గన్నట్టు లోపంబులున్
గానీ, సై చుచు, దేశముం దిరిగి, రక్తంబోడ్చియ్యాగించు వై
సా, నాయొక్కనిపొట్టకేన? యడియాసం గొల్పకే శ్యామలా !

4

కా॥ ఎన్నాలైనదో రాలిపోయినది నన్నే కాకిగాఁజేసి నా
పున్నెంపున్ మగనా; తెవండో తెలుపన్ మున్ముందె, “దోహిమ్రుఁడా
వన్నుం దయ్యె” నటంచు, నామె పరితాపంబందుఁ; నేఁబోయి, “వాఁ
డున్నాఁడావదఁ దప్పి, దుఃఖవడ” కం చోదార్తునే; శ్యామలా !

5

కా॥ నామేనన్ నటియించు రక్తకణముల్, నానాట యుష్మత్ప్రభా
వామోదామృత మాధురీగరిమ కావాసంబులై, యాస్తిక
ప్రామాణ్యంబున, నీకు తృప్తిద, సంభావించు, రారమ్మ, త
ల్లీ ! మారాడక అస్త్రదీప్తితముఁ జెల్లింపన్ దగున్; శ్యామలా !

6

మ॥ కల దీరితిఁ బ్రతీతి, “దాసునకు శ్రీకాత్యాయనీదేవి క
న్నుల నర్తించుచుఁ దోడబల్కు” నని, యెన్నోమార్లు నేవింటి, వెం
దులకై పుల్లెనొ యంతమాట జగమందున్! నీవు మద్యాంభితం
జెలమిన్ దీర్ప సమర్థనియమగుఁ గాదె యద్ది? కామేశ్వరీ !

7

ఉ॥ కోరినయట్లు దాసుని యకుంతిత భక్తికిమెచ్చి మృత్యువున్
జేరఁగనీక మన్మని విచిత్రగతిన్ బ్రదికించెఁ; దాతకా
దారుణజాడ్య మచ్చువడ, దక్షణ మైహికబంధమ ల్ తెగన్
స్ఫూరదుదారమూర్తి యయి, స్వర్గసుఖంబు ఘటించె నంబయున్.

8

What does one associate with a Bank?

— *Safety & Security* —

Add to this **SPEED** and **SURETY** and you now have

Southern Shipping Corporation Private Limited

SHIPPING, CLEARING AND FORWARDING AGENTS

Post Box No. 32, KAKINDA

AGENTS :

YUGOSLAV LINE

Telegrams : "SOUTHSHIP"

telephone : 218

We are here to see to your exports to the Far East.
Our name Spells Safety, Security, Speed & Surety.

Agents for :

JUGOSLAVENSKA LINIJSKA PLOVIDBA

(YUGOSLAV LINE)

RIJEKA YUGOSLAVIA.

Maintaining regular monthly service to Penang, Singapore, Hongkong and Main Japanese Ports, With modern fast vessels.

ఇది చిరకాలంక్రితం జరిగిన సంఘటన. అప్పుడు నేను “విజయనగర మహారాజా సంస్కృత కళాశాలలో” చదువుకుంటున్నాను.

ఒకనాటి ఉదయం నడిరోడ్డుమీద బలిష్ఠవ్యక్తి ఒకరు నడుస్తూ నడుస్తూ తటాలున ఆగి చేతులతో తాళంవేసి అలాగే నిలుచుండి పోయారు. ఆయన వెనక అయిదారుగురు శిష్యులు ఆ తాళం గమనించి అనుసరించి చుట్టూరా ఎంతో భయభక్తులతో నిలబడ్డారు. నారాయణ నోటినుండి వెలువడుతున్న ప్రత్యక్షరము బహుశ్రద్ధగా ఆలకిస్తున్నారు.

“ఎవరాయన ?”

నేను కొంచెం దగ్గరికి వెళ్ళి నాపక్కనే నిలుచున్న ఒక పెద్దమనిషిని అడిగాను.

“ఆయనే నారాయణదాసుగారు ! మీరాయన నెప్పుడు ఇంతకుమునుపు చూడలేదా?”

ఆయన ఎంతో ఆశ్చర్యపడి అడిగారు.

ఇది జరిగి దరిదరిగా నలభై సంవత్సరాలు కావస్తోంది. అంతకు మునుపు నారాయణదాసుగారి కీర్తి హరికథలద్వారా ఆంధ్రదేశంలోనే కాక యావద్భారత దేశంలోను వ్యాపించింది. ఆనాటికే ఆ మహనీయుని శిష్య ప్రశిష్యులెందరో నారాయణదాస శిష్యులమని గొప్పస్తూ మన పల్లె పట్టులలో పట్టణాలలో సుప్రసిద్ధులయినారు.

ఆ రోజులలో విజయనగరంలో ఒక సంపన్నుల ఇంటనాకు నారాయణదాసుగారి “రుక్మిణీకల్యాణం

హరికథ” వినే మహాదృష్టం కలిగింది. నారాయణదాసుగారి ముఖతః అనర్గళంగా ప్రవహించిన హరికథా తరంగిణిలో ఓలలాడిన వారికి దానిని గూర్చి ఎంతగా ఆభివర్ణించినా అది న్యూనోక్తి మాత్రమే అనిపిస్తుంది.

అజ్ఞాదాది భట్ట నృత్యసంగీతాది కళలలోనే కాదు సంస్కృతాంధ్రాంగ్లాలలో, ఇంకా పర్షియన్, ఉర్దూ మొదలయిన ఇతర భాషలలో మహావిద్వాంసులు.

తర్క వ్యాకరణాలలో, ధర్మ శాస్త్రంలో, మీమాంసాశాస్త్రంలో, వేదాంతంలో వీను మిగిలిన మహామనీషి. అనేక విషయాలలో ఆయన వ్రాసిన అసంఖ్యాక గ్రంథాలు పరిశీలించిన వారికి ఇన్ని శాస్త్రాలలో ఈయన ఇంతటి ఘనవైరుష్యం ఎప్పుడు గడించుకున్నారా? అని ఆశ్చర్యం కలుగుతుంది. నారాయణదాసుగారు తెలుగునాట హరికథా పితా మహులుగానే, సంగీత విద్వాంసులు గానే గాయకశిఖాణులు గానే సుప్రసిద్ధులు. కాని తర్క వ్యాకరణాది శాస్త్రాలలో ఆయన అఖండ విద్వాంసులని గుర్తించిన వారెంతో మంది లేరు. అసంఖ్యాకంగా ఉన్న ఆయన గ్రంథాలలో కొన్ని నేటికీ అముద్రితాలుగానే ఉండిపోయాయి! నారాయణదాస కృతులన్నీ సంపుటాలుగాసంపూర్ణంగా వెలువడే భాగ్యం మన కెన్నటికీ కలుగునుదో తెలియదు !

నా విజయనగర విద్యాభ్యాస కాలంలో నారాయణదాసుగారు మహారాజా సంగీత కళాశాలలో

వధానాచార్యులు. ఒకనాటి సాయంత్రం ఆయన ఆ కళాశాలలో ఒక గొప్పసభ ఏర్పాటు చేశారు. దానికి దివాన్ మొదలయిన ప్రముఖులందరూ విచ్చేశారు. ఆ నాడాయన తమ శిష్యులచేత వీణలమీద సామవేదం వినిపించి సభ్యుల నందరిని ఆనంద తన్మయంలో ఓలలాడించారు.

“అలనాటి రావణాసురుడు సామవేద గానంతో శంకరుణ్ణి మెప్పించాడు. నేనీనాడు సామవేదం స్వరవరిచి మీకందరికీ వినిపిస్తున్నాను.” అన్నారు తమగంభీరమైన గొంతుతో.

నారాయణ రాసుగారు హరికథకులే కాక కండగలిగిన కైతలు, కావ్యాలు విశేషంగా విరిచించిన కవిశ్యరులు. వారి “ఒమరు ఖయ్యాం”

బహు భాషానువాద సంపుటి పరిశీలించిన వారికి వారిబహుభాషావైద్యుల మహాశ్రవ్యకలిగిస్తుంది.

హరికథా పితామహునిది ఎరువువన్నె మీరిన చామనచాయ. కండలు తేగిన బలిష్ఠముగ్గున గంభీరాకృతి. ఆయనహరికథలలో “శంభో” అని గొంతెత్తి నపుడు కథలో స్తంభాలు ఓమ్మని మారు పలికేవి!

నారాయణరాసు లయబ్రహ్మ బిరుదాంకితులై మైసూరు మొదలయిన సంస్థానాలలో మహారాజుల మన్ననలందుకున్నారు. కొమ్ములు తిరిగిన మదపు తేనుగులవంటి సంగీతాది విద్వాంసుల చేత బాసా ననిపించుకున్నారు. ఆయన మహాశ్యాగి, దేవేంద్ర భోగి. నేటికీ వింత వింత కథలలో వెలుగొందు తున్న విఖ్యాత విశదకీర్తి. ఆంధ్రజాతి నిండుగుండెలో అజరామరంగా నిలిచిన అపరసరస్వతీమూర్తి. ★

సదా హస్తం బీడిలనే వాడండి!

మా తాతయ్య మధురస్మృతులు

— శ్రీమతి కె. యన్. దేవి

మాతాతయ్యకి నామీద అమితమైన ప్రేమ అసలాయన రోజులేస్తూనే క్రిందకి చూస్తూ మేడ మెట్లుదిగి చివరి మెట్టుపైనుండి నన్ను “శ్యామల దేవీ” అంటూ పిలిచేవారు. నేవెళ్ళి చూడగానే “నాయమ్మ, నాయమ్మ” అంటూ నాతోదిగివచ్చే వారు. నెలపొడుపునాటి సాయంత్రం మైరువెళ్ళ బోయేముందు నన్నుపిల్చుకుని డాబాపైకి తీసి కెళ్ళి యింక చంద్రరేఖకోసం నిరీక్షిస్తూ “అల్లటు చూడు నాయనా. యిటుచూడమ్మా అంటూనే చూపించగానే” ఆ, అంటూ చంద్రరేఖను చూసిన వెంటనే నాముఖం చూసి వద, నాయన్నాయన, అంటూదిగి మైరువెళ్ళి పోయేవారు. ఇంకతను యే వూరు బయలుదేరుతున్నా బయలుదేరే ముందుగా నన్ను చేరబిలిచి నాకేసిచూసి “ఓసి, నాతల్లీ” అని బయలుదేరటం ఆయన ముఖ్యమైన అలవాటు. యెప్పుడు తలంటుకున్నా స్నానంముగి సిన వెంటనే ముందు సూర్యుణ్ణిచూసి నన్ను చూడాలి.

నాబాల్యంలో నేను ఒకసారి డాబాపైన మీద మీద అభోగివర్ణం సాధకం చేస్తూవుండగా ఆయన పికారు బయలు దెరటానికి మేడదిగుతూ నాదగ్గర కొచ్చి “యేది పీణతో కలిపిపాడు నాయనా” అన్నారు. వెంటనే నేను మెల్లగా పాడాను. విని మరేమీ నాతో అనకుండా వెళ్ళిపోయేరు. వెంటనే

అమ్మా! అంటూ కూతుర్ని పెద్దకేకతో పిలిచి ఆమెతో “శ్యామలమ్మ దేవతా అంశ నాయనా, కాకపోతే ఆ రాగంలో ఆగాత్రం అంతస్వరస్థానంలో వడదు అన్నారట. నా పాటవిన్న వెంటనేవెళ్ళి అమ్మని పెద్దకేకేసి పిల్చిన కారణం యేమై వుంటుందా అని ఆమెని నేను తరువాత ప్రశ్నించగా యిల్లాఅన్నారంటూ చెప్పింది. చివరిదశలో ఆయన తెలిగించిన “లలితా సహస్రం” నాకు నేర్పాలని సంకల్పించి ఆగ్లోకాలన్నీనాచేతవ్రాయించి వర్ణించ మని రోజూ మధ్యాహ్నం తాను నిద్రబోయే ముందు అప్పచెప్పించుకుంటూ అర్థం చెప్పేవారు. “నువ్వు యీ “లలితాసహస్రం” చదువునాయనా నీకు సమస్త సౌభాగ్యాలు కలుగుతాయి,” అంటూ యెప్పుడూ ఆశీర్వాదిస్తూ వుండేవారు. నే చదువుతూ వుండగా చూసినప్పుడు “నాయనా! స్త్రీకి గృహ నిర్వహణ బిడ్డలపోషణ ముఖ్యం” అనేవారు. వారి ఆశయసిద్ధి వల్లనే అన్నట్లు నేను ముఖ్యంగా అదే తీసికోటంవల్ల నాకు కళల యందు యెంత ఆసక్తి వున్నా తగినకృషిలేక రాణింపలేదు. ఆయనకి నాయందుండే అపారప్రేమని తల్చుకున్నప్పుడు కళ్ళచెమర్చుకుండా వుండవు. ఆయన దివినుండి భువికేతెచ్చిన వాణి అపరావతారం. ఆయన్ని కీర్తించ మనమెంతవారం? ఆయన యెల్లప్పుడు మన హృదయాల్లో మెరిసే ధ్రువతార.

శ్రీ నారాయణదాసుగారు, శ్రీవారి హరికథా యక్షగాన ప్రబంధములు

— శ్రీ పంతుల లక్ష్మీ నారాయణశాస్త్రి

“హరికథ” అనే పేరువంటే, శ్రీ నారాయణ దాసుగారు,” శ్రీ “నారాయణ దాసుగారు” అనే పేరువంటే, “హరికథా” ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో వెంటనే స్ఫురిస్తాయి. హరికథా రచనవల్లనూ, హరికథా ప్రయోగమువల్లనూ, శ్రీదాసుగారి వలె అఖండ ప్రఖ్యాతిని పొందినవారు-వేరొకరు కనిపించరు.

కనుకనే “దాసుగారు” అనేసరికి, ఆంధ్రలో శ్రీమదజ్ఞాడ ఆదిభట్ట నారాయణదాసుగారే కనిపిస్తారు. శ్రీహరిదాస, భాగవతారులలో. శ్రీదాసుగారి కంటే ముందున్నవారు గాని, వెనుకవచ్చినవారుగాని ఆ మహాప్రతిభాశాలిని అందుకోలేదనడం అతిశయోక్తి కాదు.

“హరికథ” అనేకావ్య ప్రభేదము-దేనిపరిణామం? ఇది యెప్పుడు వ్యాపిపొందినది? అనే విషయాన్ని చెప్పుటకు-దానిమూల పరిణామమును సంగ్రహంగా చెప్పి, తరువాత శ్రీదాసు ప్రభువును గురించి, శ్రీవారి శ్రీకృతులను గురించి యీ వ్యాసంలో ముచ్చటిస్తాను.

పల్లెసీమలలో యీనాటికి “జక్కులోళ్లవదాలు” “జక్కులోళ్లపాట.” అనే వ్యవహారమూ, వాటిని పాడేవారూ, నిలిచి ఉన్నారు అయితే యిప్పుడు యీ జక్కులపాటలు పాడేవారు-జక్కుల జాతికి సంబంధించిన వాళ్లుగా తోచరు. ఈనాటికి మిగిలి ఉన్న యీజక్కులపాటలు-పనాటివో సరిగాచెప్పడం సాధ్యపడే విషయం కాదు.

చాలా ప్రాచీనకాలంలో దేవయోని విశేషులయిన యక్షుల వేషములు ధరించి, “ఆ యక్షులే

మీరు” అని తోచేలాగున, తారస్థాయిలో మనోజ్ఞంగా, ఆడుతూ, పాడుతూ, ప్రజాసామాన్యమును రంజింపచేసే “జాతి” యేదో ఉండేది. యక్షుల వేషాలను ధరించే యీ జాతి వారిని ప్రజలు-యక్ష శబ్దభవమైన జక్కుల పదంతో “జక్కులవాళ్లు” అని పేర్కొనడం పరిపాటి అయింది. “జక్కుల” అనే శబ్దం-యక్షశబ్దభవ మనడంలో సందేహము లేదు. శివుడు “జక్కులజేని చెలికాడు” అని పేర్కొన బడ్డాడు గదా! ఈ జక్కులపాటకు సంస్కృతీ కరణమే యక్షగానము.

ఆ ప్రాచీనకాలంలో, ఈ యక్షగానాలు, ప్రక్కవాద్యాల సహాయంతో ఒకే వ్యక్తిదేత పాడబడేవిని విమర్శకు లూహిస్తున్నారు. ఇవి కథా విధానంతో కూడిన సంగీత నృత్య నాట్యాభినయ రూపకృతులు. ఇవి యేవీ-యిప్పుడు మనకు గ్రంథరూపంలో లభించడంలేదు. వీటిని, ఒకేవ్యక్తి వంతపాటకుల సహాయంతో కూడాపాడి ఉండవచ్చును. జంగాలు అనే జాతివారు చెప్పే జంగం కథలుకూడా యిటు వంటివే. ఆ కాలంలో ఉన్నట్లు తెలుస్తున్నది. “ఈనాడుబాగా ప్రచారంలోఉన్న బుట్టకథలు-ఆ జంగంకథల పరిణామాలే అయిఉండు” నని విమర్శకు లూహిస్తున్నారు. జంగంకథలు, జక్కుల పాటలు, అనేనాటిలో ఏవిమొదటివో నిర్ణయించడం కష్టం. శ్రీనాథమహాకవి రచనలవల్లనూ, శ్రీపాల్కురికి సోమనాథాదుల రచనలవల్లనూ, 13 వ శతాబ్దమునకే ఈజక్కుల పాటలనే యక్షగానాలు-నాగరక ప్రజామోదాన్ని పొందినట్లు స్పష్టపడుతున్నది.

క్రీ. శ 14వ శతాబ్దంలోనూ, 15వ శతాబ్దం లోనూ, ఉన్న ఆంధ్రమహాకవులుగాని, తరువాత 16, 17, 18 శతాబ్దాలలో ఉన్న మహాకవులుగాని భరతముని ప్రభృతులచేత చెప్పబడినవీ, శ్రీ భానకాళి దాసాదులచేత రచింపబడినవీ, అయిన సంస్కృత రూపకములలో, మార్గ రూపకములను గాని, దేశ రూపకములనుగాని, తెనిగించక పోవడానికి-ఈజక్కుల కథలయొక్కయూ వాటి పరిణామ రూపాలయిన నాగరక యక్షగానములయొక్కయూ ప్రాబల్యమే కారణమని తోస్తుంది.

క్రీ. శ. 15 వ శతాబ్దము ముగిసేసరికి, ఏకవ్యక్తి ప్రదర్శితమైన యక్షగానం-బహువ్యక్తి ప్రదర్శితమైన యక్షగానముగామారి, రాజాదరణాన్ని కూడా పొంది, ఉత్తమనాట్యస్థాయిని, సాహిత్య స్థాయిని సమీపిస్తూఉన్నట్లు విమర్శకు లూహిస్తున్నారు. ఈకాలంలోనే “ప్రోలుగంటి చెన్నకారి” అనే మహాకవి “జక్కులకథ” (యక్షగానము) చెప్పి, సాశ్వత నరసింగరాయలచేత, అగ్రహారములు బహుకృతిగా పొంగినట్లు తెలుస్తుంది. క్రీ. శ. 16 వ శతాబ్దంలోనే రూపకలక్షణాలను సంపాదించుకొన్న యా యక్షగానము 17 వ శతాబ్దములో క్రొంగొత్త మెఱుగులను దిద్దుకొని, శ్రవ్య, దృశ్య కావ్య లక్షణాలను సంఘటించుకొని, దేశీనాటక రూపమైన యక్షగానవైసట్లు స్పష్టపడుతూన్నది తంజావూరు రాజ్యమును క్రీ. శ. 1814 నుంచి పరిపాలించిన రఘునాథ నాయకుని కాలంలోను 1838 నుంచి 1873 వఱకు దానినే పరిపాలించిన రాఘవనాయకుని కాలంలోను. ఉదాత్త సంగీత నాట్య నృత్య ప్రదర్శనముకు వీలిచ్చేవీ, నాగరక జనరంజకములైనవీ అయిన నాటకరూప యక్షగానములు రచించబడి ప్రదర్శించబడినవి.

అనాడు తంజావూరు కొలువుకూటము శారదా నాట్య మందిరమైనది. వాగ్గేయకారులయిన యెందఱో మహాకవులు వాగ్గేయకారిణులైన ఎందఱో కవయిత్రులూ, గాయకీ గాయకులూ, నర్తకీ నర్తకులూ, నటనటులూ, తంజావూరుసంస్థానంలోనూ, మధుర సంస్థానంలోనూ, మైసూరు విజయనగర సంస్థానాలలోనూ, సంగీత, నృత్య నాట్యభారతినీ, ఆరాధించేరు.

నాటకరూపమైన ఈయక్ష గానమునకు మృత్యుం జయవిలాసకర్త అయిన గోగులపాటి కూర్మనాథ మహాకవి, పంతుల బ్రహ్మదేవకవి, మొదలయిన వారు, కొంతవఱకు శ్రవ్య కావ్య లక్షణాలను చేర్చి, దీనిని, ఆధునికమైన హరికథ వంటి దానినిగా చేసిరి. “స్వాతితిరునాళ్” అనే తిరునాళ్ కూరు మహారాజు మహారాష్ట్ర సంప్రదాయములో ఉన్న హరికథను, సంస్కృతములో- మొట్ట మొదట రచించెను.

ఆంధ్రదేశములో పుట్టిన హరికథలు-మహారాష్ట్ర హరికథలను అనుసరించినవి కావు. “ఆంధ్ర దేశములో పుట్టిన యక్షగానముల రూపాంతరములే యీ హరికథలు” అనేది నిర్ణీతమైన విషయం. మునిపల్లి సుబ్రహ్మణ్యకవి రచించిన అధ్యాత్మరామాయణము ఒకవిధంగా హరికథ అని చెప్పవచ్చును. శ్రీనారాయణదాసుగారుకూడా అంగీరించి ఉన్నారు. కాని హరికథారూప యక్షగాన ప్రబంధలక్షణములు - దానిలో సమగ్రముగా కనిపించవు. తరువాత వచ్చిన హరికథలలో తాళూరి నారాయణకవి రచించిన మోక్షగుండ రామాయణము హరికథగా పేర్కొనబడ్డది. కాని అది-సర్వాంగలక్షణ లక్షితమైన హరికథా యక్షగాన ప్రబంధముకాదు. 19వ శతాబ్దము చివరను

సర్వాంగ లక్షణ లక్షితమైన హరికథారూప యక్ష గానప్రబంధము-శ్రీదాసుగారిచేతనే రూపొందించబడి ప్రదర్శించబడింది, వ్యాప్తిలోనికి వచ్చింది. శ్రీనారాయణదాస నిర్వచనాన్నిబట్టి, హరికథా, యక్షగానమూ అనేవి వేరుకావు. తాను రచించి, ప్రదర్శిస్తూ వున్న హరికథలన్నీ-“యక్షగాన ప్రబంధములే” అని శ్రీదాసుగారు-అబద్ధ యక్షగాన ప్రబంధరూపహరికథా పీఠికలోనూ, ప్రహ్లాదచరిత్ర హరికథాపీఠికలోనూ, మణికొన్నిటిలోనూ, స్పష్టముగా చెప్పిఉన్నారు. అంతేగాదు యక్షగాన ప్రబంధ లక్షణాన్నికూడ వివరించి చెప్పినారు. హరికథలనేవి-“ఏకవ్యక్తి ప్రదర్శితములయిన సంగీత నృత్య నాట్యాభినయ రూప ప్రబంధాలు” అని పేర్కొన్న వారు-శ్రీనారాయణదాసుగారే కాని వేరొకరుకారు.

“హరికథ” అనేకృతి - కేవల పద్యకావ్యము కాదు. కేవలగద్యకావ్యమూకాదు. షేత్రయ్యపదాల వంటి కేవలశృంగారపద యుక్త కావ్యమూ కాదు. త్యాగరాజు, ముత్తుస్వామి దీక్షిత, శ్యామశాస్త్రిల కీర్తనలవంటి కేవల భక్తిగేయములు గల కృతి కూడాకాదు. అధ్యాత్మరామాయణం వంటి ఏక కథాసూత్ర నిబద్ధకీర్తనలుగల గేయకావ్యమూకాదు. కేవలమనుచరిత్రాదులవంటి శ్రవ్యకావ్యమూకాదు. కేవల దృశ్యకావ్యమైన నాటకమూకాదు. జయదేవుని గీత గోవిందమువంటి, సంగీతనృత్యప్రబంధము కూడాకాదు. కాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల సంకీర్తనములవంటి గేయ ప్రబంధమూ కాదు. అయితే “హరికథ” అనేది యేది? వీటి అన్నిటి యొక్క సమ్మేళనమూ. శ్రీనారాయణదాసుగారే గణేంద్రమోక్షణ హరికథోపాధ్యక్షంలో ఈలా గున చెప్పి ఉన్నారు.

“ (శ్రవ్య కావ్య, దృశ్య) రూపక సామాన్య లక్షణయుక్తమై, పద, పద్య, గద్యా శ్రికమగుయక్ష గాన ప్రబంధము-ఉత్తమకవితాపథి ” యని వేరే నొక్కివక్కాణింపనేల?”

“యక్షగానప్రబంధములు” అనబడే హరికథలు శ్రవ్యకావ్య లక్షణములైన పద్యములు, గద్యములు, గలిగియుండవలెను. వాటిలో ఉండే, నగరార్ణవకైలాది వర్ణనలవంటి వర్ణనములుకూడ కలిగి ఉండవలెను. అభిజ్ఞానకాకుంఠలము మొదలైన మార్గ, రూపకాలలో ఉండే, చతుర్విధాభినయరూప నాట్యమూ, దేశి సంగీత రూపకాలలో ఉండే, పదార్థాభినయ రూప నృత్యమూ, ప్రధానమైన ఒక కథా, ఉండవలెను. - గీతప్రబంధములలో ఉండే కీర్తనల వంటి కీర్తనలు ఉండవలెను. ప్రధానకథాపోషకములయినవీ, నీతి ధర్మప్రబోధకములయినవీ: మనోరంజనము కలిగించేవీ, అయిన చిన్నకథలుకూడా ఉండవలెను. వీటి అర్థములు చెపుతూ, వీటియందు హాస భక్తిని ఉపన్యసింపవలెను. భగవత్కథలే వీటియందు ప్రధానముగా ఉండవలెను. లేదా, భగవద్భక్తులైన ధర్మాత్ముల చరిత్రము లుండవలెను. ఇవి - దృశ్య కావ్యశ్రవ్యకావ్యలక్షణములు రెండింటిని కలిగి ఉన్న యక్షగాన ప్రబంధములే, అయినప్పటికీ వీటియందు హరిభక్తి ఉపన్యసింపబడడం వల్ల, వీటికి “హరికథలు” అనేపేరు వాడుకలో వచ్చినది.

రూపకలక్షణమూ, ఆంధ్రప్రబంధ లక్షణమూ కలిగి ఉండడంవల వీటికి “యక్షగాన ప్రబంధములు” అనేపేరు వచ్చింది. “యక్షగాన ప్రబంధము” అనే ఈపేరు - శ్రీదాసుగారికి ముందున్న వాగ్గేయ కారులు-ఎవరూ వాడినట్లు కనిపించదు.

“యక్షగాన ప్రబంధాన్ని ప్రదర్శించే వ్యక్తి శంఖారావమువంటి కంఠధ్వనిని కలిగి ఉండవలెను.

దానిని బాగా పూరించవలెను. (ధ్వని-వాణీస్థానము నుంచికూడా రావలెను) గళధ్వని - శ్రుతిలో లీనంకావలెను. ప్రదర్శించేవాడు-అయినీ తాళాన్ని కూడా తెలిసి, తాళం తప్పకుండా పాడవలెను. మేళకర్తలయిన రాగాలను, జన్యరాగాలనూ, శాస్త్రీయం గానూ, ప్రయోగ యోగ్యంగానూ, పాడాలి. కాలము తెలిసి, జాతిమూర్ఖులతో బంతులను ఎగరవేసినట్లు స్వరాలనుపాడాలి. అనేక దేశాలలో హరికథలు ప్రదర్శించవలెనంటే- అయా భాషలుకూడా వచ్చిఉండాలి. అర్థం చెప్పాలి. వీటిలో, హరికథ క్రింది ఉపన్యసిస్తూ ఉండాలి. పండితులనూ, పామరులనూకూడా రంజింప జేయాలి." ఇది-శ్రీదాసుగారు చెప్పిన - యక్షగాన ప్రబంధ హరికథా ప్రదర్శనవిధానము.

నాకు తెలిసినమట్టుకు దీనితో (అంబరీషచరిత్ర మతో) యక్షగానముల కుదాహరణములుగా పది విరచించి నాడను! అని, అంబరీష చరిత్రములోని ఉపోద్ఘాతములో శ్రీదాసుగారు చెప్పడంవల్ల, శ్రీ వారు రచించిన హరికథలన్నీ - "యక్షగాన ప్రబంధములే" అని తెలుసుకోవలసి ఉంటుంది. ఇందులో సంకయములేదు శ్రీనారాయణదాస విరచితములయిన యక్షగాన హరికథలు అచ్చు పడినవి వన్నెండు. అందులో ఒకటి సంస్కృత యక్షగాన ప్రబంధము.

ఇవి - వాటిపేర్లు,

1 శ్రీహరికథామృతము. (సంస్కృతము) (2) జానకీశపథము, (3) రుక్మిణీకల్యాణము, (4) మార్కండేయ చరిత్రము (5) హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము (6) సావిత్రి చరిత్రము (7) అంబరీషోపాఖ్యానము (8) భీష్మచరిత్రము (9) గజేంద్రమో

క్షణము (10) ప్రహ్లాద చరిత్రము 11 యథార్థ రామాయణము (12) గౌరమ్మపెండ్లి (నాటుతెలుగు)

శ్రీ విజయనగర సంస్థానాధీశ్వరులూ, కవి పండిత పోషకులూ, మహావిద్వాంసులూ, ఆంధ్రభోజులూ, అయిన శ్రీమదానంద గజపతి మహారాజావారు- జీవించి ఉన్నప్పటికీ, శ్రీకృష్ణజననము అనే సంస్కృత యక్షగాన ప్రబంధ హరికథనూ, హరి శ్చంద్రోపాఖ్యానమునూ, ప్రహ్లాదచరిత్రమునూ, రుక్మిణీకల్యాణమునూ, గజేంద్రమోక్షణమునూ కూడా రచించినట్లు, గజేంద్రమోక్షణము యొక్క తొలిముద్రణ ప్రతివల్ల తెలుస్తూఉన్నది దీనియందే శ్రీమదానంద గజపతిండ్రిల ప్రశంసతోకూడిన విజయనగర వర్ణన యీలాగున్నది.

సీ॥ తరచుగనల్లి తామరతంపరగఁ

జీపురించెడు విద్దెల మించునెద్ది ?

సమదగ జేంద్రాశ్వ సంపదనలరారి,

విజయరామ విభూతి పెంచునెద్ది ?

సంతత రత్న కాంచనముల విలసిల్లి

నెరినలకారేఖ నించునెద్ది?

"అనంద" పరవశంబై జగన్నాథ

వీక్షణమున నభివృద్ధి గాంచునెద్ది?

గీ॥ కోటపేటలకును, బూవుఁ దోటలకును

నీటుబోటుల కతిచిత్ర నాటకముల,

కాటపాటల కుద్యోగి కూటములకు

నాటవట్టెద్ది? అవిష్టయనగరమిది

గీ॥ తొల్లి గజపతిఁ బ్రోచుట తెల్లమనుచు

నెల్లజనములు నెఱుంగంగ నిచటవెలసి ।

కరుణతోడుత నానంద గజపతిండ్రిఁ

తాలనముసేయు వేణుగోపాలమూర్తి.

Phone : Trichur 936.

*When you are again in the market of
Wooden packing cases*

PLEASE CONTACT

M. T. RAPPAL,

TIMBER MERCHANT,

Packing cases manufacture-A Speciality,

Post Box No. 19,

OLLUR

(Kerala State.)

శ్రీ దాసుగారు మైసూరులో సంగీత ప్రదర్శనమూ, హరికథాప్రదర్శనమూ, అసమానంగాజరిపి అఖండ సమ్మానము పొంది, విజయనగరము వచ్చిన విమ్మట శ్రీమదానందగజపతిమహారాజు సమ్మానమును పొంది ఆస్థానపండితులై నట్లు తెలుస్తూన్నది. శ్రీదాసుగారు రచించిన, హరికథారూప యక్షగాన ప్రబంధములు శ్రీకాలాజీదాస, పరిమిసుబ్రహ్మణ్య దాస ప్రభృతుల హరికథాయక్షగానప్రబంధములకు మార్గదర్శకము లయినవి. ఆంధ్రదేశములో ప్రఖ్యాతి పొందిన హరిదాసులు (భాగవతారులు) శ్రీదాసుగారికి శిష్యులో, ప్రశిష్యులో అయి ఉన్నారు. హరికథా వాఙ్మయ ప్రాచుర్యానికి, హరికథాప్రదర్శన నైపుణ్యానికి, మూలపురుషులు శ్రీనారాయణ దాసుగారే అయి ఉన్నారు.

కనుకనే-వీరు

“హరికథా పితామహ ” ఖిరుదానికి సర్వవిధ ములచేతా పాత్రులయ్యారు. వీరి శిష్యులు - ఆంధ్ర ప్రదేశమంతటా వ్యాపించి యున్నారు. కీ. శ్రీ. వాయపేయాజుల-సుబ్బయ్యదాసాదులు కొండఱు కీర్తి కేసులయ్యారు. శ్రీనారాయణదాస ప్రతిభ - అనన్యసాధారణమూ, అప్రతి హాసమూ అపూర్వమూ, అత్యద్భుతమూ. అనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

“వీరు మహాకవి గాయక నటనర్తక శిరోమణులు” అనే విషయం - సామాన్య జనానికి సరిగా తెలిదు. ఇన్ని ప్రజలుగలవారు - ఆంధ్రదేశంలో పేరొకరు లేరనడం సాహసంకాదు.

పదార్థాభినయరూపమైన నృత్యములోనూ, వాక్యార్థాభినయరూపమైన నాట్యములోనూ, సాటి లేని మేటి నేర్పుగల యీ మహావాగ్గేయకారుడు-

త్రిస్థాయి గమకములతో, రాగాలాపన నైపుణ్యంతో, కొండలను మాటుమోగించే, సుస్పృగదేవదత్త శంఖారావ రమ్యకళాస్వరముతో, నవనవరసమూర్తి అయి, సమవిభక్తమూ, సుదృఢమూ, అరుణమూ, సుందరిమూ అయిన సమున్నతాకారముతో, దిన దిన ప్రవర్ధమాన యశస్సంపూర్ణ దళదిగంతరుడూ, తృణీకృతపురందరుడూ, దీర్ఘాయురారోగ్యభోగ భాగ్యప్రాభవయుక్తుడూ అయి, యక్షగాన ప్రబంధ హరికథా ప్రయోగము చేస్తూ ఉన్నప్పుడు చూచిన వారు-ధన్యాత్ములనడంలో సందేహించేదు.

ఈ మహాభక్తుడు, శ్రీహేతన్నగారి వలె తన హరికథా యక్షగాన ప్రబంధరూపములూ సంస్కృతాంధ్రకావ్యకళారూపములూ అయిన కృతులలో దేనినీ కూడ న అతిశయ చేయని మహాధీశుడు దేశ్యభాషయందు (నాటు తెలుగునందు) గాఢాభిమానముగల యీ మహాకవియుడు - ఉమరు ఖయ్యామును, సుస్మృతభాషలోనేకాక నాటు తెలుగున అనువదించి, ప్రఖ్యాతి పొందెను. నీమ పల్కువహి, అనే నాటు తెలుగు నిఘంటువు కూడా రచించి, తన నాటు తెలుగుపాండిత్యమును వెల్లడి చేసెను. శ్రీనారాయణదాసుగారు నాటకీయ యక్షగానములను, మార్పు చేర్పు కూర్పులతో నూతన రూపములు గాచేరి. వాటికి యక్షగాన ప్రబంధములను పేరుపెట్టి, హాసభక్తిని ఉపన్యసించుతూ ఉండడం వల్ల - వీటికి హరికథలను పేరు సాగ్ధముయింది.

శ్రీదాసుగారు - గేయప్రబంధములలోని, కీర్తన పద్ధతిని, రూపకములలోని నాట్యమునూ, దేశి రూపకములలోని, నృత్యవిన్యాసమునూ, ప్రబంధములలోని, వర్ణ నాంశములను, వృత్తములను, జాతీయములూ, ఉపజాతీయములూ, అయిన తెలుగు పద్యములనూ, స్వకల్పితములయిన కొన్ని పద్యములనూ,

మాత్రాచందములోని గేయములనూచేర్చి, యక్షగానప్రబంధములకు నూతనరూపము కూర్చిఉన్నారు.

అంద్రప్రబంధములలో ఉన్న, ఉత్పలమాలచంపకమాల, శార్దూలము, మత్తేభము, అనే వృత్తాలను తఱచుగా వాడి ఉన్నారు. మత్తకోకిల, తరళ, లయగ్రాహి, స్రగ్వణి, తోటకము, మంగళవహాశ్రీ, మాలిని, పంచచామరము, మున్నగు వృత్తాలను అరుదుగా ప్రబంధాలలో వలెనే వాడి ఉన్నారు.

కందము, సీసము తేటగీత, అటవెలది, ద్విపద, మంజరి, తరువోజ, రగడ, మొదలయిన జాతీయోపజాతీయ పద్యములను వాడి ఉన్నారు. “తొహరాలు” మహారాష్ట్ర హరికథలనుంచి తీసికొనబడి ఉంటాయని కొందఱు విమర్శకులు ఊహిస్తున్నారు. శ్రీరామగారు - ఈతొహరాలనే - మంజరులనే పేరుతో వాడియున్నారు.

నాటకీయ యక్షగానములలో లేని విశేషములలో ఈమంజరులు - ముఖ్యమైనవి. ఇవి - హరికథలలో విశేషించి, సంఘాషణలకు నడుమనున్న భాంశములను చెప్పే సందర్భాలలోనూ కథను తొందఱగా నడిపించ వలసిన సందర్భాలలోనూ ఉంటాయి.

తొహరాలను, మంజరులనే పేరుతో శ్రీరామ గారే ప్రారంభించి ఉంటారని తోస్తూన్నది. “నర్తకి” అనే మాత్రాచందఃస్వయమైన గేయాన్ని శ్రీరామ గారే కల్పించినట్లున్నది ఇది శ్రీవారిమార్కండేయ చరిత్రములోనూ, సావిత్రి చరిత్రములోనూ ఉన్నది. సావిత్రిచరిత్రములో ఉన్న “నర్తకి” ఒకభాగములో 29 మాత్రలున్నవి. కనుక దీనిని పాడేటప్పుడు చివరను మూడుమాత్రల కాలము అకారముతోపాడితే, అదితాళమునకు సరిపోవును. మార్కండేయ

చరితములోని “నర్తకి” ఒక భాగమునకు 18 మాత్రలు కలిగి ఉన్నది. కనుక అది చతురస్రగతికి సరిపోవును. రగడలకే యీ నామములు-ఉంచబడినవని ఊహించవచ్చును.

మంజరులలోనూ, ఈ నర్తకులలోనూ, పల్లవి, అనుపల్లవి ఉండవు. అన్నీ చరణాలే ఉంటాయి. రెండేసి భాగాలుగల చరణాలు-రెండుగాని, మూడుగాని, నాలుగుగాని, వీటిలో ఉంటాయి. రెండేసి భాగాలకు-ప్రాస ఒకటే ఉంటుంది. పతిభాగమునకు వేర్వేరుగా యతి ఉంటుంది.

ఇవిగాక, కందార్థమూ, నీసార్థమూ, గీతార్థమూ, యక్షగానాలలోవలె హరికథలలోనూ ఉంటాయి. చివరను మంగళారతి ఉంటుంది.

ఇవి-శ్రీరామగారు చెప్పినట్లు గానప్రబంధములు కనుక, ఇందులోఉన్న గద్యములూ, పద్యములూ, చూర్ణికలూ, వచనములూ, మొదలయినవి అన్నీకూడా గానముచేయవలసినవేగాని, కేవల పాఠ్యములు కావు.

టౌచిత్వాన్ని అనుసరించి, రసభావములకు తగిన రీతిలో, శబ్దములు, చిట్టస్వరములూ, ముక్తాయాలూ, కూర్చే విధానంలో శ్రీనారాయణ దాసుగారిది అందెవేసినచేయి. ఆయనను “లయ బ్రహ్మ” అని అంటారు. దీనికి ఉదాహరణంగా చెప్పడానికి అసంఖ్యాక గేయాలున్నాయి. మచ్చుకు శ్రీరామ సుగ్రీవ మైత్రిలోని క్రింద కీర్తన సమీక్షించ వలసి ఉంటుంది.

రాగము-వసంత. తాళము-చతురస్రజాతి అట తాళము.

నాలుగవ కాలాక్షరములు నాలుగు అక్షరముగా పుట్టుబడి.

పల్లవి : (రెండవ కాలంలో)

రామా ! నవనవమేఘశ్యామా !

రఘుకులాబ్ధి సోమా !

అనుపల్లవి :- భూమిజా మానసాభిరామ సం

పూర్ణ సర్వకామ ॥రా॥

చరణము :- సత్యజ్ఞానానంత స్వరూప-

సజ్జన హృద్దీప్య

మృత్యుగుణ కలాప, ధృతహరచాప !

సురవినుత ప్రతాప !

॥రా॥

(3) నిసగరి-సనిదని-సరిగమ-దమనిద-

మదమగ-నిదనిస-రినిదగ

రినిదమ-ధారిత-హృదయ

(4) రిహ-తజ్ఞులు (4) కాకిట

తకధరి-కిటతకతోం-కిటతకతరి-

కిటతకతోం-సమగరిగ-

దమగ-మనిదమదసనిద-

రినిదమకద్దితోం-దరికిటతక ఝణు

తధిహతకిణతకు-దరితకిటదధిగి-

ణతదధిగిణత-దధిగిణత ॥రా॥

(రెండావృత్తములు)

శ్రీదాసుగారి గేయరచన విశిష్టంగా ఉంటుంది
సావిత్రి చరిత్రంలో ఉన్న ప్రతిగేయం చివరను,
కథార్థములకు భంగము లేకుండా రాగముయొక్క
పేరు చెప్పబడి ఉన్నది.

కుంతలవరాళి. చతురస్రగతి.

ప॥ విలచిన పలుకవదే మలుకా.

చ॥ భక్తాభిమానస మరాళి ! కుంతలవరాళి !

(శ్రీరాగము-చతురస్రజాతి.

ప॥ కాంతా కనుగొనవేయికాంతాగముసొగసూ.

చ॥ నిరతనిశ్చయస శ్రీరాగము

ఈ సావిత్రి చరిత్రాన్ని శనకు కలలో కనిపించిన సావిత్రి దేవత అయిన దుర్గకు అంకితం చేస్తూ, సావిత్రి కటాక్షంపల్ల పుట్టిన “కథానాయికనూ,” దీనిని రచిస్తూ ఉన్నప్పుడు తనకు జనించిన తన ప్రియకైక పుత్రికారత్నమైన “సావిత్రిని” సూచించి ఉన్నారు.

శ్రీదాసుగారు - హరిశ్చంద్రో పాఖ్యానమును తల్లిదండ్రులకూ, యథార్థరామాయణమును తన భార్యకూ, అంకితముచేసి, తదితర కృతులన్నిటినీ భగవదర్పితములుచేసినారు. క్రీ. శ. 1408 నుంచి 1507 వఱకు జీవించిన శ్రీ కాళ్యపాక అన్నమాచార్యుల వారికంటే ముందున్న తెలుగు గేయములు మనకు దొరక లేదు.

అన్నమాచార్యులవారు తాను రచించిన సంకీర్తనలలో, తెలుగుకావ్యాలలో ఉన్న యతిప్రాస నియమాలను పాటించేరు.

శంకరా భరణము - ఆదితాళము

ప॥ “ అలరులు కురియగ ఆడెనదే ”

ఈ కీర్తనలలో పల్లవీ అనుపల్లవీ, చరణమూ అనే విభాగము సామ్యముగా కని పించదు. శ్రీ శివనారాయణ తీర్థులవారి కృష్ణలీలా తరంగిణిలోనూ, సిద్ధేంద్రయోగి రచించిన భామాకలాప యక్షగానములోనూ, పల్లవీ, అనుపల్లవీ, చరణాలూ ఉంటాయి. భామాకలాపంలోని ఉదాహరణ చూడండి.

ప॥ భామనే సత్యభామనే

అను॥ భామరో! శృంగార జగదభిరామనే ముఖ విశితపేమ భామనే ద్వారకాపురాధ్యు - రామనే వయ్యారి సత్య ॥భా॥

చ. మదన జనకుని వదలకను నా

యెదను అదుముకు సుదతిరో మరు

కదన మరుదుగ సలిపి నెమ్మది

ముదము గదియగమన్న సత్య॥ భా॥

క్షేత్రయ్యవదాలలో రాగసంచారం సంపూర్ణంగా ఉంటుంది. పల్లవి, అనుపల్లవి, చరణాలూ ఉంటాయి. స్వరసంచారము - భావానికి, రాగానికి, తీవ్రం యిస్తూవుంటాయి. శ్రీత్యాగరాజ కృతులలో - సంగీతసాహిత్యములు (ధాతుమాతువులు) సమప్రాధాన్యంలో ఉండి, సంగతులకు అనుకూల్యము కలిగిస్తూ వుంటాయి.

మాత్రాకాలము - చాలాచోట్ల - తాళానికిసరిగా ఉండక, అకారాదులతో సరిపెట్టవలసి ఉంటుంది.

శ్రీదాసుగారు - ఈ వాగ్గేయకారులందరినీ బాగా సమీక్షించి, మాత్రాకాలము తాళకాలానికి సరిపోయేటట్లూ, సాహిత్యానికి ప్రాధాన్యం కలిగేటట్లూ, కీర్తనలు రచించి ఉన్నారు. యత్రిప్రాసాదిభందో నిబంధనలన్నీ పాటించడమేకాక, ఖచ్చిత్యాన్ని బట్టి అనుప్రాసములూ, అంత్యప్రాసములూ, స్వేచ్ఛగా ప్రయోగించి, పండితసామరజనరంజకములయిన కీర్తనలు రచించి ఉన్నారు.

అంత్యప్రాసమునకు ఉదాహరణం చూడండి.

ప. విడువిడు ననుముట్టకు నీ- ప్రేమతెలిసెచాలు

అ. కడకు నవ్వుల పాలయ్యెగా-

నాబ్రకుకిటుల మేలు

చ. కౌసల్యకు వలె నాకున్ - గట్టవె పుస్తె

నానవతికేలుబడియెన్ - నాననివస్తె

(పాదుకాపట్టాభిషేకము)

శ్రీదాసుగారి కీర్తనలలో స్వరమునకు ప్రాధాన్యమిచ్చే కీర్తనలు కూడా లేకపోలేదు.

అభోగి - ఆదితాళము

ప. ఎందుగల్గెనే - జన్మము లిట్టివి

.....

శ్రీదాసుగారు జాతీయతాభివ్యక్తిలో ఉన్న గేయములలో, పెక్కింటిని స్వరపఱచి ప్రకటించి ఉన్నారు. ఈ గేయములకు ఏర్పరచబడ్డ రాగాలలో, నాలుగో, అయిదో తప్ప, తక్కిన రాగములన్నీ వాడుకలో లేనివి, శాస్త్రముచేతనే సిద్ధించేవి, అయి ఉండడం వల్ల, సంప్రదాయసిద్ధంగా నేర్చుకొన్న శిష్యులకే గాని, వీటిని పాడుటకు వేరొకరికి సాధ్యపడదని తోస్తుంది. కలగడ, మంజరి, నాధనాళి, కనకాంగి, మంటారవము, సామవరాళి, వనస్పతి మొదలైన రాగాలలో రచించబడి ఉన్న యీ కీర్తనలను, సంగీత విద్వాంసులూ, సాహిత్యవేత్తలూ, అయినవారు మాత్రమే - స్వయంకృషిచేసి సాధించవలసి ఉంటుంది. కలగడ - గాయకప్రియజన్యం. మంజరి - చలనాటజన్యం, నాధనాళి, హనుమంతోడి జన్యం. అని, యీ జన్యరాగాల మేళకర్తలనూ, వీటి మూలనలనూ, గుర్తించడమే - మొదట కష్టము. తరువాత ధాతుమాతు సమ్మేళనం చేయడం మరి కష్టము. శ్రీదాసుగారికి - సంగీతశాస్త్రంలోను, ప్రయోగంలోను, ఉండే అఖండపాండిత్యానికి చిహ్నాలుగా యివి నిలిచి ఉంటాయి, ఇందులో ప్రసిద్ధరాగాలలో ఉండే కీర్తనలను మాత్రమే శ్రీదాసుగారు స్వరపఱచి ఉండలేదు. వాటిని సులభంగా పాడుకోవచ్చును.

'గేయమునకు ఏర్పరచబడ్డ రాగంలోనే, దాని క్రింద ఉండే పద్యం కూడా పఠించాలనే నియమం' శ్రీదాసుగారు ఏర్పరచి ఉన్నారు. దీని వల్ల రాగం మార్పడం వల్ల కలిగే రసభంగం ఉండదు. జానకి శవభంలో ఉన్న కీర్తనల క్రిందఉన్న పద్యాలు

పఠించేటప్పుడు మాత్రం ఈ నియమాన్ని శ్రీదాసు గారే సడలించి, వీలయిన రాగాలలో పాటని పాడు కోవచ్చునని శిష్యులకు ఆదేశించేరు.

శ్రీమదానంద గజపతి మహారాజావారి ఆస్థాన పండితులందఱూ దిగ్దంతులవంటివారు. యువకులైన శ్రీనారాయణదాసుగారికి సంస్కృతభాషాజ్ఞానం లేదనీ, ఏ శాస్త్రంలోనూ పాండిత్యంలేదనీ, ఆ పండితులలో ఎవరో అన్నారు.

సూర్యకేజుస్సతోను యౌవనోత్సాహంతోనూ, విద్యావిశేషంతోనూ, భాసిస్తూ ఉన్న శ్రీదాసు గారికి ఒక మహావేశం కలిగింది. ఆ మహావేశంలోనే “శ్రీకృష్ణజననం” అనే సంస్కృత యక్షగాన ప్రబంధాన్ని రచించి, ప్రదర్శించి, “వీడు సంస్కృతంలోకూడా నిరాఘాటమైన పాండిత్యం గలవాడే” అని ఆ పండితులచేతనే ప్రశంసించ బడ్డారట. శ్రీదాసుగారు ఆ తరువాత, భాగవత కథను సమగ్రంగానూ, “శ్రీకృష్ణజననమ్” “విశ్వబ్రహ్మవిమోచనమ్” “ధర్మసంస్థాపనమ్” అనే పేర్లతో మూడు బిందువులుగానూ, సంస్కృతంలోనే రచించి “శ్రీహరికథామృతమ్” అనే పేరుతో ప్రకటించి ఉన్నారు. సంస్కృత గేయములోని ఛందోలక్షణ వికాసము.

శ్రీశివనారాయణతీర్థులవారి యందు-శ్రీదాసు గారికి మిక్కిలి భక్తి ప్రపత్తులు ఉన్నవి, కనుకనే శ్రీతీర్థులవారి కృష్ణలీలా తరంగిణిని అనుసరించి, శ్రీదాసుగారు-శ్రీహరికథామృతమును రచించి నారు. ఆంధ్రపద్య, గేయములలో పాటించవలసిన యతిప్రాసములను సంస్కృత (పద్య) గేయములలో పాటించ నక్కరలేదు. సంస్కృత పద్యగేయములలో పాటించవలసిన యతి విశ్రాంతి రూపమేకాని

వర్ణసాజావ్యము గలది కాదు. అయినప్పటికీ, శ్రీశివనారాయణ తీర్థులవారు - ఆంధ్రులవడంచేత ఆంధ్రగేయ నియతములైన యతిప్రాసములను భాగవతకథారూపములయిన తన తరంగకీర్తనలలో పాటించి ఉన్నారు. అంతేగాక, సంస్కృతగేయ నియతములైన అంత్యప్రాసములను కూడా పాటించి ఉన్నారు.

శ్రీ నారాయణతీర్థానుసారులైన శ్రీ నారాయణదాసుగారు కూడా తన బిందుకీర్తనలలో ఈ నియమాలను అన్నింటినీ సంపూర్ణంగా పాటించి ఉన్నారు. శ్రీ నారాయణతీర్థులవారు :-

ఖగయాన సంచార! - ఖండితాసురనికర!

సకలగుణ సంపన్న! - సత్యపరిపూర్ణ!

అనే కీర్తనలోనూ, మఱికొన్ని కీర్తనలలోనూ, ఆంధ్రములోని ప్రాసనియమాన్ని, సంస్కృతము లోని అంత్యప్రాస నియమాన్ని విడిచి ఉన్నారు.

శ్రీ నారాయణదాసుగారు - ఈ నియమాలను వేటినికూడా ఈ సంస్కృత గేయాలో విడిచి ఉండిలేదు. చూడండి -

కళ్యాణి - రూపకమ్

ఉ॥ పాహి నాగం గోపాల! - భాగవతజనానుకూల!

ధ్రు॥ దేహకాంతి విజితనీల - దివ్యానందాలవాల!

తీర్థులవారి తరంగాలలోనూ, దాసుగారి బిందువులలోనూ శ్రీభాగవతకథే వర్ణించబడి ఉంది.

కృష్ణలీలాతరంగిణిలో కథాకథనం స్వల్పంగా ఉంటుంది. అందులో -

“ఆయాతి దేవకి దివ్యసుందరీ” (దివ్యసుందరి, దేవకి వస్తూంది) అని, నాటకీయ యక్షగాన పద్ధతిలో పాత్ర ప్రవేశ స్వరూప వర్ణనము సంగ్రహంగా ఉంటుంది.

శ్రీ రాసుగారి హరికథామృతంలో ప్రబంధ
వద్దతి ననుసరించి కథాకథనం విస్తరించి ఉంటుంది.
హరికథామృతంలో —

ఉ॥ సాదేవకీ సుగుణా । హరిజనన పూరణా
ద్రు॥ భూదేవతా, సహనయుతా, - పూతచరితా.

ఇత్యాదిగా దేవకీ స్వరూప స్వభావ వర్ణనము
విపులీకరించబడింది.

కొన్ని ఘట్టాలలో కృష్ణలీలాతరంగిణిలోని రస
భావాలునూ, హరికథామృతములోని రసభావా
లనూ సమీక్షించితే, హరికథామృతములోని రస
భావాలే అతిశయించినట్లు స్పష్టపడుతుంది.

కంసుడు దేవకీని చంపబోయే ఘట్టంలో, తరం
గాలలోని వసుదేవుడు - కంసునితో యీ లాగున
అంటాడు.

మ-జరి: హే కంసు, రాజసుత-(హే) భో సరశ్రేష్ఠ!
హే సత్యసంధక ల - అధిభవరత్న!
ముఖ్యభగినీమద్య ముహూరధికహృద్యాం!
సత్యం వదామి తవ - సత్యసంధోఽస్మి.
రాస్యామి తజ్జన్య పత్యాని.

“ఓనరశ్రేష్ఠుడవైన కంసా! రాజసుతా! సత్కుల
ప్రసూత రత్నమా! మిక్కిలి అందకత్తె అయిన
నీ చెల్లెలిని విడువు. ఈమెకు పుట్టిన సంతతిని నేను
నీ కిస్తాను. సత్యం చెప్పుతున్నాను.” అని సామా
న్యంగానే వేడుకోవడం యిందులో కనిపిస్తుంది.

ఇదే ఘట్టంలోని హరికథామృతబిందువులో
వసుదేవుడు - కంసునితో అనేది చూడండి :

యదుకులాంభోజి - రూపకతాళం
ఉ : మా జహిస్వసారమ్ - మజ్జీవాధారమ్
ద్రు: భోజకులావతంస ! - భూతదయోత్తంస !

Best Compliments of :-

Telegrams : “CIGARETTES”

Post Box No, 96

Telephone No, 103.

Messrs. TADIKONDA RAMULU

Sole Proprietor: T. S. S. PRAKASA RAO

Head Office : GUNTUR

Branches :

VIJAYAWADA
TENALI
CHIRALA
ONGOLE
NELLORE

Distributors & Stockists for :

THE IMPERIAL TOBACCO Co OF INDIA Ltd.
THE WESTERN INDIA MATCH Co. Ltd.,
THE TAJMAHAL BEEDI Co,
PARRY & Co. Ltd.,
THE BRITANNIA BISCUIT Co. Ltd ,

౧ పా: కిం విశ్వసీయం కూన్యమ్ - కింతవప్రమజన్యమ్
త్యం వృథానభిభీహి! మే-చారాన్ విజహీహి!

౨ పా: త్రిజగదీశ్వర స్తస్యమసి- స్త్రీ హస్తం నార్హసి.
త్యజ దయాలో! కోప-మఖిలజన్మ తాపమ్॥

శ్లో॥ తవాప్యే కానుజాం తాలాం
త్యయ్యపి ప్రేమవిహ్వలామ్ ।
త్యదధీనాం కరిష్యామి,
విముఞ్చ తవ సోదరీమ్.
.....భయవిలోల కాతోదరీమ్॥

ఈ నీ చెలియలిని చంపకు. ఈమె నా జీవనా
ధారము. నీవు భోజకుగావతంసుడవు. భూతదయ
కలవారిలో శిరోరత్నం వంటివాడవు.

మాయా భ్రాంతివల్ల పుట్టిన యీ ప్రపంచము-
కూన్యం. ఇది విశ్వసింప దగినదా? నీవు వ్యర్థంగా
భయపడకు. నా భార్యను విడిచిపెట్టు.

త్రిలోకాధీశ్వరుడవైన నీవు-ఒక స్త్రీని చంపడం
తగని పని.

ఓ దయాకూ! నమస్తబంధువులకూ తాపం
కలిగించే యీ కోపాన్ని విడుపు.

నీకు ఒక్కగా ఒకే చెల్లె లీదేవకి. నీయందు
ఎంతో ప్రేమగలది.

ఈమెను నీకే అప్పగిస్తాను. భయంతో వణకుతూ
ఉన్న సన్నని నడుముగల యీ నీ సోదరిని విడు
పుము.....

ఈ వేడికోలు - ఎంత కఠినహృదయులకై నా
జాలి కలిగించేదిగా చిత్రించబడింది. శివనారాయణ
తీర్థులవారు రచించిన మీది మంజరిలో - యతి
ప్రాసములూ, అంత్యానుప్రాసమూలేవు. శ్రీనారా
యణదాస కీర్తనలో, శృంగార కరుణరస స్ఫోరక
మైన రాగంలో, శృంగార కరుణ రసాలు మూర్తీభ
వించి ఉండడమే గాక, యతిప్రాసములూ, అంత్య
ప్రాసమూ కూడా ప్రజారంజకముగా వెలయించ
బడి వున్నవి.

ఈ హరికథామృతంలో తెలుగుజాతీయమైన
సీసంకూగా ప్రయోగించబడి ఉంది. చూడండి!
అంత్యానుప్రాసలతో కూడిన యీ సీసం—

ప్రతినిత్యము ఆహ్లాదకరముగా నందుటకు :

నాడార్పు బ్రాండ్ కాపీపాఠరునే వాడండి

— మా మ్య ఫ్యా క్చ ర్స్ —

నాడార్పు కాపీ అండ్ జనరల్ ప్టోర్సు

ఖసెంటురోడ్, గవర్నరుపేట

విజయవాడ-2 (ఫోను నెం. 8148)

స॥ “ఎహి ప్రసన్నరూప! దయాకలాప! స
త్యాలాప! సర్వలోకైక దీప!”

శ్రీరాసుగారికి నృత్యములోనూ, నాట్యాభి
నయములలోనూ, ఉండే ప్రావీణ్యమును తెలియ
జేసే కీర్తనలూ, పద్యములూ, కొల్లలుగా ఉన్నవి.
ముచ్చకు క్రింది కీర్తనలోని యీ భాగం చూడండి!

కాఫీ - చతురస్రగతి.

ప॥ పెండ్లికూతులును పెండ్లికొడుకులును
వెలయు సొగసు భళిరా!

అ॥ పెండ్లివంటి ముచ్చట యీ బ్రతుకున
వెదకిన మరి కలదా!

పా॥ మిసమిసమను నూనూగు
వయసుతో మేలమాడువగతో
ఒకరికొకరు పూసిన గండముతో,
ఒయ్యారపు నడతో.

“ఒయ్యారపునడతో” ఇత్యాది స్థలములను
అభినయించే టప్పుడు ఆ మహావ్యక్తి ప్రదర్శించే,
“ఆ” భంగిమలు-చూచి తీరవలసినవే గాని వ్రాయ
డానికి వీలుపడేవి కావు.

శ్రీరాసుగారు నటనరక్త శిరోరత్నము గదా!
స్పష్టమైన పాత్యమూ, నిరాఘాటమూ, నీతి
ప్రబోధకమూ, అయిన, ఉపన్యాస ప్రవచనమూ,
గంభీరమైన మధురగాన ప్రసారమూ, క్రోసు
దూరము వినిపించే “కంభో” నాదమూ సమున్నత,
సుందరాకారమూ, శ్రీనారాయణదాసు గారికి
సహజసిద్ధములైన అలంకారములు.

ఏ హరిదాసుల (భాగవతారుల) ప్రదర్శనల
లోనూ, ఈ విశేషములు మనకు నేడు కనిపించవు.

విభావమూ, అనుభావమూ, అనేవాటిని
చక్కగా ప్రదర్శించి, వాటిచేత, సంచారిభావము
లనూ, స్థాయిభావమునూ, స్ఫురింపజేసి, వాటి
చేంకవల్ల, శృంగార హాస్యాది రసములను సభ్యు
లకు కలిగించే కవిశ్యచాతుర్యమునకు హేతువు
లయిన ప్రతిభావ్యుత్పత్తులు-శ్రీనారాయణదాసుకు
పెట్టని సొమ్ములై ఉన్నవి.

అచ్చతెనుగు పదములూ, నాటుతెనుగు
పదాలూ ఎక్కువగా ఉండి, సంస్కృతపదాలు
చాలా తక్కువగా ఉంటాయి. ఉదాహరణం
చూడండి.

నర్తకి :- “చెలగి నెలయేటి యిసుక తిన్నెవై
చెరలాడు కార్దూలముల”

అయినప్పటికీ రాద్రభయానకాది రసములను
స్ఫురింపజేసేటప్పుడు కఠిన సంస్కృత పదప్రయో
గం ఉండి తీరుతుంది.

సర్గర :- “కఠినజ్యోఘోష, మాళా ఘనకరటి ఘటా
కర్ణముల్ వ్రక్కలింపన్.”

అవినీతిని, అధర్మాన్నీ సూటిగా విరసించడంలో
దాసుగారివాక్కు-వజ్రాయుధం.

నీ ఒకచోట రాజులయొద్ద నిచ్చకముల పల్కుచు
నెగడు విద్యుత్తులంబు.

ఒకచోట లంచంబులొడిసిమింగుచు

దంభ మొయ్యనచూపునుజ్యోగిగణము
(మార్కండేయ)

మంచిజీతములనుభవించియు

లంచములందిననేటికో. (హరిశ్చంద్ర చరిత్ర)

“పరమార్థ మెటుచిక్కు ను దంభముచేయ.”

“అనే హరిశ్చంద్రచరిత్రలోని కీర్తనలో —

.....

రంగుపాగాజుట్టి-దొంగలంచము బట్టి,

పొంగుచు మీసలు పెన బెట్టి

యెంగిలై నకాకిడబోక తిని క్రొవ్వి

వెంగలి సంపద లంగనువారికి ||పర||అంటారు.

శ్రీరాసుగారి లోకానుభవము కూడా సమగ్రమై న్నది.

సావిత్రి చరిత్రమునకు ముందుంచిన, ఉపన్యాసంలో శేషశ్రీనర్తమైన యీ పద్యరత్నాన్ని వినండి!

|| నిరుపేదలకు కుక్కుమురికి సంతానమ్ము

కోటికునాలికి గొడ్డుటికము

చేతనై వ. శుభాష్టమి జేరనియదు చెల్వ.

అందగానికి లోని అంగుసున్న

మృష్టాన్న మారోగ్య హాకులకుండును,

తినగతవారికి తిండిలేదు.

.....

చాలా పిన్నవయస్సులోనే శ్రీవారికి ఉండే వ్యతంత్రాభిలాష చూడండి!

ఎన్నగల గోరనవ్వులలి

యించును సంపద రాతిబొమ్మకున్

చావకతీరని గూనివంపులా గున్నది

స్వేచ్ఛలేని బ్రతుకో జన్మలార!

యికేటి సౌఖ్యముల్!" (సావిత్రిచరిత్రంలో)

శ్రీరాసుగారి, పాత్రోచిత భాషాప్రయోగం 'డా సమీక్షార్థమై ఉంటుంది. శంతనునితో వ్యవతి అంటూంది.

మోహన - చతురశ్రగతి

పల్లకన్నియము సామీ! చూపై నీకి మనసేమి!

అ: తల్లిదండ్రుల చాటుదాన-

తత్తటపడనేలా యిది వీలా?

చ: వినుచుంటిని నీగొప్ప నిన్గనుక వలసె గంగవృ

.....

పాదుకాపట్టాభిషేకంలో మంధర కైకతో అంటూంది -

సీరాముడే తేడు - సీత పట్టుపురాణి.

ఇందులోనే, కౌసెల్లి, కవుసెల్లి, దసరదుడు, కాగెము, తబిసి, రాగవుడు, అనే పాత్రోచితములైన తదృవాలు వాడబడినవి. వచనముకంటె వేరుగా, గద్యబిరుదాది వర్ణన ప్రధానమైఉంటుంది.

గద్య: "అఖిభువన నిర్మాణరక్షణ నిబర్హణ, ధురీణ, శ్రీమన్నారాయణ దివ్యచరణారవింద మరొద తుందిలేందిదిరాయమాణ మానసయు క్తులై, సర్వభూతామరక్తులై జీవన్ముక్తులైన భక్తులు

వచనరచనలో శ్రీరాసుగారి ప్రతిభ కల్పనలతో కూడి అపూర్వమై ఉంటుంది. శ్రీజానకీశవధములోని కుశలపుల శ్రీరామచరిత్ర గానవర్ణనమును వినండి!

వల్లెయని అశ్చాలకులు తుమ్మెద రొదలమాడ్కి, దంత్రినాదంబులు మనంబుల పాచ్చరింప, కోయిలలు మ్రోగునట్లు, నెమళ్ళు గూయుభంగి, నెట్లు పేలుగరణి, తారాజవ్య లెగయులాగున, డింకీపావురంపు మొగ్గలతీరున, మేల్పుటాసామెనర్పినగతి, చక్రంబులు తిరుగుచాడ్చున.....సన్నతాజులు జల్లుతెఱంగున, గవురపుటనటిపండొలచుభంగి, మలయమారుతము వీచు సొబగున.....

సెలయేటి కెరటంబుల విధంబున, పూలచెండ్లాడు

పొలపున, గవ్వలు గిలకరించురీతి, తేనియబూరు తెన్నున, చిత్తజల్లులాగున, పన్నీరొలుకుపోల్కి, పండువెన్నెల గాయుపోడిమి, నవ్వుతసారంబుగరిమ నిరుపమానంబుగఁబల్కు రాగభేదంబుఁన్ ద్రస్థాయి గామమూర్ఖులొప్ప పెక్కు తాళంబుల, దళ ప్రాణంబు లేర్పడన్ బ్రస్ఫుట చ్చందోవ్యాకరణార్థంబుల, నవరసంబు బుట్టిపడ, వాడవాడల శ్రీరామ చరితంబుఁ బాడుచుండఁ, గొంతవడి విశ్వేష్టులగు పారును, తత్తత్తాళానుసారంబుగా నానందపరవ శులై గంతులిడువారును.....అని వ్రాసి.

“అంద్రదేశంలో, ఎక్కువగా ప్రదర్శించబడేవి, పండిత పామర ప్రజాసామాన్యంచేత బాగుగా ఆదరించబడేవి, సొంపునింపు పెంపులుకలవి, అయిన, యక్షగాన ప్రబంధరూప హరికథలు-శ్రీ నారాయణ దాస విరచితములే” అనడం-నిర్వివాదాంశం.

శ్రీదాసుగారి కీర్తనలకు ప్రజాసామాన్యములో ఉన్నంత ప్రచారము - ఇతర హరికథా కీర్తనలకు లేదు.

ప్రజాసామాన్య ప్రచారంలోఉన్న యీ ప్రసిద్ధ కీర్తనలు అంద్రదేశములో అంతటా వినిపించేవే.

“రామచంద్ర, సీతామనోహరా!” “ఓరోరీ గణపతిరా” “రణధీరాకవివీరా!” “లేజవ్వనంపు పసందు” “ఏమీ సేయుదు తపసిరాయా” “చాటు

చున్నదదోభేరి,” “ఏరీవహ్వారీ” “నమగన్నతల్లి యో నల్వరాణి” “కాంతా కనుఁగొనెచే” ప్రతి హరికథలోను మూడు, ధర్మమును భక్తిని, నీతిని, జ్ఞానమును గట్టిగా ప్రబోధించి, ప్రస్తుత కథా వాయకులకు ఆధర్మాదులను అన్వయించి, తరువాతనే కథావిషయమును ప్రారంభించడము- శ్రీ నారాయణదాస యక్షగాన ప్రబంధములోని ముఖ్యవిశేషము. వీరి తరువాతనే రచయితలందరూ, ఈ మార్గాన్ని అనుసరించేరు.

శ్రీదాసుగారు 82 సంవత్సరములు ప్రజారాధనమూ, భగవదారాధనమూ చేసి 1945 లో జగన్మాతలో ఐక్యముపొందిన ధన్యాత్ములు.

గీత, వాద్య, నృత్య (నాట్య) త్రయ సమ్మేళనమే-సంగీత ప్రదర్శనము అనే సంగీత లక్షణమును ప్రమాణీకరించి, శ్రీ శివనారాయణతీర్థాదుల వలె, సత్యమైన సంగీతము నారాధించినవారు శ్రీ దాసు గారు. శ్రీనారాయణదాస శతవార్షిక జయంతి మహోత్సవ సందర్భమున శ్రీవారి యక్షగాన ప్రబంధ హరికథలను, ప్రదర్శింప జేయడంతోపాటు, వారు ప్రబోధించిన, ధర్మమునూ, భక్తిని, నీతిని, జ్ఞానమునూ, అనుసరించడమూ, శ్రీవారి హరికథలను సర్వాంగ సుందరముగా ప్రదర్శించగల విద్యార్థులను విద్యార్థులకు కలిగించడమూ, ప్రజాకర్తవ్యములని మనవి చేస్తున్నాను. ★

పెనుకొండం దలక్రిందఁబెట్టుకొని యుర్విన్ తాలకై దేవులాడు నటుల్ మామక చిత్తపద్మమున నెట్లున్ బాదుకొన్నట్టి నిన్ను నజస్రాశ్రిత వత్సలున్ భువనబంధున్ మాని యారోగ్య మిమ్మని నే మర్త్యభిషక్కులన్ దలపనేలా? సూర్యనారాయణా!

శ్రీ దాసుగారి “సూర్యనారాయణ శతకము” నుండి.

With the Best Compliments of:

INDERJIT SINGH RAVINDER SING & Co.,

MANUFACTURERS OF PLANKS & CASES

We manufacture special P. F. cases for Export of Tobacco

Head Office :

8 & 9, BENTINCK STREET,

CALCUTTA-1

Phone - 23-8081/82

Telegram : "PINEPACKER"

Branch Office :

P. O YAMUNA NAGAR

Dist, Ambala.

Phone - 43

Telegram : "PINEPACKER"

శ్రీ నారాయణదాసు : స్వరూప రేఖ

— శ్రీ దువ్వూరి వేంకటరమణశాస్త్రి

ఆంధ్రదేశమున హరికథాకథన ప్రక్రియ ఆరంభించిన దాదిగా నేటిదాక శ్రీ మదజ్ఞాదాదిభట్ట నారాయణదాసువంటి కథకుడు వేటొక డవతరించి నట్లెఱుంగము.

నారాయణదాసు బహుభాషాభిజ్ఞుడు. సంస్కృతము, ఆంధ్రము, అంగ్లము, ఉరుదూ భాషలలో సాధారణ ప్రవేశమాత్రమగాక, ఆ భాషలలో కూరింకషముగ వైదుష్యము సంపాదించి, అందు స్వతంత్రముగా హేలగా కవిత్వానిర్మాణ మొనరించి, కమనీయములగు కావ్యము లనేకములు సంతరించిన ప్రతిభావంతుడు. ఈయన రచించిన స్వతంత్రములగు “తారకము” మున్నగు సంస్కృత గ్రంథములును, “బాటసారి” మున్నగు నాంధ్రగ్రంథములును, “ఉమర్ ఖయ్యాం” మున్నగు ననువాద గ్రంథములును చదువరులకు సుపరిచితములు. వీరి అచ్చతెనుగు రచనమున కృతకత్వము లేకమును గోచరింపక ఆ కూర్పు మిక్కిలి సుబోధకమయి, రమ్యమయి చదువరుల నాకర్షించును.

బహుభాషలయందును, అనేక శాస్త్రసంప్రదాయము లందును, లలితకళా రహస్యము లందును ఈయనకుఁ గలిగిన విజ్ఞానము ముక్కలు మ్యుష్టి సము స్వయంకృషితే సహస్థింపఁబడుటయే తత్ప్రతిభా సంపత్తికి దోహతము.

ఈయన న్యాయ, వేదాంత, వ్యాకరణశాస్త్రముల సంప్రదాయములను సమగ్రముగా నాకళించు

కొన్న అనుభవశాలి. గానశాస్త్ర మర్థములను సాకల్యముతో నెఱింగిన ప్రవీణుడు. శాస్త్రవిజ్ఞాన మాత్రమగాక శ్రుతిపేయముగా, సకల జనరంజకముగా, మహాసభలలో గానవిద్యను వెలయించిన ఉత్తమగాయకుడు. అఖిలానంద దాయకములగు హరికథా సంకీర్తనములను ఎన్నిటితో పండిత లోకమునకును, పామరజనానీకమునకును ఆకర్షకమగు లలిత మార్గమున స్వయముగా సంతరించి, ఆ మార్గమున ఎందఱెందఱో శిష్యులను తీర్చిదిద్ది దేశమున కొసంగిన ధన్యజీవి. హరికథాకథన ప్రక్రియను ఒక కళగా తీర్చి లలితకళా విభాగములలో దానికొక సుస్థిరమగు సున్నతస్థానము కల్పించిన సుధీశిరోమణి. ఋగ్వేదమును శాస్త్రీయ సంప్రదాయాను రూపముగ, తాళలయాను బద్ధముగ గానమొనరించుటకు అనువుపఱుప సంకల్పించి, అట్టి సరణి నేర్పఱుప చిరకాలము తన కల్పనా వైపుణిని వినియోగించి, దీక్షతో కృషియొనరించి, ఋగ్వేద సూక్తములను శ్రుతి రమణీయమగు సంగీత సరణిలో తాను పాడుచు, ఇతరులచే పాడించుచు, ఇట్టి యెన్నో విద్యావినోదములతో కాలము గడపిన భాగ్యశాలి.

భాషాపాండిత్యము, రచనా వైదుష్యము, గాన ప్రావీణ్యము, కథననైపుణ్యము మున్నగు నిన్ని శక్తులు తనకుఁ గలవను గర్వమాతనిలో అవంతయుఁ గానవచ్చెడిదికాదు. పెద్దలతో పిన్నలతో అతిగారముతో అమితపాత్సల్యముతో నిరంతరము మెలంగు

టకు ముచ్చటపడు వికార హృదయుడు. ఎల్ల వానిని కానును, ఎల్లవారు తన్నును ఓరీ, ఓరే యని చసవుతో ఆస్థాయముతో సంబోధించు టకును, సంబోధింపఁ జేసికొనుటకును ఎక్కువ మక్కువ పడుచుండు సుహృద్భావ సంపన్నుడు. రండీ, కూర్పొండీ, పాడండీ, వినండీ అని యీ అండీలు మనకెందుకురా యని ఆయన తలుచు అనుచుండుమాట. ఆ సువికార కోమల హృదయ పరిమళమునకు ఎందఱాడఱో పిన్నలు, పెద్దలు, పౌరులు నిత్యము కోరి చేరుచుండు వారు.

ఆయన దినచర్య నియమబద్ధముగా నుండెడిది. ప్రతిదినము ఉదయము స్నానాదికము ముగించు కొని, ఒక కాపీనము (కానెకోక) ధరించి, మేడ మీఁది తనగదిలో ఇరుప్రక్కల గ్రంథము లమర్చఁ బడియున్న ఒక మెత్తని పాన్నుపయిని గూరు చుండి 'చదువుచునో, వ్రాయుచునో, పాడుచునో పరమోల్లాసముతో కాలము గడపుచుండెడివారు. ఆయన వసించు విధికి కానుకుర్తివారి విధియని వ్యవహారము. ఆ కానుకుర్తివారు సంపన్నులు, పహృదయులు, ఈయనకు మిత్రులు. తన గ్రంథావ లోకనముతో, పరిశ్రమతో, పరిశోధనముతో ఏ సమయమున ఎట్టి మాతన విశేషము స్ఫురించి నను వెంటనే దిగ్గునలేచి ఆ కాపీనముతోనే వారి మేడకేగి ఆ విశేషము తెలిపి ఆనందించుచుండు వారు. వారందఱును అది యొక మహాభాగ్యముగ భావించుకొనుచు ఈయనను గౌరవించుచుండు వారు.

10 గంటల ప్రాంతమున మహారాజా సంస్కృత కళాకాలా పండితులు పెక్కుమంది ఆ విధినే కళా కాల కేగుచుండెడివారు. వాఁలలో పెద్దలు, వైయాకరణ సార్వభౌములునగు మహామహాపా

ధ్యాయ శ్రీ కాకా రాయఁడు శాస్త్రులవారు గాని, న్యాయశాస్త్రపారిణులు శ్రీ పేరి లక్ష్మీ నారాయణ శాస్త్రులవారుగాని వచ్చుసమయము గమనించి, మేడదిగి, వారినాపి "ఏమోయి, కాముదిలో ఈ పంక్తిని ఇట్లు అన్వయించినాను. ముక్తావళిలో ఈ పంక్తికి ఇట్లు అర్థముచేసి కొన్నాను, ధ్వన్యాలోకమున ఈ పంక్తికి ఇది అంత రార్థమని ఊహించినాను, తేడాలేదుగదా" అని ఏవేవో తలుచు అడుగుచు సంప్రతించుచుండెడి వారు. ఆయన అనుకొన్నదెల్ల, సాంప్రదాయిక మయిన చక్కని సమన్వయముతో నిరాక్షేప మయిన సాధుమాగ్గము కావలసినదేగాని తబ్బి బ్బుగా నుండదనియు, ఆ ప్రతిభ అసామాన్య మనియు ఆ పండిత చక్రవర్తులు అచ్చెరు పాటుతో మెచ్చుకొనుచుండువారు. అట్టిపండిత సార్వభౌము లతో ప్రసంగించునపుడు గూడ వారి పరస్పర సంభాషణమున ఏకవచన ప్రయోగములేగాని "అండి, కొండి" అను మన్ననలు వినవచ్చెడివి కావు.

మధ్యాహ్నము 8 గంటలదాక ఇట్లు కదలు నభ్యాసముగాని అవసరముగాని ఎప్పుడును ఉండెడిది కాదు. 8 గంటలకు బజారువిధికి పికారుగా తలుచు బయలుదేలు చుండెడివారు. ఆ బయలు దేలునపుడు ఆ కాపీనము విడిచి ధరించువేషము మహారాజవేషముచు మించి యుండెడిది. ఆ దుస్తుల కుభ్రత వాటివిలువ ఆశ్చర్యకరముగా నుండెడిది. ఆ కొండజాతి కాపీనమో ఈ నాగరిక రాజవేషమో తప్ప, మధ్యరీతి వేషమునకు తగిన దుస్తులు ఆయన కుండెడివే కావు. చేతికిని కాలికిని ఏ సంస్థానముల లోనో మహారాజులు బహుళకరించిన బంగారు కడి యములును, మెడలో నొక సున్నితమయిన బంగారు గొలుసును, వ్రేళ్లకు రత్నాంగుళియకములును,

ఇంచుమించు ఎల్లవేళలను నుండెడివి ఆ విలాస వేషముతో, పొడవయిన బంగరుకట్టు చేతికట్టుతో ఒయ్యారపు తలపాగతో ఒంటరిగా ఇల్లువెడలి వీధిలోనికి వచ్చినది మొదలు త్రోవలో ఒకరొక్కరుగా వెంబడించుచు బజారునడుమ గంటస్తంభము చేరుకొన్నట్టికి ముప్పది నలువది మంది అనుచరులయ్యెడివారు ఆయన వేషమునకు అబ్బురపడుచు కొందఱు, మాటలకు ముఱియుచు కొందఱు, ఆ చేతికట్టుకే తెల్లపోవుచు కొందఱు, ఆ లపాగనే తిరికించుచు కొందఱు ఇటులనేకరీతుల ఆయనను షికారులో కలిసినవారు తిరిగి అటుగంటల కిలుసేరువఱకు విడిచెడివారు కారు ఆ ఆకర్షకత అట్టిది. దాసుగారి సానుచర సంచారమును రాజపీఠిలో ప్రత్యక్షముగ పలుమాఱు తిరికించిన వాడనగుటచే గుఱుతులలోనున్న కొన్ని వివరములు వ్రాయఁగలుగు చున్నాను.

ఆ బజారు గంటస్తంభమువద్ద నిత్యము ఎవరెవరో భిక్షుకులు కూర్చుండి పాటలు పాడుచుండువారు.

ఒక్కొక్కరోజున ఒక కంఠస్వరము వినఁబడి నప్పుడు మనదాసుగారు అట్లే ఆఁగి చేతికట్టు గడ్డమున కానించి, ఇంచుక వంగి నిలిచి ఆపాట వినచుండువారు. దాసుగారు ఆఁగి వినుచున్నారనఁగనే ఆదారిని రాకపోకలు గావించు వారెల్లరును అదొక వింతగా అచ్చటనే ఆగెడివారు. క్రమముగా కొలఁదిసేపటికి ఆశ్రోతల సంఖ్య రెండు మూడు వందలకు పైఁబడి బజారుదారి కట్టువడి డిది. ఆ సెంటరులో పోలీసువారున్నను వారుగూడ దాసుగారి ప్రక్కకేచేరి శ్రోతలలోనే కలియుటచే మఱి ఆ దారి తెఱవి అయ్యెడిదేకాదు. వచ్చిన బండ్లు ఆకొసను ఈకొసను నిలిచి, పోవలసినదే

బండ్లుతోలువారు, బండ్లలోనివారు గూడ దిగి ఆసమ్మర్దములో జనమును తప్పించుకొని దాసుగారి దగ్గఱకే పోవుచుండెడివారు. ఈ జనమంతయు పాటగానిని జూచుటకుఁగాదు. పాటవినుటకును గాదు. పాటవినుచున్న దాసుగారిని చూచుటకు. కొంతసేపువిని దాసుగారు “అచ్చా” యని ఆగౌళకంఠముతో గట్టిగా పలికి తలయూపుచు జేబులో చేయిపెట్టి తోచినదితీసి ఆ భిక్షుకుని ఒడిలో వడవేసెడివారు. అయ్యో ఇక చూచుకొండి. ఆ బిచ్చగానికి ప్రతివ్యక్తియు ఏకాంతో నేను నేనని ఉత్సాహముతో ఇచ్చెడివారు. ఒక్కడొక్కడములో ఆ భిక్షుకుని ఒడినిండిపోయెడిది. ఎప్పుడైనను బజారులో ఎచటనయిన ఒకగుంపు కానవచ్చినచో అచట దాసుగారున్నారు కాఁబోలు ననియే జనులు భావించెడివారు.

రాత్రివేళలందు తఱుచు దాసుగారి యింట గానసభలు జరుగుచుండెడివి. అటు ఉత్తరదేశము నుండి హిందుస్థానీగాయకులో, ఇటు దక్షిణదేశము నుండి కర్ణాటకగాయకులో విజయనగరము వచ్చినచో దాసుగారి యొద్దకే వచ్చెడివారు. విజయనగరమున నుండెడి సంస్థానోద్యోగులు, ప్రభుత్వోద్యోగులు, తక్కిన పౌరముఖ్యులు అందఱును దాసుగారికి ఆప్తమిత్రులే. గానసభ చేయింపఁదలంచి దాసుగారు కబురంపఁగనే వారెల్లరును దాసుగారి యింటిలోనే జరుగు ఆ గానసభలకు తప్పక పఠించు చుండెడివారు. అయాచితముగా ఆ శ్రోతలవల్ల ఆ గాయకులకు తృప్తికరమగు సన్మానములు జరుగుచుండెడివి.

దాసుగారు జీవితమున ఏ యంశములందును ఎట్టి లోటును లేకుండ, తృప్తితో, ఉత్సాహముతో,

ఉల్లాసముతో, విలాసములతో, భోగములతో, దర్బారు లందును, ప్రఖ్యాత నగరములలో గౌరవముతో హాయిగా కాలము గడపిన ధన్య జీవి భక్తిపాగవశ్యమి తోడి హరికథా సంకీర్తనములచే పవిత్రహృదయుడయిన పుణ్యమూర్తి.

ఆయన హరికథా కాలక్షేపము సేయుచుండ ; అది భక్తిరస ప్రపూరితమగు హరికథా కథనమా ? మైముఱపు గావించు గానసభయా ? కమనీయమగు కవితాగోష్ఠియా ? సరసమగు శాస్త్ర విచారమా ? లలితమగు నుపన్యాసమా ? అనిపించెడిది. ఇన్నింటి రుచులును అందు విశితములయి యుండెడివి. కథా మధ్యమున తన్మయుడయి నృత్యము సేయుచు పద్యములో పాటలో అప్పటి కపుడు అశువుగా కల్పించువాడ గూడ గానవచ్చెడిది.

సంతపట్టులలో సందుగొందులలో సంచారము గావించిన హరికథా ప్రక్రియకు, చక్రవర్తుల

దర్బారు లందును, ప్రఖ్యాత నగరములలో పెక్కింటి పురమందిర మహాసభలయందును విశిష్ట స్థానమును గల్పించిన చానుగారి వైడుష్య ప్రావీణ్యములను ఎవ్వరెంత వర్ణించినను అయ్యవి సకేష ములై యుండును.

అసామాన్య ప్రతిభ, అనేకభాషల పాండిత్యము, అనేకశాస్త్ర పరిచయము, కవితారచనా చాతుర్యము, లలితగాన ప్రావీణ్యము, సముచిత వక్తృత్వ కౌశలము, అసాధారణ కల్పనా నైపుణ్యము, అఖల జనాకర్షణ సామర్థ్యము మున్నగు అనేక విశిష్ట శక్తుల సంమేళన సామరస్యముగల యిట్టి హరిదాసు మనదేశముననే కాదు - ఏ దేశమునను

నభూతో నభవిష్యతి.

Codes used :

Bentley's A. B. C. 6th Edn,

Tel : "NICOTINE"

Phones :

Factory : 1553
Gogineni : 824
Mittapalli : 846
" 198

Gogineni & Mittapalli Co.,

(Lessee of Guntur Tobaccos Ltd., Tobacco Redrying Factory)

TOBACCO MERCHANTS & EXPORTERS

POST BOX No. 77,

GUNTUR-1.

ఆ మూ ల్య ర త్న ము - గ.ణ నీ య మూర్తి

— శ్రీ వడ్లమాని నరసింహదాసు

మధురువర్ణులు శ్రీమదజ్ఞాడాదిభట్ట నారాయణ దాస వర్ణులను గూర్చి వాకొలది చిన్నిమాటలతో నుడువుచున్నాడను.

పార్వతీపురమునకు ఆగ్నేయదిక్కుగానున్న సువర్ణముఖినదీతీరమున నున్న అజ్ఞాదయను గ్రామమందున ఆదిభట్టకులమందు భారద్వాజుగోత్రమున వేంకటచయన లక్ష్మీనరసమాంబల గగ్గమున నావిర్భవించిన పుణ్యమూర్తి. రక్తాక్షి నామ సంవత్సర శ్రావణ బహుళ చతుర్దశి దివసమున జననమందిరి. వీరి ఐదవ వత్సరమున తల్లిగారితో కలిసి గుంపయను బలరామక్షేత్రములో లాంగుల్యజుంఝావతి నదులసాగరసంగమమునగల సోమేశ్వరాయమునకు వెళ్ళిరి. అచ్చట శివరాత్రి దివసమున శివుని దర్శించి తల్లిగారితోకలిసి తిరిగి ఇంటికివచ్చుచూ మార్గములో పార్వతీపురపట్టణమున రంగయ్యగారి పుస్తకములకొట్టువద్దకువచ్చి భాగవతమున్నదా అని యీ ఐదుపండ్ల బాలుడు అడుగగా యజమాని వికటముగా నీకు భాగవతమేల ఎల్లుఎల్లు మన తల్లిగారు నాయనా యీ అబ్బాయి పురాణమ చదువగలడన ఆశ్చర్యముగా 'యేదీ చదువుమని' భాగవతము చేతికిచ్చి చదువమన అందు సప్తమస్కంధమున ప్రహ్లాద చరిత్ర 4 పద్యములు చదివి అర్థము చెప్పగానే ఆశ్చర్యమున ఆ భాగవతపుస్తకము, ఒక్కరూపాయి తాంబూలముననుంచి యీ తనికీచ్చెనని వింటిని. తండ్రిగారు వేదాధ్యయన సంపన్నులు. తల్లిగారు భారత, భాగవత రామాయణములు ఆమూలాగ్ర

ముగా చదివి అర్థముచెప్పగల్గే సమర్థత కలవారు సారా పారాయణ చేసి అరుణము నిత్యమూ పఠించేవారట తండ్రిగారు. అట్టితపశ్శాలుగగు శ్రోత్రియులకు యిట్టి పవిత్రసంతానము కల్గుట వింతకాదు. అట్టి బాలుని సూర్యనారాయణ అను పేరుతో పిలచుచుండెడివారు. మాగురుదేవులు దినదిన వ్రవర్థమానులై కావ్యములు పఠించి తిరువాత బ్రౌణ్యలివాసావారివద్ద సంగీతము నభ్యసించి తొలది మాసము లచ్చటనుండి విజయనగరము చేరిరట. అచ్చట మహారాజావారి ఇంగ్లీషు, కాలేజీలో ఎఫ్. ఏ. చదువుతూ పరీక్షలయందు మైసూరు నుంచి అనంతరామ భాగవతర్ గారు కథాగానము చేయుటవిని ఆవెంటనే కథాగానము చేసెడనని శ్రీవేణుగోపాలస్వామి వారి ఆలయములో గజేంద్ర మోక్షము కథాగానముచేసిరట. తత్ప్రభృతి హరి కథలలో ప్రావీణ్యముకలిగి ప్రభావతి గణించిరి. మహాఉపాసకులై హరికథలను రచించి సంపూర్ణ రామాయణమును యక్షగానముగా రచించిరి, వీరి అపారప్రజ్ఞ బహుముఖములుగా ఆ కళానిరస్థతి విజృంభించినది. వీరు శకపురుషులుగా గణించబడిరి, యేమన, వీరు పోతన, త్యాగరాజు, జయదేవులను సరిపోల్చదగువారే. త్యాగరాజు ఒక్క కీర్తనములు మాత్రమే రచించెను. పోతనామాత్యుడు గద్య పద్యరూపములలోనే రచించెను. శ్రీకృష్ణుడు నాదోపాసనచే మురళివాయించి లోకములను పశు పక్షి మృగాదులను రంజింపజేసెను గాని, మాగురు

వరులు బ్రాహ్మణాదీనా గాధినాగాయతః అన్నట్లు గ్రంథము జగజ్జ్యోతి. అది యిప్పటి వండితులకు స్వయముగా విదావాద్యముచేసి పాడి కీర్తనలు దురవగాహము. అది చదివి స్వయంగా ఊహించు రచించిన శాగ్నేయకారులు. నవరసతరంగిణి అను కొనుట తప్ప వచింపనలవికానిది.

గ్రంథము సవరణములు పుట్టిపడినట్లే యున్నది. ఇట్టి స్తవనీయమూర్తిని యానచ్ఛారత వర్ణమున సాహిత్యమున మహాకవి కాళిదాసు, భవభూతుల గల ప్రజలు నిత్యము స్తుతిస్తూ పూజిస్తూ వారి కవితతో నరిగా తూగుతున్నారు. హిందీ, అంగ్లము, రచనలు వతిస్తూ ఉన్న సకలసన్మంగళములు పారసీ, అచ్చ తెనుగు, ఆంధ్రము వీరి రచనలకు చేకూరును.

సాక్ష్యము. యిన్నిటిని మించినది అమూల్య ఓం కాంతిశ్యాంతిః

With the Best Compliments of:

M/s. K. S. SUBBAIAH PILLAI,

TOBACCO EXPORTERS,

GUNTUR.

WITH THE BEST COMPLIMENTS

FROM

BROOKE BOND INDIA PRIVATE LIMITED

Blenders of Fine Teas & Coffees.

**FOR QUICK AND SAFE TRANSPORT OF YOUR GOODS ALWAYS
REMEMBER**

TRANSPORT CORPORATION OF INDIA (P) Ltd.,

Regd. Office : Unsohsum Road, SHILLONG.

Head Office : 25/27 Kalikrishna Tagore Street, CALCUTTA - 7

**Hyderabad Office : IV-C-6-788 "Rath Khana" Near Mehboob-Ki-Mehendi
HYDERABAD - 2**

**PHONES : { 47231 (P. M. B. X)
46355**

Secunderabad Office : No. 92 Pan Bazar, SECUNDERABAD

(PHONE : 72468)

Sanatnagar Office : Plot Lo. 2 Jawahar Colony, Opp HYLAM

Sanatnagar HYDERABAD - 18 PHONE : 39240

Chirala Branch : High School Road, CHIRALA

**RELIABLE AND REGULAR TRANSPORT IN INDIA WITH LARGE NET WORK OF
131 BRANCHES.**

శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాసు
— శ్రీ కర్క ఈశ్వరరావు

★

“ఆరవ యేట నిన్నరయు వెరవు దెలిపి
వైచిరి కన్న వాల్చోచ నాకు
ఆ నాటి నుండి నే నాడుచుఁ జాడుచు
ని పేరు చాటుచుంటి నలు కొసల”

(వేల్పువంద)

ఆరవయేట ఉపనయనం జరిగిందట శ్రీ నారాయణదాసుగారికి. ముక్కువచ్చలారని ఆ పనికి నం నుంచి పరబ్రహ్మ తత్వజిజ్ఞాస ధ్యేయంగా, జీవిత పరమావధిగా, జన్మాంతర సుకృతముతో లభ్యమైన సహజ సంగీత సాహిత్య ప్రతిభ వెలబోసి నిందు తనివితో ఆజన్మాంతం తెలుగు జాతికి కశ్రీ, జ్ఞాన ప్రకాశములను ప్రసాదించిన ధృవకార శ్రీ నారాయణదాసుగారు. వీరింటిపేరు అదిభట్లజాచి. పూజ్యశ్రీ వేంకట చై నులు, నరసమాంబ శ్రీ చాసు గారి జననీ జనకులు.

నాలుగవ యేటనే ఆంధ్ర మహాళాగవతం
అనర్థశంగా చదువ నేర్పారు శ్రీరామగారు.

ఏదేండ్లు నిండకుండా కొమ్ములు తిరిగిన సంగీతజ్ఞులకు వెఱపు కలిగే విధంగా రాగం, తానం పల్లవి పాడగలిగారు. నూనూగు మీసాల మాత్రం యవ్వనంలో గీర్వాణాంధ్రాలలో మహాకావ్యాలు, యక్షగాన ప్రబంధాలు రచించ గలిగారు. స్వయం కృషితో అరబ్బి, పారశీకము, ఉర్దూ, ఆంగ్లము మున్నగు భాషలలో కూలంకష పాండిత్యాన్ని అతిస్వల్ప కాలంలో స్వంతం చేసుకొన గలిగారు. ఇవన్నీ ఒక యెత్తైతే శ్రీ నారాయణదాసుగారి హరికథా సృష్టి ఒక్కటి ఒకయెత్తు. నృత్యం, గానం, అభినయం, ప్రబోధం, విమర్శ, వినోద ప్రసంగం మొదలగు బహుముఖ ప్రజ్ఞలను ఏక

కాలంలో సమ్మేళనం గావించే ఒక వినూత్న పిళ్ళి కళారూపాన్ని సృష్టించి వేలాది వేదికలమీద కోట సంఖ్యలో ఆంధ్ర, ఆంధ్రేతర ప్రజానీకాన్ని రంజింప జేసిన కళాతపస్వి శ్రీదాసుగారు. అంటే చారువా కుని దగ్గర్నుంచి కారల్ మార్క్స్ దాకా ప్రపంచ చరిత్రలో మనం విన్న నాస్తిక వాదుల సిద్ధాంతాలన్నీ యేక మొత్తంగా దొంతి పెట్టినా, శ్రీదాసు గారికి ఒకేఒక్క జన్మలో లభించిన ఈ అపూర్వ, అని తరసాధ్య దివ్య ప్రతిభకి భౌతిక పరంగా నిర్వచనం దొరకటం అసంభవం, అసాధ్యం, అనూహ్యం అనే సంగతి నిర్వివాదం.

శ్రీదాసుగారు రచించిన స్వతంత్ర సంస్కృత కావ్యం “తారకమ్” అనే గ్రంథానికి అంతర్జాతీయ ప్రఖ్యాతి లభించింది. మార్క్స్ విశ్వవిద్యాలయంలో ప్రాచ్యభాషల గురించి వరికోధన చేసిన మేధావి కవి, అయిన ప్రొఫెసర్ కె. గిల్లనర్ శ్రీదాసుగారి “తారకమ్” చదివి ఆనందపారవశ్యతతో—

జానాతేయన్న చంద్రార్థా జానతేయన్న యోగినః
జానీతేయన్న భరోప తజ్జానతి కవి స్వయం॥
వచ స్సుధామయం కావ్యం పితౄహం తృప్తమానసః
కృతజ్ఞోఽభి ప్రశంసామి భవంతం కవిశేఖరం॥

అని జోహారు చేస్తూ రెండు శ్లోకాలను రచించి శ్రీదాసుగారికి పంపాడు.

1910 లో కలకత్తాలో శ్రీదాసుగారు స్వయంగా రచించిన సంస్కృత యక్షగానం “హరి కథామృతమ్” నుంచి సంస్కృత గేయాలు మేఘ గంభీరస్వరంతో గానంచేస్తూ, హిందీలో ధారాపా తంగా కథా నిర్వచనం వినిపిస్తూ నృత్యం, అభినయం ప్రదర్శిస్తూవుంటే హరి దివ్యసుందర విగ్రహాన్ని తిలకించి, ఆయన అపూర్వ, అనూత్నకళా

సృష్టిని వడికించి, నిష్ఠైరపాటుతో మూడున్నరగంటలక వైగా తనవుమరచి పారవశ్యం చెందిన విశ్వకవి రకీంద్రులు శ్రీదాసుగారిని ఆలి గనం చేసుకొని, “మీరు యంతటి గొప్ప సంగీతం ఎకరివద్ద అభ్యసించారు?” అని ప్రశ్నిస్తే శ్రీదాసుగారు కొంటేగా నవ్వుతూ చూపుడువేలుతో ఆకాశంకేసి అభినయిస్తూ “దేవుడిదగ్గర” అని అన్నారట.

* * *

తెలుగుదేశంలో యిటు బొబ్బిలి భాగవతం, అటు కూచిపూడి భాగవతం ఈ రెండింటికన్నా ముందునుంచీ “గొల్ల సుద్దులు”, చెక్కభజనలు, పురాణవతనం, తోలుబొమ్మలాట, అనాదిగా వస్తూన్న వినోద కాలక్షేపాలు. అయితే వీటిలో యే ఒక్కదానికి, సామాన్య ప్రజలకి ఏకకాలంలో వినోదం, విజ్ఞానం, భక్తి, ప్రపంచజ్ఞానం అందిస్తూ ఋజువర్తన, సత్త్విల్లం ఉద్దీపింపజేసే శక్తి లేదనే చెప్పాల్సివుంటుంది. అయితే శ్రీనారాయణదాసు గారు సృష్టించిన హరికథా కళారూపానికి మాత్రం ఈ అన్ని ప్రయోజనాలు ఏకకాలంలో సాధించే శక్తి. సాధన సంపత్తి దైవదత్తంగా పట్టుపడ్డాయి అంటే - అది ఆ మహాపురుషుని తపఃఫలం. పోతే, శ్రీదాసుగారికి ముందు ఈ హరికథ ఉందా? లేదా? అనే ప్రశ్నకి తావేలేదు. ఎందుచేతంటే తెలుగుదేశంలో లేదు-మహారాష్ట్రదేశంలో ఒక స్త్రీ అడుమా పాడుతూ వుంటే ఆమె కిరుప్రక్కా యిద్దరు పురుషులు నిలుచుని వంతులువారిగా చెప్పే కథ ఒకటి వుండేది. అట్లాగే దక్షిణ దేశంలో ముఖ్యంగా తమిళప్రాంతంలో ఒక పురుషుడు నిలుచుని కథ మాటలలో చెబుతూ వుండగా వంతుగా వేరొక పురుషుడు మధ్య మధ్య భక్తి కీర్తనలు ఆలపించే కథాకాలక్షేపం (హరికథ) ఒకటి వుండేది.

తమిళ సాంప్రదాయంలోవున్న ఈ కథాకాల ఊపం యిప్పటికీ సుమారు 85 శాతపురాణ క్రితం విజయనగరంలో “కానుకుర్తివారు” అనే ఒక సంపన్న గృహస్థుల యింట, “సూర్యనారాయణ” అనే పదహారేండ్ల విద్యార్థి వినటం తటస్థించింది. ఆ ఊణంలోనే యీ నాడు తెలుగు దేశంలో వేలసంఖ్యలో కళారాధకులకు జీవనాధారంగా పరిణామం చెందిన “హరికథ” కు అంకురార్పణ జరిగింది. అప్పటికే సంగీతంలోనూ, సాహిత్యంలోనూ మంచి అభిరుచి, ప్రవేశమూ అలవడిన చిరంజీవి సూర్యనారాయణకి ఆరుపదులు సమీపానగల ఆ తమిళ హరికథకుని “కథాకా ఊపం” వినిన ఊణంలో - “నేనూ, పాడగలను. స్వంతంగా పద్యాలతో, పాటలతో, కథలు రచించగలను. పొంకంగా, చమత్కారంగా మాటలు చెప్పగలను. అందంగా అభినయించగలను ఈ కుప్పస్వామి “కథాకాల ఊపం” నాముందు దిగతుడువుకి కూడ పనికిరాకుండా పోతుందేమో” అని యేవేవో భావాలు, ఆశలూ, ఆశయాలూ తలలో విద్యుల్లతలా తగుక్కుమన్నాయ్! ఆమరుఊణంలో ఆ సూర్యనారాయణ “నారాయణదాసు” గా మారటం, భగీరథుడు గంగని తెచ్చినట్లు శ్రీదాసుగారు ఆంధ్రదేశానికి హరికథా స్రవంతిని ప్రవహింప జేయటం ఒక్కసారిగా జరిగిపోయాయ్!!

తెలుగుదేశంలో యీనాడు మనం వింటున్న బాణిలో మొట్టమొదటి హరికథ విజయనగరంలో అయ్యకోనేటి పడమటి గట్టునవున్న శ్రీవేణుగోపాలస్వామి మఠంలో చెప్పబడింది. ఆ దివ్యస్థలములో శ్రీనారాయణదాసుగానికి వారి అగ్రజులు శ్రీసీతారామయ్యగారు కాళ్ళకు గజ్జెలుకట్టి నిండు హృదయంతో ఆశీర్వాదించి - “పదిరా సూరన్నా!

సువ్వు వ్రాసిన హరికథని యిక వినిపించగా!” అన్నారు. ఆ శుభసమయాన ఆ రచన మైన శ్రీదాసుగారి గజ్జెల రవళి ఆరున్నర సుధీర్ఘ దశాబ్దాలు దక్షిణాపథం అంతా జయభేరి మ్రోగించింది!! శ్రీదాసుగారి యెదుటపడి తల విరుసుగా తప్పించుకుపోయిన సంగీతజ్ఞుడు గాని సాహిత్య వేత్తగాని మచ్చుకు కూడా కన్పించలేదు అప్పటినుంచి!!

* * *

రాజమహేంద్రవరంలో కొమ్ములు తిరిగిన సాహిత్యవేత్తలతో బాహా బాహీ పోరాడి, బందరులో కాకలు తీరిన సంగీతజ్ఞులతో కాటా కుస్తీలు పట్టి అటు వారిచేత యిటు వీరిచేత బేషరతుగా జోహారు చేయించుకున్న శ్రీదాసుగారు కన్ను మైసూరు దర్బారుమీద పడింది. అన్నగారు పేరన్న గార్ని వెంట తీసుకునిపోయి వీరి తంబురా సహితంగా శ్రీదాసుగారు ఉన్న పాటుగా మైసూరు సంగీతరంగం మీద దాడి చేశారు మహారాజావారు వచ్చిన ప్రతి గాయకునికి ప్రత్యక్షంగా దగ్ధనం యియ్యటం సాంప్రదాయం కాదు. బయట కూర్చుని వారి ఆస్థానాద్వాంసులసమక్షంలో ముందు తన విద్యప్రదర్శించాలి ఆ సమయంలో ప్రభువు గారు అంతఃపురంలో జనానా స్త్రీల సహితంగా ఆసీనులై ఆ సంగీతజ్ఞుని ప్రతిభ చిత్తగించాలి. రెండుమూడు తరగతులకు చెందిన విద్వాంసులకు ఆ దర్బారులో స్థానంలేదు, వైరాఘ్రాలనుంచి వచ్చిన సంగీతజ్ఞులకు కూడా 1-2తరగతులలోనే వారివారి అర్హతలను బట్టి పారితోషికాలు లభిస్తూవుండేవి. మూడవ తరగతి గాయకులకు ప్రభువువారి దగ్ధనం కూడాలభిం చేదికాదు. శ్రమపడి వచ్చినందున రైలు ఖర్చులు మాత్రం ముట్టచెప్పి పంపించేవారు.

అలవాటు ప్రకారం శ్రీదాసుగారిని పాడమ నాలి. కాని, ఆయన చేతిలో వీణ వుంది, వారి అన్నగారి చేతిలో తంబూరావుంది. మైసూరు ఆస్థాన విద్వాంసులను యిదికొంత తికమకలు చేసి శ్రీపేరన్నగారే ప్రధాన గాయకడని పొరబడి “ఏదీ మీరు కొంచెం పాడండి”, అన్నారు. శ్రీపేరన్నగారిది సన్న జాయి శ్రీకంఠ. ఆయన పాడారు, తేలికగా పెదవులు విరిచి “అది సరే మీరు వీణ వాయించండి” అన్నారు శ్రీదాసుగారికేసితిరిగి. విషయం గ్రహించిన శ్రీదాసుగారు అతి నిర్లక్ష్యంగా ఊణకాలం వీణ మీటి “ఇదికాదు నే పాడతా వినండి” అని కొంచెంగా అంటూ శ్రీకృష్ణనిపాంచ జన్యంవంటి కంఠాన్ని పూరించి దళదిశలూ మారు మ్రోగేలా హిందూస్థానీ ఖైరవి ఆలాపించనారంభించారు ఆ రాజప్రసాదం సర్వం ప్రతిధ్వనితోనిండి పోయింది. అజ్ఞాతంగా వున్న మహారాజావారూ, ప్రత్యక్షంగావున్న దర్బారులో విద్వాంసులూ ఆనంద పారవశ్యంలో చైతన్యం కోల్పోయి ఒక గంట కాలం విన్నారు వెంటతనంతో శ్రీదాసుగారు ఎంత ఆకస్మికంగా పాట ప్రారంభించారో అంత ఆకస్మికంగానూ తన గానం అపి పరితాధికారుల వహోదాలో కూర్చున్న సంగీతజ్ఞులకేసి “ఏం సారం జర్దమైందా ?” అన్నంత తేలికభావంతో చూస్తూ “విన్నారయ్యా?” అని అడిగారు! పాపం ఏం చెప్పాలో, అనుడిగుండంచుంచి ఎట్లా బయట పడాలో తెలియక బిత్తరపోయిన ఆ విద్వాంసులు దిక్కు పరికిస్తూన్న సమయంలో శ్రీబక్షి (ఆంతరంగిక కార్యదర్శి) బయటకొచ్చి శ్రీదాసుగారికి నమస్కరించి “మహారాజుగారికి మీ పాట బాగా నచ్చింది. గెస్ట్ హౌస్ లో మీకు బస ఏర్పాటుచేసి మీకు సర్వ సదుపాయాలూ జరిపించ మన్నారు, కొన్నాళ్ళపాటు మీరు యిక్కడ మా ఆతిథ్యం

స్వీకరించి మరొక సర్వాయం మీపాటను వినిపించ వల్సిందిగా మహారాజా వారు తెలియజేయమన్నారు” అన్నారు

సరే, తరువాత మహా జావారికి శ్రీదాసుగారికి అత్యంత సాన్నిహిత్యం ఏర్పడటం, శ్రీదాసుగారి గానం మహారాజావారు ఎన్నిసార్లు వినినా తనివి తీరక “ఫోనోగ్రాఫ్”లో రికార్డు చేసుకోవటం కూడా జరిగాయి

తమ ఆస్థానంలో కొమ్ములు తిరిగిన సంగీత విద్వాంసుల్ని మైసూరు మహారాజావారు, శ్రీనారాయణ దాసుగారి వద్దకు పోయి “హిందుస్థానీ ఖైరవి అభ్యసించి రండి” అని ఆదేశించిన ఘట్టం శ్రీదాసుగారి జీవితచరిత్రలో చదువుతే సగర్వంతో మేము పులకరించని తెలుగువాడు ఉంటారా అనిపిస్తుంది.

* * *

శ్రీ ఆనందగజపతి ప్రభునికి గురుపాదులైన “విద్వత్కివి” శ్రీమాన్ ముడుంబై నరిసింహస్వామి శ్రీదాసుగారికన్నా వయసులో బాగా పెద్దవారు. శ్రీదాసుగారిది స్వతహాగా పెంకి తత్వం. వైగా అప్పటికి మాంచి కోడెవయస్సులోవున్నారు. శ్రీ ఆనందగజపతి ఆస్థానంలో (శ్రీదాసుగారిమాటల్లో “వృద్ధ జంబుకాల్లా కాచుకు కూర్చుని క్రొత్తవారు ఎంతటి ప్రతిభావంతులైనా ప్రభుదర్శనంకాని యకుండా నిరోధించే”—) ఉన్న సాహ్యత్య వేత్తల మీద, సంగీతజ్ఞులమీద నిర్భయంగా దాడిచేసి చిట్టచివరికి ఆచార్య స్వామితోకూడా శ్రీదాసుగారు తలపడ్డారు. అయితే ఆ చార్య స్వామి మంచి “స్పోర్ట్స్” గా తీసుకుని “విజయవిలాస కారుని కవిత్వంలా వుండయ్యా నీ కవితాధార” అని మెచ్చుకున్నారు. “అయితే యీసంగతి ప్రభువువారి

దగ్గర ఎందుకు మనవి చెయ్యరు స్వామి" అని శ్రీదాసుగారు నిందిస్తే - "ఏం చెయ్యనునాయనా! మా "కుడ్డి" దార్లని మెప్పించటానికి నిజం చెప్పలేకుండా వున్నాను సుమా?" అన్నారు, ఈ ఉదంతం శ్రీదాసుగారు తమ స్వీయచరిత్రలో వేర్కొని "కలిమహిమ గాబోలు! ఇంత వయోవృద్ధు, పండితుడు, యథార్థం వలకక పోవటానికి యింకే కారణం చెప్పగలనట్టా!" అని నొచ్చుకున్నారు ఆచార్య స్వామితో కలిసి ఒకసారి శ్రీదాసుగారు అష్టావధానం చేసారు. ఆచార్యులవారు అతిశ్రమతో అవధానం ముగించి "కోడెవయస్సులో వున్న ఆంబోతుతో ముసలిబక్కను పూన్చినట్లుంది, దాసుగారూ!" అన్నారుటపాపం. అయినా అంతటితోటి శ్రీదాసుగారు విడిచేస్తేనా? "ఇంకా అవధానం పూర్తికాలేదు. స్వామి! యిద్దరం ఎవరు చెప్పిన శ్లోకాలూ, పద్యాలూ మారు వరుసగా ఒకసారి చదివేయాలి" అన్నారు "కొంప తీసేకావయ్యా!" అంటూ పాపం వృద్ధాప్యంలో వున్న ఆచార్యులవారు అతికష్టంగా నేమరు వేసుకొని చదివేసారనుకోండి" కాగా, శ్రీదాసుగారు సజాత్ మనస్తత్వానికి యదోక చిన్న ఉదాహరణగా మాత్రం ఉపరిస్తుంది

* * *

శ్రీదాసుగారు మాంచి కోడె వయస్సులో డిక్టేటర్లు మహాపహుల్లో శ్రీకందుకూరి వీరేశలింగం గారు ఒకరు. శ్రీదాసుగారికన్నా వయస్సులో శ్రీవీరేశలింగంగారు బాగా పెద్ద. వీరేశలింగంగారు అభిమానియిన బ్రహ్మసమాజ మతాన్ని నారాయణ దాసుగారు తుయ్యపట్టుకునే వారు. శ్రీవీరేశలింగం గారికి అతిసన్నిహితస్నేహితులైన శ్రీన్యావతి సుబ్బారావుగారు ఆనాడు చాలా ప్రముఖ న్యాయవాది.

"ఆంధ్ర భీష్మ" బిరుదాంకితులు. ఆనాటి జాతీయ కాంగ్రెసు ప్రముఖులు. శ్రీవీరేశలింగంగారి దృష్టిలో దాసుగారు "పోకిరి" గా నిలిచితే న్యాయ పరి సుబ్బారావు పంతులుగారికి "వరమ భాగవతోత్తముడుగా" కనుపించారు. శ్రీదాసుగారిని సుబ్బారావు పంతులుగారు ఎంతో గౌరవంతో అభిమానంతో ఆదరించేవారు. అదియే వీరేశలింగంగారు "ఏమయ్యా! ఆ పోకిరి గాడ్డి అంతగా అభిమానిస్తావ్?" అనిప్రశ్నిస్తే "కాదయ్యా ఆయన కారణ జన్ముడు. మహా తపశ్శాలి" అని చిరు నవ్వుతో సమాధానం చెప్పేవారు ఆంధ్రభీష్ములు.

ఒకానొక సందర్భములో వీరేశలింగంగారు కాళిదాసు రచించిన ఒక శ్లోకాన్ని రెండు పద్యాల్లో అనువదించారు. "హిందూసమాజం"లో ఆయన ఆ పద్యాలను చదివిన సమయంలో శ్రీదాసుగారు శ్రీసుబ్బారావుగారితో కూడా అక్కడ వుండడం తటస్థించింది. అనదలుచుకున్న మాట దాచుకోవడం దాసుగారికి పుట్టినప్పట్నుంచి అంచాటు కానిపని. అందుచేత వీరేశలింగంగారితో ఒక్కశ్లోకంలోని భావం అనువదించడానికి రెండు పద్యాలెందుకు స్వామి!" అని కొంటేగా అడిగారు. ఆ మాటకు పంతులుగారి ఒళ్లుమండి "ఏది చేతనైతే ఆశ్లోకాన్ని ఒక్కపద్యంలో చెప్పమదాం" అని సవాలు చేశారు. దాసుగారు సవాలును అంగీకరిస్తూ, అతిసునాయాసంగా ఆశ్లోకాన్ని ఒకే ఒక పదంలో ఆశువుగా అనువదించారు దాసుగారి ప్రతిభ వీరేశలింగంగారితో పాటు అక్కడ చేరిన శ్రోత లండరిని విస్మయంలో ముంచెత్తింది

కాలం గడిచింది. దాసుగారు పెద్ద వారయ్యారు. వయస్సుతోపాటు కీర్తి ప్రకృష్టమై,

శిష్యుకోటి పెరిగాయి. వీరేశలింగంగారు కూడా పెద్దవారయ్యారు.

ఒకరోజు రాజమహేంద్రవరంనుంచి దాసుగారికి ఒక కవరు వచ్చింది. సుబ్బారావు పంతులు గారితో సహా, వలుపురు మీత్రులు శిష్యులు ఆవూరినుంచి తరచు దాసుగారికి ఉత్తరాలురాస్తూ ఉండేవారు. ఆ అలవాటు ప్రకారం, దాసుగారు ఆకవరునుచించి చూశారు కాని, ఆ ఉత్తరం దాసుగారు పూహించ నడి. శ్రీవీరేశలింగం పంతులుగారు ఎంతో ఆదరాభిమానాలతో దాసుగారిపేర అంగ్లంలో వ్రాసిన ఉత్తరం అది. ఆ రోజుల్లో ఆయన పాత్ర్య పుస్తక నిర్ణాయక సభాసభానికి అధ్యక్షులు. శ్రీదాసుగారు రచించిన పుస్తకంతెలుగు కావ్యం “బాటసారి” తన కెంతో నచ్చిందని, ఆ కావ్యాన్ని ఇంటర్ మీడియేట్ విద్యార్థులకు పాఠ్యపుస్తకంగా పెట్టడానికి అనుమతించ వల్సిందని ఆ ఉత్తరం సారాంశం. ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యంలో దాసుగారి “బాట సారి” మైలురాయి వంటిదని శ్రీవీరేశలింగం గారు గుర్తించారు.

ఆ ఉత్తరాన్ని చదువుకున్న దాసుగారు పంతులుగారి “స్పీచిస్పీరిట్”కు ఎంతో ఆనందిస్తూ “మీదమగలజాబు అందింది. సాధారణంగా డబ్బు వస్తుందనో, లేక పేరువస్తుందనో ఎందరెందరోవారి పుస్తకాలను పాఠ్యగ్రంథాలుగా పెట్టించ మని మిమ్మల్ని ఆశ్రయించే వుంటారు. అయినా, మీ అంతట మీరే వెతుకుకుని నాగ్రంథం ఎన్నికచేశారు. సంతోషం,” అని జాబువ్రాశారు. అందుకే ఆ యిరువురూ మహాపురుషులయ్యారు.

* * * *

తెలుగు దేశానికి “నారాయణదాసు” అనే బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలిని మహాకవిని, గంధర్వగాయ

కుని, బయ్యబ్రహ్మణి - ఒక్కమాటతో చెప్పాలంటే దాసుగారనే ఒక మహాసంస్థలి ఎరుక వరచిన ఘన కీర్తిని, బరంపురం వాస్తవ్యులు శ్రీజయంతి కామేశ్వరరావు ‘శ్రీకామేశ్వరరావు’ మహా పండితుడు; గీర్వాణాంధ్రాల్లో గొప్పకవి సంగీతప్రియుడు. ఆ రోజుల్లో న్యాయవాదిగా లక్షలాదిని మహా మేధావి.

ఇరువదేండ్లయినా నిండకముందే, ఒక సారి దాసుగారు బరంపురం వెళ్ళారు జయంతి కామేశ్వర గారనే ఒక ప్రముఖ వ్యక్తిని కలుసుకోవాలన్న ఉద్దేశంతో. కవిత్వం సంగీతం వలెనే అతిచారవకూడా దాసుగారికి సహజంగా అమరిన గుణం, సావిత్రి కోర్టుకాయకాలు చూస్తున్న గుమస్తా దాసుగారిని చూస్తూనే “స్టడరుగారు మేడమీద వున్నారు. ఎవరోచ్చారని చెప్పాలి?” అని మామూలు పద్ధతి ప్రకారం అడిగారు, “సరే! తమరేమీ చెప్పనక్కర్లేదు. దయచేసి యిక్కడే కూర్చోండి” అంటూ దూకుడుగా మేడ మీదకు వెళ్ళారు దాసుగారు. అక్కడ ఒక బారీ మంచంమీద కూర్చుని “స్కాండ పురాణం” పారాయణం చేస్తున్న కామేశ్వరగారు మనిషి వచ్చిన సవ్యడి వినిపించి తలెత్తి చూశారు. ద్వారం ముందర ఒక దివ్యసుందరమూర్తి నిల్చుండడంచూసి తడకాలం నివ్వెరపడి “ఎవరయ్యానువ్వు?” అని సౌమ్యంగానే అడిగారు. అందుకు సమాధానంగా “మానవాకృతిలో వచ్చిన గంధర్వుడను” అంటూ దాసుగారు అతి ధీమాగా అన్నారు. దాసుగారి ప్రత్యుత్తరానికి తృప్తిపడ్డ కామేశ్వరగారు ఒక్కసారి మంచందిగి “బాను! అది యథార్థమే! నువ్వు కంటపడగానే ఈ గదిలో ఏదో దివ్యకాంతి ప్రసరించి నట్లనిపించింది. రా ఇలా వచ్చి కూర్చో” అని ఆప్యాయంగా ఆహ్వానించారు. అంతే కాదు.

ఆ వచ్చిన వ్యక్తి ఎవరో, ఎటువంటివాడో, ఎందుకు వచ్చాడో. తెలుసుకోకుండా “ఈ రోజు నుంచి మనిద్దరం సోదరులం” అని బంధుత్వాన్ని కలిపి వేశారు. ఆతరువాత కామేశంగారి అండదండలతో దాసుగారు గంజాం జిల్లా అంతటా కొన్ని వందల హరికథా ప్రదర్శనలు యిచ్చారు. ఒకసారి కామేశంగారు దాసుగారికి వీడ్కోలు చెబుతూ కొంత దూరం దాసుగారి బండి వెంట నడిచి వెళుతూ కంట తడి పెట్టుకున్నారు. ప్రియమిత్రుని వియోగ భారంతో పరధ్యానంలో ఉన్న దాసుగారు అకస్మాత్తుగా కామేశంగారు కంటనీరు పెట్టుకోవడం చూచి “అదేమిటన్నా?!” అన్నారు కలవరపడుతూ. “నూరన్నా! నిన్ను ఈలోకం సరిగా తెలుసుకోలేదేమోనని విచారంగావుంది సుమా!” అన్నారు ఎంతో దిగులుగా కామేశంగారు.

* * *

బౌను - శ్రీదాసుగారి అనితరసాధ్య బహుముఖ ప్రజ్ఞను అర్థచేసుకోవడం, అనందించడం అంత తేలికైన పని మాత్రం కాదు. నారాయణ దాసుగారిని కేవలం “హరిదాసుగా” మాత్రమే

ఆంధ్రప్రజ గుర్తించింది. గీర్వాణాంధ్రాంగ్లాది కాషా సాహిత్యాలలో, సంగీతనాట్య జ్యోతిషాది కాస్త్రాలలో దాసుగారికిగల ప్రజ్ఞాపాటవాలను అవగాహన చేసుకో గలిగే స్థితిని ఆంధ్రప్రజలు అందుకోలేదేమో! కాక పోతే ఆ మహానీయుని నిరంతర శ్రమ ఫలితంగా అవతరించిన అమూల్య సాహిత్య సంపద అంతా ఏనాడో వెలుగుచూపి, ఆయన విప్లవాత్మక దృక్పథం ప్రచారంలోనికి వచ్చి తెలుగు సంగీత సాహిత్య, సాంఘిక రంగాలలో ఝంఝూ మారుతం వీచి వుండేది! శతకోటి తరంగాల మ్రోతవంటి ఆ మహానీయుని అపూర్వ సంగీత సాంప్రదాయం ఆంధ్రావనిలో వాడ వాడలా బ్రతిక్కినవనిచేది! అలస్యమైతే నేం? ఇప్పుడై నా సమయం మించిపోలేదు. శ్రీ నారాయణ దాసుగారి అపూర్వ వ్యక్తిత్వం, సర్వకోమల ప్రతిభ, విప్లవాత్మక తాత్వికదృక్పథం అర్థంచేసుకోవడానికి తెలుగు జాతి ప్రయత్నిస్తుందని, ఆ మహానీయుని అమూల్య సాహిత్య సంపదను ఆంధ్రప్రజ అనుభవించడానికి పూనుకొంటారని, అందుకు ప్రతి ఆంధ్రుడూ దీక్షా కంకణుడై కృషి సల్పుతాడని ఆశించుదాం. ★

READ “MATRUSRI”

(TELUGU & ENGLISH)

MONTHLY JOURNAL

Subscription - Annual Rs. 10/-

ఆధ్యాత్మిక మాసపత్రిక చదవండి

జిల్లేల్ల మూడి అమ్మ గారు

సంవత్సర చందా రూ 10/-

వలయువారు :- మేనేజరు ‘మాతృశ్రీ’ కార్యాలయం

వైపసురోడ్, కాపట్ల - గుంటూరుజిల్లా (ఆంధ్రప్రదేశ్)

పుంభావవాణి

— శ్రీప్రతాప వేంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

ఎవ్వని సాహిత్యస్పృష్టి యీ జగమున
స్థిరతరమై వాసిఁ జెందె నేడు
ఎవ్వని కాస్త్రీయనృత్యమ్ము లోకాన
సురుచిరమై జనస్తుతుల నందె
ఎవ్వని మధురవాగ్వృష్టి యీ భువియందు
స్వచ్ఛమా భక్తిసన్ద్యమును జెంచి
ఎవ్వని తాత్త్వికదృష్టి వసుమతిలో
వేదాంతభావమ్ము కాదుకొలిపె
భరణి మహనీయ గ్రానగంధర్వుఁ డెవఁడు
కోర్కె మీరఁగఁ జెవిఁగోసి కొందురెవని
హరికథల్ విన నవఁడె నారాయణాఖ్య
చాసు లలితకళావేత్త ధన్యకముఁడు.

చక్కఁగా దువ్విస నొక్కుల క్రాఫింగు
వాసిఁ దెల్పెడు మంచి మీనకట్టు
చేతుల రెంటికి సింహతలాటముల్
డంబుమై మెఱయు దండకడియాలు
మెడలోన బంగారు మేలిమి పతకమ్ము
జంగరుటంచు దువ్వలువ సొబగు
కాలికిఁ దొడిగిన గండపెండేరమ్ము
చేమంతి పూవుల శిఖ దలిర్ప
తనదు శిష్యులు మేనఁ జందన మలిండి
పంతుఁ కాడఁగ మేఘ నిన్దనము వంటి
గళరవమ్మున శ్రీహరికథఁ జాడు
భవ్యచరితుఁడు 'చాసు' పుంభావవాణి.

గంభీరమ్మగు గాత్రసౌష్ఠవము శంఖధ్వనముంబోలు నా
 “శంఖో” రావము విశ్వవిశ్రుత కళాచామర్య మత్యంత సం
 రంభ మొప్పెడు గానకౌశలము గీర్వాదాది వేత్సత్వమున్
 శుంభ న్మూర్తికి నీకె కల్గె హరిదామా ! భూతలమ్మందునన్.

కమనీయ హరికథా గానమ్ము చేయుచో
 బ్రహ్మాండముగ నష్టపదులు కాదు
 నిరుపమముగఁ గథా నృత్యమ్ము చేయుచో
 వలపు లూరించు జావళులు కాదు
 కాస్త్రీయ విషయ ప్రసంగమ్ము చేయుచో
 తూకాన నుపనిషత్తులు వరించు
 ధర్మోపదేశ సందర్భమ్ము వచ్చుచో
 మను వరాళరుల సమ్మతిని అదుపు

వేదవకనముఁజేయు “షేక్స్పియరు” కవిత
 అదివి తెలిగించి వినిపించు సరసముగను
 నవ్వుచు విరోధి ముఖపిఠానమ్ముఁజేయు
 మనుని “చాసు” ను గొనియాడఁగాఁ దరంబె?

భవదీయ హరికథా వాహిని నోలాడి
 సురపతి మనమునఁ జోద్యమంద
 కావక పాండిత్య తత్త్వమ్మునకు మెచ్చి
 సురగురుఁ డాత్మ నబ్బరమునంద
 తావకీనాద్భుత హావభావ విలాస
 ములకు దివ్యాంగనల్ ముచ్చటపడ
 యుష్మదుజ్జ్వల గాన యోషను దిలకించి
 నారదాదులు మహానందమంద

సాగితివి పువ్యబహుళ పంచమి దినాన
 స్వర్గలోకమ్మునకు నుపర్యాణు లెల్ల
 స్వాగతమ్మనిపల్కు నీ వసుధ బిడచి
 అదిభట్లానవయాభి చంద్రా ! నమ నై.

Packing For Packing Sake?
But External Covering Counts a Lot For
The Quality Materials Packed Inside !

**For Protection, Perfection, Fine Finishing, Work-
manship And Above All Reliability**

Contact :

.....
SREE VENKATESH & Co.,
.....

**KADAPPAKADA;
QUILON-8
KERALA.**

**SUPPLIERS OF PACKING CASES TO FIVE BIGGEST COMPANIES
AND MANY REPUTED FIRMS IN INDIA :**

త ర క ప్ర బంధము

— శ్రీ కొల్లూరు లక్ష్మణమూర్తిశర్మ

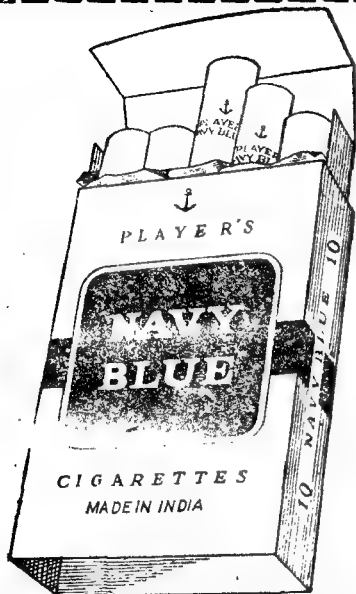
ఏదేశమేనా సర్వాంగసుందరంగా వెలుగొండా లంటే ఎన్నెన్నో అంగులుండాలి. శక్రుదురాక్రమణలూ కవ్వించుచర్యలూ లేకుండా చూసుకునేందుకు కొందరు తమ జీవితాలను ధారపోస్తూ ఉంటే, మరికొందరు యుద్ధపరికరాలతోపాటు నిత్యావసర వస్తువులతోసహా కూడు-గుడ్డలను వారికి, వారి కుటుంబాలకూ అందించేటందుకు సర్వదా అప్రమత్తులై మెలగుతూ ఉండాలి. అంతఃకలహాలూ దొంగతనాలూ దోపిడీలూ హింసాకాండలూ మున్నగు స్వచక్రభయాలనుండి పౌరులకు రక్షణ కల్పించేందుకు మరికొందరు దీక్షాకంఠాన్ని ధరిస్తూ ఉంటే, వస్తువుల సరఫరాలతోపాటు ఆధివ్యాధులు దెబ్బతీయకుండా ఉండేటట్లు చూచుకోదానికి మరికొందరు నడుంకడుతూ ఉండాలి. వాళ్లందరికీ సర్వశాస్త్ర కళారంగాల్లో ప్రత్యేక శిక్షణ గరవి ఉత్తమపౌరులుగా తయారుచేసేటందుకు వజ్రఙ్కల్పంతో మరికొందరు ముందంజ వేస్తూ ఉండాలి. సర్వలకూ సర్వదా మహానందాన్ని ప్రసాదించేటందుకు మరికొందరు సంసిద్ధులవాలి. ఇట్లాంటి వింతవిశేషాల నన్నింటినీ ప్రాచీనానుభవంతోపాటు వర్తమానసిద్ధాంతాలను జితపరుస్తూ భావిభాగ్య విధాతలుగా ప్రసిద్ధి కెక్కిటందుకు అధీతి బోధాచరణ ప్రచారమార్గాల్లో సిద్ధహస్త లయిన కవిపండిత గాయకాదులు ఎంతేనా అవసరం. కళలు అరవై నాలుగయినా అనంతాలయినా అందులో సంగీత-సాహిత్యాలే ప్రముఖ

స్థానాన్ని అధిష్టిస్తాయి. వాల్మీకి మొదలు నేటి వరకూ ఎందరెందరో మహాకవులు అవతరించి సంగీత సాహిత్యాలను మేళవించి మహాకావ్య ప్రబంధాదులను రచించిన సంగతి జగద్విశేషమే. దేశభాషలుకూడా దేవభాషాస్థానాన్ని అందుకొనేటందుకు గట్టిప్రయత్నాలను ప్రారంభించి నవ్వుటిమండి సంస్కృత భాషతోపాటు ప్రాకృతము - శౌరసేని - మాగధి - వైకాచి-చూళికావై కాచి- అపభ్రంశాది భాషలతోపాటు స్వదేశభాషల్లోనూ ప్రత్యేక వైపుణ్యంగల మేధావుల అవసరం పెరిగింది. మన తెలుగుభాషలో నన్నయాయదులంకా అట్లాంటివారే. కాని తెలుగుకవులంతా సంగీత సాహిత్య సమ్మేళనంలో అశ్రద్ధ వహించారనే చెప్పాలి. త్యాగయ్యాది గేయకవులు ఆ విషయంలో అగ్రతాంబూలాన్ని అందుకున్నారు. భట్టు మూర్త్యుదులు మచ్చ తుసకలగా అచ్చటచ్చటా స్వీయరచనల్లో సంగీత ప్రసక్తి మాత్రంచేతనే తృప్తి చెందారు. పద్యానికి పాటకీ తేడా లేనట్లే వాల్మీక్యాదులంకా స్పష్టంగా చెప్పినా ఆ పాదే పద్ధతి మాత్రం మనకాలంలో తోపించినట్లు కనబడ్డానికి కారణాలు ఏవేవో ఉంటాయి. అట్టి లోపాల నన్నింటినీ పూర్తిచేసి సంగీత సాహిత్యాల విశిష్టస్థానాన్ని పునరుద్ధరించేటందుకు అవతరించిన అవతార పురుషులు శ్రీ మదజ్ఞానాదిభట్ట నారాయణదాస మహావీయులు. వీరిని యీ ప్రాంతం వారంకా “దాసుగారు” అంటారు.

ప్రస్తుత శ్రీకాకుళం జిల్లా బొబ్బిలితాలూకా లోని “అజ్ఞాద” అనే అగ్రహారం శ్రీ నారాయణ దాసుగారి స్వస్థలం. తల్లిగారే దాసుగారికి ప్రథమ గురు వగుట విశేషం సోదర సోదరీమణులలో దాసుగారే చురుకుగా ఉంటూ ఉండడంవల్ల సర్దులూ వారినే ఆప్యాయతతో చూస్తూ ఉండే వారు. విజయనగరం రాక, ఆంగ్లవిద్యాభ్యాసమూ సంగీత స్వయంకృషి, కవిత్వాదులన్నీ మెరుపు మెరపినట్లు తలిదండ్రులయిన లక్ష్మీనరసాంబా వేంకటచయనుల ఆశీర్వాద ప్రభావంవల్ల ఒక్క పారిగా తారస్థాయీ అందుకొన్నాయి. క్రమంగా దేశాటనం రాజాస్థాన సమ్మానాలు ప్రారంభమయి సంగీతకాలేజీ ప్రెస్సిపాల్ గా నియమించాయి. వేల కొలదీ శిష్యులు విద్యాభ్యాసం ముగించుకొని హాయిగా సుఖజీవనాలు చేయడం ప్రారంభించారు. ఒక ప్రక్క గ్రంథరచన పాగుతూఉండగా “హరి కథ” అనే యక్షగానాన్ని ఆంధ్ర సరస్వతికి

సమర్పించుకొని హరికథా పితామహులయ్యారు. సావిత్రి వరప్రసాదంవల్ల సంప్రాప్తమైన పత్రక కుమార్తె వినాహోదులూ, దోహితీ దోహితుల ఆటపాటలూ భార్యయో పరిస్థితి ఉండగా శ్రీదాసుగారు హరికథా కాలక్షేప గ్రంథరచనా విద్యాప్రదానాలతో కాలం వెళ్లిస్తూ ఉండేవారు.

శ్రీదాసుగారు అచ్చతెమగులోనూ సంస్కృతాంధ్రాలలోనూ అనేక గ్రంథరాజాలను వెలయించారు. పాఠశీక-ఆంగ్లభాషలలో గొప్పపండితులు. గజేంద్రమోక్షణో పాఖ్యానమూ అంబరీషో పాఖ్యానము, మార్కండేయోపాఖ్యానము, హరి శృంగోపాఖ్యానము రుక్మిణీకల్యాణము ప్రహ్లాదో పాఖ్యానము జానకి శపథము సావిత్రిపాఖ్యానము భీష్మచరితము యథార్థ రామాయణము వగైరా హరికథాగేయ కావ్యాలను మిశ్రాంధ్ర భాషలో రచించారు. ఉమర్ ఖయాం అనే

THE IMPERIAL TOBACCO COMPANY OF INDIA LIMITED

Registered Office Virginia House 37 Chowringhee Calcutta 16

VISAKHAPATNAM BRANCH

Thompson Road Visakhapatnam 1 Andhra Pradesh

Post Box 12, Visakhapatnam 1

Telephone 3638

Telegraphic Address Powhatnam

గ్రంథాన్ని అచ్చతెనుగులోను సంస్కృతంలోను అనువదించారు శ్రీ హరికథామృతము, తారక ప్రబంధము అనువానిని సంస్కృతభాషలో రచించారు మూగుంటి, గౌరమ్మపెండ్లి, మొక్కుబడి, వెన్నుని వేయిపేర్ల వివరణ, వేల్పుమాట, వేల్పు వంద మున్నగు కావ్యాలను అచ్చతెనుగులో వ్రాసేరు సారంగధర నాటకము, నవరసతరంగిణి, సూర్యనారాయణ శతకము, బాటసారి, శివ - ముకుంద-సత్యవ్రత శతకములు మిత్రాంధ్రభాషలో రచించారు. శ్రీ దాసుగారు సంస్కృతభాషలో రచించిన "తారకప్రబంధము" ను కొద్దిగా సమీక్ష చేస్తాను.

అయిదు సర్గలు గల సంస్కృత ప్రబంధము "తారక ప్రబంధము". ప్రథమ, ద్వితీయ, పంచమ సర్గలలో ఏభై తొమ్మిదేసి శ్లోకాలూ, తృతీయ సర్గలో ఏభై యెనిమిది శ్లోకాలూ చతుర్థ సర్గలో అరవై మూడు శ్లోకాలున్నా వెరసి రెండువందల తొంభై యెనిమిది శ్లోకాలతో నీప్రబంధం రచించబడింది 1 ఉపజాతి 2 మాలినీ 3 అనుష్టుప్ 4 స్రగ్ధర 5 వసంతతిలక 6 పుష్పితాగ్ర 7 ద్రుత విలంబిత 8 భుజంగప్రయాత 9 స్వాగత 10 శార్దూల విక్రీడిత 11 పృథ్వి 12 శిఖరిణి 13 హరిణి 14 మందాక్రాంత 15 ఉపస్థిత 16 గీతి 17 మత్త 18 పంచచామర 19 చంద్రలేఖ 20 హరిణిప్లుత 21 శ్యేనిక 22 సుఖద్రక 23 ఆర్యాగీతి 24 శంభు నటన 25 క్రౌంచపద 26 తన్వీ 27 మత్తాక్రీడ 28 మత్తేభ 29 సుముఖ 30 మత్తమయూర 31 మోక్షికమాల 32 లక్ష్మి 33 చంచరీకావళి 34 తోటక 35 అలోల 36 భుజంగవిజృంభిత 37 వాతోర్మి 38 వైశ్యదేవి 39 కుద్ధవిరాట్ 40 వితాన 41 ప్రహర్షిణి అనే వృత్తాలు వాడ

బడినవి చక్రబంధాదికములు గూడ నున్నవి ఉపమ, స్వభావోక్తి, ఉత్పేక్ష, అర్థాంతరన్యాసాద్య లంకారాలు వాడబడినవి క్వాచిత్కంగా శబ్దాలంకారాలనూ చూపేట ఇక కథా సంవిధానాన్ని పరికిద్దాం

వింధ్యప్రదేశంబున చంచన్నదీతటంబున సంశ్రిత కల్ప గ్రామంబున సుదతీ మహేశ్వర బ్రాహ్మణ పుణ్యదంపతుల ముద్దులబిడ్డడు తారకుడు పెద్దల తపః ప్రభావంవల్ల ఉదయించే సరికి దేవతలంతా స్తోత్రం చేయగా తోక సంరక్షణార్థం అవతరించిన సంగతి వారికి చెప్పిన తర్వాత జాతకర్మాది సంస్కారాలతో పాటు చదువు సంధ్యలు సాగించాడు వాగ్వివాదాలలో శాస్త్రచర్యలలో గొప్పవాడని పించుకున్నాడు విద్యార్థంగంలో దిగ్విజయయాత్ర సాగిద్దామనే తలంపు కలిగింది. విబుధ నగరం వెళ్లేడు రాజసన్యాసం పొందాక రాజపుత్రునితో మైత్రిని నెరపి ఉభయులూ నావమీద చంద్రదీప్తివ మందలి చంద్రమతీపురికి వెళ్ళేరు ఆరాజు గౌర వించి స్నేహితు డయాడు ఇంతలో రాజాను జని దుష్టులు నిర్బంధింప వారితో పోరాడి ఉభ యలూ విజయంసాధించారు. రాజు సంతోషంతో తారకుని స్నేహితుడైన రాకుమారునికి తనకూతు నిచ్చి వివాహం చేశాడు తారకడూ గృహస్థా శ్రమం స్వీకరించి సుఖటీవనం చేస్తూ పుత్రపౌత్రా దులతో కాలం వెళ్ళించాడు

ఇంత చిన్నకథను చక్కని ప్రబంధంగారచించిన దాసుగారి ప్రతిభావిశేషాలు అనన్య సామాన్యాలు. మేఘపంచేశమంత చిన్నదీకాదు. మహాకావ్యాలంత పెద్దదీకాదు తారక ప్రబంధం. చినచిన్న వర్ణనలు స్వాభావికమైన అందాన్నిప్రబంధానికిచేకూర్చాయి.

పౌరు లందరికీ బ్రాహ్మణరాజకుమారులు ఆదర
పాత్రు లయ్యారన్న విషయాన్ని దాసుగారు
ఎట్లాచిత్రించారో చూడండి.

“కుమారికాఃప్రియా కులాంగనా
స్సహోదరౌ సుహృ
ద్వరౌ యువాన ఇత్యతీవ
పుత్రకౌ జరజ్జనాః
తదాహ్వయంత తా పుభా
వశేష లోక సమ్మతౌ
ద్విషంతి కే మహితలే
నితాంత సద్గుణాన్వితాన్,” 4-10.

కుమారికలు ప్రియుళ్ళను, కులాంగనలు సహోద
రులను, యువకులు స్నేహితులను, జరజ్జనులు
పుత్రులను ఆహ్వానించునట్లు వీరిని ఆహ్వానించేవారట.
వారిని ద్వేషించేవారే లేరట.

పూజ్యులను దూషిస్తూ, మద్యమృష్టాన్నగ్రతులై
గొర్రె పంచేలతోనూ, కోడి పంచేలతోనూ జీవి
తాన్ని గడిపే దుష్టుల్ని దాసుగారు ఎట్లావర్ణిం
చారో చూడండి.

“అహరహ రిహ మేషాన్
కుక్కుటాన్ యోధయిత్వా
సతత మధిక పూజ్యాన్
దూషయిత్వా మదేన
ప్రతిదిన ముపదంతై
రేష మద్యం నిపీయా
గమయ దవధి మాత్మాయు
ర్యథాజాత ఇత్థమ్ । 2-18.

అట్లానే ధూర్తపీతాధిపతులను దాసుగారు
వర్ణించిన విధమును తిలకిస్తుడు.

“ఉరుతర మివాద త్తంపాదపూజాధిచేత్
అయ మకురుత దాసీపుత్రగేహేఽపి భిక్షాం
అనయమఖిల బంధూన్ స్వాన్ పశవా దన్యవ్యత్
సకలమణియంతా శ్రాంశపీతాధిగు తా 2-27.

అత్యధికమైన ధనం పాదపూజా సమయంలో
సమర్పిస్తే దాసీపుత్రుని యింటిలోనై నాసరే భిక్షను
స్వీకరించే టందుకు సిద్ధమేనట ఆసన్యాసి. బంధు
పోషణ కోసం ఎత్తులట. చిత్రాతి చిత్ర మిలయిన
ఇట్లాంటి వర్ణనా విశేషాలింకా ఎన్నో ఉన్నాయి.

“ప్రబంధః కల్పనాకథా” అన్నారు పెద్దలు.
ఒక్క కథేగాక వర్ణనలుకూడా కల్పితమనోహరాలే
ఈ ప్రబంధంలో. వేదవిహితమైన సంస్కారాలకు
ప్రత్యేకమైన గౌరవస్థానాన్ని ప్రథమసర్గలో చూపిం
చిన దాసుగారి కవిత సర్వతో ముఖంగా ప్రవహిం
చినదనడంలో సందేహం లేదు. ఇంచు మించు
ప్రతిశ్లోకమూ ఒక వైశిష్ట్యాన్ని ప్రదర్శిస్తూనే
ఉండడం వీరికవితలోని ప్రత్యేకత, ఇకవీరి కావ్యాది
ప్రతిజ్ఞచూడదాం.

“పాద పూరణమాత్ర ఫలకపదముగాని, ఉపసర్గ
గాని, ఉపసర్గ సమానాకారముగాని, పునరుక్తిగాని,
అప్రసిద్ధోపసర్గగాని, అప్రసిద్ధోపసర్గసమానాకారము
గాని, భిన్నలింగవచన సాదృశ్యముగాని, లోకాతీత
పదార్థవాచక శబ్దము లేకుండా దివ్ భాతు ఘటిత
ముగానిలేవు. భూతకాల క్రియా వాచకములగు
లజ్జలజ్జ లిట్టులు, క్రమముగా ప్రథమ, ద్వితీయ,
తృతీయ సర్గలలో చూపబడినవి. భూతేతర క్రియా
వాచక తిజంతరూపములేదు. అవైదికము లైన
పాణినీయ సూత్రములకు ఈ కావ్యము ఉదాహరే
ణము.” అని శ్రీ దాసుగారు కావ్యాదిని ప్రతిజ్ఞ
చేసియున్నారు. దీనిని బట్టి దాసుగారి ప్రతిభ

సంస్కృతభాషలో ఎట్లా ఉన్నదో అలా తా ఊహించ
వచ్చు. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయంవారు పాఠ్యగ్రం
థంగాయెంచిన దీనిఘనతను గుర్తించి మిగిలిన విశ్వ
విద్యాలయాలవారుకూడా పాఠ్యభాగంగా ప్రకటిస్తే
విద్యార్థులకు నవీన కావ్య నిర్మాణ పటుత్వాన్ని

ప్రసాదించిన వారవుతారు. ఇట్టి సదవకాశాన్ని
కల్పించిన పెద్దలను అభినందిస్తూ సర్వులూ తార
కాన్ని పఠించి ప్రముదితు లగుదురు గాక ! యసి
ప్రాధిస్తూ నెలవు తీసుకొంటున్నాను.

శివాయగురవేనమః

EVEREST PLASTIC & CHEMICALS

YAMUNANAGAR [Haryana]

Manufacturers of :—

Quality plastic Cane

Polythene Lay - flat Sheets, Tubes, Bags and Liners.

• Kartex Car Seat Covers.

Moulding articles e. g. Chair Shoes, Umbrella Handles etc.

Prop :—

MESSRS. JAGDISH PARSHAD VIDYA SAGAR

Timber Merchants, Government Contractors & Order suppliers

YAMUNANAGAR-2 (Haryana)

With the Best Compliments of :

B. P. RANGA RAO

BEEDIES, CIGARETTES; MATCHES WHOLESALE MERCHANTS.

MAIN BAZAR

GUNTUR - 1.

THE MUSIC COLLEGE AT VIZIANAGARAM.

This was the First of its Kind in the whole of South India. Inaugurated in the Year 1919 under the Principalship of Harikathapitamaha Pandit SRI ADIBHATLA NAKAYANDAS. This Unique Classical Institution later on had the proud privilege of allowing its Curriculam to be adopted by the "VISWA BHARATI" of Gurudev Tagore at Santi Niketan.

The Statue of Harikatha Pithamaha
SRIMADAJJADADIBHATLA NARAYANADAS
in the premises of the Maharajah's Music College, Vijayanagaram.

నారాయణదాస నవరత్న మాతీక

— క రుణ శ్రీ

ఎవరీ ముగ్ధమనోజ్ఞ దర్శనుఁ! డెవండీ కారదామూర్తి! యీ
నవ శృంగార రసావతారుఁ డెవరన్నా ! శ్రీమదజ్ఞాడయే
యవునా ! ఆ దరహాస ! మానడకతీ! రాతీవి! యాదర్ప ! మా
కవితాదీప్తి ! యనన్య సాధ్యములురా ! కై మోడ్చు లందింపరా !

౧

పండించె నీకాలి గండపెండెరము రం
గారు ముంగారు బంగారు పంట
నర్తించె నీ కీర్తి నవనవ స్ఫూర్తి యా
సేతు శీతాచలక్షాతలాన
జోహారు లందె నీ సాహిత్యనందిని
కదలించి సహృదయ హృదయములను
గంభీరమయ్యె నీ “శుభో” నినాదంబు
ద్దిగంతాలఁ బ్రతిధ్వనించి
కాంతులీనెను రాజసభాంతరాల
నీ జయశ్రీ దృగంత నీరాజనాలు;
యక్షగాన కళా మహాధ్యక్ష పదవి
అక్షరంబయ్యె నీ పట్ల “నాదిభట్ల!”

౨

చిలుతాళముల జత చేధరించినఁజాలు
లయతాళములు శుభోదయము పలుకు
కాలిగజ్జె లొకింత ఘల్లుమన్నంజాలు
భరతమ్మ నీ ముందు శిరసు నంచు
వీణ తంత్రుల మునివ్రేళ్లు సోకినఁ జాలు
సంగీత వాహిని పొంగి పొరలు
గంటంబుఁ బూని క్రీగంటఁ గాంచినఁజాలు
కవిత నీ యెదుట సాక్షాత్కరించు

నేటి కథకులందు నీపేరు చెప్పక
గజ్జె గట్టువాఁడు కావరాఁడు;
తెలుగు వెలుగు దేశదేశాల నింపిన
హరికథాపితామహా ! నమోస్తు !!

8

“కల్యాణి రుక్మిణీకన్య” మెల్లంగ నల్ల
నయ్య బుజమ్మవై చెయ్యివై చె
“జనని జానకి” మహాశవధమ్మతో సువ
థమ్మ చూపెను సతీధర్మమునకు
“వరగాత్రి సావిత్రి” వైవస్వతుని నిల్చి
మగనిప్రాణాలకై తగవులాడె
“చిన్నిమార్కండేయు” శివభక్తి పదమెత్తి
మృత్యుదేవత గుండె మీదదన్నె
“మొక్కుబడి” తిక్కువడి వేదబుక్కులెల్ల
నచ్చపుం దెల్లు కలకండ లచ్చువోసె:
నీదు ప్రతిభకు లోనుకానిది మఱేది?
స్వరసురతాణ ! అవ్వభాషాప్రవీణ !

9

చల్లపల్లి నృపాలు సంతోష మెంతయో
గండపెండెర మిచ్చి గౌరివించె
అనందగజపతి మేనెంత పొంగెనో
రమణీయ రత్నహారము లొసంగె
మైసూర్ మహారాజు మదిముదమ్మదియెంతో
కనకాంబరమ్ములు కట్టబెట్టె
సరస విద్వన్మహా సమితి మేలెట్టిదో
ఘంటాసువర్ణ కంకణము లిచ్చె
లలిత సంగీత సాహిత్య కలిత యగుచు
భరత భారతి హారతి పట్టె నీకు
హరికథావ్యాసునకును — స్నేహార్ద్ర మధుర
హాసునకును — నారాయణదాసునకును —

10

“నేతి” సావర్ణమాణిక్య పీఠము వెట్ట
 “కుప్పా” జ్వగా వెల్ల గొడుగుఁ బట్ట
 “నాడూరి” శిల్పసుందర కిరీటముఁ గూర్చ
 “అమ్మల” శ్రీతిలకమ్ము తీర్చ
 “ఓరాల” నవరత్న హారాలు కై నేయ
 “చిట్యాల” మంజు మంజీరములిడ
 “కూచిభట్ల” మనోజ్ఞకుండలా లర్పింప
 “ములుకుట్ల” పన్నీరు చిలుకరింప
 “జాణి” యును “వేణి” “రాణి” పారాణి దిద్ద
 కొలువుదీరెను హరికథా కువలయాక్షిః
 మ్రొక్కె నీకు సుగాత్రి నీ ముద్దు పుత్రి
 నెట్లు దీవించువో ఆదిభట్లబాబు!

“కాలాజి” సరిక్రొత్త పారిజాతము లివ్వ
 “భోగలింగము” జాజిపూవు లివ్వ
 “పరిమి సుబ్రహ్మణ్య” సరసీరుహము లివ్వ
 “పాతూరి” వకుళ పుష్పమ్ములివ్వ
 “పెద్దింట” మేల్ గులాబీ ప్రసూనము లివ్వ
 “ములుకుట్ల” సంపెంగ మొగ్గలివ్వ
 “కాల బ్రహ్మానందు” నీలోత్పలా లివ్వ
 “తెల్లకుల” వి మంచి మల్లెలివ్వ

కమ్మని సుగంధములు విరజిమ్మ నేడు
 హరికథోద్యాన వనమందు; నందుకొనుము
 నీవు నాటిన తోటలో పూవులొసఁగు
 శ్రీసవర్య, నారాయణదాసవర్య !!

“ఎవఁడురా! యచట తెండింకొక్క గ్గా” సంచు
 అమృత రక్షకులకు నాజ్ఞ యొసఁగి
 “సుధకంటె మా హరికథలెన్న” యని బృహ
 స్పతితోడ నర్మభాషణము నెఱవి

“ఏమమ్మ వాణి! యేదీ పీఠ! సరిక్రొత్త
శీవలా” యని “గిరాండేవి” నడిగి

“అగవే రంభ! ఆ హస్త మట్టులు గాదు
త్రిప్పిపట్టు” మటంచు తప్పదిద్ది

“ఏమయా! క్రొత్తసంగతు లే మటంచు
బ్రహ్మమానస పుత్తుని పలుకరించి ;
అదిభట్ల నారాయణాఖ్యము మహమ్మ
తిరుగు నిందందు స్వర్గమందిరములందు.

సంగీత సాహిత్య జగదంగణము ధగ
ధగిత మ్మొనర్చు గంధర్వతార
వాసిఁ గాంచిన మహా వాగ్గేయ కారుడై
భారతి నర్పించు భక్తమౌళి
అమరుడౌ “ఉమరుఖయ్యాం” రుజాయతు లాంధ్ర
సంస్కృతమ్ముల కెత్తు సవ్యసాచి
హరికథారాజ్య మూర్ధాభిషి క్తుండయ్యు
స్వాస్త్యం బెటుంగని పార్థివుండు

వాలుమెలి మీసకట్టు, జుల్పాలజుట్టు,
నొసట కుంకుమబొట్టు, మేల్ పసిడి గట్టు,
విద్వలకు పట్టు! నడయాడు వేల్పుచెట్టు!
హరికథా శిల్ప సమాట్టు! “అదిభట్టు”

కరుణాలోకన జాల రాత్రిచర మేఘస్తోమవాతూల నిం
ధుర చర్మాంచిత చేల మూర్ధవిలసద్ద్యోవాహినీకూల స
ద్గిరిజాచిత్త విలోల భక్తజన హృద్విధిపటచ్చీల భా
స్వర దక్షిణ యశోవికాల శశిరాజత్పాల మృత్యుంజయా !

శ్రీ రామగారి “మార్కండేయ చరిత్ర” నుండి.

FOR ANYTHING AND EVERYTHING IN TIMBER
(LOGS, SIZES, PLANKS, PACKING MATERIALS & FURNITURE)

MANGO PLANKS A SPECIALITY.

Please Contact to :-

.....
St. Stephen's Timber Depot
.....

Telegram
"SANTHOMS"

Telephone
2147.

KOTTAYAM - 8

KERALA STATE.

హ రీ క థా పితామహుడు

— శ్రీ దర్మవరపు సీతారామాంజనేయులు

పూర్వము ఉత్తరహిందూస్థానమున, ప్లేచ్చుల బాధలకు రోసి, సౌరాష్ట్రమునుండి కొన్ని బ్రాహ్మణకుటుంబములు ద్రవిడదేశమునకు తరలి వచ్చినవి. అందు పదమూడు గోత్రములవారు, గోదావరీ తీరము సన్యశ్యామలమని విని అచటికి తరలి వచ్చిరి. వారు సకలశాస్త్రములయందు అపారమగు పాండిత్యమును సంపాదించిన ఘనులు. యజ్ఞయాగాది క్రతువులొనర్చిన పుణ్యపురుషులు. భూరి దానముల నొసగిన భూసురోత్తములు.

సుమారు 250 సంవత్సరముల క్రితము జయపుర సంస్థానమును కృష్ణప్రభువను మహారాజు పాలించుచుండెను. ఆయన బ్రాహ్మణభక్తుడు. వేదశాస్త్ర పురాణాదులయందు అభిరుచి గలవాడు. వానికి సంతానములేదు. ఆతడు గోదావరీ తీరమందు విశిషి యుండిన భూసురోత్తములలో శ్రేష్ఠుడ, భారద్వాజగోత్రీకుడగు ఆదిభట్టును జయపురమునకు పిలిపించెను,

ఆదిభట్టు మహారాజునకు సంతానప్రాప్తికై నొక యజ్ఞమును గావించెను. పిదప కొన్ని నాకులకు మహారాజునకు పుత్రసంతానము గల్గెను. వానికి రామచంద్రుడని పేరిడిరి. మహారాజు ఆనందమునకు మేరలేదు. అర్ధరాజ్యమును గైకొమ్మని ఆదిభట్టును వేడుకొనెను. అందులకు ఆదిభట్టు సమ్మతించలేదు. వాని కర్ధరాజ్యమెందులకు? ఆయన తపస్సొనపన్నుడు. అర్ధ కామముల కాతడిచ్చు విలువ తృణప్రాయము. అప్పుడు ఆదిభట్టు,

అష్టవర్ష ప్రాయుడై హయగ్రీవుడను నామము గల్గిన తన కుమారుని కృష్ణప్రభువున కప్పగించి తాను భార్యాసమేతుడై తపమాచరించుటకు వెడలి పోయెను.

ఆ హయగ్రీవుడు పెరిగి పెద్దవాడై సకల శాస్త్రములయందు నిష్ణాతుడయ్యెను. కృష్ణప్రభువు వాని కర్ధరాజ్యమొసంగెను. అంతట హయగ్రీవుడు నందాపురిని రాజధానిగా చేసికొని బహుకాలము పాలించెను. అనేక యజ్ఞయాగాది క్రతువులొనర్చి భూసురులకు అనేక అగ్రహారములను కాన్కగా నొసంగెను. ఆ మహానీయుని కీర్తి దశదిశల వ్యాపించెను.

అట్టి హయగ్రీవునకు పితృబుణము తీర్చు కొనవలెనను సంకల్పము గలిగెను. అందులకు తాను గృహస్థుకావలెన. రాజ్య పాలనపై వినుపు గల్గుటచే తన స్వగ్రామమగు పేరూరునకు బోవుటకు నిశ్చయించుకొని రామచంద్ర ప్రభువునకు తన అర్ధరాజ్యము నొసంగెను. రామచంద్రప్రభు వెంతవేడుకొనినను ఫలితము కూన్యమయ్యెను. హయగ్రీవుడు నందాపురమందు కొన్ని నాకులు గడపి పుట్టింగి, సీతానగరములలో కొన్ని దినములుండి కడకు అష్టాదశ అగ్రహారములకు ప్రభువై శ్రీకాకుళము జిల్లాలోని స్వర్ణముఖి నదీతీరమందలి అజ్ఞాదయను గ్రామమున స్థిరనివాస మేర్పరచు కొనెను.

అట్టి సర్వేశమందు సోమభోక్త యను మహాపండితుడు జన్మించెను, వాని కుమారుడు వెంకట

చైనలు. సంగీత సాహిత్యములందు నిధి ప్రసిద్ధి చెందిన పౌరాణికుడు. ఆయన ధర్మపత్ని రామాయణ, భారత, భాగవతాది పురాణములను పుణికి పుచ్చుకొనిన విదుషీమణి. ఆమె పేరే నరస మాంబ. చదువు లవ్వ అని ప్రసిద్ధనామము. ఈ పుణ్యదంపతులకు ఐదుగురు కొమాళ్ళు న్యాయ కుమార్తెలు గలరు. హరికథా పితామహుడు శ్రీనారాయణదాసుగారు అందు ఐదవవారు.

శ్రీదాసుగారి తండ్రి వెంకటచైతన్యులగారి వద్ద శ్రీగంటి సీలకంఠావధానులు, శ్రీ ఆదిభట్ల శ్రీరామమూర్తిగార్లు కుక్రూష చేసి సంగీత సాహిత్యములను నేర్చుకొనుచుండిరి. శ్రీదాసుగారికి పసితనమునుండియు సంగీతమన్నను, పురాణము లన్నను మక్కువమెందు. ఆయన ఏకసంఖ్యాగ్రాహి. పురాణము చెప్పుచుండు తండ్రిగారికి అడ్డమువచ్చి గ్రంథమునంత తడేకదృష్టితో చూచుచుండెడివాడు. ఎంతవారినినను వినెడువాడుకాదు. అవన్నియు కంఠోపాఠముగా వల్లెవేయువాడు. తల్లి రామాయణ, భారత, భాగవతాది పురాణపారమునందించెను. అవన్నియు కరతలామలకమయ్యెను. “ప్రవేదిరేప్రాక్తన జన్మవిద్యాః” అను మహాకవికాళిదాసు సూక్తి వీనిలో చక్కగా మూర్తిభవించెను.

శ్రీదాసుగారి కుటుంబము నిరిసంపదలతో తుల తూగుచుండెను. పెద్దన్నగారగు జగ్గవధాని ఆమేయ జలసంపన్నుడు. మహాపండితుడు. ఆయన బహుభాషాకోవిదుడు, చతురుడు, రసజ్ఞుడునగు విజయనగర సంస్థాధీశుడై ఆంధ్రజాతి మహారాజుకొల్వనందుండెడివాడు.

ఆనాటి విజయనగరము సిరిసంపదలకు, సంగీత సాహిత్య వేదశాస్త్రపండితులకు ఆలవాము. ఎల్ల

వేళల వండితగోష్ఠులు. శాస్త్రచర్యలు సంగీత నాటక సభలు, స్వామికి పుత్సవములు జరుగుచుండెడివి.

శ్రీదాసుగారు స్ఫురద్రూపి. వారిహృదయము నిర్మలము, నవనీతము, దయాపూరితము. వీరసాదలన్న కడు ప్రేమ. శ్రీమంతులన్న నిర్లక్ష్యము. అధ్యపతి స్వల్పము. నత్యము, అహింసలు బహిః ప్రాణములు. అన్యతము, జీవహింసలు మహాపాపములని వాని తలంపు.

శ్రీదాసుగారు సాహిత్యములో అద్భుతమగు కృషి సల్పిరి. తెనుగుభాషపై వారికిగల మక్కువ మెందు. ఉదా:-

మొలకలేతదనము । తలిరులనవకంబు
మొగ్గసోయదనము । పూవుతావి
తేనెతీయదనము । తెన్ననకేగాని
పరుషసంస్కృతాఖ్య । భాషకేది?

అని నుడివెను. అంతమాత్రమున వారికి ఇతర భాషలపై ఆసక్తి లేకపోలేదు. సంస్కృత, కన్నడ, ఆంగ్ల, గ్రీకు, లాటిన్ పాఠశాలభాషలలో అనర్గళముగా నుపన్యసించుటయేగాక అనేక ఉద్గ్రంథముల రచించెను.

ఉదేకపూరితమగు మనస్సునందు, ఉత్సాహవశమున దోచు వింత వింత ఊహలకు యధోచితమగు అక్షర సందర్భముల గూర్చుటయే రచన అని అభిప్రాయపడువాడు. సంగీత విద్వాంసునకు, కవికి పద్యమునకు, సంగీతమునకు గల భేదములను శ్రీదాసుగారు. “A poet is a thinker and a musician is a worker. poetry is abstract and music is concrete. poetry is theoretical and spiritual and music is Practical and material. poetry is the cause and music is the effect. Nobody

can criticise a poet's imagination, as it is absurd, if anyone attempts to know the knower అని (ఉమరఖయాం ప్రస్తావనలో) చెప్పిరి. అదియును గాక గ్రంథరచన ధన సంపాదన కొరకు గాదని. మనస్సు తృప్తికి, కీర్తి కొరకు మాత్రమే అని వదే వదే చెప్పుచుండెడి వారు. దేహసౌఖ్యము వలననే బుద్ధివికసించునని, వృద్ధాప్యములో బుద్ధిమందగించునని, అందుచే, శరీరము సమ్యక్ స్థితియందుండు నపుడు గ్రంథ రచన సేయుట సర్వోత్తమమని నుడివెడివారు.

శ్రీరాసుగారు రుక్మిణీ కల్యాణము, సావిత్రి చరిత్రము, అంజరీషచరిత్రము, జానకీ శపథము, మున్నగు అనేక హరికథలను శ్రీరామచంద్రశతకము, కాళీశతకము, సూర్యనారాయణశతకము. మున్నగు శతకములను ఉమర్ ఖయాం, బాటసారి మున్నగు కావ్యములను, జగజ్జ్యోతియను వేదాంత గ్రంథమును, తారకమను శృంగార ప్రబంధమును సారంగధర మున్నగు యక్షగానములను, “నవరసతరంగిణి” అను సంగీత శాస్త్ర గ్రంథమును రచించెను. భగవద్గీతాను వాదమును, మ్రొక్కుబడియను మంత్రాను వాదమును, రచించి శంకరభగవత్పాదులకు అంకితమొసంగెను.

శ్రీరాసుగారి కవిత్వసంపదకు ఉదా :-
బాటసారియను గ్రంథములో పేర్చుకుడు
ప్రియురాలిని తలచుకొని-

“మొదటవావులెరింగిన ముద్దుచూపు
బిదవగురులుంచు దాపునబెదరుచూపు
దగిలియెడబాయజాలని దిగులుచూపు
గనులదూబూచిచూపు నాకన్నెచూపు”
మరియు

“నిడువారుకనులు, తీయని
నుడువులు, ముంగురులు చెదలు నుదురు

త్తడివేన, సన్ననడుము, పొన్నేల్లు
గడదగు నీ నడక, కనులగట్టున్జుమ్మి!”

ఇక పసిపిల్లలవై వానికుండు ప్రేమను—
“వెక్కి వెక్కి యెడ్చు, వెంటనేచిరునవ్వు
నడుమ నడుమ, బుస్సలిడుట.

గుక్కుమింగినంత గున గునలాడెడు
వేడ్కతెలసి అనుభవించనైతి”

వెల్లడించెను. ఇక కాళీశతకములో శ్రీ కాళీ
విశ్వనాథుని జూచి సంస్కృతములో

శ్లో॥ విశ్వేశ్వరాభిషేకాయ

సతి భాగీరథీ జలే

కాశ్యాం కో మాం వాంఛతీతి

నారీకేతో న జాయతే.

(విశ్వేశ్వరుని అభిషేకించుటకు పవిత్రమగు భాగీరథీజలముండగా కాళీయందు నన్నెవ్వడు వాంఛించును? అని కాళీయందు నారీకేశము పుట్టుటయే మానివై చెను.)

మరియు శ్రీరామచంద్ర శతకమందు
శ్రీరాముని ఈక్రింది విధముగా ప్రార్థించెను.

శ్లో॥ సభోనై ల్యవద్రూప్యవచ్చుక్తికాయాం

శ్వయీదం జగత్సర్వ మధ్యస్తమేవ

అసంగోభవాన్సచ్చిదానంద మూర్తి

స్తవ్యాపాలనీయావయం రామచంద్ర ॥

(ఆకాశమందు, నీలిమయు, ముత్తైపు చిప్పయందు వెండియువలె, నీయందు అధ్యస్తమయే యున్నది. నీవు దీనితోడి సంబంధములేని సచ్చిదానందమూర్తివై యున్నావు. మేము నీ చేతనే పాలింప దగినవారము.)

ఇక శ్రీరాసుగారు మానవ గంధర్వుడనని సగర్వముగా చెప్పుకొనువారు. సంగీత కళానిధి.

హిందూస్థానీ కర్నాటక బాణీలను మేళవించి, విచిత్రరీతులలో బాడి పండిత పామరులను రంజింప చేయువారు. రాగము ఒక గంట, తానము ఒక గంట, పల్లవి ఒక గంట అలాపింపగల ప్రజ్ఞాశాలి. పంచముఖేశ్వర తాళమును పదారు స్వరములతో తానము, పల్లవి, శబ్దము, ముక్తాయంపు అద్భుతముగా, ప్రదర్శించి, పంచముఖి పరమేశ్వరుడని విరుదు నందుకొనిన మహనీయుడు. “దశవిధరాగ నవతి కుసుమమంజు స్తోత్రము”ను రచించి వీణ యపై మనోహరముగా పల్కింప గలిగిన ప్రతిభా శాలి వేరు వేరుగా రెండు చేతులతో రెండు తాళములు, రెండు పాదముల రెండు తాళములు వేయుచు కోరిన ముక్తాయంపులతో పల్లవి బాడుట వీని అసాధారణ ప్రతిభకు నిదర్శనము. ఐదుతాళములతో పల్లవి బాడి సుహృద్భ్రాతృయ్యులు పామకంకణమును విసర్జిం చేసిన దిట్ట.

శ్రీ దాసుగారి శారీరము ఘనగంభీరము. మృదు మధురము, మనోహరము, అంబర విధిని మ్రోగుచుండెడిది. ఈతడు యబ్రహ్మ, జాపె తాళపు కీర్తన నెన్నుకొని యొక గతిలో బాడుచు, వేరొక గతిలో తాళపు చిప్పలతో లయవేయట మీ ప్రత్యేకత. చతుర్విధ వాద్య విద్యా విశారదుల చాతుర్యమును పుణికిపుచ్చుకొనిన సంగీత సార్వభౌముడు. సంగీతసాహిత్యమును మేళవించి అష్టావధాన మొనర్చిన మేధాసంపన్నుడు. విలంబకాలములో పల్లవిబాడుట వీనిసొత్తు. మైసూరు మహారాజు, సరోజినీదేవి, గవీంద్రనాథథాగూర్ మున్నగు మహనీయుల ప్రశంసలనందుకొన్న భాగ్యశాలి.

ఇక శ్రీ దాసుగారు హరికథా కాలక్షేపమునకు వెళ్ళునపుడు సర్వాంకార భూషితుడగుచుండును. ఉంగరాలజుట్టునకు సంపంగి తైలముబూసి, చక్కగా

దువ్వుకొని, సిగడుపూలమాలను చుట్టుకొనును. విశాలమగు నుదుటిపై కుంకుమనుదిద్ది, కనులకు కాటుకనలముకొనును. చెవులరెంటికి కమలముల అంటుజోళ్లు, మెడలో బంగారపు గొలుసు, ధరించును. శరీరమంతయు చందనము బూసికొనును. రెండుముంజేతుల పామకంకణములు, శ్రేష్ఠనవరత్న ఖచిత బంగరుఉంగరములు, కాలికి గండెపెండెరము దేదీప్యమానముగా ప్రకాశించుచుండును. పట్టు పంచను ధరించి, నడుమునకొక కాశీపట్టు ఉత్తరీయమును బిగించుకొనును. కాళ్లకు చిరుగజ్జెలపట్టెడలు కట్టుకొనును. ఒకచేతిలో చిరుతలు, రెండవచేతిలో శ్రీ రామవట్టాభిషేకపటముండెడిది. కథపూర్తియగువరకు యెవ్వరును వానినిముట్టరాదను నియమము. పేరన్నగారిచే మనోహరముగా కట్టబడిన రెండుపూలమాలలలో ఒకటి రామవట్టాభిషేకపటమునకువేసి, రెండవమాలను తాను స్వయముగా మెడలోవైచుకొని కథాకాలక్షేపమునకుప్రక్రమించువాడు. మధ్యలో అప్పుడప్పుడు పేరన్నగారందించు ఆపుపాలను పుచ్చుకొను అలవాటుగలదు. ఆ మహనీయుడు నృత్యముచేయుచుండ దేవేంద్రుని కొలువునందుండి విచ్చేసిన రంభయో లేక ఊర్వశియో యని సదస్యులు భ్రమచెందవలసినదే.

శ్రీ దాసుగారి కథాకాలక్షేపము విలక్షణమైనది. కథస్వనిరచితము, గద్యపద్యములతో వాచికాంగిక, అభినయములతో నవరసభరితమై యొప్పును చుండును. చక్కని సమయస్ఫూర్తి, కవితారసము ననుభవించువారిని కవిత్యముచేతను, సంగీతప్రియులను పాటలవలనను, లయకాండ్రను క్లిష్టమగు ముక్తాయంపులతోను, పామరులను చమత్కారమగు మాటలతోను, మెప్పించువాడు. వేదాంతులకు నిగూఢమగు రహస్యములను హృదయంగ

మముగానంగించువారు. ఉదాహరణకు రుక్మిణీ కల్యాణకథలో రుక్మిణీయను బుద్ధిని బ్రాహ్మణుడను వేదాంతశాస్త్రములచేత కృష్ణుడను పరమాత్మ యందు ఐక్యమొందునట్లు చేయుట అని చమత్కరించువాడు.

శ్రీరాసుగారికి ఆప్తమిత్రుడు, విద్యుత్ ప్రభువగు ఆనందగజపతి మహారాజు. వారిని సంతోషపెట్టుటయే శ్రీరాసుగారిద్వేయము. అట్టి సంగీత సార్వభౌముని తనకొలుపునందుంచుకొని పోషింపవలెననియే మహారాజు ఆశయము. రెండును నెరవేరినవి. విజయనగరరాజు వంశీయులతో శ్రీరాసుగారికి గల అనుబంధము అవిచ్ఛిన్నమైనది. తీరికసమయములలో ఆనందగజపతితో చీట్ల పేకనాడువాడు.

విజయనగర సంగీత కళాకాలకు శ్రీరాసుగారు చాలకాలము Principalగానుండి దానినిచక్కగా నభివృద్ధిచేసెను.

శ్రీరాసుగారు అద్వైతి. విజయనగరమండలి అయ్యకోనేటివద్ద నవగ్రహాలయమును నిర్మించి

అచట నొక శివలింగమును ప్రతిష్ఠచేసెను. నిత్యము ఆదేవాలయమునకు ప్రదక్షిణము సలుపవలసినదే. రాత్రి పరుండువేళ శంకర భగవత్పాదులు రచించిన పట్నదీ సూత్రమును పఠించువాడు. వృద్ధాప్యమందు హరికథలు చెప్పుట మానుకొన్నాని యెన్నో విధముల చెప్పినను వినువాడు కాదు. కథాకాల తేవ సమయమున అశువులకాయుట. తనకు ఆనంద దాయకమని తరచు చెప్పుచుండువాడు. అట్టి శ్రీరాసుగారి కెందరో శిష్యులు, ప్రశిష్యులు ఆంధ్రదేశమందు గలరు. ఈనాటి హరికథా కాల తేవమునకు భిక్షపెట్టినది ఆమహనీయుడే అందులకే శ్రీవారాయణ దాసుగారికి హరికథా వితామహుడని పేరువచ్చెను. ఆయన కారణజన్ముడు. ఆంధ్రావని గర్వింపఁతగిన అల్లారుముద్దుబిడ్డ. తన పాండితీగరిమచే యావద్భారత దేశమందు తెనుగువారికి ఎనలేని కీర్తిప్రతిష్ఠలను ఆర్జించి పెట్టిన మునుడు,

With the Best Compliments from :

TEL : PAGKWEILL
PHONE : RES. 5130

Paramount Waterproof Products Pvt. Ltd.,

INDUSTRIAL ESTATE : : VIJAYAWADA-7. (A. P.)

With the Best Compliments of:-

.....
M/s. Fathima Matha Saw Mills
.....

QUILON

(KERALA)

హరికథ

— శ్రీ శిష్టా సత్యనారాయణ రాజశేఖరం

శ్రీహరికథామృతమును రచించె సంస్కృతమున
గద్యపద్యప్రబంధముల గూర్చి
హరికథాపితామహుడని ఖ్యాతిగనిన
అదిభట్టగురుండు నారాయణుండు.

హరికథయంట యుక్తమగు నక్కథ కయ్యది కృష్ణగాథయై
వరలుటజేసి—యీ తెలుగుభాష వినంబడునంతదాక గా
నరసనిబద్ధ సత్కథలు నాడుమొదల్ శివకేశ వేదరే
తర విషయంబులున్ “హరికథల్” గద ! పేరుబుం బెట్టిదో !

హరిజనులన్న పేరట మహాత్ముడు దీక్షల బిల్వ, శైవులన్
“హరిజను” లంచు బిల్వవలదా? యను సూచన వచ్చెనంట—యే
అరమరలేకయే హరిహరాధ్వయ బుద్ధిఁ దెలుంగు వారలీ
“హరికథ” నియ్యకొంట మహాదాశయదర్శి గదా బుభాళిన్.

వేదవేదాంత సంవేద్యాశములు దెల్పి
విజ్ఞాన వాహినల్ వెలువరించు
కృత్తికీర్తనముల సంగీతాభినయముల
భరతకాస్త్రామృత ఝరులు నించు
లోకానుభవ నవాలోక సుశ్లోకమై
నడతల సారంబు నెడద గూర్చు
చిత్తస్మృద్ద్రవియింపజేయు భక్తిరసస్మృ
భాసలకొలది జగ్గాన బంచు

నచ్చటచ్చట నవరసాల్ వచ్చిడడగ
పావనోదంతముల పొందుపటచి యిచ్చు
హరికథయటన్న మేలి పంచామృతమ్ము
పానమొనరించి యిహపరాల్ వడయ రండు!

“హరికథకు” పేరు పెట్టెను
“హరికథ” నిర్మించి లోకమంతట నింపెన్
హరికథకుల సృజించెను
“హరికథకపితామహాఖ్య” అతనికె చెల్లున్.

★

రాగూర్ ట్యూటోరియల్ కాలేజి, పేరాల

స్థాపితము : 1959

ప్రాంచి : బాపట్ల

ప్రిన్సిపాల్ : శ్రీ ఆర్. వెంకటేశ్వరరావు B. A. (Lit)

ఆంధ్రామెట్రిక్, S. S. L. C., P. U. C. తరగతులకు ఉత్తమశిక్షణ (స్త్రీలకు ప్రత్యేకశాఖ)

ప్యాన్ గ్యారంటీ సర్టిఫికెట్లు ఇవ్వబడును

హాస్టలు, లేబొరేటరీ వసతులు పట్టణ మధ్యమున నిర్మింపబడిన స్వంత భవనము.

అర్జ్యు, సైన్సు సబ్జెక్టులలో ఉన్నతశిక్షణ, మైక్రోయాలలో పతరగతియందు అపజయము పొందినను మా కాలేజీలో చేరి కృతార్థులుకండి.

మీ భవిష్యత్తును మహాజ్ఞులం చేసుకోవాలంటే ఉత్తమ క్రమశిక్షణగల మా కళాశాలలో చేరి ఉన్నత మార్కులతో ఘనవిజయం సాధించండి.

మాటికి నూగుపాళ్ళు మీ విజయానికి మా కాలేజి కృషిచేస్తుందనటానికి మా కాలేజి గతచరిత్ర సాక్ష్యం. పదిహేనుమంది అనుభవంగల అధ్యాపకులు వ్యక్తిగతమైన శ్రద్ధవహించి అనుక్షణము బాలబాలికల విద్యాభివృద్ధికి కృషిచేసే ఏకైక సంస్థ —

మా రాగూర్ ట్యూటోరియల్ కాలేజి

పరీక్షాఫలితాలు మార్చి, 1968

పరీక్షకు వెళ్ళినవారు 58 కృతార్థులు - 52, క్లాసులు - 10

ప్రిన్సిపాల్ : R. వెంకటేశ్వరరావు, B. A. (Lit)

కవిగా శ్రీ నారాయణదాసు గారు

— శ్రీ చెఱుకుపల్లి జమదగ్నిశర్మ.

ఆట పాటలమేటి శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణదాసుగారు పరదేశతానుగ్రహమునకు పాత్రులైన ఒక మహావ్యక్తి. ఆయనను నిమిత్తముగా చేసికొని పరదేశత ఈతెలుగుదేశమునే అనుగ్రహించినది. కలి ప్రభావమున నాస్తికత ప్రబలి పురాణ వైరము పెంచుకొని కేవల మింద్రియవశులై పశుప్రాయులగుచున్న జనులకు బహుముఖమైన తమ ప్రజ్ఞచే జనులనాకర్షించి హరికథలు వినిపించి వివేకము కలిగించి అస్తిక్యము నిలువజెట్టిన దీ మహానుభావులే గదా! నారాయణదాసులే యవతరించి యుండకపోయినచో ఈ తెలుగుదేశమున నిప్పుడింత మాత్రముగా నున్న అస్తిక్యమైనను ఉండెడిదికాదని నా నమ్మకము. తత్త్వబోధక గ్రంథము లసంఖ్యాకముగా నుండవచ్చును. వానిని వివరించి చెప్పెడి పండితులకును కొంతవరకు వచ్చును. కాని విషయముఖ పరవశులై ఈగలవలె శ్లేష్మమున దూకు జనులకు తత్త్వమునందాభిముఖ్యము కలుగుట యెట్లు? ఒక వంక సంగీతములో మఱొకవంక నభినయములో, వేఱొకవంక సాహిత్యములో సర్వతోముఖ ప్రజ్ఞాశాలియై నారాయణదాసు లవతరించి కళాచాతుర్యమున జనుల నాకర్షించి కాంతానమ్మితముగా అస్తిక్యమును బోధించి తెలుగుజాతి నుద్ధరించినారు. వారికిని వారి శిష్య పరంపరకును తెలుగుజాతి మనినంత కాలము కృతజ్ఞమైయుండి తీరవలయును.

శ్రీనారాయణదాసుగారి సాహిత్యము చాల విస్తృతమైనది. ఎంతవిస్తృతమో అంత అగాధ

మైనది. జగత్ప్రసిద్ధములైన సంస్కృతాంధ్రము లందలి హరికథలేకాక వాఙ్మరచించిన ఇతరగ్రంథము లసంఖ్యాకములుగా నున్నవి. వాని యందలి వైవిధ్యము నింతయు నంతయుకాదు. పరతత్త్వము మొదలు పాకకళవఱకు వారు స్పృశించని విషయములేదు. దేనినిగూర్చి చెప్పినను స్వానుభవముతో, సంపూర్ణమైన ప్రత్యయముతో, నింతకంటె చెప్పటకు వీలులేదనునట్లు చెప్పటయే గాని వైవై స్పృశించుట కానేకాదు. అయినను దాసుగారికి లోకమునందు పేరు ప్రతిష్ఠలు కలిగినవి హరికథలను పురస్కరించుకొనియే. తక్కిన గ్రంథములను గూర్చి లోకమునకు తెలియనే తెలియదు. అది లోకము తప్పుగాదు. తన దగ్గరకు వచ్చినవాని నది మెచ్చుకొన్నది. రాని వాని దగ్గరకు పోవు వివేకము దాని కెన్నడును లేదు.

ఒకవిధముగా చూచినచో నారాయణదాసు గారు హరికథల కొఱకే జన్మించినారు. సాహిత్య ప్రక్రియలలో హరికథ కొక ప్రతిష్ఠనచ్చింది వారి వలననే. ఇది యంతకు ముందున్న యక్షగానముల కంటె విశిష్టమైనది. ఇందు కథకుడొక్కడే వక్త. పాటకు సహాయకుడు ప్రక్కవాద్యగాండ్రు నుండిన నుండవచ్చునుగాక! యక్షగానములలో వలె నితరులతోడి సంభాషణ ముండదు. కథకుడొక్కడే సర్వ పాత్రల నభినయించును, ఇట్టి వైశిష్ట్యముతోడి ప్రక్రియను దాసుగారికంటె ముందెవరైన నిర్మించి యున్నను దానికి సంపూర్ణమై సర్వాంగసుందరమైన మూర్తి నేర్పరచి జీవముపోసిన వాఱు

మాత్రము దాసుగారే. కావుననే హరి కథా పితా మహాలని లోకము వారి నాదరించినది. అచ్చయిన హరికథలు వారు చెప్పినవానికి సజీవ ప్రతికృతులు కావు. సంగీతాభినయములు ప్రధానములయిన ఆహరికథలకు సజీవప్రతికృతుల నచ్చొత్తించుటయు సాధ్యముకాదు. వారో వారి వంటి శిష్యులో వాని నావిష్కరింపవలసినదే. కాగా అచ్చయినవి అనలు వానికి ఎక్కువే ఫోటోలవంటివి. వట్టి ఎము కల గూళ్లు. వానినిబట్టి వ్యక్తుల శరీర సౌందర్యముల నూహించుట యెంతకష్టమో వీనినిబట్టి హరికథలు విన్నప్పటి పారవశ్యము నందుటయు సంతకష్టము. వట్టి సంగీతాభినయముల చేతనేకాక కథకుని లోక జ్ఞత, బహువిషయపరిజ్ఞానము సమయస్ఫూర్తి మున్నగు ననేకాంశములచేత హరికథ రక్తికట్టును. దాసుగారి తక్కిన గ్రంథములన్నియు వారంత గొప్పకథకు లెందుకయినారో తెలిసికొనుటకు తోడ్పడు సామగ్రి. వానిలో సర్వజ్ఞత్వమునకై వారుచేసిన కృషియంతయు మన్నది. హరికథా కథనములో దాసుగారు ప్రకటించిన స్వజ్ఞత్వ మునకు లోకమానందముగ్దమైనది. కావుననే హరికథాకథనమున వారినిమించిన వారు లేరని అంగీకరించినది

అమాటసరే. హరికథా చయితలుగా, హరికథ కులుగా వారిస్థానము సర్వోన్నతమైనదే. కాని కవిగా వారి స్థానమెట్టిది? హరికథ సాహిత్యములో సంతర్భాగమే అయినను, దాసుగారెన్నో అత్యుత్తమములైన హరికథలను రచించియున్నను వారికి మహాకవులుగా లోకము నీరాజనమేల పట్టదు? వారు రచించిన యితర కృతులలోని కవిత్వము మాట యేమి? ఈ ప్రశ్నములకు సమాధాన మరయుటయే ఈ వ్యాసము ముఖ్యద్దేశము.

ఇవట కొన్ని విషయములకు విస్తృత మొనర్చి కొనుట యవసరము. వాక్కుతో సంబంధమున్న వ్యక్తు లందరును కవులు కావలసిన యవసరములేదు. కవి యనిపించికొననంత మాత్రమున వ్యక్తుల వ్యక్తిత్వమున తెట్టి హానియు లేదు. గ్రంథకర్తలై యుండియు కవులు కాని వారనేకులున్నారు. త్యాగయ్య వంటి మహానుభావులను వాగ్గేయకారు లనుటలో మన్నంతగౌరవముకేవలముకవులనుటలో లేదు. వారి నట్లనుట వారివ్యక్తిత్వమును క్షించుటయే. ఇట్లే శ్రీకారభగవత్పాదునివంటి వారి విషయమున గూడ. శ్రీవారిని ప్రస్తానత్రయ భాష్యకారులని, పద్మస్థాపనాచార్యులని, దేశికోత్తములని, అవర శంకరులని శిరసావహింప వలసినదే గాని, పరమ సుందరములైన, స్తోత్రములను రచించిరిగదా యని వట్టి కవులని దిగదీయరాదు.

కవియనుపేరు రససిద్ధులై విశిష్టలక్షణ యుక్తములైన కావ్యములు రచించిన వారికే చెల్లును. కాళిదాసాదు లట్టివారు. శ్రీదాసుగారి సమకాలికు లలో తిరుపతి వేంకట కవు లట్టివారు. వారి నన్నట్లుగా దాసుగారిని గూడ కవులనవచ్చునా?

ఈ దృష్టితో దాసుగారి సాహిత్యమును పరిశీలించి నప్పుడుగూడ వారిని కవులనియే కాదుఉత్తమ కవులని అంగీకరించి తీరవలసిన రచనలు కొన్ని యున్నవి. వానిలో బాటసారి సర్వోత్తమము. హరికథలలో కవిత్వ మెంతయున్నను వానిని బట్టి దాసుగారిని కవులనరాదు. దాసుగారు రససిద్ధులే. హరికథలు రసవంతములే. ఇయినను వానిలో కవి కాంశము కంటె సంగీతాభినయములకే ప్రాముఖ్యమెక్కువ. అక్కడి రసనిర్వహణముకావ్యమార్గాను సరణమున మాత్రమే జరుగదు. వాని యందు తప్పనిసరియై వాగ్విపారము కావ్యమార్గము

నానుషంగికము లగుచున్నవి. అంతియే కాని వానికి ప్రాధాన్యము లేదు. అందుచే హరికథలను బట్టి దాసుగారిని కవులనుట వానియందలి తక్కిన వాని ప్రాముఖ్యమును గుర్తింపక పోవుట యగును. హరికథలుకాక దాసుగారు రచించిన యితరగ్రంథములలో ఎక్కువభాగము శాస్త్ర విషయికములు. శాస్త్ర గ్రంథములు పద్యరూపమున నున్నంత మాత్రమున కావ్యములు కావు గదా! ఇవికాక సంస్కృతమునను తెలుగునను కొన్ని శతకములున్నవి. ఉమర్ ఖయ్యామ్ రుజాయాల కను వాదమున్నది. వాని యన్నింటిలోని కవిత్వముమాట యటుంచి ఈతాటసారి యందలి విశిష్టత యెట్టిదో చూతము.

దీనిని శచించు వాటికి దాసుగారివయస్సు ఇరువది నాలుగేండ్లట. అయిదుననే యితి విశిష్టమైన కావ్యరచన చేయగలిగిన వారు కావ్యమార్గమునే అంటిపట్టుకొని యుండినచో వారి తేజనిమండి మహోత్కృష్ట కావ్యములే నెలువడి యుండెడివి. వారవతరించిన కాలమున తాతి కవసరములైనవి పట్టి కావ్యములు కావు. కొంత అవసరమున్నను వాని కితరులున్నారు. కావున పరదేవత వారి నా మార్గమున నుంచలేదు. సంగీతాభి నయములలో ప్రావీణ్యమును సంపాదించజేసి వారిచేత చేయింపదలచిన పని చేయించినది.

తాటసారి రచన నాటికే దాసుగా రెంతయో ముడిదిన తాత్త్వికము, కథకథగా నిర్వహించుచునే వెనుక నెంతయో తాత్త్వికాగ్రము నిశేపించివారు. సౌకాభంగ పేతువున నొకా నొక గృహస్థభార్య పుత్ర విముక్తుడయి వారికొక కాందోళనమంది దైవికముగా నొకానొక రాజపురుషా శ్రయము బడసి తిరిగి వారిని కలిసి కొనుట కథా వస్తువు.

రసము నెంతైన పండించుట కవకాశమున్న యితి వృత్తము దాసుగారా పనిని అత్యంత సమర్థముగ నిర్వహించిరి. కొన్ని చోట్ల అనితర సాధ్యమైన పనితనమున్నది. సామాన్యుల కందని టా చితి నిర్వహణ మున్నది.

తాటసారి నీటబడి స్మృతి హీనుడై యుండగా నొడ్డునకు నెట్టివేయబడినాడు. స్మృతికలిగిన వెంటనే అవరిచిత పరిసరములందుండటకు విస్మయము ప్రకటింపుచు నతడు స్మరించినది

చిన్ని కొడుకుతోడఁ జెలియయేమయ్యెనో అని సంసారమునే. అందును ముందు కొడుకు, తరువాత చెలియ. సంబంధమున చెలియ ముందును కకువాత కొడుకును. అయినను మోహమున నిది కలక్రిందులగునుగదా. తాటసారి దైవము చేతకు విస్మయమంది ధైర్యము తెచ్చుకొని జనసంచారము లేని యా ప్రదేశమలలో శ్రాంతలోకములో తిరుగాడినట్టుతిరుగాడి యెందును భార్యపుత్రిలనుగానక పోయిపోయి యొకానొక దివ్య సౌధమును ప్రవేశించినాడు. అక్కడను మనుష్య సంచారములేదు. స్త్రీ పుంసౌఖ్యంబుల నడయాడు చున్నవి. విస్మయముతో వాని చూచుచుండగా అనుచరులతో. దివ్యపురుషు డవతరించివాడు. తాటసారి ప్రమాన్వడి చూచుచున్నాడు.

పలుకు లేవ్వియులేక ప్రాన్వేడిన వాని నార్తిమూర్తికవించిన యట్లున్న దిస్సములవాని మిక్కిలి దస్సియున్న తాటసారిని కన్గొని పలికె నట్లు
ఆదివ్యపురుషు డన్నమాట లొకమత కోకిలములో నున్నవి.

“ అని దువ్వులవ నొసిగిసన్గొని ”

ఈ నిర్వహణమునందలి ఔచిత్యమెంత లోతై నదో గమనింపుడు. కాటసారి ఒడ్డునబడి మేలుకొను నప్పటికే దిగంబరుడు. కాని యప్పటినుండి యంత వరకు నతనిచే దిగంబరత్వమును స్మరింపనీయలేదు కవి. అతనిని జూచిన పురుషుడామాట యనువతికు పాఠకులకు గూడ నా విషయము స్మరింపనీయ లేదు. దివ్యపురుషుడామాట యని దువ్వలువ నిచ్చెనో లేదో కాటసారి దానిని గొని మొలపై బిగియఁజుట్టుకొని లేచినాఁడట. ఆ సౌధములో కాటసారి స్త్రీ పుంధూప యంత్ర సంచారమును గమనించి నప్పుడే తన దిగంబరత్వమునకు సిగ్గిలి కూర్చుండి నాడన్నమాట. దివ్యపురుష దర్శన ముతో మరింత సిగ్గిలి యున్నాడు. బట్ట కట్టుకొని లేచినాడు. ఈ నిర్వహణ మెంత లోకోత్తరముగా నున్నది? కాటసారి దిగంబరత్వమును మొదటనే స్మరింపజేసినచో తత్ప్రతిక్రియ వెంటనే జరిగింప వలెను. అట్లుచేసినచో శార్యా పుత్రులపైకంటె తనయందే మోహమెక్కువ కలవాడని చెప్పినట్లగును. అట్లు చేయక అతడనేక ప్రదేశములను దిగంబరుడయియుండియే చూచినాడన్నచో ఏత ద్వర్ణనా సందర్భమున పాఠకుల నాస్మృతి విడక జగుప్ప కలిగించుచునే యుండును. మొదటకాక యిప్పుడా విషయమును చెప్పటచే ఆ దుష్ఫలికము లేదు సరిగదా కాటసారి తన దిగంబరత్వమును గూడ పాటింపక శార్యా పుత్రాన్వేషణకై నిర్ణ నారణ్య సంచార మొనర్చుటతోచి వారికై యాత డందిన తహతహ యెంతటిదో సువ్యక్తమైనది. ఇంతటి లోతైన ఔచిత్యముతో సన్నివేశముల నిర్వహించుట ఉత్తమ కవులయందే యుండును

కాటసారి యడవులలో తిరుగాడు నపుడు ఒకచో సొమ్మసలి నిద్రించినాడు. లేచుసరికి తెల్ల వారినది. ఎదుట సూర్యుడు తోచినాడు.

ఔర గారడి, సూర్యుండ యబ్బుంబు
కద బ్రతుకువలె నీకర కౌశలంబు
అల్ప భౌమంబు లష్టాపి యధిక దివ్య
ములను గన్నట్టనీయక మోసపుచ్చు.

అని యిట్లు బ్రతుకుపై. రోతపుట్టి నిష్ఠురము లాడినాడు లోక బాంధవుని.

తరువాత నచటి ప్రకృతి సౌందర్యమునకు చకి కుడై తిరికించివాడు. స్నానమాడి తపస్సని అర్ఘ్య ప్రదాన మొనర్చుచు.

అడలు గొలిపెడి చీకటి కడలినుండి
కడపి మముగాచు తరణి నీ కిడెడ మ్రొక్కు
అహితముల గొట్టి గొప్ప మేల్గచరించి
యేలుచుండెడు మిత్ర నీకిదె జొహారు.

అని ప్రశంసించినాడు.

ఆ దెప్పేమి ఈ మెప్పేమి?

వీనిలో సృష్టితత్వమంతయు వ్యాఖ్యాతమైనది. సూర్యుని కరకౌశలము బ్రతుకువలె నధికదివ్యము లను గప్పిపుచ్చి అల్పభౌమములను జూపి మోస పుచ్చుచున్నదట. బ్రతుకువలె ననటలో పరమార్థ మంతయు నున్నది. అజ్ఞానకు బ్రతుకు చేయుచున్న దంతియేకదా! కాని ఆ బ్రతుకే లేకపోయినచో ప్రాజ్ఞుడైనను చేయగలిగినది లేదు. కాటసారి అజ్ఞత తాత్కాలికము మాత్రమే. జీవితము భోగమునకే కాక ముక్తిని తెలిసి వాడు. సూర్యుడా వివేక మును కలిగించుచున్నాడు. అజ్ఞానతమ స్తరణము నకు హేతువగుచుండుటచే తరణి. అహిత నిరాసములో హితకరుడగు చుండుటచే మిత్రుడు. జీవుడు ప్రకృతి నెట్లుపయోగించుకొనవలెనో, దేనికి మోహితుడు కారాదో. వివేకము నెట్లుపొంద వలెనో కవి యీ ఘట్టముచే ఉపదేశించి నెట్లయ్యెనది

ఈ కావ్యము శాంత రస ప్రధానమయినది. అంగ భూతములై కరుణ శృంగార వీరాదు లన్నియు మన్నవి. కాని ప్రధానము శాంతమగుటచే వేనికిని పొంగుండదు. హద్దులోనుండి యెచటి వచటనే పొటమరించి యణగారు చుండును. ఇట్లునిగ్రహముతో రసనిర్వహణ మొనరించుట చాల కష్టసాధ్యమైనవని.

పాపపు దైవ మెంత పొర
 పాటొనరించెను నన్నిగిల్చె న
 య్యో వికవాణి! వికసి
 తోత్పలలోచన ! నిన్ను బాసి యె
 ట్లోపుదు జాము క్రింద మన
 ముంటిమి ముచ్చటలాడు కొంచు నా
 హా! పరిపూర్ణ చంద్ర వద
 నా! మన కింక ఋణంబు చెల్లెనా!

.... ..
 కట్టుకొన్న చెలిమి కట్టులఁ దప్పితి
 నట్టుకొన్నవాడ నెట్టులైతి
 కట్టరాని మనసు కట్టి బ్రతికితి ని
 నట్టుకొన్నవాడ గమకఁజెల్లె

బోటి బ్రతికిన దని నాకుఁ దేట వడియెఁ
 గాని నాయున్ని నెలుఁగ దచ్చాన యకట
 పట్టవలె నాకు తెక్కలు వెలయునేనిఁ
 బడఁతిఁ గన కుందునే తెప్పపాటులోన

.... ..

శరుణి ! కన్గవబోలి తెల్వయెడ ని
 ద్ర స్తోక్కుపొంటి పా
 టరయనోవని నిన్ను నన్నెడచె నే
 యక్కూళ దయ్యంబు కా
 ని రవంతైనఁ బొలంగకుండును గదా
 నీ రూపు నాలోన న
 ద్దిర నాకిద్దియెచాలుఁ జూచుకొనెడ
 నెల్లంబుగా నెప్పుడున్.

ఇవి వేలు వేలు సందర్భములలో జాటసాగి
 భార్యను తలపోసిన విధానము తెలుపునవి.
 సామాన్య కవు లిట్టి పట్టులలో ఉద్వేగము నట్లే
 పొంగించి వదు లిరువదులుగా పద్యములు వ్రాయు
 దురు. దాసుగారు వ్రాయత్న పూర్వకముగా నొకటి
 రెండింటితో ముగించి విషయాంతరము నుపక్ర
 మించుట గమనింప దగిన విషయము. ప్రధాన

శ్రీమదజ్ఞాడాదిభట్ల నారాయణదాసుగారి రచనలు

ప్రాప్తిస్థానము :

శ్రీ ఉపాధ్యాయుల సూర్యనారాయణరావు

కామకుర్తివారి వీధి

విజయనగరం (ఆంధ్రప్రదేశ్)

N. B. శ్రీ దాసుగారి రచనలకు 12 వ పేజీ చూడుడు.

రసమునకు తక్కిన వాడిగి యుండవలెనను వివేకము
కల వారే యిట్టి నిగ్రహము పాటించ గలరు.

కేయం దెత్తెడు మేను తోచెడు జగ
త్కార్యంబులు నిత్య సం
చలతన్ వాస్తవమందు చందమున నీ
సర్వ వ్రవంచంబు న
జ్ఞులకు నిర్మలముగాఁ గనంబడెడుఁ బ్రా
జ్ఞుల్ పూర్ణ భావంబు ని
శ్చల మౌటన్ దమకన్న వేటుగన రీ
శత్యంబు ప్రాపించుచున్.

శాటసారి కాశ్రయ మొసగిన పాదుసాహి
పెద్ద లేర్పాటు చేసిన దిద్దుపాట్లు తెలిపెదననుచు
అతనితో నాడిన మాటలలో నిదియొకటి. అసలీ
కావ్యము తెలువదలంచిన మూలభూతమైన
సిద్ధాంతమేయిది. ఉపాధి వశమున జీవులు భిన్నత్వ
మును భావించుచుగాని ఉన్నది పూర్ణమైన వర
బ్రహ్మ మొక్కడు మాత్రమే. దాసుగా రన్నట్లు
ఈ శాటసారి మాయాగర్భనరక విముక్తుడగుచుఁ
బూర్వజన్మ వాసనచేఁ జింతనందుచున్న యాత్మఁడు.
దాసుత్వము విద్యా వివేకములు. మహోదధి
సంసారము. ఓడ పుణ్యము. ఓడను పగిల్చిన కొండ
సావము. సావఫలముగ తరణోపాయము విచ్చిన్న
మయి విద్యావివేకములకు దూరుడయి జీవుడావ
స్థుఁడై నాడు. కాని వానికి పూర్వపుణ్యము
సమృద్ధిగా మన్నది ఒంటి కంబము మేడ కనవచ్చి
నది. అది వరమార్గ సాధనోపాయము. రాజదంప
తులు కనవచ్చిరి. వారు జ్ఞానవైరాగ్యములట.
శాటసారికి స్వదారసుత పునస్సమావేశ మే కై వల్య
ప్రాప్తియట. ఏమి యీ యద్భుత కల్పనము!
అసంసారరూపమగు ముక్తికి మార్గము తోధించు
కావ్యమున సాధశాంగముల నన్నింటిని సంసా

రాంగములతో నుపమించు సాహసమా? దీనికెంత
విజ్ఞత, జాగరూకత, నిగ్రహము కావలయును?
ముక్తిని భాగ్యాపుత్రులను గోరినంత గాఢముగా
వాంఛించి వారై తహతహలాడునట్లు ముక్తికై
తహతహ లాడువానికే ముక్తి. కామిగాక మోక్ష
గామిగాడన్న వాక్యమునకు నిదియే యర్థము
కాబోలు.

ఈ కావ్యములో ఎనిమిది తొమ్మిది ముఖ్య
పాత్రములున్నవి. ఒక్కదానికిని పేరులేదు. ఒక్క
మహానుభావు డని యాదంభము. అతడే శాట
సారి. అతని భాగ్యాపుత్రులు, ఆశ్రయ మిచ్చిన
రాజు, ఆరాజు కన్న కొడుకు, అతనిని వలచిన
మేనమామ కూతురు, ఇచ్చట కంగీకరింపని మేన
మామ. ఇట్లే యిందలి పాత్రల కన్నింటికీ వ్యవ
హారము, ఇట్లు ఏపాత్రకును పేరు లేకుండ కథనడ
పుట సాహిత్యములో నితర కావ్యములం దెచ్చ
టను నుండదు. కాళిదాసుని మేఘ సందేశములో
పేరులేని కశ్చిద్యక్షుడొక డున్నాడు. అక్కడత
డొక్కడే యగుటచే సరిపోయినది. మరి యిచ్చట
నట్లుకాదే! ఇన్ని పాత్ర లున్నను పేరులేని పెట్ట
లేదు? నారాయణ దాసుగారు జీవనానాత్వము
నంగీకరింపని వరమాద్వైతి. కావ్యము తత్త్వ
బోధకము.

ఒక సూర్యుండు సమస్త జీవులకు తానొక్కొక్కడై
తోచుచోలిక ఒక్కటియే వరబ్రహ్మము భిన్న
పాథుల యందు ప్రతిఫలించి భిన్నజీవులుగా తోచు
చున్నది. భేద మంతయు వ్యవహారమున నవస్థా
భేదముచే వచ్చినదేగాని వాస్తవము గాదుగదా!
ఆయవస్థానామము లుండనే యున్నవి. మరి పేరు
పేరు లెందుకు?

శ్రీదాసుగారి రచనలలో భక్తి పారవశ్య ష్టేత్రయ్యయున్నాడు, అద్వైత దేశికోత్తములు మున్నది. అద్వైతామృతము కోకొల్లలుగా శ్రీ శంకరు లున్నారు. వై మువ్వరికంటె విల సున్నది. అన్నింటి నన్నింటి నండి వెలువరించి ఉణముగా దాసుగారికే చెందిన ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వ చూపుట కింతకు మరింతసావకాశ ముండవలయును. మున్నది. ఇప్పటికే వ్యాసము చాల సుదీర్ఘమైనది.

పుంశావ సరస్వతులగు శ్రీదాసు గారికి నా

శ్రీదాసుగారిలో పరమోత్తమవాగ్దేయకారుడు కై మోడ్పులు. నారాయణ సాహిత్య సేవన సౌఖ్య త్యాగయ్యయున్నాడు, అభినయ పరమార్థ వేత్త గ్యము సర్వాంధ్రులకు కలుగు గాక !

L. 5 NO. 55/64.

L. 2 NO. 1022/64.

With Best Wishes

QUALITY TOBACCO FOR SNUFF & CIGARETTES

CONTACT:

Phone No. : Office : 277. Res. : 448

Tupalli Ramachandra Rao & Co.,

TOBACCONISTS

Managing Partner : J. Satyanarayana Rao

POWERPET :: ELURU — [A. P.]

With the Best Compliments of:-

POTTI SUBRAHMANYAM,

Wholesale & Retail Beedi, Cigarette & Shoda Cass Merchant,

MAIN ROAD,

GUNTUR (A. P.)

సు మా ం జ లీ

— శ్రీ పోకల దనుంజయురావు

ప్రౌఢము నీదుశైలి పరి-పక్వము తావకశాస్త్ర విజ్ఞతల్
ప్రౌఢము గాత్రపాటవము-ప్రౌఢము తత్కథనా విధానముల్
ప్రౌఢము నీదు కల్పనలు-ప్రౌఢము నీ లయతాళరాగముల్
ప్రౌఢము గాని వేవి తెలుపందరమా ద్రుహిణీ స్తనంధయా॥

పంచముఖ తాళగణినొక

సంచారక్రమము దెలియ-సాధించిన నీ

పంచిత ప్రాక్తన జన్మద

మెంచెద తావకమనీష-నేపగు భక్తిన్॥

With the Best Compliments from :

Grams : CIGARETTES

Phone : 103

P. B. No. 98

PRAKASH TRANSPORT CORPORATION

Sole Proprietor : T. S. S. PRAKASA RAO

TRANSPORT OPERATORS

GUNTUR-1.

Branch :

No. 3, DA' COSTA LAY OUT

COOKE TOWN

BANGALORE-5

H. O. : GUNTUR

23-1-122 Main Bazaar

కీ॥ శే॥ ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారు

(18—1—1985 సం॥ర ఆంధ్రవాణి నుండి)

ఈ వరమ భక్తాగ్రేసరుడు హరికథ అంటే యేమిటో తెలియని కాలంలో మన ఆంధ్ర దేశానికి దాన్ని రుచి చూపడమేకాక పలువురికి పువడే శించిన మహాపాఠ్యాలు. హరికథలకు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యముండాలి. మంచి శ్రుతి లయ జ్ఞానంతో మిళితమైన గాన ప్రవేశముండాలి. ఈ యనకు పూర్వోక్తమైన శక్తులేకాక ఉభయభాషల యందు, మంచిగా కవిత్వం చెప్పే నైపుణ్య కూడా వుంది. ఈయన యెన్నో హరికథలు రచించారు. ఇంగ్లీషు, ఫారసీలోనైన దేశాంతర భాషలలో కూడా ప్రవేశం వుంది. ఇన్ని శక్తులు యేకత వుండటం చాలా అరుదు.

తే.గీ. ఆది భట్టితడయ్యెను హరికథలకు

ఆది భట్టితడయ్యె గేయపు ఫణితికి

ఆది భట్టితడయ్యె నాట్య పుంగళకు

ఆది భట్టితడయ్యె లోకాద్యతులకు.

ఈ యనతో నాకు ప్రథమపరిచయం నేటికి 50 సం॥ నాడు శ్రీ విజయనగర మహారాజారి ధర్మ నార్థం వెళ్ళినప్పుడు కలిగింది. ఆ పూర్వోనే యీ యన హరికథ విన్నాను అంతవరకు నేను సీస పద్యం రేగు ప్రిరాగం మీదా ఆనందభైరవి రాగం మీదా చదవటమే విన్నాను గాని ఇతర రాగాల మీద చదివిన వారిని యెఱుంగను. ఈయన ఆ వేళ కేదార బిలహరి జంఝూటి-ఈరాగాల మీద

చదవడం విన్నాను. ఈయన మనదేశపు గానానికే కొన్ని మార్పులు కలిగించి వన్నె పెట్టిన స్వతం త్రుడు. ఈయన గాత్రం చాలా గంభీరమైనది. చాలామంది గాత్రాలు విన్న నాకు యెక్కడా ఈ యన గాత్రం మాదిరి గాత్రతటస్థంకాలేదు. ఈయన దినచర్య ధీరోదాతలక్షణాని కుదాహరణంగా వుండదుగాని ధీరోద్ధత లక్షణానికి ఉదాహరణంగా వుండును. తృటికృత బ్రహ్మపురందరుడు. గానమే కాదు, సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యమేకాదు, నాట్య మేకాదు, అదీ యిదీ అనడమెందుకు? ఈ యనకు వశమైన సర్వవిద్యలున్నా గురూపదేశం వినాగా లభ్యమైనవే. విజయనగరంలో అప్పుడు సర్వవిద్యలూ తాండవిస్తూ వుండేవి. ఈ వరససాదునకు శ్రుతి మాత్రంచేత అవన్నీ స్వాధీనపడ్డాయి. వీరి గురు శుక్రూషవిగా లభించదని నాకు తోస్తుంది. ఈ యనకు ఆ విద్యకూడా అలాగ స్వాధీన పడ్డది. ఆ సంస్థాన ప్రభువులు యీ యన్ని యేలా గౌరవించ వలెనో ఆ విధంగా గౌరవించి చరితార్థులైనారు. సంగీత పాఠశాలా ప్రధానాధికారిగా నేర్పరచి పూజించినారు. ఈయనవంటి సరస్వత్యావ తారులు ఏ కాలంలోనో గాని అవతరింపరు. వార్ధక్యంలో కూడా యీ పుంభావ సరస్వతి హరికథ అంటే వేలకొలదిగా జనం వచ్చేవారు. ఆ వయస్సులో (70 యేండ్ల దాదాపులో అన్నమాట) గాత్రం పలకమంటే పలుకుతుందా? దగ్గిల వాళ్ళకే విన

పదని స్థితిలో దూరస్థులకు చెప్పేదేమిటి? కాని యెప్పుడో శంభో అని తన సహజ వేషు గంభీర ధ్వనితో వాక గర్జింపు గర్జిస్తే దానికే సంతోషించి తృప్తి పడేవారు.

బాతాజీ దాసుగారు ఈయనకన్న సుమారు పదేళ్లైనా పెద్దలు. ఆయన శ్రీ లివేటుగాని, అదిన్నీ జనరంజకమైనదే. ఇంత సామగ్రిగల మారి కథలు

యింతకు పూర్వం లేరు. తన ప్యక్తులోనేనా బయలు దేరకారనడం వుస్తకావేతే. ఈ య స వయస్సిప్పుడు 84 వత్సరాల కించుమించు, యింతటి ధన్యమూర్తి. యింతటి ఆదృష్టకాలి మఱివుండదు. ధన్యః ధన్యః ధన్యః నారాయణుని నారాయణుడు గౌరవించుగాక!

With the Best Compliments of:-

J. M. INDUSTRIS (Pvt) Ltd.,

SAHARANPUR

**NAVA BHARAT ENTERPRISES
PRIVATE LIMITED.**

(AN EXPORT HOUSE RECOGNISED BY THE GOVT. OF INDIA) -

(Registered Office : HYDERABAD)

TOBACCO PACKERS & EXPORTERS

MANGALAGIRI ROAD P.B. No. 132,

GUNTUR-1

Cable : 'NAVENTER'

Phones : 935 & 936

BRANCHES : NEW DELHI — CALCUTTA — COCHIN & MADRAS

చి ర స్మ రణీ యు డు

— శ్రీ విల్లలమణ్ణి రామదాసుభాగవతార్

పీ॥ అటపాటల వీణమీటుమాటల నీటు
 గోటుజూపెడు నలకాటు వాడు
 కోరమీసముదువ్వి కోక్కెలూరగ నవ్వి
 మెప్పుగా హరికథల్ తెప్పువాడు
 యొడ్డుపొడవులగల్గి యొయ్యారు నడకల
 శృంగాం మొలికించి చెలగువాడు
 ఛాత్రిన్ హరికథా పితామహుండను భ్యాతి
 నార్జించి విద్వాంసుడై నవాడు

గీ॥ సప్తతాళంబులన్ బ్రజ్జు చాటువాడు
 నృత్యనాట్యాభినయముల నెఱపువాడు
 అదిభట్టాబ్ధి చంద్రుడై యలరువాడు
 అట్టిహరిదాస సద్గురు నభినుతింతు.

సీ॥ ధన్యశ్చ మేరిద యథార్థ రామాయణం
 బును యక్షగానంబుగను రచించి
 తానకీ శవభంబు సావిత్రి చరితంబు
 సత్యహరిశ్చంద్రు సచ్చరిత్ర
 భక్తమార్కండేయ శక్తాంబరీష ప్ర
 హ్లాద గజేంద్ర భీష్మాదులకథ
 కమనీయ రుక్మిణీ కళ్యాణ హరికథ
 రచియించి స్వరశబ్ద రాగతాళ

గీ॥ గతుల గ్రంథములందెల్ని భ్యాతిమీర
 అడుచుండాడ అన్న పేరన్న వీణ
 హాయిగొలువగ శిష్యులున్ స్థాయిగలువ
 హరికథాగాన మొనరించు ననఘు గొలుతు.

సీ॥ వాఙ్మయజి సంభవుడైన సుబ్బయ్య
 నేతి లక్ష్మీకుండు నిన్ను గొలిచి
 ప్రియశిష్యులై పెద్ద పేరొంద గల్గిరి
 వరహాలుదాసు నీ వారసుడయె
 వల్లమాని నృసింహ భాగవతాఖ్యలు
 కీర్తిగాంచు కరూరు కృష్ణదాసు
 వేదనభొట్ల శ్రీ వేంకటరమణయ్య
 రహిని పిల్లలమఱి రామదాసు

గీ॥ మొదలుగాగల నీ శిష్యముఖ్యులు మరి
 పరిమి, పెద్దంటి. సామూరి హరికథకులు
 నిన్ను గురువుగ భావించి నెగడినారు
 “హరికథా వితామహ” గురువర నమోస్తు.

సీ॥ శంభోయనెడుమేటి శబ్దహంకారంబు
 యులుముచున్నట్లుండు మఱపురాదు
 శ్రీ రుక్మిణి బాల్య శృంగార భావంబు
 మాకండ్ల ఫలమిది మఱపురాదు
 సంగీత సాహితీ స్వరరాగలయనృత్య
 మహనీయ గానంబు మఱపురాదు
 ప్రక్కవాద్యంబుల లెక్కనేయక ప్రజ్ఞ
 గఱపెడు పాండితి మఱపురాదు

గీ॥ అష్టభాషలలోక క్తి స్పష్టపరచి
 యాంధ్రమాతను నేవించి యరిసెట్టి
 దాసునారాయణార్య సుద్దాము కథలు
 మఱపురా వెన్నటికి మాకు మఱపురావు

★

తరంగోస్తీ వార్తా న వార్తి స్తరంగే
 తథా విశ్వ మస్తిత్యయి త్వం న విశ్వే
 త్వ మేవ ప్రమాణ ప్రమేయ స్వరూపః
 కథం విద్యహే త్వాం ప్రభో రామచంద్ర.

శ్రీ దాసుగారి “శ్రీరామచంద్ర శతకము” నుండి

అ ద భ ట్ట

(20-1-1945 సం॥ ఆంధ్ర దినపత్రిక నుండి)

ఈ పేరు నిన్న మొన్న కీర్తిశేషులైన జగద్విక్రంతిరీమూర్తులైన హరికథాప్రథమావతారులైన నారాయణ దాసుగారి గృహనామం. భట్టశబ్దం వండితవాచకం. అదిభట్ట వారిలో అజ్ఞాద అదిభట్టవారు విశిష్టులని తెలియనగును. (ఈమాట దాసుగారివల్ల నేను విన్నాను.) అదికా సౌభట్టకృతి అదిభట్టః. మొట్ట మొదట యీ గోత్రీకులకు యీ పేరు వచ్చుటకు కారకు దేమహాపురుషుడో దాసుగారి బంధువులకు తెలిసియుండునేమో కాని మనకు మాత్రం తెలియదు. యీపేరు సంపాదించిన పురుషోత్తములు మహా విద్వాంసులై యుండుట నిర్వివాదాంశము.

“ భరతుని బట్టి యిందుజులు
భారతులైతి రఘుండుపేకునై
పరగిరి రాఘవాఖ్యనల
భానుకుల ప్రభువుల్..”

అన్న రీతిగా ఒక్కొక్క మహాపురుషునిపేరుతో కొంతకాలమునకు ప్రసిద్ధిచెంది మరల కొంతకాలమునకు ఎవరో మహాపురుషులు బయలు దేరినచో ఆయనపేర ఆ వంశం ప్రసిద్ధి కెక్కితూ ఉంటుంది.

సూర్యవంశము, మనువంశము, ఇక్ష్వాకువంశము కాకుత్స్థవంశము, రఘువంశము ఇత్యాదులు చూడుడు. అట్లే అదిభట్ట వంశం నారాయణ వంశముగా ప్రసిద్ధికెక్కుటకు యీ నారాయణదాసుగారు కారకులగుచున్నారు. ఈయన భవిష్యత్కాలమునందు నారాయణునకు దాసుడు.

శ్లో. ప్రహ్లాద నారద పరాశర పుండరీక....పరమ భాగవతాన్ స్మరామి. అన్న శ్లోకమునందలి పరమ భక్తులలోనొక్కడుగా పరిగణింపదగ్గ వాడు కాగలడని తెలిసియే నారాయణ సామధేయ మీతనికి తలిదండ్రులు పెట్టి యుందురు. ఈయన కావ్య వర్తనము యేదో మాదిరిగా కానవచ్చినను బంధరంగము బహునిర్మలమైనది. భక్తుడనగా, నారాయణదాసుగారు అని నేను కావ్యపులెత్తి చెప్పగలను.

ఈయన చదవకుండగనే నమస్త విద్యులను (సంస్కృతాంధ్రములు లో నై న వి) సాధించెను. ఒక్క ఇంగ్లీషుమాత్రము పాఠశాలా ప్రవేశముకలన సంపాదించెను గాని ఆ విద్య యితనికి ప్రధానము కాదు. గావము, కవిత్వము యితడు మాతృగర్భమునందే సంపాదించుకొనెను.

ప్రపేదిరే ప్రాక్తన జన్మవిద్యాః ఆను కాళిదాసోక్తి యీతనియందు సమన్వయించినట్లు మరి యొకరియందు సమన్వయించదు. ఈయనకు జన్మ వంశమునకు సంబంధించిన జ్ఞాతుల కన్నా విద్యావంశమునకు సంబంధించిన జ్ఞాతులే విస్తరించి యుందురని చెప్పటలో అతిశయోక్తిలేదు. ఈతడి హరికథాప్రణాళికను యెవరిని గురువుగా పెట్టుకొని (ఏకలవ్యుని వలె) అభ్యసించెనోకాని ప్రస్తుత మాంధ్రలోకమున హరికథచెప్పు ప్రతి వ్యక్తియు ప్రత్యక్షముగానో, పరంపరగానో యీయనశిష్యులు కాక తీరదు.

ఈ గురుకు నింపిన గాయకు డుండవచ్చును. గాని యాయన గాత్రము వంటి గాత్రము (మేము గంభీర నిస్వర) ఆ గాయకులలో ఒక్కరికిని భగవంతుడు యివ్వలేదనియే నా నిశ్చితాభిప్రాయము. త్యాగరాయల తరువాత యీ మహాపురుషుడు సంగీత సాహిత్యములకు వన్నె కల్పించినాడని నేను చెప్పగలను. ఇతని గానము దాక్షిణాత్య గానము ననుసరించునదిన్నీ కాదు. ఉత్తరదేశ గానముననుసరించునదిన్నీ కాదు. ఈ గానములన్నింటిని కలియద్రొక్కి పెట్టిన కషాయమిది శిష్యులలో చాలామంది కొంత వఱ కనుకరించినను, కొన్ని పోలికలు దాసుగారితో అంతరించడగినవే గాని కాశ్యపముగా నిల్చిపోదగి నవికావు. ఈ దోషము ప్రతిగాయకుల గానమునకూ తగిలేదే. ఒక్కొక్క గాత్రమందు ఒక్కొక్క వైలక్షణ్య ముండును. అది ఆ గాత్రమునుండి వినవలసినదేగాని అనుకరణ గాత్రముల నుండి వినదగినది కాదు. ఏదో మేనమామపోలికగా అనుకరించువారు మాత్ర ముందురు. ఈయనకు గానమందువలెనే కవిత్వమందు గూడ విశిష్టస్థానము యీయక తప్పదు.

కీర్తన (పున్నాగతోడి-బ్రపుట)

- ప. చాలాచంద్రమౌళి, పాదాముల్ విడకా కాలు నోర్చి వేగమె రమ్ము కొడుకా.
- చ. అంగమునైత్య నైత్యములంటా నీయకా గంగాభవానీ నిన్ కాపాడు గాక.
- చ. పవలురేయి కావము చెందనీయకా రవిచంద్ర ములు విన్ను రక్షింతుగాక.

ఆ యీ కీర్తన మాత్రమే యోపాఖ్యానము లోనిది. ఇది ఆయన గానముచేయుచున్నప్పుడు విన్నవాకు, (సంగీతజ్ఞానము లేకపోయినప్పటికీ) ఆ కవిత్వము నొందును ఆ గానమునందును గల మాధుర్యముచే కంఠోపాతము చేయాలని బుద్ధిపుట్టింది,

ఎవ్వరు లేనప్పుడు నాలోనేనుపాడుకొని ఆనందించుచున్నాను. అది నేడు జ్ఞాపకము వచ్చి యిట్టి కీర్తన చెప్పిన దాసుగారికి పరమేశ్వరుడుమార్కం చేయుని వలె స్థిరాయుష్యము నియ్యక పండ్రెం దెట్టుమాత్రమే (పండ్రెండుయెట్లు యెనుబడి నాల్గు) యిచ్చి కాలావృత్తి భావకులలోఁ జేర్చినాడు కదా. యని చింతింపవలసినవాడనైతిని. హరికథకులలో యిట్టి సన్మానము పొందినవారు గాని యింత నిరాఘాట ప్రవర్తకులు గాని యిట్టి శిష్యులనుతయారు చేసినవారు గాని మన ఆంధ్రదేశమందే కాదు. యితర దేశములందు గూడా తేరనియే చెప్పవచ్చును. ఈయన సంస్కృతంలో రచించిన గ్రంథము వండితులెల్లరు శిరసావహించినదిగా నుండుటచే అందలి పాండిత్యమును గూర్చి వేరే వ్రాయ నక్కరలేదు. తెలుగు మాతృ భాషయే గదా, గురు శుక్రూపాలత్యమగు సంస్కృతము నందే యాయన నిరాఘాట ప్రజ్ఞకలవాడై నప్పుడు మాతృభాషయైన తెలుగులో యాయనకు గురు పుండవలసి యుండునా? ఆ యీ విషయము నుమారు అయిదాటు యేశ్యజాండు యాయనను గురించి కృష్ణాపత్రికలో నేను వ్రాసిన అనునయం అనే వ్యాసములో చర్చింపఁబడినవే. కనుక యిందు మరల పునరుక్తం చేసెదలేదు. ఈయనతో పోల్చుటకు నాకు తెలిసినంతతో ఒక్కరును గోచరించుట లేదు. అధీత మధ్యాపిత మార్జితం యుకః.

తే. గీ. బ్రతుకఁ దగినంత కాలమ్ము బ్రతికి కులము వన్నె కెక్కించి జగతికిఁదన్నుఁ దెలిపి అరిగె మత్స్యోదరుండు నారాయణుండు తనదు పేరి దేవునిఁచూచుతలఁపునొకమి.

ఈయన ప్రజ్ఞ అనన్యాయాలంకారానికి ప్రభువల్యం. నరః పతికా యోవి యుకః కాయేన జీవత.

శ్రీ నారాయణ దాస ప్రశంసలు

సంగీత సాహిత్యాల మాధుర్యాన్ని చవిచూపిన మహనీయ మూర్తులలో “ఆదిభట్టాది భట్టే” అన్న శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటకాస్త్రిగారికింది పద్యములు ఆయన ప్రత్యేకతను స్పష్టపరుస్తుంది.

ఆదిభట్టితడయ్యె హరికథలకు
ఆదిభట్టితడయ్యె గేయపు ఫణితికి
ఆదిభట్టితడయ్యె నాట్యంపు గళకు
ఆదిభట్టితడయ్యె లోకాద్యతులకు.

అలనారాయణు డప్పుకృష్ణుడయి గేయమ్మందు సంతోషముం
గొలిపెంగాని కవిత్వమందు గొలుపన్ గొంతేనియున్ నోచు కో
డల కోపమ్మును దీర్చుకోదలచి కాదా యిట్టి రూపమ్ముతో
నిల నారాయణదాస నామమున నిట్లేపారె వాజ్ఞెదే.

గాయకమాత్రుడన్న నటుగా డిశడందమొలర్చ సత్కృతుల్
సేయగలాడు వాక్పటిమచే నుతికెక్కినవాడు ఖాష లేవో
అయిదారు నేర్పిన మహోదయు డక్కట పోయెనేమి నా
రాయణదాసు ముక్తుడతడిట్టిడు భూస్థలిపుట్టిబోడికను.

— చెళ్లపిళ్ల వేంకటకాస్త్రి

హోయనిపించునాట, యహోహోయనిపించును బాట తేనెసో
నా యనిపించుమాట, వహానాయనిపించును దేటకైత
నోహరికభామృతసాగర, యాదిభట్ట నారాయణదాస
నికడ నమస్తము నన్వయమయ్యె నద్దిరా !

— శ్రీ కాళీ కృష్ణాచార్యులుగారు

విజయనగర సంస్థాన కపిశ్వరులు, భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు
దాసుగారి నీ విధముగ స్తుతించిరి.

నీవు సూతమహర్షివై నిఖిల హరిక
తా విశేషంబులుజెప్పి తనరు కతన
నైమికారణ్యమయ్యె నంద్రదేశ
మాంద్రదేశీయులును శాసకాదులైరి
దాసకవిచంద్ర కడు ధన్యతముడ వీవు.

శ్రీ నారాయణదాస స్మృతి

— శ్రీ యామిజాల పద్మనాభస్వామి

గానమ్మునకును సత్కావ్యనిర్మితిః ఛా
తంజిగా మీనములైచినాడు,
వేదవేదాంత సద్విద్య చ్చిభామణి
స్థాయి గుర్తుగ శిఖన్ చాల్చినాడు.

బహుశాస్త్రభాషా ప్రపంచజేతగ హేమ
విజయకళకణ్డౌచు వెలసినాడు,
హరికథా దివ్య దివ్య సృష్టికర్తగా
మించి పెండెరమున్ ధరించినాడు

నలుకువెలుకున కచ్చపీఠలిత మంద్ర
మధుర గంభీర వాదమ్ము మహితరీతి
ప్రస్ఫుటముగాగ పుంభాస వాణియౌచు
వాసికెక్కె నారాయణదాసాకండె.

మేలుకొలుపు పాగడిక

శ్రీ నిడదవోలు వెంకటరావు

(సుడిరతనపుఁబొడవు)

- ౧ దెబ్బదనయేట ప్రోడల
మబ్బింపఁగఁదలఁపు తీపులూరెడు నెలవో
నబ్బరపుఁ దెలుఁగుఁ గబ్బము
నిబ్బరముగఁ గూర్చితెంత నెఱకయినరివో
- ౨ నడుల బెడంగును, నడకల
యొడికము, వడివడి తనంబునుడి వోవని కూ
ర్పడరించు నడుగు సొగసును
గడివోవని తలఁపు నీదు, కబ్బపుఁ బొడపుల్
- ౩ తెలుఁగునను వేల్పుమాటల
నలకారసి రాచకానయను నాలుగు మో
ములకై తల నలరించుచు
నలుగడ మెప్పొందు నీవు నలునపు కావే
- ౪ ఆటల పాటల మాటల
మేఁటివి నాపేరు నీకు మేకొనె, కన నీ
బోఁటి వలఁతి చదువరులే
నాటను నేనాటగలరు నాదెపుగడిమిన్
- ౫ మీ యచ్చతెలుఁగు పలుకుల
పోయగముంజూచి, తలఁపు చూడ్కులగని యో
మీ యెఱుకను మది మెచ్చుచు
నీయెడ మీ కొనఁగినాడ నిది యుడుగరగన్

ఆమరజీవి - నారాయణదాసు

— శ్రీ కార్యంపూడి కృష్ణమూర్తి

నీ గాన మాధుర్య నియతిలో నాద స
 ద్రవ్యశక్తినుభూతినిఁ బంచిపెట్టి,
 నీ కాలిగజ్జల నిస్తుల రవళిలో
 నాట్లవిన్యాసంపు నయముఁజూపి,
 నీ మహాకవనంపు నిగ్గుతో నమర సా
 హిత్య రహస్యముల్ హేలఁ దెలిపి.
 నీ మహాహరికథా నిపుణత్వరీతిలో
 భక్తిభావంబునుఁ బాదుఁగొల్పి
 యన్నిటను సాటినీకు నీ వనెడు కీర్తి
 బడసి హితులను, బంధులఁజూసి యేల
 యరిగినాడవో చానుజీ! యమరపురికి
 రమ్యగుణగణ ముఖ్య! నారాయణాఖ్య!

మ్రోళ్లుచిగుర్చు నీ విమల
 మోహన గానము లేమిఁజేసి కొ
 న్నాళ్లుగ నాంధ్ర భూతలము
 నన్ జనియించెను నీరసం బికె
 న్నాళ్లిటు చూచుచుండెదవు
 నాకపురంద్రుల కేళికేమిలే
 భక్తునఁ గ్రుమ్మరింపుము భ
 వన్మధుగాన విశేష వర్షమల్ .

ధనమా రాదు దురాశ పోదు పరతత్త్వజ్ఞానమా లేదు యా
 వనమా నిత్యముకాదు వాక్యకమునన్ వామాఙ్గియోఁజేదు జీ
 వనమా యెన్నగ కాదు దుఃఖములకున్ బల్కాటటుల్ గావునన్
 నిను నే గొల్తు నికేల వాదు? దయగన్మి సూర్యనారాయణా!

శ్రీ చానుగారి “సూర్యనారాయణ శతకము” నుండి

With the Best Compliments of :-

.....

QUILON WOOD INDUSTRIES

Co - OPERATIVE SOCIETY

.....

QUILON

(K E R A L A)

శ్రీ ఆదిభట్ల నారాయణదాసుగారు

— శ్రీ కర్ణా వెంకటాచల

ఈమాట లోకమునకు “శ్రీఆదిభట్ల నారాయణ దాసుగారు అను అర్థమును స్ఫురింపజేయును. కాని “ఆ = సుప్రసిద్ధమయిన, నా = నాకు గోచరమయిన, దాసుగారు జ్ఞానులు, అని నా యభిప్రాయము. ఇట్టిభేదమునకు అవకాశమున్నదా? యంటే ఉన్నది. ఉండడం సహజం. ఏ వస్తువైనా అందరికీ ఒకే రీతిగా గోచరింపదు. ఒకే మనిషికి కూడా అన్నివేళలందూ ఒకే రీతిగా మండదు. వస్తు గోచరత వ్యక్తియొక్క మనోవృత్తిననుసరించి యుండును. మనోహరమైన గులాబీ పువ్వుయొక్క ఉపయోగము అనేకుల కనేక విధములుగా నుండును.

శ్రీదాసుగారు సత్వకళలయొక్క సంపుటి. వారు కథకులు. ఒక్కవ్యక్తియే అన్నిపాత్రలను అభినయించి అన్ని హావభావములను ప్రకటించేయుట కథకుల ధర్మము. యథోచితముగా రస పుష్టితో ప్రకారంజకముగా అనేక పాత్రల మనస్తత్వములను ఒక్కడభినయించుకొని సామాన్య వాయిదాది కాదు. శ్రీదాసుగారు అన్నిటిలో ఆరితేరి ఆటను పాటను మాటను సమ్మేళనము చేసి రక్తితో భక్తిద్వారా ముక్తికి దారి చూపించిన లోకైకనటుడు. అందుకే అన్నిఅయి ఆనందమును గలుగజేసిన ప్రతిభాశాలి. ఆటకాండ్ర కాటగాడు. పాటకాండ్రకు పాటగాడు. మాట కాండ్రకుమాట కాడు. వేషధారులకు వేషధారి. అందమును గోరువారి కందగాడు. పోకిరిలకు పోకిరి.

ఇది మహాపురుషునకు సామాన్య లక్షణము. దీనినే ఒక కవి మల్లరంగ సమయమున శ్రీకృష్ణుని గూర్చి వర్ణించెను.

“మల్లెత్తైల్లంద్రకల్పః శిశు -
ఁతరగదైః పుష్పచాపాంగసాఖిః
గోవైస్తుప్రాకృతాత్మాదివి
కులిశశృతావిశ్వకాయోప్రమేయః
కృద్ధఃకంసేనకాలోభయచకిత
దృశాయోగిభిర్దేయమూర్తిః”

శ్రీకృష్ణుడు వస్త్రాదులకు కొండగా, సామాన్యులకు పిల్లవానిగా, స్త్రీలకు మన్మథునివలె, గోపాలకులకు గోపాలబాలునివలె. దేవేంద్రునకు భగవంతునివలె, కంసునకు మృత్యుదేవతవలె, యోగులకు ధ్యేయమూర్తివలె గోచరించెను.”

దీనికి కారణము భగవంతుని యోగ సిద్ధి కావచ్చును. లేదా అంతకన్న ముఖ్యముగా వ్యక్తుల చిత్రవృత్తి కావచ్చును. శ్రీదాసుగారి విషయమునగూడ ఇది వర్తించును. ఇది లోకము శ్రీదాసుగారిని గ్రహించిన బయటి చూపు. బాహ్యలోకమీవిధముగ శ్రీదాసుగారి బాహ్యలీలనే గ్రహించినది.

కాని నాకు వారి యీచాతుర్యములలో ప్రవేశము లేదు. అనుభవమునకు తగినంత అవకాశము లేక పోయెను. కాని వారి ఆంతరంగిక వ్యక్తిత్వమును గ్రహించుటకు నాకు కొంత అవకాశము లభించెను. వారు మొట్ట మొదట కాళానుసారముగా నాకు దూరపుబంధువులు. తరువాత వారితో సన్నిహిత బాంధవ్య మేర్పడినది. వారి ఏకైక పుత్రికను నా శ్యామకునకిచ్చి వివాహము గావించిరి, అప్పటికి నేను. ఎమ్. ఎ. పరీక్షలో

మత్తిర్లుడ నైతిని. నన్ను చూచి వారు ముచ్చటపడి వాత్సల్యముతో అనన్య సాధారణముగ నన్నాడ రించిరి. ఇట్లు గావించుట వారిలో కొంచెం అరుదే. ఆవివాహ సందర్భమున ఏనాళ్ళకు వారింటికి పోవ నన్ను నియోగించిరి. అది మామూలుగా మూడు నాళ్ళముచ్చటయే. కాని శ్రీదాసుగారు మా దంపతులను చూచి పార్వతీపరమేశ్వరుల లాగున నున్నారని ముచ్చట పడి పదిహేనుదినములు వారింట నుంచివేసిరి. బంధువుల నీతిమగ్న ఆదరించుట కూడ వారికి అరుదే. వారు తలుచుగా వైరాగ్యబుద్ధితో అంతరినీ చాలవరకు ఉపేక్షాభావముతో చూతురు. వారి సమక్షమునందు వారు నన్నింత కాలము ఆదరించుటలో వారికి ఫలాపేక్షయూ లేక పోలేదు.

వారు “నవరస తరంగిణి” అను దానిని రచించి వ్రాతప్రతిలో వుంచిరి. నాకు అవతల షేక్స్పియరుతోను. ఇవతల కాళిదాసుతోను కొంత పరిచయమున్నదని వారు గ్రహించి యా ఉద్గ్రంథమును నాకు వినిపింప నారంభించిరి. అటులనే “ఉమర్ ఖయ్యాము”ను కూడ వినిపించిరి, మా కిరువురకు సవకాశము కలిగినపుడెల్ల నన్నుఁకూర్చుండ జెల్లి దీక్షతో ఈగ్రంథములను అమూల్యగ్రంథముగ జవవి విపులముగా వ్యాఖ్యానించుచు, అందలి రసముల నాయాఘట్టముల నిరూపించుచు, తానెక్కడ ఏ విధముగ కవి భావము ననుసరించగలిగెనో, యెక్కడ దానిని పుష్టిచేయగలిగెనో వివరించుచు, నాకు కలిగిన శ్రవణాసక్తిని ఇరుమడింపజేయుచు, ఈ ఉభయ తారకమైన కార్యమును కొనసాగించిరి. తాను వ్రాసినదానిని ఎవరు చెప్పినా మార్పునను దీక్ష వారికి కలదు. అది స్వతంత్రులకు కవులకు సహజము. కాని ఒకచోట రెండక్షరముల మాటకు

బదులుగా “పస” అనుమాట వీర్యవత్తరమని నేను సూచించగా అతికష్టముపై ఆ మార్పును మాత్రమంగీకరించిరి. అటులనే కొన్ని షేక్స్పియరులోని వాక్యములను కూడ నేను దాహరించగా అంగీకరించి తన వ్రతమును కొంచెం సడలించి ‘గుణగ్రహణ యోగ్యతను తెలియ జేసినా మొత్తము మీద స్ఫుటమైన స్వాతంత్ర్యమునే సాధించుచూ దాని ప్రాశస్త్యమునే పొగడుచుండిరి. ఇటులనే ‘ఉమర్ ఖయాం’ను కూడ వినిపించి, ఫిడ్జరాల్డ్ కన్న ప్రతి అంశములోను తన ఆధిక్యమును చూపుచూ, అసలు కవిభావములను తాను సరిగ్గా పొందుపరచిన వివరములను స్పష్టపరుస్తూ, ఆ గ్రంథ తత్త్వమును నాకు బోధపరుస్తూ, తనకుగల అనేకభాషా ప్రావీణ్యమును, గ్రహణశక్తిని, ప్రకటన పటుత్వమును, సమయానుకూలముగ వివరించి నన్ను పరవసని గావించిరి.

ఇప్పటికిని యింతే. ఇంతకంటె మఱియొక విశేషమున్నది. బంధుత్వము పూర్వము కంటె ఇప్పుడు బలవదినది. వారి దౌహిత్రిని నా జ్యేష్ఠ పుత్రుని కిచ్చి వివాహము గావించిరి. నేను భీమునిపట్నము నుండి పడే పడే వారి సన్నిధికి వచ్చికాలముగడుపుచుంటిని. ఉభయులకు ఆనందముగా కాలము గడుచుచుండెను. ఆయాతరుణములలో నా అనుభవము విశిష్టమైనది. దానిని కొంచెం వెనుక పెట్టి ముందుగా ఈ వివాహ సందర్భమున జరిగిన కొన్ని విశేషములను చెప్పెదను. మేము సంకల్పించినది మేనరికము. ఇది యీదేశపు ద్రావిడులకు నిషిద్ధము. సనాతన సంప్రదాయాచార సంపన్నులై మా అన్నగారు దీని కంగీకరించుటలేదు. నేనుకూడా అనుకూలుడను కాలేదు. ఈవిషయము ధర్మశాస్త్ర మిమాంసకాస్పదమయి పోయినది. విజయనగరంలోని ధర్మశాస్త్రజ్ఞులుకూడా ఈవిషయమును విమ

With the Best Compliments from :—

Poly - Ene General Industries

INDUSTRIAL ESTATE

GUINDY

MADRAS - 32

శ్చింప మొదలు పెట్టిరి. అతని కుమార్తెకు నా భార్యకు పీరిరుపురకును ఎట్లయినా సంబంధము చేసి కొనవలెనను ఆసక్తి దృఢముగా కలదు. అప్పుడు వారు దానికి సంబంధించిన శాస్త్రగ్రంథములను త్రోడికరించి, అందఱిని సమాధాన పరచి కార్యమును సాధించిరి, దీనివలన వారికిగల ధర్మశాస్త్ర పరిచయము సర్వజనవిదితమయ్యెను. ఈ శాస్త్ర నిర్ణయమును లోకమామోదించినది. నాటినుండి యీమాతులశాస్త్ర పరిణయమును ఈ నాటి ద్రావిడులు కూడ చేయ నారంభించిరి. పిల్లలజ్ఞాతకము అను గూడ వారే పరీక్షించి వారిజ్యోతిశాస్త్ర పరిచయమును రూఢిపరచుకొనిరి. నా అనుమానం కొలది మఱెవ్వరిచేతనైన నా సరిచూపించుదునా యంచే వలదని వారిని నన్ను నమ్మించిరి.

అన్నిటికన్న విశేషమేమనగా వారు ఉపనిషద్విజ్ఞాన సంపన్నులు. పరతత్త్వవేత్తలు. దీనిని వారి కథలలో సందర్భానుసారముగ ఉపయోగించిరి, కాని అది లీలా మాత్రమే. ఉపనిషత్తులందు వారికి గాఢాసక్తి కలదు. భాష్యసాహాయ్యము వారి కక్కరలేదు. కేవల మూలమునే యాధారముగ చేసికొని స్వతంత్రబుద్ధిచేతనే వారు తత్త్వమును గ్రహించిరి. ఇరువదియైదుపనిషత్తుల గల సంపుటమును చేతబూని కాలుమీద కాలువేసుకొని ఆడిస్తూ పరుండి ఉపనిషత్తులను కథలను కథానికలను జదువునట్లుగ విలాసముగ చదువుట వారి యలవాటు. నేనది చూచి ఆశ్చర్యపడుచుంటిని. కానివారికది క్రిడా మాత్రమే. ఇట్టి యాధ్యాత్మిక గ్రంథములందు వారికున్న యమితాసక్తికి నేనొకమారు గురి యయితిని,

నాదివి కొన్ని వేదాంత గ్రంథములు మాత్రము నాకు వారిజ్ఞానసంపత్తును సరిక్రమించినవి. అదై స్వత

నుధ - అనుభూతిప్రకాశము-అవధూతగీత-స్మృతి కౌస్తుభము - మొదలగునవి నా యుపయోగము క్రిందికి వచ్చినవి. ఇంకా ఎన్నెన్నో ఉద్గ్రంథములు ఉపయోగించువారు లేక పడియున్నవి. వాటినిన్నిటిని వారు విమర్శదృష్టితో చదివిరి. స్వతంత్ర బుద్ధితో గ్రహించిరి. ఈ పరిశ్రమ సారాంశమే వారి యుద్గ్రంథమగు జగజ్జ్యోతి. వారి గ్రహణస్వాతంత్ర్యమే యీ గ్రంథమునకు భూషణము. సాంప్రదాయ చాందసులకు దూషణము.

వారి జీవితములో ఈ స్వతంత్రబుద్ధి బలిష్ఠము. ఒకసారి వారు కాఫీతాగుచుండగా ఎదుటనున్న దౌహిత్రుల నుద్దేశించి “మీకు చాలా తీరుబడిగదా! ఈ పిల్లలకు చదువు చెప్పరాదా!” అని నేనంటిని. దానికి వారు మామూలు ధోరణిలో నావైపు తీక్షణంగా కళ్లువిప్పి చూస్తూ “హా చదువుచెప్పడమా! ఒకరికొకరు చెప్పడమా! నా కెవడు చెప్పేడురా? నీ కెవడు చెప్పేడురా? విద్య చెలమ ఊరి నట్టు ఊరాలిరా!” అని గర్జించి తాను విద్యల నార్జించిన విధమును విపులంగా వివరించి భగవద్గీత లోని—

“ఉద్ధరే దాత్మనాఽతానం నాజ్ఞాన మవసాదయేత్ ఆత్మైవ హ్యేతన్నోబంధుః । రాత్మైవ రిపురాత్మనః బంధురాత్మాఽత్యంతస్సయేనాత్మైవాత్మనాశితః అనాత్మనస్తు శత్రుత్వేవైతే తాత్మైవ శత్రువత్ ॥” అనుశ్లోకముల నెత్తుకొని—

“తన్ను తానే యుద్ధరించుకొనవలెను. తాను తన్ను చేదునట్లు గావించుకొనరాదు. తనకు బంధువైనా శత్రువైనా తానే. ఇతరు లెవ్వరాలేరు. తన్ను తాను స్వాధీనము గావించుకొన్న తానే తనకు బంధువగును. అట్లుగానినాడు తానే తనకు

శ్రువగును" అనుభావమును చక్కని యుదాహరణములతో వివరించి విస్తరించి నన్నెంతయో ఆనందింపజేసినారు. అదియే వారి జీవిత చరిత్రకు మూలసూత్రము.

ప్రకృతము వారి తత్త్వజ్ఞాన సంపత్తి. ఒకనాడు నేను వారికడనున్న సమయమున వాడు తెత్తిరి యోపనిషత్తును జూచుచుండిరి. అందులో "ఆత్మానం స్వయం మకురుత-తస్మాత్ త్సుకృత ముచ్యతే-యదై వ్య తత్సుకృతం-రసో వై సః-రసం ప్యేవా యం లభ్యానందీ భవతి".

ఆత్మ తన్నుతానే అనేకరూపములుగ జేచుకొనెను. అందుచేతనే దానిని సుకృతమందురు. అదియే సమస్త జగత్సారము. దానినిపొంది ఆనందమును పొందుదురు" అనిన సంపుటిని విపులీకరించి సృష్టిస్థితిలయ తత్త్వమును బోధించిరి. సర్వోపనిష దుద్బుష్టమయిన తత్త్వమును విశదీకరించి నాకు వికాసమును గలిగించిరి. నే నక్కడఉన్నంత కాలము వారితోడనే సంభాషణ మూలమున కాలమును గడుపుచుంటిని. ఒకనాడు బజారులో నడుస్తూ వుండగా ఏదో సందర్భమున "ఆత్మనస్తు కామాయ సర్వం ప్రియం భవతి" తనకోసమే అన్నింటియందు

ప్రీతి" అని నే నంటిని. ఆ మాటవిని, వారి అలవాటు ప్రకారంగా నిలబడిపోయి తీవ్రంగా నావైపు చూస్తూ చాలావరకు దానినే అనేక దృష్టాంతములతో విపులీకరించి జీవనరహస్యమును గ్రహింపజేసిరి. మఱియొకసారి "తరతి శోక మాత్మవిక్-ఆత్మజ్ఞాని సంసారదుఃఖమును చాటును". అన్న వాక్యమును బహువిధముల వ్యాఖ్యానించి తరణమార్గమును స్పష్టీకరించిరి. "ఆత్మానం చేద్విజ్ఞానీయాత్ అహమస్మీత పూరుషః-కిమిచ్చన్కృత్యకామాయ శరీరమను సంజ్యరేత్-నేనే యాత్మను. అను జ్ఞాని దేనికోసం శరీరముతో బాధపడును". అన్నదానికి వారి విశదీకరణమును వారివల్ల వినుకుతూహలముతో నేను కోరగా ప్రతిపదమును పరీక్షించి సమన్వయించి సముదాయ జీవిత రహస్యమును ఉద్ఘోషించిరి.

వ్రస్థానత్రయములో రెండవదయిన బ్రహ్మసూత్రములుగూడ వారికి కరతలామలకములే. దానిలో నాకు గొంత వ్యాసంగమున్నదనితెలిసి నన్ను పరీక్షించుటకు "ఆనందమయోఽభ్యాసాత్" అన్న సూత్రమును గుఱించి ప్రశ్నించిరి. వారివద్ద నా పాండిత్యమును ప్రకటించునంత తెలివితక్కువ పనిచేయక మీరే చెప్పండని యూరుకుంటిని.

The Famous Name in Radios

TELESONIC

IN MOST ATTRACTIVE MODELS

CAN BE HAD FROM

MAIN ROAD, RAJAHMUNDY

అప్పుడు వారు “చూచితివా? శంకరుని చాతుర్వము గురువునే విమర్శించుచున్నాడను దోషము తనకు రాకుండ సూత్రమందలి “మయత్” ప్రత్యయము యొక్క వికార ప్రాచుర్యార్థములను వివరించుచు, సమర్థిస్తూ ఉన్నట్లు ప్రయత్నిస్తూ, పవరణ ఎలాగు చేసినారో శ్రీ శంకరులు” అని వారిని పుణ్యమును వివరించి ఫరతత్వమెంత సూక్ష్మమో చూడుమని తమ నైపుణ్యమును నిరూపించినారు. ఆ కూటంలో మూడవవగు భగవద్గీతకూడ వీరికి కొట్టినపిండియే దానిలోకూడ అనేకవిషయములను చర్చిస్తూ కొన్ని అభిమాన విషయములను నొక్కి విపులీకరించి, జాటిలో వైనిచెప్పిన “ఉద్ధరేదాత్మనా” అనునది యొకటి. రెండవది యింద్రియ నిగ్రహమునుగూర్చి నది. దీనిననుసరించియే సుఖదుఃఖములుకూడ మన యధీనములే యను చూపు వారికి గలదు. ఇతివారి రెండవ యభిమాన ఘట్టము.

“ధ్యాయతో విషయాన్మయః

సంగస్తేషూపజాయతే

సంగాత్సంజాయతే కామః

కామాక్రోధోఽభిజాయతే.

క్రోధాద్భవతి సమ్మోహః

సమ్మోహోత్పత్తి విక్రమః

స్మృతి భ్రంశాన్మృది వాళః

బుద్ధినాకా త్రుణకృతి.

రాగద్వేష వియుక్తైస్తు

విషయా నింద్రియైశ్చరన్

ఆత్మవశైర్విధేయాత్మా

ప్రసాద మధిగచ్ఛతి.

ప్రసాదే సర్వదుఃఖానాం

హనిరస్యోప జాయతే,

ప్రసన్న చేతనో నోభి

బుద్ధిః పర్యవత్తితే

నాప్తి బుద్ధి రయ్య క్తస్య

నచాయ క్తస్య భావనా,

సచాభావయత శ్శాంతి

రశాంతస్య తుతస్సుఖం.”

(భగవద్గీత-2 అధ్యాయము-32-35 శ్లో॥)

ఏ పదార్థమునై నా చింతించుచుండిన ఆ పదార్థ ముందు ఆసక్తి కలుగును. ఆ యాసక్తివలన అదిలభింప వలెననెడి కామము పుట్టును. ఆ కోరిక నెరవేరనిచో క్రోధము కలుగును. దానివలన నేమియుదెలియ నంత యజ్ఞానము జనించును. దానివలన స్మరణశక్తి యంతరించును. అద్ధానబుద్ధి నశించును. తన్నాశ నమున ప్రతివాడును చెడును. ఆ రాగద్వేషము లను ఇంద్రియములనుండి మరలించి, ఆ యింద్రియ ములను తనకు తొంగునట్లు శావించుకొనిన వానికి మూసరిక ప్రసన్నతలభించును. అట్టిప్రసన్నతలభించిన వారికెట్టి దుఃఖమును నుండదు. ప్రసన్నమనస్కునకు బుద్ధియు నిలకడగా నుండును. యోగవిరహితునకు బుద్ధి యులేదు యోగవిరహితునకు భావనయులేదు. బుద్ధియు భావనయు లేనివానికి శాంతి యెక్కడిది? శాంతిలేనివానికి సుఖమెక్కడిది?” ఈ శ్లోకములో దుర్భావన నాశనముకొలుకున్నా మనః ప్రసాదమును గలిగించే సుభావన శాంతి సౌఖ్యములకున్నా మూలములని యాతని నమ్మిక. వీనిని ఉదాహరణములతో వివరించి నిరూపించిరి. భక్తికి నిర్వచనము పెక్కుచోట్ల పెక్కువిధముల నున్నను భగవద్గీతలోని భక్తినిర్వచనము సర్వోత్కృష్టమని, గీతలోనిభక్తి యగ్రస్థాన ములంకరించిన దని వారు ప్రకాశించుచుండిరి. 12 వ అధ్యాయము లోను, 18 వ అధ్యాయమున 51-55 లోను ఉన్న

భక్తిలక్షణములను ప్రకాశిస్తూ భక్తి జ్ఞానమునకు ఆధారమై యున్న అని చెప్పుచుండిరి. వారు అట్టిభక్తులు. ఇంకా కొన్ని యుదాహరింపవచ్చును. కాని గ్రంథ విస్తరణి వారించుచున్నది.

ఇట్లు వారు ప్రస్థానత్రయమును స్వయంకృపి చేతనే సాధించి తనయంతరంగమున నిలిపికొని లోకవిడంబనము అవసరములేని సమయములతో స్వస్వరూపానుసంధానము చేసుకొనుచుండిరి. వారి హరికథలుకూడా జ్ఞానయజ్ఞమునకు చెందినవే. కథలలో వారుచేసినది సర్వతారకమైన జ్ఞానమార్గ సాధనమే.

ఈ విధముగ వారిజీవితమంతయు తనయొక్కయు ఇతరులయొక్కయు, తరణము రక్తి భక్తులచే సాధింపజచ్చునని రూఢిగా ప్రకటించి సార్థకము గావించుకొనినారు. వారి స్వీయచరిత్రయందుగాని, దాని సంగ్రహరూపములయిన యితర చరిత్రలలో గాని శ్రీ దాసుగారి జ్ఞానసిద్ధినిగూర్చి ఎవ్వరును విశేషించి చెప్పలేదు. వారి లోకావితకర్తులను పారి యలవాటులను తాహిరములైనవానినే వివరించిరి.

వారితో నాకున్న యీ యసాధారణ సన్నిహిత పరిచయముచే నేను దృఢముగా గ్రహించిన దేమన “వారు సర్వతోముఖ ప్రజ్ఞామరంధరులు—కేవల సర్వస్వత్యవతారము” అని. ఇది నా దృఢ విశ్వాసము.

ఈ భావమునే నేను సుమారు 20 సంవత్సరములకు పూర్వము సభాముఖమున ప్రకటించితిని. విజయనగరం మారుతీ సమాజంవారు (అనిజ్ఞాపకం) విజయనగరంలో కోటవద్దనున్న మూడుదేవా

లయముల అవరణములో శ్రీ దాసుగారి చిత్ర పటావిష్కరణమునకుగాను ఒక పెద్దసభను ఏర్పాటు చేసి దానికి నన్ను అధ్యక్షునిగా చేసి ఆదరించిరి. ఆ సందర్భమున పింగళి సూరనార్యుని కళాపూర్ణ దయముతోని “మణిస్తంభ—సుముఖాపత్తుల” గుర్తింపు క్రీడాన్యోన్యాయసందానుభవము అనుభవైక వేద్యమన్నగాధను ఆధారముగ చేసుకొని నేనొక కల్పనను జేసితిని. “సరస్వతీబ్రహ్మలు ఆస్థితిలో ఉన్నప్పుడు సరస్వతి బ్రహ్మను ఆనందమేమని యడుగగా బ్రహ్మ అనిర్వచనీయమనియు అనుభవైక వేద్యమనియును చెప్పెను. సరస్వతి తనకట్టి అవకాశము ఎట్లు ఎప్పుడు కలుగునని ప్రశ్నింపగా బ్రహ్మ సంతోషించి యీ యఖిలాష తన ప్రయోజనమున కనుకూలమని తెలిపెను. ఎటులనగా, భూలోకమునకు ఆమెను పంప నవసరమున్నదని చెప్పెను. భూలోకమున కాళిదాసాదులు నాటకాది సాహిత్యరూపములను సంస్కరించి సరియైన స్థితిలో నుంచిరి. కాని హరికథారూపమయిన యక్షగానమునకు మాత్రము కొరత తీర్చువారు లేరైరి. ఆ కార్యమునే నీర్వహించుటకు నీన్న స్వయంగా నియోగింప నుద్దేశించితిని. అందు నీ కోరిక సఫలమగునట్లు పురుషునిగా పంపించెదను.” అని చెప్పిపంపెను. ఈ సంస్కరణమునకు నియమింపబడిన సరస్వతియే శ్రీ నారాయణదాసుగారు. “ప్రవేదిరే ప్రాక్తన జన్మవిద్యాః” అనరీతిని వారికి నకలవిద్యలు లభించినవి. వారు చదువుల సరస్వతి. లేకున్న యీ యశిషిత సర్వతోముఖసాధారణ ప్రావీణ్యము సవాజమైన దేవతా శక్తికిగాక మానవమాత్రునకు సాధ్యముకాదు. దీనికి తార్కాణముగ వారియందు స్త్రీలక్షణములే యొక్కువ. పెద్దతలకొప్పు, దానిపైన పుష్పాలంకారము - షా మందు పెద్దకుంకుమబొట్టు. కళ్లకు

కాటుక - దేహమున చందసాద్యంగరాగము ఆభద
 గాభిలాష - పురుషులనుగూడ మోహింపజేయు
 గంభీర మనోహరరూపము ఇవివారికి సహజలక్షణ
 ములు. స్త్రీభావాభినయ నైపుణ్యమున అతని
 కాశడేసాటి. ఈ లక్షణములన్నియు నాతని గత
 జన్మ స్త్రీత్వమునే దృఢపరచును."

ఈ కల్పనమునువిని సభాసదులు వారి యామోద
 మును కరతాళముఖమున సూచించిరి. అధ్యక్షులు

కవిత్వభోరణిలో పడిదని క్షోభపై దీనిని కనిపెను
 యముగ గ్రహించిరి. ఈ నాకల్ప గానుసరణమును
 శ్రీ చాసుగారు వినిన పరమానంద భరితులయి
 యంగీకరింతురని నా నమ్మకము నా అనుభవ
 పర్యవసానమేమనగా వారు సంగీత సారస్వతమూర్తి
 యైన సర్వభియేగాక సర్వోపనిషదుద్భవ్యయగు
 ముగ్గురమ్మల మూలపుటమ్మయే సచ్చిదానంద
 స్వరూప పరాశక్తియే శ్రీ ఆ-నా-చాసుగారు.

WITH COMPLIMENTS

FROM

Road Transport Corporation (Pvt) Ltd

MADRAS

SPACE DONATED BY

Mr. K. DORAI REDDY

UPA SARPANCH
 ANAPARTHY

With the Best Compliments of:-

.....
M/s. Chebrolu Hanumaiah
* * *
TOBACCO Co., GUNTUR
.....

CHEBROLU BROS., BUILDINGS
RING ROAD
GUNTUR-2

ప్రశంసాస్తుతి ★ రత్నమాల ★

— శ్రీ కలగ ఆంజనేయశాస్త్రి

శా॥ జ్ఞానాజ్ఞానవిచారసాగరమతిన్ సమ్మార్గసంపర్కమన్
వీణావేణుమృదంగకాహళ కళాభిజ్ఞున్ శివాత్మజ్ఞునిన్
గానోల్లాస విలాస నృత్య లలితాకా రాదిభట్టాన్వయ
శ్రీనారాయణ దాసవర్యు మది సంసేవింతు నశ్రాంతమున్॥

శా॥ ఎ జ్ఞాడం దెలియంగరాని శివు డిం దెందెందు దాగుండెనో
ఆ జ్ఞాడం దెలియంగ భక్తికలిమండై యాదిభట్టాన్వయుం
డ జ్ఞాడం దిలకించినాననుచు చా నజ్ఞాడలో బుట్టి యీ
వజ్ఞాడన్ సకలై కపాండితిని సంభావ్యుండు నయ్యెన్ భువిన్

M. MUSTHAFFA

Prop. KHALEDIA SAW MILL. SULLIA. (S. K.)

**TIMBER MERCHANT & PACKING CASES
MANUFACTURER.**

R. S. Road CHALAKUDY [Kerala]

**Manufacturer of Packing Cases from well Seasoned
Soft-wood under expert Supervision and Slate - frames.
Available Timber of all Species in Sizes & planks.**

సద్గురు సన్నీధానము

— శ్రీ వేదనబట్ట వెంకటరమణయ్యదాసు

శ్రీ నారాయణదాస సద్గురువులు విజయనగరం లోని విజయరామ గానపాఠశాలకు ప్రథమప్రధానోపాధ్యాయులుగ నున్నప్పుడు హరికథాపితామహులును, సంగీత సాహిత్య విశారదులును అగు శ్రీవారివద్ద హరికథాగాన మభ్యసించు నాసక్తితో 1981 సం॥లో ఒకనాడు నేను పాఠశాలకరిగి కుర్చీలో కూర్చున్న శ్రీ దాసుగారిని దర్శించి నమస్కరించగా “ఎవరురానువ్వు” అని వారడుగ, నాప్రవరను మనోభీష్టమును విన్నవించితిని. “పది ఒకటిపాడు” అని వారన్న వెంటనే, నేనదివరకాపాఠశాల మృదంగవిద్వాంసులును, శ్రీవారి శిష్యులును అగు శ్రీపాద సన్యాసిరావుగారివద్ద నేను కొన్న రుక్మిణీకళ్యాణంలోని సావేరిరాగకీర్తనను పాడుచుండ, మధ్యమధ్య నొకటిరెండుసార్లు “వ్యా” అని అదేవారు సంతోషించినట్లు “ఒరేయి, నాదగ్గర చెప్పుకోరా” అనిన వెంటనే నేనువారి రెండుపాదములను పట్టుకున్నాను. వెంటనేవారు హరికథాక్లాసు ఎటెన్ డెస్కు రిజిష్టరును తెప్పించి నాపేరందులో వేయించి, ప్రప్రథమంగా నాకోర్కెపైని భీష్మచరిత్ర నారంభించి, దానితరువాత పామకాపట్టాభిషేకము, అటుపిమ్మట యథార్థ రామాయణము సంఘటిని బోధించేవారు. నిత్యము సాయంకాలం గం॥ 5-30 కు పాఠశాల విడిచిపెట్టేక శ్రీవారు పికారుగాబయలుదేరి, శిష్యులము వెంటనడేదో మాకుచెప్పలేని గొప్పగ, ఏనుగువెనుక నడచునట్లా నందముగ నడచుచుండ, మొలమెల్లగ వారు

నడచుచు, మధ్యమధ్య నాగుచు, మాకుకొత్త పాఠములను బోధించుచు, మాకుసిగ్గుబోవునట్లు నడి బజారులో గంట స్తంభంప్రాంతంలో మాచేపాడించుచు, నృత్యమును చేయించుచుండ, చారినీబోవు జనము గుంపులు గుంపులుగ ఎక్కడి కక్కడే నిల్చి పోయేవారు. “ఒరేయి నారాయణదాసురా, వాళ్లంతా శిష్యులురా, నిద్యలసరస్వతిరా, ఏమి నిరాడంబరమురా, ఆహాఏమి విగ్రహమురా” అని యిట్లనేక విధముల వారను కొనుచుండేవారు. దారిలోకనబడిన యెరిగినవారితోను, వారిన్నేహితులతోను ఏవేవోముచ్చట లాడుచు, తెలిసికొను ఉద్దేశముతో ఎవరైన ఏదైన అడిగినవారికి నవ్వు జెప్పుచు. కొంటెతనముగ ఎవరైన ఏదైన ప్రశ్నించువారికి ఒక్కమాటలోనే వాగ్బంధమగు నట్లు చెప్పుచుండేవారు. తెలియక తెలిసినట్లు నటించువారన్నా, అబద్ధములాడేవారన్నా, వారికి చాలాకోపము. రెండుమాటలాడేసరికి, అవతలవాడెట్టివాడో వారు గ్రహించేసేవారు. ఒకనాడొకాయన “ఏమిదాసుగారూ! మీదేయథార్థ రామాయణమా, ఇతరులవి కావా” అనిఅడుగగా “ఓహు. యథా=సత్యముగ, అర్థ=ధనమును,యిచ్చే రామాయణం యథార్థరామాయణంనాది. “పందలు వేలు హరిదాసులకు బ్రతుకుతెలివు చూపినది నా రామాయణం” అని దాని నిర్వచనంచేసేసరికి ఆ పెద్దమనిషి “ఓహుమహానుభావా!” అని నమస్త రించి వెళ్లేదు. ఇంకొకప్పుడు ఇంకోఅయన “ఏమంది

దాసుగారూ! మీయభార్యరామాయణంలో, అహల్య తనంతటతానే రాయిగామరిపోయినదని, ఇంద్రుడి గొడవపమిలేకుండా వ్రాసేరే, దానికాధారమేమి” టని ప్రశ్నింప “దానికినేనే ఆధారము. అదిదేవ రహస్యము, చూసినవారెవరు? ఇతకూ అంతటి మహాపతివ్రతకు జారత్వ మాపాడిండుట మనకు పాపముకాదా!” అని చెప్పేసరికాయన “అహ! యెంతచక్కగా సమర్థించేరుస్వామీ” అని తెలుపు తీసుకున్నారు. ఇట్టి అపూర్వ విషయములను వారి వెంటనుండి మేమువింటూ తెలుసుకొనేవారము. 1938 స్థూల ప్రాంతంలో ప్రభుత్వంవారు శ్రీవారిని రిటైరుచేయించగా వారు “అయ్యా! నన్నుపదవి నుండి రిటైరుచేయించేరుకాని నా విద్యను రిటైరు చేయించగలరా! ఇప్పుడొక మద్దలపడవేయండి, నా తమాషాచూపిస్తా” ననేసరికి శ్రీ వారికి 100-00 లు గౌరవవేతనమును యావజ్జీవము

వారింటికే చెక్కును ప్రభుత్వమువారు పంపేవారు అప్పటినుండి శ్రీవారు దక్షిణాదియాత్రలు సలిపి. తిరువాక్కూరు రాజావారి ఆస్థానములోసంస్కృతం ఇంగ్లీషు భాషలలో కథాగానమును సలిపి ఘన సన్మానమునుపొందినారు. ఆ తరువాత ఎవరైన ఆహ్వానించినప్పుడు హరికథలకు వెళ్లుచు ఇతర సమయములందు స్వగృహంలోనే ఏదోయెప్పుడూ గణపతివలె కుర్చీలో కూర్చొని వ్రాసుకొనుచుండే వారు. ఎప్పుడూసన్నిధిలోనున్న నాకు, పేరి సర్, సింహమునకు, ఎంత వ్రాతలోవారు నిమగ్నులై యున్నా. ఏరాగ-తాళ-భావములనడిగినా విసుగు లేక చెప్పేవారు. అడిగేవారుంటేచాలు సంతోషముగ చెప్పేవారు. “ఒరే! నేనింకాబ్రతికియున్నాను. నా దగ్గరకొచ్చి తెలుసుకోలేమిరా! వెళ్లివాళ్లు” అని అనేవారు. ఒకనాడు చనువుగా నేను “బాబూ! హరికథ మీవలె బాగుగాచెప్పే సూక్ష్మా

Grams : “FINANCE”

Phone No. 12

With Compliments of

The New India Finance Corporation,

AUTOMOBILE FINANCIERS

Branch : GUNTUR.

H. O. : CHIRALA.

GUNTUR Dt., (A. P.)

Managing Partner : G. CHINA VEERAIAN

లేమైనచెప్పరా" అని అడిగితే ఒరేయి, నన్నెప్పుడూ చూస్తూ ఉండు. నామాట నాతీల చూస్తూ ఉంటే చాలురా" అని వారనగా ఆదే మహోపదేశంగా భావించి నిత్యము కొన్నిగంటలైనా వారిని 10 సం॥లు ఏకగ్రీవముగ చూసేను. వ్రాసుకొనుచు మధ్యమధ్య వారికి స్ఫురణకివచ్చిన అశ్శుత విషయములను చెప్పచూ పాడుచూ, నవరసము లోలుకునట్లు కుర్చీలోనుండే అభినయించుచు వారి కథచెప్పినంతరత్తిగా చెప్పేవారు. "ఎలాగుందిరా! నా ముసలిసోకు" అని తమాషాగా అడిగేవారు. ఒక్కొక్కప్పుడు వారు గణపతివలె, ఇంకొకప్పుడు సరస్వతీవలె, మురొకప్పుడు మహావిష్ణువువలె కనుపెరిచేవారు. అప్పుడునాకు వారన్నమాట "నన్ను చూస్తే చాలురా" అన్నదర్థమైనది. వారి బాల్య స్నేహితులు శ్రీకమ్మ అప్పన్నదొరగారివద్ద పోయారు. న్యాయవాది, అన్నదాత అయిన శ్రీ ప్రభల లక్ష్మీనరసింహంపంతులు (విశాఖపట్నం) వారివద్ద నొకమారు, నాచే శ్రీవారు రుక్మిణీకళ్యాణం పాడించి నావెంటవారును పాడుచు "అయ్యా, ఇవ్వుడు వీడిని తయారుచేస్తున్నానని అమితవాత్సల్యముతో అన్నాడు. శ్రీవారికి శిష్యులంటే అమిత వాత్సల్యము. పైగ్రామములనుండి వచ్చేడు పేద విద్యార్థులకు తామెరిగిన వారిచే భోజనవారము తిప్పించి-ఇంకావారే ధనమునిచ్చుచుండెడివారు. వారుముఖ్యముగా విద్యార్థులకు కళాకారులకు మాత్రం ధర్మంచేసేవారు "ఒరేయి, మనధర్మము కాని భక్తికాని యితరులకు తెలియరాదు. తెలిస్తే దానిఫలితముండదురా" అని అనేవారు. శ్రీవారి సన్నీధానబలముచే నాకుచిన్న కవితవ్వముచెప్పుకొత్త కలిగి ప్రప్రథమంగా వారిపైనే ఒక పద్యం వ్రాసి

తెల్లవారే పది మెల్ల "బాబూ"మీపైని పద్యం వ్రాసే ననగా" ఏదేదీ చదువురా" అనిన వెంటనే

"ఉ॥ గాన ము మున్న సక్కరము

గానరు కుక్షిని లోకసాజ మి

దైవరులైన రెంటిగన నేర్పడు

కంఠము లేకయుండు, రెం

తేనియుదాని గల్గినను ఇంపగు

దేహపుసొంపుగాన ర

ద్దానిని గూడ కల్గినచుచై నేపు

జింతనమాని యుండురే

కాని నిజాని కన్నీయుచు

గల్గెవెనీకు గురోత్తమోత్తమా."

అని చదివేసరికి వారు "శ్రీరే! పోకున్నవన్నీ వ్రాసేవు బాగుంది. ఇలాగే వ్రాస్తూఉండు. అదే ఒస్తుందని వారన్నదే ఆశీర్వచనమై నాచేకొన్ని వారికథలను వ్రాయించింది. శ్రీహరికృష్ణుడూ "గోవిందా" అని స్మరిస్తూ ఉండేవారు. అందుకే వారింటిలో మైనగోరకూడ "గోవిందా" అనిపలకు చుండేది. ఒక వాడు నన్ను పరీక్షించుటకేమో "శ్రీరే నేను ముసలి వాడినని అంతా ఒకటే సినా నువ్వు వదల వేమిరా! అని! అంటే నేను "బాబూ, ఇప్పుడేమీ విద్యానుభవఫలమునుండిచిందు చున్న మకరందపు బొట్టు నాకు లభించుచున్నది. ఇది యెంత అద్భుతమున్న కాని లభించు" ననిసేనన గా వారు చిన్ననవ్వనవ్వినారు. వారుతమ 80 సం॥ల పయస్సుతో లలితా సహస్రాయపాదము, అష్టాదశపురాణసార సంగ్రహ, జగజ్జ్యోతిని వ్రాసేరు. ఏప్పుడూ శ్రీవారి సన్నిధినుండే నేనూ, పేరినర సింహం వారికి వక్షోత్సవమును పలుపనుచుకొంటి-

న్యాయవాదులు, ఉత్సాహవంతులును అగు శ్రీ కాం
డ్రేగుల సూర్యవారాయణ మూర్తిని సంప్రదించగా
వారు శ్రీ అనంతరామన్, శ్రీ రామకృష్ణన్ ఐ. సి.
ఎస్, గార్లను కలుసుకొని వజ్రోత్సవమునకు అధ్య
తులుగా నుండునట్లు అంగీకరింపజేసి, పురప్రము
ఖులతో సంప్రదించిరి. ఆతరువాత నేను, వారు
బయలుదేరి రాజమహేంద్రవరములో సోమినకామే
శ్వరరావుగారిని, శ్రీమదువాడ వేంకట చయములు
గారిని, శ్రీ కాండ్రేగుల జమీందారువారిని కలుసు
కొని అక్కడనుండి బెజవాడలో శ్రీ చుండూరు
వెంకటరెడ్డిగారిని శ్రీ ఉయ్యూరు జమీందారు

వారిని కలుసుకొని 5 దినములు ఉత్సవములువై భగ
ముగా జరిపించుట కన్నియు సిద్ధముచేసితిమి. వారికి
మేము చేయవలెను కాని మీరు చేయలేరని దేశక
లావ్యనించినట్లు తే 2-1-1945దిని శ్రీవారు జగ
జ్ఞననిని స్మరించుచూ శ్రీలలితాపరమేశ్వరిలో ఐశ్వర్యమై
పోయినారు. ఆంధ్రావని ఆంధా అవర సరస్వతిని
గోల్పోయినట్లు పలువిధముల సంతాపమును వెలిబు
చ్చినది. శ్రీవారి మూర్తి లేకపోయినా, వారి
మధురమగు రచనలు, హరికథా విశానముమాత్రం
నిల్చిపోయినవి. ఆచంద్రాధ్యక్షము నిల్పుట నిస్సం
దేహము. ఓం తత్సత్,

With the Best Compliments of:-

SRI JAYALAKSHMI TOBACCO COMPANY,
GROWERS, REDRYERS & EXPORTERS,

BRANCHES : TADIKONDA,
THROVAGUNTA, KROGUR,
CHILAKALURIPET, PARCHOOR,
KANCHIKACHERLA, &
RAJAHMUNDY.

GRAMS : "GOGINENI"
PHONES : GUNTUR - 824,
TADIKONDA - 26,
RES : 21, 22.

MATHEMATICS BOOKS

(QUESTIONS AND ANSWERS)

B. A., B. Sc., B. E.

Algebra and Trigonometry 5-00, Analytical Conics 4-50, Solid Ana-
lytical Geometry 1-25.

CALCULUS :

Vol I. Differentiation 3.75, Vol II. Integration and Differen-
tial Equations 4.25, Dynamics 3.50, Statics 3.00, Statistics 4-00.

SRI VIGNANA MANJUSHA [Pvt] Ltd.,

Brodiepet, GUNTUR - 2

Tel : 'SAGAR'

Phone : { Office 51
Res. 31

For Durable and well-finished

S
N
V

FURNITURE
PACKING CASES
FOUNDRY ARTICLES &
ENGINEERING GOODS.

Please contact

S. N. V. INDUSTRIES,

PERUMBAVOOR, Kerala

శ్రీ నారాయణదాసుగారి జీవిత విశేషాలు

— శ్రీ కర్కా ఘోర్యనారాయణ

శ్రీ నారాయణదాసుగారు నాకు మాతా మహులు. (అనగా మా తల్లిగారికి వినతంబ్రది) అది యటుండంగా నేను చిన్నతనము నుండి 19 ఏండ్ల వయస్సు వచ్చువరకు మా మాతా మహుని ఇంటిలోనే ఉంటిని. మా మాతామహుని యిల్లున్నా. శ్రీ దాసుగారి యిల్లున్నా ఇరుగు పొరుగు అగుటచేత తఱచుగా శ్రీ దాసుగారి సన్నిహితత్వము నాకు వుండేది. నాకు 25 ఏండ్ల వయసు వచ్చినది మొదలు శ్రీ దాసుగారు చని పోయేవరకు ఆయనతో నాకు సహచర్యము కలదు.

శ్రీ దాసుగారి జీవితము తెలిచిన పుస్తకము వంటిది. ఆయన తన బ్రతుకులో ఏ భాగమును మధ్యవరచి యెఱుంగడు. ఆయన ప్రతిభకు ముగ్ధులు కానివారు దేశములో లేరు. అయితే ఆయనను గుఱించి చెప్పుకునే కథలలో కొన్ని సత్యదూరములై యున్నవి. కాగా శ్రీ దాసుగారి ఉత్కృష్టత, విశిష్టత, ప్రత్యేకత ప్రతిభ, అభిరుచులు సత్యమైనట్టివియు, నాయెఱిగినట్టివియు సంగతులు కొన్ని మాత్రము పొందుపఱచి లోకమున కందించుటయే యీ వ్యాసములోని ముఖ్యోద్దేశము.

దినచర్య

శ్రీ దాసుగారు ప్రతిదినము తెల్లవారుఝామున నాలుగు గంటల నగారాకు లేచి ఆరుగంటల వరకు వీణ వాయించెడివారు. వీధిప తీరిగి పండుకొని 9 గంటల ప్రాంతమున లేచెడివారు. నిరంతరము

గోపీ ధరించెడివారు. కాలకృత్యాలు తీర్చుకున్న తరువాత ఏదో ఒక గ్రంథం పట్టుకొని చదువు కొంటూ పాంక్తోశ్చతో కానుకుర్తివారి యింటికి లేక అన్నదమ్ముల యిళ్ళకూ వెళుతూ చమత్కారంగా మాట్లాడుతూ ఆ కాలంలో ఎవరైనా పాటకులు వస్తే వారితో ముచ్చటస్తూ మధ్యమధ్యన పాడుతూ వుండేవారు. బంటిగంటకు స్నానం చేసి హిందూస్తానీ పాడుతూ ఒక బొబ్బ పెట్టేవారు. ఆ బొబ్బ తూర్పున అంజనేయస్వామి గుడి వరకూ వినబడేది. వీధిప పురిసెడు ఆవు నెయ్యి వేసుకొని పప్పు, అన్నము, కూరతో భోజనము చేసెడివారు. ఒకానొకప్పుడు కలగూరగంపలాగ పప్పుఅన్నము కొంత తిని అందుతో కూరకలిపి కొంత తిని మిగిలిన దానిలో పులుసు అవపిండి వగైరాలు కలిపి చౌచౌరుచులు చవిచూచేవారు మొత్తము మీద శ్రీ దాసుగారు భోజనప్రియులు.

భోజనానంతరము శ్రీ దాసుగారు ఏవో సంస్కృతధ్యాన్ వచనములను ఉచ్చరిస్తూ మంచముపై నాలుగు గంటల వరకు శయనించేవారు నిద్రలేచిన తరువాత కొప్పునకు మెస్తూ నూనె రాచి దువ్వి ముడివేసి క్లాట్లుచేతులు కడిగి తెల్లని కాసికోక బిగించి దానిపై తెల్లని మడతవంచ, చలువచేసిన లాల్చీ రబ్బరుజోడు, లేదా నారజోడు (తోలు ముట్టరు) వేసికొని చేతికర్ర పట్టుకుని తిన్నగా అంజనేయస్వామి, గుడి, గురాచారి వీధిబడి బొంకులదిబ్బ మీదుగా కమ్మవారి యింటికి వెళ్ళి వెంకటేశం దొరగారి వద్ద కొంత ప్రొద్దుపుచ్చి

గుడివీధి నుండి యిల్లు చేరి 9-10 గంటల మధ్య రాత్రి ఖోజనంచేసి ఆమడపుడిపం వద్ద సుమారు రాత్రి ఒంటిగంట వరకు Shakespeare చదివే వారు.

హనుమద్గానము

శ్రీ దాసుగారు స్వతంత్ర స్వభావులు. ఇదివరకు ఒకరు నడచిన అడుగుజాడలలోకాక క్రొత్తదారులు త్రొక్కి అందులో క్రొత్తపోకడలు కనబరిచే స్వభావం గలవారు శ్రీ దాసుగారు.

సంగీతమును కన్నులకు గట్టిట్లు వర్ణించట కే కవియును ఏ భాషలోను నే వెలుగినంతవరకు ప్రయత్నించి యుండలేదు. ఒక్క దాసుగారు వర్ణించినారు. “జానకి శపథము” లో కుశలవుల భావమును గూర్చి శ్రీ దాసుగారు వ్రాసిన వర్ణన నిరుపమానము, అభూతము. ఈ “జానకి శపథము 1907 లో అచ్చొత్తింపబడినది. అందులో ఉపయోగింపబడినవన్నియు నవీకరాగములు. అందులోని సంగీతమును శ్రీ దాసుగారు హనుమద్గానమనిరి. దీనిని విజయనగరమున వెలసిన శ్రీ ఆంజనేయస్వామి కంకితము చేసిరి. ఈ గ్రంథములోని పాటలను వీణ మీద వాయించుకొని మరి తయారు చేసినారు. “ఈ యక్షగానమును శ్రీ ఆంజనేయస్వామివారికి నివేదింపక ప్రచారము చేయ” నని శ్రీ దాసుగారి దీక్షయగుటచే పదకొండేండ్లు ఈ కథ ప్రచారమున లేదు.

1918 వేసవి కాలంలో శ్రీ దాసుగారు తమ “జానకి శపథము” ను స్వామివారికి నివేదించ సమకట్టి ప్రజలకు తెలియజేసిరి. అంతకుముందు మూడువారాల నుండి శ్రీ దాసుగారు పిచ్చియై తిన వానివలె తదేకధ్యానముతో మననము చేయు

చుండిరి. ఒకనాడు నేను “జాతా! ఏమిటి? ఈలా గున్నావు. ఒంట్లో జాగాలేదా?” అని అడిగితిని. అందుకు శ్రీ దాసుగారు “అదేమీ కాదురా. చాలా కాలమైనది వ్రాసి. ఆ వింత మారుమూల రాగాలను స్వరాలను మననం చేసుకుంటున్నా” అన్నారు.

ఇక ఆనాడు శ్రీ దాసుగారు శ్రీ ఆంజనేయ స్వామివారి సన్నిధిని “జానకి శపథము” గానము చేసిరి. ఆనాటి వారి ఉత్సాహము అపూర్వము. గానమును గూర్చిన వచనమును చదువుటలోను, చక్కని ఉపమానాలను చెప్పుటలోను ఆనాటి కథా గానము చిరస్మరణీయము. ఆవేశ సాక్షాత్తు దేవతలు తిలకింపదగిన తీరుగా శ్రీ దాసుగారు కథ విన్పించారు. ఆనాటి కథ విన్న నేను, శ్రీ బులుసు వెంకట రమణయ్య, శ్రీ చిట్టి సత్యనారాయణగారలు నిజంగా గంధర్వలోకంలో విహరించామనే చెప్పాలి.

అంబరీష చరిత్ర - శృంగారము

శ్రీ దాసుగారు రసజ్ఞులలో అగ్రగణ్యులు. పండిత రాయలతో సరిపోల్చదగినవారు. ఈ విషయము వారి మాటలోను పాటలోను చేతలోను వైలిలోను భావములోను కాననగును. ఒకప్పుడు శ్రీ దాసుగారు తమ వీధి ఆరుగుమీద కూర్చొనియుండిరి. ఆ సమయమున వీధిని వెళ్ళే శ్రీ పేరి కాళీనాథకాష్ఠిగారిని శ్రీ దాసుగారు విలిచి “అంబరీష చరిత్ర” యందు విష్ణువు శివునెట్లు మోసగించెనో తెలుపు శృంగార రసఘట్టమును సాంతముగా చదివి వినిపించిరి. దానిని విని కవిపండితశేఖరులగు శ్రీ కాష్ఠిగారు “దాసూ! నీకు నీవే సమానుడవయ్యా శృంగార రసము నిట్లు క్రొత్తపోకడల చిత్రించిన కవి సంస్కృతాంధ్రముల మరియొకడెడీ? అని మెచ్చికొని కొగలించుకొనిరి.

శ్రీ కాశీనాథశాస్త్రిగారు తలదన్ని వచ్చినవారిని గాని అన్యలను సాధారణముగా మెచ్చనివారని తెలియదగును.

నిర్లక్ష్య స్వభావుడు

శ్రీ దాసుగారి స్వభావములో ముఖ్యమైనది నిర్లక్ష్యము. అనగా మరియొకరిని భావించేయక పోవటం.

సుమారు 1913 ప్రాంతమున ఒక నాడు కానుకు రైవారి వీధిలో ఒక లక్ష్మీపుత్రుడు శ్రీ దాసుగారి పేదరికమునకు ఆయన యెడ నైర్యాశమును చూపించగా దాసుగారు అతనిని చూచి “ఓయీ! నేను గోచిపాతరాయడనే కావచ్చును; నీకున్న ఆస్తి నీవు అర్జించినది కాదు. నీ పెద్దతెవరోగడించిరి. అది పెట్టుకొని నీవు డాబు చేయుచున్నావు. వ్యక్తిగతముగా నీవు గొప్పవాడవో నేను గొప్పవాడనో నిర్ణయించాలంటే నీకు కూడా నాకువలె ఒక గోచి పెట్టి యిరువురిని ఒక విదేశమున విడచి పిమ్మట ఒక నియమిత కాలములో ఎవరు ఎక్కువడబ్బు సేకరించుకొని తిరిగి విజయనగరము చేరుకొందురో వారు గొప్పవారు. ఏమంటావు? ఈవందెమునకు నిలబడెదవా? అని గద్దించిరి. అందులకు ఆ లక్ష్మీపుత్రుడు మౌనముద్ర వహించి తన ఓటమిని ప్రకటించెను.

ఒకప్పుడు శ్రీదాసుగారు గజపతిమహారాజుగారితో ఊటీకి వెళ్ళిరి. అచట ఒకనాడు శ్రీమహారాజు

లుంగారు మంత్రులను తేనేటి విందుకు బిలిచి దాసుగారిని కథ చెప్పుమని కోరిరి. దాసుగారికది ఇష్టములేదు. కాని అది ఏలిక కోరిక కావున మన్నించక తప్పినదికాదు. కథ చెబుతూ ఏదో సమయము చూచి శ్రీదాసుగారు “Timen of Athens” నుండి

“Lord! What fools these Mortals be!
The world has Come to suelrapam
That a jack has become a gentleman
And a gentleman has become a jack”

చదివి అభివయించుటతో అవై పరిత్యమును నిర్భయముగా నిర్దేశించినారు.

అల్ప సంతోషి

1895 ప్రాంతమున ఒకనాడు మైసూరు మహారాజులుంగారు శ్రీదాసుగారిని మెచ్చుకొనియేమి కావలెనో కోరుకొనమనిరి. అందులకు దాసుగారు “ఎదురుగానున్న కొండను నా నెత్తికెత్తించెదరా?” అని అడిగిరి. దానికి మహారాజుగారు కొంత చిన్నవోలునను దాసుగారి మాటయందలి సత్యమునకు కట్టువడి “మేము చేయగలిగినది కోరుకొండనెను. అందువైని దాసుగారు “ఒక బుట్టెడు బెంగు కూరు వంకాయ లిప్పించ”మని వేడిరి. “ఏమట్లడిగితి” రని ప్రశ్నించగా “ఇది మాసాంప్రదాయము. మా

With Compliments from
M/s. KAKKARA DASIAH
 TOBACCO EXPORTERS
 GUNTUR, CHILAKALURPET
 SOUTH INDIA

శల్లి పద్దెనిమిది గుమ్మడి పండ్లను కోరుకొన్నది. నేను భోజన ప్రయత్నము. కాబట్టి ఆ విధముగా అడిగితిని. మీరు నెలవిచ్చినారుకదా యని తలకు తగని రీతిని యధేచ్ఛగా అడుగరాదనిరి.

అంతట రాజుగారు సంతసించి దుక్ఖాలువలు, సింహాతలాటపు బంగారు మురుగులు, ఒకవీణ, వెయ్యి మూట పదహార్లు నగదూ పారితోషికంగా దాసుగారి కిచ్చారు.

స్థిత ప్రజ్ఞుడు.

సంగీత సాహిత్యములలో తనకంటె మరియొకరు మిన్నగా వున్నారంటే శ్రీదాసుగారు స్పర్థించే వారు. వారు కాళిదాస కవిత్వంలోనే అనేకము లగు నెరసులు చూపించేవారు. కాకున్తలంలోని “అనామూతం పుష్పం” అనే శ్లోకంలో “అనావిద్ధం రత్నం” అనుప్రయోగము శ్రీదాసుగారి ఆక్షేపణకు గురియైంది. అన్ని ఉపమానాలను చెట్టునుంచి తీసి యిది ఒక్కటి మాత్రం అన్యత్రగ్రహించటం పాపకంలో పుడకవలె నున్నదని అధిక్షేపణ. విమర్శనా సూక్ష్మబుద్ధి కలవారందఱు దీనిని అంగీకరింపక తప్పదు. దాసుగారు తాను వ్రాసిన “తలిరుల నవకంబు” అను ఎద్యములో అటువంటి ఆక్షేపణ రాకుండా అధిగమించి Onometa Poetic effectకూడ చూపించారు.

శంభో నాదము.

1920 లో కాకినాడ గానసభకు శ్రీదాసుగారికి ఆహ్వానము వచ్చినది. వారితో నేనుకూడ వెళ్ళినాను. ఆనాటికథ “పాదుకా పట్టాభిషేకం” శ్రీగోవిందస్వామి పితృ, శ్రీరామానుజ అయ్యంగారు మున్నగు విద్వాంసులు ఎందరో వచ్చారు. శ్రీదాసుగారు కథా మధ్యమున ఏదోపాటకాడుతూ హాజమైన ‘శంభో’ నాదంచేశాడు. హాలుయావత్తు

నాదంతో నిండిపోయింది. విశ్లేషాస్పీషచ్చిన ప్రజలంతా తేనెపట్టులాగా వున్నారు. ఆ నాదం అణగటానికి రెండు మూడు నిమిషాలైనా పట్టింది. అంతట దాసుగారు సూర్యచారాయణమూర్తి నాయుడుగారి దగ్గరకువచ్చి “ఇంతకేకవేయుటకు ఎంతకాఫీ త్రాగాలో తెలియునా?” అన్నాడు. దవుడుసంగీతమునకు (దాక్షిణాత్యులది) మామూలు కాఫీ చాలును. నాభిలోనుంచి నాదమును లేపి వైకివెదజల్లగల ఇట్టి సంగీతమునకు కాఫీ చాలదని, కాఫీ త్రాగువారిట్లు పాడజాలరని భావం.

మార్దంగికుని శృంగభంగం.

ఆనాడు మరొక ముచ్చట. మామూలుగా శ్రీదాసుగారితో కథలకువచ్చే మద్దెలగాడు శ్రీజంగం నీలయ్యకు వేరేపనివుండి రాలేదు. దాసుగారు తాను అభిమానంకొద్దీ ఉద్యోగం ఇప్పించిన లింగం అప్పగారిని తనకు మార్దంగికుడులేని వెల్లి భర్తీ చేయుమని కోరిరి. అయినా హరిదాసు వెనకాల మద్దెల వాయించుటయా” అనికాబోలు అప్పగారు ఏవేవో పాకులు చెప్పి కొట్టకొనకు ఒప్పుకొని వచ్చారు. నేను, పసుమర్తి కృష్ణమూర్తి, దివాన్ బహద్దరు కొమ్మిరెడ్డి సూర్యచారాయణమూర్తి నాయుడు, ప్రక్కనే ఉన్నాము. కథా మధ్యంలో శ్రీదాసుగారు ఏదోపాటపాడుతూ ఒకగతిలోపాట, మరొక గతిలో లయవేస్తూ పాడేసరికి లింగం అప్పగారు జాగాకు వచ్చే మార్గం తేలక వాయించటం మానేసి చేతులు కట్టుకొని కూర్చున్నారు. ఇదికని పెట్టిన శ్రీకృష్ణమూర్తిగారు నాతోడవరిచి “చూచారండీ! దాసుగారు అప్పని ఎలాంటిపట్టి కొట్టించారో” అన్నాడు.

నేను ఆనాటి చాత్రి భోజనం వద్ద “తాతా! ఏమిటి అప్ప మధ్యస్థంలో చేతులు కట్టుకు పూత

కున్నాడు" అని అడుగగా శ్రీ దాసుగారు నవ్వుతూ "వాడికి నావెనకూ వాయిస్తే నామర్దారా. అందుచేత ఫర్వాలేదు అని చూపించా" అన్నారు.

స్వరశిల్పి.

1910 లో వప్పు అయ్యప్ప అనే గొప్ప సంగీత విద్వాంసుడు (అతని కంఠమునకు మేరలేదు) దాసుగారివద్ద ప్రహ్లాదచరిత్రను నేర్చుకొనుచుండెను. ఒకనాడు "ననుగన్నతండ్రి పలుకర తనయానాతోడ" అన్న పాట దాసుగారు చెప్పగా అయ్యప్ప నేర్చుకొనుచుండెను. "నాతోడ" అన్న మాటను దాసుగారు పల్కినట్లు-అనగా బ్రతికూలి నట్లు అయ్యప్ప అనలేక పోయెను. చివరేవా వచ్చింది. దిద్దుతూ దాసుగారు మూడు నాలుగు సార్లు చెప్పిరి. కాని అయ్యప్ప విద్వాంసుడయ్యును సుస్వరయుక్తంగా పలుకలేకపోయెను. దాసుగారికి అంతట ప్రాణము విసిగి "పోరా, అపస్వరం ముండా కొడకా! నీకు హరికథేమిట్రా!" అని పోనాడెను.

గానకళాప్రియుడు.

ఒకప్పుడు రూపావతి అనే గాయకురాలు చెన్న పట్నమునుంచి విజయనగరం వచ్చి ప్రతిగాయకుని వద్దకుబోయి పాడి మెప్పించి సజ్జారాలు పొందుతూ

శ్రీ దాసుగారి వద్దకు వచ్చెను. దాసుగారు ఆమె పాట విని సత్కరించటమే కాక ఇంకా ధనవంతుల చేత ఆమెకు వైసా ఇప్పించెను. ఒకనాడు దాసుగారి యింటలోకూడ ఆ రూపావతి మధురంగా గానం చేసింది. ఆమెపేరునకు రూపావతి కాని కాకినలె బహుకురూపి. కోకిల కంఠంతో అమృతోపమానంగా పాడుతుంది. ఆమె తనయింటలో పాడుచున్నంతసేపు దాసుగారు ఒక స్తంభానికి ఆకుకొని తక్కుయ్యడై యుండగా పాట అయిపోయింది. నలుగురు వెళ్ళిపోవుచుండగా దాసుగారు "ఈ పాట వింటూ ఇలాగే దీని వెంబడి వెళ్ళిపోవాలని వుంది." అని అన్నారు. భార్య దగ్గరవుండి "సూపోయింది. వెళ్ళికుదిరినట్లేవును" అని నవ్వుతూ అచెను. అందుపైని దాసుగారు "పోవే. యెద్దుకేమి తెలుస్తుంది అటుకులరుచి" అని హాస్యాక్తు లాడిరి.

హరిశ్చంద్ర కథ

1910 లో కాలేజీలో Copying Halls అని రెండు పెద్దవోలులు కలిసి వుండేవి. అందు శ్రీ దాసుగారు "హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము" హరికథ చెప్పినట్లు జ్ఞాపకం. ఆ కథలో నాకు జ్ఞాపకమేమిటాచే "బౌర్రారా! గ్రూర రాజాధమా!" అని విశ్వామిత్రుడు హరిశ్చంద్రుని అధిక్షేపించు పాట. ఈ పాట దర్బారు రాగములో ఉన్నది ఆ రాగం

PHONE : 22-3565

DUTTO & CO

PAPER MERCHANTS

PREMIER STATIONERS & PRINTERS

SURVEY, DRAWING & MATHEMATICAL INSTRUMENTS

7, OLD CHINABAZAR STREET,

CALCUTTA-1.

పాడటం నిజంగా దాసుగారి సొమ్ము. వారి ఆటాప నలో ఒక విశిష్టత వుంది. ఆ Style ఎవరికీ రాదు. ఆ పాట పాడుతూ దాసుగారు అభినయిస్తూ వుంటే కాల్యంలో వున్న నా మనస్సుకు “ ఏమి ఆరాజ సము? సామాన్య కుటుంబంలో జన్మించిన ఒకసామాన్యమానవునికి ఈరాజ లక్షణము లెట్లావచ్చె ”నా అని పించెను.

రా జ తీ వి

శ్రీ దాసుగారు కాళికోతమాత్రం కట్టుకొని ఒక Bent wood Chair మీద కూర్చొనియుండగా శిష్యు డొకడు బుడచేతితో వీచనయు ఎడమచేతితో నూనె గిన్నెయు పట్టుకొని నిలుచున్న ఫోటో ఒకటి నా ఆఫీస్ గదిలో ఉన్నది. దానిలో ఇతర మహారాజుల ఫోటోలుకూడ వున్నవి. దాసుగారి నెరుగని వారెవరై నా ఆ ఫోటోను చూచి “ఎవరు తాబూ ఈ మహారాజు!” అని నన్ను చాలమంది అడిగారు. అంతటనేను “వారిలో ఎవరు బాగున్నారయ్యా?” అని అడిగితే శ్రీదాసుగారిని చూపించిన వ్యక్తులు చాలమంది వున్నారు. పిమ్మట నేను వారు మా తాతగారంటే ఆశ్చర్యపడేవారు.

శ్రీదాసుగారిని విజయనగరం మెయినురోడ్డు మీద రోజూ చూచేవారు కూడ ఆయన్ని వెంబడించి ముఖంవైపు చూస్తూ, ఆయన చేష్టలను గమనిస్తూ కొంతదూరము చనినతర్వాత ప్రక్కవారితో ఆయన మహానుభావుడంటూ చేతులెత్తి నమస్కరించి పూసుపెట్టుకొన్నవారు చాలామంది వున్నారు. విజయనగరేతర పట్టణాల్లో ఆయన సాక్షాత్తు దేవుడే.

ని రు ప మా ను డు

“ఒరేయ్ నేను రాక్షసుడనురా - నాది రాక్షస పాట-కవిత్వము నిరుపమానము-నాకు వేనే సాటి”

అని శ్రీ దాసుగారు జునేష్ ద్దఫాలు అంటూ వుండడం నేను విన్నాను.

దాసుగారి కారీరము వంటిది “ న భూతో న భవిష్యతి ” అని చెప్పదగినది. ముఖ్యముగా కర్ణాటక ఫక్కిలోని పాట తీరు అపూర్వనియమాను సారిణి. సంస్కృతపదభూముష్మముగా కవిత్వముచెప్ప గల శక్తి యున్నను దాసుగారికి అచ్చతెలుగునందు అభిలాష మెండు. అనేకచోట్ల ఈ రెంటి మేలుకల యిక మనకు గోచరించును. చిత్రకవిత్వము-అందు లోను Feats చేయుట కన్నడును. అవియు వారు నూతనముగా పరిశోధించి కనుగొన్నవే అనదగును.

వా గ్గే య కా రా గ్ర ణి

భావము, భాష, రాగము, తాళము అను నాల్గింటికి అన్యోన్యాయ సంబంధము కలదు. చెప్పదలచుకొన్న విషయము భావము. ఏ రసమున దీనిని చెప్పవలెనో అప్రచయముగ బుద్ధికి గోచరింపవలెను. భావానుకూలముగ నున్న భాష అనగా మాటల పొందిక. భాషా భావములు కుదిరినప్పుడు దాని Mood సరిగా బంగారుత్రాసులో తూచినట్లు సరిపోయే రాగమును ఎంచవలెను. ఇక నడక వంటిది తాళము. మెల్లగాను, వడిగాను సమయానుకూలముగ ఎట్లునడతుమో ఇదియు నల్లే యుండవలెను.

ఈ నాల్గు శక్తులు లేని వాగ్గేయకారుని పాటలు రక్తికట్టవు. అనుకున్న Effect produce కాదు. Love making సావేరిలోను, ఏడుపు కన్నడ దర్బారులోను చేస్తే ఎట్లావుంటుంది? అయితే శ్రీదాసుగారి Composition లో ఈ నాల్గుశక్తులూ ప్రస్ఫుట మౌతుంటాయి. కావుననే వారి పాటలు ఎక్కువగా రసోద్దీపకములై యుంటవి. తత్కాపి

ఆయనే పాడితే పాటిలోనించి రసం, జీవకళ పెల్లుబుకుతాయి. కావుననే తక్కిన పాటలవలె కాక దాసుగారి పాటలు వారిదగ్గరే నేర్చుకోవాలి. అవి వేకు తెవరై నా అవస్థరాలతో మారు రాగాలతో పాడుచేస్తారనే శ్రీ దాసుగారు తమ యక్షగాన ప్రబంధాలలోని పాటలకు రాగం, తాళం, స్వరము Notation వ్రాసి బందుకట్టు కట్టి విడిచిపెట్టినారు.

ఆంధ్ర - ద్రవిడ సంగీతము

పాట రీతిలో దక్షిణాది సంగీతమునకున్నూ, ఆంధ్రదేశపు సంగీతమునకూ జాణిలో చాలాభేదం వుంది. దక్షిణాది సంగీతములో స్వరములు, లయలు సక్రమముగా నుండవచ్చును. కాని రసస్ఫూర్తి మాత్రము వెలితి. ఆంధ్ర సంగీతమున రసముట్టిపడుచుండును. పచ్చి అవకాయకు, ఎండు అవకాయకు భేదం వున్నదిగదా! మచ్చునకు రామదాసు కీర్తనలు గ్రహించవచ్చు. ఈ సంగీతమును నాథిలో నుంచి నాడము తీసి పాడవలెను. అందుకే శ్రీ దాసుగారు దక్షిణదేశపు సంగీతమును చచ్చిన పామును యీడ్చినట్లు పోల్చిరి. మన సంగీతము బ్రతికిన పాము అడవిలో వైయర విహారం చేయుచున్నట్లుండును.

లయ విన్యాసము

ఒకసారి దక్షిణాది ఆచారం ప్రకారం ఒకడు పాడుతూ వుంటే ఎదురుగుండా మరియొకడు లయ మొత్తుకుంటూ వుండటం గూర్చి శ్రీ దాసుగారు యిలా అన్నారు. “నాడి క్రాద్దం. అది కూడదు. ఎవడిలయ వాడిది. నేను పాడుతాను, మరియొకడిని లయ వెయ్యమను? లయ ఎక్కడుందిరా? చేతులతో మొత్తుకొనడంలో లేదు. గొంతుకలో నున్నది.” శ్రీ దాసుగారు ఎప్పుడూ కూడ తాళపు చిప్పలను రెంటిని కుడిచేత బట్టుకొని ఎవరికీ కనబడ

కుండా లయ వేసికొనెడివారు. అదియే ఉడవలసిన తీరు. అంతేకాని పాటకుడు దంచుతూ వుంటే లయకాడు ఎదురుగుండా కూర్చొని మొత్తుకుంటూ ప్రక్క తెగరవేయ కూడదు.

అవలయ - శహాశాన్

ఒకమారు శ్రీ దాసుగారు సకుటుంబముగా కాళీయాత్రకు బోవుచు ప్రయాగకేగి Allahabad లో తన సహాధ్యాయుడగు చింతామణిగారి యింట బస చేసిరి. ఆ పట్టణంతో “జానకీబాయి” అనే గొప్ప గాయకురాలు కలదనియు, ఆమె మంచి అటకత్తె అనియు తెలిసి దాసుగారు ఆమె అటపాటలను వినాలని సంకల్పించుకొన్నారు. కాకతా శీయంగా ఆ నాడే ఆ పట్టణంలోని ఒక ధనికుని యింట్లో వివాహ సందర్భంగా “జానకీబాయి” నృత్య గాన ప్రదర్శనం జరిగింది. శ్రీ దాసుగారు కూడ ఆ సభకు వెళ్ళి మొదటి రింగులో కూర్చున్నారు.

వేలకొలది రసజ్ఞులున్న ఆ సభలో జానకీబాయి నృత్య గాన ప్రదర్శనం ప్రారంభమైన పదిహేను నిమిషాలకు ఆమె పాటలో లయ స్థితిత్యం దొర్లింది. అది అవకాశము తీసికొని దాసుగారు “శహాశాన్” అని మెచ్చుకొనిరి. లయ తప్పినప్పుడు కాని జారి నప్పుడు కాని ఆ పాటపాటు ప్రతి గాయకునకు ఆంతరంగికంగా తెలియనే తెలిసి యుంటుంది. కాబట్టి “లయ తప్పేను కదా “శహాశాన్” అన్నాడేమిటి చెప్పా!” అని ఆమెకు సందేహం కలిగింది. తప్పును దిద్దుకుందామని మళ్ళీపాడింది. కాని రెండవప్రయత్నము కూడ విఫలమైంది. మరల దాసుగారు “శహాశాన్” అనిరి అంతట జానకీబాయి దాసుగారిపొగడ్త నిజంగా appreciation కాదనియు వారు గొప్ప

విద్యాంసులై యుందురనియు తలంచి సఖకాగానే శ్రీ దాసుగారిని తన యింటికి ఆహ్వానించి వారి వృత్తాంతమును తెలిసికొని పాటను తనివిదీర విని రెండువందల రూప్యములుగల తాంబూల మిచ్చి సత్కరించి సాగనంపెను.

ప్ర శం స లు

తమిళదేశ సంగీతవిద్యాంసులైన మహావైద్య నాథ అయ్యరుగారు, (గాత్రం) తిరుక్కోవి శ్రీకృష్ణ అయ్యరుగారు (Violin), మైనూరు బిడారం కృష్ణప్పగారున్నూ తెలుగుదేశంలో పప్పు వెంకన్న గారు, పప్పు అయ్యప్పగారు, కాల్గుంటు వెంకట స్వామిగారు, కలిగొట్ల కామరాజుగారు, చదల వాడ పిచ్చాయి, బొబ్బిలి మహాలక్ష్మిగారలు, పేరి బాబులయ్యగారు శ్రీ దాసుగారి ప్రజ్ఞావిశేషాలను బాగా మెచ్చుకొన్నారు. పలుమాటలేల యావ ద్భారతంలోను దాసుగారి కీర్తి ప్రతిష్ఠలు వెల్లి విరిసివై.

శి ష్యు లు

శ్రీ దాసుగారి ముఖ్య శిష్యులలో నేమాని వరహోలు దాసుగారు ఒకడు. గౌడ శరీరం కల వాడు. దాసుగారి రీతిని బాగా అలవర్చుకున్నాడు. ఏకశిష్యుని వంటి శిష్యుడు బవరదాసు రెండవవాడు ఇతడు దాసుగారి పోకడలను కొన్నింటిని గ్రహించాడు. మూడవవాడు వాణపేయాజుల సుబ్బయ్య భాగవతార్. కథానువర్ణనంతో ఔచిత్యమెరిగి దాసుగారివలె దొర్లించుకొనుపోవు ఊహ కలవాడు. దాసుగారి వద్ద ఊపురావులు వడి శుశ్రూషచేసి నేర్చుకొన్నవాడు. హరికథావృత్తినే ప్రధానంగా చేసికొని సుఖజీవనం చేసినవాడు.

సమయస్ఫూర్తి

ఒకప్పుడు కాకినాడ గానసభలో శ్రీ దాసుగారు రామాయణం హరికథ చెప్పున్నారు. అందులో శూరసైన్య ముక్తుచెవులు కోయునపుడు ఏడ్చిన పాట “అహిరీ” రాగంలో వున్నది. అది తరచుగా వాడుకలో లేనిరాగం. “అహిరీ” రాగం పాడితే ఆ నాడు అన్నం దొరకదని ఒక ప్రతీతి. కాని ఆ నాడు దాసుగారు ఆ పాట పాడి వెనక పాట గాడైన పేరి బాబులయ్యగారికి వదిలారు. మహా విద్యాంసులైనా ఆ బాబులయ్యగారికి కొంచెం అప స్వరం వచ్చింది. ఎవరుగా గోవిందస్వామి పిళ్ళై గారివంటి మహావిద్యాంసులున్నందున దాసుగారు సమయస్ఫూర్తితో “చూచారా! ఏడుపులో అన్నమ్మరాగాలు వస్తాయి. స్వరంకట్టి ఏడుస్తారండీ” అన్నారు.

దాసుగారి హాస్యము

ఒకమారు శ్రీ అలకా నారాయణగజపతి మహారాజులుంగారు శ్రీ దాసుగారిని తమతో వినోదార్థము ఊటీ తీసికొని వెళ్ళిరి. అచట విశ్వప్రసిద్ధికల ఒక Italian నర్తకుడు చేయు నాట్యమునకు శ్రీ మహారాజులుంగారు వెళుతూ “దాసుగారూ! మీరు కూడ వచ్చెదరా?” అని యడిగిరి. “నాకు మోటారుకారంటే భయం మహాప్రభో” అన్నారు దాసుగారు. అందుమీద రాజుగారు “మేము నడుపుతాము” అనిరి. “అందుకే భయం మహా ప్రభో!” అని దాసుగారు హాస్యముగా బదులు వల్కిరి. రాజుగారును దాసుగారి హాస్యధోళికి నవ్వుకొనిరి.

పద్మశ్రీ స్థానం పారి భావము

ఒకప్పుడు విజయనగరంలో “బళ్ళారి రాఘవ మెమోరియల్ అసోషియేషన్ వారు జరుపు ఉత్సవ

సందర్భంలో వత్తుక్రి స్థానం వారు శ్రీ దాసుగారిని గూర్చి యీ క్రింది అభిప్రాయాన్ని వెలిబుచ్చారు.

“శ్రీ నారాయణ దాసుగారు నటకావతంసులు, ఆయనకు ఇతర నటులకు చాల భేదం వుంది. మాట వరసకు నేనే ఉన్నాను అనుకోండి “జహ్వరీశాసు” వేషం వేస్తాను. చీరకట్ట రైక తొడిగి కొప్పు ముడిచి కాటుక పెట్టి మొగమునకు (మీసము లేచిదానికి) కోటా పూస్తాను. ఆడుతొడుపులన్నీ ధరిస్తాను. తీరా స్టేజీ మీదకు వచ్చి జహ్వరీపాత్ర నభినయిస్తుంటే వైట జారినా సర్దుకోటం అలవాటు లేక మాని వేయగా ఒక ప్రేక్షకుడు వెలుకారంగా “కిటికి మూసే అమ్మా” అంటాడు. నాటకంలో అభినయిస్తున్నది “స్థానం” అంటారు. కాని జహ్వరీశాయి అనే భ్రమ వారికి నూటికి నూరుపాళ్ళు కలుగదు. ఇంత చేసినా నేను ప్రేక్షకులకు భ్రమ కల్గింపను లేకపోయాను.

ఇక శ్రీ నారాయణ దాసుగారికి వైన కేర్తొన్న పరికరములేవీ లేవు సరికదా కాళ్ళకు గజ్జెలు, చేతిలో తాళపు చిప్పలు, సింహతలాటపు మురుగులు, మూతికి అందమైన మీసలు, లొంగని బిరుసు జుత్తు క్రొమ్ముడి, దానివైన పూలదండ, గంధం మీద అత్తిన కుంకుమబొట్టు ప్రస్ఫుటంగా కనపడుతూ వుంటాయి. ఇందులో ఆడుది అని భ్రమింపజేసే పరికరాలేవి? అయినప్పటికి కథామధ్యలో “దుక్కిణి యిలాగ అన్నది” అని బుగ్గమీద వేలు పెట్టుకొని ఆయన అభినయిస్తే నిజంగా దుక్కిణియే ఎదురు గుండా వున్నదా? అనుకుంటాము. మూతి మీద మీసాలు మరచిపోతాము. ఇదీ ఆయన విశిష్టత. మాకూ ఆయనకు ఎంత దూరమన్నదో గమనార్హము” అనిరి ఇంతకన్న మంచి పొగడ్త ఏం కావాలి?

ఇ తి శ మ్

వందే సారన సన్ని భాషీయుగళాం వందారు మందారికా
చంద్రాస్యా తనుకాంతి నిర్జిత శరణ్యోశాన్నిం విధాత్యప్రియాం
ఇంద్రాది ప్రణుతాం యశోవిలసితాం భక్తార్తిసంహారీణం
కుందస్మేరయుతాం కవీశ్వరమనో విధీలసత్పుందరీం.

శ్రీ దాసుగారి “ శ్రీహరిక థామ్యతము ” నుండి

నాకన్ బ్రహ్మ క భేదమంచు జగముల్ గల్లంచు బ్రాహ్మరివే
రాకంటఃబడి భిక్షమెత్తుకొను సాహంకారికిన్ మోక్షమె
ట్లో కష్టంబగు వ్యాస సూత్రముల గుంటుల్వెట్టి వర్ణించ నీ
యూకన్ దంచిన బియ్యమబ్బులెటు లబో! సూర్యనారాయణా !

శ్రీ దాసుగారి “ సూర్యనారాయణశతకము ” నుండి

With Compliments

.....

**Maddi Venkataratnam and
Company Private Limited**

TOBACCO DEALERS & EXPORTERS

.....

**POST BOX No. 2.
CHILAKALURPET**

GUNTUR Dt., INDIA

Cables & Grams : "EVERGREEN" CHILAKALURPET. Phone : 63

శ్రీ నారాయణ దాసు

— శ్రీ దివాకర్ణ రామమూర్తి

ఆంధ్రదేశ మూర్ఖతాకిక విద్యాశంపత్తులకెంతటి జీవగడ్డయో కళాధ్యాత్మిక సంపదలకు నట్టిద. చతుష్స్థి కళలలో సహజముగా, బ్రాహ్మణ్యము సంపాదించి, తత్సాధన మూలమున బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము పొందిన కవికాకళాతపస్సులకిది పుట్టినిల్లు. కళాపారమ్యము బ్రహ్మసంధానుభూతి యేయైనను యోగమునను కళోపాసనను తదనుభూతిని కాశ్యపముగా ననుభవించినవారు కొద్ది మంది మాత్రమే. అట్టి కళాతపస్సులలో, విద్యా మహిమాధ్యులలో, ఉపాసకులలో, నిత్యనాద బ్రహ్మసంధానపరులలో, నవనవోన్మేషము నొందు కళాసృష్టికారులలో బ్రహ్మజ్ఞులలో, దొలిపిత మొసంగెదగిన యపూర్వవ్యక్తి శ్రీమదజ్ఞాడ ఆదిభట్ల నారాయణ దాసుగారు.

ఆంధ్రలోకమున సప్రసిద్ధిత నాములు కొందరు. శతావధానులనఁగాఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు. వారి తరువాత నెండరో శతావధానము లొనర్చినవారున్నారు. కాని ఆ శతావధానవిద్యకు బ్రహ్మసంధిగినవారు, ఆకుకవి చక్రవర్తులును తిరుపతి వేంకట కవులే. అట్లే రాగనుధారసమున నసమానులెందరున్నను, శ్రీ త్యాగయ్యగారి నాదబ్రహ్మత్వము అనన్యము. అట్లే యావద్భారతమున కథా కాలక్షేపైకజీవులయిన భాగవతారు లనఁబడువారు దక్షిణమున సుత్తరమున నెందరున్నను “హరి దాసు” అనఁగా లేదా “దాసుగారన” ప్రథమతః

స్ఫూర్తికి వచ్చునట్టివారు శ్రీమదజ్ఞాడ ఆదిభట్ల నారాయణ దాసుగారు. ఈయన వట్టి హరిధాసు మాత్రమే కాదు. అనఁగా జీవితకై ఈజ్ఞాత్రమయిన నాదోపాసన సాహిత్యోపాసన లొనర్చి యావిద్య నవలంబించిన వ్యక్తికాదని నాభాసము. ఆయన యొక యవతారమూర్తి. ఇదే అతిశయోక్తి కాదు తిరుపతి వేంకటేశ్వరార్చన సమకాలికుఁడు. విజయనగర సంస్థానమునందలి యుద్ధండులైన శ్రీ తాతా సుబ్బారాయణుఁడు, కాస్త్ర ప్రభువుల సమకాలికుఁడు. విజా సంకమేశ్వర కాస్త్ర ప్రభువులలో మెలిగిన వాఁడు. వీరందఱొక్కొక్క కాస్త్రమునందో కళయందో ప్రవీణ్యమును తదనుబంధి ప్రశస్తిని సంపాదించిన వారు. కాని దాసు గారు - అందఱి మించిన ప్రావీణ్యము నన్నికళల యందును విద్యలయందును కాస్త్రములయందును గలిగి ఆరితేరిన దిట్లు అందుచే నందలి యభిమానమును చూఱగొని పండితులలో, బుద్ధితులై కాస్త్రజ్ఞులలో కాస్త్రజ్ఞుడై వేదాంతులలో వేదాంతియై, కవులలో గవియై, గణకారులలో గణకారయి - సర్వస్వము సమభాగముల ధూటించిన యొక యపూర్వవ్యక్తిగా నగుటయేకాక, అందరి మన్ననలకుఁ బాత్రుడై “జయ జయ” ఋసంపాదించగలిగివాఁడు.

ఆంతరంగికోపాసన లేనివాఁడు ఎంతటి మేధావి యైనను ప్రజా హృదయముల ఆనందముకొనలేదు.

ఉపాసనాబలములేనిదే వాణి వశంపద గాదు; బహు భాషలలవడవు; వస్తువునందలి రామణీయకమును గ్రహించి తదేకాకారతపాందు శక్తియలవడదు. వస్తువులలోని గుణసంపద గ్రహింపగలవానికే, కళల లోని సౌందర్యమును బుణికిపుచ్చు కొనంగల శక్తి తనంతట తానే యుదయుంచును. ఒక్క మాటలోఁ జెప్పవలయునన్న పర్యుత్పన్నకత్వము చెందెడి స్థితి రావలయును. వచ్చినదా బహు జన్మవాసనల వలన లభ్యములయిన బహు స్మృతులు, శ్రుతులు తమంత సోపానములను. కళాజీవాతువుల రహస్యమును దెలిసికొన కళాపిపాసి. నిరంతరంపరసాదతుడు, కాళి ఇతరునకు సాధ్యము కాదు. అట్టి పర్యుత్పన్న కత్వశోభిత బహు జన్మ కర్మార్జిత శ్రుతి స్మృతి పురాణకళాద్యనేక విషయ పుంజీభూతుడు అదిభట్ల నారాయణదాసు.

“దాసుగారి” ఉపాసన యేనియో, సన్నిహితులు తదంతరంగికులు నైనవారు మాత్రమే చెప్పగలుగుదురు. నాకుఁజూడ శ్రీవిద్యోపాసకులని తోచెడిని. వారి విద్యావైదుష్యము, గాంధర్వశక్తి, కవితా సమత్కారోక్తి సభారంజకత్వాదులు ఆ శ్రీమాతృకాదయాభిషంగము లేక లభించునవి కావు. అత్యంత కఠిన ప్రయత్నమున లభించినను శోభించునవియుఁగావు. శ్రీ దాసుగారికి అవి యన్నియు వెన్నతోడ బెట్టిన విద్యలగుటయేగాక వారిని వెన్నంటియే “అంబ” యుండి యుండవలయును. లేనిచో నంత గండరగండదై కళామూర్తి యగుట యసంశవము. వారి మూర్తివిశేష మీ భావమును శతధా బలవరచుచున్నది. ఆ మూర్తి సౌందర్యము వారిదే. అట్లనుటకంటె దానిదే యనుట సమంజసమేమో! పరియన-ఆకారము పుష్టిమంతమై

With Best Compliments from

HINDUSTAN TIMBER SYNDICATE

Leading manufacturers of
all Types of Packing Cases, Shooks & Ammunition Boxes

Factories at
Yamunanagar, Pathankot & Srinagar.

H. O. B-27, GREATER KAILASH-I, NEW DELHI - 14.

కడలిని యొక కళావర్ణనము కడలిసట్లుండును. ముఖము బ్రహ్మవర్షోదంచితమై భాసించును. శిరోజములు మధ్యపాపిటం ద్విధావిభజ్యములై వంపులు తిరిగిన అలకలై విశాల ఫలభాగ సౌందర్యమును సమాలోకించు తుమ్మెతల పిండువలె నిరుప్రక్కల తైల నై గనిశ్యమున నలరారును. విశాలనేత్రములు, భావగంభీరము లగుటయేకాక, ప్రపంచమును తృణముగ నెంచగల పరిభావనా గంభీరములు. కుండలాలంకృత శ్రవణములు సుదీర్ఘమునైన నాసీక నిండువెంట్రుకలతోడి కన్పొములు ఒకదాని కొకటి మించి సొగసును రెట్టించును. రాజతీవియో, కవి రాజ తీవియో, కథకచక్రవర్తి తీవియో వెడల గ్రక్కు మీసలు-ముఖమున కుంకుమబొట్టు ముమ్మూర్చలలితా తాండావ మొనర్చును చేతకట్ట. సువర్ణ ఘంటాలంకృత సింహతలాటలు, బుజముపై గంగు రానిచ్చి, రెండవ ప్రక్కనుండి పోనిచ్చి ఎడమచంక నదిమి పట్టిన జల్తారంచు ఉత్తరీయము, నేలం జల్తారు బెత్తెడు వెడల్పుగల ధోవతి కుచ్చిట్లు చేరాడగట్టి పాంకోశ్లతో ముందునకు విధితో వెనుక శివ్యతండము వెన్నంటిరాగా, మెడలోని జపమాల, బంగారు పతకములల్లాడ విచ్చలవిడి తిరుగు పుంగవమన్నట్లు పోవు “దాసుగారి” మూర్తి యెంతపౌరుషవంతమయినను, ఆలోచింపగా ‘అమ్మ’ రూపముగా గోచరించుట ఆశ్చర్యము. మీస లీభావమున కడ్డుతగులవు. అలంకరించుకొని ముస్తాబుగా నగుటలో నెక్కడలేని శ్రద్ధవహించెడి దాసుగారి వైఖరిందిలకింప నిజముగా నీ య న అపరసర స్వతియో యవిపించెదరు. అనిపించుట యేమి నిజముగా నతడు పుంభావసరస్వతి. లేనిచో వాతీకా సారస్వతోపాసన, గాంధర్వ ప్రావీణ్యము లభించెడివి కావు. సంతతము తస్మాత్ సాన్నిధ్యమున నతడు

తదంతేవాసినివలెనే చరించుట, ఆ తియ్యని పలుకులకు నూరపిట్లగూర్చు కంఠ స్వరమాధుర్యము నొలికించుట విన్నవారు కన్నవారు విశ్వసంపక తీరదు. వారి గ్రంథములను వారి ప్రతిభను ఊహించిన కొలదిని వారు సాక్షాత్తుగా సరస్వతీ స్వరూపులగుట నాకు శంకారహితమయిన అనుభూతి.

శ్రీ నారాయణదాసుగారి పాండిత్య ప్రకర్షను గూర్చి ప్రశంసింప లేదా విమర్శింప నొక సాహస మయ్యు వారియందలి ప్రీతినన్నాపనికి నా అర్హతాధికారముల గణింపజేయుకున్నది. ఆమె వాణి రూపమంటిని. వారికి వశంవడకై నవి-అంగము, సంస్కృతము, ఆంధ్రము, అచ్చతెనుగు, పార్శ్వ, హిందీ - మున్నగువి. ఇది అలంకారోక్తికాదు. ఆ మహనీయున కందెలు చేతికిం గాళ్లకుగూడ కలవు. అన్నింట నతడందెవేసిన చేయియే. వానిలో ప్రసంగించుటయెగాక, తత్సారస్వరముల గూర్చి పరిశోధనలుచల్చి, వానియందు నిశితమైన ప్రయోగ నైపుణ్యమును బ్రదర్శించి కవిత్వము వ్రాయగలిగినమేటి. ఇది యసాధారణమనీష. దాని కొకనమస్కారము. “ఉమరు ఖయ్యాము” ప్రసిద్ధ కావ్యము. పార్శ్వభాష దానికిమూలము. అంగమున ఫిడ్డుగాల్డు దాని ననువదించెను ఇతరులకు-అనగా పెర్షియన్ భాషా వాసన లేనివారికి ఆ అంగ్లాను వాదమే యుపాదేయము. అనువాదములో, అందు నుసాజత్యము నొందని అంగముననే అయ్యది యంతటి చక్కని కావ్యమైనచో మూలమున నెంతటి తియ్యందనమును గలిగినదో! అంగ్లానువాదము ననుసరించి గేయములుగను, పద్యములుగను. చాల మంది కవులు ఆంధ్రమున కనువదించిరి. మూలముతో సరిపోల్చుక ప్రత్యేకముగా బరిశీలించనవి రమ్యములుగానే యుండును. కాని మూలమున

కెంతవఱకునవి సవిధేయములో యన్నది మాత్రము విమర్శింపఁదగినది కాని శ్రీ నారాయణదాసుగారు మూలము నెఱింగిన వండితుఁడు. ఆంధ్రాంగ్లగీర్వాణముల యందును మేటి. సరస సంగీత మేళనమున బ్రహ్మ. ఛందస్సుభావ తీవ్రతకు నిశితత్వమున కెంత యుపకరించునో అంతకట్టు సంగీత సౌలభ్యమునకును సహకరించును. కవి సంగీతజ్ఞుఁడయిన ఛందస్సు సంగీతమునకు శ్రవణ సుఖగత్వమునకు దోహదీకరింపక యుండలేదు. అట్టి కళాతపస్విచే నీయవి సంస్కృతములోనికి ఆంధ్రములోనికి ననువదింపఁబడినది. సంస్కృతములోని కనువదింపఁ బూనట యెవ్వరును నాచరించని సాహసము. సంస్కృత సాహితీ సౌరభ్యము కలిగిన దిట్టయగుట నది దాసుగారియెడ సాహసముకాదు. వారా గ్రంథ రచనా విశేషమును గూర్చి ప్రశంసించుచు తద్గ్రంథ పీఠికలో - I presume an Original writer takes pride in having his works published as they are, so that critics might see him in his true Colours. I depict an author's Character by my deep study only of his original works. A poet is a thinker and a musician is a worker. Poetry and music can not be true when expressed by artificial means." అని తమ యభిప్రాయమును వ్యక్తపరచిరి. ఈ యభిప్రాయములో అనువాదకులకొక యుపదేశమే కాక తమరచనా విశిష్టతనుగూడ వారుద్ఘాటించిరి. అందుచేతనే సంగీత సాహిత్యముల రెంటిని సవ్యసాచియై మంచి చిత్రించినవాడే మహాకళాసింధువు. ఆ పీఠికలోనే దాసుగారు కృతక కవులను, అంధప్రాయ విమర్శకులను నిశితముగా విమర్శించుచు నొక, సార్వకాలిక సత్యమును ప్రతిపాదించిరి.

"A born poet or a musician only can criticise his like-but the barrowed fea-

thers-the manufactured scholars become hopelessly unqualified either to appreciate or criticise a born poet or a musician. Would it not be laughable if those born, blind or deaf were to criticise dramatic performances? Poetry is abstract and music is concrete; poetry is tneoretical and spiritual and music is practical and material. Poetry is the cause and music is the effect".

అందుచే మూలముయొక్క స్వారస్యమును గ్రహింపఁజాలని వానికి అనువాదమున కర్హతలేదు. సంగీత సాహిత్యముల అన్వేష్య సంబంధము ప్రయోజనము నెఱుంగనివాఁడు త్రమకవి యగుటకును వీలులేదు. రెండును దెలిసిన యీ కవితమ యభిరుచిబట్టి సంగీతము నెన్నఁడయినను విమర్శింపవగును. కాని కవియొక్క భావనను దాని యౌచిత్యమును విమర్శింపఁ గడంగుట అసంబద్ధము. ఒకచేత విమర్శింపఁజొరకొనినచో నయ్యది జ్ఞేయమును దెలిసికొన యత్నించుటయే-యని నిరూపించి,

"నేను ఫిడ్జిరాల్డు అనువాదమును సంస్కృతమున అనుష్టుప్ ఛందస్సున ననువదించితిని. తెల్లుగున కందము వాడితిని. మూలమును గీతి "భుజంగీ ఛందస్సులో వ్రాసితిని." అని స్పష్టీకరించివారు. ఈ వద్దతి ఛందోరీతుల సంగీత సౌకర్యము నెఱింగిన వాడే చేయవగును. అదియుఁగాక మూలమును, ఫిడ్జిరాల్డు అనువాదము రెండింటి హోచో ననువదించి చూపుట మూలము నెఱుంగక ఫిడ్జిరాల్డు అనువాదమునే యెఱింగి వ్యవహరించువారికి కను విప్పు. ఆంధ్రమున అచ్చదెనుఁ గుపయోగింపఁబడినది. అచ్చదెనుఁగు మాధుర్యము దాని నెఱింగిన వారికే గ్రాహ్యము. "దాసు" గారి ఉమర్

ఖమ్మమ్ అనువాద మొక ప్రత్యేక శిల్పము నోచుకొన్నది. దాని కయ్యదియేసాటి. దీనినొక Classic అనవచ్చును.

శ్రీ నారాయణదాసుగారి నవరసతరంగిణి షేక్సిపియరు నుడులలోని మార్దవగాంభీర్యములను తెక్కు చెదర నీయక తియ్యని దెనుంగున ప్రతి బింబింపఁ జేసినది. వారి యనువాద పద్ధతి ప్రత్యేక మయినది, వారు నవరసతరంగిణికి ముందుగా వ్రాసిన పీఠిక 48 పుట లున్నది. దాని నవగాహన చేసికొనిన వారికే శ్రీ దాసుగారి సాహిత్య స్వరూపము ప్రకటితము కాఁగలదు. దానిని ప్రత్యేకముగా వ్యాఖ్యానింప వలెను.

శ్రీ దాసుగారి హరికథలు ఆంధ్రమున కొక యలంకారము. వాని పద్ధతి ప్రత్యేకమయినది. ఒక్కొక్క కథలో నొక శిల్పమును బొదిగిరి. సాహిత్యము, సంగీతము, వేదాంతము, నృత్యము, లయ, గీతము, హాస్యము-ఒకదాని నొకటి పంతము చేసికొని యధిగమించి నట్లుండును. వారి హరి కథలు పురాణములకు కొన్నింట మెఱుంగులు దిద్దినవి. వారి స్వాతంత్ర్యము, ప్రజాభిప్రాయ గణ

నము, ప్రజాలక్ష్యోద్ధీపన ప్రయత్నము ప్రతి వాక్కునను స్ఫురించును.

తిరుపతి వేంకటకవులు కవులకు భిక్షపెట్టిరి. కవితా బీజములు వెదజల్లిరి. కవితోద్యానముల పెంచిరి. పోషించిరి శ్రీదాసుగారు సాహితీస్థన స్వయాన్వాదన దీములగుట హరికథలవ్రాసి, సంగీతమును పోషించి, ఆంధ్రలోకమున హరిదాసుల నుత్పాదించిరి పేరుప్రఖ్యాతులఁ దెచ్చిరి, సంఘమున నొక నుత్తేజమును గల్పించిరి. ప్రాచీన పౌరాణిక గాథలకు పునఃప్రాణమిచ్చిరి. రామాయణ భారతములను భాగవతకథలను హరికథలుగా వ్రాసి మనోహరముగా నృత్యగానలయాన్నితముగ పరమ గాంధర్వకళోపాసకయూ అనిపించి ఆంధ్రలోకము నుజ్జూతలూగించిరి. “దాసు” గారి హరికథయన్న వందలాది మైళ్ల నుండి పసికట్టుకొని వచ్చిన వారున్నారు. శ్రీ దాసుగారిని సభ్యులంద రవతార పురుషునిగనే గణించెడివారు. దాసుగారు తమ వైయక్తిక స్వాతంత్ర్యమున కిష్టాత్మను గూడ లోపము రానీయక యొక సామ్రాట్టువలె ప్రవర్తించెడివారు. శిష్యుల సేవలంగొని యుత్సాహవేషల సాయాసమయములను దేశాల పాత్రములను

With Compliments from

Mulkh Raj Madhusudan Lal & Co.

88 INDUSTRIAL AREA

YAMUNANAGAR, Dist Ambala.

గణంపకయే అడుగువేసి రాగము విసరి అభినయన
 భంగిమలో నిలువబడి శిష్యుల నాడించెడివారు.
 ఇది యొక యపూర్వతత్వము. నిజమునకు వారి
 ఆంతరంగిక శిష్యులెవ్వరో తెలియదు. మొత్తము
 మీద గాలికిం గజ్జెలు కట్టి కథలు చెప్పెడి దాసు
 లెల్లరు శ్రీ దాసుగాని స్మరింపకయే నిలిచి నోరె
 తెడివారు కారు. శ్రీ దాసుగారు ఆవతార
 పురుషులు. హరికథల ప్రచార మొనర్చుట వారి
 జన్మప్రయోజనము. ఆ ప్రయోజనమును నెఱుఁగు
 లేకుండ చక్కగా నిర్వహించి లోకమున కొక
 విశిష్టమైన వెలుగుబాటను వేసి ధన్యులయినవారు
 దాసుగారు.

మనదేశమున నెంతటి యైశ్వర్యమున్నను,
 ఆధ్యాత్మికచింతన కాదన్నవారుకాని లేనివారు
 కాని మృగ్యులు. ఆ వేదాంతభావములు హరికథల
 మూలమున హృదయముల అచ్చుగొన్నవి శ్రీ దాసు
 గారి కథల మూలమున. హరికథల నెన్నింటినో
 వ్రాసిరి. అన్నింట నన్నిరసముల నొలికించిరి.
 దాసుగారు లేచి నిలుచుండిననే చాలు అది యొక
 భరతశాస్త్రభంగిమ. నోరెత్తిన ఒక మనోహర
 గానము. వివరించిన యొక హృదయంగమ గాథ-
 నన్నించిన యొక వికాసము. అన్నింట సమర్థుడైన

దాసుగారు. కవులలో గవి, హాస్యస్తులలో హాస్య
 కర్త, నృత్యమున భరతముని, సంగీతమున నార
 దుఁడు భక్తివేదాంతముల శ్రీకుటు- అన్నింట
 నెన్నికవడ్డ వారి కథ త్రిలోకకళ్యాణముగా నుండె
 డిది. పండితుఁడు మొదలు పామరుని వరకు సంతృప్తి
 పడి సమస్కరింపక వెడలిపోయినవాఁడు లేడు.
 అన్ని కళలు సమభాగముల నొకింట నొదిగియుండిన
 యాతని వ్యక్తిత్వ మద్వితీయము.

హరిదాసులలో చాలమంది వాచా వేదాంతులు.
 అనఁగా చిలుకపలుకల ప్రకటించెడివారే కాని
 యధార్థలక్ష్యము వెఱింగినవారు కారు. కాని
 శ్రీ దాసుగారు నిజమైన వేదాంతి. వారి దృష్టి
 వారి యుపాసన విచిత్రమైనవి. బహుమగ్రత విద్యలు
 సేర్పి సాధించిన వారు. వారి కాదేవతలు వశంబదలై
 యుండుట విశేషము. అందుచే దాసుగారు చెప్పెడి
 వేదాంతము చేసి చూపెడివారు. ఆ హరికథా
 సామ్రాట్టునకు సరితూగెడివారు లేరు.

శ్రీ దాసుగారి యుపజ్ఞ గొప్పది. వేదమును
 పీడియవై సుస్వరముగా మ్రోగించిరి. వేదము
 ననువదించిరి. ఎంతటి గ్రంథమునయినను నొక్కసారి
 చదివి పారవై చెడివారు. జ్ఞాపకశక్తి యనగాహన
 శక్తియు నొకదానితో నొకటి పంతగించుచుండెడివి.

M/s. K. APPA RAO & Co.

BUILDING AND TRANSPORT CONTRACTORS

ANAPARTHY

సంగీత కళాశాలాధ్యక్షులయిరి ఆ జీవితము మహా
భోగి, మహాయోగి, మహాపురుషుడైనవాడు
ఆ దాసుగారు.

దాసుగారి పాండిత్యప్రాధిమ్యం గూర్చి యెన్ని
కథలున్నవో వారి పెంకితనమును గూర్చి యెన్ని
కథలున్నవి. హరికథయా గిరికథయా అని వెక్కిరింప
అప్పటికప్పుడు “గిరికథ” గైరమ్మ పెండ్లికథ
చెప్పి మెప్పించిన కొంటివాడు. సంస్కృతమున
అంగ్లమునఁగూడ హరికథ చెప్పి మెప్పించినవాడు.
ఎంతటి పండితుడైన “దాసోహ” మనవలసినదే.
లేనిచో శృంగభంగము తప్పదని వారికెఱుకయే.

రసగ్రహణ పారీణతకు చారొక యవధి. ఏల
యన రసవత్తరకావ్యము నెట్టిదయిన ఆవరించెడి
వారు, శ్రీ తిరుపతి వేంకటకవులలో నొకరయిన
శ్రీ వేంకట శాస్త్రిగారు-

“దాసు నారాయణునకు నీతండు, వీని
దాసులెల్లడఁగల హరిదాసులెల్ల
నొక్క హరిదాసులేకాదు, నిక్కమితని
యెడల నాద్యతి లేనివాడెవఁడు బడమి.”

అని చెప్పియుండిరి. అట్లు వేంకటాశ్రమిగారి పొగడ్త
నొందుటయే యొక ఘనము. అందులో నింతటి
ఘన ప్రశస్తి నొందుట ఘనాతిఘనము.

కారణజన్ముడై విబుధకాండ
శిరఃపశిధాన యోగ్యుడై
పారములేని కావ్యవిభవంబుల
కెల్లఁచు వైడిగద్దెయై
భూరికళావిభూతికిని పుష్కల
మైన మనోజ్ఞపీఠమై
ఏరికి సాటిరాని పరమేశ్వరు
డితఁ డనంత శక్తిచేన్.

ఆయత పుణ్యకర్మముల నాంధ్ర
యొనర్చిన దానికిన్ ఫలం
వీ యనఘాత్ము డీభువి జనించుట;
తజ్జనిచేసి సత్కళా
శ్రీ యవతార మొందె గుణసింధువు
వీణాదితంబులౌచు నా
రాయణదాసు నామము నిరంతర
మున్ భువి నిల్చిపోవఁగాన్.

శాస్త్రఘనులుండవచ్చు, ప్రశస్తిగన్న
కవులు గాయకుల్ మఱి నటకజనముండ
వచ్చు, కాని, సర్వకళల పారమెఱిగి
జనుల యెడ పుచ్చుకొన్న నజ్జనుడితండె !

శ్రీమహావిష్ణువునుగూర్చి నిందాగర్భముగ దాసుగారు రచించినది.

“అలి యొరులకాయె నత్త నీ పాలాయె
ముడ్డి తుడుపులాయె బుధ విధేయు
నేతి బీరకాయ రీతి నీ పేరాయె
నుత్తముండ పూరుషోత్తముండ”

WITH BEST COMPLIMENTS

O F

.....

**UNIVERSAL TIMBER
CORPORATION**

.....

YAMUNANAGAR

(PUNJAB)

హరికథా పితామహునకు వినయాంజలి

— శ్రీ మండలపర్తి ఉపేంద్రశర్మ

శ్రీ మదజ్ఞానాదిభట్ల నారాయణదాసుగారు హరికథా రంగమున అర్థశతాబ్దమునకు పైబడి ప్రైవరవిహారము చేసి కాశ్యపకీర్తి సంపాదించిన విద్వత్కవులు. హరికథ సాహిత్య నృత్య సంగీతముల సమాహారమగుటను విజ్ఞాన సాధనము వినోద సాధనము కూడ. భక్తికి ప్రధానముగ తదితర రసములకు పరిమితముగ నిందు స్థానమున్నది. గేయరచనముతోనిండి, ఎడనెడ పద్యగద్యములతో నొప్పిన యక్షగానములే మన హరికథలన నగును. పూర్వపు యక్షగానముల దేశితనము కీర్తనముల స్తుతివిధానము, ప్రబంధముల వర్ణనా పద్ధతి తరంగముల సంగీతభంగి “హరికథల” నాశ్రయించినవి.

హరికథా సంప్రదాయము ఆంధ్రమునకు మహారాష్ట్రము నుండి సంక్రమించిన దనియు, తుళారాం అభంగము లాదర్శముగ అవతరించిన దనియు అనుకొనుటకద్దు. తమిళమున గోపాలకృష్ణ భారతి, మలయాళమున కృష్ణతపి, ఆంధ్రమున బాలాజీ దాసు వంటివారు గొప్పగ నీ రంగమున కృషిసల్పి రనుటయు గలదు. ఇవను అదిభట్ల నారాయణ దాసుగారే హరికథకు ప్రతిష్ఠ సాహిత్యపరముగను, సంగీతపరముగను తెచ్చిపెట్టినవారు.

భగవత్పరములై సంగీత సాహిత్యములకు సంపూర్ణ వికాసమునిచ్చి, తాండవమునకు తావిచ్చినవి హరికథలు. భక్తితత్త్వమునకు దోహదమై తరచుగ భాగవతోపాఖ్యానము ల్లితివృత్తములుగ నుండుట, వివిధ గేయ గద్య పద్య రీతులతో పరిధ విలుట, సులభ సుబోధ రచనలగుట వీని విశిష్టత.

హరికథా రచనముననే గాక ఆఖ్యానము నందును అరితేరిన దిట్ట; ఆంధ్రదేశమందలి ఆచార గోపాలమును ఆనందాబ్ధి నోలలాడించిన విద్యాధికుడును నగుటచేత, హరికథ పేరు చెప్పుటయే తడవుగ అదిభట్ల నారాయణదాసుగారు తలపుకు తగులుట సహజము. వీరు “లయబ్రహ్మ, హరికథా పితామహ” అను బిరుదు లుడినారు. వీరి శిష్య ప్రశిష్యులు తెలగుదేశమునం దంతటను అలుముకొనినారు. జనామోదము మాట చెప్పనక్కరలేదు. కథకులలో ఆయనకు ఆయనయే సాటి.

నారాయణదాసుగారు గావించిన రచన లనేకము. “హరికథలు” గాక జుజ్జోత్తి, బాటసారి, అచ్చతెనుగు కృతులు నుదాహరింప నగును, ఇందు ప్రాధమ్యము రచనమున్నది. హృదయమును కరగించు శక్తిగలదు. విషయము పరితకు శ్రమలేకుండ బోధపడును. సాహిత్యోద్దేశ్య మిప్పట్లున చక్కగ నెరవేరినది.

హరికథా పితామహుడు దేశపరిస్థితులను గూర్చి గావించిన సమీక్షలు వారి ఆత్మకథయందున్నవి. నారాయణదాసుగారు నిర్భయముగ తననాటి దేశస్థితిగతులను గూర్చిన అభిప్రాయములను ప్రకటించిన ధీరులు. వారి జీవితమలో నుత్పన్నమయిన కలహ కారణము లన్నియు రసవంతములు. కాగా దేశమునకు చక్కనిభవిష్యత్తు నీ ఆకావాది కాంక్షించెను.

పుణ్యశ్లోకులను గూర్చి. పతివ్రతలనుగూర్చి చెప్పబడిన కథలవంటి కథలన్నియు హరికథలని తమ

రతనలచే దాసుగారు ఋజువుచేసినారు. భారత దేశమునం దపూర్వముగ సమ్మానములంది చిరకీర్తి నందినారు.

శ్రీ నారాయణదాసుగారిని మూడు పర్యాయములు దర్శించుట జరిగినది. మొదటి పర్యాయము వాల్తేరులో వారు Board of Studies Meeting కి వచ్చినపుడు. శిల్కులాల్నీ, పెద్ద కాడా కర్ర) పుచ్చుకొని వచ్చి మీటింగు జరుగుటకుముందు Arts College పోర్టికో పిట్టగోడమీద కూర్చొనిరి. రెండవ పర్యాయము శ్రీ ప్రభల నరసింహము పంతులుగారింట వివాహ వేదికపై “రుక్మిణీ కళ్యాణము” హరికథ విద్వజ్జన సమక్షమున చెప్పుచుడు. నిండైన ఆ విగ్రహమును చూచి నమస్కరించి ఆ అటపాటలమేటి కథాకాలక్షేపమును విని అనుదించి నెలపు పుచ్చుకొని వచ్చి, వాల్తేరునందుండుట వలన సందర్శనడిన దివ్యఘట్టములలో నివి ముఖ్యములని భావించితిని.

మూడవ పర్యాయము శ్రీ దాసుగారి సన్నిధికి విజయనగరము వెళ్ళి వారిలోగిట. కౌపీవధారియై కూర్చుండినపుడు కలిసికొనుట శటస్థించినది.” దగ్గరకు రమ్మని వారు సంజ్ఞ చేయగా, సందేహించుచు చేరితిని. “ఏమిటి భోగక్షా” అని దాసుగారు హెచ్చరించిరి.” మా కాలేజి తెలుగు సంఘము ప్రారంభోపన్యాసము నిచ్చుటకు తమ్ము ఆహ్వానించు

టకు వచ్చినాను. తప్పక అధికరించి మా కోరిక తీర్చ ప్రార్థించుచున్నాను” అని మనవిచేసినాను.

“ఈ దాసు ప్రారంభోపన్యాసములు వంటివాటికి రాదురా, డబ్బులువచ్చే వాటికి వెడతాడు. ఉట్టి ఉట్టి ఉపన్యాసములు చేయడని” సమాధానమిచ్చి, సరదాగా మాటాడి పంపివేసినారు. నేను వెళ్ళిన పని పూర్తికాకపోయినను దాసుగారిని విజయనగరములో వారి ఇంట చూచి కొంతసేపు అక్కడ గడపుటయే ఘనముగ భావించినాను.

శ్రీ అయ్యంగి వేంకటరమణయ్యగారి సమ్మాన సంచికకు, కార్యదర్శిగ, ఏదేని వ్యాసము వ్రాసి పంప నారాయణదాసుగారిని వేడినాను. వెంటనే “మీ అభీష్టముననుసరించి పంపుచున్నాను. ప్రవేశము గనవలెనని ఈ ప్రశస్త ఆశీర్వాద శ్లోకము నంపినారు.

ఆ శి ష మ్

శ్లో॥ అయ్యంగి వేంకటరమణః
సత్యవాక్పండితాగ్రణిః
వదాన్యః సద్గ్రంథ గోప్తా
జీయా దాచంద్రతారకమ్॥

మహాపండితులైన నారాయణదాసుగారి దీవెన, కృతజ్ఞతతో నందుకొని ముఖపత్రమున ముద్రించుకొని మురిసిపోయినాము. ★

బరంపురమునందు దక్షిణదేశ వారాంగనయగు ‘రాజాయి’ పాటనుగూర్చి దాసుగారు చెప్పినది.

“జిలుగు రతనాలవేట పూచెండు లాట
కొంజపుల యూట యమ్మతంపు కొలను మోట
వలపు ముద్దులమూట పువ్విలుతు వేట
హాయి నొడ పోయు తేట రాజాయి పాట.”

*With Best Compliments
of*

**NATIONAL INDUSTRIES &
SAW MILLS**

QUILON
(KERALA)

సర్వ కళా ప్రవూర్ణ

శ్రీమదజ్ఞానాదిభట్ల

నారాయణదాసుగారు

— కుమారి కర్పా రాజరాజేశ్వరి

భారతమాత రత్నగర్భ. ప్రపంచమున కంతటికి అశ్రర్యమును కలిగించిన, శాంతియుతముగ స్వాతంత్ర్యము కొరకై పోరాడిన, బాపూజీ వంటి రత్నముల నెన్నిటితో అర్పించినది. ఇరువదియవ శతాబ్దిములో ఈ పుణ్యభూమియందు జన్మించిన కవిగాయక రత్నమే హరికథా పితామహుడని పేర్కొనిన శ్రీ మదజ్ఞానాదిభట్ల నారాయణదాసు.

ఆ నాడు విజయనగరమందు ప్రతి రంగమందును తమకు తామే సాటియనిపించుకొనదగిన ప్రావీణ్యముగల వ్యక్తులుండిరి. వారిలో హరికథకుడుగ దాసుగారు విఖ్యాతినొందినను ఆయన కవిత్వమందును సంగీతమందును వ్యాకరణజ్యోతిశ్శాస్త్ర

ములందును గూడ ప్రావీణ్యమును పొందియుండిరి. సాధారణముగ ఒక్కొక్క వ్యక్తి ఒక్కొక్క రంగమందు తమ ప్రతిభను ప్రకటింప వచ్చును. కాని దాసుగారు తమప్రతిభను అనేక రంగములందు ప్రదర్శించిరి. ఇట్టి ప్రతిభగల వ్యక్తులు చాల అరుదుగ అవతరించు చుందురు. సంగీత సాహిత్యము లొక వ్యక్తియందు చోటు చేసికొనజాలవు. సంగీతజ్ఞునకు సాహిత్యమందు స్రజ్జ మృగ్యము. అట్లే సాహిత్యమున ఆరితేరినవారికి సంగీతజ్ఞున ముండదు. ఈరెండును ఒకే వ్యక్తియందుండుట బంగారమునకు కాని యబ్బినట్లుండును కదా. హరికథలేకాక ఇతర రచనలను కూడ చేయుటచేతను రచించుటేకాక హరికథలను గానము చేయుటచేతను నారాయణదాసుగారు అరుదుగా జన్మించిన వ్యక్తులలో ఒకరిని

చెప్పవచ్చును. శ్రోతలను బట్టి ఆయన తన కథను చెప్పేడివాడట. అనగా శ్రోతలలో వ్యాకరణ పండితులున్న వ్యాకరణాంశములును, సాహితీపరులున్న వారు మెచ్చు అంశములును, సామాన్యులున్న వారానందించు విషయములును తన కథయందు జొప్పించి చెప్పువాడు. ఈ విధముగ చెప్పవలెనన్న అన్ని రంగములందును ప్రావీణ్య ముండవలెను. తన స్వయంకృషితో పాఠశిక, అరబ్బీ మొదలగు బాషలను నేర్చుటయే కాక వానియందు ఆరితేరినవాడగుటచే ఆయన ప్రతిభ ఇట్టిదని చెప్పవలెదు.

అక్షరములైన నేర్వని పసితనముననే తన జనని అర్థము చెప్పగా తాను భాగవతమును చదువగలిగిన పుణ్యాత్ముడతడు. ఉపాధ్యాయుడు చదువమనిన పాఠమును చదువకయే పాఠశాల కేగి, ఒజ్జ చెప్పుచునగా తన ముందువారి నడుగవనియు తాను తదుపరి చెప్పుదుననియు పల్కి. ఆ విద్యార్థులు

చెప్పినది విన్నమాత్రముననే చెప్పగలిగెడివాడట. ఇంతటి ఏకసంథాగ్రాహి కావుననే ఎవరి యుద్ధము శిక్షణ లేకయే అన్ని విద్యలను స్వయంకృషితో నేర్వగలిగినవాడు. జ్ఞానముగాని పసివయసుననే ఈయన అన్నమాట జరుగుచుండెడిది. ఒకమారు ఈయన తండ్రిగారు వంగపంట వేయగా, నది ఒడ్డున వేయుచుంటేవి కాని వరద వలన పంట పాడగునని పల్కివాడట. అశుభము పల్కుదుచేమని తండ్రి కోపించినాడట. దాసుగారు నుడిచినట్లే జరిగినదట.

దాసుగారు పుంభావసరస్వతి. తన సంగీతము ద్వారా శ్యాగరాజు భగవంతుని సేవించి వరమపదమును పొందియుండగా దాసుగారు తన సంగీత సాహిత్యములతో వరమాత్ముని కీర్తించిరి. ఈయన ఘనగంభీర, మధుర స్వరముతో కథ చెప్పుచుండగా లక్షలాది ప్రజలు దూరశ్రవణయంత్రము యొక్క అవసరములేకయే వినగలెడివారు. కొన్ని మైళ్ళ

FOR ALL YOUR REQUIREMENTS OF
TIMBER PLYWOOD PACKING CASES
ETC. ETC. PLEASE CONTACT

Phone : 74137

Depot Phone : 31967

M. S. KALIYAMARDHANAN

TIMBER MERCHANT & CONTRACTOR

14/1, 4 th Street, Abhiramapuram, Madras-18.

Depot. 56, Sydenham's Road, Madras-3

వరకు ఆయన కఠము వినిపించెడిది. హరికథ చెప్పనపుడు గాత్రమేకాక నటనయు అపసరము. తానొక్కడేయైనను శ్రీకృష్ణుడు పలువురు గోపికలకు ఒక్కొక్కడొక్క కన్పించినాడు కదా! తన్ను నేవించు వారికొక్క రీతిగను, ద్వేషించువారి కొక రీతిగను ఆ కథగవానుడు దర్శన మొసగెడివాడు కదా! అట్లే దాసుగాడు తానొక్కడైనను తన కథ యందలి ప్రతి పాత్ర రూపును ధరించెడివాడు. వేషము వేయకపోయినను కనువారికి ఆయా పాత్ర తమ ఎదుట నిలిచినదేమో అన్నట్లుండెడిదట. అట్టి ప్రతిభ మహానటునికి గూడ సాధ్యముకానిది. ఇట్టి ప్రతిభ లేకున్న కేవలము గాత్రముతో చూచువారి నానందపరచుట కష్టము. ఇన్ని గుణములుండుట చేతనే ఆ నాటి ప్రజానీకము ఆయన కథలను అత్యుత్సాహముతో తిలకించెడివారు, విసెడివారు.

అచ్చతెనుగనిన ఆయనకు ప్రీతిమెండు. తెనుగు నకు గల మారుర్వము పరుషసంస్కృతమునకు లేదని ఆయన భావము. అట్లని సంస్కృతమందు అభిమానము లేదని కాదు. ఆంధ్రులు తమలో ఒక గొప్ప వ్యక్తి జన్మించిన వానిని ప్రోత్సాహపరచు స్వభావముకలవారు కారు. వారి అభివృద్ధి కాటంకములు కలుగు వనులను చేయుటయందే ఉత్సాహము చూపుదురు. దాసుగారి వంటి వ్యక్తి నభూతోన భవిష్యతి. ఆయన ఆంధ్రుడు అయినను ఆంధ్రప్రజానీకమునకే ఆయన పరిచితుడు కాదు. వంగదేశ మందలి రవీంద్రకవింద్రుడు అంతర్జాతీయభ్యాతి

నొందినాడు. ఆయనకు సాహిత్యమందు ప్రజ్ఞ యున్నను దాసుగారికి వలె ఇతర రంగములందు ప్రతిభ లేదు. ఎన్ని రంగములందు ప్రజ్ఞ యున్న నేమి దాసుగారి ప్రతిభ అందఁకి తెలియలేదు. పద్మమండలి మకరందమును తుమ్మెదలకువలె ఇతర క్రిమికీటకములు ఆస్వాదింపగలవా? మహానుభావుని గుణగణములను, కావ్యరచనలను అవగతము చేసి కొనవలెనన్న మహానుభావుడే కావలయును. సామాన్యులకది అలవికాదు. తుమ్మెద లాస్వాదింప నంతమాత్రమున పద్మములు తమ వాసనలను నలువైపుల వెదజల్లకుండునా? తన ప్రతిభ నితరులు గుర్తింపనంతమాత్రమున విద్యజ్ఞులు తమ విద్యతో ప్రతిభను వెదజల్లకుండురా? ఏది ఏమైనను దాసు గారు తమ హరికథలను ఇతర రచనలను అచ్చ తెనుగులోకాక తెనుగున వ్రాసియుండిన సర్వ జనులకు అందుబాటుతో నుండెడివి.

ఇట్టి మహానుభావుని జ్ఞాపకార్థము ఈనాటికై నను ప్రభుత్వము వర్ధంత్యుత్సవములను జరిపించుట ముదావహము. మహానుభావులను స్మరించుచు వారి అడుగుజాడలలో నడిచిన జాతి పురోభివృద్ధి చెందుననుట సత్యదూరము కాదుకదా! హరికథ లకు ప్రోత్సాహము కలిగించుటకు సంగీత పాఠశాల లకువలెనే పాఠశాలలను ప్రభుత్వము నెలకొల్పి పూర్వ సాంప్రదాయము చెడకుండ హరికథా ప్రవీణులను తీర్చిదిద్దనట్లుగా చేయుట యుచితమైన పని, విధి కూడ.

★

1928 లో కాకినాడ కాంగ్రెసు సభలందు “రుక్మిణి కల్యాణము” చెప్పుచు బలికిన బంగారు పలుకు.

“రుక్మిణి యనెడు బుద్ధి బ్రాహ్మణుడను వేద శాస్త్ర సహాయమున శ్రీకృష్ణుడను పర బ్రహ్మము నెఱింగి యందు లీన మగుటయే రుక్మిణికల్యాణాంతరార్థము.”

The Co-operative Central Bank. Ltd.,

VIZIANAGRAM-2.

Sri P. L. Narasimha Raju - President

BRANCHES :		PHONE :
Main Road,	Visakhapatnam - 1	2136
Maharanipeta,	Visakhapatnam - 2	3260
Dwarakanagar,	Visakhapatnam - 4	3885
	Anakapalle	126
	Bobbili	29
	Chodavaram	—

GOLDEN JUBILEE YEAR (1916 - 1966)

A Bank with a great tradition
and large clientele is the
Bank of your choice :

And we stand to
your Service :

We are pioneers in Co-operative Sector of the State gaining an
immeasurable confidence of the investors, the peasantry and the public :

Deposits exceeding Rs. 200 lakhs :
Competitive rates of interest :
Cheque drawals on Savings Accounts.
Personal attention !
Cash Certificates a speciality :

Every rupee you
invest with us goes
to boost up food produc-
tion in the Country which
is the need of the hour,

We advance funds for the benefit of the Agriculturist, the
artisan, the labourer and the allied industries for the ultimate pros-
perity of the Nation : Our lendings exceeded Rs. 4.45 Crores.

S. V. S. N. Raju, M. A., B. Com.,
H. D. C., C. A., I. I. B.,
S E C R E T A R Y.

S. Rama Raju, B. Com.,
H. D. C., C. A. I. I. B.,
Development Officer.

శ్రీ నారాయణదాసుగారు

—శ్రీ గరిమెళ్ళ వీరరాఘవులు

అవి ఆంధ్రదేశమున సంగీతసభలు, నాట్యసభలు, హాస్యరచన, రంగస్థలముల కంతగా గౌరవములేని రోజులు. హరియొక్కకథను వైవానికి మేళవించి, పవిత్రమైన పట్టుపుట్టములు మెడలో పూదండ మేనికి చందనచర్చ చేతికి బిరుదు కంకణము కాలికి గజ్జెలు నడుమున కుత్తరీయపుచుట్ట శిఖముడి అధునిక తత్వముమునకు లోటురాకుండ పాపిడిమీసములను చాల్చి బంగరుమేనిచాయ బ్రహ్మవర్చస్సులతోరాగ, తాళ, భావగతులనేక స్రోతస్సుగ నడిపించి వరమ భక్తాగ్రగణ్యత చూపి సభాసదుల తన్మయన నొందించి సంగీతాదినభలకు గౌరవము కల్గించిన హరికథా పితామహుడు ఆదిభట్ల నారాయణదాసు

గారు. దాస శబ్దమునకే పూజ్యత గల్గిన దీయన వలన కాకినాడలో గానసభలు, విజయనగరమున సంగీతకళాకాల మొదలగువానికియన జుకుడు అన వచ్చును. కాకినాడ సరస్వతీ గానసభలలో ఈయన హరికథాకాలక్షేపమునకు ప్రవేశము దొరకుట చోటుదొరకుట దుర్లభమయ్యెడిది, మాపీఠికా పురాధీశ కళాకాలాక్షణ్యము లింకను ఆయన “కంఠో” శబ్దమును ప్రతిధ్వనించుచునేయున్నవి.

ఆయన లలిత సృత్యమింకను మా కండ్లకు కట్టినట్లే యుండి శివుని ప్రత్యక్షము చేయుచున్నది.

దేశమందలి వివిధ సంగీతరీతులాయన ప్రదర్శించుట మరపు వచ్చుటలేదు. అదివర కిట్టి సభల కెన్నడును రానిపురప్రముఖులన్ని జాతులవారును గానసభాసభ్యులుకాగా శ్రీకొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తి నాయుడుగారి నాయకత్వమున హరికథాయాపమున నీమహానీయుడు ఆనాడుకాండ

వింపజేసిన భక్తి నేడు “సూర్యకళామందిర” స్వరూపముచాల్చి కాకినాడ పురమున కాళ్యతముగా నిల్చినది,

ఇంగ్లీషు, పార్శి, సంస్కృతము, తెలుగు భాషలలో అనర్గళ అసాధారణ సంగీత కవిత్వము లె

యింప జేయుట ఈయనసామ్యు. అన్ని భాషలను కలిపి హాస్యరసమున కరగించి స్థాణువులను కూడ చలింపజేసిన ఈయనమట్లు అనన్య సామాన్యము. వానిని మరువ నేరితరము? ఈయనకు వివిధమత తత్వములు, జ్యోతిషము ఆయుర్వేదము శరతలామలకములు. ఈయన పూర్వాచార ప్రియుడు. అందుచే ఆ కాలపు పెద్దల మన్ననలనంది నాడు.

బహుశుఖ ప్రజ్ఞాధురంధరుడు. సంపూర్ణ స్వేచ్ఛా వాది. ఈయన జాతీయ ఇతి హాసములనుండియే శ్రీ గామ జననము, పాదుకాపట్టాభిషేకము హను మత్సూరేశము, జానకీపరిణయము, భీష్మ చరిత్ర ఇత్యాది హరికథలకు వస్తువంగ్రహణముచేసి తన కవిత్వాళక్తి, హాస్యరసము, భక్తి పరిపూర్ణత, సంగీత, నాట్య, తాళ, లయగతులను రత్నముల నందు పొదివి మధురరసాలంకరణముతో సరస్వతీ దేవి నలంకరించి ప్రత్యక్షము చేసిన మహాశిల్పి.

అచ్చతెనుగు జానుతెనుగు కవితలల్లి యువకుల మెప్పించ గల్గిన యోధుడు. కలకత్తా, బెంగుళూరు మద్రాసు, మొదలగు నగరములందన్యభాషాపండి తులను గూడ మెప్పించగల్గిన ప్రదర్శనముల జేయ గల ధీశాలి. ఉమర్ ఖయ్యాము గ్రంథము ననువ దించుచు ఆ స్తికతనందు చూపగల సత్తా ఇంకెవ్వరి కుండును? షేక్స్పియరు నాటకముల నుండి కూడ ఈయన వస్తువు గ్రహించిన రచనలు మనకందినవి.

అట్టి మహనీయుడు 31-8-1864 సంరమున ఆంధ్రమాత సత్పుత్రుడుగా జన్మించెను. అనేకమంది శిష్యులతోటికి జీవనాధారము కల్పించి ప్రవీణుల జేసెను. ప్రజాసామాన్యమును భక్తి సాగరమున నోలలాడించెను. సంగీతవిద్య కాంధ్రదేశమున స్థిర స్థాయి కల్పించిన వాడితడే. ఎన్నియో వాద్య విశేషములు సాధన చేసిన నారదాంజనాతుడితడు. నేటికిని ఈతడేర్పగచిన సంగీతవిద్యాసంస్థలు దివ్య ముగా కొనసాగుచున్నవి, ఈయన రచనలన్నియు అచ్చునడిప్రజలకందకుండుటదుగదృష్టమనవలయును. అట్టి మహనీయుడు 1945 జనవరిలో కిర్తిశేషుడై అమరుడయ్యెను. ఆంధ్రులందరును ఈతడు మా వాడని చెప్పుకొని గర్వించవలసిన చిరస్మృణీయుడు. అట్టివారికి జయంత్యాద్యుత్సవములు ఆ గు పు ట ఆంధ్రుల భాగ్యము.

శ్రీ రాసుగారు విజయనగరమును గూర్చి చెప్పినది.

తఱచుగ నల్లి తామర తంపగగఁ జివు
రించెడు విదైల మీంచు నెద్ది?
సమద గజేంద్రాశ్వ సంపద నలరారి
విజయరామ విభూతి పెంచునెద్ది?
సంతత రత్న కాంచనముల విలసిల్లి
నెఱి నలకారేఖ నించునెద్ది?
ఆనంద పరివశంబై జగన్నాథ వీ
క్షణమున నభివృద్ధి గాంచునెద్ది?
కోట పేటలకును బూవు తోటలకును
నీటు తోటుల కతిచిత్ర నాటకముల
కాట పాటల కుద్యోగి కూటములకు
నాటవలెద్ది? అవ్వజయనగర మీది.

“శ్రీనారాయణదాసు - తత్త్వపరిశీలనం”

— శ్రీ అప్పల సోమేశ్వరశర్మ

“హరికథాపితామహ” “గానసుధాకర” “లయబ్రహ్మ” “సర్వతోముఖ ప్రతిభా భాసుర” ఇత్యాది వివిధసార్థక విరుద విరాజమానులైన శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణదాసుగారిని “నేను కూడ వ్యక్తిగతంగా ఎరుగుదును” అని చెప్పుకునే భాగ్యం పట్టిన వ్యక్తులలో నేనొకడను. అయితే శ్రీ దాసుగారిని మేము-మాలాంటివాళ్లం-ఎరిగిన రీతే వేరు. ఆ రోజులు మా “మానూగు మీసాల వినూత్న యోవనానివి” బాల్యయోవన సంధ్యతోని మనకచీకట్లో మేము మనలుకూ ఉండేవాళ్లం. శ్రీదాసుగారి కవి “ప్రౌఢనిర్భయవయః పరిపాకపు” రోజులు. అప్పటికే తనక్రి చంద్రికలను ఆంధ్రదేశం నలుమూలలా వ్యాపింపజేసి పౌర్ణమినాటి రాత్రి నాల్గవజాము చంద్రునివలె మాకాయన కనిపించే వారు. పాలవంటి శరీరం, మీగడలాంటి దుస్తులు, వెన్నముద్గవంటి కుచ్చు తలపాగ, అమృతం లాంటి నాదం, కోరచూపులు, కోరమీసాలు, కాళ్లయందు చేతులందున్న సువర్ణఘంటా కంకణాలు, చేతిలో ఒక దుడ్డు. కుడి ఎడమల కూరిమి శిష్యులుపట్టే రెండు శ్వేతచ్చత్రాలు, ఇటువంటి సరంజామాతో-విజయనగరం రాజ మార్గాలపై మా కాయన తరచు కనిపించేవారు. “ఆయనొక ఉత్తుంగ హిమ శిఖరం” అని మనసులో జోహారు లర్పిస్తూ ప్రక్కమండి తప్పుకుపోతూఉండే వాళ్లం. ఆంజనేయ స్వామి కోవెలలో ఎప్పుడయినా ఆయన “శంభో” అని భక్త్యావేశంతో మహాతారస్థాయిలో సంబో

ధిస్తే, కైలాసం కదిలి, దానితోపాటు శంకరుడు హడలి దగ్గరకు వస్తాడనిపించేది. ఒకటి రెండుసార్లు నేను దడుసుకోవడం కూడా జరిగింది. ఆ నాద బ్రహ్మవైభవాన్ని అనుభవించేకత్తి అప్పటికి లేక పోవడం ముఖ్యకారణం. ప్రతిరోజూ బజారులో చతుష్పథాలలో పదినిమిషాలపాటు “టూఫీక్కు” కూడా ఆగిపోయి, జనం గుమికూడడంతో “ఏమిటా!” అని ఆశ్చర్యంతో దగ్గరకు వెళ్లేవాళ్లం. తీరా చూస్తే అది దాసుగారి పాకం అయి ఊరు కొనేది! నమస్కారాలు చేసేవాళ్ళూ, తలలూపే వాళ్ళూ, “భేష్ భేష్” అనేవాళ్ళూ సుమారు పాతిక మంది ప్రక్కల ఉండేవాళ్ళు-విద్యార్థులు కాక! మేము సంస్కృత విద్యార్థులం అవడంచేత విషయం మాత్రం ఏమీ బోధపడక ఆ ప్రవచనపద్ధతిని మాత్రే మేంమ్రదు ఏ రకపు బాచిత్వంలో చేర్చగలడా అని తర్కించుకుంటూ తప్పుకునేవాళ్లం. శ్రీ దాసుగారు ముసలి తనంలో “రక్తిణి కల్యాణం” కథాగానం చేయగా, రెండుసారులు వినే అదృష్టం మాత్రం నాకు కలిగినది. ఓహో! ఏమిపాట! ఏమిఆట! నాగ స్వరం ముందు నాగుల్లాగ సభ్యులందరూ ఉండడం నేను కళ్లారా చూడగలిగినాను. అట్టి కథాగానాన్ని మరల నేనింత వరకూ అనుభవించలేదు.

శ్రీదాసుగారితో సాక్షాత్పరిచయం మాత్రం నాకెప్పుడూ కలగలేదు. దాని పూర్తి బాధ్యత మాత్రం నాదే అని ఒప్పుకోక తప్పదు. నా ఈడు వాళ్ళు కొంతమంది చనువుగా “తాతగారూ!” అని

దగ్గరకు వెళ్ళడం, ఆయన అపార్థాయంగా “ఏం-మన
వడా! ఏం చదువుతున్నావు? కావ్యాలా? అయితే
ఈజ్జోకాని కర్తం చెప్ప” అంటూ ఉండడం అప్పు
డప్పుడు తటస్థమవుతూ ఉండేది. ఇదిగో ఇట్టి సన్ని
వేశమే నన్ను ఆయనకు ఎప్పుడూ దూరంగా ఉం
చేది. నేను సహజంగా పరికితనంకలవాడిని. దానితో
పాటు అప్పటికే నాభావనలో రూఢమైన ఆయన
మహా మహిమత్వం స్ఫురణకు వచ్చేది. వెంటనే
చచ్చినంత భయంచేసి, నోటమాట చెగిలేదికాదు.
నాగురువులతో ఆయనమాటాడతూ ఉంటే ప్రక్కను
మొగందాచుకొని బిక్కుబిక్కుమని చూస్తూ ఉండే
వాడిని. “మహామహాపాఠ్యాయ ” శ్రీ కాకా
సుబ్బరాయశాస్త్రిగారిని, స్నేహ బంధంతో “ ఏ
రాయుడూ ! ఈభాతువుకు యజ్ఞుగంతరూపం ఎలా
ఉంటుంది? దిచ్చుచేసి సన్నంతంచేస్తే రూపం ఎలా

వుంటుంది?” అని నిలదీసి అడుగుతూ ఉండడము,
“దానూ! నీ ప్రతిభ వేరు. మాది పుస్తకాలపాండి
త్యం. సద్యఃస్ఫూర్తి మాకు ఉండదు. పుస్తకం
చూసి చెప్పతాను” అని కాస్త్రులుగారు అంటూ
ఉండడమున్నూ నాకు ప్రశ్నజ్ఞాను భవమే. మదరా
సులో కొమ్ములు తిరిగిన సంగీతవిద్వాంసులకొమ్ము
లను విరిచేసినారనీ, మైసూరులో మహావిద్వాంసుల
మన్న నలనడినారని, పిల్లజమీందార్లందరకూ వచ్చి
బూతులను పద్యాలలోను పాటలలోనూ పంచిపెట్టి
పదిమార్లు బహుమానంపుచ్చుకున్నారనీ, “ నిప్పుకు
చెదవట్టునా” అన్న పదాన్ని ప్రస్తావించి పాడి,
నాట్యంచేసి, మదించిన ఒక నాట్యకత్తె మైకాన్ని
వదలకొట్టారనీ - ఈ మొదలయిన అవధానాలను
శరపరంపరలుగా దాసుగాడిని గురించి పెద్దలు వి
పిస్తూనే నోరుతెరుచుకొని కుతూహలంతో వింటూ

12th Year of Service & Publication

SAMACHARAM

THE POPULAR REGIONAL TELUGU DAILY

Published from RAJAHMUNDRY

The cultural capital of Andhra Pradesh

ఆంధ్రప్రజల అశేషాదరాభిమానములతో 11 సంవత్సరాలుగా దిగ్విజయంగా ప్రజాసేవచేస్తూ
యితోధిక అండదండలతో పురోగమిస్తున్న ప్రాంతీయ తెలుగు దినపత్రిక

స మా చా ర మ్

చదవండి — ప్రకటన లివ్వండి — ప్రోత్సహించండి

సం||ర చందా 15/-

గ్రామ్స్ SAMACHARAM

ప్రకటన రేట్లు కాలం. పెం. మి. 1-25

P. B. No 88

PHONE : 391

రాజమండ్రి మార్పు గోదావరి జిల్లా (ఆంధ్రప్రదేశ్)

ENCOURAGE SMALL NEWS PAPERS

ఉండడం మాకుపరిపాక్షి. దీనా, దానా, మొత్తం మీద దాసుగారంటే “ ఎదిగిన వింధ్యవర్వతం ” ముద్ర నామనస్సులో పడి నిశ్చేష్టుడుగా నన్ను రూపొందించేది. కాగా ఆయనతో సంభాషణ నాకు పూజ్యమయ్యేది.

శ్రీ నారాయణదాసుగారిని తలుచుకుంటే ఈ మాత్రం గతస్మృతిచ్చాయలు-ప్రతిఒకరికి వారి వారి అనుభవానుసారం-రాకమానవు. ఆయన ప్రతిభను, పాండిత్యాన్ని వింగడించాలంటే వాళ్ళకి చాలదు-ఈ చిన్న వ్యాసమూ సరిపడదు. ఆయన పలుకాసలదిట్ట ప్రాధకవి, గీతనాట్య వికారదుడు, కారదా కటాక్షపాత్రుడు, కామ్రోగోవిదుడు, సంగీత సాగరుడు, సరససామ్రాజ్య చక్రవర్తి. సంస్థానాధీశుని మొదలు చాకలివాని వరకు, దర్బారు మొదలు శచేరి సావడి వరకున్న ఆయన ప్రతిభా ప్రకాశములు దాసుకు పోయినవి. ఆయన విజయ వగర సంస్థానాన్ని అలంకరించిన మదపు లేమగల్గో ఐరావతం. ఆయన సాక్షాత్తు నారాయణాంశసంభూతుడు “యద్యద్భూతిమితే సత్త్వం శ్రీమదూర్జిత మేవవా! తత్తదేవావ గచ్ఛత్వం మమ తేతోంశ సంభవమ్” అనిగదా నారాయణుని సూక్తి. అస్తు

అయితే ఒక విషయం శ్రీదాసుగారి కళావైభవాన్ని వేగోళ్ళ చాటగలవారు దేశంలో చాలా మంది ఉన్నారు. వారు చాటుతున్నారు కూడా. ఆయన తత్త్వదృష్టిని మాత్రం పదిమందిలో ప్రచారం చేసే అవకాశం ఇప్పటికింకా కలగలేదు. దానికి కారణం ఆయన జీవితమంతా ధారపోసి రచించిన సర్వస్వాయమానమైన “ జగజ్జ్యోతి ” అను తత్త్వ గ్రంథము బహుళ ప్రచారమునందక పోవడమే. ఆ గ్రంథాన్ని ఆధారంగా చేసుకొని, శ్రీదాసుగారి తాత్త్వికదృష్టిని సారరూపంగా సంగ్రహంగా నిరూ

పించి నట్లుంటే కొంతసేవ చేసినట్లున్నట్లుదని నాకు సమాశ్వాసం కలిగింది. ఆ పనికి కొంత అర్హత కూడా ఉందనే నమ్మకమూ కుదిరింది కాబట్టే ఈ రీంద నాలుగు మాటలను పొందుపరుస్తున్నాను.

“జగజ్జ్యోతి”ని కూలంకషంగా, సావధానంగా నిష్పృకపాతంగా, సమరసభావనతో, సమన్వయ బుద్ధితో పరిశీలిస్తే శ్రీ నారాయణ దాసుని ఉపనిషత్తు పదో, అతని ఆంతర్యం పదో, తత్త్వచింతన యెట్టికో, హృదయవైశాల్యమెంతోబోధపడుతుంది. వేదాలు, వేదాంగాలు, ఉపనిషత్తులు, పురాణాలు, ఇతిహాసాలు, సంప్రదాయగ్రంథాలు, ధర్మశాస్త్రాలు దర్శనాలు వీటన్నింటియొక్క పరిశీలన, వ్యాఖ్యానం, సారవిగ్లయం, నిర్భికమైన సిద్ధాంతనిరూపణం, తదుపయుక్తాలైన శక్తియుక్తులు-ఇవన్నీ అడుగడుగునా జగజ్జ్యోతిలో ప్రత్యక్షమవుతూ శ్రీదాసుగారి సర్వతంత్రస్వాతంత్ర్యాన్ని, సారసంగ్రహ నైపుణ్యాన్ని, సరసహృదయాన్ని, సమన్వయదృష్టిని, సకలలోక కళ్యాణ వరాయణత్వాన్ని వేనోళ్ళ చాటుతూఉంటాయి. దాసుగారి ఆంతరంగికులు కూడ “ఇట్టి మహాతత్త్వగ్రంథాన్ని ఆయనఎప్పుడు రచించేరా!” అని ఆశ్చర్యపడుతూ ఉంటారు. ఇన్ని గ్రంథాలను ఎప్పుడు పరిశీలించారో, అంతటగంభీరమైన రచనను ఏయేసమయాలలో సాగించేవారో అదంతా ఆయనకే తెలియాలిగాని సామాన్యుల కర్థం కాదు. అయితే ప్రతిభావంతులకు సాధ్యం కాని దేమున్నది గనుక! ఆయన అఖండ ప్రతిభయే అన్నింటినీ సమకూర్చి పెట్టింది. మరొకవిషయం. శ్రీదాసుగారి బాహ్యలక్షణాలను, సమయాచారాలను “ఆపాతతః” అన్వయించేటప్పుడు, తత్త్వాన్ని గురించిన ఇంతటి తవన, మథనమూ ఆయన హృదంతరంలో ఉన్నట్టు ఎవరికీ గోచరించదు.

దాసుగారి జీవితమంతా సాగిన అఅస్వేషణ చివరకు “జగజ్జ్యోతి”గా పరిణమించి, లోకానికి కాళ్ళతమై “తత్త్వజ్యోతి”యై రూపొందినది.

అయితే శ్రీదాసుగారు జగజ్జ్యోతిలో ప్రవరించిన సిద్ధాంతాలూ అసలు అంతర్యమున్న భారత సంస్కృతికి, సంప్రదాయ ప్రవాహానికిన్ని సరికొత్త వేమికాదు. పరంపరానుగతంగా వస్తూన్న ఆర్షతత్వ సారాన్నే ఆయన సరికొత్త మార్గంలో ప్రబోధించేరు. మార్గమే కొత్తది. విషయం సనాతనమైనదే. గమ్యమూ సనాతనమే. “పరస్పరం భావయంతః శ్రేయః పరమవాప్యథ” “పరోపకారాయ సతాం విభూతయః” “త్యాగేనైకే అమృతత్య మానకుః” “తేన త్యక్తేన భుంజీథా మా గృధః కన్య స్విర్దశమ్” “ఏకం సద్విప్రా బహుభా వదంతి” “అంతర్బహిశ్చ తత్పర్యం వ్యాప్య వారాయణః స్థితః” మొదలయిన ఆర్షసూక్తి రత్నాలే బాగుగా సానపట్టబడి దుర్నిరీక్ష్యమైన కాంతి పుంజాలతో జగజ్జ్యోతిలో ప్రకాశిస్తున్నవి. ఇంకను ఒకే ఒక మాటలో ఈ గ్రంథంయొక్క సారాన్ని చెప్పాలంటే, “లోకార్థేన ప్రవక్ష్యామి యదుక్తం గ్రంథకోటిభిః పరోపకారా పుణ్యాయ సాపాయ పరపీడనమ్” అన్న విశ్వతత్త్వ సూత్రము ‘యొక్క మహామహా భాష్యమే యిది’ అని చెప్పవచ్చు.

కాని ఒక విచిత్రం—శ్రీదాసుగారి పలుకు పలుగులా ఉంటుంది. ప్రతిపక్షులకు నూదిలా గుచ్చుకుంటుంది. కూశల గుండెల్లో గునపంలా దిగబడుతుంది. అది ఆయన స్వభావం. ఎవరేమి చేయగలరు? హరికథకు దిగి, గిరికథచెప్పిన వ్యక్తి! భోగలాలనులైన జమీందార్లకు వారి సమక్షంలోనే బూతుల పంచాంగం చెప్పిన జ్యోతిష్కుడు! నాట్యంచేస్తూ

ఉండగా కాలిగజ్జెలు ఊడిపోతే, మదగజంవంటి మద్దెలవాని నెత్తిమీద కాలుపెట్టి మరల గజ్జె కట్టించుకున్న మనీషి. ఒక మహామనీషికి తన మంచి గంధపుచెక్క పాముకోడును లలాటం తపముగా అంటించి, “ఇది మైసూరు మహారాజు ఇచ్చిన బహుమానంరా” అని నిండు సభలో చెప్పిన పెంకి ఘటం! మహామహోపాధ్యాయులను “మామా” అని సంబోధించిన ధీరుడు! అట్టివ్యక్తి వాక్కు నిశిత తురధారగా ఉండకపోతే ఆశ్చర్యంగాని ఉంటే విశేషమేమిటి? వాక్కుకాదు మనకు కావలసింది. తాత్పర్యం—కవిహృదయమున్న భావుక ప్రసంగానికి అత్యంతావశ్యకమైనట్టిది. దాసుగారి విషయంలో అవి ఎప్పుడున్న అమృతసుందరాలే అవడంవల్ల ఆయనది అదొక విశిష్ట వ్యక్తిత్వంగా ఘంటావేళాంగా చెల్లిపోయినది “వజ్రాదపి కఠోరాణి మృదూని కుసుమాదపి లోకోత్తరాణాం చేతాని కోహి విజ్ఞా తుమర్హతి” అని భవభూతి మహాకవి ఇటువంటి వ్యక్తులను గురించే ఏనాడో “రిమార్కు” చేసినాడు నిజంగా మహానుభావులను వాభ్యానించడం మహాకష్టం!

ఇంతకూ ఈ ప్రసంగం ఎందుకంటే—జగజ్జ్యోతిలో శ్రీదాసుగారు పూర్వమీ మాంసకలగ, పశుహింసతో కూడిన యజ్ఞాలను, “కస్మై బ్రహ్మ” అన్న సిద్ధాంతాన్ని శతసహస్ర విధాల తిట్టమెత్తి పోసినారు. దాని తాత్పర్యం “పరిధంగానై నా ప్రాణిహింస చేయకూడదు” అన్న ఆయన అభిసంధియే. ఈ సందర్భంలో ఆయన కావించిన వైదిక వచన వ్యాఖ్యలు, సమన్వయాలు, పరిష్కార పద్ధతులు, విమర్శనా ధోరణులున్న శబరస్వామి, పార్థసారథి మిత్రులు వంటివారు కూడ సందేహంలో పడవలసినంత పటిష్ఠంగా ఉన్నవి.

ప్రసక్తాను ప్రసక్తంగా శ్రీరాసుగారు ఇతర దర్శనకాండలను వైయాకరణులను గూడ, పడ తిట్టి ప్రక్కప్రక్కనే కొంత కొంత భూషిస్తూ విమర్శలను సాగించినారు, ఇవన్నీ ప్రాధీ వాదాల వంటివి. పఠాన్ని, సాధ్యాన్ని, హేతువునూ పట్టుకుని నిరంతరం ప్రాకులాడే వైయాయుకుల పని “జపం విడిచి తొట్టల్లోపడట్టు” అయిందనీ, తక్కు, రజ్జో, తిప్పు, శప్పు, అనుకుంటూ వాదపడే శుష్క వైయాకరణులకు నాదబ్రహ్మ స్వరూపమేమి తెలియననీ, “యతోవాచో నివర్తంతే” “అప్రాప్య మనసానహ” అనువచనాలతో పరబ్రహ్మయొక్క స్వరూపాన్ని శ్రుతిమాతే చెప్పడానికి భయపడుతూ ఉండగా, అల్పజ్ఞులగు ఆయా ప్రసక్తలు ప్రవర్తించేసిన పద్ధతులేమి చెప్పగలవనీ, - ఈ మొదలైన నభావాలను బయట పెట్టడానికి రాసుగారు కొంచెంఘాటయిన మాటల నుపయోగించారు గాని “సర్వాత్మనా” ఆయా మతాలనుగాని తత్ప్రవర్తకులను గాని ద్వేషించడమే ఆయన అభీప్రమని భావింపరాదు. ఒక్క విషయమును మాత్రమాయన వాచ్యంగా చాలాసార్లు నొక్కి నొక్కి చెప్పినారు. “యజ్ఞయాగాదికర్మలు పశుహింసతో కూడినవగుటచే సర్వధా పరిత్యాజ్యములు. పశుహింసను ప్రోత్సహించే కర్మాలు గాని, వ్యాఖ్యానములుగాని, గ్రంథములుగాని నాకెంతమాత్రమును కిట్టవు. శ్రుతుల కట్టి తాత్పర్యమున్నదని వాదించేవారిని నేను “కించు కిచు” మనిపించగలను. కలియుగంలో కర్మలు దంభానికి, హింసకు, వంచనకున్న ఉపయోగిస్తున్నవిగాని, పరమార్థమునకు పరోపకారానికిని ఉపయోగించలేదు. కాబట్టి “పరోపకారమే” పరమార్థం. అహింసయే అక్షరసత్యం. సత్యమే సర్వకారకం. పరులనునుఖపెట్టితాను నుఖ పడుటయే తీవ్రతలక్ష్యం. అదేపరమోపనిషత్తు. అదే నా ఉపనిషత్తు. అదే తత్త్వవివ్యంధం.” అని.

అయితే ఈ తీరు నూటికి నూరుపాళ్లు వైదికులకు, - లేక - వైదికమృన్మలకు, అర్థవైదికులకు, పాపు వైదికులకు, శూన్య శ్రోత్రియులకున్న మిక్కిలి అసహ్యంగా కనిపించక తప్పదు. ప్రత్యక్షసత్యాన్ని కప్ప ప్రయత్నించే అట్టివారని ఉడుకెత్తించుటకే శ్రీరాసుగారు “జగజ్జ్యోతి”ని రచించినారు. అందు చేతనే ఆయన ఇట్లుమకున్నారు:—“నాస్తికుడు, చార్యాకుడు, బౌద్ధుడు, చందాదుడని తిట్టనదిట్టనిగాని, అప్రత్యక్షమగు స్వర్గనరకచింతచే వర్గకాలక్షేపము చేయుటకన్న, తనతోడి సాటివారిని నుఖపెట్టి, కానుఖపడుట కొరకు శక్తికొలది ప్రయత్నము చేయువారే నిక్కపు మనుష్యులని సిద్ధాంతపరచక తీరదు.” (జగ-పుట-10)

మొత్తముపై శ్రీరాసుగారి తత్త్వచింతన అవైదికముమోదు. అవనక్కరలేదుకూడ వందలు, వేలున్న వైదికమతాలని చలామణి అవుతున్నప్పుడు శ్రీరాసుగారి మతంకూడ అట్టిదే అవడంలో అభ్యంతరముండకూడదు. ఉంటే శ్రీరాసుగారికి గాని, ఆయన “జగజ్జ్యోతి” కి గాని వచ్చే నష్టమూలేదు. కానిండు. చివరకు వ్యక్తిగతంగా శ్రీరాసుగారిని గురించి నేను అనదలచుకొన్న మాటలివే: “శ్రీయుతులు దయానంద సరస్వతి, రామమోహనరాయి, కేశవచంద్రసేను, వీరేశలింగము పంతులు, రమణమహర్షి, మొదలయినవారి కోవకు శ్రీనారాయణరాసుగారు చెందుతారు. ఆయన తత్త్వచింతనమూం పై వారి తత్త్వచింతనమున్న ఒకే మూలనూత్రంపై ఆధారపడి సాగినవి. హరికథా పితామహుడుగా ఆయన ఎంత ఎత్తైన విగ్రహమో తాత్త్వికుడుగా కూడ అంత ఎత్తైన విగ్రహమే. ఈ విషయమింకా లోకానికి తెలియవలసి ఉన్నది. శ్రీరాసుగారి “జగజ్జ్యోతి” ఆ పనిని భారాళంగా చేయగలదని నా నమ్మకం. తప్పకుండా శ్రీరాసుగారి పరోపకార తత్త్వం నలుమూలలా నేడు ప్రచారం కావాలని నా ఆకాంక్ష.” ★

FOR BETTER YIELD

USE 'JAYALAKSHMI' BRAND BALANCED FERTILISER MIXTURES

SCIENTIFICALLY PREPARED FOR ALL CROPS

WELL APPRECIATED BY RYOTS OF ALL OVER ANDHRA

ALSO

FOR OPTIMUM MILK, HIGH EFFICIENCY AND MORE EGGS

"POSHANI" CATTIE & POULTRY FEEDS

EASY TO FEED AND LESS EXPENSIVE

ALSO

TO PROTECT YOUR CROPS FROM PESTS

"JAYALAKSHMI PESTICIDES"

Dealers : A. C. C. Cement "EVEREST" Asbestos Cement

Sheets & British Paints

JAYALAKSHMI FERTILISERS,

Venkatarayapuram, TANUKU,

West Godavari District, Andhra Pradesh.

Phone : 77

Telegrams 'FERTILISER'

మార్గదర్శి - మహర్షి:

— శ్రీ విలల్లవః శ్రీ వేంకటహనుమంతరావు

పుంభావ సరస్వతి: దాసుగారు

ఆంధ్రదేశాన దాసుగారంటే శ్రీమదజ్ఞాడ అది భట్ల నారాయణదాసుగారే! దాసుగారు జగత్ప్రసిద్ధులైన హరికథకవితామహులు, కారణజగ్గులు విద్యక్ష్మపిండులు. భక్తాగ్రణ్యులు. తాము జీవితంలో రక్తిని, భుక్తిని, ముక్తిని పుష్కలంగా పొంది, తమను దర్శించినవారికీ, విన్నవారికీ, శుశ్రూష ఒనర్చినవారికీ అమేయంగా వాటిని కల్పించిన మహానుభావులు : మహోదారులు.

దాసుగారిది గంభీరమైన నిండైన విగ్రహం. మధ్యపాపిటతో జలపాలు సంస్కరించుకొని, పూలు ముడుచుకొని, మెలిపెట్టిన పెద్దపెద్ద మీసాలతో, వారి రూపాన్ని చూస్తూంటే ఏరాజాధిరాజో హుందాగా ఉన్నట్లు కన్పించేవారు. గాత్రపష్టి గాత్ర సౌష్ఠవం, గంభీరకంఠస్వరం, సమున్నతవక్షం, విశాలనేత్రాలూ, మహాపురుష లక్షణాలు కొట్టపచ్చినట్లుగుమించేవి. వారిది విశిష్ట క్షిప్ర నిరంతర బ్రహ్మజిజ్ఞాసతో దాసుగారు జగదాకర్షకమూర్తులైన పుణ్యాత్ములు. సంగీతసాహిత్యకళాప్రపూర్ణులైన దాసుగారు పుంభావ సరస్వతులై ఒకనాటికాలాన ఆంధ్ర మహాజనలను ఆనందాద్ధివోలలాడించి నారనడం చారిత్రక సన్మానం వారు చరితార్థ జగ్గులై చారిత్రక మహాపురుషులై నారు.

నా అనుభూతి;

నేను చదవడానికే రోజులలో (1988) ప్రైడరా కారులో మహావైభవంతో జరుపుతూ ఉండే త్యాగ

రాజ మహోన్నతాల సందర్భాన తుట్టాభవనంలో దాసుగారిని ప్రథమతః చూచాను. వారుచేసిన "హనుమత్సందేశ" హరికథాగానాన్ని తనివి తీగి వినే అదృష్టం కల్గింది ఆ సన్నివేశానికి నేను పుంకిత గాత్రుడైనాను. ముగ్ధుడనై నాను. అప్పటికే వారు వృద్ధులు. వారిని భక్తులూ కార్యకర్తలూ అయిన ఇరువురూ ఇరుప్రక్కలా ఉండి నెమ్మదిగా నడిపించుకొని వేదిక మీదికి తీసికొని వచ్చారు. "వాతాపి గణపతిం భజే" అనే కీర్తనను కంఠమెత్తి వారాలపించేసరికి సభ మంత్ర ముగ్ధమైపోయింది. క్రమక్రమంగా దాసుగారు రసావిష్టులై కథాగానం చేస్తూఉంటే అంతటి వృద్ధమూర్తి భక్తి పారవశ్యంలో హనుమంతులే అయి నాట్యం చేయడం ఆశ్చర్యకరం. సముద్రలంఘన ఘట్టంలో వేదిక మీద దాసుగారు సోత్సాహులై యీ అంచునుంచి ఆ అంచుకి దూకే సరికి సభాసదులందరూ విస్తుపోయి నారు. శ్రీదాసుగారి ఉపాసనాబలం అంతటిదీ. వారు కథాగానం చేస్తూంటే సంగీత సరస్వతీ, నృత్య సరస్వతీ, సాహిత్యసరస్వతీ ముమ్మారులూ సాక్షాత్కరించినట్లుండేది.

యక్షగాన గౌరవం :

ఆంధ్రసాహిత్యంలో యక్షగానానికి అనేక శతాబ్దాల కాలం పండితామోద ప్రశంసలు లభించలేదనే చెప్పాలి. నిజానికి యక్షగానం ఒక విశిష్ట ఆంధ్ర సాహిత్య ప్రక్రియ అయినప్పటికీ, అది చిరకాలం పల్లెవాసమేస్తూ మరుగునపడి అజ్ఞాతంగానే ఉండి

పోయింది నాయక రాజుల కాలంలోనే యక్షగానానికి కొంత రాజపోషణమూ, ఆదరమూలభించినై. బహుళ ప్రజాదరం చూరగన్న యక్షగానం విజయ రాఘవనాయకుని కాలానికి రాజాస్థాన గౌరవం సంపాదించుకోగలిగింది. అంతేకాదు. విజయరాఘవుడు స్వయంగా యక్షగాన నిర్మాతయై చ్రశస్తి తెక్కిన ప్రభువుకావడం ఆంధ్రుల అదృష్టం.

హరికథలు : మార్గదర్శిమహర్షి :

ఆటా, పాటా, మాటా చక్కని శ్రుతిగొన్న సాహిత్యరూపం యక్షగానం. శ్రీ దాసుగారు హరికథలను తెలుగునాట బహుళ ప్రచారంగావించిన కులపతులు. తాము రచించిన యక్షగానాలకు హరికథలనే నామమిచ్చి నూత్న తేజాన్నీ, ఉత్తేజాన్నీ, ఉత్కంఠనూ, ఉన్నతస్థానాన్నీ మానవహృదయాలలో కల్పించి, ఐహిక ఆముష్మికాలకు ఒక మందరమైన సేతుబంధనం నెరపిన వారు ధన్య జీవులు.

అంబరీష చరిత్రము జానకీశపథము రుక్మిణీకల్యాణము, మార్కండేయ చరిత్ర హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము-భీష్మచరిత్రము - ప్రహ్లాదచరిత్రము - గజేంద్ర మోక్షణము - సావిత్రిచరిత్రము-యదార్ధరామాయణము మొదలైన హరికథలను రసవత్కావ్యాలుగా

వెలయింపజేసిన శ్రీ దాసుగారు మార్గదర్శిమహర్షి. వీణామృదంగ, వాద్యములతో అశేష విశేష ప్రజ్ఞా ప్రాభవాలను చాటిన విద్వాంసులు. కనుకనే విజయనగర సంస్థాన సుగీత కళాశాలాకులవత్తునై శిష్యప్రశిష్య సంతానముతో కీర్తి చంద్రికల్ని దశ దిశలా ప్రసరింపజేసిన అపరచట రాజులైనారు.

పాఠ్యగ్రంథాలు: దాసుగారి ఆకాంక్ష

పద్యకావ్యములకు తెలుగున ఉన్నంత గౌరవము గీత బంధముకు లేక పోవడం ఈ శతాబ్దంలో కూడా మొన్న మొన్నటి దాకా మనం చూస్తూ ఉన్నటు వంటిదే. ఈనాటికి పండితులు గీతాలకూ గేయాలకూ రెండవస్థానమే ఇస్తూ ఉండటం పరిపాటిగా వుంది. శ్రీ దాసుగారు పాఠ్యగ్రంథములుగా పద్యకావ్యములనే గాక, వాటితో బాటు యక్షగానాల్ని కూడా విద్యార్థులకు నిర్ణయించి ఇయ్యవలెనని ఎంతగానో ఆశించారు. ఆశించడమే గాదు, పాఠ్యప్రణాళికలలో వాటిని నిబంధించనందుకు వారు పొందిన ఆవేదన సహేతుకమైనదే. అని ఈ క్రిందిదాసుగారి వచనములు చూస్తే మనకే అనిపిస్తుంది. ఈనాటికి యక్షగానాలు, పాఠ్యప్రణాళికల్లో ప్రవేశించనేలేదు. శ్రీ దాసుగారిహృదయా వేదనను చిత్తగించండి:

Shop Phone 31415 Res Phone 22618

THE HIND HARDWARE COMPANY,

DEALERS IN GENERAL HARDWARE MACHINERY,
ENGINEERING, CARPENTER'S TOOLS Etc. & SUPPLIERS

20, VENKATACHALA MUDALI STREET.
M A D R A S - 3

అంబరీష్ చరిత్రకు ఉపోద్ఘాతం వ్రాస్తూ ఇలా
తమవాదాన్ని నెలవిచ్చారు:

“అంధ్రభాషయందుఁ గేవల గద్య పద్యములే యిదివరకుఁ బరిపక్వములును యక్షగానము లుల్లంఘింపఁ బడుటకుఁ గారణము గీతబంధ శబ్దమాత్ర ద్వేషమా? సంగీతకుచార ప్రాయములకు గాకున్న సహజ మందర మృదుపద సందర్భముల తేనెలూరు వాంధ్ర యక్షగాన ప్రబంధము అథ్యాత్మరామా యణ మృత్యుంజయ విలాసములు, సంస్కృతమున గీత గోవింద శ్రీకృష్ణలీలా తరంగములును శాత శాలలకు వెలి కానేల? తత్పద పదార్థములు విద్యార్థులకుఁజేదా? గద్యముకన్న పద్యము, పద్యముకన్న గీతము రచించుటకును, తెలిసికొనుట కును, బరించుటకు శ్రమకరము. నాట్య ధర్మముగ నభినయించుట, గీతము లోక ధర్మముగ నభినయించుట సాహిత్యముకాని యారెంటికి బంగరు దాని రంగువలె వ్యత్యాసము కాన్పించుచున్నది, కొందఱు తరములలోనే వాని సుస్వరో చ్ఛారణముతోఁ జనిలేదని యనరాదు. మనసులో గొణుగుకొన వచ్చునుగాని పైకి జనువునపుడు నీటుగల దుస్తు లతో బయల్దేరునట్లు సుస్వరంబులఁ దమ కంఠముల నల్లకరించు కొనుటకు విద్యార్థులు నోచుకోలేదా? కావున యక్షగానములు కూడ వాగ్గేయకార ప్రణీతములే నచోఁ శాతశాలల నంగీకరింప బడవలసినదే.

☺ నారాయణదాసుగారు మహా వాగ్గేయ
కారులు. వారు రచించిన హరికథలే వారి బహు
ముఖ ప్రజ్ఞా పాండిత్యములను వేనోళ్ల చాటు
తున్నాయి. దాసుగారి ఆకాంక్షను శిరసావహించి
“ పాశనియమనాధికారులు ” బిడులలోఁ కళా
శాలలోఁగూడ యక్షగానముల చదివింపింతురుగాక!

విద్యాధి కాదులు చాసుగాది ఆశయాని కొకదూపా
న్నిస్తారనీ ఆ విధంగా వారిని గౌరవిస్తారనీ ఆశిద్దాం.

దాసుగారి ప్రతిభ :

భావ, రాగ, తాళ జ్ఞానము పరిపుష్టము కావాలంటే దాసుగారి యక్షగానాన్ని అవశ్యం పఠించాలి. అనవరతం గానం చేయాలి. శ్రీవారి రచనా పాటవం సాటిలేనిది. నల్లేరు మీది బండినడకవలె దాసుగారి ప్రతిభ వారి హరికథల్లో పరవళ్లు తొక్కి పయనించింది. వాటిల్లో పాటలు, పద్యాలు, చదువుతూవుంటే పాఠకుల హృదయాలు కూడ ఆయం రసాల కనుగుణంగా స్పందించి తీరుతాయి. సీసార్థములు, కందార్థములు, మంజరులు, లయగ్రాహులు, ఉపాహులు, మధ్యాక్కరలు, తరళములు, వోటకములు, ముస్తకోకిలలు, కవిరాజు విరాజితములు, పంచచామరములు, తరువోజులు, ద్విపదలు, స్రగ్ధరలు, మంగళమహాశ్ర, ఇత్యాది చందస్సుల ద్వారా శ్రీవారి హరికథలలో శారదాదేవి మనోజ్ఞంగా, నర్తము సలిపింది. శ్రవ్య, చతురస్ర, మంజు, ఖండ, మిశ్రలలో పదం పెట్టింది. పద్యాలనూ, గీతాలనూ అలపించింది. భక్తితో దండకాన్ని పఠించింది. సంస్కారం నిమిత్తం సార్వకాలిక సత్యాన్ని ప్రబోధించింది. వివిధ ఘణితులలో రాగాలాపం చేసింది. సుమనస్సులరంజిల చేసింది. మనీషుల మనసుల నాకర్పించింది. ఒకటని ఏమిటి? ఎల్లరను ఎల్లవిధములా ఉల్లములు వల్లవింప చేయజాలిన శ్రీ దాసుగారి వాణి జగద్వంద్యము, సంస్తుత్యము.

దాసుగారి హరికథలు : కావ్యగౌరవం

“గజేంద్ర మోక్షము” లో, సరస్సులోపల వెయ్యి సంవత్సరములు కరి, మకరులకు ఘటిల్లిన పోరును వర్ణించిన ఘట్టము చిత్తగింపుడు! కళ్లకు

కట్టించు నేర్పుగల కని కేవల పదిముల కూర్పుతో
ఎట్లా చమత్కరిస్తాడో ఈ క్రింది ఉదాహరణమువల్ల
స్పష్టమవుతున్నది.

“కరియు మకరియును గరకరి

జెరయుచుఁ జరిపిరపుడు ఘోరాజిన్

పరి బలముల రాతిరిపవలనకను

దిరముగ లిరువురు నోజన్.

కరిమకరి దిగుచు దరికి మకరియును

గరిని దిగుచు లోపలికిన్

దిర దిర దిరుగుచు విర విర

నెడయుచు నరివల గలయుచు నలుకన్.

ఈ తరంగిణి ఖైరవి రాగములో పాడినప్పుడు
దాని సొగసు కనబడుతుంది. లేఫ పాఠాభ్యాసము
మరింత అందాన్ని గూర్చుంది.

ఈ క్రింది పాదాలలో చిత్రణము వల్ల ఆ దుర
మెంత ఘోరమైనదో తయంకర మైనదో వ్యక్త
మయ్యే విధం తెలిపించండి.

ధరాధరమువలె శరీరము మెరయ గరాగరిగ జల
చరేంద్రు తనువును గరంబున జెనచి విరాన విసరగ
గణేపులయ్యరే భభిభభరే యనగదుర మొనరించె॥
పదపడి రాహువు భానువుపట్టిన పగిదిని పూర్వపా
దముల్ ముదయుతమైయా. మకరియు బట్టిన

మదకరి తనపాదముల్ కుదురుగ దీయుచు । గదసి
తిటాలున హృదయము భేదిల రథముల వేయగ ।
వదలక వాక్చర మదరుచు దొండము గరసి గోర ।
నదిమిజీగ జెదిరి ఘోర ॥దుర॥

కుటల దంష్ట్రల జెను—కుంతములవలెను—గ్రుచ్చినిట
నదుమనుబటు నఖముఖముల—బరవగునెమ్ముల—వరకు
జొన్నుచు జినుమను నిటునటు దిరుగుచు - జటపట
రవముల—బటుతిమి రుషమములు నటుపొడియైచెడ—
జటులగిరులవలె స్ఫుటతర తనువుల జెటలి రుధిరి —
మటుల ఝుమల—పటలి వెడలి ॥దుర॥

విద్యత్కవింద్రులు అయిన శ్రీరాసుగారు మల్ల
యుద్ధ కళాప్రణీతు లనడానికి వేరే విద్యనము
కావలెనా? రసస్థంద్రియైన దాసుగ రిరచనం పాత్య
క్రమంలో ఉండ దగ్గ గౌరవం కలది,

“జానకీ శపథ” కథాగానములో కరిగించిపోసిన
కారుణ్యానికి రాముడి విరహం వినుతినప తగ్గది :-
“అయ్యో జీవేశ్వరీ-యంతయ్యెనా మనబ్రతుకు.”
“ఎయ్యడనుంటివో—ఏమనుకుంటివో”
“అరయగ మనశోకము జన్మావధిగా తేసెనా”
“పరమపావనీ మనకిటువ్రాసెనాకొయ్య న్యు
మయో॥”
“నిండు గర్భిణిని నిన్ను నేను విడువవలెనా”
వెండియు మన యాన లెల్ల తెరిగి పదట గలసెనా”

With Best Compliments of

Phone No. 771 Estd 1955

THE CITY PAPER HOUSE

Prop. K. S. NARAYANA

Paper, Inks, Stationery & Account Books Manufacturer

52 Main Road, GUNTUR-1.

పాటలోనే గాక పద్యంలోకూడా పరిచెవనము
ఎలా చిత్రించారో చూడండి,

చెలులకు నను జూపి చిరునవ్వునం దలయూచి
గర్వించెద వొక్కమారు
నిరుపమ సుందర నిఖిల జగద్విరయోనాథయని
పిల్లవొక్కమారు
ప్రాణనాయక నిన్ను తానినక్షణమైనయుగమని
చెప్పెద వొక్కమారు
ఎడద లొక్కటిగదా యొడకులవేరేల నోయంచు
గౌగొలిం తొక్కమారు

సర్వసద్గుణ పుంజమా చక్కదనము
ప్రోవ నాపూర్వసత్య స్వరూపమా మ
దీయ హృద్దీపమా యోవిదేహ తనయ
నాదు జీవంబ సీత నిన్బాసి నాన.

ఇది సహృదయ హృదయ ద్రావకంగా ఉంది !

“అంబరీష చరిత్రము”లో దుర్వాస మహర్షి
అంబరీషుని మైన కృద్ధుడై జటను సమగ్రంగా తెగ
తీసి వేసినప్పుడు వెలువడిన ఘోర శక్తి వర్ణించిన
దాసుగారి ధిష్ణాశక్తి, వల్లనా ప్రాగల్భ్యము, పరా
కోటికి చెందింది, ఈ క్రింది పాదాలు పరికించండి.
ఎంతటి సమాసరచనా బంధురమై భీతిని కల్గింపజాలి
ఉన్నదో—

అత్రం లిహోద త్ర విత్రమాత్ర త్రమ
కృన్నీల దీర్ఘ శరీర మమరః
బ్రళయ కాలానల ప్రభను జక్రికృతే
తణముల రౌద్ర మతయముగాగః
త్రైలోక్యకలశనోత్సహ సూచక ఘన
వక్త్రిత్రయోగ్రత వాసికెక్క
బర్బుబర్బుర కేళ పాశారుణ ప్రళ
కాల సంధ్యారాగ కాంతిదనర

గ్రకచ కరిన కరాళ ధృష్టిలు వెలుంగ
బదయు గోర్ధూతపాంసుపుల్పదలుగప్ప
నేల బదముల నింగిని నిడ్డతల
నత్తికొనివచ్చి గృత్తి తామిత్తి పగిది ”

మహా కవులయిన శ్రీదాసుగారిది వశ్యవాక్కు-
రసాభ్యుచితమైన పదజాలము దానంతటది వారి
దివ్య లేఖనిమంచి జాలువారడం చూసి అబ్బుగం
పడని పండితుడుండడు.

పతిత సంఘోధారకులు :

కలికాల వశంచేత న్యాయవాదులు, విద్వాం
సులు, ఉద్యోగిగణము, పితాధికారి బలము, అధి
కారబలము “ఇప్పుడవనియందు సకలజన సూత్రధా
రులై సాగుచుండ్రు మారికిన్వలె వీరికి మనుజులెల్ల
ఒడకు చుండ్రు.”

ఈ దురవస్థను శ్రీదాసుగారు తమ కాలమునకే
సంఘములో చూడగల్గినారు. మరణమంటూ లేక
పోతే చేసేపాపాలకు అడ్డంటూ వుండదని చెబుతూ
వారు పొందిన అనుభూతిని ఎలా వెలిబుచ్చారో
ఈ క్రింది పాట తెలుపుతుంది.

మరణభయమే లేకపోయిన
దురితముల కడ్లుండునా? !
ధరణియందన్యాయవాదుల
ధనములకు నొడ్లుండునా?
దొరలై దబ్బరలం గత్తుల
కొరలై దుంచి బీదల మెడల
కురులై పలుకిడ సేతల
మరలై కుడింభరులే నరులకు ॥మ॥
రోగభయమే లేకపోయిన
భోగముల హద్దుండునా?

రేగిచెనటులు చేయజాలిన

నేగులకు బద్ధుండునా?

ఓగులుగా బెడిదపుమాయల - పోగులుగా

గల్లులువారెడు

వాగులుగానిరతంబవనికి - వ్రేగులుగా శైలగుకు

యుద్యోగులకు ||మ||

మానవుడు దుష్టుడై సంఘద్రోహియై తోటివాళ్లను
చెండుకుతినేకన్న మరణించడమే మేలు. మరణ
మంటూ ఒకదాన్ని ఏర్పరచి భగవానుడు శిష్టరక్ష
ణము సల్పుతూ ఉండడం జగచ్చేయోదాయ
కంగా వుంది గదా! దీన్నే దాసుగారు పలికించారు,

జ్యోతిర్గమయ:

మానవుడు ఆత్మప్రబోధం లేక అజ్ఞుడై, పతిభుడై
పోతున్నాడు. ఆధ్యాత్మికజిజ్ఞాస లోకికాయ త్రజీవను
లైన నేటి భారతీయులకు అత్యావశ్యకం! ఇదిలేక
మూర్ఖుడు, తామసుడు, దురహంకారి, అయి
మోహళోకములతో బిట్టలాడుతూ ఉన్నాడు.
దారంతెగిన గాలిపటలా కొట్టుమిట్టాడుతున్నాడు.

ఈ యాధార్థ్యాన్ని తిలకించిన భక్తాగ్రగణ్యు
లైన శ్రీ దాసుగారు కర్మసాక్షి గూర్చి ఒక శతకము
చెబుతూ పత్రిక పద్య పరికింపదగ్గది :-

“ఎండను చూడలేని గుడ్లగూబలవలె బ్రతుకుతూ
ఉన్న అజ్ఞులు” తమస్సును పోకార్చుకో నిమిత్తం
నిత్యమూ ఆదిత్యహృదయము (రామాయణాశర్గ
తము) పఠింతురు గాక!

అజ్ఞాన తిమిరమును అపనయింపజాలు దాసు
గారి సూర్యనారాయణ శతకము ప్రతి మానవుడూ
పఠించి తీరవలసిన కావ్యం.

ఈక్రింది పద్యంలోని శాశ్వత సత్యాన్ని తిలకించండి

“ధనమారాదు, దురాశపోదు,

పరతత్వజ్ఞానమా లేదు యా

వనమా నిత్యము కాదు;

వార్ధకమున న్వామాక్షియా శేదు; జీ

వనమాయెన్నగ కాదు

దుఃఖములకుంబల్కాటలుల్గావున!

న్నిను నే గొల్తునికేలవాదు;

దయగన్మీ సూర్యనారాయణా!”

“తమోఘ్నాయ హిమఘ్నాయ

శత్రుఘ్నాయామితాత్మనే

కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ

జ్యోతిషాం పతయేనమః!

సూర్యతేజోసన్నిభాలైన శ్రీ దాసుగారి కృత
లను పఠించి గానం చేసి బోధించి పారాయణం చేసి
అక్షరాస్యులైన ఆంధ్ర మహాజనులు అందరూ
తరింతురు గావుత! అప్పుడే అక్షరానందచక్రంలోని
దాసుగారి కేలూతోపయనింపగల్గి సార్థకజన్ములు
కాగల్గుతారు; పుణ్యశీలురూ, ఉత్తమ శ్లోకులూ
కాగల్గుతారు.

మ ర వు రా ని మ నీ షి

— శ్రీ అమృత విశ్వనాథ భాగవతార్

ప్రపంచంలో ప్రసిద్ధులు పలువురు పలువిధములుగ నుందురు గాని పెక్కుప్రతిభ లొక్కచోగలవారు మిక్కిలియరుదు. అట్టి బహుముఖ ప్రజ్ఞా ధురీణులలో అవతారమూర్తి, ఆంధ్రవిద్యజ్యోతి “హరికథా పితామహ” శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ట తులశేఖరులగు నారాయణదాసవర్యులొకరు. ఆ మ హా నీ యు దాండ్రజనుల యదృష్టముగ నివ్వటికీ సూరేంద్ర క్రితం పార్వతీపుర ప్రాధికంగల సువర్ణముఖ నదీ తీరస్థ జనపదమజ్జాడయను బ్రాహ్మణాగ్రహారమున నవతరించెను. అతడొక కారణజన్మడు. అనన్య ప్రతిభాశాలి. ఆయన గూర్చి నే వ్రాయబూనటం పాలముద్రాన్ని నాల్కతో చప్పరిస్తూ త్రాగు దామని యత్నించు పిల్లిపోల్కియే యగును. “నీటికొలది తామర” “బుద్ధికొలది పరిశ్రమ” యను బుద్ధోక్తి ననుసరించి వారికట్ల నాకగల భక్తిని వెల్లడించుకొననెంచి యిటు వ్రాయబూని తిని. అదియుగాక, నాదొక భాగ్యము గూడ గలదు. 1943 లో “భట్లమొకటూరు” గ్రామమున ఎరుబది వత్సరములు సమీపించిన ఆ పుంభావ సరస్వతిని, ఆ సాహితీచతుర్ముఖుని ఆ నాట్యకళా పరమేశ్వరుని దర్శించి పాదసేవనమొనర్చి వారివలన “రుక్మిణీ కల్యాణ” కథాగానమునువిని వారియెదుట సీతా కల్యాణ కథను గానమొనర్చి వారియాశీస్సు లంద గల్గితిని. అంతకు పూర్వమే శిరోధార్యములగు వారి రచనలు శ్రీకొఠరు వెంకట సుబ్బయ్యపంతులుగారి

వద్ద వల్లించియున్న నే నా నాటినుండియు ఆ దివ్య మూర్తిని నా హృదయారామమున నిల్పుకొని ధ్యానించుచూ మధుర హంజల మనోజ్ఞసుందరము లగు వారి యశుగానముల మిక్కిలి ప్రచారము నేయుచు కాలము పుచ్చుచుంటిని. శ్రీదాసుగారా నాడన్న ఒకమాట నాలో నిప్పట్కి ధ్వనించు చున్నది. “ఒరే! అట పాట మాట తూకంగా వుండాలిరా! తూకం తూకం” అనినొక్కి చెప్పారు. ఆ నాడా పుణ్యమూర్తితో నాకుగలిగిన సన్నివేశమే నేనిట్లుజీవించుట కాధారమైనది. మఱియు నే గానమొనరించు “యథార్థరామా యణగ్రంథ” మంతకు పూర్వమే (విజయవాడలో) శ్రీదాసుగారి పావన హస్తదత్తముగ నాకు ప్రాప్తించినదే. వారి దర్శన, స్పర్శనము లన్యుత ముల్యమ. లు. వారి జీవిత విశేషములు చదువు చ్చును విసుచున్న ను యతిదొక యపూర్వవ్యక్తిగా తోచు టాశ్చర్యముగాదు. ఆయన నాల్గవయేటనే పోతన భాగవత మనర్గళముగా చదివినట్లు గలదు. మఱియు వారు రచించిన “వేల్పువంద” లో

“అయిదేండ్ల బుడుతడనై యున్న మొదలు న న్గోరి చదువులెల్ల దాంసిల్లె”

అనియూ ఆ క్రింద పద్యమందే

“ఆరవయేట నిన్నరయు వెరవుదెల్పి వైచిరి కన్న వా ర్పొచనాకు

నా నాటినుండి నే నాడుచు జాడుచుం
నీ పేరు చాటుచుంటి నలుకొనల”

అని వ్రాసుకున్నారు. యిలాగే యతనికి
ఈత, కుస్తీ, సాము, గరిడిలు కూడ బాల్యముననే
చేకూరినవట. “వ్రపేదిరే ప్రాక్తన జన్మవిద్యాః”
అను కాళిదాసోక్తి “యాదాసునందే సార్థక
మైనదా” యనిపించును. తన యిరువది నాగ్గవ
వత్సరమున వికాఖలో F. A. పూర్తిచేయువరకు
తప్ప, మిగతా వారికిగల సంగీత సాహిత్య నృత్య
వీణావాదనాది ప్రజ్ఞలన్నియు స్వయంకృతి జని
తములేననియు తెలియుచున్నది. అయితే హిందీ
మాట్లాడుటందు వారికిలోగడే చతురత గల్గి
యుండియు 1901 లో, నొక మౌఖ్య సాయమున
ఉర్దూ, పార్శి, యరబ్బి భాషల వ్యాకరణము మాత్రము
నేర్చుకొనెనట. “ఏకసంఖ్యాగ్రాహిత్య” మాతని
కాజన్మఫలం. అట్టి వారికి గురువులు నామమాత్రులే

గదా? అన్నిటికన్న నీ మహనీయుని జీవితం
“సంగీత సాహిత్య నృత్య త్రివేణీతీర్థమై కలిమాన
పులపాలి కల్పతరువై విలసిల్లినది. అమరమునియైన
నారదునాటినుండియు నావిర్భవమై యిప్పట్కి
నామమాత్రముగ నిలచియున్న “యాధ్యాత్మిక
లలితకళా నందేశ” మనదగు నీ “తార్కత్రిక”
విరానమునకు రూపురేఖలుదిద్ది యుద్ధరించిన ఋషి
శ్రేష్ఠులు దాసుగారు. అట్టి మహాశక్తి ఆయనకు
(అనవరత సూర్యదేవతారాధనా పాఠిణయైన)
మాతృమూర్తి కటాక్షమున ప్రాప్తించినదట.
ఆత డాంగ్ల విద్యాకోవిదు డయ్యనూ రాజకీయో
ద్యోగ వాంఛితుడుగాక స్వేచ్ఛాజీవితమును గోరు
కొన్నట్లు మనకు ద్యోతకమగును.

పొందుగ విన్న బాడట
కుందప్ప మఱెట్టివృత్తి గొల్పింపకు న
న్నుండయతో నారాయణ !
కందళితానంద మూలకంద ముకుందా !

జరం పురమునఁ జేరెన్నికఁగన్న న్యాయవాది యగు శ్రీ జయంతి కామేశము పంతులు
గారిని గూర్చి వ్రాసిన పద్యములు.

“పాడ వారడుగులు మేల్చి ప
సిడి మేను వెదండ టొమ్మ చిక్కని నడుమన్
జడుపెఱుంగని చాల్వాపులు
కడపుట్టులు మా జయంతి కామేశునకున్”

తనపెను దోసిలి తోడన్
వెను జూడక పంచిపెట్టె వేసారులు కో
రిన వారికెల్ల రూకలు
కనలేమెన మా జయంతి కామేశునకున్

అనియొకచో నాతడు వ్రాసుకొనుటయే గాక
దేవునిటు లాశ్రయించెను.

మచ్చిక నన్నునీ ముచ్చట లాటనీ
లేకున్నమనికి జాలింపనిమ్ము.

అని భగవంతుని వేడుచూ భాగవతశ్రేష్ఠుడై
జన్మసాఫల్య మొనరించు కున్నారు.

శనుకనే “ కింకపీండ్రఘటాపంచానను ” అన
దగిన తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవితల్లజలు ప్రహ్లాద
నారద పరాశర పుండరీకాది భాగవతులలో చేర్చ
దగిన వ్యక్తి నారాయణదాసుడని “కళాప్రపూర్ణ”
బిరుదుమునకు తగిన యాతడు కూడ యా ధీశాలీయే
నని నగ్న సత్యము మడివిరి.

శ్రీ దాసుగారు రాగముకానము పల్లవి పాడుట
యేగాక సంగీత సాహిత్య నృత్యాదులలో సపూర్వ
ప్రజ్ఞ వెలయించి అష్టావధాన మొనరించుట శ్రీ
విజయనగర సంస్థాన గజపతులు గ్రహించి వీరిని
తమ సంగీత కళాశాలకు వ్రధానాచార్యునిగ కోరు
కొనిరి. ఆ పదవిని శ్రీ దాసుగారేకదీక్షగా గౌరవ
ప్రదముగ దాదాపు రెండు దశాబ్దములు నిర్వహించిరి.
వారభిలాంధ్ర గాయక మహాసభాధ్యక్షులుగకూడ
నుండి నొకపుడు మెప్పు వడసిరి వారొక
మారు కుటుంబముతో కాశీయాత్రచేసి వస్తూ కల
కత్తాలో కథాగాన మొనరింప వలసివచ్చుట ఆ నాటి
సభకు విశ్వకవి రవీంద్రుడు వచ్చుట జరిగినదట.
ఇక దేవీకటాక్షమ పొందిన దాసుగారు సరస్వతి
లాస్యం వలె తనకుగల బహుభాషా చతురత
చాటి సదస్యుల మన్నన లందుటయేగాక రవికవి
ప్రశంసా ప్రసూనములనుకూడ నందగలిగెనట. ఇది
యాంధ్రులకెంత అతిశయ కారణం? అందుకే యొక
మహాకవి విజయనగరమును వర్ణించుచూ

“వేముడిమించుచేయి కను
వేదురు రూపు అజాడదాసు నా
రాయణు పై డిగజ్జియల
రవ్వదుమారము రేపెనెద్ది?”

అనిరి. మఱియొక కవివరుని హృద్యపద్యము
కూడ నొకటి నిట స్ఫురణకు వచ్చుచున్నది.

ఉ॥ సాహసవాక్కుతో భరతశాస్త్రు
తరంగ మృదంగ వాహినీ
మోహిని కుల్కుతో భువన
మోహనమూర్తి ఛలోక్తి గాన స
న్నాహముతో ధనంధన
మనంఘన నిస్వన కింకిణీ కళా
పూహముతో సభాజగతి
నూపిన ధట్టుడు ఆదిభట్టురా!

ఇలా శ్రీవారిగూర్చి పలుకవుల భావములు
చదువుచున్నకొలది వారి రచనలు వర్ణించుచున్న
కొలది శ్రీమాన్ దీక్షితదాస వర్ణనలవంటి వారా
యన చరిత్రగానమొనరింప విన్నకొలది నాలో
దాసుగారిపట్ల భక్తి భావావేశము వెల్లివిరిసి
నేనునూ అంజలి ఘటించి యొకపుడిటు వ్రాసు
కొంటిని.

నీ గంభీర గళంబు నీ సొగసు
వాణిన్ బోలు నీ వాగ్ధరిన్
నీ గానామృతవృష్టి నీ రచన
నీ నృత్యంబు నీ తీవి నీ
భోగంబున్ సరిపోల్పువ్యక్తు లెవరి
భూమండలిన్ కీర్తి మూ
ర్తి! గైకొమ్మివె మన్నమ
శృతములన్ శ్రీ యాదిభట్టాస్వయా !

దాసుగారి రచన లెవరెంత శక్తిగలిగి చదివిన వారికట్టి యానందమ న గూర్చును పండిత పామర రంజములై వారి గ్రంథములు చిరస్థాయిగా నిలువగల శైలియందున్నవి. పూర్వకపు లందరూ పూజనీయులేగాని “గోస్తనీపాకము” గ కృతులల్లిన జయదేవ పోతనలను ప్రత్యేకముగ నుతించునని వారొకచో దెల్పిరి. అట్లే వారి ననుసరించిరికూడ. దాసుగారి సాముద్రిక రూప సౌందర్య నిలాసము లనుబట్టిజూడ నీతాన్వయంవర సభలో “కన్నవార లెంత ధన్యులో” యని వారు రాముని వర్ణించిన తీరు “బిరుసు నీలంపు టుంగరములవలె ముంగురులు పెన్నొనటిపై గునిసియాడ” అని సావిత్రి చరిత్రలో సత్యవంతుని నుతించిన విధము, మఱికొన్ని ఘట్టములలో సౌందర్య వర్ణనలు చేసిన సందర్భము చూడ తనగూర్చి తానేయిటు దాసుగారు వ్రాసు కున్నారాయనిపింపక తప్పదు. కూర్పణకు రాముని “అ నెరు లా పీను లా నుదు రా బొమ లా చూపు లా చెక్కు” లు అని వర్ణన సేయునపు డాయంద మంతయు దాసుగారి సొమ్మేయనిపించును. వారే మనకట్ల ప్రత్యక్షమగుదురు. వారి కథాగాన మాలించు నపుడు నాకు గల్గిన యనుభూతి యొక నాడిట్టి గేయరూపము దాల్చినది.

హరికథా పితామహ ఆదిభట్టాన్వయా సరిగమా నుతులగొను సంగీత రసమయా వరమృదుల బహుభాష భాగవత శుభవేష చిరశ రాద్భుతభాస శ్రీ నారాయణ దాస

గంభీరమైన నీ శంభోరవంబులో అంభోధులరచెరా అందాల నరవరా సంభాష్యమైన నీ సర్వశక్తులకు కుంభినీకులె మెచ్చి కొలిచి సిరులిచ్చెరా నీ గజ్జెకదలింపు నీ బొజ్జ కుదిలింపు నీ గాన మాధురి నీ సుఖాపారురి నూగించె మఱ్ఱూత లుర్విపై బెక్కురను సాగించె నెదిరిపై జైత్ర యాత్రలను.

నీవు పెట్టిన భిక్ష నిజము మాకగు రక్ష భావమున నిను నిల్పి జాడులై మా దీక్ష దీవించి పోవయ్య దివినుండి దిగవచ్చి నీ వారమెగదా నిజము మరువకుమయ్య.

పురుష మోహనాకారుడగు నాతని నేనెంత వర్ణించిననేమి నింక నెవియో మంచిగుణము లాతని కడ మించియె యుండును. కథలలోని పాత్ర లన్నియు తానై కవనీయ కళాద్యుతు లీనునట్లే అడిపాడిన ఆనందమూర్తి యతడు. పంచమ భ

With Best Compliments of :

Phone No- 1531.

THE CITY FINE BINDING WORKS,

PAPER, STATIONERY, PRINTING INKS, STRAW BOARDS AND
ACCOUNT BOOKS MANUFACTURERS

Proprietor :

P. S. NARAYANA

166 Main Road,

GUNTUR.

తాళమును ప్రదర్శించి “పంచముఖేశ్వరు” డని “లయబ్రహ్మ” యని నుతులందెను. కళ్లకు గంతుల గట్టి గాధాంధకారంలో నిలబడితే ఏదికైనా తెల్పు గల విద్యను వివరించు “దిక్కుచి” యను గ్రంథాన్ని ప్రవాళారటాయన. తారకుడనే ప్రాహ్లాదుని గాథ సంస్కృతంలో రచించి జర్మనీ పండితుల ప్రశంస లందిరి వారికి శ్రీ శంకరాచార్యులయందు మిక్కిలి భక్తిభావ ముండుటచే “వేల్పుమాట” యను భగవద్గీతానువాద గ్రంథమును “మొక్కుబడి” యను ఋగ్వేద మంత్రానువాదమును శంకరులకే అంకిత మొనరించిరి. హరికథలలో విజృంభించి గానమొన రించుట, నయారముగ నృత్యము సేయుట తేనె చిలుకులవంటి తేట తెలుగు పలుకులాడుట ఆయన కెంతో ప్రీతియట అందుకే

గొంతెత్తి యందముల్ గురియింప నేరని
మోట యదిమె దవడ పాటకాడు
మువ్వడి యొయ్యారముగ గుల్మనేరని
దేబ కక్కుర్తి తై తెక్కలాడు
తేట తెలుగున మంచి తెలుగల్ల జెల్లని
కట్టడి కలగూరగంప బన్ను.

అని విమర్శించారు. “అచ్చు చ వ క య్యె మూఢులు మెచ్చుటయ్యె నహహ యెందుకు కవులై రి యాధునికులు” అని కూడ కొన్ని గ్రంథముల గూర్చి బాధపడిరి. “సావిత్రి చరిత్ర” ప్రతి కీర్తన యుద్ధనిదేశముగ చివరకు రాగము జతపరచుట “జాగకీకపద” మున కీర్తనలకు మేళ కర్త రాగములన్నియు స్వగ నిదేశముగ నిమి దించుట, లలితపద ప్రయోగమున గీర్వాణ భాషన్ “హరికథామృతము” ను సృజించుట. మొదలగు అతీంద్రియ ప్రభావ ప్రశస్తులుగల దాసుగారికి దాసుగారే సాటి. గజ్జెకట్టక కట్టెవలెనిలచి కథ

చెప్పు దాసు నాయన గర్వించారు. “నృత్యము నూరేళ్లాయుష్య” మనియు “నర్తనం భవకర్తన” మనియుకూడ వారు పలికెడు వారట. వారు రచించిన ప్రతిగ్రంథమొక యమృతభాండమే యను నట్లు ప్రతి పద రసోదయమై యొప్పుచుండును. వేంకటాచల చొప్పున మూడుమారు లచ్చువడి విశ్వ విద్యాలయ పాఠ్యగ్రంథముగ గౌరవపండియున్న “తాటసారి” యను శ్లేష గ్రంథమొక రత్నతోరణ ముగ రాజులు చున్నది. అందు వర్ణాన్ని వర్ణిస్తున్న 168 వ పద్యంలో

మింటికి న్నంటికి తరచు మీరవాన
దారలను తీగలలిగించి యారవ వడి
వీణవాయింపు నెరజాణ గాణమాడ్కి
నందముల గుప్పిగాలి పాడం దొడంగె.

అని వ్రాస్తారు. ముఖ్యముగ వారి యక్షగాన రచనలలో నుపమానోప మేయములతో లోకోక్తి చలోక్తులతో సుదీర్ఘ వచనము తెన్నియో పొందు పరచి హరిదాసులకు ప్రపంచజ్ఞానము ప్రసాదించిరి. శ్లేష పదప్రయోగములకూడ పెక్కుచోట్లకోకోల్లలుగ వ్రాసినచూపిరి. ఒక మహాకవి యెదుట ప్రసంగ వశమున వొకచో—

ఎదిరి పట్టున్ జేరుచెట్టు నాకోడి
పదను కొలంది నావాల్వూపువాడి

అని ద్వీపదలో ద్వ్యర్థిగా జాను తెలుగులో అంత్యనియమప్రాసతో వారు పలికెరట. ప్రతి రంగములోనూ నిట్టి యద్వితీయ ప్రతిభ వారికిగలిగెడిదని పెద్దలందురు. తన కరువది యెండ్లు చాటిన విదప విజయనగర ప్రభువుల కోరికపై “అమరకవి” యనదగిన “ఉమర్ కవి” “రుజాయతుల” కు అనేక భాషానువాద పూర్వక ఫిలక్షణ గ్రంథము

నొక దానిని స్పృహించెను. తాత్వికవేద యయిన శ్రీ రామాయణ పాడితుని ప్రశంసాయుత పరిచయ వాక్య మధ్యానికి లభించినది. ఇట్టి గ్రంథ మాంధ్రమున లేదనియే వలపును పండితులనిరి. ప్రాకృతము ఖండములం దనుపమ కవితాశక్తిని ప్రదర్శించిన షేక్సుపియర్ కాళిదాసుల చమత్కృతులనేర్చి తెలుగునేత నొనర్చిన శ్రీ దాసుగారి “నవరస తరంగిణి” యూ నాంధ్రజనుల కమర భూజమువంటిది. మఱియు వారి కూలంకష విజ్ఞానమునకు నిదర్శన మనదగు “జగజ్జ్యోతి” (యిప్పట్కి రెండు భాగములుమాత్ర మచ్చయినవి) ఆ అష్టాదశపురాణసార సంగ్రహ మొక సుధాస్రవంతి యనక తప్పదు. అంతియేగాక “లలితానహస్రం” సంస్కృతమున “తర్కసంగ్రహం” “దశవిధరాగనవతికుసుమ మంజరి” యను సంగీత గ్రంథమును “పురుషార్థ సాధక” మను మరొకటియు “రామచంద్ర శతకం” కాళీశతకమును రచనలు యింకను “మన్నిమిన్ని”

యను నాయుచ్చేద గ్రంథము “శుద్ధాంధ్ర నిఘంటువు” యింకను అముద్రితములైన పెక్కు గ్రంథములు వారు రచించియుండిరి. ఆ దివ్యపురుషుని అడుగుజాడలనుబట్టి మా హరిదాస లోక మేమాత్ర మనుగమించినను ఆవర్ణవంతులై వారు తరించి యితరులను తరింపజేయగల్గుదుము. భాగవత శబ్దమును గౌరవించిన వా.మ.గు.ము. అణువులో పరమాణువుగ జీవులలో నుత్కృష్టజీవియై దృశ్యమానమైన యీ జగత్తున నుద్భవించిన తాట సారియై తన జీవితాన్నే గాన ఘూర్ణితమగు కోనగా చేసుకొని తనమాట వేల్పుమాటగ తన నడక నవరసతరంగిణిగ తన పాట వేదాలజాటగ తన కవిత యమరకవితగ, జాతిమానవులకు వెల్లు జూపు జగజ్జ్యోతిగ తారకమంతముగ తపశ్శాలిగ వేదపారాయణుడైన నారాయణుగ తరించిన ఆయన ధన్యజీవి. మరుపురాని మనీషి. ఆ యసుర మూర్తి కిదే నా హృదయ సుమాంజలి.

మైసూరు రాజదంపతులు “పాడు” మన దాసుగా రాకుపుగ రచించి పాడిన శ్లోక పద్యములు.

“వాణి విలాసాక్షి చకోర చంద్రం
సౌజన్య సంతాన విభూతి సాంద్రం
స్వచ్ఛంద కార్యేషు సదా వ్యతంద్రం
పాయా చ్చివే శ్యామధరాధిపేంద్రం!”

సన్నని మబ్బులో మెలగు చందురుపోల్కి మొగంబు, పెన్వలం
తన్నగ ద్రుక్కు జేడినలఁ జీరు కనుంగవ చూపు చాపలో
జెన్నలరార గల్మిచెలి చెల్వగు చాణియు, పట్టు గద్దియన్
వెన్నునిబోలు శ్యామదూర నించుత కోరిక తల్లిదండ్రులై.

“అధునికయుగంలో అచ్చతెనుగు కవితకు పితామహుడు”

— శ్రీనిడదవోలు వెంకటరావు

అజ్ఞాదాదిభట్ల వారిని హరికథాపితామహులుగా ఆంధ్రలోకంలో ఆచార్యగోపాలమూ ఎరుగుదురు. కాని చదువుకొన్నవారిలోనైనా ముఖ్యంగా ఆంధ్ర భాషా వాఙ్మయ చరిత్రకారులైనా, వారు అచ్చ తెనుగు కవిత్వానికి కూడా అధునాతన యుగంలో పితామహులని యెరుగరు. ఈ శతత్రయంతుల్యశ్శవ సందర్భములో వారి అచ్చ తెనుగు రచనా విశేషాలను వెల్లడించుచున్నాను.

తెలుగుభాష తత్సమము, తద్భవము, దేశ్యము, గ్రామ్యము అని నాలుగు వర్గాలుగా విభాగింపబడ్డది. వీనిలో తద్భవదేశ్యాలు అచ్చతెనుగు అని వాడుక. వానిలో గ్రామ్యము గ్రంథములలో బహిష్కృతమైనది. కాబట్టి తక్కిన మూడింటితో గ్రంథరచన సాగింది—కేవలమూ తత్సమముతో వ్రాసినా, కేవలము తద్భవదేశ్యాలలో వ్రాసినా ప్రజా సామాన్యములకు అవగాహనకాదు కాబట్టి పూర్వకపులు వైమూడువిభాగాలను సమ్మేళనముచేసి కావ్యములు రచించేరు. శ్రీ శ. 18వ శతాబ్దిలో పొన్నికంటి తెలగనార్యుడనే కవి యయాతి చరిత్ర అనే అచ్చ తెనుగు కావ్యం ప్రథమంగా తెలుగులో వ్రాసేడు. కూచిమంచి తిమ్మకవి ఆతని ననుసరించి అచ్చతెనుగు రామాయణమూ, నీలానుందరి పరిణయమూ రచించియున్నాడు. 19వ శతాబ్ది చివరి దశలో కందుకూరివారు శుద్ధాంధ్ర నిఘోష్ఠ్య నిర్వచన రచనలు సాగించేరు. ఈ ఇరవయ్యో శతాబ్దిలో అదిభట్ల వారు అచ్చతెనుగును చేపట్టి తనకు పూర్వలవలె

ఒక పద్యరచనయేగాక గద్యరచనకూడా చేసేరు. ఇదే వీరిలో విశిష్టత ఈ శతాబ్దిలోనే పోతావగడ కృష్ణమూర్తిగారు అచ్చతెనుగు రచనలు చేసేరు. కాని వస్తువైవిధ్యంలోగాని, వైకాల్యంలోగాని వారు నారాయణదాసుగారితో సాటిరారు.

అదిభట్లవారి అచ్చతెనుగు రచనలలో కొన్ని ముఖ్యలక్షణములను మనము గమనింపవచ్చును. పూర్వకపులవలె కేవలము సంస్కృత పదములకు, సమాసములకు తెనుగు పదములు సృష్టించి, వానిని కృతకముగా చేయకుండుట.

ఉదా: ఫణి జాటుడగు శివునికి “తాగదాగుడు రాగప్రోగులిడెడు ప్రోడ.”

2. తద్భవ పదములను విశేషముగా వాడక దేశ్య పదములనే వాడుట—

3. దేశీయములని ప్రాచీనమైన, శివకవి ప్రయుక్తములైన ద్రవిడ, కన్నడ సమ్మిశ్ర పదములు వాడకుండుట—

4. సందర్భానుసారముగా కొన్ని సంస్కృతపదములకు-అచ్చతెనుగు పదములు గల్పించుట.

ఉదా: సంకి ద్దన-వినుకలి-లయ-మీటు—

5. తత్సమభాషలోని గంభీరార్థమును-అచ్చతెనుగు పదములలోనికి సాధ్యమైనంతదనుక తెచ్చుటకు ప్రయత్నించుట—

మొట్టమొదట వీరు, జయంతి కామేశం పంతులు గారి నిర్యాణ సమయంలో అచ్చతెనుగు వచ్యాలు

చెప్పారు—అవి యీవరకు వ్యాప్తిలో లేనందున
వాని నన్నింటిని ఉదహరించుచున్నాను.

క. ఎరుక స్వేలపు కొలుపున
బరువులను నీవిపట్ల బంటుతనమునన్
సరి కాదెవ్వం దైనను
గురువతనంబున జయంతి కామేశునకున్.

క. పొడవారడుగులు మేల్మీ ప
సిడిమేను వెదందరొమ్ము చిక్కని నడుమున్
జడుపెరుగని వాల్చాపులు
కడపుట్టులు మా జయంతి కామేశునకున్.

క. తన పెనుదోసిలి కొలదిని
పెనుజూపక పంచిపెట్టె వేవేలును కో
రినవారి కెల్లరూకలు
కనలేమైన మా జయంతి కామేశునకున్

క. కుడిచి కుడిపించె కోర్కెలు
గడించె వేవేలు మాటకారి మగండె
కడనైన వెత్తి చూపడు
కడగలదే మా జయంతి కామేశునకున్.

క. పుట్టె వెలనాటి పారుల
గట్టెను పే రీపపట్ట కడియము కేల్
గట్టెక్కె నలువదేలున్
కట్టెడ్డా మా జయంతి కామేశునకున్.

ఇవి క్రీ. శ. 1884 లో రచించేరు. ఆమెకు
అచ్చతెనుగులో గ్రంథ రచనయేగాని ప్రాస్తావిక
రచనలు చేయలేదు-ఆ గ్రంథాలు రెండు విధాలు:-

1. అనువాదాలు, 2. స్వతంత్ర రచనలు, అను
వాదాలతో లలితా సహస్ర నామములు—ఒమరు
ఖయ్యామునకు తప్ప తక్కిన వాని కన్నింటికి అచ్చ
తెలుగు పేరులే వీరుంచినారు.

వానిలో మొదటిది:—మొక్కుబడి - ఋక్సం
గ్రహము.

ఇందు ఋగ్వేదమునుండి వీరు మూడువందల
ఋక్కుల నేర్చి వానికి తెలుగులో మాత్రాచ్చంద
స్వరము గ్రహించి గేయరూపమున గచియించిరి.
మచ్చున కొక పద్యము—ఇంద్రునిచే రాక్షసుల
యొద్దకు పంపబడిన రాయకారి “సరమ” అను
కుక్క నుద్దేశించి పలుకుట.

ముద్దుపల్కులగూర్పు ముత్యాల సరమ

సిరిగలదాన వచ్చితె మింటునుండి

కఱకు కైదుపు సొమ్ము గండ్ర లన్నమ్ము

గెలువక పొమ్ము లంకించి పోదరమ

2. వేల్పుమాట - భగవద్గీత. భగవద్గీత మంజరు
లలో ప్రాసి, శ్రీ గణగణల కంకిత మీయబడినది.

ON GOVERNMENT AND RAILWAY LIST

Grams : BILDWARE.

Phone : 32718.

HUSSAIN ABBAS & COMPANY

DEALERS IN IRON, HARDWARE, PIPE, PIPE FITTINGS AND METAL ETC.

Branch :—

18/42, Rasool Bazar,
KURNOOL. (A. P.)

1/43, Venkatachala Mudali Street,
MADRAS-3.

8. వెన్నుని వేయిపేర్ల విమకలి, విష్ణు సహస్ర
నామ సంకీర్తనము, ఇది విష్ణు సహస్రనామ భావ్య
మునకు తెలిగింపు. ఇవి ముద్రితాలు.

4. లలితా సహస్రనామములు—

ఇదియును నచ్చతెలుగు కృతియే—అముద్రితం.
వైయనువాదాలన్ని సంస్కృతమునుండి చేయబడి
నవి. ఇక యింగ్లీషునుండి చేయబడిన దొకటిగలదు—
అది నూగ్గంటి-ఇది ఆంగ్లేయభాషలోని (Aesop's
fables) నుండి మారుకథలను సేకరించి, చిన్న
పిల్లలు చదువుకొనుట కచ్చతెనుగు గీతపద్ధతిములలో
వ్రాసిరి. రెండుపాదములలో నీతియు, రెండు పాద
ములలో దృష్టాంతము గలిగియుండును. ఇది వీరేశ
లింగంపంతులుగారి భాషాంతరీకరణముకన్న ముందే
యైనను, అది ముందు ముద్రితమగుటచే వారి
గ్రంథము వెనుక దీనికి వ్యాప్తిలేకపోయెను.

ఒమరు ఖయ్యాము—ఆదిభట్లవారి అచ్చతెనుగు
కృతులలో మకుటాయమానమైనది. ఇది విజయ
నగర మహారాజు శ్రీ లలిత కుమారిదేవిగారి
ప్రోత్సాహమున రచితమైనది ఇది పార్శ్వ మూల
ముతో, ఇంగ్లీషు ఫిక్షన్ గాల్డు—అనువాదము లతో ఒక
ప్రక్క ముద్రింపబడినది. వేరొకప్రక్క వీరి సంస్కృ
తానువాదమును, అచ్చతెలుగు పద్ధతిములును గలవు.
ఒక్కొక్కచోట, మూ ములోని యర్థము విశద
ముగా నుండడానికి రెండు మూడు పద్యాలు
రచించారు. ఇందు కందములు, ఆటవెలదులు, తేట
గీతములు గలవు. దీనికి సంస్కృతమున సుప్రభాత
మని, తెలుగున మేలుకొలుపు అని పేరుంచిరి.
మచ్చునకు కొన్ని పద్యముల నుదాహరించు
చున్నాను—

క. మెలకువగనుమీ! యదె తూ

ర్వలరారె మినుకుమినుకు లడుగంట దొడంగెన్

చెలగి పగటివేలుపు మే

డలయాదల కెండవిడి యెవల దవిలించెన్.

క. జరిగిన పనికై వగవకు

నరుదుగ నీకోరుకొన్న హాయి కుడుపు మూ

పిరిపులు గెగిరిన నీ కది

దొరకదు మరి మిగుల తనివితోడ న్ననుమా.

అ.వె. కోరుకొన్న తెంపుకోపు గంగాళముల్

మాటలువాని తేటవ్రాత

యీవు నేను వేడ్క నెనయ గల్గిన పాడు

తోడనీడుకాదు దొరలమేడ.

క. మొదలే తుద, తుదయే మొద

లిది మొద లిది తుది యని యెవడెరుంగదరంబౌ

పదపడి నిండిన చదలున

విదలి కదలి పొదలు దినుసువేరగు తెట్టుల్ ?

ఒమరు ఖయ్యాము—భాషాంతరీకరణలో వీరి
విశిష్టత యేమనగా వీరు పారసీభాష యిరువదేండ్లు
వ్రతించి దీనిని రచించిరి. ఈ ఒమరు ఖయ్యామును
గూర్చి ఆంగ్లభాషా మహోపాధ్యాయులగు కీ. శే.
డాక్టరు బుర్రా శేషగిరిరావుగారు నవ్యసాహిత్య
పరిషత్తు ఆరవ వార్షికోత్సవము అధ్యక్షోపన్యాస
మున నిట్లు వ్రాసిరి—

“తత్సమములు వదలి కేవలం తదభవదేశ్యముల
తోడనే శుద్ధాంధ్ర గ్రంథములు వ్రాసిన పాండితీ
ధనులు కలరు. ఇంతకుమించిన కుస్తీ పని తదభవము
లనుకూడ తీసివేసి కేవలము దేశ్యముతోనే కావ్య
కల్పనచేయుట. ఈ అతి మానుషమైన పనిచేసిన
జెట్టి శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ల నారాయణదాసుగారు.
సంగీత సాహిత్యములలో పండిపోయిన ఆట పాట
మోటలమేటి. ఆయన ఒమరు ఖయ్యాం తెలుగుసేత
లోనిది. ప్రఖ్యాతమైన కేవల ‘దేశ తెలుగు’ భాష

స్వతంత్రముగా కావ్యకల్పనకు చాలినదని ఋతువు చేసి తెనుగుదనము స్వాతంత్ర్యమును బ్రసీదించుచేసి నీలిపనది-ఇందుకు మనమంతా ఆ మహా పండితునికి కృతజ్ఞులముగా సుండవనినదే—

—* స్వ తంత్ర రచనలు *

1. గౌరమ్మ పెండ్లి : ఇది అచ్చతెనుగులో రచితమైన గిరిజా కల్యాణము—హరికథ.

2. వేల్పువంద: ఇది సింహాచల నరసింహస్వామివై చెప్పిన అచ్చతెనుగు శతకము.

“రెంట్రాగుడు గొంగ గట్టిల్లు వేల్పు” అని మకుటము—

రెంట్రాగుడు-అనగా ఏనుగు. దానికి గొంగ సింహము—

ఆ గొంగ గట్టిల్లు—సింహాచలము.

అందలి వేల్పు నరసింహస్వామి.

అచ్చతెలుగు పల్కబడి—అచ్చతెలుగు తీయదనము తేటదనము దెబుపు గీతకృతి—వీరి అచ్చతెలుగు కృతులలో పద్యములు లెక్కించిన—వీరికి ముందుగాని తరువాతగాని యింత అచ్చతెలుగు వాఙ్మయము సృష్టించినవారులేరు. అచ్చతెలుగు వచన-రచన ఆంధ్ర వాఙ్మయమున తొలిత అచ్చతెనుగున వ్యాసములను వ్రాసినవారు వీరే.

1. నా యెరుక-—2 మాటకారి యకాదు—అనునవి అచ్చతెలుగు వ్యాసములు-వీరు ఒమరు

ఖయ్యామునకు వ్రాసిన పీఠిక, వీరి అచ్చ తెనుగు రచనా వైశిష్యానికి మచ్చుతునక—

“అంద రేయేతెగలకుజెందనీ, మరి యేనాటుల వెంకొనువారుకానీ లేనిపోని ప్రాజదువుల చిక్కుకోరి తగుల్పుకొనక, మేరమీరిన సొమ్ము నిండ్లు వాకిళ్లు మిద్దెలు మేడలకున్ గల్ల మెప్పులకై ఊరకే తంటాలుపడక మూన్నాళ్ళ ముచ్చట బ్రదుకును మిన్ను మన్నుల బన్నిన వేల్పుట్లు నడుపునో యోగ్నితో నీయకొని నిండుతనివితో నుసురు నిలిపి కొంచెము సత్తున నీజాలినంత సగం రొట్టియ దించు దనువించిన మంచి తెలివితేటలగల చెప్పకున్ వేల్పు నెల్లప్పుడు గొల్పుటకు తప్ప నీబతుకు సంగోర దగిన దెద్దియుం గానరాదు—”

ఇది మొత్తముపై నీయల్లికయందలి దర్శన లన్నియు న్నాగుగ బారసి మాట తెలిపి యాట పాట మాట మీటల గడిదేరిన మేటి చదువరి మాట కారి లయకాదు తీసికొనగల్గిన నిగ్గు.

ఆదిభట్లవారి కచ్చతెనుంగునం దెంత మక్కువయో యీ క్రింది వారి పద్యమును తెలిపి, యీ వ్యాసము ముగించుచున్నాను.

అ. వె. మొలక లేతదనము తలిరుల నవకంబు

మొగ్గ సోగదనము పూవు తావి

తేనె తీయదనము తెన్నునకే కాక

పరుష సంస్కృతాఖ్యలాప కేది ?

హరికథా పితామహుని శతజయంతి

(1964 ఆగష్టు 30, ఆదివారం ఆంధ్రప్రభ నుండి)

ఒకటి రెండు విద్యలలో అసమానులుగా పాటించదగినవా రుండవచ్చు. కాని, ఏకకాలంలో, అనేక విద్యలలో, అనేక కళలలో ఆరితేరి అన్నిటా సమధిక ప్రజ్ఞావంతుడుగా, సకల కళానిధిగా పరిగణించదగినవ్యక్తి అరుదుగా మాత్రమే ప్రభవిస్తాడు.

శతజయంతి మహోత్సవ సందర్భంగా నేడు మనం సంస్మరిస్తున్న యశశ్శరీరుడు శ్రీమదజ్ఞాడ ఆదిభట్ల నారాయణదాసు అపురూపమైన ఆట్టి మహోవ్యక్తి అనడానికి సందేహంలేదు.

ఒకప్పు డీ హరికథా పితామహుడు తనను గురించి తానే నుడివినట్టు—“ఆడనేర్చినవాడు పాడనేరడు. పాడనేర్చినవాడు ఆడజాలడు. ఆడుచు పాడనేర్చినవాడు అన్ని చదువు సందేల నారితేరి, పండితులు మెచ్చునట్లుగా కవనమల్ల లేడు.”

సంగీతము, సాహిత్యము, నాట్యము, కవిత్వము, వేదాంతము, వ్యాకరణము, జ్యోతిషము, ఆయుః బడిన

ర్యేదము ఇన్నిటిలో ఇంతటివాడు లేడనిపించు కొనడం ఎందరికి సాధ్యం? సంస్కృతము, హిందీ, అంగ్లము, ఆంధ్రము (అచ్చతెనుగు సహా), ఉరుదు, పారసీకము ఇన్నిభాషలలో పండితులుగా పరిగణించదగిన భాషావేత్త లెంద రుంటారు?

ఇందులో మరొక విశేషం. సర్వతోముఖమైన ఈ పాండిత్యమంతా శ్రీ నారాయణదాసు స్వయం కృషిచే సాధించిందేగాని, గురుముఖతా అభ్యసించింది కాదు. అన్ని కళలూ, అన్ని విద్యలూ వాటంతట అవే శ్రీ దాసుగారిని వలచి వచ్చినవి. ఇది అపూర్వ విషయం.

సంగీత సాహిత్యాలలో సహజ పండితుడూ, నిరంకుశుడేగాక, స్ఫురద్రూపి, సుంధరాకారుడు శ్రీ నారాయణదాసు.

స్థలాంతరంలో నేడు మా పత్రికలో ప్రకటించ (శ్రీ దాసుగారి నిర్జీవ చిత్రాలే ఆయన

With Best Compliments of :

Telegrams : "CHATRAPRTI"

Telephone Nos. 230, 230A

P. Ch. SUBBAIAH

PAPER & STATIONERY MERCHANT,
SHIVAJI BUILDING, No. 1, MAIN ROAD, GUNTUR-1,

Proprietor :

SHIVAJI POWER PRINFERS (Regd.)

SHIVAJI BINDING WORKS (Regd.)

SHIVAJI & Co., (Regd P)

PHONE NO. 230 A

Printng Section,

Binding Section,

Cards & Files Mfg. Section & Residore

SHIVAJI BUILDING No. 2

Clotn Bazaar, GUNTUR.

**AERIAL
SPRAYING**

**AUTOMOTIVE
SERVICE
& REPAIRS**

**RAJDOOT
MOTOR CYCLES**

**AGRICULTURAL
IMPLEMENTS
& SPARE PARTS**

**BOOKINGS
BY L.A.C.
& FOREIGN
AIRLINES**

FERTILIZERS

**ESCORT
TRACTORS**

**SHELL
CHEMICALS**

B. H. C. 10%

ROS CHEMICAL CO.

ESCORT

**PEST CONTROL
SERVICE**

KEROSENE

DIESEL OIL

PETROL

SHELL

LUBRICANTS

GRAMS : "SHELL"

Phone : 8478

RAOSONS AGENTS & DISTRIBUTORS

**Offices & Associates at : MADRAS, HYDERABAD, NELLORE,
ONGOLE, CHIRALA. BAPATLA, GUNTUR,
RAJAHMUNDY, & VISAKHAPATNAM.**

P. B. No. 305 : VIJAYAWADA-2 (Andhra Pradesh, India)

హరే రామ హరే రామ

హరే కృష్ణ హరే కృష్ణ

రామ రామ హరే హరే

కృష్ణ కృష్ణ హరే హరే

శ్రీ హరేరామ భజన భక్త సమాజము

స్థాపితము : (1962 రిజిస్టర్డ్)

సంస్థాపకులు ; అధ్యక్షులు : ఆకలింకము వేంకటరమణాచార్యులు

కార్యదర్శి : కపిలనాయి నుబ్బారావు

★ ఆశయములు ★

(1) భగవన్నామమహిమ, అన్నదాన మహిమలను గురించి విశేషముగా ప్రచారముచేయుట.

(2) ప్రతి యేకాదశి ఏకాదశి చాదశినాడు బీదలకు జాన సంతర్పణ భక్తుల గోత్ర నామములతో సహస్రనామ పూజలు.

(3) నిత్యము 7 గం॥ మొదలు 10 గంటల వరకు నామ సంకీర్తన తెల్ల వారు ధూమన 4 గం॥ నుండి 5 గం॥ వరకు నగర సంకీర్తన, మధ్యాహ్నం 8 గం॥ నుండి 9 గం॥ వరకు పురాణకాలక్షేపము.

ప్రతి సంవత్సరము శార్దూలమాసము నెలరోజులు మహాపండితుల నాహ్వానించి భగవన్నామ మహిమలను గురించియు, భక్తిని గురించియు ఉపన్యాసము లిప్పించుట, నిత్యము సుమారు 60 మందికి అన్నదానము.

హరేరామనామము సంకీర్తనము, బుట్టకథ హిజ్ మాస్టర్ వాయిస్ వారిచే రికార్డ్ చేయించడమైంది. అన్ని పాపులయందు ప్లేటు దొరకును. వగమవదితమైన యీ హరేరామ తేత్రమును భక్తులెల్లరూ సందర్శించి నామ సంకీర్తనలో పాల్గొన వలసినదిగా కోరుచున్నాము.

 రూటు : రాజమండ్రి నుండి (13 మైళ్ళు) కోరుకొండ బస్సులు కలవు.

వివరములకు

• శ్రీ హరేరామ భజన భక్త సమాజము

హరేరామనగర్ - కోరుకొండ

రాజమండ్రి కాటాకా (తూ॥ గో॥ జిల్లా.)

మోహనాకారాన్ని మనకు సాక్షాత్కరింప జేస్తున్నప్పుడు, ఇక నిజరూపం చూచి ముగ్ధులు కానివారుంటారా ?

దేవదత్తమైన గంభీర కంఠారావ మాయన జన్మస్వత్వము. అందుచేతనే, ఆరోజులలో మైసూరు మహారాజంతటివాడు శ్రీ నారాయణదాసుగారి గాత్రాన్ని ఘోనోగ్రాముద్వారా రికార్డు చేయించుకుని తరుచు విసేవాడట !

కొమ్ములు తిరిగిన విద్వాంసుల కన్నెర్ర చేయజాలిన పాండిత్యం, నటరాజును తలపింపజేయు నాట్యవిన్యాసం, నవరసస్ఫూర్తిగల కథాకథన వైపుణ్యం, కడుపులు చెక్కలయ్యేటట్టు సఖానదులను నవ్వించగల వాక్పాత్యం, అన్నిటినిమించిన ఆత్మవిశ్వాసం ఇట్టి అపూర్వగుణసంపత్తితో సుమారు అర్థశతాబ్దానికి వైగా యావదాంధ్రదేశంలోనే కాదు, యావద్దక్షిణభారతంలోనే శ్రీ నారాయణదాసుగారు “ఆడినది ఆట, పాడినది పాట” గా జీవితాన్ని గడిపారనడంలో అతిశయోక్తిలేదు.

హరికథ చెప్పడంలో శ్రీ నారాయణదాసును మించినవా డిదివరకు పుట్టలేదు. ఇక ముందు పుట్ట

గలడన్నది అనుమానమే, ఇది సర్వే సర్వత్రా అంగీకరించిన విషయం.

ఇదిగాక, సంగీతంలో స్వరకల్పనలో ఈయన దొక విలక్షణమైన వాణి. ఇతరులను ఈయన సుతరాము అనుకరించేవాడుకాదు. ఇతరులు ఈయనను అనుకరించడానికి కూడా అలవికాదు. దక్షిణదేశ మార్దంగికులలో ప్రసిద్ధుడైన దక్షిణామూర్తి పిళ్ళై అంతటి వానిచే చేతులెత్తి నమస్కరింప జేసినది లయలో శ్రీ నారాయణదాసుగారికి గల ప్రజ్ఞావిశేషం.

ఇట్టి సకల కళా వికారదునకు, ఇట్టి వరప్రసాదునకు, ఇట్టి పుంభావ సరస్వతికి శతవార్షిక జయంతి సందర్భంగా యావదాంధ్రజాతి జోహారు లర్పించడం సర్వసమంజసం.

శ్రీ నారాయణదాసుగారి అముద్రిత గ్రంథాలను సేకరించి వానిని పునర్ముద్రించడం అకాడమీల పవిత్ర ధర్మం.

A. P. C. S. T. NO. 1152 D. 4-9-61.

Phone No. 518.

C. S. T. NO D 8-9-61.

Sree Ramachandra Cycle Stores

Proprietor : P. RAMI REDDY

MAIN ROAD, RAJAHMUNDRY-.

Regular Suppliers to

M/S. I. L T. D. Co STAFF CO OPERATIVE BANK Ltd CHIRALA

ఆంధ్ర సంగీత, సాహిత్య వియన్తండలాన్ని ధగద్దగితంచేసిన ధృవతార

— శ్రీ మామిడిపూడి వెంకటరంగయ్య

నారాయణదాసుగారితో కొంచెముగనో గొప్ప గనో పరిచయముగల నావంటివారికి, వారిలో కను పించిన ప్రధానలక్షణము వారి ఆత్మవిశ్వాసము. ప్రపంచములో తాను స్వయంకృషిచే సాధించజాలని విద్య ఎట్టిదీ లేదను ధీమాతో వారు జీవితయాత్రను సాగించినారు. ఇట్టి విశ్వాసము వారికి కుదురుటకు పోతనమహాకవి పాండిత్యమువలె వారిది కూడా సహజపాండిత్య మగుటయే కారణము. జన్మతః శక్తిసామర్థ్యములు కలవారు మాత్రమే ప్రతిభా వంతులు కాగలరనట వారినమ్మకము. దీనినిగురించి వదేవదే వారు మిత్రులతో ప్రస్తావించుచుండువారు.

వారు గురుముఖమున ఏవిధమూ నేర్చుకొన లేదు. అట్లు నేర్చుకొనట స్వీయ ప్రతిభకు ఆటంకము కలిగించుననియు, అట్లు నేర్చుకొన్నవారు “ప్రాచరువుల బిక్కపెట్టి గ్రుడ్డెద్దు చేబడునట్లు” ప్రవర్తించువారనియు వారు భావించిరి. వారి గ్రంథములన్నిటిలో అత్యంత హృదయ రంజకమగు యథార్థరామాయణములో “సహజ పాండిత్య విలాస నారాయణదాస” అనియు, అంబరీష చరిత్రములో “సహజపాండిత్యమున గావ్యసరణిజేసి యెల్లర హితము గోరెద నేకదంత నేను అనియు చెప్పిరి కర్ణాట హిందుస్థానీ బాణీల రెండింటిని సమన్వయించి, సరికొత్త ఛక్కిని అద్భుత సంగీత ప్రదర్శనము మైనూరు సంస్థానమునందు వారు గావించిపుడ మహారాజువారు వారి గానమును అత్యంత శ్రద్ధతో మహారాణి సహితముగ ఆలకించి,

“మీ రెక్కడ సంగీతము నేర్చుకొంటిరి? అని ప్రశ్నింపగా, “నా సంగీత సాహిత్యములు సహజ పాండిత్యమేకాని యొకరివద్ద నేర్చుకొన్నవి కావు” అని జవాబు చెప్పిరి.

వారు అనువదించిన ఉమరుకయ్యాము పీఠికలో “ఇన్ని తెరగుల బుట్టుకతోనే యబ్బిన తెల్వితేటలతో నొరులవద్ద నేర్చుకొనకయే వేల్పునుండి నాటు మాటల బెక్కు కబ్బము లల్లి పిన్న పెద్దల నైపుంచ” గలిగినట్లు వ్రాసినారు. ఉమరుకయ్యాము కూడా “తన పుట్టు తెల్వితేటలనెల్ల బడిచదువుల నారితేరిన” వాడగుటచేత దాసుగారి ప్రశంసకు పాత్రుడయ్యెను. ఇటువంటి సహజ పాండిత్యసాధనమున వారు సంగీతము, సాహిత్యము, నాట్యము, పాత్రాభినయము, కవిత్వము, వేదాంతము, వ్యాకరణము, జ్యోతిషము, ఆయుర్వేదము మొదలయిన విద్యలయందును, సంస్కృతము, ఆంధ్రము, హిందీ, ఉర్దూ, పారసీకము, అరబ్బి భాషలందును అనమాన మైన పాండిత్యమును సంపాదించిరి. బాల్యమందు వారికి కుదిరిన ఆత్మవిశ్వాసము ఈ కారణమున సార్థకమయ్యెను.

ఈ సార్థకమునే వారు యథార్థ రామాయణ పీఠికయందు సుస్పష్టముగా వేర్కొన్నారు. ఆదర్శ భాగవతోత్తముని కుండదగ్గ సుగుణము లన్నియు తనకు ఉన్నట్లు స్ఫురింపజేయుచు ఈ వాక్యముల రచించెను. “సహజ సంగీత సాహిత్య ప్రతిభాలంకృతుడయి, శ్రోత్రియ కుటుంబములో జన్మించి

యైదేండ్ల వయసులోపునుండియు, నాడినదాట పాడినది పాటగా నేకసంతాగ్రాహియై. జగదేక సహస్రవిధాల ప్రజ్ఞాధురంధరుడై, యశేష దేవ దేశ్య భాషా విశేష పాండిత్య వైభవోపేత చతు ర్విధానపద్య గద్య పద్య గేయ ప్రబంధ రాజముల స్వతంత్రముగా శరవేగమున గొంగ్రొత్త కల్పనము బిన్ని, యపూర్వ చతుర్విధాభినయ చాతుర్వన గంభీర మధుర త్రిస్థాయి గమక రాగరూపా కలాప వైపుణ స్తోండల న్యాయ మ్రోగించు సున్నిగ్ధ దేవ దత్త శంఖారావ రమకంఠస్వర మూర్తిభూత నవ నవరసస్ఫూర్తియై, సమవిభక్త దృఢారుణ సుందరా కారుడై, దినదిన ప్రవర్ధమాన యశస్సంపూర్ణ దళ దిగంతరుడై కేవల వైదిక జీవవృత్తి స్ఫురగుచు దాదరించి పరుల దరింపజేయు విష్ణు భాగవతోత్త ముడి జగమున నలరారుట మిక్కిలి యరుదు " అని చెప్పినారు. ఇందులో స్వళక్తిచే తాము ఆర్జించిన విద్యలన్నియు ప్రశంసించబడినవి వారి ప్రజ్ఞ అంతయు సహజమని వివరింపబడినవి.

ఇంతటి ఆత్మవిశ్వాసము వారికి ఉండుటచేతనే వారు వారి రచనలు, హరికథలను ధనాన్వయమునకు గాక ఆత్మసంతృప్తి ప్రకౌరకును, యశోభివృద్ధికౌరకును సాగించెను. జీవితమును సుఖముగ గడుపుటకు రాజాశ్రయము అవసరము లేదను భావముతోడను అట్టి అశ్రయము తన స్వాతంత్ర్యమునకు భంగకర మగునన్న కారణమునను మైసూరు మహారాజా వారు ఇచ్చెదనన్న ఉద్యోగమును నిరాకరించెను. ఇందులో కూడ వీరికిని "పురంబులు వాహనంబులు సొమ్ములు గొన్ని పుచ్చుకొని చొక్కిశరీరమువాని కాలుచే నమ్మెట వాటుంబడు" టకు ఇచ్చగించని పోతన మహాకవితో కొంతవరకు పోల్చదగి యున్నారు. ఇద్దరూ వరమ భాగవతోత్తములు.

భక్తియే మోక్షసాధనమని విశ్వసించినవారు. పోతన భాగవత గ్రంథముద్వారా ఆంధ్రజానకికి భక్తి ప్రబోధము గావించిరి. దాసుగారు వారి హరికథల ద్వారా అట్టి పనినే చేసిరి. వీరిద్దరి వరమార్గము ఒక్కటే. దాసుగారు మొదట చదివిన గ్రంథము. మొ.ట సంపాదించిన గ్రంథం భాగవతమే. వారు దానిని బాల్యములోనే దుకాణదారునివద్దనుండి సొమ్మిచ్చిగాక, తన మధుర గానమును వినిపించి సంపాదించినారట. తాను గడించిన విద్యలను ధనాన్వయకై వినియోగించుట పాపకారణమగునని భావించి అట్లు చేయువారిని గట్టిగా నిరసించిరి. వారి గౌరవ్య పెళ్ళిలో "దుడ్డుకై పాడిన దేడ్డుకాని పాటయగునా-పొట్టకక్కుర్తి నైప్పినదేదో మొర్ర గాని నిక్కపు చదువగునా?" అని ప్రశ్నించినారు.

దాసుగారు తన సహజ పాండిత్యము ప్రశంస నీయమని పలుమారు చెప్పుచుండ, వారిని విమర్శించిన వండితు లనేకులు అది అహంభావ సూచకమని వారిని నిందించుచు వచ్చిరి. దాసుగారు మహా రాజాలనుండియు, వారి హరికథామృతమును పానముచేసిన సామూహ్య ప్రజలనుండియు ఎన్ని యో మెప్పులు, ప్రశంసలు. బహుమానములు సంపాదించిరి.

కాని వారి సమకాలికులగు విద్వాంసులు వారి వైమవ్యమును గుర్తించుట కంగీకరించలేరి. గురు ముఖమున సంపాదించని పాండిత్యము లోతులేక వై మెరుగుపూతలతో కూడుకొన్నట్టిదనియు, ఎందు లోను దాసుగారికి సంపూర్ణ పరిజ్ఞానము లేదనియు వారిలో కొందరు విమర్శించుచుండువారు. "కొలుపుకూటముల న్నది బిళబిళ యన కాడి యాడుచుండు" తిన్ను ఈ విధముగ విమర్శించు

శారి విషయమై ఉమరుకయ్యాము పీఠికలో దాసు
 గారు వ్రాసిన శాక్యములు గమనార్హములు.
 ఉమరుకయ్యాముయొక్క ప్రతిభను గ్రహించలేనివా
 రెందరో అతని కవిత్వముకు ఖండించుచుండినట్లే
 ఆంధ్రదేశమండలి పండితులు తన రచనలను ఖండించు
 చుండిరని దాసుగారు భావించిరి. విమర్శకుడు కవి
 యంతటివాడయినప్పుడు విమర్శింప అర్హుడగును.
 కాని అట్టి విమర్శకులు ప్రపంచమందుండుట
 అరుదు. ఉమరుకయ్యాము చదువరి, మాటకారి,
 లయకాడు. “ఆట పాట మాట చదువలన్నైనసేల
 నిండుకొల్వల మరపించు మాటకారి లయకాని
 మంచి చెడ్డలను పాచ్చ నగ్గల నివరింపగలవా
 డంతవా డింకొక డున్నప్పుడేగదా నిజముగా నాడ
 నేర్చిన వాడు పాడనేరడు. పాడనేర్చినవా డాడ
 జాలడు. మరియు నాడుచు న్నాడనేర్చిన వాడెల్ల
 చదువు సందెల నారితేరి, నాటి మాటల న్నేల్పు
 నుడుల స్థలగల్పులేని కబ్బముల దనంతట న్దానెక్క
 టిగాబిన్ని, తన పన్నికల స్థానే యాడుచె.తో
 దవ్యుకొండలన్నారు మ్రోగించు తీరునజాడి, చదివి
 వినుపించుచు, నిండురాజుకొల్వల జూపరకు దీపు
 లొదవించు వైసొగసు లావుకలమైనొక్కపోల్కి
 నీడువచ్చినమొదలు మిగులు ముదుకుడై యును
 దున్నదనక దనయూరి కెన్నియో యామడల
 చుట్టపట్లగల వీడుల నెంతయో యెనలేని వన్నె
 వాసుల న్గాంచుచు మరల దా గాపురమున్న
 యూరు చేరగలిగిన మంచితలవ్రాలున నొప్పారు
 గొప్పవానిస్సూర్పి గుడివా రేనుగున్ బోల్పునట్లు
 చదువరులవలె మాటకారుల తీరున నాటపాటల
 నారితేరిన లయకాండ్ర పాబుపునదుంవిరి పెంకె
 పడుచువాండ్రు నాలుగెంగిలి ముక్కలు నేర్చుకొని
 యంటించుకొన్న చదువు గంగుగోటున తమ

యూరితోనే తమ యింటిపూచనే నైరి మొర్ర
 పెంకిపిల్లకాయల న్నెంట్రొక్కుకొనుచు దమ వెను
 కటి చిన్నతనము నగుపాటు చాటుచేసికొని
 యప్పుడే యూడిపడ్డ తగువారివలె నొడలు విరుచు
 కొని విర్రవీగు కొంటెలుపుట్టు చేవగలమాటకారి
 లయకానినినోచన్గలరా” ఈ ధోరణిలో దాసు
 గారు విమర్శకులగురించి అతి దీర్ఘముగ వ్రాసిరి.
 వారి అచ్చతెనుగు రచనలను విమర్శించినవారి
 గురించి “వేల్పునుడులకు డుముపుల తోకలు తగి
 ల్పియు, వేల్పునుడుపుల తారుమారు గావించియు
 సమవల్కుల నందంద నతికలగలవు పాడుతెలు
 గీనాటి తిప్పకాయ లెల్లుచున్నారు. నిక్కముగా
 దేటనాటుమాట లాడగలవాడు గాని వ్రాయగల
 నేర్పరిగాని యరుడు” అని అన్నారు. ఇంతేకాదు
 వీరు “చచ్చినవారల న్మెచ్చుచు బ్రతికియున్న
 యెట్టి చదువరి తెట్టినై నజలకనచేయుచున్నారు.”

అచ్చతెనుగు కావ్యముల విమర్శించిన వారి
 కోపం చెందిన మరికొందరు దాసుగారు అరివలు
 మనోహరముగ పాడునట్లు అరవలయేసతో పాడుట
 లేదని చెప్పుచుండిరి. అట్టివారు ఈ కాలములో
 కూడ అనేకు లున్నారు.

అందుచేతనే ఆంధ్రదేశమందు జరుగు సంగీత
 సభలలో అరవ పాటగాండ్ర కున్నంత గౌరవము
 ఇప్పటికికూడా తెనుగుగాయకులకు లభించుటలేదు.
 ఈ సందర్భములో దాసుగారు చెప్పినమాటలు
 గుర్తించతగ్గవి. “నిక్కముగ తెలుగువా డరవయే
 సన్నాడునా? ఇరుబుట్టు తెవ్వడైన తనబిడ్డడు మలక
 పోలికనుండగోరునా? ఎవ్వనిమట్టునకు వాడేవిక్లువ
 యెవని గొప్ప వానిది.... ఏవీమవారి వారికాసీమ
 న్దొల్లి టినాటి ండి వాడుకలోనున్న యాట పాట

మాట మీట మెలపులో జడై వింపు, ఎవరి వంటలు
వారి నెవరి నడవడికలు వారి నే నీమ పల్కులా
నీమ వారల కింపు. అద్దిరా యీ వ్రాతలి కూలి
మందలింపు లీటశంబంపు లీదొంకు లీయుంకులు...."

ఎవరో ఒకరు "మీరు త్యాగరాజ కృతులను
పాడగలరా?" అని దాసుగారిని ప్రశ్నించగా
చెప్పిన జవాబు వారి ఆత్మవిశ్వాసమునకును, సహజ
పాండిత్యమునందు వారికిగల అభిమానమునకును
తార్కాణము. "ఎన్ని యో కృతులను సుచాయాస
ముగ అల్లగల నేను ఇతరుల కృతులను పాడవలసిన
అవసరమేమిటి?" అని అన్నారు. ఇది నిజమే
కదా? వారి హరికథలలోను ఇతరత్రాసు సుమారు
పండ్రెండు వందల కృతులు వారు చేసియున్నారు.
వాటిని పాడియేకదా మీరు గాయక విద్వాంసు
లతో నిండిన రాజసభలలో మన్ననలను, సువర్ణ
కంకణములను, గండపెండెరములను పొందగలిగి
నది. ఏరాజులు కూడా వారిని త్యాగరాజ కృతు
లను పాడవలసినదిగా కోరినవారు కాదు. త్యాగ
రాజు, శామశాస్త్రి కృతులను పాడినట్లుగాని,
శామాశాస్త్రి త్యాగయ్య కృతులను పాడినట్లు
గాని మనము వినియున్నామా?

మన స్తవ్యములో ఉమరుకయ్యామునకును,
దాసుగారికిని ఎంతో పోలిక ఉన్నందుననే వారు
ఉమరుకయ్యాము రుశాయీలను సంస్కృతము
లోనికి, అచ్చ తెనుగులోనికి అనువదించారు. ఉమరు
కయ్యాము ఐహికసుఖమే పరమార్థమని తన
కవిత్వముద్వారా ఉపదేశించెనన్న పాశ్చాత్యుల
వాదమును ఖండించి, అతని తత్వమంతయు
ఆముష్మిక సౌఖ్యమునకు సంబంధించినదే అని
ఋజువు చేయగలిగిరి. అతని రుశాయీలను
తెనుగుజేసిన ఉమ్ర అలీషా కవి యొక్కయు,

దువూరి రామిరెడ్డిగారి యొక్కయు అభిప్రాయ
మిట్టినే.

తమ భీష్మచరిత్రలో దాసుగారు చెప్పిన ఈ
క్రింది పద్యము ఉమరుకయ్యాము తత్వములోని
గూఢార్థమును స్పష్టపరచుచున్నది.

సీ. బ్రతికి యున్నంతకు స్వర్గ నరకముల
సంగతి దెలియ నసాధ్యముగద
తరలిన వారలు పరలోక వార్తలు తెప్పిరా
మన తోడ నెప్పుడైన
మర్త్యుల నోళ్ళలో మలయు వేదములకు
గనగన నొక ముక్కుమొనయుగలదే
దీపమారినయట్లు తెల్వి కూన్యంబగు
దేవతంతములయందు దెల్లముగను
మనకు గగనాగవింద వర్ణనములేల
ఇహమునందున స్వమతాభివృద్ధి మీర
నెల్ల రనోన్యమైత్రీకి హేతువైన
ధర్మవర్తన మెప్పుడైన దప్ప జనదు.

ఆంధ్రవాఙ్మయములో దాసుగారికి ఉన్న శస్తాన
మున్నదన్నమాట వాఙ్మయ చరిత్రకారులు ఇప్ప
టికి గ్రహించి యుండలేదు. యక్షగానములు
వాఙ్మయములో ఒక్క ప్రధాన శాఖయని గుర్తిం
చినవారు యక్షగానములకు హరికథా రూపమును
కల్పించి, దానికి కొత్త సొగసులను చేకూర్చిన
దాసుగారి ప్రజ్ఞ అసమానమైనది. గుర్తించుట
న్యాయముకదా? చెళ్ళపిళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారు
చెప్పినట్లు వారు హరికథకు పితామహులు. హరి
కథలనేగాక ఇతర రచనల నెన్నిటివో దాసుగారు
గావించియున్నారు. వారి శతవార్షిక వర్తంతి
సందర్భమున వాటిన్నిటిని ప్రచారములోనికి
దెచ్చుట మన ధర్మము

జ గజ్జ్యోతి

(ప్రథమ సంపుటం. గ్రంథకర్త: శ్రీ మదజ్ఞానాదిభట్ల నారాయణదాసు. ప్రతులకు: శ్రీఉపాధ్యాయుల సూర్యనారాయణరావు. పండిత నారాయణదాసుగారి గృహం, విజయనగరం-2,

వెల. ఆరు రూపాయిలు)

శ్రీ నారాయణదాసు హరికథా పితామహులనీ, మహాసంగీత విద్వాంసులనీ ఆంధ్రులెరుగుదురు. కాని ఆయన వ్యాకరణాది శాస్త్రాలలో, ఆంగ్ల పాఠశీకాదిభాషలలోను మహావిద్వాంసులని చాలామందికి తెలియదు. ఈ జగజ్జ్యోతి పరిశీలించినవారికి వారి పాండితీ వైభవం విశేషంగా వెల్లడికాగలదు.

ఇది ప్రకాశాలన్న పదివిభాగాల పెద్దగ్రంథము. ప్రకాశకులు ఈపుస్తకంలో నాలుగు ప్రకాశాలు మాత్రమేచేర్చి మొదటి సంపుటంగా వెలువరించారు.

జగజ్జ్యోతి సువిస్తృతమైన మన హైందవ సంస్కృతిని గూర్చి రచించిన పెద్దగ్రంథము. ఈ సంపుటిలోగల నాలుగు ప్రకాశాలలోను 30 శీర్షికలున్నాయి.

పౌరుష దైవవిచారము, జాగ్రదాద్యవస్థల నిరూపణము, ప్రకృతి ఆత్మ, చార్వాకమతము, యజ్ఞము—పశుహింస, మత సమీకరణము, వర్ణవ్యవస్థ, నాదబ్రహ్మము, అక్షరమహత్త్వము నాదబిందుకళ, వాగర్థవైఖరి, చరణసేవ, మొదలైన వేర్వేరు శీర్షికలను బట్టి ఆయావ్యాసాలలోగల విషయాలేవో గ్రహించు కోవచ్చును. శ్రీనారాయణదాసుగారు వేర్వేరాచార్యుల దర్శనాలన్నీ భాష్యాలతోసహా లెస్సగా పరిశీలించారు. వ్యాకరణాదిశాస్త్రాలలోను సునిశితపాండితి గణించుకొన్నారు. ఇంతేకాదు వారు జైన బౌద్ధ

లోకాయతిక చార్వాకాది మతాల స్వరూపాలన్ని చక్కగా అవగాహనచేసు కొన్నారు.

ఈ విశేష విజ్ఞానంతో ఆయన తమకాలంలో వ్యాప్తిగో ఉన్న అనేక సాంప్రదాయిక సాంఘిక దురాచారాలు నిశితంగా ఖండించారు.

వ్యాసాలలో సర్వేసర్వత్ర యజ్ఞ యాగాది కర్మలకోసం గాని, తదితర వ్యవహారాల కోసం గానీ, పశుహింస, జీవహింస పనికిరావని సహేతుకంగా నిరూపించారు. ఇలాగే వర్ణాశ్రమధర్మాలలో ఆయా వర్ణాల వారి హెచ్చు తగ్గులదృష్టిబొత్తిగా పనికిరాదని తీవ్రంగా హెచ్చరించారు. ఈ ధోరణికి శ్రీదాసుగారు మాటిమాటికి శాస్త్రప్రమాణాలెన్నెన్నో పేర్కొన్నారు. తగిన యుక్తులతో కొందరు మిఠమాంసకుల వాదాలు ఖండించారు. ప్రాచీనకాలంలో సముచితములయినా హోమాది కర్మలీనాడు ఆచరించనక్కరలేదని నొక్కివక్కాణించారు.

కేవలం సాంప్రదాయిక మయిన ధర్మశాస్త్రదృష్టితో పరిశీలిస్తే ఈ వాదం ఎంతవరకు నిలబడగలదో చెప్పడం కష్టము. ఇదేవిధంగా వట్టి పూర్వాచార పరాయణులుకూడా వీరి వాదంతో ఏకీభవించక పోవచ్చును. కాని శ్రీ నారాయణదాసుగారు ఇదే సరిఅయిన సమన్వయమార్గమని నిరూపిస్తున్నారు. దీనినిబట్టి ఆయనకు మనసనాతన ధర్మం మీద విపరీతమైన వైముఖ్యం కలిగినదని నిశ్చయించ కూడదు. శ్రీ దాసుగారికి ఆది

శంకరుల యెడల అద్వైత వేదాంతం మీద దృఢమైన భక్తి ఉన్నది. అయితే క్రమక్రమంగా మనవర్ణాశ్రమ ధర్మాలలోను, తదితరకర్మలలోను, సరిఅయిన చైతన్యం సన్నగిల్లినదనీ, అవి కేవలం నిర్జీవంగా మారిపోయాయనీ వారు భావిస్తున్నారు. సాంప్రదాయక పండితులంగీకరించినా అంగీకరించక పోయినా వారిదృఢ నిశ్చయమిది.

శ్రీదాసుగా రీగ్రంథంలో చాలాచోట్ల ఇతరులను సుఖపెట్టి తాను సుఖపడడమే మానవుని ముఖ్యకర్తవ్యమని పదేపదే సూచించారు. నేటి కాలంలో లాకిక ప్రజాస్వామ్య దృష్టితో పరిశీలించినా, అద్వైత వేదాంతపరమార్థదృష్టితో పర్యవేక్షించినా శ్రీ దాసుగారి వాదం న్యాయమే అని అందరు అంగీకరిస్తారు.

శ్రీదాసుగారి వ్యాసాలలో చాలాచోట్ల పునరుక్తి దోషం ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నది. మొదటి

ప్రకాశంలో పౌరుష దైవ విచారం అన్న శీర్షిక ఉన్నది. రెండవ ప్రకాశంలో 'తిరిగి' దైవపౌరుష విచారం, అన్న శీర్షిక ఉన్నది. రెండవ ప్రకాశంలో 'తిరిగి దైవపౌరుష నిర్ణయము' అన్న శీర్షిక కనిపిస్తున్నది. కొద్దితేడా ఉన్నా రెండింటి ట్యూము ఒక్కటే. ఇలాగ విషయాలలోను, శీర్షికలలోను, వాదోపవాద నిర్ణయాలలోను పునరుక్తిదోషాలు చాలాచోట్ల కానవస్తున్నవి. సముచిత వివేచనతో సంపాదకులివి తొలగించి ఉండవలసినది.

నారాయణదాస అముద్రిత గ్రంథ ప్రచురణ సంఘం వారు హరికథా పితామహుని అముద్రిత గ్రంథాలన్ని ప్రచురించ వలెనని సంకల్పించారు. ఇది సర్వదా అభినందించదగిన నిర్ణయమే. అయితే ప్రచురణ సమయంలో సంపాదకులింకా ఎక్కువ మెళకువతో వ్యవహరించ వలసి ఉన్నది.

జగజ్జ్యోతి నారాయణదాసుగారి సర్వతోముఖ పాండితి కొక్కచక్కని దర్పణము.

—పిలకా గణపతిశాస్త్రి

సంస్కృతశతకాలు

[సర్వతోముఖ ప్రతిభాశాలి శ్రీనారాయణదాసుగారి అముద్రిత రచనలు కొన్ని యిటీవల సాహిత్యాభిమానులైన వదాన్యులతో బాటు రాష్ట్ర, కేంద్రప్రభుత్వముల ఆర్థిక సహకారముతో ప్రచురించబడినవి — వాటిలో రెండు ప్రముఖ సంస్కృత శతకముల గురించి "ఆంధ్రపత్రిక" (దినపత్రిక సెప్టెంబరు 15, 1963)న ప్రచురించిన సమీక్షా వ్యాసం ఈ క్రింద పొందుపర్చబడినది. ఈ శతకముల ప్రతులకు "శ్రీఉపాధ్యాయుల సూర్యనారాయణరావు, శ్రీనారాయణదాసుగారిగృహం, విజయనగరం-2" వ్రాసి పొందవచ్చును. సం॥]

శ్రీనారాయణదాసు అనేక హరికథలు, ఆంధ్రకావ్యాలు వ్రాసినట్లు తెలుగుసాహిత్యులెరుగుదురు. కాని ఆయన సంస్కృత కవితలో ప్రవీణులన్న విషయం చాలమందికి తెలియదు.

ఈ రెండు సంస్కృత శతకాలలోను కాశీ శతకం శ్రీదాసుగారు 1914లో సతీసమేతులై వారణాసి సందర్శించిన సమయంలో రచించారు. ఆ సందర్భములో వారు తమ అనుభూతులు సూరు అనుష్టుప్ శ్లోకాలలో అభివర్ణించారు. అదే కాశీ శతకం అయింది. దీనిలో కాశీవిశ్వేశ్వరుల యెడల భక్తిభావంతో రచించిన శ్లోకాలున్నా, ఎక్కువగా ఇది వర్ణనాత్మకమయిన శతకము.

ఆకాశంలో ఎగరవేసిన గాలిపడగమీద అసూయ
కొద్ది ఒకడేగదానిని. కాలితోతన్నవలెనని ప్రయ
త్నించినది. ఈ ఘట్టంలో, ఇతరుల అభ్యు
న్నతి ఎవరు హర్షిస్తారు? 'అని శ్రీదాసుగారిక
అర్థాంతరవ్యాసంతో చమత్కరించారు. ఆ శ్లోకం
ఇది.

సూత్రణోత్తిప్త్య మాకాశే
వీక్ష్య శ్వేతః పతంగకం
ప్రహర్తుం తం ప్రయతే
సహతే కః పరోన్నతిం?

వేరొక శ్లోకంలో శ్రీదాసుగారు విశ్వేశ్వరుని
అభిషేకం కోసం పవిత్రమయిన గంగాజలం ఉం
డగా తామెందున్నట్టు కొబ్బరి చెట్టు కాశీలో
ఎక్కడా కాలూనడంలేదు అని అభివర్ణించారు.
ఆ శ్లోకం ఇది:

'విశ్వేశ్వరాభిషేకాయ
సతి భాగీరథీజలే
కాశ్యాం కోమాంవాంఛతీతి
నారికేళ సజాయతే'

కాశీ శతకంలో రచన సరళము. సామాన్య
సంస్కృత ప్రవేశం కల్పవారికి కూడా సులభ
గ్రాహ్యము. ఇక శ్రీరామచంద్ర శతకంకైమాట.
ఇది 1921లోరచించిన సంస్కృత శతకము. దీనిలో
శ్రీదాసుగారు వాడినవన్ని భుజంగ ప్రయాత
వృత్తాలు. ఈ శతకంలో శైలి కాశీ శతకం

కన్నచాలా ప్రౌఢంగా ఉన్నది. ఇది కేవలం భక్తి
భావబంధురమయిన శతకము. హరికథా పితామ
హులు అద్వైత వాదులు. శ్రీరామచంద్రభక్తులు.
వారియదార్థ రామాయణం దీనికొక తార్కాణం
ఈ శతకంలో చాలాపట్టులలో వారు వృధా
శాస్త్ర చర్చవల్ల ప్రయోజనమేమీ లేదనీ భక్తి
ఒకటే మానవుల తరణోపాయమనీ హెచ్చరించు
కొన్నారు. ఈ శతకంలో పెక్కు తావులలో
వేదాంత చర్చలు, — ఆయాశాస్త్రాల వేర్వేరు
సిద్ధాంతాలు ప్రతిధ్వనిస్తుంటాయి.

మొత్తం మీద ఈ రెండు శతకములలోను
శ్రీరామచంద్ర శతకములో శ్రీదాసుగారికి శైలి,
భావన ప్రగాఢ ప్రాథిమ సంతరించుకొన్నవి
ఈ రెండు శతకములలోను. కాశీశతకంలో అచ్చు
తప్పులెక్కువగా పడ్డాయి. శ్రీరామచంద్ర శతకం
లో ముద్రణ స్థానిత్యాలు లేకపోలేదు. సంపాద
కులీ రెండుపుస్తకాలు చాలాసాధారణ ధోరణిలో
ప్రచురించారు. ఇలాగకాకుండా ఈ రెండు శత
కాలు ఒకే పుస్తకాకారంలో వెలువరించి ముఖ
చిత్రాదులు ఇంతకన్న ఆకర్షణంగా ముద్రించి
ఉంటే బాగుండేది. దక్షిణ భారతంలో అంతట
హరికథా పితామహులయిన శ్రీదాసుగారికావ్యా
లు సంపాదకులతోధికజాగరూకతతో ముద్రించ
గలరని ఆశిస్తున్నాను.

—పిలకా గణపతిశాస్త్రి

జగజ్జ్యోతి : రెండవ భాగము.

ఆంధ్రపత్రిక — ఆదివారం అక్టోబరు 6, 1963

జగజ్జ్యోతి ప్రథమ సంపుటి సమీక్ష ఇంతకుమునుపే
ఆంధ్రపత్రికలో వెలువడింది. ఈ ద్వితీయ
సంపుటంలో అయిదుఆరు, ఏడు, ఎనిమిది ప్రకాశా
లున్నాయి. ఈ ప్రకాశలలో మొత్తం 44 శీర్షిక
లున్నాయి. శబ్దసిద్ధి, పంచమ శబ్దమర్యాద నాట్య
వేదవైఖరి, అరిషడ్వర్గవైఖరి, బుద్ధిస్వరూపము,

స్వరతత్వము — ఆత్మ మొదలయిన వేర్వేరు శీర్షికలను బట్టివాని లక్ష్యాలేవో పాఠకులకు సులభంగానే అవగాహన కాగలవు.

శ్రీదాసుగారి శీర్షికలలో, సంగీత శాస్త్రగ్రహణాలు, శబ్దశాస్త్రముర్ఖాలు, యజ్ఞాది కర్మాల వివేచనాలు, మానవ జీవితాలక్ష్యాలు వేద వేదాంత పరమార్థాలు, మొదలయిన విషయాలున్నవి.

నిజాని జగజ్జ్యోతిలో శ్రీనారాయణదాసుగారి రేఖకవిషయము ప్రధానంగా చర్చించలేదు. కాని ఇంచుమించుగా భారతీయ ధర్మానికి సంబంధించిన పరమార్థాలన్నీ కూలంకషంగా పరిశీలించి తమ సిద్ధాంతాలు నిష్కర్షగా వెల్లడించారు.

ఈ సిద్ధాంతాలలో కేవల సంప్రదాయాభిమానులే కేవలం పోవచ్చును. ముఖ్యంగా కరడుగట్టిన వర్ణాశ్రమాచారాలు, పాతబడిపోయిన కులమతాల హెచ్చుతగ్గులు, ప్రాచీనములైన యజ్ఞ పశుహింసాది కర్మలు నేడుబొత్తిగ పనికిరావని శ్రీదాసుగారు గట్టిగా తూర్పారే బట్టారు. అద్వైతాది వేదాంతాల యెడల ప్రగాఢమయిన అభిమానమున్నా శ్రీదాసుగారు దేశకాలాలను బట్టి ఆచారవ్యవహారాలు మారవలసినదే అని సముచితప్రమాణాలతో మాటిమాటికిగట్టిగా హెచ్చరించారు.

జగజ్జ్యోతి శ్రీదాసుగారి వేదశాస్త్రపాండిత్యానికొక మహనీయదర్పణం వంటిది. శాస్త్రీయ దృష్టి అవలంబించినా దానిలో వారు చేసిన సిద్ధాంతాలన్నింటిలోను సునిశితమయిన ఆధునిక దృక్పథం ప్రతిఫలిస్తున్నది. శ్రీదాసుగారి రెక్కువగా మానవతావాదులు. పదిమందిని సుఖపెట్టి తానుసుఖపడడంకన్న మానవునికి వేరే పరమ కర్తవ్యమేదీ లేదని ఇదే మనప్రాచీన వేద

శాస్త్రాల పరమార్థమని వారు సిద్ధాంతీకరించారు.

వెనుకటి సంపుటం లోలానే ఈసంపుటంలో కూడా శీర్షికలలోనే గాక, వాదాలలోను, సిద్ధాంతాలలోను కూడా అనేక స్థలాలలో పునరుక్తి కనిపిస్తున్నది. సంపాదకులు కొంతవరకు ఇది తగ్గించి ఉండవలసినది. ఈపునరుక్తులవల్ల పాఠకుల కక్కడక్కడ కొంతవిసుగు కలగడం సహజం.

శ్రీదాసుగారు జగజ్జ్యోతి రెండు సంపుటాలలోను సింధు వెక్కువగా పాటించి జగితలిగిన గద్య శైలి అవలంబించారు. వారి గ్రంథంలో వ్యావహారిక భాషాపాదం కూడా పరోక్షంగా ఉటంకించి అది అనుసరణీయమే అని సూచించారు. కాని తమ గ్రంథంలో అంతట గ్రాంథిక గద్యమార్గమే అనుసరించారు. అంతేగాని సరళ వచనధోరణి అవలంబించలేదు. అంతమాత్రంచేత వారి గద్యక్లిష్టమైనదని భావించనక్కరలేదు. ఇది స్వాదుగంగా ప్రవాహంలా మనోజ్ఞంగా సాగిపోతున్నది.

శ్రీ దాసుగారి గ్రంథాలన్నింటిలోను జగజ్జ్యోతి చాలా విశిష్టమయినది. వారి ఆధ్యాత్మిక జీవిత దృక్పథం గ్రహించదలచిన పారికిది ఎంతయినా ఉపయోగపడగలదు.

— శాస్త్రీ

జగజ్జ్యోతి (రెండవ భాగము)

గ్రంథకర్త: శ్రీమదజ్ఞాదాదిభట్ట నారాయణదాసు
ప్రకాశకులు: అజ్ఞాదాది భట్టనారాయణదాస్

అముద్రిత గ్రంథప్రచురణ సంఘము

ప్రతులకు: శ్రీ యం. సూర్యనారాయణరావు

పండిత నారాయణదాసు హౌస్

విజయనగరం—2

వెల : ఆరురూపాయలు.

శ్రీనారాయణదాసు గ్రంథాలన్నిటి చిరునామాయిదే.

ఆటపాటల మేటి ఆదర్శకావ్యం - బాటసారి

— శ్రీ కొన్నిడి రామం

విందుజవ్వనాన్ని సంతరించుకొన్న శుభసయ
యంలో అదిభట్ల నారాయణదాసుగారు ఆంధ్ర
దేశానికి అందించిన గూఢార్థ ప్రతిపాదకమైన
వినూత్నవిశిష్ట కావ్యం యీ బాటసారి. ఈ కావ్య
రచనాకాలము నాటికి దాసుగారికి యిరువది
నాలుగేడ్లు. ఏభాషలోనైనా గూఢార్థ ప్రతిపాద
కములైన కావ్యాలు అరుదుగా ఉంటాయి.
ఇలాంటి కావ్యాలని ఆంగ్లభాషలో ఎల్లేగరి అని
పిలుస్తారు. ఇంగ్లీషులో బనియన్ వ్రాసిన పిలిగ్రిమ్స్
ప్రోగ్రెస్ ఏ విధంగా చిరస్థాయిగా ప్రముఖమైన
స్థానాన్ని ఆక్రమించుకుందో తెలుగులో యీ బాట
సారి కూడా అదేవిధమైన అగ్రస్థానాన్నే ఆక్ర
మించుకుంది.

స్వతంత్రమైన కథావస్తువుని ఎన్నుకొని సహజ
మైన వర్ణనలతో కమ్మని తేటతెనుగు భాషలో
మనోరంజకమైన కావ్యాన్ని సృష్టించడమే దాసు
గారి ధ్యేయం. ఈ కావ్యాన్ని రాయబహద్దూర్
శ్రీ పి. ఆనందాచార్యులవారికి దాసుగారు అంకితం
చేశారు. ఈ రచన యే యితరకావ్యానికి అనుసరణ
కాని, అనువాదంకాని యెంతమాత్రం కాదు.
దీనిలో తెనుగునుడికారపు సొంపు ముద్దులొలుకుతూ
ప్రతిపద్యంలోనూ హృద్యంగా వ్యక్తమవుతుంది.

పెను తుఫానులో చిక్కుకున్న ఓడ సముద్ర
ములోవున్న ఒక కొండను ఢీకొని వ్రక్కలయి
పోతుంది. నీటిలో మునిగి తేలి ఎలాగో ఒడ్డుచేరిన
బాటసారి స్వగతంతో యీ కావ్యం ప్రారంభము
మవుతుంది.

“ఎచ్చటనుండి నేనిచటి

కట్టులవచ్చితి గన్ను తెంతయు

న్వించిన గానరా దిదియు

నిక్కమ యే మిది పెద్దమోత నా

కచ్చెరువై వినంబడు గ

టా! తెలిసె న్నది దిట్ట బై పడున్

వచ్చిన నీటి కాకువడి

బ్రాకుచు నెట్టిననొడ్డు చేరితిన్.” అని

ఆ బాటసారి విస్మయంతో నర్దిక్కుల కలయ
జూస్తాడు. అంతవరకూ తనతో ఓడలో ప్రయా
ణము చేసిన భార్యా పుత్రులు తనకు కానరాక
పోగా చాల కలతపడతాడు.

బాటసారి జీవుడు, కొండ పాపము. దాన్ని
ఓడ ఢీకొనడం చేత జీవుడు విద్యా వివేకాలనే
దాదాసుతులను గోల్పోతాడు. ఇది గూఢార్థము.
బాటసారి కొండ నడుమనుంచి ప్రవహిస్తున్న సెల
యేటిని చూచి ఆ సెలయేటి ప్రక్కనుంచే కొంత
దూరం వెళతాడు. అలా వెళ్ళగా వెళ్ళగా అతని
కొక బ్రహ్మాండమైన ఏడంతస్తుల భవనం కనబడు
తుంది. ఆ భవనంలోవున్న రాజదంపతులు యీ బాట
సారిని చూచి యితని విషాదగాధను తెలిసికొని
యితనికి ఆశ్రయ మిస్తారు. అనంతరము రాజు తన
రాజధానినగరానికి యీ బాటసారితోకూడా తరలి
వెళ్తాడు. రాజధాని నగరంలో తన సేవకుల వలన
ఓడ ప్రయాణంతో తప్పిపోయిన బాటసారి భార్యా
బిడ్డల వృత్తాంతాన్ని కనుక్కుంటాడు. రాజు తన
అన్న కుమారుని తోడిచ్చి బాటసారిని తన భార్యా

బిడ్డలున్న నగరానికి వంపుతాడు. అక్కడ బాటసారి తనభాగ్యాబిడ్డల్ని కలుసుకోవడమే కాకుండా రాజుగారి అన్నకొడుక్కు అతని మేనమామ కూతురికి పెండ్లి చేయిస్తాడు. అంతా కలిసి తనకు ఆశ్రయము యిచ్చిన రాజుగారి నగరానికి తిరిగి సంతోషంగా చేరుకుంటారు.

ఇందులో రాజుదంపతులు జ్ఞాన వైరాగాలై. ఈ జ్ఞాన వైరాగాల సహాయంతోనే బాటసారికి దారాసుత పునస్సమావేశం లభిస్తుంది. ఈ పునస్సమావేశమే జీవునికి కైవల్య ప్రాప్తి. సంసారసాగరంలో ఒడుదుడుకుల బడి కైవల్యప్రాప్తిని బొందిన జీవునిగోధ రమణీయంగాను, నిగూఢ గాను యిందులో వివక్షితమయింది. విశ్రాంతిదై “బద్ధుడగుచు ప్రబుద్ధుడై ముక్తుడగుచుంటు” అత్మ యొక్క సహజ క్రిడలు. వేదాంతవరంగా బాటసారి కథను యీ విధంగా పూహించుకో వలసివుంది.

ఇంక, యీ గూఢార్థం కంటే నేయార్థం ఎంతో హృదయంగమంగా, చవిగల పలుకుతో కమ్మని భావంతో శ్రవణ పేయంగా దాసుగారు ఉటంకించారు. ప్రకృతి వర్ణనలలో ఏ ప్రాచీన ధోరణిని అనుసరించకుండా సర్వస్వతంత్రంగా పాఠకుని కండ్లకు కట్టినట్లు వర్ణించడం దాసుగారి సొమ్ము. మచ్చుకు యీ క్రింది సీసపద్యం చూడండి—

“ఒంటిపాటున బొక్కి యిరువయి కెంపెక్కి

విన్ను తూర్పున దూరె వేగు జుక్క

రెక్కలు జాడించి ముక్కును గోడించి

కొక్కోరో కోయని కూసె గోడి

నీటి తావుల దారి తోటల గడిదేరి

యొడలుచల్లన జేయుచుండె గాలి

యొడు జూముల పద్దుగా దోచు నికట్రొద్దు

పొడమెడునని చాట దొడగె గంట

వట్టు లెడబాసి పట్టులు బయలుబారె
దలలు రిక్కించి మొక్కులు చెలువుమీరె
బలిమితోడుత నిద్దరబరువు తారె
దెబ్బన నేవనవి నేము తెల్ల బారు”

ఈ ప్రభాతవర్ణన ప్రాచీన ప్రబంధవర్ణనతో ఏమీతోక్యం పెట్టుకోకుండా సహజంగాను స్వభావ సిద్ధంగాను ఉన్నదనడంలో అతిశయోక్తి లేదనుకుంటాము.

రాజు అన్నకొడుకు యొక్క విప్రలంభ శృంగారాన్ని యీ కవి బహు రసవత్తరంగా చిత్రించారు.

“వాని మేనరికము పసితనంబుననుండి
చనువుచేత ఎంచుకొనిన సొమ్ము
దప్పులయ్యె నిండుజవ్వనపు స్గోర్కి
కరపు దీర నెపుడు కనెద నిన్ను”

అని అతను వాపోతాడు.

“మొదట వాపు తెరింగిన ముద్దుచూపు
విదవ గురు లుంచు దాపున బెదరుచూపు
తగిలి యెడబాయజాలని దిగులు చూపు
కనుల దోబూచి చూపునాకన్నె చూపు

అని విరహోక్తయై ఆ రాకుమారుడు విలసిస్తాడు.

సంఘటనలను యథార్థంగా చిత్రించడంలో దాసుగారిలేఖని ప్రత్యేకతను చేకూర్చుకుంది. ఉడరేవులో గంటకంబం దగ్గర తన ప్రేయసి వ్రాసిన విషయాన్ని బాటసారి చదివినప్పుడు అతనికి గల బొత్తుక్యాన్ని హృదయోద్వేగాన్ని దాసుగారు చక్కగా చిత్రించేరు. గంటకంబంపైన ఉల్లేఖించబడిన విషయాన్ని వివరించడానికి దాసుగారు యెన్నడూ కనివిని యెరుగని “చక్కెర” అనే క్రొత్తవృత్తాన్ని

సృష్టించేరు. ఈ క్రొత్తవృత్తం కొంతవరకు శాద్ధూర్ణ విక్రీడితాన్ని పోలివుంటుంది. ఆ చక్కెరను చదువరులకు యిక్కడ రుచి చూపిస్తున్నాము—

“వెనుగాలి నోడ మున్నీట గొండపై విడిచెడన్
వెనుకొన్న యింకెడో నావ యందరన్నెంచి తెచ్చె
నను గట్టుకొన్నయాతం డొకండెకన్నడక యుండె
నిను గొల్తు గంబమా వానిగాంచి నన్నెడక బంపు.”

నాలుగు భగదాలు, మూడు నలాలు, ఒక గురువుగల ‘నట్టువు’ అనే యింకొక క్రొత్తవృత్తాన్ని యతిప్రాస నియమాలతో పీఠ సృష్టించేరు. నాలుగు భగదాల తరవాత యతివుంది. ఈ వృత్తం నర్తకులకు, గాయకులకు అనువుగా వుండవచ్చును.

పాత్ర పోషణలో యాయన సిద్ధ హస్తాడు. భార్య బిడ్డలను కోల్పోయి ఒంటరిగా సంచరిస్తున్న బాటసారి దివ్యహర్మ్యంలో ప్రవేశిస్తాడు. అప్పటి బాటసారిస్థితిని చానుగారు యీ క్రింది పద్యంలో స్వభావసిద్ధంగా వర్ణించేరు—

“పలుకులెవ్వియు లేక మాన్పడిన వాని
నార్తి మూర్తిభవించిన యట్టులున్న
దిస్స మొలవాని మిక్కిలి డన్సి సొలయు
బాటసారిని....”

విధివశంచేత బాటసారి యీ విధంగా కృంగి కృశించినా స్వభావసిద్ధంగా గొప్పచరాక్రమ వంతుడు. రాజుగారిలో వేటకు వెళ్ళి అడవి పందిని పులిని చంపి తన పలిక మెప్పును గొన్నవాడు. గూఢార్థంలో సూకర కార్పాలాలు రాగద్వేషాలకు మారుపేర్లుగానిలుస్తాయి. రాజుగారి సాహచర్యంలో అనగా గూఢార్థంలో జ్ఞానం యొక్క సాహచర్యంతో రాగద్వేషాలను మర్చించ గలుగుతాడు.

చానుగారు యీ చిన్ని కావ్యంలో కొన్ని సరికొత్త విషయాలను గూడ చదువరులకు ఎరుక

పరిచేరు. జగచ్చుకువు అయిన సూర్యుడు తన కిరణాలు రుణిమచేత భూమిపై నున్న చిన్నిఃస్తువులను సైతం కనబడేటట్టు చేస్తాడు. కాని ఆ కిరణాలే మహాకాంతి వంతములైన నక్షత్రాలను కనబడకుండా చేస్తాయి. ఈ గారడీవిధ్యను యీ గాయక కవి—

“భార గారడీ సూర్యుండ యబ్బరంబు
కద బ్రతుకువలె నీ కరణౌళలంబు
అల్పభౌమంబుల స్థూపి యధిక దివ్య
ములను గన్నట్టనీయక మోపుచు”

అని ప్రవచించేరు. మింటిని-మంటిని కలిపే వర్ష భారలను వీణతంత్రులతో సరిపోల్చి, ఆ వీణతీగెలను బిగించి పడ్డమస్తాయిలో గాలి పాడుతూందని యీ గాయకకవి తనవ్యక్తిత్వాన్ని యీ విధంగా ప్రదర్శించేరు—

“మింటికి-నృంటికి దరచు మీర-వాన
యడుగులను తీగెల బిగించి యారవవడి
వీణెవాయించు నెరజాణ గాణమాడ్కి
నందముల గుప్పి గాలి పాడందొడంగె.”

సంసారసాగరంలో పురోగమించే జీవి ఒడుదుడుకులను యధార్థంగా వివరిస్తూ జ్ఞాన సహాయం చేత కైవల్యప్రాప్తిని దొందే పుపాయాన్ని యీ భక్తగాయకకవి ఒక విశిష్టమైన పద్ధతిలో చదువరులకు రుచి చూపేరు. గూఢార్థం గ్రహించలేని సామాన్యజనానికి నేయార్థము అష్టాదశరంగా వుండేటట్టు వర్ణ సాహచర్యము, రమ్యమైన పాత్ర పోషణ, హృదయరంజకమైన సంఘటనలు యీ కావ్యంలో ప్రదర్శించేరు. అందుచేతనే ఆ నాడు కూడా శ్రీకొక్కొండ మోకటరత్నం పంతులు గారి పంటి, మహా పండితులు యీ చిరుకబ్బాన్ని వేనోళ్ళ కొనియాడేరు. అటపాటలమేటి మాటల్లికకు యీ కబ్బము మేటి గీటురాయి. ★

కమనీయ కవితకు కాణాచి - కాశీ శతకమ్

— శ్రీ వాసా సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

సంస్కృతములో యాత్రాసాహిత్యము చాల తక్కువ. మేఘసందేశముతో కాశీదాసు మేఘునికి రామగిరినుండి కైలాసమునకు మార్గనిర్దేశమును మిషతో వింధ్య హిమాలయ మధ్యస్థముగు ఆర్యా వర్తములోని నదీనద వన పర్వత మందిరారామములను రమణీయంగ వర్ణించివున్నాడు. వేంకటాద్వరి “విశ్వగుణాదర్శచంపువు”లో పలుప్రాంతములలోని ప్రజల వేషభాషాచారాదులను చతురముగా హాస్య పూర్ణముగా వర్ణించినాడు. బహుముఖ ప్రతిభా వినినటులైన శ్రీ నారాయణ దాసుగారు “కాశీ శతకము”ను కూర్చి, యిందు కాశీనగర విశేషములను సుందరంగా వర్ణించియున్నారు. నారాయణ దాసుగారు బహుభాషా ప్రవీణులు. సర్వభాషా మాతృకయగు సంస్కృతము మీకి వంశపరమై పోయినది. ఈ కాశీ శతక మంతయు ప్రసిద్ధము. సరళములైన అనుష్టుప్ శ్పత్తములో నడచినది. 1914 సం॥న శ్రీ దాసుగారు పత్ని సమేతముగా కాశీయాత్ర కేగి, ఈ పవిత్ర నగరిని దర్శించినపుడు తమకు కల్గిన యనుభవముల నిందు నిక్షేపించి యున్నారు. వీరి సూక్ష్మపరిశీలనాదృష్టి యిందు కాగుగా వ్యక్తమైనది. ఈ కవితలో ప్రత్యక్షీకరణ శక్తి మెండుగా ఉన్నది. ఇది చదివినవారియెదుట కాశీనగరము వివిధ సన్నివేశములతో తటాలున దృష్టోచరము కాకమానదు. ఇట్లు పాఠకులకు కూడ కాశీదర్శనము గావించి, కాశీ యాత్రా ఫలమును వారికికూడా కల్గించినవారై నారు శ్రీ దాసుగారు. భక్తిమయమైన ఈ శతకములో కవికా

శిల్పము, రామణీయకత కూడ సుష్టుగా ప్రస్ఫుటించినది.

“ సంక్రితాభీష్టదం దేవం
సచ్చిదానంద నిగ్రహం
సమస్త భువనాధారం
కాశీ విశ్వేశ్వరం భజే. ”

అని శ్రీ విశ్వేశ్వరుని స్తుతితో శతకమున కోంకారము చేసినవారు శ్రీ అదిభట్టుగారు.

“ సర్వక్షేత్రోత్తమా కాశీ
సర్వసంపత్సమన్వితా
ప్రత్యక్ష కైలాసపురీ
ముముక్షూణాః నికేతనమ్, ”

అని కాశీని ముముక్షువుల ప్రత్యక్ష కైలాసంగా చిత్రించినారు.

“ గోధూమఫలకా కాశీ
సమభూమివిరాజితా
వాస్తేర్దవిష్టా హిమవ
ద్వింధ్యయో ర్మధ్య సంస్థితా. ”

గోధూమఫల యెక్కువకలదై, సమతలమున సమద్రమునకు దూరంగా, వింధ్య హిమాలయ ములమధ్య నున్నదని, కాశీయొక్క భౌగోళికస్థితి నిందు వర్ణించినారు.

“ కాశ్యాం సమస్త దేవేషు
విశ్వనాథో విశిష్టతే
తైలోక్యపూజితం తస్య
మందిరం స్వర్ణగోపురమ్. ”

కాళీలో వేంచేసియున్న దేవతలందరిలోను విశిష్టుడు శ్రీ విశ్వనాథుడు. బంగారు గోపురముతో రాజిల్లు అతని మందిరము ముల్లోకముల పూజిత మైనది. ఇందు కాళీ విశ్వేశ్వరుని, అతని మందిరమును పరిచయం చేసినారు దాసుగారు.

“ గంభీరం నిర్మలం స్నిగ్ధ
మపూర్ణం భాతిజాహ్నవీ
అపీవమణయో ర్మధ్యే
శిశిరే యోగిదృష్టివత్. ”

ఇచట గంగానదిని పరిచయం చేసినారు. శిశిర కాలమున తాపం, స్వేదము మున్నగునవి లేకుండుటచే యోగిదృష్టి యెట్లు గంభీరము, నిర్మలము, స్నిగ్ధమునై యుండునో అటులే వరుణా—అసిల మధ్యమన్న జాహ్నవి భాసిస్తున్నదట. ఇచట చక్కని ఉపమ వేయబడినది.

“ నానాభాషా భాషమాణాః
నానావేష విరాజితాః
స్నాం త్యేకభక్త్యా గంగాయాం
నానాదేశగతాః ప్రజాః. ”

వివిధ వేషములు కల్గి, వివిధ భాషలు మాట్లాడు వివిధ ప్రాంత ప్రజలు ఇక్కడ ఒకేవిధమైన భక్తితో గంగలో స్నానం చేయుచున్నారు. ఇట్లు విభిన్న త్వంలో ఏకత్వ మిచ్చట భాసించినదని భావము.

“ శ్రోణీభరాలసా ఘట్ట
సోపానా న్యవరోహతి
గంగా మపి పునాతీవ
స్నాతి కాపి పతిప్రతా. ”

జఘనభారంచే మెల్లగా మెట్లను దిగుతూ, గంగలో స్నానంచేస్తూ, గంగనే పవిత్రం చేస్తూన్నట్లున్నదట యొక పతిప్రత.

“ శ్యామలత్వం శీతలత్వం
సాధుత్వం నామవిందతి
శృష్టా చందధరా జ్జహ్నోః
క్రమా ద్గంగా భగీరథాత్. ”

గంగ ముందు విష్ణు పాదంగుండి పుట్టుటచే అతని వల్లదనమును, చంద్రధరుడైన శివుని జటనుండి పడుటచే చల్లదనమును, ఆపై జహ్ను మహర్షి చెవినుండి వచ్చుటచే అతని సాధుత్వమును, ఆపై భగీరథునినుండి “భాగీరథీ” అను పేరును క్రమంగా పొందుచున్నదట. ఇచ్చట క్రమాలంకార సహాయంతో గొప్ప భావాన్ని చిన్న శ్లోకంలో అందంగా చెప్పగలిగారు దాసుగారు. ఇక కాళీ నగరవీధు లెట్లున్నవట ?

“ పద్మపూహ ఇవాత్యల్ప
గార్గజాలే పరిభ్రమన్
అతికష్టేన చానీతః
స్వస్థానం మాతనో జనః. ”

కాళీలోని చిన్నవీధుల్లో భ్రమిస్తూ కొత్త యాత్రికుడు పద్మపూహంలోనుండి బయట పడి నట్లుగా అతికష్టమిదస్వస్థానంచేరుకొంటున్నాడట.

“ కాశ్యాం దేశీయభాషాయాం
సర్వదా భోజ్యవస్తుషు
మర్త్యవేషేషు సంగీతే,
సర్వత్ర మధురో రసః. ”

కాళీలోను, అచటి దేశభాష హిందీలోను, భక్త్య వస్తువులలోను, మనుష్యుల వేషములలోను, వారి

సంగీతమందును అంతటా మాధుర్యరసమే ఉట్టి
వడుతున్నదట. చాసుగానికి హిందీభాష, హిందు
స్తానీ సంగీతము—అన్న మంచి మోజు వున్నదని
దీనివలన వ్యక్తమగుచున్నది.

“ కాళీ దేశీయభాషాన
భిజ్ఞో యాత్యత ధైర్యతః
అభీష్ట వస్తూ న్యప్రాప్య
ధనికోపి దరిద్రవత్. ”

కాళీలో అచ్చటిభాష హిందీ తెలియనివాడు
ధనికుడైనా కావలసిన వస్తువులు సంపాదించుకొన
లేక దరిద్రుడే అవుతున్నాడట.

“ వారణాసీ దివారాత్రం
శివనామ్నా నినాదితా
శివరాత్రౌ కిం బ్రవీమి
దుర్జన స్సజ్జనాయతే. ”

రాత్రింబవళ్ళు కాళీ. శివనామంతో మాస్రొమ్మి
గుతూ ఉంటుంది. అందున శివరాత్రి వస్తే చెప్పే
దేమిటి? ఆరోజు దుర్మార్గుడూ సజ్జనుడుగా మారి
పోవునట.

“ తౌర్యత్రిక ప్రయోగేణ
పురాణశ్రవణేనచ
జితేంద్రియైః పంచజనై
శ్శివరాత్రావజాగరి. ”

శివరాత్రినాటిరాత్రి సర్వజనులు నృత్యగీత
వాద్యాలతోను, పురాణశ్రవణంతోను కాలక్షేపం
చేస్తూ జితేంద్రియులై జాగర మున్నారట.

“ కంఠాలంబితమాలాకాః
శ్రోతృభిః పరివేష్టితాః
పాయం పౌరాణికాః కాశ్యాం
దృశ్యంతే ప్రోన్నతాసనాః. ”

మెడలో మాలలు ధరించి, శ్రోతలు పరివేష్టించ
ఎత్తయిన ఆసనాల్లో విరాజిల్లుతున్నారట
పౌరాణికులు.

ఇక కాళీ సౌధాలమీద వసించు కులాంగన
యెట్లు ఉన్నదట?

“ సౌధస్యా అరుంధతీన
మధ్యే సౌదామని యథా
అధస్తా త్వాంచాలికేవ
కాశ్యాంభాతి కులాంగనా. ”

ఆమె మేడ వై అంతస్తున నున్నప్పుడు అరుంధతీ
నక్షత్రంవలె లీలగా కన్పిస్తూన్నదట. మధ్య
అంతస్తులో విద్యుత్తువలె దృశ్యా దృశ్యంగా మెరు
స్తూన్నదట. క్రింది అంతస్తులో బొమ్మవలె భాసి
స్తున్నదట. “ అరుంధతీన ” అనుటవల్ల వైఅంతస్తు
నక్షత్రమండలమంత యెత్తు అనీ, “ సౌదామనీన ”
అనుటవల్ల మధ్యఅంతస్తు మేఘమండలమంత యెత్తు
అనీ ధ్వనిస్తూన్నది. ఉపమసహాయంతో శక్యమైన
ఉత్తమధ్వని కీ చిన్న శ్లోకం లక్ష్యమైనది.

“ విశ్వేశ్వరాభిషేకాయ
సతి భాగీ-ధీజలే
కాశ్యాం కో మాం వాంవతీతి
నారకేళో న జాయతే. ”

కాళీలో కొబ్బరికాయ పుట్టదట. విశ్వనాథుని
అభిషేకానికి సావన గంగాజలం లభిస్తుంటే నానీరు
ఎవనికి కావాలని భావించి కాబోలు పెంకాయ
ఇక్కడ అదృశ్యమై పోయింది, అన్నారు చాసు
గారు. చక్కని ఉత్తేష కిది నిదర్శనం.

“ త్రిగుణై రేవ సంసార
చక్రం భ్రమతి తత్త్వతః

బ్రువ న్నితీ వానదుద్వి
శృకటో గచ్చతి త్రిభిః. ”

త్రిగుణములచేతనే సంసారచక్రం భ్రమిస్తూన్నది అని చెప్పుటకా అన్నట్లు ఇక్కడ బండి మూడు యెద్లలే లాగబడుతున్నదట. ఇందొక విధమైన నిదర్శనాలంకార మున్నది.

“ దండపాణిభయం నాస్తి
మదన్తిక నివాసినాం
ఇతి బ్రువ న్నివాక్రాస్తే
దండపాణి స్సదాశివః. ”

నా సమీపంలో ఉండేవారికి దండపాణి అనగా యముని భయం లేదు అని చెప్పుతున్నట్లుగా శివు డిక్కడ సదా దండపాణిగా ఉంటున్నాడట.

“ సూత్రేణోఽప్ర మాకాశే
వీక్ష్య, శ్శేన పతంగక
ప్రహర్తుం తం ప్రయాతతే,
పహతే కః పరోన్నతిమ్. ”

ఎవడో బాలడు దారంతో నెగురవేసిన గాలి పట్టా చూచి, డేగ దానిని తన్నివేయటకు ప్రయత్నిస్తూన్నదట. అవును ! పరోవృత్తి నెవడు పహింపగలడు ? అని డేగ చేప్టను సమర్థించారు దాసుగారు. ఇచ్చట అర్థాంతరన్యాసమను అలంకార మున్నది.

భక్తివాతావరణమే కాకుండా శృంగారవాతా వరణంకూడా దాసుగారి దృష్టినుండి తప్పిపోలేదు.

“ సాయం సౌధగవాక్షేషా

పవిష్టా వారయోషిః;

ఆకర్షన్తి విదాన్ వీణా

జాతైః కాశ్యాం ఝపానివ. ”

సాయంకాలం కిటికీలవద్ద కూర్చుని వేళ్ళొంగ నలు దృష్టులనే వలలువేసి విటులను చేవలవలె అకర్షిస్తున్నారట.

“ గామంతీ భై రవీప్రాతః
మూర్ఛయంతీ సఖాసదః
మోహనాస్త్రా యతే కాపీ
నృత్యస్తీ వారసుందరీ. ”

ఉదయం భైరవిలో పాడుతూ సఖ్యులను మూర్ఛిలజేస్తూ సమోహనాస్త్రమైపోయినదట నాట్యకత్తెయగు వారాంగన యొకతె.

ఇట్లు సంగీత రసికులైన దాసుగారిని కాశీలో నృత్యగీతాది దృశ్యాలు వెంటనే ఆకర్షించి వేసినవని వైశ్ణోకంలో “మూర్ఛయస్తీ-మోహనాస్త్రాయతే” అను ప్రయోగాలు మంచి గిడుసుగా వేయబడినవి.

“ మాద్యశః పాతక స్త్రాదృ
క్పావనీ నచ విద్యతే
దిష్టాఽనమవయో
సమావేశో గంగే దృఢూ దహో ! ”

నావంటి పాతకిలేదు. గంగా ! నీవంటి పతిక పావనిలేదు. అదృష్టవశంవలన నేడు మన సమా వేశం జరిగింది.

ఇక్కడ దాసుగారు వినయం చూపించు కున్నారు.

“ వ్యరచీతం మయా కాశీ
శతకం నై జగధీమతా
శ్రీ నారాయణదాసేన
కవితా గానశాలినా. ”

“ కవిత్య సంగీతము లభిస నారాయణదాసుచే సహజబుద్ధితో నీ కాశీ శతకము రచింపబడినది ” అని చివర చెప్పుకున్నారు. శ్రీ నారాయణ దాసు

గారిచే నీళ్లొకాలు సరళంగా ఆకువుగా రచింపబడిన
ట్లున్నవి. దాసుగా రెక్కడా కష్టపడి, ప్రయత్నించి
వ్రాసినట్లు కాన్పించదు. అలంకారాలు కూడా
అయత్నసిద్ధంగా వచ్చి వాలినవి.

“అధ్యగీష్ఠ, అహోర్షీత్, అసూర్యంపశ్యః అను
గంగం, తృణాయ వన్యతే కల్పలతాయస్తే జాను
దఘ్నం, అజాగరి, అనడుద్భిః, ప్రగల్భతే—” వంటి
ప్రగల్భపద ప్రయోగాలు వీరివ్యాకరణ శాండిమను
వ్యక్తంచేస్తూన్నవి.

“గంభీరం, నిర్మలం స్నిగ్ధ,
మాపూర్ణం ఖాతిజాహ్నవీ.”

అని వీరు వర్ణించిన జాహ్నవివలెనే వీరి కవితా
ధారయు, గంభీరము, నిర్మలము, స్నిగ్ధము,
పూర్ణములై జాలువారినది.

ఈ శతకము భారతీయులగు భక్తులందరును
పఠింపదగినదియు, వినదగినదియు, ఆస్వాదింప
దగినదియు నై యున్నది అని పీఠికలో శ్రీ పంతుల
లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రిగారు విన్నవించివున్నారు.
భక్తులేకాదు, సంస్కృతభాషాభిమానులెల్లరు పఠించి
ఆస్వాదింపదగియున్నదీ శతకము.

“కాశీ నిత్యానంద ప్రదాయిని.”

కాశీ నగరయే కాదు శ్రీ దాసుగారి “కాశీ
శతకము” కూడా నిత్యానందప్రదాయిని అను
టలో సందేహ మావంతయులేదు.

★

*Superior quality Slate Frames, Tile Frames, Packing Cases &
such other wooden articles are manufactured to order
and supplied at moderate rates., by*

SRI LAKSHMI SAW MILLS Ltd.,

Post Box No. 1,

Phone No, 28,

Telegram 'SRI LAXSHMI'

KASARAGOD, Cannanore Dt.

★ మ న వి ★

చేనేత సహకార సంఘములకు, ఇతర సహకార సంఘములకు, వ్యాపార సంస్థలకు కావలసిన
యక్కొంటు బుక్కు, ఫారములు మరియు అన్నిరకముల ప్రింటింగు పనులు
సకాలములో సరసమైన ధరలకు సప్లయి చేయబడును. కాన మీరొకసారి
మా ప్రెస్ నకు ఆర్డరు యిప్పించవలసినదిగా కోరుచున్నాము.

నా గార్లు న ప్రెస్
నిడుబ్రోలు — గుంటూరు జిల్లా.

Adibhatla Narayanadas

An Integrator of Fine Arts.

BY

K. SRINIVASA RAO

Narayanadas, as he was known popularly, preferred to call himself Azzada Adibhatla Narayanadas, though his original name was simply Adibhatla Suryanarayana. The prefix Azzada was meant to indicate the place of his origin, while the suffix Das was added to show that he was a servant of God, that is humanity at large. Later he came to be recognised as a Haridas denoting the profession to which he was attached. Harikatha has taken birth with him, and give the profession a shape and form. He made a significant contribution by linking the ancient Haridasa movement with the then prevailing repertory of stage craft and bequeathed a rich legacy to posterity.

The Haridasa movement was based on mystical experience. The movement owes much to the Vachanakaras, Alvars and Nayanars of the Tamil land. The dasas sang the glory of the supreme reality and preached a life of faith, prayer and love. Music was an important vehicle for them. They sought to reflect the sublime beauty of the supreme reality in the harmony and melody of music. The greatest of Haridasas was Purandara

dasa, who was also the father of carnatic music.

Narayanadas with the flood of divine light in him belonged to the class of celebrities among Haridasas. He sang the glory of God with all his musical, philosophical and devotional excellence. He was not satisfied with self-emancipation and singing the glory of the supreme reality in abstract terms. He interlaced the deeds of the Lord with abstract spiritualism - as found in Bhagavatam. He composed songs on several episodes and called them harikathas. Thus a technique of conveying spiritual values in attractive and effective ways has evolved. Narayanadas was the originator of that technique in Telugu land, to be recognised as the *Harikatha Pitamaha*.

The scope of Harikathas has been further widened by making it a form of entertainment for the masses, known as *Harikathakalakshepam*. The idea behind was not merely telling a story poem. The story poem was set to music, taking care that each *bhavam* was adorned with an appropriate *ragam*, for that is the

forte of a musical composition. While composing the song and importing music to it, he observed the *tenets* of Telugu poetry. His poetical genius was of such a high order, as to load simple words with heavy meaning. It is upto the discerning, to draw as much as they can. In that, he was comparable to Pothana. Thus he showed his mastery as a *Vaggeya-Karaka* and a *Kavi*, in every sense of the words. By sublimating his talents for a higher purpose - telling stories of God in as fine a manner as possible, he proved himself a great *Bhakta*. He dedicated his talents unto Him, from whom he got them.

The *Harikathas* written by Narayanadas further expanded on the stage to engulf other forms of expression like *Nrityam* and *Abhinayam*. The genius of Narayanadas was gifted with the ability of extending to the masses the pleasures of *Purana Kalakshepam*, music, dance, drama all in one piece, in the form of *Harikatha*. Personally, he was eager to find a mode of entertainment by which he can give full vent to all the artistic talents native to him *par excellence*. He found the possibility in *Harikatha Kalakshepam*. He found happiness in displaying all his talents in an integrated form, for the benefit of the masses.

The test and purpose of an artist lies in the emotional transformation

of his audience. In *harikatha kalakshepam*, the accent is on making the audience take part in the performance not as spectators from outside the ring, but experience the gamut of emotional union with God. His thunderous voice, which could produce the full range of musical notes reaching an unattainable *crescendo* on occasions, his dignified royal bearing in its natural state, which could be converted to that of a bashful maiden on the stage while depicting the required expression; his *abhinaya* which imparted femininity or masculinity in an exceedingly fine manner to all the movements of his mighty body; his synchronisation of every movement on the stage and the sounds produced and thereby with the *ragatala* of the song accompanied by orchestral music; his skill in displacing a tense situation with compelling touches of wit, humour, irony and literary chasm so as to enrich the relief from tension, are so well combined to strike a harmonious blend and carry away even the least receptive into a trance. Such a transport of the audience is possible only for a versatile multifaceted artist as distinct from the efforts of a mere singer or actor or a dancer, however much gifted he may be. It is difficult to think of another equal to him.

Though he became famous as a haridas, his achievements in the field of literature were also of a very high

order. There he showed the least concern for the ordinary and the average. Gurajada Apparao with his *Kanya Sulkam*, Chilakamarti Laxminarasimham with his *Gayopakhyanam*, Tirupati Venkateswara Kavulu with their *Pandava Vudyoga Vijayamulu*, Vedam Venkataraya Sastri with his *Prataparudriyam* and a score of others who were his contemporaries are all famous writers for the present generation, because of a few works which catered to the limited imagination and intelligence of the general public, though there are other works by the same authors, are known to the *pundits* only. Narayanadas was an exponent of Atcha Tenugu, which is altogether a different language from that of Telugu.

To cite a few examples, he used to call a torch light as *piskudu divve*, a violim as *pillipregula yantram*, the Simbachalam God as *Renta tragudu tindi mettanti velpu*. The classical Atcha Tenugu is a hard nut to crack even for the *pundits*. He used to write a glossary of the terms used for each book. His 'Batasari' is a standing

testimony to his literary genius, in which each stanza conveys the story part as well as a philosophical idea. His 'Navarasatarangini', 'Rubayat of Omarkhayyam' and 'Tarakam' are other evidences of his feats in literature. In these days of mediocrity, his works are not easily accessible and have become less known classics. Very rarely do we find them in public libraries and the libraries of educational institutions to say anything about individual possessions of his works.

High tributes were paid to his literary achievements by his contemporaries in the field, the highest of which was that of Challapalli Venkatastry, who said that "Narayanadas is the only man who deserves to be called as a 'Kalaprapurna' meaning thereby that he is a personification of all arts. He helped to develop an integrated system of expressing all the fine arts in the form of *harikatha*. Is it necessary, that another Narayanadas should take birth to revive the *harikatha* form of entertainment for the present generation to know what he was capable of doing?

Our Homage

TO

Harikatha Pithamaha

SRI ADIBHATLA NARAYANADAS,
TAJ INDUSTRIES,
VIZIANAGARAM-1.

Narayana Das - The Savant

S. N. Jayanty, Calcutta.

The name of Sri Narayana Das is quickly associated with his achievements in the field of **Harikatha Kalkshepam**. True, Sri Narayana Das excelled himself in this field and has lifted this form of entertainment, which up to his time was practised, mainly as a bread winner, by a few professionals, into a work of great artistry, that combined in itself scholarship, knowledge of music and dancing.

Story-telling, mainly for entertainment and partly for the spread of knowledge, has been an age old form of art in India. The great wealth of knowledge contained in the puranas and the classics has been handed from generation to generation by a dedicated band of successive story tellers frequently referred to in literature as *Sutas*. While very little is known about the lives and personal achievements of these *Sutas* except in the case of a few, we are indeed fortunate to have had in our own midst, Sri Narayan Das, the last of these great story tellers, perhaps the greatest of them all, at least as far as the Andhras are concerned.

However, his talents as a *Haridas* are but a very minute portion of the

scintillating personality of Sri Narayan Das. A master musician, a composer, linguist, scholar, writer and a dancer, Sri Narayan Das was one of the rare few, who justly deserve to be called savants. Two examples are sufficient to show that he was no dilatante who ventured into fields that he was not prepared to master: just as Ramamohan Roy, the great social reformer, mastered the Hebrew language in order, that he may read the bible in its original form, so too Sri Narayan Das taught himself Persian to be able to translate the Rubayat; and again there is not a *raga* known, in which he did not compose a song—a feat that even Thyagaraja did not attempt.

I remember an old friend, himself an authority on music, remarking many years ago that as a composer alone, Sri Narayan Das should find a place on the same pedestal as that of Sri Thyagaraja. Just as it has taken some decades, if not centuries, for the public to recognise the genius of Sri Thyagaraja, one day, he fondly hoped, Sri Narayan Das would be accorded the greatness that is his due. It is indeed gratifying to note from the efforts of organisers of this souvenir, that such a day may not be far off.

SRIMAT AJJADA ADIBHATLA NARAYANADAS

BY

DR. T. KANAKARAJU

I had the good fortune of being a student of the Maharajah's college, Vizianagram, at a time when Narayandas was in his hay day of glory. He was then also the Principal of the Maharajah's Music college, the first of its kind in Andhra. As a student living in the neighbourhood of Kanukurti-vari veedhi where Narayandas was living, I was fascinated by his talents and many incidents where he chose to be independent and detached from the temptation of being a slave to Royal patronage. I can never forget his walking daily on the road with his host of disciples, singing and making them sing under the banian tree at the cross-road leading to Kanukurti-vari veedhi.

Endowed with a charming graceful, dignified and well proportioned body he invariably attracted everybody by his magnetic personality, keeping large crowds spell-bound in his Hari-katha Kalakshepams.

His scholarship was wide and deep in Sanskrit, Telugu, English, Urdu and Persian and his compositions and Prayogas were original and thoughtprovoking. They cover a wide range, as can be seen in his Sanskrit poetic composition *Tarakam*.

His Yakshaganams, Satakams, his setting to Music, swara and thala and transliteration into Telugu Rugvedic hymns are feats of rare excellence.

His 'Batasari' in Telugu is not, as usually mistaken a translation of Goldsmith's Traveller but it is an allegory sincillating with a deep philosophy rendered into simple Telugu verse. His translation of Omarkhayam into Sanskrit is a work of stupendous and astounding merit portraying bhakticult, as meant understood and annotated by the great devotee Oomar.

His standard work *Navarātna tarangini* a collection of world famous popular passages from Shakespeare and Kalidas with their Telugu translations proves his wide reading and scholarship. They are classified under nine rasas, indeed a difficult task particularly because of the different language and cultural backgrounds.

His composition "*Dasa Vidha Raga Navathi Kusumamanjari*" is a rare and unique presentation which is a feat of memory, erudition, scholarship and mastery over all the ragas difficult to render for even the most talented artist. His play *Sarangadhara* is original and a sympathetic.

tic and realistic approach to human nature, told in a most acceptable and lovable manner. *Chitrangi* is not such a lusty or a cruel being. *Saranga-dhara* is saved from the gallows; he renounces the mundane world in search of ultimate and real spiritual happiness.

Numerous are his Harikatha compositions and Kirtanas Savitri, Yadartha Ramayanam, Rukminikalayanam, Meghasandesam, Harischandra, Bhakta Markandeya, Gajendramoksham, Ambarish etc. original inimitable and full of music thought and devotion. It is Das who created the modern school of Hari-katha ganams combining poetry, philosophy, music, laya and nrutyam of high order accompanied by musical instruments. Never before such rich harvest of pleasure and devotion were so well integrated. He was a whip to society and with a delicate sense of humour comparable to British humour and known for his spontaneity in reparties. He never spared the greedy hypocrite the prince or the man in power. His style was straight and simple, full of sentiment and sampradaya profound philosophy and Upamalamkaras. He gave a new orientation to old classics.

His voice was thunderous, *Megha garjana*, albeit, melodious and expressive of the appropriate emotion to

transport listeners into a realm of ecstasy.

He is rightly called *Laya Brahma* known for his originality in feats of laya. He is the founder of the *Panchamukhi Parameswara Tala*, to sing a kirthana in five different thalas at the same time. His dancing and abhinaya were exquisite. He was an assiduous reader of classics; with a castor oil Bathi he used to pour over into the lore of Sanskrit, vedic and other literature with concentration, till late after midnight. He was in the sense a student all his life; reading was a passion with him.

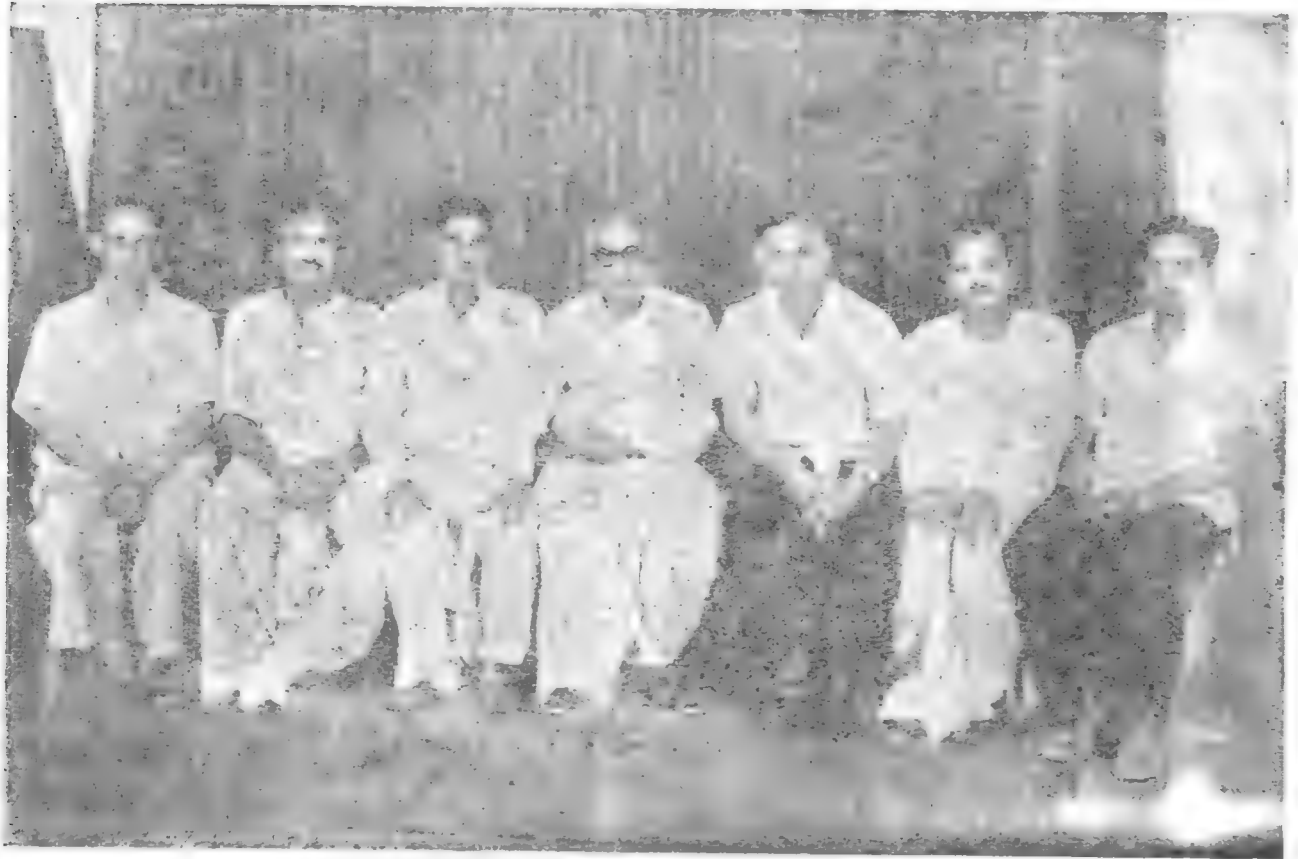
My esteemed friend Late Bhamidipati Kameswararao collected many of his forgotten krithis. He often used to say that the krithis of Das are more in number than those of Thyagaraj and also exquisite in quality. But it is a pity in contemporary life we often cannot see the bright spots. It is heartening however that he was admired by the learned, intellectual aristocrat and the commoner in his later life.

He is no more with us. But his works will forever live giving us the message of ancient philosophy Bhakti *Sanmarga jeevitham* through his poetry and parampara of students who could deliver his melodious and harmonious music and philosophy pregnant with deep and delicious religious devotion.

CULTURAL ASSOCIATION (Regd.)

CHIRALA.

OFFICE BEARERS.

- (L to R :-)
1. Sri. Ch. Rama Rao, (Joint Secretary)
 2. Sri. U. Hrishikesa Gupta, (Secretary)
 3. Sri. A. Radhakrishna Murty, (Vice President)
 4. Sri. R. Devendraradham, (President)
 5. Sri. Dr. Y. V. Pratapkumar, (Vice President)
 6. Sri. T. Basavaiah, (Joint Secretary)
 7. Sri. T. V. Ramanjana Rao, (Treasurer)

A BRIEF SKETCH OF CULTURAL ASSOCIATION

Culture is "to know the best that has been said and thought in the world".

(MATHEW ARNOLD)

It was early in 1960 that a few of us just assembled and in course of usual gossip, gave a serious thinking as how to get-together. The idea soon took the form of a Cultural Association with the main object of getting together by organising weekly cultural meetings. The association was inaugurated by Dr. T. Ramarao, M.A., Ph.D., the then principal of V. R. S. & Y.R.N. College, Chirala on 20-2-1960. Sri R. Devendranatham came forward to shoulder the responsibility of presidentship. The first Secretary Mr. T. Basavaiah, assisted by joint secretaries Messrs U. Hrishikesa Gupta and Ch. Ramarao, put the organisation on its rails by conducting as many as 50 meetings in the first year. With the same spirit and with the kind co-operation of the gentry of the town, the association has completed 7 years most successfully, erecting on its way many a mile stone. The foremost luminaries of Telugu literature blessed the association with their learned talks. The lives of Dr. Rajendraprasad, Andhra Ratna Duggirala Gopalakrishnaiah and the translation of Dr. Radhakrishnan's "My search for Truth" were among those printed and released under the auspices of this association.

Among other programmes, this association also celebrated the "Jayanti" of Harikatha pithamaha Adibhatla Narayanadas with the active and enthusiastic support of Sri

K. Eswara Rao, the chief patron of our association. At the encouragement given by several well-wishers for the association, has taken up the publication of a 'Souvenir' to perpetuate the memory of Narayanadas, who is unequivocal in his talents in every branch of Art. The efforts of Sri K. Eswara Rao, and Sri A. Radhakrishnamurthy contributed a lot for its success. The association is highly indebted to them and also the generous persons who supported this venture by giving their advertisements. This association expresses its gratitude to the contributors of the articles which are rare masterpieces of their kind. We are grateful to the editorial board, particularly Sri P. V. Subrahmanya Sastri and Sri A. V. Hanumantha Rao who have taken the pains of editing and re-writing the articles to the requirements. We are equally indebted to Sri P. Radhakrishnamurthy, Proprietor of Bharadwaja Press, Rajahmundry who has readily accepted the printing as a gesture of encouragement of our project in bringing out a fitting memoir to late "Adibhatla Narayanadas."

We feel that this work of our association will be found quite useful to know the real object and achievements of Sri Narayanadas who is regarded the "Incarnation of Saraswathi". Be good and do good.

U. HRISHEEKESA GUPTA,
Secretary.

**EXECUTIVE BODY OF THE CULTURAL ASSOCIATION.
CHIRALA, 1966 — 67**

President :

Sri R. Devendranatham

Vice-Presidents :

**Dr. Y. V. Pratapkumar, M. B , B. S.,
Sri Annamraju Radhakrishnamurthy,
Sri Grandhi Veeraraghavulu Gupta**

Secretary :

Sri Utukuri Hrishikesa Gupta

Joint Secretaries :

**Sri Ch. Rama Rao, B. A., D. Com ,
Sri T. Basavaiah, B. A.**

Treasurer :

Sri T. V. Ramanjanarao

Chief Patron :

**Sri K. Eswararao,
B. Com., (Hons) B. L., C. A ,**

Members :

**Sri D. Gopalarao
Sri V. Nageswararao
Sri P. Venkatarao
Sri U. Upendra Gupta
Sri P. V. Subrahmanya Sastri, M. A.
Sri J. Ramachandrarao, M. A , B Ed.,
Sri T. V. Sivasastri, M.A., M.Z S., F.Z.S.
Sri A. V. Hanumantharao, B, Com
(Hons)**

**Sri D. S. R. Anjaneyulu
Sri K. Krishnamurthy
Sri P. Subrahmanyam
Sri K. Subrahmanya Sastri
Sri S. Subba Rao
Sri Akkala Kotaiah, M. L. C.
Sri P. Venkateswararao
Sri N. Apparao**

**Reverential Salutations to
Harikatha Pithamaha Pandit
Sri Narayanadas
From J. GOPALA RAO**

**Sole Proprietor :
ESTERN DRUG STORES
Importers and Wholesale Chemists,
VIZIANAGARAM-2.**

THREE BORN POETS & NINE RASAS

R. M. CHALLA.

Poets nascitur, non fit. Horace's dictum finds ample evidence in the life and work of Narayanadas.

A legendary figure in his own lifetime, the father of Harikatha, the only scholar who translated Sanskrit poems into Telugu without using a Sanskrit word, the only musician who wrote treatises on Rig Veda and Advaita Vedanta, the only minstrel who sang with equal grace classical Hindustani as well as Karnataka music, the only linguist who equally well understood two classical languages (Sanskrit and Persian), the only poet who wrote with equal ease in both Sanskrit and Telugu, Narayanadas was the one and only Andhra in the last hundred years to whom that indiscriminately employed and hackneyed phrase "versatile genius" can be justifiably applied.

He sang as it pleased him and it was Music; he wrote as he liked, and it was Literature; he acted his "stories of God" (Harikathas) on the stage and it was Dance-drama; he spoke as it naturally came to him, and it was Wit; he composed his lines spontaneously and orally, without paper or preparation, on the spur of the moment and at the very instant,

and it was Poetry; and he led his earthly existence as his instincts guided him, and it was Everlasting Life.

It is small wonder, then, that this man who was all things to all men, and whose very life was an exemplary essence of all the navarasas should have chosen for his book "Navarasatarangini" examples from the works of his kindred souls, Kalidasa and Shakespeare, respectively masters of the two greatest languages of the world, Sanskrit (universal mother of languages) and English (cosmopolitan child of languages).

(Before proceeding to give one example each of the nine emotions from the three poets, a little explanation is necessary. For the purpose of this article, in which I intend to make a comparative study, I bring in instances from the original works of Narayanadas in addition to quotations from "Navarasatarangini". And since it is superfluous to transliterate original passages while translating them, I quote the original only in the case of Shakespeare and offer free renderings as regards the other two. I use abbreviations "K.S. and N." for their respective names.)

COURAGE (Veera Rasa) : K. Like the tree that takes upon itself the

sun's heat and provides shade for the traveller underneath it, the hero's valour lies in self-sacrifice.

S. Courage is synonymous with honour: "I love the name of honour more than I fear death."

N. Courage is the quality of immortals who know not the ordinary mortal's instinct of self-preservation. In a convincingly unique delineation of Chitrangi's character, he makes out that conventional virtue pales before the preternatural passion of hers which makes her immolate her own and that of Sarangadhara's mortal life in the hope of their immortal union in the life after death.

GENTLENESS: (Saanta Rasa): K. Those who lose not their equanimity even in adverse circumstances are the true gentlemen.

S. The vicissitudes of life cannot affect the gentleness of experienced wisdom: "Sweet are the uses of adversity."

N. To be ungrudgingly able to forgive the one who injures you (mentally and physically) is the nature of gentleness.

COMMISERATION (Karuna Rasa): K. Tenderness as pity is common to saint and sinner alike. Even sages, who are above feeling pleasure and pain, are on occasion moved to tears as in the case of Kanva at the time of Shakuntala's departure from the hermitage to the royal palace.

S. It is not words or actions that denote true pity. It is an inmost feeling of the heart. "I have that within which passeth show".

N. Our life (the mortal coil) is a pitiable pilgrimage from the cradle to the grave: The imprisoned embryo in the womb, the bondage of childhood, the sensual torments of youth, and the sickly senility of old age.

LOVE (Srungara Rasa): K. Love is the supreme mutual feeling of man and woman which unites them body and soul.

S. Love is "madness most discreet, a choking gall, and a preserving sweet".

N. Love is the greatest possible enjoyment of the individual's psychic and physiological functions, undeterred by social taboos.

HUMOUR (Hasya Rasa): K. Humour is a subtle commentary on man's harmless (and sometimes foolish) attempts to make the absurd seem ordinary.

S. Humour is a satire on human folly: "The more pity, that fools may not speak wisely, what wise men do foolishly".

N. A wise-cracking, quick repartee without malice (to the jealous pundits who trod on his toes) is the weapon of his humour.

MARVEL (Adbhuta Rasa) : K. Finds marvel in the form of a beautiful woman who is herself an ornament to the jewels she wears.

S. The irony of fate is the wonder of life: "O what a world is this, when what is comely envenoms him that bears it!"

N. Children's sobs followed almost in the same breath by godly smiles, and the sinner's capacity to love an all-forgiving God, are his idea of marvel.

WRATH (Rowdra Rasa) : (Rather than blame the other person who offends our susceptibilities, we should look for the fault in ourselves. This is an ideal expression of "wrath turned on oneself" common to the three poets).

K. "You're not to blame. That I whom you despise should stand before you in supplication is wrong."

S. "O, that this too too solid flesh would melt, thaw, and resolve itself into dew."

N. "O Lord, thou hast the warm power to melt the icy indignities showered upon thy forlorn devotees by merciless people and unbridled passions."

CONSTERNATION: (Bibhatsa Rasa): K. Hatred, coupled with mental and physical hunger, makes for this emotion.

S. Helplessness and self-pity: "With herself is she in mutiny."

N. The unspeakable ugliness of human ills evoke this feeling in him.

TIMIDITY (Bhayanaka Rasa): K. A kind of old fashioned feminine fear: "Let me be; I would rather go to my mother."

S. Paradox of contradictory feelings about the same object: "If thou couldst see me without eyes, hear me without thine ears, and make reply without a tongue....".

N. To be unable to say 'no' to desire and suffer the consequent remorse is what our fears amount to.

VARIETY CENTRE

MAIN ROAD: BRODIPET: GUNTUR-2.

Authorised Dealers For 'U' - Foam.

Stockists of: 'Cromelite' Steel Furniture.

"Brite" & "Shakti" Plastic Household Utencils.

'Gifts Corner's' Wooden Furniture and other all Presentation articles.

Your Satisfaction is Our Motto!

APPRECIATIONS

A MONUMENT OF SCHOLARSHIP

We have pleasure in acknowledging a copy of the "Rubaiyat" of Omar Khaiyam; translated into Sanskrit and Telugu by Pandit A. Narayandas, retired Principal of Sri Vijayarama Gana Pathasala, Vizianagaram, and a careful perusal of the book fills us with admiration at the astounding scholarship of the learned Pandit. There are, ofcourse, dozens of translations of the immortal "Rubaiyat", the most popular and probably the best known being that of Edward Fitzgerald. Pandit Narayandas, who frankly expresses the opinion that Fitzgerald's work is not a literal translation, has gone back to the original Persian in order that the letter and the spirit of Omar Khaiyam may not be missed. In these degenerate days when scholarship has fallen on evil times, it is incredible to learn that a Hindu, with Telugu as his mother-tongue, should have been so filled with admiration for a Persian poet that, after he had passed his sixtieth year, he took the trouble to master so alien a language, and translate the masterpiece not only into Telugu but into another classical language, Sanskrit. We find in the book that while Fitzgerald's translation is rendered into Sanskrit and into Telugu of the Kandam metre, the hardest perhaps in the Telugu prosody. Omar Khaiyam's original text is again translated into Giti and the Bhujangi metres. We are certainly unaware of any recent instance

in India where so much learning has been brought to bear on what is no less certainly a labour of love, for it is evident that there are few persons familiar with the Sanskrit language who are anxious to have a rendering of the Persian original. Pandit Narayandas's erudition is enhanced by the fact that even in using his own mother-tongue, he has selected what is called Atchha-Telugu, a language that only a handful can understand. The work therefore is not intended for the masses, and the learned author expects no profits out of his scholarship. But literature transcends the limitation of language, age and country, and it is most gratifying that a Telugu writer of the twentieth century should have paid the most splendid tribute to a Persian Poet of the twelfth century. He has added a most copious glossary at the end of the book to facilitate an appreciation of the original, its translation by Fitzgerald, and the author's own translation into Sanskrit and Telugu. In inviting the attention of H. E. H. the Nizam's Government to the Pandit's work, we trust that, in consonance with their liberal support of classical scholarship; they will extend their patronage to the Pandit, and thus bring about a sympathetic understanding and interpretation between the two classical languages.

— The Hyderabad Bulletin,
16-1-1937.

PANDIT NARAYANADAS

at the age of 30

This Photo was taken during his first visit to the Mysore Darbar.

GAJAROHANA

Gajarahana is Considered to be a great honour Conferred on a great artiste. Pandit Narayanadas had this unique distinction a number of times during his triumph and tours in Andhra and Telangana areas. This elephant procession was organised by the public of Singareni Collieries in Telangana area to celebrate his seventeith birth day.

Sri A. Narayanadas - A Sketch

By Mr. M. Gowri Shankar.

The subject of this article needs no introduction to a great many readers to whom he is only too well known and who therefore can appreciate the immensity of my task in writing about him. One can easily do justice to any common place subject; but to expect the same with reference to Sri Narayanadas in an all too brief article, is to expect well nigh the impossible. Sri Narayanadas was not a mere person; he was a phenomenon.

He was born in the year 1864 in Ajjada, a village in Srikakulam District. His father Sri Venkatachayanulu was a great Sanskrit scholar and poet credited with the authorship of some poetical works. His mother was a highly gifted lady, who though was not able to read much, was yet proficient in giving the 'Pratipadardha' of all the classics. As a child he (Narayanadas) was highly precocious winning the Bhagavata on a wager of reading it at the tender age of five. Music was his wet nurse and classical literature, his feed. Kalidasa's words

“प्रपेदिरे प्राक्तनजन्म विद्याः”

came true in his case. His imaginative faculties became polished and refined by browsing in classics.

He had vastly more than his share of fortunes gifts that were lavished on him most liberally. He was charming in person, well proportioned in body, dignified in bearing, graceful in gait and merry in manner. So attractive and magnetic he was, that large crowds delighted in simply following him feasting their eyes on him and hanging on every word that dropped from his mouth.

His scholarship attained by self effort was as varied as it was wide, deep as well as original. There was nothing that he did not know in Sanskrit and Telugu. He had perfect mastery of Persian, Urdu & English.

His poetical masterpiece in Sanskrit, 'Tarakam' an original poem composed with difficult grammatical 'Prayogas' won the unstinted admiration and unqualified encomiums from no less a person than Professor Geldner of the University of Marburg, Prussia.

1. जानाते यन्न चंद्राकौ जानीते यन्न योगिनः
जानीते यन्न भर्गोपि तज्जानाति कविस्त्रयं ।
2. वच स्सुधामयं काव्यं पीत्वाहं तृप्तमानसः
कृतज्ञोमि प्रशंसामि भवन्तम् कविशेखरं ॥

His other works in Sanskrit comprise 3 Yakshaganas, two Satakams, one prose work and sundry other pieces. He set to music (Swara and Tala). He translated the Ruks of Rig Veda into Telugu verse, a stupendous task.

His 'Batasari' in Telugu is a highly original poetic allegory pregnant with profound philosophy and told in simple and mellifluous verse. "Omarkhaiyam" was translated into Sankrit & Desyandhram an "astounding feat" according to Dr. S. Radhakrishnan which helped to prove how the much misunderstood Omar was a great Bhakta.

His "Navarasa Tarangini" contains Telugu translations of the most beautiful passages from Shakespeare and Kalidas classified into the nine rasas and prefaced with a highly critical evaluation of the 2 great poets—a task rendered difficult because of the differences in their respective cultural backgrounds. "Sarangadhara" an original drama in five acts is remarkable for its plot, character delineation, its denouement humour and music. Unlike other writers Mr. Das sympathises with and justifies the character of Chitrangi and finds sufficient reason why the otherwise beautiful and lovable creature became so hideous and so cruel. He also ends the drama with a happy note instead of in the traditional way. His Sarangadhara was saved from the gallows

and ultimately renounces the world in search of spiritual happiness.

As a composer of Harikathas too numerous to give a detailed list, he was unique in the use of choice language for choice thoughts set to the music of an apt Raga and Tala. Everything was pat to the point; so that the sentiment of the song went straight to the heart. His 'Yadhardha Ramayana' is a jewel made to perfection. Beauty and truth have ever been the basic feature in his poetry. Ever daring, he was a realist to the core and was never afraid in showing up the fobs and fads of society. His style was straight and simple. His works are full of sobre sentiments, profound philosophy and sprinkled with appropriate aphorisms. His characterisation was inimitable. He gave a new interpretation to the old classics. Originality was his forte.

His voice was simply wonderful as described by His Highness Syamaraja Wadayar, the late Maharaja of Mysore. Thundrous in volume, mellifluous and vibrant in timbre, ranging the whole gamut expressive of all the emotions, jet motioned in flight and fluctuations, it was a rare treat for thousands at a single sitting. Listeners too, enraptured, were delightfully transported into the realms of ecstasy.

Born with Laya Gnana he was more than the "Laya Brahma" the title conferred upon him. He was

very well known for his astounding feats in Laya. He was capable of singing a song with five different Talas at the same time, thus justifying the title of :

“पञ्चमुखी परमेश्वर”

He composed Kritis in all the Melakarta ragas which is generally acknowledged to be a great achievement. His output of musical compositions is the largest. His idea of a complete musician is of a person well versed in all the three branches.

“गीतं वाद्यं च नृत्यं च त्रयं संगीतं मुच्यते”

His dancing and Abhinaya were exquisite and were the prominent features of his Harikatha performance. His play on Veena was as original and remarkable as his other traits.

He developed a style of music all his own combining the technical lore of the South with the ease and grace of the North.

Honoured by Princes and people alike, he was invited to be the Principal of the Viziararama Gana Pathasala founded by the late Viziararama Gajapathi Maharaj. He worked as Principal of that institution for over 17 years.

Devotional undercurrent is predominant in his thoughts and feeling. The ancient Hindu philosophy found new expression in his works. The futility of this life except as a means

of realising God is stressed ever and anon. He always recommended non-attachment to things of this world as a sure path to attain celestial bliss. He himself was highly non-attached being a great Bhakta. Appearances can never be so deceptive in his case. It is said that the poet sees what is not visible to the Sun and the late Andhra poet Laureat Sri Challapilla Venkatasastri saw and observed that Mr. Das was a great Bhakta to be classed with

प्रह्लाद, नारद, पराशर, पुंडरीक, व्यासांवरीष शुक
शौनक भीष्म दाल्भ्यां ।

The physical body in which this great soul was encased had gone. But still it is there - his soul spelt out in legible characters in his works. There we can see and feel his greatness, in the beautiful language and the sublimity of his ideas, in the idyllic beauty of the cadences and the harmonious and melodious music of his songs. Every line of his works is pregnant with deep sense and every word charming. It is to his works that one must turn now in an effort to understand him. With the turning of each page of his works one is quite struck with his genius, versatility and uniqueness; one is tempted to exclaim with the poet, “Here was a Narayanas, when comes such another ?”

HARIKATHA AND SRI NARAYANADAS

By E. BHARADWAJA, M. A.,

The Origin of all art can be traced to two sources the - mystic experience of a Buddha, a Christ or a Mohamud that served as the fountain head of a religion and its scriptures; and the secular imitation of Nature by the 'primitive' man devoid of such an exalted experience. The crude drawings of the prehistoric cave-man on the walls of caves belong to the latter category, whereas the art of the first musician Jubal mentioned in the Bible, and Narada and others mentioned in the Indian scriptures, belongs to the former type. No wonder that the 'thinkers' of this age, most of whom are essentially devoid of the glimpses of that mystic experience, should consider the drawings of the cave-man to be the only source of all human art and renegade the other category to the dustbin called myth and legend. A historic example of this mystical approach to even highly intellectual branches of knowledge is Pythagorus the master Mathematician, whose declarations (such as "where there is harmony there are numbers") are steeped in the glow of that mystic vision of the Reality."

All religions sought to aid Man in the attainment of that incomparably Blissful experience of the Eternal Unity of the sum-total of all Existence, which their founder-Supermen had experienced by tuning every aspect of the 'devotee's' life to that one Harmony. Thus "The Sermon on the Mount" and "The Bhagavadgita" advocate an all-sided effort to become "Perfect even as the Father in heaven is Perfect"; to attain to

Yoga which is the perfect technique of right action—"Yogah Karmasu Kausalam". This perfect technique is what is named by ancient sages as 'Kala' roughly translated as 'Art'. The sixty-four arts enumerated by ancient Indians include all the actions of Man which give scope for the adoption of the perfect technique of right action. They included the technique of conjugal life, the art of the thief, besides dance and music, in the ranks of art. For, whatever man does the right attitude of the mind ('Father, Thy will be done on earth' according to Christ; 'The technique of detached action' according to Lord Krishna) is all that matters and not the actions themselves. In this sense and to this category, belongs the art of 'the Harikatha Kala-kshepam'.

The two fold nature of the origin of art-mystical and secular - maintains its duality throughout the history of all arts. Be he a famous poet, a musician or a dancer, one can be 'a born artist' or an artist that is 'made'; and the former belongs to the mystical line and the latter to the secular line. This classification is by no means a result of conscious adoption by the artist. For 'the mystic' touch in an artist's personality is instinctive; a man must only be born with it and no amount of effort enables a 'made artist' to be on a par with the born mystic of an artist, in being mystical. It is possible, to some extent, to be mystical by effort because all men are basically instinctive and in-

instinctively alive to the beauties of nature which they had not made. This, the born mystic instinctively calls the Beauty of God or Nature and the secular artist calls it the beauty of nature or the pleasure of the senses. This classification holds good even in the case of the art of "Harikatha Kalakshepam". It needs no special mention that the excellence of the immortal 'grand Sire' of the 'Harikatha' belongs to the 'born-mystical' line of the art. This art, being essentially religious in spirit, is specially suited to the excellence of the born mystical nature of the 'immortal bard', Narayanadas. Particularly in the case of such an art, the difference between the appeal of the mystical line and the non-mystical line is wide—as wide as the one between the natural speech of Man and its mechanical (—however intelligently done—), imitation by the parrot. The one appeals to the heart and the emotions; the other appeals to the ear and the hearing. As good poetry rouses the latent poetic instincts of the reader and good music appeals to the latent musical instincts of the audience the Harikatha Kalakshepam rendered by one like our 'Immortal Bard,' who is endo-

wed with profound mystical instinct, appeals so the inherent mystic sense of the audience and bestows on them a more than a merely imaginative and sensuous pleasure. And by such great musicians as Thyagaraja it was testified that the bliss of the mystic experience is infinitely superior to the merely musical appeal of an art like Music. No wonder then, that the appeal of this bards' Harikatha Kalakshepam to the audience, being preeminently mystical, was incomparably superior to the merely musical and dramatic appeal of the renderings of many other masters of this art, and inimitable to them. If with them it was a pleasant art that earned for them praise and honour (besides livelihood), with him it was the very rhythm and basis of this life, the soul of his soul, the care of his life, Bard.

"The soul was like a star and dwelt apart."

"The Embodiment of Perfect Harikatha" seems to be his real name and the name given him by his parents, merely "an-ick name", 'a nick name', Adibhatla Narayanadas.

SRI KANYAKA BRASS & METAL STORES

Proprietor: PADARTI ADINARAYANA

Manufacturers of BRASS COPPER ALUMINIUM WARES

Dealers in: BRASS ALUMINIUM & COPPER WARES
NON-FERROUS METAL SCRAPS.

Works at
MANGALAGIRI }
GUNTUR-1 }

Gontalamma Chettu Street,
GUNTUR - 1.

Body's Soul & Earth's Heaven

R. M. CHALLA

The question that most exercises thinking men's minds is: Has the human life any prior or posterior subsistence outside of the visible birth, growth and death?

Poets and philosophers, saints and savants, have speculated on the problem and given us as many interpretations as are conceivable of our mortal existence. Some of these theses are based on reason; some on experience. Some are inspired by intuition; some by imagination.

Nonetheless, whatever projection or proliferation of man's thought-processes found expression on paper, the fundamental fact remains that neither beatitude or after-life nor soul or spirit is tangible and that, while the dead are completely dead to give us any report of heaven and hell, the body has to possess the breath of life to be able to talk of 'soul'.

In the midst of so much conflict and controversy that the offsprings - God and Religion - of metaphysical intellect provoked, it is refreshing and rewarding to note that literature could boast of a few votaries who sincerely tried to translate the soul's entity into the body's function and

to transfer the joys of Heaven to the life on earth.

Among these blessed souls, it is our pleasure now to consider two poets whose life and work ran along parallel courses, in a manner of speaking, and who, by a happy chance, appeal to us in brighter perspective thanks to the labour of love the latter-day translator-poet accorded to the medieval astronomer-singer.

In rendering into two different Telugu and Sanskrit versions the Persian original and its English translation by Fitzgerald, Narayana-das not only did something unique but also gave rebirth to the essentially mystic content of Omar Khayyam and at the same time paid a sporting tribute to the Englishman who, despite the liberties he took with the Persian's pristine intent, brought the latter's heartwarming verse to worldwide attention.

True, the way things exist and excel in this world no author can be justified in pleasing himself in the first place and in thinking of the reader as an unimportant factor as far as the former's main purpose is

concerned. To this extent, one cannot help observing that the Andhra bard had somewhat sacrificed readability and intelligibility to scholarship and erudition.

The modern mind asks itself the question: As long as a thing isn't good enough for me, I couldn't care less about how good it is; so if a writer wants to create something which doesn't submit to my understanding, what do I have in common with someone who merely pleases himself?

However, some of the greatest literary compositions remain closed books to the laymen and yet retain their usefulness to the learned man. Narayanadas purposely wrote his translation with the scholarly reader in his mind. And in doing so he succeeded as only a genius like him could have.

As already indicated, the chief aim of Narayanadas in undertaking such a laborious task was to vindicate the true message of the original which was a little distorted, albeit well-meaningly, in the popular English translation.

Of course on the apparent essence of Omar's hedonism both the Englishman and the Andhra are agreed, as we see:

Fitzgerald sums up: "While the wine Omar celebrates is simply the juice of the grape, he bragged more than he drank of it, in very defiance

of that Spiritual Wine which left its votaries sunk in hypocrisy or disgust"

Narayanadas observes: "The quintessence of Omar's poem is the enjoyment of wine, woman, and music, which are really substantial; but paradise is only ideal...Man is predestined for happiness or misery; but good or bad is only in his nature."

Fitzgerald depended on the original merely as a potter depends on clay; whereas Narayanadas provided a mirror to the original which only the two oriental languages could offer convincingly to its sister language of the East. Thus one may maintain that the Englishman wrote for Englishmen and the Indian for Indians.

Since the English version is as well-known as Shakespeare or the Bible, there is no further need to discuss about it here. Let us henceforth confine our attention to the Telugu and Sanskrit renderings of the Rubaiyat(s).

The actual publication under review consists of the Persian original and its English transliteration and Fitzgerald's English quatrains (Narayanadas followed the second edition, perhaps because he could not lay his hands on the authoritative fourth edition which now enjoys universal patronage)-both printed on the left-hand side pages; the Sanskrit translation into *anushtup* metre of Fitzgerald and into *giti* metre of Omar, followed by Desyandhra (*Accha Telugu*) translation into *Kanda* metre

of Omar and *Bhujangi* metre of Fitzgerald—which appear on the right-side pages. The book also includes (1) a brief foreword by Dr. S. Radhakrishnan (2) the translator's prefaces in English, Sanskrit and Telugu (3) alphabetically arranged glossary giving Sanskrit, English and Telugu equivalents of Omar's vocabulary and (4) an index supplying common Telugu meanings of the more intricate Accha Telugu words in the Narayanadas versions. Comprising 328 pages, and priced at Rs. 25, the book is a must on every public library shelf (those who wish to buy copies may apply to U. Suryanarayana Rao, Andhra Prabha correspondent, Pandit Narayanadas's House, Vizianagaram).

With my modest knowledge of Persian and Accha Telugu and thorough understanding of Sanskrit, I can corroborate the Harikathapithamaha's claim that his translations "are true to the original to a great extent." What is more important, Narayanadas has ennobled Omar's image. I mean, a reading of Fitzgerald's Omar creates the impression of an epicurean who, according to the translator, mainly exclaimed "Let us drink, for tomorrow we die!"; on the other hand Narayanadas portrayed an Omar who is "strictly a monotheist and believes the soul is eternal."

In other words, Edward Fitzgerald's accent was on the bliss of the

drunken '*Masti*' A. Narayanadas's emphasis rested on the '*Masti*' of the divine oneness of the individual and universal selves as embodied in the union of man and woman. The latter concept was exquisitely depicted in Brihadaranyaka Upanishad, (4-3-21). And Narayanadas revealed his knowledge of this great Advaitic teaching in his translation as, for example in, the 72nd quatrain (second edition) which reads:

Heav'n but the vision of fulfill'd
Desire,
And Hell the Shadow of a Soul on
fire,
Cast on the Darkness into which
Ourselves,
So late emerged from, shall so soon
expire.

Both English and Persian versions were given a monistic touch in the Andhra's rendering which roughly states: The world is *maya*; Brahman alone is Truth: the former is like immaterial sparks emanating from the latter's essential fire. Ignorance (*Avidya*) of this truth, enslaves man; and knowledge (*vidya*) delivers him from earthly bondage.

All honour to the souls of Omar Khayyam, Edward Fitzgerald and Adibhatla Narayanadas, who have so lucidly enlightened our lay minds on the high wisdom of discovering the Soul in the Body, of finding Heaven on Earth.

A Silent Sketch

By **W. V. RAMA RAO,**

At least a little of the best of a great man is worth knowing if you are intending to lay the foundations for a good life. Late lamented Sri Adibhatla Narayana Das (Suryanarayana) Garu is a great man who led a full life in all its facets. He combined in himself the best qualities of a poet, philosopher, artist and musician. His performances as a Hari Das were unique, inimitable and grand, with a reverberating voice full of sweet music based on choicest cadence and rhythm. He was a spark of the XIX Century and left the trail of his blazing light in the XX century.

I do not propose to give the reader a biographical sketch of revered Das Garu but confine myself within the limit of my admiration for the

grand man when I was a boy just creeping into adolescence.

Sri Narayanadas was a friend of my father who had the frequent pleasure of entertaining him as his guest whenever he visited Ganjam. The Oriya Zamindars of my native District (Ganjam) were greatly attracted to him and to his versatile talents. He was, so to say, himself a great master who sprinkled his learning wherever he went. Not an epicurean as many may say of him but a scholar-musician - philosopher a type rare to come across. The prize-winners in Natyam were feeling small before his attractive dancing during Harikatha Kalakshepams. I had the pleasure of witnessing and enjoying his performances; the sweet music of his songs are still

Authorised Agents for: **R. C. A. 16 MM Film Projectors**
"National Ekco" Radios "Kleertone"
Lamps, Fans, Furniture, Amplifiers,
Ampliances & Projectors.

DAS & Co.,

Phone : No.

Grass : DURGADAS

No. 15-A Municipal Buildings,
Gandhi Park Road :: GUNTUR - 1.

lingering in the archives of my mind. I now and then recall his songs and enjoy them with his lovely feminine figure before me.

The past, present and future are well knit in his works and translations. No wonder he was a votary of Goddess Rajarajeswari.

Sanskrit and Atchcha Tenugu are not familiar to the present day generation but Sri Narayana Das was always at home with them and he could with facility produce good books in both the languages. Shakespeare and Kali Dasa were his lungs to breathe the poetic and philosophic air of eternity. Many may not know that he was the author of a book on Ayurveda also. How in that span of his life he could be so great is the wonder to many in the many fields of culture. Rajahs of Chikati and Dharakote, Maharajahs of Viziahagaram, Mysore and Pithapuram, Judges like Mr. Bardswell, members of the steel

frame, poets and philosophers like Tagore enjoyed the talents of this "Servant of Hari". Too soon to forget him but the moment one forgets him he would be awakened by any reference to the contribution of eminent Andhras to the field of culture.

It may be asked as to why I am impertinent to think of writing a small note on this great man of Andhra and my simple answer is that if by paying homage one is considered impertinent I do not like to avoid the remark. Many might know many things about him but few know his fullness of perfection as a man of varied tastes and talents.

I remain with my best regards to Sri Karra Venkata Rao, M A., of the Educational Service for encouraging me to offer my humble tribute to the one and only Hari Das, poet and philosopher, Sri A. Narayana Das Garu.

For Packing and Roofing Needs

A V A WATER PROOF PRODUCTS

Registered with D. G. S. & D., New Delhi.

WAXED PAPER, THREAD LINED PAPER, OCEAN KRAFT PAPER, HESSIAN LINED PAPER, BITUMINISED HESSIAN and other water proof Materials offer a wide choice to meet your needs.

*Mica Coated
Roofing Felt*

A heavy duty water proof fabric for all sorts of roofs and gutters etc. and serves as underlays for concrete works.

Our customers :- Leading Textile Mills, Match Factories, Tobacco & Cigarette Factories, Tea, Coffee & Rubber Estates etc., etc.

MANUFACTURERS :-

A V A INDUSTRIAL CORPORATION (Private) LTD.,

PHONE: 3559 & 2139 POST BOX No. 269 GRAMS: 'YEVI GORP'

126/127, Fort Main Road, SHEVAPET SALEM-2 (S. INDIA)

Mg, Director: **K. V. V. ARTHANARI CHETTIAR.**

Sri Adibhatla Narayana Das: His Personality

By SRI VASANTA RAO VENKATA RAO

It is not easy to do justice in a short compass to a **"Master Of Many Trades"**. Sri Adibhatla Narayana Das garu, who is very popularly known as **"Hari Katha Pithamaha"**. He was a robust teacher that carried the institution with him quite literally. There is a Rama Mandiram opposite to the Maharajah's College in our Vizianagram. The road in front of the mandiram was one of his class rooms. As a science student of the College I was returning home late in the evening after finishing the practical. On such days I was invariably observing the Pithamaha, followed by a few students, standing at the mandiram and giving lessons to them for a considerable time. The teacher and the taught were utterly oblivious to the environment. They were so absorbed in the process of 'Give and Take' that the inquisitive passers-by formed into small groups to enjoy the lessons. It was a rare sight that thrilled anybody.

Sri Das combined in himself the poet, the dancer, the Vaggeyakaraka, the musician, the litterateur, the linguist and the creative artist. And so he could give a direction to the theme of Harikatha and build it on a

strong foundation. It is obvious that the Haridas should be well versed not only in Sahithyam and Sangeetham but also in Laya and Thala which play an important role in Natyam. Known as the Laya Brahma Sri Das was a nightmare to the accompanists especially the mardangika. With his multifaced attainments Sri Das composed a good number of Harikadhas with songs set to music and performed them all over the south with great success. His magnificent and magnetic personality, his clear and stentorious voice coupled with supple and highly expressive movements of his body lent superb charm to his performances. His courage of conviction and dauntless independence ever kept him high in the estimate of even Zamindars and Rajahs. He was able to meet any situation with lightning speed.

His literary productions are varied. He was probably more interested in **Achcha Tenugu** (Pure Telugu), Telugu uncontaminated with Sanskrit terms. He compiled a dictionary of Achcha Telugu words, a part of which has been published by Sri Adibhatla Narayana Das Unpublished

works Publication Committee, which has been functioning from Vizianagaram and which has brought out a number of his books. His translation of Sri Vishnu Sahasranamams is unique. His love for the mother tongue had given him immense strength to work hard for a number of years and gather information for the benefit of posterity.

Another abiding and lofty work of Sri Das is **Nava Rasa Tharangini**, a Telugu translation of various English pieces pertaining to the Nava Rasas. It reveals the efficient translator in him, a translator that is alive to the need for bringing out the essence of the original, its beauty and precision without in any way mutilating it in the least. The linguist in Sri Das is uncovered by his translation of Omar Khayyam. It contains the original Persian with an English translation and the pieces rendered into Sanskrit and Achcha Telugu; a monumental work by giant thinker.

One of his posthumous publications which reveals his versatility and depth of learning is the two-volume book **Jagajjyothi**. From Ayurveda to Astronomy many a subject is covered in it. The treatment is scholarly, the approach original and the delineation picturesque.

One of the interesting items is the description of an experiment performed by the author over years.

That brings out the scientist in Sri Das. Scientists carry on investigations for no personal benefit. It is neither fame nor pomp that goads them to action. The action is based on faith; a faith and belief in the simplicity and symmetry of Nature. The results may not yield any dividends and may not have any practical application. It does not bother them. Nature stands as a perennial challenge, challenging the wit and wisdom and ingenuity of man. The Scientist takes up the gauntlet and steadily investigates. His only aim is to unravel the mysteries of Nature. So with Sri Das.

The earth is a huge magnet. It has its lines of force. They run from the South magnetic to the North magnetic pole. This is indicated by the position taken up by a freely suspended magnetic needle. Sri Das - as per his unpublished manuscripts - believed that a man by spinning on one of his legs gets electrified or magnetised as a result of which he comes to rest freely along the magnetic meridian. To test the validity of this idea he is reported to have been spinning in a closed room at nights blindfolded and observing the direction in which he came to rest. The experiment is termed **Dig Darshani**. More often, the report says, he found himself facing in North. Unaware of this experiment, I was trying in my younger days to find out if the magnetic lines of force have any bearing on

our lives. Especially during a bath it has been my experience that unconsciously I face the South, be it in a new locality. So this experiment attracted me greatly; it was the scientist in him peeping.

Or, take the verse from **Batasari** which says: "Just as a scientist is elated when the principle he is investigating comes out of its own accord" (Verse 106). It is said that Archimedes who discovered the principle known after him, ran from his water tub in the streets of Syracuse quite unmindful of the fact that he was naked. He cried out "Eureka, Eureka". The ecstasy aroused in such situations should be experienced; no vociferous description conveys the intensity. Sri Das should have had a similar experience not once, but on many an occasion.

Sri Narayana Das was not only a visionary but also a revolutionary. They are the characteristics of great intellects. In his Preface to **Batasari** he says: "The story embodied in this book is an allegory of human life which begins in sheer ignorance and ends in perfect knowledge. In writing this small poetical work my main object had been to present to the Telugu reading public an attempt at something original as to plot, coupled with vividness of natural descriptions

and told in easy Telugu devoid of all the artificialities of the usual ornate style. This system, I venture to hope would be acceptable to cultured readers whose tastes have been mellowed by the ever-advancing modern literature of the West." Compare this with what Mahakavi Sri Guruzada Apparao says in his Preface to **Kanyasulkam**:

"The Telugu literary dialect contains many obsolete grammatical forms, an inconveniently large mass of obsolete words and arbitrary verbal contractions and expansions, necessitated by a system of versification based on alliteration and quantityif it is intended to make the Telugu literary dialect a great civilizing medium, it must be divested of its superfluous obsolete and Sanskrit elements, and brought closer to the spoken dialect from which it must be thoroughly replenished". Both the giants rebelled, each in his own way, only to cater to the needs of the common man and enrich his thought processes.

It is difficult to come across a man of the type of Sri Narayana Das. His music rings in the ears; his dance is always to be seen by the mental eye; his grand figure lingers in the mind and his writings live as far as mankind survives.

NARAYANADAS A VERSATILE GENIUS

BY V. BRAHMAJI RAO.

It is easy to write something about a person who has attained great proficiency in a particular subject. But when a man has attained extraordinary ability in various arts and when his genius is versatile it is not possible for a single individual to write a comprehensive biography of such a person.

Johnsons are rare but Boswells are rarer still. This applies to Narayanadas. He was like Johnson a versatile genius. In a sense Narayanadas was more versatile than Johnson. Johnson was a great scholar, writer, poet and critic. Besides these abilities Narayanadas was a great musician and dancer too. So to bring out a comprehensive biography of Narayanadas a greater man than Boswell is needed. When it is not possible to find such a biographer several persons have to collaborate each describing a particular aspect of Narayanadas.

In this short essay I will make an humble attempt to describe a few aspects of the great linguist, poet, dancer and philosopher Narayanadas.

Narayanadas a double personality :—

To understand a person completely one should try to comprehend not only the physical person, his ways of life, his habits but also the inner man. Very often the objective person is not the same as the subjective person.

Narayanadas had a good personality. He was endowed with a sonorous voice. He had a marvellous gait. He had a ready wit. He acquired great knowledge in several languages. He could compose poetry of a high order. In Abhinaya, that is to say in the art of gestures and in dancing in harmony to "laya" (keeping time) he was unique. At home he used to wear only a kaupinum unmindful of the visitors great and small that used to come to him. He was very outspoken in his conversation. He would not hesitate to criticise a person however great. He may be.

Johnson criticised Milton's Lycidas. He had the courage of conviction to say boldly that a person oppressed with grief could never compose flowery poetry. Similarly Narayanadas had the courage to criticise Kalidasa's Sakuntala. In his introduction to Navarasatarangani Narayanadas pointed out several defects in Sakuntala which deserve to be carefully considered.

Narayanadas was more fearless in his conversation. He would not hesitate to call a spade a spade. So in his conversation he used to go to the length of wounding the feelings of others. Thus his rough exterior with no clothing except a kaupinam and his speech, which was sometimes not polite, created an unfavourable opinion of Narayanadas. This was the outward person. Deep below this rough exterior there lay a sympathetic kind and devoted heart like the kernel and water in a hard coconut. This was

the real person. Narayanadas was at heart a great devotee. His mind was always in communion with God. He used to enjoy Brahmananda in his mind. It is because of this rare quality that Narayanadas could produce many devotional "Yakshaganams" and philosophic works like "Tarakam" which was greatly praised by professor Geldner.

Before closing this aspect of Narayanadas it is necessary to compare him with Omar Khayyam. Like Narayanada? Omarkhayam had a double personality. His great work, Rubayyat, is differently understood by different persons. Omarkhayam in his great work says that what all he desires is a flask of wine in the hand, damsel by his side and a book. So, to the superficial reader, Omar appears to be a Epicurean who wants to eat and drink and be merry. On the other hand a philosophic mind would understand the esoteric meaning of the Rubayyt. The book represents knowledge. The flask of wine represents a state of "Samadhi" and the damsel by the side represents the union of the "Athman with Paramatma".

It is because of the great similarity between himself and Omarkhayam that Narayanadas took great pains to study Persian, read Rubayyat in the original, and translate into lucid Sanskrit and pure Telugu. Omarkhayam was really a Sufi though he appeared to be an Epicurian. Similarly Narayanadas was really a saint though he appeared to be a rude outspoken man.

Humour in Narayanadas :—

Though Narayanadas appeared to be rude and over bearing he was not wanting in humour whenever the circumstances required it.

Narayanadas had great regard for Nyapatil Subba Rao Pantulu of Rajahmundry. Whenever Narayanndas was requested to give a performance he would not start unless the stipulated amount was paid in advance. On one occasion Subba rao pantulu sent a telegram to Narayanadas requesting him to give a performance, at the house of his friend Krishnarao of Rajahmundry on the next day. There was no time to correspond. On account of his regard for Subba Rao Pantulu Narayanadas started even without receiving any money. At the railway station Narayanadas was given a warm welcome and was taken in a double horse coach to the house of Krishna Rao. As there was hardly any time to meet Krishna Rao, Narayanadas had to make himself ready and begin the performance. He was reciting that evening "Rukmini Kalyanam". In the story Rukmini who sends an old Brahmin to Lord Krishna to save her, appeals to Krishna thus :

"Ye Ritiga Dayachuchadavo Krishna" "O, Krishna in what manner can I expect your kindness."

When Narayanadas came to this passage a bright idea occurred to him. He did not so far meet the host Krishna Rao. How he would honour him was not known. So with a view to give a hint of his desire Narayanadas, while looking at the entire audience began to strike his middle finger with his thumb in the manner in which a tester of coins does. The audience could not attach any special significance to that gesture. Just at that time Subba Rao Pantulu happened to come there. He was a shrewed man. He could understand the meaning of that gesture. So he said in a loud voice "Narayanadas garu I am here do not worry". Thus Narayanada-

by resourcefulness and in a very humorous manner clear his doubt regarding adequate payment.

Digdarsanam :

Besides being a scholar, poet and dancer Narayanadas had a scientific mind. In his 'Traveller' he made a reference to the principle of Archimedes. He most poetically described the phenomenon of the great stars becoming invisible during day time. He calls the sun a magician who while making non-self luminous bodies visible makes the self effulgent stars invisible.

Narayanadas once thought whether a man

could acquire magnetic powers by quickly rotating, or being briskly rubbed with a woolen cloth. With this object in view Narayanadas spent several nights in quickly rotating himself with eyes completely bandaged. If he could by that quick rotation get himself magnetised on stopping the rotation he should like magnetic needle face the north pole. If this is possible a man can even in dark night find out the direction. This experiment he called "Digdarsanam" that is to say discerning the directions. Thus Narayanadas had a versatile genius and he would with indefatigable energy make several experiments physically, mentally and spiritually.

With compliments from

(ESTD. 1920)

BOMMIDALA PURNAIAH

REDRYERS AND LEAF TOBACCO EXPORTERS

POST BOX NO. 100

GUNTUR

(S. INDIA)

Narayanadas: The man and the encyclopaedic range of his interests.

BY R. APPALASWAMY.

In my boyhood days, already during my middle school years, Narayanadas had established himself as the inventor of a new species of serious entertainment called 'Harikatha' which combines poetry, music and dance for the production of intensity which is the very soul of art in all its magical manifestations. He was a name to conjure with throughout the length and breadth of Telugu land and it was not unoften that I saw the stalwart's portrait in printed pamphlets of his Harikathas in the hands of village readers. I had not the good fortune, however, of having assisted at a Harikatha performance by him until I came to Vizianagaram for my college studies when he was already past the prime of his life and was working as principal of the

Music College under the Maharaja's management. It was during the late twenties of the century that I first saw him and he was then already a sexagenarian but still possessed a physical beauty and an abundance of vigour which drew forth the admiration of both old and young of either sex. I remember having been present at two Harikathas in those days and his megaphone bass voice which needed no mike for an audience of several thousand still rings in my ears over a stretch of thirty long vicissitudinous years. He had a wiry well-preserved body which was a miracle in itself. He had stones to his ears that lighted up his face, a fine-turned moustache that enhanced his lion-like elegance and a pair of eyes that had at once the depth of waters

LONG LIVE THE GREAT AND RICH TRADITION OF
PANDIT SRI NARAYANADAS, THE POET-MUSICIAN OF ANDHRA
VIZIA MEDICAL SYNDICATE
PHARMACEUTICAL DESTRIIBUTORS
VIZIANAGARAM-2
BRANCH: VIJAYAWADA-3

Tel VZM. 130
VJA. 3431

Telegram: SYNDICATE.

stilled at even and the quicksilver sparkle of stars of the first magnitude that seemed to engage all celestial bodies in a cosmic dance and made the beholder gape in all the wonder of the Yeatsian exclamation-interrogation :

O body swayed to music, O brightening glance !

How can we know the dancer from the dance ? He was frequently to be met with in those days of an evening along the main road with half a dozen disciples in his company with his arms thrown over his walking stick laid across the back of his neck behind his capacious shoulders, all absorbed in a peripatetic lesson in music and a difficult dance step. At a certain point in his low-toned discourse he would go into a spin and, as he pirouetted like a teenage girl, his voice would go mounting up and execute a spell-binding *Raga* that transfixed the passers by in a tableau of exceeding self-transcendence. There were then no radio receiving sets and no cacophonous amplification of cinema music that wears out our nerves in these days of universal electrification. With his uncompromising red canvas shoes, with his dhoti front tucked over one leg and his gold anklet of victory glinting challenge on the other, he was a tower of strength for purposes of offence and of defence for the Telugu-speaking people in sister realms of poetry and music.

Narayanadas had a force of personality which marked him out as an institution among his people during his life time. He was a man of intensive scholarship both in Telugu and Sanskrit, and his knowledge of Persian, Hindi and English was of quite a high order. While he could write Sanskrit fluently both in prose and in verse, he deprecated over sanskritization of the mother tongue and demonstrated how accessible and expressive Telugu could be in an allegorical poem like '*Batasari*' or the Traveller which is an original poem and not a translation of Goldsmith's Traveller. It was for this very reason that he refused to accept any Sanskrit title and compelled a certain organisation that honoured him to call him "*Ata patala meti*". He disagreed with music critics who still hold that the '*marg*' tradition in music as represented by Thyagaraja is superior to the '*Desi*' or folk tradition. According to Narayanadas the '*marg*' tradition is some what different from that of Thyagaraja and was in use for chanting Vedic Hymns in times gone by. He was strongly of the conviction that the true musician should purify and refine the musical sensibility of his time and achieve correspondence with the dormant psychic strivings of his generation. He put the theory into practice and clicked admirably with his public which was ready to respond to his suggestions. And he was thoroughly versed in *Natyasastra*

both in theory and in practice. His skill in 'Tala' or rythm was unrivalled and he was the only man in his own day who could execute the 'Shanmukha' or sextuplex 'Tala' with his hands and his arms against the sides and his right foot beating five orders of sounds to synchronise with a prescribed tag sung in Sanskrit.

The output of Narayanadas as a writer, to say the least, was considerable. In his nineteen Harikathas, Sixteen in Telugu and three in Sanskrit, he treats Puranic themes in an original and personal way and his interpretation comes home to the business and bosoms of all conditions of the population. He won renown for his Sanskrit Harikathas in Bengal and Uttarpradesh through Hindi as his medium. He received the praises of the great Tagore himself who was in the habit of corresponding with him in matters relating to music. Seven Sathakams in Telugu and two in Sanskrit of especial fluency, all deserve a high place in modern literature.

He tried his hand at Drama too and his plays 'Sarangadhara' and *Dambhapura prahasanam* have to be popularised by being given due publicity. 'Batasari' his Telugu kavyam, has become a classic and his kavyam in Sanskrit entitled 'Tarakam' has elicited unstinted praise from professor Geldner of Marburg University who has expressed his homage in Sanskrit verse of remarkable purity.

Narayanadas had a versatile genius and his translations should be closely examined in juxta position with their originals in order to be struck with their unique beauty and their closeness to the text that is sought to be rendered into Telugu. He composed music for his Telugu renderings of some famous passages from the Rigveda which he held was sung to tunes very much like his own in ancient times. Who can deny that his translation of Omarkhayyam into Sanskrit and pure Telugu side by side is a 'Tour de force?' What concision and what trenchancy meet the reader in every verse and how favourably does a persian-knowing reader react when he compares Dasu's renderings with those of Fitzgerald. 'Navarasa-tarangini' brings into juxta position all most all famous passages from Shakespeare and Kalidas and the translations are a perennial source of delight to the discerning reader considering their closeness to texts and their limpidity. It may be noted in passing that, in his introduction to this compilation, the translator makes no bones, according to his lights, about placing the English poet higher than the Indian though this opinion might clash with that of the majority of his countrymen. It is a pity that the Telugu public has not seen fit to bring out a de Luxe edition of Aesops fables by Narayanadas for the delectation of children. He also translated the Bhagavadgita, Lalita Sahasranama-

mam and Vishnusahasranamam into pure Telugu for the average reader. He has compiled a compendium of Ayurveda for the general use. He set great store by the Dictionary of pure Telugu which he laboriously compiled as he believed in reviving the old vocabulary which possesses such expressive magic.

'Melubanti', a travelogue preserves the most delightful of his memories, and the Sanskrit work, Sarvapuranasaram reveals the range of his encyclopaedic attainments. Jagajjyoti and Purushardha sadhanam, above all, crystallize his deep understanding of scripture and his outspoken views on the corruption that has overtaken our religious and social institutions. Das had no hypocrisy in him and he condemned hypocrisy wherever he found it with all the emphasis at his command. He had no patience with barriers of caste and of creed, and he is all out for social justice both in Jagajjyoti and Purushardhasadhanam.

Readers of his autobiography which was serially published in Bharati though it has not yet been brought out in book form cannot have failed to come to the conclusion that concealment is not in the man's nature and that the man stands revealed in all his massive grandeur and draws forth our love and affection for his qualities as well as the defects of those qualities.

We in Telugu land have every reason to be proud of leaders of humanism like Veeresalingam, Gurajada and Das whose centenaries have been celebrated in succession. It is a matter for humiliation for the Telugu speaking people, or that, at any rate, is the strong feeling of the writer of this essay that we have not been able to move the centre to issue postage stamps in their honour in connection with their centenary celebrations. We need have no doubt at all that Narayanadas will be remembered for all time as one of the luminaries of Indian art and literature.

Phone: No. 210
Res. No. 210 A.

Post Box No. 130

MAGANTI MOTORS

AUTOMOBILE DEALERS & ENGINEERS

Dealers for:— STANDARD TEN, HERALD, VANGUARD & DODGE
CARS & TRUCKS FOR GUNTUR DIST.

Service is Speciality!!

Quality is our Motto!!

HARIKATHAPITAMAH'S "JAGAJJYOTI"

By V. V. Subrahmanya Sastry.

The unforgettable personality of Adibhatta Narayana Das, popularly known as the '*Harikatha Pitamah*', had innumerable facets all beaming with outstanding brilliance. Even during his lifetime several people including scholars of every grade and every field of specialization looked upon him as a savant of rare genius. Some of his admirers were even regarding him as an 'Avatar' or 'Leela Vibhuti' of God Almighty. What was the secret of his eminence?

Narayanadas was in fact a giant among men in many respects. By virtue of hard work, dedication to the cause of revival of spiritual and religious enlightenment in the minds of people of his time, he attained a unique status as an exponent of renaissance. The secret of his eminence seems to lie firstly in the versatility and the depth of insight he exhibited in diverse fields of art, literature and philosophy, and secondly in the extraordinary and flawless wisdom with which his discourses, writings and deeds were always replete.

Though every piece of composition that emanated from this great thinker bore the stamp of his inner quest and wisdom, it appears to me that his unfinished book "*Jagajjyoti*" contains the special message which he earned to broadcast for posterity. This work is now available in print in two volumes each consisting of four chapters. Here and there in this treatise one

comes across instances of repetition of some pet theories and opinions of the author.; but by and large all the one hundred and twenty four topics covered in the book had been expertly handled. Even the repetition of certain phrases and some ideas from topic to topic served only to emphasize the unity of understanding, rather than sound in any way jarring or biased. Evidently the author, being essentially a songster, had dexterously used the unique art of repeating set patterns of expressions as an effective tool for impressing the reader with the doctrine he sought to preach.

It is not however a new-fangled creed or a sectarian system that Narayan Das had endeavoured to preach in this book. He was of course voicing his own inmost vision, say the most valued realization he experienced in his life's course. But through voracious reading, powerful grasp, critical faculty and creative imagination, he was able to assimilate the true spirit of the very classics in every branch of the hoary vedic culture. Again being a gifted scholar, teacher, actor, poet and also as a mature citizen, professional artist and social reformer and saint, he could communicate the fruits of his wisdom and rich experience in this book in a telling way. His message is something like '*old wine in new bottles*', valuable in itself and also attractively presented. As the title of his book suggests, it

is a source of illumination to the worlds—as natural and potent as the effulgence of Sun-god.

By way of illustrating the method adopted by the author in weaving out an endless dissertation of this type, I detail below the contents of a few topics. To start with, under the first topic, in Chapter I of Volume I, the author profounds the view that what prevails in the world process in reality is only '*Daivam*' (the Divine Will) and that '*Pourusham*' (the individual human will) is but the conditioned effort of a finitised consciousness aimed at a limited accomplishment. This serves firstly as a prayer to the sublime Reality that is beyond the apparent phenomena of the world and yet forms the substratum of all this. This is quite in accordance with the tenets of '*Advaita*' (monism). Secondly it also presents in brief the essence of his thesis that the only Reality that counts, manifesting itself in the form of the Devine Will and the revelation of the 18 '*vidyas*' (branches of learning), helps those good-natured individuals who exert themselves genuinely for the welfare of the public at large. Thus in a way it turns out to be a benediction also to the suffering and groping humanity.

Under the second topic in Chapter I of Vol I, which is by far the smallest in size, the author describes one of the finest and most uncontroversial modes of interpreting the concept of classifying Time into different ages named '*Treta*', '*Krita*', '*Dwapara*', and '*Kali*'. The time that is spent by an individual in mental awareness and verbal praise of Godhead is '*Kali*'; the time spent in adoring God in word, mind and deed with complete surrender is '*Dwapara*'; the time spent in universal love saturated and supported by right knowledge discriminating what is substantial from what is illusory is '*Treta*'; and the time spent in realization of the absolute Truth devoid of the functioning of the gross mind is '*Krita*'. Thus the classification of Time into Yugas like '*Krita*' is to be understood basically with reference to the stages of evolution of human individual. While being of primary interest to the microcosm, it may be ofcourse capable of extending to the macrocosm also. Thus, the popular conception of Time as being subdivided into the historic periods such as '*Krita Yuga*', '*Treta Yuga*' etc., with gradually diminishing degrees of righteousness and realization, gains its validity. In this connection, the reader will also note

With compliments from

Garapati Garage 1959

P. B. 510 - GANDHINAGAR
VIJAYAWADA - 3.

Authorised Distributors for

Fiat & Plymouth Cars - Fargo Trucks & Allwillys Jeeps

★ SERVICE OUR SPECIALITY ★

that the author is prone to adopt in this book a thoroughly independent and original outlook on life deriving of course due inspiration from authority of some scriptures in doing so.

In the third topic he deals with 'Time and Action'. The concept of time as also that of other elementary substances like Earth etc., is relative to the functioning of Mind, while Mind itself is a member of the nine-fold group of elementary substances, according to the school of 'Nyaya Darsana'. The notion of Activity in turn arises with reference to the elementary substances including Time and Mind, while activity greatly influences the basic matrix of Mind. This sounds somewhat like an extension of the Theory of Relativity, which reveals the author's power of synthesizing the orthodox and the ultra-modern view-points together.

In the subsequent topic he describes the characteristic features of the three different states of consciousness, namely, wakefulness, dream and deep sleep. Here he points to the identity of deep sleep to 'Akasha Tatva'.

In the next topic, the 'Upanishadic' Theory of Cosmology pertaining to the order of creation is indicated. The later topics deal with discussions on Nature and Soul, Soul Force. The Extent of Validity of Distinctions of Class and Creed 'Varna' and 'Ashrama' (Caste and Stages of life), and so forth.

It is not intended to give in this article an exhaustive discussion on all or any of the topics. In fact one will have only to read each one of the topics in full and in the original for oneself, in order to appreciate the tenor in which it is constructed, and sense the real import sought to be

Reverential Salutations to Pandit
Sri Narayana Das, the great persian scholar of Andhra.

For your requirements

IN

* WATCHES

* TIME PIECES

* WALL CLOCKS

* WATCH STRAPS

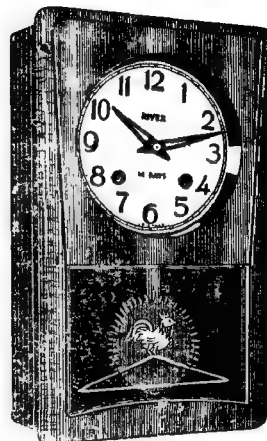
* BRACELETS Etc.

Please Visit

SARDAR WATCH SERVICE,

WATCH DEALERS & LEADING WATCH REPAIRERS

MAIN ROAD :: VIZIANAGARAM - 2.

conveyed therein. A brief indication of the subjects touched in the rest of the book is however attempted in what follows.

In chapter 2 of volume 1, more light is thrown on the roles of individual exertion and Divine Will, and on the empirical nature of the caste system etc., and then on the methods of interpreting the Vedas, the Smritis and other religious literature.

Coming to the question as to how one should interpret the ancient sayings of wisdom, Narayanas approaches the problem with extraordinary powers of comprehension, extremely modern scientific techniques of analysis, a careful identification of all possible alternatives and piercing vision culminating in proper decision-making. His method may be illustrated by the way he tackled the well known Mantra "Chatvari Sringah.....". He has elaborated five alternative interpretations for this Mantra, each one being based on a different branch of learning viz., Science of Sound, that of Ritual, that of Music, that of Life and that of Economics. At the end, the reader is left wondering how inscrutable the real or inner meaning of the Vedic hymns usually is and how futile it may be for an ordinary student to attempt an analysis of such texts particularly in the context of possible interpretations for favouring an action which is in conflict with normal code of humanistic conduct. Having dazzled the reader's vision in this fashion the author finally concludes to the effect that from a comprehensive study of the ancient lore, one observes the necessity to reconcile the teachings of 'Smritis' (Sastras) with those of 'Srutis' (Vedas), and in this effort one has inevitably to concede that the inner meaning of all the hymns must revolve round the pre-eminence of 'Para-

brahma': the absolute Truth which is non-different from pure Consciousness and universal Love. All this eventually leads to lend only a very limited and circumscribed sanction for the cult of animal sacrifice (Pasumedha) in the system of 'Srauta Yajnas' (that mode of ritualistic worship which is specially enjoined by Vedas) and the corresponding descriptions of the form of Yajna Purusha (sacrificial fire God).

In chapter 3, some further criticism regarding the ostensible complexity of 'Srauta Yajna Kanda' is presented, followed by an appreciation of the benevolent guidance afforded by Jagadguru Sankaracharya in his great commentary 'Sareeraka Meemansa Bhashya.'

In Chapter 4, the merits of Upanishadic Cult, Bhagavatha Cult, Nadabrahma Upasana, etc., have been elaborated.

In the remaining Chapters 5 to 8, the foregoing subjects have been reviewed and amplified sometimes in a different strain and with greater emphasis than before on the need for a deep study for the utilitarian branches of learning such as the science of aesthetics (Gandharva Veda) and medical science (Ayurveda) etc.

Incidentally the author indicates his devotional fervour towards the chief Deities (Devatas) like 'Bala Tripura Sundari Amba', 'Narayana', 'Sree Rama', 'Sri Krishna', 'Sada Siva' and so forth, revealing that his Jnana is not divorced from his Bhakti.

Narayana Das is in perfect unison with the upanishadic seers and other prophets particularly 'Kapila', 'Gautama Buddha', 'Vyasa' and 'Sankara Bhagavatpada'. His head is full of Advaita, Vijnana, and his heart is steeped in 'Bhagavata Dharma'. His appeal to fellow-men

is chiefly for promoting the pursuit of "Humanism"—humanism based on faith in God, spirit of detachment and enlightenment of real values. He denounces in strong words, all superstitious adoption of ritualism particularly that which involves the sacrificing of animals. He is against subjugation and persecution of any section of mankind by another. He deprecates the practice of half-baked spiritual austerities and would not approve of irrational adoption of '*Mantras*' and '*Tantras*' by persons lacking a thorough insight into the subtleties and implications of the ancient formulary. His contempt for the pedantic grammarians, imposing astrologers, stone-hearted ritualists, and unruly Infedels now abundant in the community known no bounds. What he confidently preaches as a safe course for the common man is just a good neighbourly, open-minded, and well-balanced living refined with upto date and sophisticated mode of self-expression.

On the other hand, he has a more stringent recipe to suggest for another type of seekers namely the more eligible souls of advanced stature. And that is the pursuit of absolute bliss promised for an adept that established himself in

the uninhibited, fearless and boundless state of '*Jeevanmukti*'. Here the characteristics of a '*Jeevanmukta*' are identified as being a selfactualising divine consciousness and an enlivening universal love for all the creatures. Thus the chief watchwords of Narayana Das may be taken to be the two maxims: "*Sarve Janah Sukhino Bhavantu*" and "*Amrutamabhayamatma*" as is borne out by his own statement in the summarising section under the caption "*Manavonnati*" occurring at page 23 of volume I, Chapter 2 of '*Jagajjyoti*'.

This is but natural to a personage endowed with Divine Treasure ('*Daivisampath*'). Though Narayana Das initially displayed a '*Gandharva*' outlook, in that he liked music, dancing, stories (Harikatha) and aesthetic perfection, he gradually evolved the '*Brahma*' outlook, highly intellectual and moral, capable of scientific, philosophical and religious, self-disciplined and impartial to all beings. His progress towards the goal of eternal values was so steady, sure and rapid that the very remembrance of his life and work continues to enchant and ennoble the society from which he emerged.

Lord Narayana Incarnates as Sri Narayana Das.

By

DR N. T. S. YAJULU, M. B. B. S.

NARADA'S PRAYER :

“Yeda Vedahi Dharmasya = Gnanirbhavathi Bharatha

... ..
... ..

Dharma Samsthapanarthaya, Smbavami Yugae Yugae”

Narada: Oh Narayana, I am much pained
To tell you, that Satan's spell has made humanity blind
God's paradise is lost to mankind
And it has to be at once regained.
Humanity is today heading to a crisis
With Adharma and Sin, rushing to a nemesis
Of utter destruction and annihilation
Of all life, and light of God's creation.

This is Kaliyuga and we must hasten
To reestablish Dharma, morale, truth and love
And enable humanity light and life to outlive
The raids of Satan on earth

Lord Narayana! You must again take rebirth
On earth and set the world right.
Today the world is groping in the darkness of night
Of Sin Sway of animal might.

Today the world pays no more heed
To poetry or song of Geeta, which few read
But even today, humanity have still a heart
For the enchantment of music and concrete art
Which instead of abstract reasoning, about the Absolute Reality which
is spiritualism
Leads us into the concrete comprehension of the Almighty
At unity in the diversity, by perfection of art to transcendentalism
Which is that state of bliss

Which uses the modern world, maddened with materialism
 Does not like to miss
 Humanity wants delight, Anandam
 All art perfected gives that Anandam
 Which is real and lasting and "Anandam is Brahma"
 Anandam is the Lord's Vibhuti
 So, Art giving Anandam shows us the Lord in his Vibhuti

Incarnate, O Rapture, O Jagad Jyothi, beam and glow
 Far and wide with Dharma, the world will be set right
 As Lord Krishna, you have shown to humanity
 Through your Geeta your poetic capacity;
 You have not exhibited your artistic ability
 Now through music dance and Laya, show your beauty
 Of a charming personality, with genius and versatility
 For the sake of Manavabhyudaya
 Lord Narayana you delight in serving humanity as a Dasa
 So take rebirth now calling yourself Narayanadas
 As a celebrated unique pioneer Haridass
 To serve humanity's peaceful needs,
 To inspire war sin broken soul to nobler deeds,
 To resow on earth, Divine Dharmic seeds
 To breed in Mankind nobler creeds
 Through Harikadba performances as the panacea
 For the ills of the mind, to usher in Ramarajya : Real Utopia,

Nara- I have heard and I always hear,
 yana : When Earth Oppressed by Night's fear
 Sends her cry of agony to Me.
 O Narad dear, I choose to bid thee
 Carry my saviour word to waiting Earth;
 "My Rapture shall descend in a new Birth"

THE PROMISE FULFILLED.

Narad : That day, it was darkness alround
 When nothing about could be found,
 From the East there came a mystic sound
 Booming OM OM OM descending from high to the ground.
 (Humanity said " 'Om' Ityekaksharam Brahma."
 It's the Lord coming to reestablish Dharma)

కోటఉరట్ల వికాల సహకారపరపతిసంఘము.

రిమిటెడ్ నెం. 4860 రు. కోటఉరట్ల P. O.

నర్సపట్నం తాలూకా

విశాఖపట్నం జిల్లా.

ప్రకటన :-

శ్రీ రాజా సాగి సీతారామరాజు.

(చైర్మన్, జిల్లాపరిషత్తు) విశాఖపట్నం.

సంఘ మెంబర్లు	4,669
ఇల్లంపబడిన వాటాధనము	రు. 1,72,607
శ్రీ విజయనగరం, కోటపరోటిపు పెంట్రల్	
బ్యాంకులో ఉంచిన షేరు ధనము	1,01,000
ఫిక్స్డ్ డిపోజిట్లు (పెంట్రల్ బ్యాంకులో)	15270
రిజర్వు ఫండు do	2800
గవర్నమెంటు ప్రామిసరీనోట్లలో ఉంచిన	
రిజర్వుఫండు	15,000
మెంబర్లచే ఉంచబడిన ఫిక్స్డ్ డిపోజిట్లు	17,660
వేవింగ్స్ డిపోజిట్లు	47697
క్రొత్త డిపోజిట్లు	44704

వ్యవసాయ మధువులకుగాను, స్వల్పవాయిదా

అప్పుక్రింద 1965-66 లో యిచ్చిన ఋణములు 9,58,682

ఇవిగాక, యెలట్రీకల్ మోటార్లు, ఆయిలు ఇంజన్లు

చేదలమాట్లు కొనుటకు యంతవరకు యిచ్చిన

మధ్యకాల వాయిదా అప్పులు

49,000

1965-66 లో సప్లయచేసిన ఎరువులు

1,10,811

1965-66 లో సప్లయచేసిన ఆహారదినుములు

6,08,454

యీ సంఘము వరసగా చూడు సంవత్సరములనుండి

4% డివిడెండు మెంబర్లు షేరుధనముపై యిచ్చుచున్నది.

ఫిక్స్డ్ డిపోజిట్లపై 4% నుండి 7% వరకు వడ్డీ

యాయబడును. యీ సంఘమునకు సుమారు రు 45000/- లు

విలువగల స్వంతభవనము కలదు.

1965-66 సంవత్సరమునకు రు 21,870-లు నికర

లాభము యాన్యువల్ స్టేటుమెంటుప్రకారం వచ్చియున్నది.

ఇతర వివరములను శక్రటరీనుండి పొందవచ్చును.

Far Kota Uratla Larger Sized Co-operative
Credit Society Ltd.,

కె. రామమూర్తి

సీనియర్ నూపరువైజరు, శక్రటరీ.

Polisetty Somasundaram

LEAF TOBACCO MERCHANTS & EXPORTERS

GUNTUR (S. INDIA)

Tele. & Cables: SUNDARAM.

Telephone No. 252.

Post Box No. 99.

CODES USED :

BENTLEY'S - A. B. C. 5TH & 6TH EDNS.

UNIVERSEL - TANNER'S COUNCIL.

The word is God and the word came
 And Lord Narayana came
 From out of the pitch darkness and gloom of light
 Something mysterious came to Sight
 A huge and widespread beam of light
 Incandescent luminous and bright
 Hallowed as of Heaven glowing high
 Slowly descended down from the Sky
 When Satan heaved a desperate sigh
 Of despondency : At the truth of Narada's prophecy
 When he saw the hallowed sight
 Of Lord Narayana's coming light
 The dense fogs and mists cleared away.

The dark clouds disappeared, and Satan gave way
 Under the incoming light, as it reached the ground.
 When all things could be seen and reality found.
 The light slowly moved to the East
 Leading many a saint seer sage and priest
 All the holy elders and thousands of the wise
 Of humanity, towards what looked like a mystic sunrise

Informed by Knowing it to be Lord Narayana's divine light

Narada : Coming on earth, to dispel the darkness of worldly night

Humanity: Oh, Lord Nanayana

We plead inability to rise to the heights of Mukti,
 To day humanity is not Moksha minded
 For with rationalism, science it is satan blinded
 Materialism : has effaced humanism
 Satanism has taken the place of spiritualism
 Satan enlarges the beast,
 In man preaching that the Scriptures are stories of the past
 Today Science Marches ahead of soul
 And man has forgotten his divine role.
 Satan sets up storms and mutiny
 On the ship of "Human Destiny"
 Seeking to embark humanity on the 'Ship of Death'
 And make the world "A waste land".
 There is no peace on earth.

Satan's hand doth command
 In air, at sea, and on land
 Mankind are no more kind, tortured in Satan's school
 And man has become not God's but Satan's tool :
 So pray, redeem humanity, from the clutches of Satan
 Liberate us, and save us from the conflagration
 Which has started raging at Manhattan.
 We humbly pray to thee, in devotion
 We are frail men, pray forgive our Sin
 Thou art an ocean of kindness, pity and mercy
 Pray give to the world peace : Shanti
 And to us Moksham
 "Sadhimam Twam Prapannam".

Lord Dear children. Don't worry
 Nara- You will be happy. Be merry
 yana: For I am come to take up satan's challenge
 I will outwit him and will ere long harbinge
 An era of love, truth and Dharma on earth
 For which I am now taking rebirth
 If, with your Self effort, you plead inability
 To obtain liberation and attain Mukti
 From these mortal cages
 Heed the words of prophetic sages.
 Like Narayana Das,
 In whose form, I will come as a Haridoss
 And will inspire you, and make you wise
 and help you to rise, and realise
 All the truths of the words, you have said in praise of Me
 By your abject surrender,; By the Service you render
 Unto humanity, whereby you most serve the Almighty
 By your implicit faith in me : Bhakti
 You ensure from me, your purusharthas and Mukti.
 This comes from me, as my mercy and grace
 To ensure humanity & world by Shanthi or Peace.

"Look there, at the village Ajjada near Srikakulam I will be born.
 As Narayanndoss this very morn."
 And the Viswarupa of Lord Narayana till then seen
 Merged into the rising sun at Jagad Jyothi Dawn.

And anon, Lord Narayana, with all his Divinity
Is born, as Sri Narayana Doss; as the son of Divinity
As a commanding enchanting personality
With a unique individuality-
Of his multifaceted genius and versatility.

Sri Narayana Doss like all Sidhapurushas
Like Tyagaraja, Bhakta Pothanna and Tulasi Das
Like Kabirdoss and Purnadhar doss
Was an ardent bhakta and devotee
Who dedicated himself for uplifting humanity
Enrolled in the " Brotherhood of Immortals "
As a prophet of God & pioneer Haridoss
Sri Adidhatla Narayana Doss
Who like Wordsworth, has soared high
And again come back nigh
To the level of the masses, enabling them also to soar high
And so, hailed for all times
Revered and respected in all climes.
For having catered Divinity & Spirituality
Unto millions of humanity:
The highest service which any human
Can render unto mankind under the sun
Is to ensure Moksha, the highest and most exalted
Of the four Purushardhas coveted
By man, as the greatest achievement
As the noblest and sublimest attainment.

SRI NARAYANA DAS'S EMPORIUM OF ERUDITION AND ART.

Every selfless service of utility
For the welfare of humanity
Is an act of nobility
And a spark of Divinity

Such is Sri Narayana Dos's legacy
Handed over to humanity
Through his emporium of Erudition and Art.
The music college, and Harikatha cult, he did start.

Ordained by the Almighty
For ennobling humanity
To spirituality and Divinity
To humanism Love Truth Pity and Nobility
Through the Light of Religion and Philosophy.

All children of Mother Vani and the Muses
Set at varied, divinely ennobling roles
For humanities peaceful uses
And for enlarging their souls.
In the lake, Several Swans are seen swimming
Paramahamsas and Sidhapurushas brimming
With light of philosophy and spirituality
And with their love ennobling humanity
Giving upto all that seek at that Alter
Heaven's, enlightening and ennobling nectar
From the tank, from which any one can drink deep
But baptised into Heaven's lap
They may be lulled into mystic sleep.

Reared here are the richest and rarest flowers of the World
Multipetalled lotuses of Learning, with philosophic dew pearled
Literary Sahasraras with hellowed auras
Various other flowers fragrant with rich radiant hues
Tender, and glowing with Divine dews
Which never wither, are always fresh and bright
With the philosophic dew pearls on them, glowing Heaven's light.

If you like, pray handle the flowers with great care
Lest, by rough handling the delicate petals may tear
And the honey with which the bud is full
May fall on arid sands and spill
It is only delicate bees with skill
That can drink deep to satiety and fill
By rough handling, the sweet luscious fruit which the flowers will bear
Will be lost to humanity, and will no more be there.

There find indigenous medicines of Ayurveda, given free
Made from many a Himalayan herb or tree.
As panacea for all the ills of the World,

As embodiments of beauty, in admiration to behold
 With newer charms and enchanting graces
 Of spirituality on their lovely luscious, pious faces
 And as each one of them, dances to rhythm and sweetly sings.
 We see in each a deity-a Mukti bhama-an Angel on wings
 Soaring into the sublime realms of Heaven
 Of transcendentalism, which to few only is given
 By the invigorative imaginative make up
 By Sri Narayana Doss, slumbering souls at once wake up
 To life, spirit, light, vim and vigour
 With spirituality and religious rigour.
 The Kavikanyakis of Kalidas and Shakespeare
 Both of kindred kind, to Sri Narayana Doss equally dear
 With their muses and uses of the East and West
 Were humoured by him, to see in which attire, they looked their best
 Occident or Orient, in different moods, in the humours mine
 As to who looked comparatively, more charming and divinely fine
 Whether by the English, Sanskrit or Telugu dressed
 The elite or artists were more impressed.
 The Navarasatarangini compares each form
 By tenets of poesy as to their greater charm
 By their closey adherence to truth and human nature
 As to who of the three, was the fairer creature.

The beautiful Kavikanyaka of Omarkhayum
 Rubiyat dressed in Persian style did also come
 To be dressed by Sri Narayanadoss in Oriental style
 To be enabled to sing in Sanskrit and Telugu to dance and smile

In ecstasy, rapture of divine love and bliss
 Made more lovely and charming in her Oriental dress
 Soaring to heights of transcendentalism
 Drunk deep with the wine of Spiritualism
 With deep delight, and deeper insight
 To God himself, in philosophic flight
 To the sublime heights to which Omarkhayam reached
 And of which ennobling humanity he has preached
 To this Sri Narayanadoss has also reached
 Both these great philosophers
 Are immortalised through this verse;

Which under its seeming levity
 Runs deep into Divinity.
 By showing us this newer light
 Sri Narayana Doss ennobles us to its Divine Light.
 Fitzgerald's costume of the West
 Fails to show the deeper Vest and breast.
 Browning's rejoinder to Fitzgerald's light
 Some weighty to undo the harm, and sets things right
 Preaching 'The best is yet, to be the last
 Of the first, for which the first was made'
 Meaning that the animal adolescence of early age
 Is for fastering the rose of oldage.
 Then only the ripe fruit of maturity
 Gives to humanity its sweet juice of Divinity.

There's Panini's daughter, a grammarian come
 To Sri Narayana Doss, who extended to her a hearty welcome
 By a philosophic discourse in Sanskrit she has become
 A Mukti kanta seeking moksham, taking the name "Tarakam"
 Prof: Geldner of Germany praised her
 To the skies, and conferred on her teacher
 Sri Narayanadoss, the title of "Kavi Sekharam" (Poet King)
 To him, several other pupils did also come
 To all whom, Sri Narayana Doss bade welcome
 So that, they might all live in company
 With his own Kavikanyakis, who too are many
 Receiving tuition to perfection, in Sanskrit and Telugu
 And trained to mastery of his Harikatha cult, quite new
 Enlarged as Mukti Kantas
 As ennobling Mukti Bhamas.

They are expert musicians, and sing, in verse or song
 In Kirthans and yaksha Ganams small or long
 And have danced to rhythm, tune and laya, at Divine call
 In many a Ganasabha or Harikatha Hall
 Expounding philosophic discourses with exquisite charm
 In Telugu or Sanskrit, rendering many a religious theme
 From the scriptures or Puranas set in story form
 Preaching to millions, Dharma and belief in the Supreme.
 Below is an inventory

Of the literary works in which literary mastery
 And artistic proficiency has been acquired
 By the Kavi Kanyakis, who are all soul inspired.
 In Sanskrit is Harikathamrutham
 Which in it has Sri Krishna Jananam,
 Dharma Samsthapanam. and Pitrubandha Vimochanam
 Three hundred and ten Riks, from Rigveda, in song come
 As do kasi Sathakam and Ramachandra Sathakam
 Dasa Vidha Raga Navathi Kusuma Manjari
 With ninety ragas, set to laya, comes flowery
 Vyakarana Sangraham in Grammar a special study
 Purushardha Sadhanam. in prose, gives an idea of society.
 Vikramorvaseeyam and Sarangadhara
 Are taught for enacting Drama.
 Aesop's fables, are translated into Telugu, for girls and boys
 By name "Noorganti" as stories for children to rejoice
 In Telugu, for Katha Kalakshepam do come
 Dhruvopakhyanam. Ambarishopakhyanam
 Dambhapura Prahasanam
 Markandeya and Gajendra Moksham
 Bhishma Charitram. Harischandropakhyanam
 Seethakalyanam, and many a devotional Sathakam
 Like Mrityunjaya Siva Sathakam
 Mukunda Sathakam, Satyavratha Satakam
 And Suryanarayana Sathakam
 Translations from Sanskrit to Telugu have come
 As Bhagavad Geetha Verses, to easily understand them
 As did Lalitha Sahasranamams
 And Acha Telugu palukubadi Synonyms.
 A pure Telugu words dictionary
 By name "Seema Paluku Vahi"
 And several other original literary works have also come
 For enriching Telugu literature, all so welcome.

The Rishi's Kavikanyakas are many
 Are never sold for money
 Some are married to God
 Some to great souls like God
 Some to serve the Muses
 And mother Vani for their ennobling uses.

Some to enrich the Telugu literary Deity
And all, for serving humanity
Many need to be redeemed from manuscript privacy
"Kanyachara" and enlarged into print publicity
To better serve humanity.
This is ours, the State's and the Government's sacred duty.

For improving, intellect, memory and thought
Ashtavathanam and Sathavadhanam are taught
To those who are intelligent.
And have the necessary mettle and talent.
All these literary works promote. Indigenous arts and scholarship
Helping, even the young, or masses, to understand, pray or worship.
By the tuition of Sri Narayana Doss and his literary institution
By the inspiration from these Mukti Bhamas enabling us to
emulation,

Many a literary challenge can be impromptu met.
Such material and tuition, we can nowhere else get
As we can from this "Profound scholar and great poet"
"Master Musician", "Laya Brahma" and enchanting dancer
"Savant of Hindu Religion and philosopher"
"Andhra Literary Hero" and Atapatala Meti"
Who has no equal "Nabhuto Nabhavishyati"
The great 'Harikatha Pitamaha'
The Sangeetha Sarasa Kavithati Kalaprapurna
The 'Sangeetha Sahitya Sarvabhooma'
This Angel in human form', with his literary genius and versatility.

Verily he is a prophet of God.
Sent on the earth, Heavenly clad.
With commanding personality, and Divine charm
Whose "Feast of reason and flow of the Soul"
At each Harikatha performance shows his prophetic role,
And has left to humanity this rich heritage
Through all his works, of perfected literary art and spiritual rage
For us to walk aright in his light
To realise, emulate, and Seek Moksham at Heaven's gate.

There See, seated on this dias, in the Music Hall
Immortal Sri Narayana Doss, as Principal, inspiring all

His poetry was pregnant with thought
And fascinating with imagination
His music was marvellous, melodious and enchanting
His message was ennobling
His life was inspiring.

Highly honoured by Zamindars and Rajhas
Richly rewarded by learned Maharajhas
About which there decorating the central musical and literary hall
Is the gallery of photos affixed to each wall.
Commemorating his greatness and proficiency
Of the scenes of Sanmanams, honouring his versatility
There's the Sanmanam Scene at Mysore
The like of which there are many more.
Presenting him with a pair of Kashmir Shawls, is shown
The Mysore Maharaja giving Rupees one thousand and sixteen
And a Mysore Veena to Sri Narayana Doss in the Scene
Mounted on an elephant of the Mysore State
Honoured, for his genius, versatility and his literary feat.

There in Madras Ganasabhas, as he melodiously sings
We see him presented with a pair of diamond rings

There Pithapur Rajah is seen presenting
A Royal Robe and a Kaizar (Sword) Honouring the 'Poet King'
There is seen Challapally Zamindar personally decorating
Sri Narayana Doss with Gandapenderam
Golden anklet honouring him
For his genius and appreciating
His versatile talent Heavenly lent.

IMMORTAL NARAYANA DASS

"Lokassamastah Sukhino Bhavantu" is God's wish and plan. Attainment of the four Purushardhas is the ambition of Man. To fulfil the above aspiration, many Practical philosophers are created by God, setting themselves as examples for the future generations.

Born in 1864 of pious parents, Sri Narayana Das was bred up in the rich traditions and culture of Hinduism and even at the age of five was conversant

with Puranas, Bhagavatham, Ramayanam and other scriptures. By early teens he was well initiated into Sanskrit and the Vedas. During his School career he studied the Upanishads too. He gave up his college career in the early classes, as he felt that the regimented and limited college curricula was a bar to his formative genius thirsting for versatility. He soon acquired mastery over various languages and literatures of Sanskrit, Persian, Hindi, Urdu, Bengali, Telugu and English. He had an inborn, gifted taste for the fine arts, and soon acquired proficiency in music, poetry, dancing and Laya (Keeping time). He set himself to his divinely ordained prophetic task as a Bhagavathar (Bhagavan as Avathar) developing and perfecting the new cult of Harikatha even at the age of 20, and thereafter produced innumerable original Kathaganams and Yakshaganams tuned to Music rhythm and laya with verses, dialects, prose compositions, of a very high literary order, adopting several religious and philosophic themes into story forms written in Telugu or Atcha Telugu, Sanskrit and Hindi.

Thus Sri Narayanadoss reawakened millions to spirituality religion and philosophy by his unique Harikatha performances and in addition promoting the Harikatha cult through a galaxy of trained and devout pupils, inspiring them to his prophetic principles; and they carry on his lighted torch and cater the brilliant light of his spiritual torch, far and wide, to millions of posterity, ennobling them to perfection, right life, realisation and Moksha even in these modern days of materialism, which phoo phoos religion and philosophy as obsolete.

Hail Hail to thee! Oh, Harikatha Bhagavathar!

Verily, thou art immortal, shining bright as a literary Star!

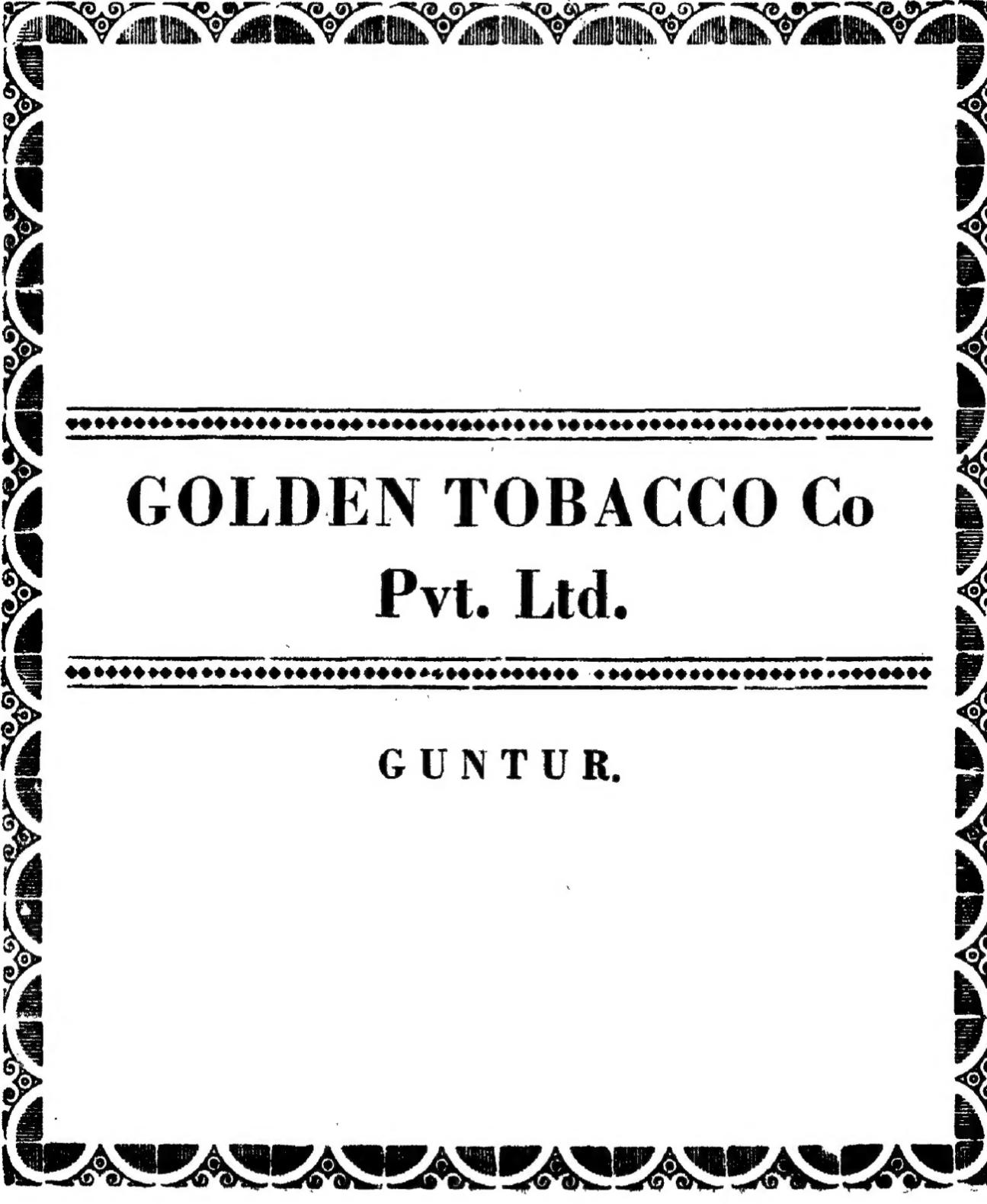
Om Shanthi Shanthi Shanti.

THE PUNJAB SAW MILLS

YAMUNA NAGAR (Dist Ambala - Punjab)

*Manufacturers of High class Packing cases
Kiln Seasoning a Speciality Quality Workmanship
Price & Prompt Delivery
Are our characteristics, Trial order Solicited*

Phone : YAMUNA NAGAR-7.

GOLDEN TOBACCO Co
Pvt. Ltd.

GUNTUR.